Digitized by Google

R.P. RICHARDI ARSDEKIN

Soc. Ieſu Sac. Theol. Profeſſoris

THEOLOGIA

TRIPARTITA VNIVERSA 14

Complectens nunc Bibliothecam *perfectam Viri Eccleſiaſtici.*

Ad usum fris Dominici Palterij 3. Ord. S. Franc.

Digitized by Google

Digitized by Google

R. P. RICHARDI ARSDEKIN
Soc. Ieſu Sac. Theol. Profeſſoris
THEOLOGIA
TRIPARTITA VNIVERSA

Complectens nunc Bibliothecam *perfectam Viri Eccleſiaſtici, ordine ſequenti.*

TOMVS PRIMVS.

CONTROVERSIAE HETERODOXAE AC SCHOLASTICAE

Cum ſpeciali Notitia rerum Modernarum, & Chronologia totius Monarchiæ Sacræ, & Sæcularis, Pontificum, Conciliorum &c. Hæreſum omnium, ac Propoſitionum damnatarum Mundi* Sex *Ætatum*, Quatuor *illius Partium &c. in fine huius Tomi I.

TOMVS SECVNDVS. PARS I.

THEOLOGIA SPECVLATIVA BREVI METHODO INTEGRE COMPREHENSA.

Cum Quæſtionibus nouis indicatis, & modernis Pontificum Decretis integrè expreſſis.

TOMI II. PARS II.

THEOLOGIA PRACTICA VNIVERSA.

Cum adiuncta in fine Notitia Iuris Canonici, Ciuilis, Philoſophiæ, Fori Eccleſiaſtici, ac Scriptorum in ſingulis Catalogo.

TOMVS TERTIVS.

APPARATVS PRACTICVS PRO OMNI PRORSVS FVNCTIONE VIRI ECCLESIASTICI.

Concione omni per annum, tota Catecheſi, qualibet Aſſiſtentia agris, & ſanis, praxi Meditationum, Ritibus Sacramentorum &c.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

EDITIONIS DECIMÆ.

Ab Authore in ſingulis Partibus plurimùm locupletatæ, & in nouam Normam digeſtæ, noua, & vltima Editio in Germania.

COLONIAE AGRIPPINAE, M. DC. XCIII.

Sumptibus Io: Iacobi Hertz.

Digitized by Google

Digitized by Google

DEDICATIO

VIRIS APOSTOLICIS VNIVERSIS,

Etiam in Ditionibus ampliſsimis IACOBI II. Angliæ, Hibern. &c. Regis Sereniſsimi.

SERENITATEM *nouam poſt tot turbines tibi*, Anglia, *gratulantur vniuerſi, ſub ſereniſſimo Sydere*, Iacobo, *verè* Secundo, *& in ſecundis verè* Pio, *in pietate* Forti, *in fortitudine* Clementi, *in cuius fauſta Coronatione plura hic gratulabundi cecinimus.*

Gratulor & Ego vobis, cum huius Operis Dedicatione, Viri Apoſtolici vniuerſi, ſiue qui modò Anglia, & Hibernia Vineam, tanto hactenus ſudore & cruore irrigatam, feliciter nunc excolitis; ſiue qui per reliquum Orbem latius profertis Chriſti Vexillum, modo candidum modò ſanguine veſtro purpureum.

Nec minus ad Vos gratulabundus accedo, Imperij illuſtres Miſſionarij, & Viri verè Apoſtolici, in quorum præcipuè gratiam factum arbitror, vt hoc Opus in varijs Germaniæ Academijs iterato prælo cum priuilegio Cęſareo, editum fuerit. Cæſar *felicibus Armis, Vos Virtute Crucis armati, Orbe Catholico applaudente, Chriſti Imperium longe, latèque propagatis. Vos vt Imperij nobiles Aquilę, tot, tamque pretioſas animarum prædas Orci faucibus extorquetis. Non terminat Labores veſtros tota quà patet Hungaria, non Morauia, non* Moldauia, *non* Moſcouia, *Turcicam etiam* Lunam *meliori luce illuſtrare properantes. Quid igitur mirum, ſi ego Vos huius Operis ſingulares Patronos agnoſcam, atque illud venerabundus ſub veſtris auſpicijs tam illuſtribus prodire exoptem.*

Longius excurrentem ad Vos me reuocatis & rapitis Miſſionum *Belgicarum Orbe toto illuſtres Athletę. Vos, inquam, veri* Machabęi, *qui pro Patria Religione ac Lege vbique terrarum tot labores exantlatis, tot cum Inſidelibus, tot cum Heterodoxis prȩlia ſuſtinetis, nec hactenus ex campo tam arduo pedem retuliſtis. Quin potius anteriorum Pugilum labores & pericula, nouos ſemper ad eandem glorię, fideique Palęſtram, ex omnibus Eccleſię membris, ſocios atque ęmulos peperere: de quibus in Dedicatione prioris Editionis, ad calcem huius Operis plura fuſius illuſtrantur.*

Ad Vos denique accurro vniuerſos, Orbis Vtriuſque *ſacros Pugiles, qui Romanam Fidem latiùs propagatis, quàm olim Romani Cęſares Imperium protulere. Vos, vti hactenus, ita porrò illuſtribus apud DEVM homineſque meritis pergitis efficere, & Imperij* Aquilas *Altiùs euolare, & Hiſpanię* Leones *fortiùs procurrere, & Gallica* Lilia *formoſiùs aſſurgere, & Anglię* Roſas *feliciùs efflorescere, & Hibernia* Lyram *latius ſibi, orbique reſonare.*

Ad veſtras igitur omnium Aras, Viri Apoſtolici, has ego Arma Litteraria, per vos validiùs ſtringenda, ſupplex appendo, vt vel ſic veſtri meriti, veſtręq; glorię ex parte aliqua conſors efficiar.

Veſter Cliens humillimus
Richardus ArſdeKin Hibernus KilKenienſis
Soc. Ieſu in Prou. Flandro-Belgica Antuerpię Anno 1686.

✠ 3 FACVL-

Digitized by Google

FACVLTAS R. P. PROVINCIALIS.

EGo infraſcriptus Præpoſitus Prouincialis Prouinciæ Flandro-Belgicæ Societ. IESV ex poteſtate mihi facta à Reuerendo admodum Patre noſtro Carolo de Noyille eiuſdem Societatis Præpoſito Generali, concedo facultatem Ioanni Caſparo Bencard Typographo Diligenſi imprimendi librum, cui titulus *Theologia Tripartita &c. octaua Editionis*, compoſitum à R. P. Richardo Arſdekin eiuſdem Societatis Sacræ Theologiæ Profeſſore, & à Deputatis Societatis noſtræ Theologis examinatum & approbatum. In quorum fidem has propria manu ſubſcriptas & officij mei ſigillo munitas dedi Antuerpiæ *6.* Octob. *1686.*

(L.S.)

AEGIDIVS ESTRIX.

APPROBATIO CENSORIS.

COmmoditati communi pridem conſulere volens R. P. Richardus Arſdeckin Soc. IESV Theologus, edidit hanc Theologiam Tripartitam, in qua omne, quod ipſe Titulus indicat, explicatur perſpicua breuitate, modeſtia ſingulari, ſolidàque eruditione. Et quidem totum hoc peragitur adeò circumſpectè, pariter & religioſè, vt non tradatur (quemadmodum fieri oportet) doctrina vel rigida nimis, vel nimis laxa. De cetero *OCTAVAE* iuxta titulum & Præfationem ſunt iam vices, quibus Liber iſte præli beneficio in publicum prodit. Vnde, cùm priores Editiones gratæ pluribus, vti ex illarum frequentia patet, fuerint: multò magis grata erit hæc Poſterior; vtpote quæ multiplicibus adhuc inſtructa eſt materijs, alijs in ea ampliùs hinc inde enodatis, limatiſue. Sanè de hac poſtrema Editione ſic perfecta, meritò dicitur, illam eſſe *Bibliothecam* Viri Apoſtolici, ſiue Eccleſiaſtici, vti Opus illud pridem typis Academicis publicis inſcriptum vidi. Complectitur ſiquidem in ſe quidquid ad ſpirituale Regimen poteſt deſiderari, hiſtorias quoque ſelectiſſimas, tum ſacras, tum prophanas, vt proin in pleriſque neceſſe haud ſit adire varios, magnoſue Tomos: Si tamen eam, quæ hic traditur, materiam videre alicui placeret fuſis deductam in altis voluminibus, horum loca annotata, is etiam inueniet in præſenti Tractatu. Ita examine præmiſſo competenti, iudico, confidens idem futurum iudicium candidi Lectoris: in prioribus enim Editionibus, ſi quæ diſplicuerint quibuſdam, mutata ea ſunt in hac potiſſimum Editione *OCTAVA*. Optandum idcirco, vt Theologia hæc Tripartita, adeò rurſum in ſingulis Partibus ex multorum voto aucta, atque emendata, perueniat ad ſuum vſum vbique terrarum, non dubium, quin ſingularem adferet Lectori vtilitatem, ad DEI gloriam, & ſalutem animarum copioſè procurandam: quod vnicum laboris ſui præmium deſiderat Author, Studiorum hic Superiorum apud ſuos Præfectus. Deſiderio illi, verè pio, innixus, dedi perlubenter ego præſentem cenſuram, huic nouiſſimæ Editioni congruentem, Antuerpiæ 31. Ianuarij *1686.*

Antonius Hœfflach Eccleſiæ Cathedralis
Canonicus graduatus, Librorum Cenſor.

PRAE-

Digitized by Google

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

ADmiſſus pridem Dei gratia ex Philoſophia Louanij, in Prouincia Flandro-Belgica, natione Hibernus, elaboraui primùm in Schola Theologica noſtra Louanienſi, quantum ſinebat in ea Profeſſoris munus aſſiduum, Opus aliquando Theologicum tam Miſſionarijs Apoſtolicis, quam alijs paſſim animarum Curatoribus opportunum, à viris patriæ noſtræ primarijs ad hunc laborem impulſus. Huius Operis mille circiter Exemplaria paucorum menſium ſpatio diſtracta fuerunt, & plura paſſim deſiderata, adeò vt in Academia Pragenſi, tàm remota, eſſent qui Opus illud calamo exſcriberent, defectu Exemplarium, vti diſertè habet Præfatio Editionis *Pragæ* Typis Academicis cum Priuilegio Cæſareo, inſcio Authore, tunc primùm inſtitutæ, quàm plures per Germaniam Editiones breui tempore ſunt ſubſecutæ, quæ infra diſtinctè indicantur.

Poſteà pluſculum hic nactus otij in præfectura ſtudiorum Theologiæ ac Philoſophiæ, varias Editiones à me deſideratas elucubraui. Demum poſt Operis illius integras *Septem* Editiones variè auctas, & vndique auidius diſtractas quàm ego hic velim fuſius exponere, conatus ſum tandem hanc *Octauam* Editionem ſingulari ſanè ſtudio in ſingulis partibus ita vtiliter augere, perficere, ordinare, vt verè poſſit eſſe, vti ab alijs Opus illud inſcribitur Bibliotheca nunc perfecta in quauis functione viris Eccleſiaſticis, & omnibus Theologiæ, Iuris, aliarumque Facultatum ſtudioſis in omni genere ſingulare ſubſidium: quod melius ipſe beneuolus Lector ex ſequentibus ſingularum Partium *Indicibus* perſpiciet.

Cum porrò in librorum delectu nihil gratius accidere ſoleat, quàm ſi in eodem Opere ſimul concurrat ſuccincta breuitas, ſcribendi claritas, rerum nouitas, materiæ varietas & ad omnem temporis vſum expedita vtilitas, ita niſi fallor, huius Operis partes ſingulæ ſunt digeſtæ ac locupletatæ, vt hæc omnia ſingulari cum delectu & in mole non magna facilè & expeditè ad manum habeantur, cum omnibus modernis *Propoſitionibus*, & de ijs Pontificum *Bullis ac Decretis* integrè appoſitis.

Notanda quoque eſt ſingularum inter ſe Partium *Symmetria*, ſiue ad mutuum ſubſidium mutua connexio, quæ ad molem Libri minuendam, ſic ſtudioſè inſtituta eſt, vt vna Pars poſſit ad alterius Partis vſum aptè accommodari. Si enim in *prima Parte* ſiue *Tomo*, Controuerſiam aliquam tractes, plurimùm ad eam illuſtrandam conducere poſſunt Quæſtiones Theologicæ tàm Speculatiuæ, quàm Practicæ, quæ in ſecundo Tomo continentur. Si e conuerſo in his *Tomo II.* Quæ-

Digitized by Google

ſtio aliqua agitetur, datur in eodem genere ad *Controuerſias* recurſus Si in *Tomo III.* ex *Apparatu*, Doctrinam ſacram, aut Chriſtianam populo ſagaciori proponas, facilè potes, vbi res requirit, fidei Controuerſias, aut Quæſtiones Theologicas ex alijs Partibus anterioribus inducere. Cæteris quoque Sacerdotis miniſterijs eadem poterit Praxis accommodari: prout ſingula in Operis decurſu notata, & digeſta reperies.

Et horum ſingula cum ea, vt ſpero, cautela deducta ſunt, vt non facilè aut temerè vllius Authoris perſona lædatur, ſed ipſa doctrina, qua decet moderatione exponatur: parùm enim hic conueniret, viros Apoſtolicos, quibus hic maximè prodeſſe cupimus, ad lites ipſis ſuperfluas incitare.

Sic denique totum Opus inſtitutum, atque ordinatum reperies, vt *Curatori* animarum copiosè ſit proſpectum ad ſingula ſua munia facilè & eruditè peragenda. Siue enim in Controuerſijs fidei cum Sectario congrediaris, ſiue moderna inter doctiores dogmata tractes, ſiue populo fideli Sacramenta adminiſtres, ſiue in conſcientiæ tribunali ſententiam feras, ſiue præ roſtris populum grandiorem erudias, ſiue tenello gregi doctrinæ Chriſtianæ myſteria ex officio exponas, ſiue ſingulos hominum ſtatus priuatim inſtituas; inuenies in his, cæteriſque Sacerdotis Apoſtolici miniſterijs vberem hic rerum copiam, cum accuratis ad praxim documentis, & ſingula ſuis locis ex profeſſo tractata. Omnia ſubijciendo non tantùm Eccleſiæ, ſed etiam Lectoris candidi iudicio.

Opto plurimùm, vt ipſe Lector beneuolus ante omnia ſingularum Partium Indices percurrat, inuenturus (etiam de nouo) multo plura in omni genere magis exquiſita, quàm ego hic paucis poſſim exponere.

Ad extremum, vti ad Dei gloriam, & ad communem virorum Eccleſiaſticorum, meæque Patriæ vtilitatem, laborem hunc admodum operoſum aſſumpſi ita ſupplex rogo, vt illi viciſſim in huius Operis vſu me, nunc ætate & valetudine imbecillium, ſuorum apud Deum laborum, ac precum participem efficiant.

TYPO-

Digitized by Google

TYPOGRAPHVS LECTORI
Pro Notitia Speciali

Huius Octauæ Editionis.

PRima Editio huius Operis, vndique deſiderati, prodiit *Louanij* Typis hæredum Bernardini Maſij, & dedicata Præſulibus & Clero Catholico Regni Hiberniæ &c.

Secunda Editio fuit in Vniuerſitate *Pragenſi* anno 1678. quo cum perueniſſent paucula Operis iſtius Exemplaria, ita placuit eius materia, ordo, claritas, ac vtilitas ſingularis, vt decretum fuerit, Typis Academicis, cum Imperatoris Priuilegio, nouam illic Editionem inſtitui ad communem illius per Imperium vſum & vtilitatem, vti in iſtius Editionis Præfatione publica, quam habemus, amplius declaratur.

Tertia Editiò publico data eſt in noſtra Typographia Knobbariana *Antuerpiæ*, ſumptibus noſtris pro communi vndique poſtulantium deſiderio, cum nouo Operis *Augmento* ab Authore obtento & ſtudiosè elaborato.

Quarta Editio fuit rurſus in *Germania*. Vix enim Editio Antuerpiana ſic locupletata prodijt, cum in Vniuerſitate *Colonienſi* Typis hæredum Ioannis VVcidenfeldt publica Cæſaris ac Superiorum authoritate noua & copioſa Editio adornata eſt, & magno numero breui tempore diſtracta.

Quinta quoque Editio *Ingolſtadij* inſtituta, & ad alias partes vulgata fuit.

Sexta nihilominus Editio (licet 5. notata) mox in Belgio rurſus *Antuerpiæ* inſtituta fuit. Deficientibus enim prioris ac recentis Editionis Exemplaribus, vt iterum multitudini illa hic & alibi poſtulantium ſatisfieret noua rurſus Editio ex Typographia mea Knobbariana ſumptibus noſtris prodijt, eaque in *Tres Tomos* pro maiori commodo. & plurium voto diſtributa.

Septima Editio fuit rurſus in Academia *Colonienſi* anno 1683. Diſtractis enim breui tempore tot priorum Editionum Exemplaribus, cum plura indies vndique efflagitarentur, iterum noua Editio in Typographia VVidenfeldiana redintegrata fuit, & magno numero breui diſtracta, quorum hic aliqua etiam extant Exemplaria.

Octaua hæc Editio noſtra *Antuerpiana* prioribus omnibus ſucceſſit, eſtque nunc poſtrema, nouo ac copioſo incremento, & ordine in ſingulis Tomis omni ex parte abſolutiſſima, vt infra magis declarabitur. Quod infra alicubi in Tomo II. Editio illic Septima notetur, inde factum, quod illa Pars ante hanc Præfationem vt ſolet impreſſa fuerit.

Non videtur certè noſtro tempore quod nouimus vllum prodijſſe opus Theologicum iſtius molis, & pretij, & omni promotore ac Mæcenate imò Authoris valetudine æque deſtitutum, quod intra tam modicum temporis interuallum, tot, tamque copioſis Editionibus diſtractum, & vndique deſideratum fuit, & in dies magis diſtrahatur & deſideretur. Nec deſunt forte aliæ alibi Editiones ad nos nondum perlatæ; plures certè ſunt ab Authore poſtulatæ. Quod ſi computum in eas omnium ſimul Editionum ac Librorum, inuenies iam nunc vltra ſedecim millia Librorum ſiue Tomorum ſeparatim impreſſorum.

Quantum verò ad vſum communem paſſim comprobetur ac deſideretur iſtius Operis ſingularis vtilitas & ſincera ſoliditas, etiam in quæſtionibus difficilioribus

ad

Digitized by Google

ad communem captum commodiſſimè exprimendis, exponunt prolixè plurimæ, quæ præſto ſunt virorum etiam Illuſtrium litteræ ac teſtimonia, quæ tamen Author (etſi moris id ſit) vulgari non cupit, niſi maior Operis vtilitas ad Dei gloriam id requirat: Nec deſunt etiam mihi de lis aliqua magis publica teſtimonia aliunde communicata, vltra cenſuram communem infra expreſſam.

In ipſa porro Præfatione publica Editionum Germanicarum apertè pronunciatur, Opus illud verè eſſe viri Apoſtolici Bibliothecam: Iliadem in nuce contentam: optandum eſſe illius vtilitatem ad omnes partes etiam vltra Europam propagari. Certè litteris ex ipſa *India* occidentali huc datis aliquot iſtius Libri Exemplaria, aſſignato etiam pretio, ſolicitè depoſcuntur, vti ipſæ litteræ, quæ in promptu ſunt, atteſtantur.

In hac tamen noſtra Editione OCTAVA, hic & nunc poſtrema, quàm multiplices, quantique momenti Additiones ab Authore acceſſerint ad abſolutiſſimum huius Operis vniuerſi complementum, facile colliges ex collatione ſequentis Indicis Materiæ ſingularum Partium cum Indice priorum Editionum. Sic, vt per omnes tres Tomos nullus ſit *Tractatus* qui non ſit multum, ſingulariter, vtiliterque locupletatus. Extant autem apud Authorem additamenta illa ſingularum Partium in particulari *Indice*, ſuo ordine annotata, quem hic apponere, aut ſingillatim exprimere, nimis prolixum foret.

Accedit etiam nunc totius Operis ordo nouus ac ſingulariter commodus. Sic vt in *Tomo I.* appoſitæ ſint proprio loco quæcunque deſiderabantur nouæ Controuerſiæ, & in calce Notitia & Chronologia Hiſtoriæ, & Monarchiæ tam ſacræ, quàm ſæcularis, quàm ſæcularis, Conciliorum, Pontificum, Scriptorum, Hæreſum omnium temporum, cum ſuis Authoribus, Tempore, Refutatione, ad ordinem alphabeticum percommodè redacta. In *Tomo II.* appoſita eſt Theologia Speculatiua vniuerſa breui methodo comprehenſa, cum recurſu ad ſequentem Practicam vniuerſam, eamque in omnibus ſuis Partibus deſideratis nunc integrè completam. Sic vt vtraque ſic connexa ad Normam curſus Theologici commodiſſimè redacta, in ſcholis aut conferentijs priuatis à quibuſdam vſurpari inceperit, cum maximo eorum commodo, ac nouarum in omni genere Quæſtionum, ac Controuerſiarum, pro omni functione delectu. In *Tomo* etiam *Tertio*, tam totius doctrinæ ſacræ Apparatus, quàm cetera ſequentia, nouis materiæ additamentis, nouoque ordine in ſingulis Partibus, complementum ſuum hic habent omnibus numeris abſolutum.

Denique ſedulò notandum, *Octauam* hanc Editionem vno quidem Volumine comprehendi, ſed ſingulos tres illius Tomos ſic impreſſos & diſtinctos eſſe, vt poſſint ſinguli ſeorſim & ſeparatim in tribus Partibus compingi. Quod factum eſt pro maiori commodo illorum qui in miſſionibus, aut alibi, malint potius vnam Partem, quàm totum Volumen pro incidente vſu ſuo circumferre.

Digitized by Google

INDEX
TITVLORVM, CAPITVM &c. TOMI PRIMI.
PARS PRIMA
De Controuerſijs & Quæſtionibus heterodoxis, etiam modernis, alijſque, facili methodo deciſis.

TRACTATVS PRIMVS.

Methodus clara quemuis adducendi ad veram Eccleſiam.

Cap. I. V*Era Religio commonſtratur horum temporum Libertinis.* pag 1

Articulus I. *Rationes ex rebus creatis ad Creatoris fidem & cultum conuincentes. p. 2. & ſeqq. per quinque paragraphos.*

Vlterius demonſtratur Dei exiſtentia & ſapientia ſuprema ex Proportione *partium & operationum in homine & ſingulis creaturis. p. 4. num. 6.* Quod ſi &c.

Articulus II. *Eneruantur varia argumenta, & effugia contra hec à Libertinis opponenda.* 7

ANIMAE IMMORTALITAS ex demonſtrata ſuperius Dei exiſtentia, & ratione naturali deducitur, & nunc additi indicant numeri etiam in ſequentibus. 9

Articulus III. *Ex admiſſa Dei exiſtentia, facili methodo demonſtratur progreſſus ad diuina attributa, alia myſteria, & fidei noſtræ Analyſim. p. 11. per 4. paragr.*

Cap. II. *Oſtenditur quemlibet, etiam Chriſtianum, non poſſe in ſua fide & ſecta ſaluari.* 14

Articulus I. *Status controuerſiæ & argumenta proponuntur.* ibid.

Articulus II. *Occurritur nouo errori Sectariorum, maximè Proteſtantium, diuidentium Articulos fidei in eſſentiales, & accidentales, ſiue ad ſalutem non neceſſarios.* 16

Articulus III. *Oſtenditur Proteſtantes, aliaſque Sectas in articulis etiam fundamentalibus non conuenire.* 18

Declarantur porrò prædicta (de diſcrepantia Sectariorum modernorum in fidei Articulis etiam fundamentalibus) ex ipſarum Sectarum confeſſione, & verbis manifeſtis, ac notatu digniſſimis pro alijs etiam controuerſijs. 19. n. 17

Articulus IV. *Poteſt vera religio à falſis ſectis facilè diſcernis, neque excuſabilis eſt ſectarius qui eam non inueſtigat.* 21

Oſtenditur ex dictis, qualis ignorantia excuſet ad hæreſi formali. Ibidem additur, præparatio animi, & oratio diſponens ad vera fidei notitiam, & ſuſceptionem. 22. & 23. n. 14.

Cap. III. *Argumenta quæ euincunt, ſolam Eccleſiam Romanam eſſe veram Chriſti Eccleſiam, in qua ſalus poſſit obtineri.* 24

Argumentum 1. Sola oſtendit ſe poteſtatem ſuam à Chriſto deriuare. ibid.

Obiectio noua ſoluitur, ſcil. ſufficere ad Eccleſiam Apoſtolicam, vt doctrina illi ſuccedat

Digitized by Google

cedat Apoſtolica, non verò ſucceſſio Apoſtolica Pontificum. 26.n.7
Argumentum 2. *Eccleſia Chriſti eſt antiqua, omnes modernæ ſectæ ſunt noua.* 26
Argumentum 3. *Aliæ omnes ſectæ docent Hæreſes in primitiua Eccleſia damnatas.* 27
Argumentum 4. *Communis omnium gentium conſenſus pro fide Romana.* 27
Argumentum 5. *Nulla eſt certa Eccleſia Chriſti in mundo, ſi non ſit Romana.* 28
*Noua argumenta pro certa Chriſti Eccleſia ſcil. Romana. pag.*29.*n.*3. *Idem breuiter.*
Argumentum 6. *Si Eccleſia Romana non ſit vera, vel perierunt in æternum maiores noſtri, Martyres, Confeſſores &c. per* 12. *Sæcula ante Lutherum, vel certa eſt fides Romanæ Eccleſiæ.* 29
Argumentum 7. *In ſola Eccleſia Romana perſiſtit gloria miraculorum à Chriſto veræ Eccleſiæ promiſſa.* 30
Argumentum 8. *Sola Eccleſia Romana habet infallibilem fidei regulam, & deciſionem Controuerſiarum.* 32
Sectarios qui negant miracula eſſe veram Eccleſiæ notam ſeipſos manifeſtè iugulare. ibid n.10. *His adde*
Concluſio. De notis ſingulis veræ Eccleſiæ, cum quarundam adhuc obiectionum diſſolutione. ibid.
Cap. IV. *Oſtenditur ſolam Scripturam non eſſe regulam fidei, aut iudicem vltimum controuerſiarum.* 34
Cap. V. *Præcluditur effugium aſſerentium Scripturam per ſe claram eſſe & apertam.* 35
Cap. VI. *Fruſtra recurritur ad internum ſpiritus priuati teſtimonium.* 36
Cap. VII. *Oſtenditur traditiones neceſſariò eſſe admittendas.* 37
Cap. VIII. *Oſtenditur Eccleſiam Romanam cum ſuo capite eſſe regulam animatam & iudicem infallibilem controuerſiarum fidei.* 38
§. 1. *Probatur illa infallibilitas ex Scripturis.* 38
§. 2. *Eadem infallibilitas ratione manifeſta comprobatur.* 39
§. 3. *Vlterius infertur, contra Sectarios, Pontificis in fidei controuerſiis ſuprema & irrefragabilis auctoritas.* 40
§. 4. *Obiectiones aliquæ breuiter diſſoluuntur.* ibid.
Cap. IX. *Methodus breuis ex prædictis refutandi Sectarium in quavis fidei controuerſia.* 41
Cap. X. *Quædam dilemmata formantur, Sectario breuiter proponenda, & in illius principiis inſolubilia.* 45

CONTROVERSIAE RECENTIORES.

De auctoritate Pontificis & Conciliorum.

QVæſtio I. *An auctoritas Concilij Generalis ſit ſupra auctoritatem Pontificis?* 47
Quæſtio II. *An Pontificis definitiones ſint infallibiles abſque aſſenſu Concilij generalis.* 49
Quæſtio III. *An Pontificis in definiendo auctoritas infallibilis extendat ſe ad omnes tam iuris, quam facti quæſtiones?* 51
Quæſtio IV. *An poſſit error cadere in Eccleſiæ, aut Pontificis definitionem de ſenſu Scripturæ Canonicæ, aut de doctrina alicuius Libri Catholici.* 52
Quæſtio V. *An poſſit Eccleſia aut Pontificis definitis eſſe erronea de ſenſu Libri hæretici, cuius doctrinam condemnat?* 53
Quæſtio VI. *An Pontifex ſit infallibilis in materia morum, canonizatione Sanctorum &c.* 56
Quæſtio VII. *Quæ ſint aliæ Pontificis Romani prærogatiuæ.* 58
Quæſtiones aliæ ſingulares porrò notandæ de Pontificibus Romanis. ibid.
Ordo ſucceſſionis Romanorum Pontificum. Item Scriptorum Eccleſiæ ſex primis Seculis. Ac rerum in Eccleſia magis memorabilium poſtremis annis ferè ducentis. 59
Specimen Prophetiæ S. Malachiæ *Archiepiſcopi Armacani in Hib. de Succeſſione futura ſingulorum Pontificum vſque ad finem mundi.* 64

QVAE-

INDEX CAPITVM.

QVAESTIONES RELIQVAE.

De Conciliis generalibus, ac particularibus, cum varia eorumdem notitia 66
§. 1. *Spectantia ad connocationem, normam, ac poteſtatem Concilij generalis.* ibid.
§. 2. *Pertinentia ad Concilium Prouinciale ac Diœceſanum.* 67
§ 3. *Exponitur ſeries & geſta omnium Conciliorum generalium quæ pro legitimis, aut illegitimis haberi debent.* 68
Controuerſia Gallicana recentiores de Pontificis poteſtate. 73
Literę Gallicanorum Epiſcoporum ad Pontificem Maximum Innocentium X. 76
Prærogatiuę ſpeciales Pontifici Romano a Sanctis Patribus ac Conciliis omni æuo attributę, & hic ad ordinem alphabeticum redactę. 77
Concluſio ex prędictis, & oratio pro illuſtratione diuina ad veram fidem. 80

TRACTATVS II.

De Controuerſiis particularibus modernis, Prop. 5. Ianſenij, ac nouis Sectariorum dogmatibus.

Caput I. *Explicatur methodus in ſequentibus Controuerſiis pręcipuè obſeruanda.* 81
Cap. II. *De fide, operibus, gratia, & prædeſtinatione.* 82
§. 1. *Sectarij refelluntur.* ibid.
§. 2. *De Prędeſtinatione Caluiniana, accuratè expoſita, & refutata.* 83
§. 3. *De gratia Chriſti, operibus, Libero arbitrio Controuerſię recentiores.* 86
Prima Ianſenij Propoſitio cum cenſura Pontificia &c. ibid.
Secunda eiuſdem Propoſitio. 88
Tertia Propoſitio. 89
Quarta Propoſitio. 90
Quinta Propoſitio. 91
Cap. III. *De Chriſti pręſentia in Sacramento Euchariſtiæ.* 94
Additiones, pro reali Chriſti in Euchariſtia præſentia, aliæ admodum ſingulares adducuntur. Addo aliud &c. 95
Refelluntur de eadem inania modernorum effugia, & nominatim Doctoris Morlæi *in Anglia, & alia eiuſdem infra.* 97
Cap. IV. *De impanatione Lutherana, & præſentia Chriſti in ſolo vſu.* 97
Cap. V. *De Sacrificio Miſsa, & Communione ſub vtraque ſpecie.* 98
Cap. VI. *De Confeſſione ſacramentali.* 100
Cap. VII. *De Purgatorio.* 101
Cap. VIII. *De Indulgentiis.* 103
Cap. IX. *De Ieiuniis Eccleſiaſticis.* 104
Cap. X. *De peccato originali, mortali, & veniali controuerſia.* 105
Cap. XI. *De cultu, & inuocatione Sanctorum.* 107
De cultu Sanctorum, Doctoris Morlęi *Angli noua quadam effugia eneruantur.* 108
Appendix, De cultu Virginis Deiparę quędam moderna refelluntur. 109
Cap. XII. *De veneratione imaginum Chriſti, & Sanctorum.* 110
Cap. XIII. *De ſacris Reliquiis.* 111
Cap. XIV. *De numero Sacramentorum.* 112
§. 1. *De Confirmatione.* 112
§. 2. *De Extrema Vnctione.* 113
§. 3. *De Ordine.* ibid.
§. 4. *De Cęlibatu Clericorum, & Votis Monaſticis.* 114
§. 5. *De Baptiſmo infantium contra Anabaptiſtas alioſque dogmata.* 115
§. 6. *De Matrimonij Sacramento contra Sectarios modernos.* 116
Dogmata alia de ſingulis Sacramentis a Concilio Tridentino definita, & à Bellarmino fuſius explicata breuiter indicantur. 117
§. 7. *De Cęremoniis variis quibus in pluribus vtitur Eccleſia Romana, contra illarum oppugnatores.* ibid.
Concluſio. *Aduerſus modernos vulgi errores à vera fide retrahentes.* 119
Genius *fallax Nouatorum quomodo cauendus.* 120
Epitome *& cohęrentia Tractatuum pręcedentium in vna demonſtratione euidenti, qua omnes Secta in toto orbe à Religione Romana diſſidentes manifeſtè conuincuntur.* 121

TRA-

Digitized by Google

INDEX CAPITVM.

TRACTATVS III.

Nota manifeſtæ falſæ Eccleſiæ in Sectis modernis.

ARticulus I. *Proferuntur varia loca Scripturæ Sacræ à Sectarijs fraudulenter deprauata.* 122
Articulus II. *Exhibentur inſignes Antilogiæ quibus Lutherus & alij in ſua doctrina ſibi contradicunt.* 124
Et quomodo in Anglia ſecta noua repugnet antiqua. 125
In Hollandia *inter Doctores Heterodoxos oſtenditur de ipſo Deo, eiuſque attributis aperta repugnantia.* 126
Articulus III. *Confuſio & diſcordia ſectarum quæ ex Lutheraniſmo & alijs prodierunt.* 128
Articulus IV. *Calumniæ quædam apertæ contra doctrinam Eccleſiæ Romanæ à Nouatoribus confictæ.* 130
Calumnia 1. In cultu imaginum. ibid.
Calumnia 2. De ſigno crucis. 131
Calumnia 3. De quadam Ioanna Papiſſa luculenter refutatur. 132
Referuntur calumniæ quædam apertè à miniſtris præſertim in Anglia pridem confictæ. 133
Plures aliæ particulares impoſturæ, ac maledicentiæ Sectariorum contra principatum tam Eccleſiaſticum, quàm ſecularem, ex ipſorum ſcriptis exponuntur, & reprobantur. ibid.
Oſtenditur impoſtura iniquiſſima Antonij Egani *de quæſtu ſimoniaco Eccleſiæ Romanæ per Apoſtolicos miſſionarios.* 134
Contra fatuam concluſionem Andreæ Sall *pro Secta proteſtantium ſuſcipienda.* 136
Refelluntur calumniæ Sectariorum in Anglia confictæ contra Patres Societatis. ibidem. Cum reflexione ad fidelitatem eximiam quam præ heterodoxis, Regi Carolo II. eiuſque fratri æquiſſimo Duci tunc Eboracenſi, exhibuerunt, conſtantiſſimè Catholici Angli & Hiberni. 137
Articulus V. *Nouarum Sectarum dogmata particularia proponuntur.* 138
Hæreſes Caluini cum Luthero communes. ibid.
Dogmata Caluino propria his addita. 139
Hæreſis Anglicana Proteſtantium, Puritanorum, Independentium. 139
Annotatio particularis ad ſectam Anglicanam, aliaſque modernas. 140
Secta noua, Tremblantium dicta. 140
Secta Anabaptiſtarum, & Mennoniſtarum. 141
Hæreſis Gommari, & Arminij. 142
Secta, & errores præcipui Turcarum ſiue Mahometanorum. ibid.
Græcorum Schiſma, & errores propoſiti, & refutati. 143
Ex dictis, proponitur Idæa miſeranda modernis Sectarijs. 144
Bulla dogmatica Leonis X. In qua diſtinctè exprimuntur, & damnantur, errores Lutheri & ſequacium, cum cenſuris & pœnis annexis. 145
Articuli particulares in Ioanne VViclefo a Martino V. damnati. 149

PARS SECVNDA.

Reſolutiones Theologicæ in Scholis controuerſæ.

COntrouerſia 1. *De varia in Deo ſcientia, ac praſcientia futurorum.* 150
§. 1. *Notio, ac diuiſio Scientiæ diuinæ.* ibid.
§. 2. *De Scientia Media, controuerſiæ ſtatus, & origo breuiter exponitur.* 151
§. 3. *Explicatur, & probatur neceſſitas ſcientiæ Mediæ.* 152
§. 4. *Diſſoluuntur breuiter variorum argumenta contra ſcientiam Dei Mediam.* 154
Controuerſia 2. An detur Prædeterminatio phyſica à Deo ad omnes actiones creaturarum. 158
§. 1 *Status, & hiſtoria huius Controuerſiæ.* ibid.
§. 2. *Oſtenditur verius Prædeterminationem phyſicam non eſſe requirendam ad cauſas ſiue neceſſarias, ſiue liberas.* 159
Controuerſia 3. An Prædeſtinatio abſoluta ad gloriam facta fuerit ante præuiſa hominum merita, & reprobatio ante præuiſa demerita? 162
§. 1. *Exponitur ſtatus Controuerſiæ, & de ea variæ Scholarum ſententiæ.* ibid.
§. 2. *Oſtenditur electionem ad gloriam factam*

Digitized by Google

tiam fuiſſe poſt præuiſa electorum merita. 164
§.3. *Reijcitur electio ante præuiſa merita vt eſt coniuncta cum reprobatione non electorum.* 166
Controuerſia 4. *De Gratia diuina.* 167
§.1. *Quid ſit, & quotuplex gratia actualis, & quales de ea errores Pelagij &c.* ib.
§.2. *An poſſibile ſit hominem condi in ſtatu puræ naturæ abſque dono ſupernaturali gratiæ.* 168
Controuerſia 5. *An, & qualis detur gratia ſufficiens.* 169
§.1. *Exponitur ſtatus Controuerſiæ.* ib.
§.2. *Admittenda eſt gratia merè ſufficiens.* 170
§.3. *An detur gratia ſufficiens omnibus, etiam obduratis, excæcatis, & facientibus quod in ſe eſt viribus naturæ? cum additione ex Doctore Angelico.* 171. 172
Controuerſia 6. *De viribus naturæ ſine adiutorio gratiæ diuinæ.* 173
§.1. *Quid poſſit homo præſtare abſque gratia in ſeruanda lege naturæ, & tentatione ſuperanda?* ib.
§.2. *An homo poſſit habere aliquos Actus moraliter bonos abſque gratia ſupernaturali.* 175
§.3. *An ſolis naturæ viribus poſſit elici amor Dei ſuper omnia?* 176
Controuerſia 7. *De Gratia Efficaci, & in quo illa conſiſtat, variorum ſententiæ diſcutiuntur.* 177
Controuerſia 8. *De Iuſtificatione, & Gratia Habituali.* 180
Controuerſia 9. *De Merito bonorum operum.* 181
Controuerſia 10. *De Eccleſia, Pontifice, Concilio.* 183
Controuerſiæ aliæ, in reliqua Theologia, breui methodo reſolutæ, ex Cenſuris, Decretis, aut Definitionibus Eccleſiæ, aut Summorum Pontificum. 183
§.1. *De operibus, gratia, & meritis tam Hominum, quam Angelorum.* ibid.
§.2. *De peccato Actuali, & Originali.* 184
§.3. *De Fide, Spe, & Charitate* 185
§.4. *De iure & iniuria* 186
§.5. *De Chriſto, & Verbi Incarnatione* 186
§.6. *De Sacramentis, & eorum effectibus* 187
§.7. *Alia Puncta doctrinę Modernę ad Pœnitentiam ſpectantia* 188
Punct. 1. *Neceſſitas Dilectionis Dei* ibid.
P. 2. *Dolor ex metu gehennę* ibid.
P. 3. *Attritio in Sacramento* ibid.
P. 4. *Satisfactio ante Abſolutionem* 189
P. 5. *Confeſſionis inſtitutio* ibid.
P. 6. *Dilatio Abſolutionis* ibid.
P. 7. *Conſuetudo peccandi* ibid.
P. 8. *Timor relapſus* ibid.
P. 9. *Emendatio pro tempore notabili* 190
P. 10. *Obſeruatio remediorum* ibid.
P. 11. *Dilatio abſolutionis pro quouis mortali.* ibid.
P. 12. *Abſolutio, & Confeſſio Venialium* 191
Exemplar Diplomatum Pontificiorum contra Propoſitiones Baianas. Et contra Doctrinam Ianſenij. ibid.
Conſtitutio Alexandri VII. de ſenſu ab Authore intento, cum Annotatione 192. & *ſeq.*

NOTITIA GENERALIS

Tractatu integro, & operoſo comprehenſa, ſcil.

Dogmatum ſingulorum ab Eccleſia damnatorum, cum ſuis Authoribus &c. Item, Hæreticorum ſingulorum cum tempore quo emerſerunt. Item, ſingulorum Patrum ac Scriptorum à quibus prædicti in particulari confutantur. Et horum ſingula ad ipſos Dogmatum Titulos, ordine alpabetico ſtudioſè, clarè, & commodiſſime redacta. 200

HAERETICI PRAECIPVI.

Cum Annotatione Temporum ac Pontificum ſub quibus ſinguli comparuerunt, aut damnati ſunt, ex Hiſtoria Eccleſiaſtica hic ordine alphabetico diſtinctè conſtituti 220

SCRIPTORES SACRI.

Contra prædictos Hęreticos, eorumque Errores, ordine Temporis, ſiue Antiquitatis exhibiti 222

NO-

Digitized by Google

INDEX CAPITVM.

NOTITIA BREVIS

TOTIVS MONARCHIAE SACRAE AC SAECVLARIS.

Cum Rerum memorabilium, Perſonarum, ac Temporum ordine accurato, à Mundi exordio, ad annum præſentem 1687. 224

ARTICVLVS I.

Sex Mundi AEtates. Cum ſingularum annis, ordine, ac rebus geſtis ſcitu digniſſimis. ibid.
Prima Mundi AEtas, ab Adamo ad finem Diluuij per annos 1656. ibid.
Secunda Mundi AEtas, à Noe vſque ad egreſſum filiorum Iſrael ex AEgypto &c. 225
Tertia Mundi AEtas, ab egreſſu &c. vſque ad annum primum conditi Templi Hieroſolymitani per Salomonem. 225
Quarta Mundi AEtas, à principio ædificationis Templi vſque ad illius exuſtionem, ſiue ad finem Captiuitatis Babylonicæ. 226
Quinta Mundi AEtas, à principio Monarchiæ Perſarum &c. vſque ad aduentum Meſſiæ, ſiue Chriſti Saluatoris. 227
Sexta Mundi AEtas, ab aduentu Chriſti vſque ad illius reditum ad Iudicium extremum. 228

ARTICVLVS II.

Monarchia Sacra Vrbis Romanæ, Pontificum, Conciliorum, & varius Vrbis ſtatus. ibid.

ARTICVLVS III.

Monarchia Sæcularis Imperatorum, ac Regum Chriſtianorum, cum Euentibus aliquot præcipuis per ſingula ſæcula vſque ad noſtra tempora. 230 & ſeqq.

ARTICVLVS IV.

Reges Hiſpaniæ ordine ſucceſſionis per 12. *poſtrema Sæcula.* 235

ARTICVLVS V.

Reges Galliæ ordine ſucceſſionis per Sæcula ab anno Chriſti 400. 236

ARTICVLVS VI.

Reges Angliæ, præcipuè poſteriores ex Stuartica familia. 238

ARTICVLVS VII.

Reges Hiberniæ anteaquam Angliæ ſubiecta. 239

ARTICVLVS VIII.

NOTITIA BREVIS, ac Diuiſio Partium præcipuarum Orbis vniuerſi, Aſiæ, Africæ, Americæ, Europæ, cum huius Partibus præcipuis &c. 240
Auctoris *recens Votum Regi* Iacobo II. *eiuſque Regnis Angliæ & Hiberniæ in ſolemni eius Coronatione metricè expreſſum.* 248
Elogia *mortis glorioſæ* Plunqueti *Primatis Hiberniæ*, Talboti *Arch. Dublin. aliorumque in Anglia, Germania &c. vide infra in fine Tomi III.*

PARS

PARS PRIMA.

RESOLVTIONES THEOLOGIAE POLEMICAE DE MODERNIS CONTROVERSIIS, & Quæſtionibus facili methodo deciſis.

TRACTATVS I.

Methodus clara quemvis adducendi ad veram Eccleſiam.

CAPVT I.

Vera Religio commonſtratur horum temporum Libertinis.

PRima ad ſalutem remora eſt effrænata vitæ licentia: hæc vti Mentem cæco impetu conuertit ad amorem creaturarum, ita eam penitus auertit à notitia, & cultu creatoris: facilè enim error excæcat, quos libido dementat. Hinc fit vt noſtro æuo plurimi paſſim reperiantur non tam Hæretici, quàm Libertini, qui Religionis omnis expertes, & rerum creatarum Idolis affixi, nullam alterius vitæ curam admittunt. Serpit hæc dira contagio, non tantum inter humiles caſas ignaræ plebis, ſed vel maximè homines in ſpeciem politos, populique duces, & ipſas Principum aulas pedetentim inuadit: vbi à multis Deus vix colitur, niſi purpuratus; cura omnis in Curia verſatur; multa de ſtatu publico, nulla de priuata ſalute cogitatio. Fortunæ tantùm litare, viros principes vt Semideos colere, & ab aliis coli, plurimis ſumma, aut vnicà Religio eſt. Hominibus ſic affectis, vt ſopor ille lethargicus excutiatur, ante omnia neceſſe eſt, vt viua ſummi Numinis, æternique judicii cognitione percellantur. Habenda igitur in promptu argumenta, quibus per res creatas ad agnitionem Creatoris, & per ſenſuum experimenta ad rerum à ſenſu remotarum fidem, amoremque traducantur: fruſtra enim hos, Catholicos reddere contendes, niſi prius veri nominis Chriſtiani efficiantur. Quin & experientia docet, quoſcumque Sectarios, imò & Catholicos in fide languidiores, ex hac viuaci ſupremi Numinis, rerumque æternarum demonſtratione, ad veræ Religionis inueſtigandæ deſiderium, firmamque in ſuſcepta fide conſtantiam vehementer incitari.

ARTICVLVS I.

Rationes ex rebus creatis ad Creatoris fidem, & cultum conuincentes.

§. I.

Dico Primò; *Ex Serie, & Dependentia Creaturarum colligitur neceſſaria Dei exiſtentia & Religio illi debita.*

I. DEmonſtratur clarè & breuiter hoc modo. Sicut mihi manifeſtum eſt meipſum, qui aliquando non eram, in hac rerum natura nunc exiſtere, viuere, operari; ita mihi certò innoteſcit exiſtere aliquam Cauſam primam & ſupremam, cui ego quod ſim, aut viuam acceptum referre debeo. Non enim potuit hæc qua conſto corporis moles, nullo procreante, repentè ex nihilo proſilire: multò minus ego primus illius artifex eſſe potui, ac meipſum è ſpatiis imaginariis in hoc orbis theatrum inducere; Si enim exiſtere deberem antequàm exiſterem, & creare antequàm eſſem creatus; quod fieri penitus, aut intelligi nequit. Neque poſſum exiſtendi exordium ab alia cauſa v. g. à meo parente deriuare, niſi ille pari modo ſuam originem ab alio hauſerit, & hic ab alio, perpetua ſerie progrediendo; donec tandem deueniatur ad Cauſam primam & neceſſariam, à qua & primus hominum parens, & ego, & omnes creaturæ principium aliquod exiſtendi acceperunt.

Fruſtra autem, ne ad Cauſam primam deueniatur, finget Atheus ſeriem infinitam cauſarum à ſe mutuò dependentium, in qua nihil primum, aut ſupremum reperiatur. Nam contra, vt rem obſcuram claro exemplo expediam. Tametſi in Catena ferrea ex alto protenſa concipias ſeriem infinitam annulorum ſe mutuò ſuſtentantium, neceſſariò tamen vel intra, vel extra illam ſeriem dabitur aliquid ſupremum à nullo ſuſtentante dependens, à quo annulorum omnium grauitas ſuſtentari debeat, cum nullus in tota catena anulus poſſit ſeipſum ſuſtentare. Sic etſi admitteretur poſſibilis ſeries cauſarum infinita, neceſſariò tamen ſi non intra, ſaltem extra illam ſeriem exiſtet cauſa aliqua prima, ac ſuprema, à qua ſic procedunt ac procreantur vniuerſa, vt ipſa per ſe exiſtens, à nullo debeat originis ſuæ primordia deriuare.

Vnde ſequitur, me huic ſupremo rerum omnium Conditori, ac meo primæuo Parenti, ipſo creationis iure, ſinceram fidem, cultumque debere; ac proinde ſi hunc præſtare omittam, debito ſupplicio eius arbitrio plectendum eſſe.

2. Neque tibi in mentem veniat, totam huius vniuerſi machinam, ſine alio principio, mole tantum ſua ab æterno ſubſtitiſse, nec niſi ex varia corpuſculorum mixtura, motu, ſymmetria, nouas rerum ſpecies componi, potius, quam ab aliqua cauſa produci. Apage inane figmentum: Si enim mundus hic adeo longæuus foret, ſatis ſanè ætatis haberet, vt ipſe pro ſe loqueretur, & illius æternæ, ac venerandæ antiquitatis teſtimonium aliquod exhiberet. Iam verò, ſi omnes mundi Annales conſulamus, ſic inter ſe conſentiunt vniuerſi, vt vltra ſex millia annorum, nulla anteriorum temporum mentio reperiatur. Quin potius & nouas artes & ſcientias, & regiones priſcis ſæculis incompertas, non ita pridem inuentas eſſe Annalium monumenta conſignant, & noſtra etiamnum ætas teſtatur. Quod ſi ante hæc tempora, infinita ſæculorum millia effluxiſſent, quo pacto immenſa illa annorum æternorum retroacta ſeries artibus his excogitandis, aut regionibus inueniendis non ſuffecisset?

Neque dicas, has artes, aut anteriorum ſæculorum memoriam intercidiſse, ex aliqua priſcorum hominum incuria, quaſi prætermiſerint illi priorum temporum geſta & monumenta poſteritati conſecrare. Mirandum ſanè foret, in re tanta, tam publica, tam naturæ conſentanea, commune illud, & pluſquam Pythagoricum totius orbis ſilentium. Nihil enim hominibus magis iucundum, & à natura inſitum eſse ſolet, quam ſua, maiorumque ſuorum decora, monumentis perpetuò duraturis, toti poſteritati celebranda tranſmittere. Idque nimis manifeſtum eſt ex ſingularum Gentium annalibus antiquiſſimis, & Virorum illuſtrium præclaris facinoribus, non tantum in ſcriptis hiſtorijs, ſed etiam in viuis marmoribus, ac mauſolæis omni ſtudio ab obliuione vindicatis. Quòd ſi ante præteritorum temporum memoriam vltimam, per immenſi temporis durationem, cum mundo homines extitiſsent, illos quoque idem ardor, eadem antiquitatis explorandæ cupido rapuiſset. De his verò vltra primum Adami æuum ſilent omnium gentium hiſtoriæ, omnia priorum ſæculorum monumenta conticeſcunt. Neque poteſt contra æternam mundi durationem, inſonare clarius teſtimonium,

quam

quàm altiſſimum iſtud totius æternitatis ſilentium.

II. Fruſtra autem, vt huius argumenti vim eludas, cum *Machiavelli* aſseclis, confugies ad ingentes aquarum eluuiones, & varia orbis incendia, quibus prætendas omnia prioris æui veſtigia ante Adamum conſumpta fuiſse. Hæc enim commenta, cum nulla fide, aut hiſtoria fulciantur, ad fabulas & chimæras facilè relegantur.

Sed age, vt rem preſſius vrgeamus, quæro, Ex his eluuionibus & incendiis, aut hominum aliqui, aut nulli ſuperfuerunt? Si aliqui, poterant illi rerum præteritarum memoriam in poſteris conſeruare. Si nulli, dic quæſo, quo modo ad te, nullo qui referret ſuperſtite, harum eluuionum notitia peruenit? An non vides bellum iſtud eſse commentum omni teſte ac præſidio orbatum?

Tuo igitur teſtimonio machinæ iſtius æternæ tota moles incumbit. Faciamus porrò tecum per huiuſmodi eluuiones, & orbis vniuerſi conflagrationes, omne genus hominum abſumptum aliquando fuiſse, nullo ſuperſtite, qui anterioris ætatis notitiam propagaret. Sed hoc admiſſo, vlterius inquiro, quo pacto potuerint homines aliqui poſt communem interitum, ſine parente, ſine conditore, in hoc orbe terrarum denuò comparere? Vis vt more *Deucalionis* nouum genus hominum ex ſaxis reparatum, aut potius ex orbe lunari delapſum credamus? Minimè, inquis, ſed ex commixtione elementorum, ac calore ſolis, inſtar glirium aut ranarum, noui iterum homines è terra profiliere. Si & hoc generis noſtri probrum, potius quam Deum illius auctorem admittere non reformides: Dic quæſo, Cur non & hoc tempore reperiantur homines aliqui terrigenæ, more ranarum aut murium in campis, aut paludibus, ex eadem corpuſculorum mixtura proſeminati? Adeſt non minor quam olim influxus ſolis ac ſyderum, præſto eſt eadem natura ac ſymmetria corporum ſublunarium: hæc omnia modis innumeris aſſiduò miſcentur, & agitantur: neque tamen hactenus vnum nobis maſculum, aut embrionem in orbe vniuerſo, extra atheorum cerebrum, protuliſse memorantur.

En quo tandem euaneſcant dementes Impiorum cogitationes! Quantumvis illi obliuione æterna omnia inuoluant, & hominum genus ad ranarum aut pulicum ſortem abiiciant, & mundum ipſum flammis & vndis penè euertant, ne ſic quidem ſupremum vniuerſi Conditorem effugiunt.

Cùm igitur hactenus oſtenſum ſit, nec mundum, nec homines ab æterno extitiſse; neque potuiſse in tempore à ſeipſis, nec ab alio principio in infinitum procreari, manifeſtè conſicitur, à prima rerum omnium cauſa ac conditore originis ſuæ primordia obtinere, cui proinde ſincera fides, ac Religio debeatur.

§. II.

Dico Secundò: *Ex ipſa Hominis conſcientia, & rerum cæterarum Ordine perfectiſſimo, ſupremi Moderatoris prouidentia omnibus adoranda & colenda eluceſcit.*

IV. AC primò quidem, hanc ſupremi Numinis agnitionem intimis hominum pectoribus ab ipſa natura inſculptam eſse deprehendimus, ex ſtimulis *Conſcientiæ*, ſiue tacita formidine, qua admiſſo graui flagitio v. g. homicidio, homines etiam ethnici concutiuntur, quantumvis illud in vaſta ſolitudine, abſque omni arbitro aut teſte patratum fuerit. Quæro enim, quem poteſt ille homicida violatæ legis vindicem formidare? Non primò ſeipſum, nullum enim à ſeipſo ſupplicium pertimeſcit. Non alium hominem, qui crimen teſtetur, aut puniat: certus enim eſt, nullum mortalium ſceleris ſui conſcium fuiſse: & tamen tacitus illum tremor, & ſolicitus pauor exagitat. Deum igitur vbique præſentem, Deum omnia etiam occulta inſpectantem trepidando metuit, & metuendo agnoſcit; ad quem nempe, vt auctorem naturæ pertinet, violatam naturæ legem in præſenti, aut futuro ſæculo vindicare.

Hinc igitur agnoſco, me in ipſo mentis meæ tribunali adeò viuum circumferre ſupremi Numinis teſtimonium; vt ſi debitam illi fidem & obſequium non exhibeam, non tantùm Deum Iudicem, ſed etiam meam conſcientiam habere debeam contra me vindicem, teſtem, accuſatorem.

V. Secundò: Si transfero oculos à me ipſo in hunc *Orbem aſpectabilem*, occurrit imprimis, hæc in qua conſiſto, Terræ, & Maris ingens machina, in medio Aere, nullo ſuſtentante, librata. Hinc aſcendo ad ampliſſimum globum Lunæ & Solis, qui conſtanti tot ſeculorum curſu orbem vniuerſum illuminat. Pergo hinc vlterius ad reliquas Stellas, multitudine innumerabiles, ſplendore eximias, miro & immutabili ordine in Firmamento collocatas. Conſidero denique ipſius Firmamenti amplitudinem immenſam, & motum

præcipitem, tot tamen millibus annnorum abſque errore minimo, in ſuo curſu ac tramite perſiſtentem.

Horum ſingula ſi cum Aſtrologis penitius contemplemur, comperiemus magnitudinem Solis pluſquam centies & quadragies totius terræ globum ſuperare: imò alij ad millies ſeptingenties cum Tacquetio noſtro extendunt. Terræ autem totius ambitus prope ad viginti duo leucarum millia porrigitur. Stellas in firmamento nocte ſerena conſpicuas quis poterit numerando recenſere, quæ ad conſtellationes mille viginti duas reducuntur? Et tamen inter has, plures ſtellæ quæ dicuntur primæ magnitudinis, totam Terram pluſquam quadragies excedunt. Diſtantiam autem immenſam Stellarum Fixarum à Terra inde conjicies, quod ipſe Sol, multò nobis vicinior, diſtet vltra quatuor milliones milliarium; Luna verò vltra ſeptuagies mille milliaria Belgica. Mouentur autem aſtra firmamenti ſingula velocitate tam ſtupenda, vt ſingulis horis multos leucarum milliones conficiant, cum & ipſe Sol in circuitu multò inferiori, non minus quam millionem leucarum in horas ſingulas decurrat. Quæ omnia ad ampliorem longè numerum extendi cenſet Ricciolus, & ex parte G. Heſius, alijque viri accuratiſſimi.

Nunc inquiro, à quo tandem poſsunt exiſtere, & ordinari hæc quæ recenſui vniuerſa? Non eo pertingit Hominis induſtria, quæ vel in vnius familiæ gubernatione mirum quantum deſudat: nec opus eſt Angelicæ virtutis & intelligentiæ, anguſtis nempe ſpatijs, ac limitibus circumſcriptæ. Non igitur exiſtunt illa niſi à ſupremo, & perfectiſſimæ mentis Artifice, qui ſingula cum nondum eſſent, ex nihilo produxit, producta inter ſe aptiſſimo ordine diſpoſuit, & ſic diſpoſita in eodem tenore ad hunc vſq; diem continet, ac conſeruat. Non enim potuit ingens illa rerum machina per ſe, abſque ſupremæ cauſæ adminiculo, ex nihilo emergere, vt in §. 1. oſtendi; multòque minus abſque eiuſdem diſpoſitione ac conſilio in eam, quam deſcripſi, formam ordinemque fortuitò conſurgere. Vt ſi in vaſta ſolitudine occurreret palatium ampliſſimum, optimo ſingularum partium ordine conſtitutum, nemo eſt hominum, qui illicò non agnoſceret, talem fabricam non caſu fortuito, ſed ab Artifice mente & ratione præditο in talem ordinem formamque coaluiſſe.

Eodem modo vlterius inueſtigandum, quonam moderante dirigatur *Motus Solis* perpetuus in ſuo acceſſu, & receſſu, ad certos fines & vſus rerum ſublunarium, vt ver hyemi, veri æſtas, æſtati autumnus, ordine ac lege numquam aberrante ſuccedat? Non poſsunt ſanè hæc omnia ab alio principio promanare, quam à ſupremo, ac ſapientiſſimo rerum omnium Moderatore, cui curæ eſt tam vario ſolis motu, ac temporum alternatione, hominum genus, reſque cæteras ab interitu conſeruare. Sol enim, cum ſit mentis & rationis expers, neque rerum ſublunarium exigentias intelligere, neque curſum ſuum certa lege ad earum vſum, vtilitatemque flectere, aut ordinare poteſt. Cernimus enimverò, nec Cymbam vnam, vt pote ratione carentem, abſque nauclero, nec Currum vnicum abſque auriga, ad deſtinatum locum motu ſe proprio, conſilioque dirigere. Multò minus potuit tam varius, tam diuturnus ſolis, ſyderumque motus, ſine ſupremo moderatore, per ſex millia annorum, ad fines adeò admirandos cæco impetu inflecti, nullo conſilio dirigi, nulla prouidentia gubernari. Inops ipſe ſit mentis qui hæc ſine mente perfectiſſima fieri poſse arbitretur.

Qui ergo creaturas etiam rationis expertes ad fines ſuos tam accuratè dirigit, quomodo patietur hominem ratione præditum, ab vltimo ſuo fine, qui eſt ipſe Deus, impunè recedere; & ab eius fide, & obedientia ſpontè aberrare?

VI. Quod ſi etiam in *Homine* (qui meritò *microcoſmus*, ſiue, paruus mundus, dicitur) conſideres partium ſingularum ad ſe mutuo, ſuaſque operationes *Proportionem* & ſymmetriam admirandam; ſi etiam in ſingulis animalculis tot *Inſtinctus*, tam ſolerter inditos ad ſuam, ſuæque ſpeciei conſeruationem; ſi in ipſis Arboribus, & plantis, imo in vnico *Floſculo* aduertas partium ſingularum ad ſuos fines ordinatiſsimam texturam; ſeminis ex quo paulatim formatur vim, & energiam; ſtipitis vnde flos ſuperiùs conſurgit varios, & æquabiles plexus; ſi denique ſingularum particularum mirabilem, ſibique ſemper conſtantem ordinem & œconomiam penitiùs perſpicias, illico profectò exclamabis, Hic digitus Dei eſt, hic ſapientia ſublimiſsima, hic ſupremi Opificis artificium.

Idem illicò deprehendes ſi pergas ad Animantia ſingula, ac tantùm inquiras, quorſum præ alijs Ciconiæ, ac Grues collum, roſtrumque habeant longiſſimum? In promptu cauſa eſt, partium debita ad ſuos fines proportio. Quia cum animantia iſta præ cæteris pedes habeant oblongos, neceſsaria etiam fuit colli, roſtrique longitudo ſic proportionata, vt ad alimentum ſibi ex terra deſumendum extremum

mum roſtri porrigere valerent: hac verò longitudine carent paſseres, columbæ cæteræque volucres quæ pedes habent breuiores, adeòque roſtrum terræ vicinius.

Quorſum Animalia *terreſtria* equi, boues, leones, &c. quatuor pedibus ſuſtentantur, *volatilia* tantùm duobus fulciantur? Quia illa quadrupedia terræ inſiſtunt, gramine aluntur, & grauiori conſtant corporis mole, quæ ad ſui ſuſtentationem quatuor pedes veluti totidem columnas requirit. *Volatilia* verò, cum maximè aerem incolant, muſcis pro alimento captandis alas potius, quàm tot pedes depoſcunt. *Piſcibus* denique non pedes, non pili, non plumæ, ſed ſquamæ denſæ, inſtar loricæ, aquarum frigori obſiſtentes, ac branchæ tenues aquam diuidentes, corpuſque in ea librantes ſolertiſsimè attribuuntur.

Ac ne in ſingulis ad alia minutiora, qualis eſt vnius oculi fabrica admiranda, latius excurram, de ſolo corpore humano cum Anatomicis pronuntiat eximius olim *Auerroes*, adeò eminentem eſſe illius in particulis ſingulis ſtructuram ac ſymmetriam, vt non poſſit ab alio, quàm à ſupremo prorſus rerum omnium Artifice fabricari. Hoc artificium admirandum, in rebus creatis maximè obuium & aſpectabile, ſi quis attentè contempletur, ſcalam habet expeditiſsimam, qua ad ſupremæ atque increatæ Sapientiæ non tantùm notitiam, ſed etiam ſummam illius admirationem, amoremque facilè conſcendat.

§. III.

Dico Tertiò: *Spiritus à corporeo ſenſu ſeparati, vti & Miracula vim naturæ exuperantia, ad diuinæ Potentiæ notitiam, cultumque manifeſtè adducunt.*

VII. PRimò quidem, Extra creaturas in hoc mundo aſpectabiles, occurrunt etiam *Spiritus inuiſibiles* à materia, ſenſuque ſeparati, vt ſunt Angeli, ac dæmones, qui in obſeſſis hominum corporibus ſeſe produnt per operationes admirandas, quæ à nullo hominum poſsunt exerceri. Nihil enim certius eſt, quàm dari artem Magicam, & occulta cum dæmonibus pacta & commercia, ex quibus cogimur admittere Spiritus corporis expertes, maxima agilitate, intelligentia, ac potentia præditos, qua producuntur effectus, qui omnem poteſtatem naturæ viſibilis longiſſimè tranſcendunt. Sicut ergo inficiari non poſſumus exiſtere hos Spiritus, qui ſub aſpectum non cadunt, à rebus corporeis ſeparatos; ita neceſse eſt agnoſcere Spiritum aliquem ſupremum, ac potētiſſimum, qui occulta virtute cætera omnia moderatur, quē Deū vocamus, etſi illum nec viſu, nec alio ſēſu percipiamus.

Secundò, ſupremi Numinis Maieſtatem nobis produnt, innumera omni æuo Miracula, quæ cum omnes naturæ vires excedant, à ſolo Deo ea prouenire neceſſe eſt; qualia ſunt tot manifeſti fauores ſinceris Dei cultoribus conceſſi; tot pœnæ ſacrilegis, ac periuris repentè irrogatæ.

VIII. Quæro enim, A qua virtute aut poteſtate prodierunt ſupra vim naturæ tot Prodigia olim patrata, dum diuiſis inſtar muri hinc & hinc Oceani fluctibus populus Iſraeliticus, duce Moyſe, profundum maris alueum ſicco veſtigio tranſmiſit: aut dum Ioſue inuocato Numinis auxilio, in medio æthere præcipitem ſolis curſum extemplo frænauit. Et vt propinquiora memorem, quo auctore Chriſtus coram multis teſtibus Lazarum è monumento, filium viduæ è feretro, & plures alios luce orbatos ad vitam repentè ſuſcitauit? Qua vi, aut potentia plures alij Dei cultores, omni æuo ad noſtra vſque tempora, paria ſuperioribus prodigia orbi palam ſpectanda exhibuerunt. Potuerunt ſcilicet elementa, potuit vis occulta naturæ ad huiuſmodi miracula ſufficere, quæ omnem naturæ poteſtatem manifeſtè tranſcendunt. Diu ſanè multumque vniuerſæ Naturæ opem implorabis, antequam ea opitulante vnius digiti vulnus momento obducas.

Sed ne tam potenti argumento ad præſtandum Numini fidem cultumque adigaris, hæc omnia vt hiſtorias falſas, aut oculorum ludibria, cum Machiauello dicere non erubeſces. Verùm non aduertis te pariter inſano auſu omnium hiſtoriarum fidem, & humanum commercium è mundo relegare? Geſta Regum, aut Cæſarum vnde nobis niſi ex conſcriptis maiorum monumentis recenſebis? At, ſi tecum inſanire velim, repudiabo vniuerſa. Proferes teſtes ac tabulas plurimorum Auctorum fide, ac teſtimonio ad poſteritatem tranſmiſſa. Dicam illico, falſas hiſtorias, fictas tabulas, omnia hominum aſtu & fraude odornata. Nulla ergo deinceps in tabulis, nulla in teſtibus, nulla in hominum dictis aut factis fides reſidebit. Quod aliud non eſt, quàm neceſſarium vitæ humanæ commercium, & omnem probandæ veritatis viam penitus intercludere. En quo deuenit iſta hominum veſania, quæ dum tentat è mundo tollere fidem diuinam, omnem pariter deſtruit fidem humanam.

§. IV.

Dico Quartò : *Ex prædictis apertè euincitur, quemlibet Dei agnitionem cultumque liberè auerſantem, rectè inter homines fatuum, aut amentem reputari.*

IX. HOc vt demonſtrem, aſſumo principium à Philoſopho traditum 10. *Ethicorum*, & ab omnibus ſummo conſenſu receptum: *Quod vniuerſis videtur, id verum eſſe debet*. Hoc enim principio ſublato facile negabo, bonum eſſe viuere, malum mori; mel dicendum dulce, fel amarum. De hoc autem ſi dubitauero, fatuus illico appellabor, quia hoc & vniuerſis videtur, & natura ipſa loquitur, mel ſcilicet dulce, fel verò amarum eſſe; Nam vt veriſſimè Tullius, de quo omnium natura conſentit id verum eſſe neceſſe eſt. Nunc vlterius ſubſumo: Atqui vniuerſis mente ſana præditis ſemper videtur, ſemperque viſum eſt, dari in mundo aliquod Numen debita religione colendum. Conſtat enim ex omnium gentium hiſtorijs, etſi inuentæ fuerint nationes, quæ vitam duxerint ſine domibus, ſine veſtibus, alijſque hominum commodò ac naturæ conſentaneis; nuſquam tamen extare gentem, aut vrbem, cui nullus ſit Deus, nulli ritus, nulla ſacrificia. Adeò vt inter regiones poſtremo ſæculo in nouo quaſi orbe repertas, nulla ſine religione aliqua vixerit, quamvis in cæteris vix à belluis differre viderentur. Neque poteſt communis ille hominum ſenſus ac conſenſus ab alia cauſa enaſci, quam à quadam luce, ac communi dictamine ab Auctore naturæ omnibus impreſſo, vt illum tanquam primum originis ſuæ principium ſibi quærendum ac colendum agnoſcerent. Quod autem à natura duce, & ingenita omnibus luce proficiſcitur; id abſq; dubitatione verum certumque à quouis ratione prædito iudicari neceſſe eſt. Adeò vt ſi quis præfractè obluctetur, aliud exiſtimari nequeat, quam hominem illum læſo turbatoque cerebro, vim iudicandi amiſiſſe, qua ſolet verum à falſo diſcerni.

X. Atque hinc vlterius conficio, contra curam debitam inquirendæ Religionis, Ab auctoritate Libertinorum nullum poſſe prætendi argumentum, quos hic in delirantium numerum redigendos eſſe iam demonſtraui. Nulla ſanè fatuitas eſt ſine aliquo ſimilis cerebri patrono, neque tamen rebus communi orbis iudicio receptis, quidquam derogare ſolent diſſona paucorum deliria. Communis certuſque eſt hominum ſenſus, vitam ſuam cuilibet æſtimandam; & tamen inuenti ſunt aliqui, qui violentas manus ſibi intulerunt. Quid magis certum, quam nos aliquid certi cognoſcere? id tamen à Scepticis præfractè negatur. Veritas eſt lumine naturæ nota, me non poſſe ſimul ſcribere, & non ſcribere, ſed & hoc à Parmenide pro falſo habetur. Nulla denique veritas adeò lucida eſt, vt ad eam proterua quorumdam ingenia non caligent: quod ſi ad obducendam veritati caliginem, illa paucorum cæcitas ſufficeret, iampridem omnis è mundo veritas exularet.

Hoc interea ex dictis liquet, in nullo rationis dictamine, communem orbis vniuerſi ſenſum magis conuenire, quàm in admittendo aliquo Numine ac Religione, quam quiſque ex ſola naturæ luce ac magiſterio ſibi colendam eſſe decernit. Vnde demum conficitur, nihil poſſe obtendi quo minus inter fatuos, aut emotæ mentis homines eſſe cenſeantur, qui contra veritatem adeò apertam paucos ſequuntur Libertinos, quos in hoc iudicij impotes eſſe, & in media luce cæcutire, iam palam fecimus & pluribus infra confirmandum erit.

§. V.

Dico Quintò: *Ex argumentis hactenus allatis certò concluditur, ex neglectu Fidei, cultuſq; diuini, ſequi pœnam ignis æterni.*

XI. PRimò, Quia communi orbis conſenſu ex his, & ſequentibus argumentis, Omnes non modò Chriſtiani, ſed etiam Iudęi, Turcæ, ac pleræque Gentes Barbaræ omni æuo hanc indubitatam intulere ſententiam: *Qui negligit Deum in hac vita dignè colere, in altera vita condignè punietur*. Sicut ergo violatæ fidelitatis erga Regiam Maieſtatem condigna pœna eſt, ferri, aut flammæ tortura, definito tempore duratura, ita neglectus fidei debitæ Regi æterno, condignum ſupplicium eſt cruciatus ignis æterni. Quia Dei infiniti Maieſtas & excellentia, cuiuslibet Principis dignitatem infinitis gradibus antecellit.

Hoc cum ita ſit, quomodo potero ego ad hanc totius Vniuerſi vocem obſurdeſcere, aut in hoc præ omnibus vitæ negotijs curam & cogitationem non intendere, vt diuinæ Maieſtati debitam fidem, cultumque perſoluam. Si enim in periculis vitæ præſentis breui finiendæ, omni ſtudio remedia quærimus tu-

tiſſima,

Digitized by Google

diſſima, quanto magis id agendum eſt in præcauenda iactura vitæ æternæ, & vitandis pœnis perpetuò duraturis.

Secundò. Præter hanc totius naturæ vocem, Deus ipſe per voces Prophetarum hanc doctrinam omni æuo hominibus propalauit, & nouiſſimè locutus eſt nobis in *Chriſto* Filio ſuo; qui in teſtimonium *Huius veritatis* à ſe reuelatæ, in publica orbis luce, cæcis à natiuitate viſum, claudis inceſſum, mortuis plurimis vitam momento reſtituit. Qui in dæmones, in elementa, in morbos omnes, ſola voce, aut nutu, abſolutiſſimum exercuit imperium. In cuius morte ſupra omnem naturæ ordinem, orbis vniuerſus denſa tenebrarum caligine obductus eſt, & tota terræ machina horrendo tremore concuſſa, petris ſciſſis, & mortuorum ſepulchris diuina virtute reſeratis. Qui denique poſt mortem rediuiuus, pluribus palam inſpectandus & palpandus apparuit: ac demum diuina luce refulgens, coram multis teſtibus, in cœlum propria virtute conſcendit.

Quæ omnia, pariter cum ſua doctrina probatiſſimis *diuinarum Scripturarum* monumentis, & innumeris per Euangelij præcones *Miraculis* confirmata, adeò omnibus manifeſta reliquit, vt maxima pars orbis, non vi aut armis, ſed aperta veritatis luce adacta, eius doctrinam quantumvis arduam accipere, & ſuo ſanguine conſignare non dubitauerit. Doctrinæ autem à Chriſto traditę *Primum Principium* hoc eſt, Deum debita fide, & cultu agnoſcere recuſantibus, paratum eſſe poſt hanc vitam ſupplicium ignis æterni. Sic enim loquitur Chriſtus *Matthæi 25. v. 41.* Ite maledicti in ignem æternum & *v. 46.* Ibunt hi in ſupplicium æternum, iuſti autem in vitam æternam.

XII. Dura, inquies, hæc ſententia eſt. At omnium ſententia eſt. Nulla Eccleſia, nulla inter Chriſtianos Secta vnquam dubitauit, ſine vera fide impoſſibile eſſe Deo placere, aut ignis æterni pœnas euadere, ſi quis eam ritè propoſitam ſua culpa admittere recuſet.

Nunc igitur animum collige, & apud teipſum expende, Quantum hactenus curæ adhibueris in deligenda illa Fide ac Religione, in qua poſſis Deo placere, & ignis æterni tormenta effugere. Quis viator ſine vllo examine ingreditur quamlibet viam primò occurrentem, niſi ſponte velit in errorem, & interitum incidere? Non ideò via ad ſalutem recta eſt, quia lata, quia iucunda, cum ipſa veritas moneat *Matth. 7. v. 14.* Anguſta eſt via, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt, qui inueniunt eam. Quia nempe viam veræ fidei pauci ſeriò inueſtigant, ſed illam ingrediuntur, ad quam vel commodum vitæ, vel lucrum, vel officium, vel amicorum exemplum inuitat. Et tamen in altera vita, nec officium, nec lucrum, nec amici vlli, ſed Fides vera & ſincera poterit te ab ignis æterni pœna præſeruare.

Interroga igitur te ipſum ijs verbis quibus à Chriſto interrogaris *Matth. 17. v. 26.* Quid prodeſt homini ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Cras fortè ſtabis ante tribunal ſupremi Iudicis, Fidei tuæ rationem redditurus, vbi in momento accipies extremam ſententiam, vnde pendet tota Æternitas. Adhibe ergo nunc in inquirenda veritatis via illam curam ac ſtudium, quòd ſeriò à te adhibitum non fuiſſe, ſerò lugebis: in hoc enim puncto, ad vitæ finem vltrò errare, aliud non eſt quam æternum perire.

ARTICVLVS II.

Eneruantur varia Argumenta & effugia contra hæc à Libertinis opponenda.

I. RESpondebunt pro ſua, ſuorumque errorum defenſione, Atheorum more, horum temporum Libertini: *Hominem* ex iure & dignitate naturæ ſuę in res ſublunares liberum dominatum, vſumque obtinere. Durum proinde videri, à ſuperiori aliquo Numine, nullo cogente, tot legum diuinarum vincula ſubire, quæ naturali hominis libertati ac felicitati in creaturarum vſu maximè præiudicant: ideòque nolle ſe ex doctrina ſibi incerta, de libertatis ſuæ certa poſſeſſione deturbari.

Sed vt tuo etiam, Libertine, commodo conſulamus, abs te quæro: An non tibi multò durius videatur eam de Deo, eiuſque legibus doctrinam abijcere, quæ ſi vera ſit, abſq; vllo in futurum remedio, tibi allatura eſt calamitatem perpetuò duraturam; ſi verò falſa, nihil eam profitenti in hac, aut altera vita nocitura eſt? ſi enim nullum exiſtat Numen, nullus quoque erit hominum qui poſt hanc vitam, tuum tibi in colendo Numine errorem exprobrabit: illo autem exiſtente, vnà cum ſpreti Numinis vltione, conſurget aduerſum te tota hominum multitudo, quæ ab orbe condito Deum ritè coluit, tuæque veſaniæ, quod à communi orbis ſenſu vltrò aberraueris, meritiſſimo iure inſultabit. Securum igitur te reddit Numinis veneratio à grauiſſima pœna Atheis perpetuò formidanda, atque inſuper ſpem parit ingentis præmij ſinceris Dei cultori-

bus, communi orbis iudicio, in perpetuum deſtinati. Et quamvis (quod fieri nequit) tuum de exiſtentia Numinis iudicium cum communi orbis conſenſu falleretur, per hoc præſentis vitæ conditionem nihilo reddes deteriorem. Amens ergo ſis ſi doctrinam omnibus adeò compertam amplecti recuſes, quæ te pœnæ ſecurum, ac perpetuò fælicem reddere poteſt, miſerum non poteſt.

II. At, inquies, quo modo in totius vitæ decurſu poſſum eſse non miſerrimus, ſi in omni actione vindicem ſupremi Numinis manum mihi perpetuò imminentem agnoſcam, à quo dum in libero rerum creatarum vſu, aut abuſu futura ſupplicia pertimeſco, ſtatim præſentis vitæ ego mihi fabrico quovis gehennæ periculo deteriorem?

Pones facile hanc miſeriæ formidinem, quam præſentium illecebrarum ſpectra iniiciunt, ſi haud minorem eſse hominis Chriſtiani quam Athei, etiam in præſenti vita, fælicitatem, mecum æqua lance expendas. Vita hominis Athei, ſiue Libertini diuinum cultum aſpernantis, perpetuam patitur cum vera ratione luctam ac diſſidium, dum aduertit ſe, in repudiando Numinis obſequio, à communi orbis ſenſu diſſidere. Nullum habet in Dei prouidentia ſolatium aut aſylum, ad cuius præſidium in aduerſis confugiat: nullum illi intercedit cum veris Dei cultoribus Religionis vinculum aut commercium: omnium in hac vita odium & opprobrium incurrit: ac poſt mortem nullam alterius vitæ fælicitatem expectat. His autem ſolatijs ac gaudijs homo Chriſtianus in præſenti vita iucundè perfruitur, iiſque intra conſcientiæ ſinum ſuauiſſimè oblectatur.

Liberum verò rerum creatarum vſum ſi ſpectes, hic quoque vſus in homine Chriſtiano, quantum neceſse eſt ad benè beatèque viuendum, nulla ex parte deſideratur. Præſtò illi abundè ſunt oblectationes innumeræ diuina lege conceſsæ, quæ tantò ſuauius ac ſecurius mentem explent, quantò magis defæcatæ ſunt à belluinis cupiditatum illecebris, à quibus ipſa natura, & ratio abhorret. Non arcet illum ſua in Deum Religio à communibus fortunæ donis, à publicis in republica in honoribus, ab opibus legitimè acquirendis, à clari nominis fama ad poſteritatem tranſmittenda, in nulla denique parte fælicitatis humanæ Chriſtianus Atheo aut Libertino concedit: in hoc ſemper diſpares, quòd homo Libertinus habeat plurimùm quod pòſt hanc vitam timeat, nihil omnino quod ſperare poſſit.

III. Si fortè dicas, Onus tibi maximum, & quavis AEtna grauius apparere; captiuum tradere intellectum ad obſequium fidei, in rebus captu difficillimis, quæ omnem intelligentiæ tuæ lucē effugiunt: vt eſt Deus vnus & trinus; Animæ immortalitas, & alia non minus ardua fidei myſteria. At quid ſi ego palam fecero, dum onus hoc amoliris, & te nihil abſque ſenſuum experimento credere profiteris, aſſumpſiſse te onus credendi myſteria multo magis abſtruſa, & ab omni ſenſu & ratione remota, quā quæ tibi per Atheiſmū excuſſiſse videris?

Age imprimis? Homo Chriſtianus credit exiſtere Deum, qui ſub eius ſenſum aut aſpectum non cadit; Atheus verò, vt Dei demonſtrationem eneruet, admittit ſeriem cauſarum infinitam, aut occultas atomos, ex quarum fortuito concurſu omnia coaleſcant: hanc autem ſeriem infinitam, has atomos occultas, hunc concurſum tam affabrè, & tamen fortuitò omnia formantem, nec illi viſus, nec ſenſus, nec ratio vlla vnquam ſpectandum exhibuit.

Secundò, Chriſtianæ fidei profeſsor Animam hominis, quam nunquam ſpectauit, immortalem agnoſcit: Atheus animam poſt mortem in nihilum abire profitetur, quam tamen nunquam ſuis oculis in nihilum euaneſcere conſpexit. Chriſtianus aſserit omnia in hoc orbe ſuprema Dei ſapientia diſponi: Atheus è contra ſuſtinet res vniuerſas à ſolo Fato gubernari; neque tamen arbitror ipſum vllo hactenus ſenſu Fatum magis, quàm Deum percepiſſe. An non aduertis, Libertine, quàm recondita, & ab omni ſenſu aliena dogmata cum Atheo admittas, qui tamen profitetur, ſe nihil agnoſcere velle, niſi quod aperto ſenſuum teſtimonio comprobatur. Quod ſi in his figmentis tam abſtruſis, non dubitat captiuum tradere intellectum, quid illum in admittenda Numinis exiſtentia remoratur? Quam ratio demonſtrat, quam Doctorum auctoritas probat, quàm Gentium penè omnium conſenſus aperte teſtatur.

IV. Nunc tandem, vt te propius conueniam quæro; An hanc doctrinam pro tua agnoſcas: *Veritas* omnem vitæ humanæ ordinem, iuſtitiam, honeſtatem peruertit: *Falſitas* optimum in mundo ordinem, iuſtitiam, honeſtatem inducit. Haud dubito, maleſanum hoc doctrinæ monſtrum confeſtim auerſaberis. Efficiam tamen paucis vt hoc naturæ immane monſtrum, mentis Deum auerſantis fœtum eſse agnoſcas. Si enim verum eſt hoc quod ſupponit Atheus, Non eſt Deus, non eſt Prouidentia, non eſt Religio quæ vlla

ho-

Digitized by Google

hominum flagitia prohibeat aut puniat; liberum erit ſine ſcelere etiam innocentem trucidare, aliena bona rapere, alterius thorum violare, per nocturna furta aut incendia quaſcumque domos & vrbes deuaſtare, quidquid furor, quidquid libido ſuggeſſerit, abſque vllo crimine aut Numinis metu patrabitur. Sublato enim Deo tollitur lex diuina, ſublata autem lege, omne flagitium legi contrarium, & conſtituta flagitio pœna penitus euaneſcit. Quinimò ſi Numen è mundo tollas, iam blaſphemia, periurium, impietas, virtus erit maxima, ac laude digniſſima? vtpote conformis primæ Atheorum veritati, qui diuinum Numen nihil niſi commentum aliquod vanum, ac chimæricum arbitrantur.

V. Ex aduerſo, quidquid in rerum natura honeſtum, quidquid rectè ordinatum conſpicimus, ſi Atheo credis, Falſitatis beneficio acceptum referamus oportet. Supponit enim Atheus dogma eſſe falſiſſimum, *Deus exiſtit*. Et tamen ex Dei exiſtentia ab hominibus credita profluunt actiones honeſtiſſimæ, vt fides in verbis, fidelitas in pactis, amor iuſtitiæ, obedientia legum, denique odium omnis flagitii, quod agnoſcunt homines à Deo iuſto iudice ſeuerè puniendum; vti credunt ab eodem amorem æquitatis, & omnis actionis honeſtæ æterno præmio remunerandum.

Quid autem magis diſtortum fingi aut cogitari poteſt, quàm rectiſſimam benè agendi normam ex errore falſiſſimo enaſci, primam omnis æquitatis regulam, iniquiſſimo ficti Numinis cultu contineri: denique optimum in rebus humanis ordinem, peſſimo totius naturæ monſtro deberi? An non apertè vides, quo pacto ex vniuerſo cerebri tui iudicio, totius vniuerſi ordo euertatur.

Neque dicas, ſepoſita cognitione, ac lege diuina; ipſi Naturæ humanæ innatum eſſe hunc æqui, rectique amorem; vt ſponte ſua actiones cum flagitio coniunctas auerſetur, eamque eſſe legem quandam non aliunde acceptam, ſed ipſi naturæ per ſe impreſſam.

Nam ego ex aduerſo demonſtro; illam rectè agendi legem non poſſe naturæ ineſſe, niſi eam aliundè ex perfectiori principio inditam fuiſſe agnoſcas. Memineris enim te, qui Deum naturæ conditorem inficiaris; Animam quoque homini incorpoream atque immortalem negare: teque totam hominis machinam, & quidquid in ea continetur ex fortuitò quarundam atomorum concurſu fabricare.

VI. Quæro igitur nunc, quo pacto ex fortuita illa corpuſculorum congerie, quibus ex natura ſua nihil rationis inditum eſt; prouenire poſſint illa perfectiſſimæ rationis principia, quæ etiam quandoque reluctante natura ſingulos homines docent: *Suum cuique tribuendum: Parentes honorandos: Alteri non faciendum quod tibi nolles fieri, &c.* Ea enim vis inſita non eſt corporibus ex ſe ſtupidis, & ratione carentibus, vt in vnam molem conflata, talia conferant rationis lumina, quibus ipſa penitus deſtituuntur. Certiſſimum namque totius naturæ axioma eſt, Nullam cauſam poſſe producere effectum ſeipſa perfectiorem. Quomodo ergo ſuprema illa rationis principia, & nulli errori obnoxia, poterunt prouenire à ſola ſymmetria, motuque corporum elementarium, quibus nihil magis proprium ac congenitum eſt, quam caſus, error, & ignorantia? Sicut igitur à Magiſtro inanis cerebri, ac nullis artibus imbuto, nemo ſcientiam hauſerit indubitatam, & omnis erroris expertem, ita neceſſarium erit deficere, ac vacillare prima illa rationis principia, quæ pro certiſſimis habentur, niſi à ſuprema ac perfectiſſima quadam intelligentia deriuentur, qualem extra hanc quam cernimus corporum congeriem inquiras neceſſe eſt.

Atque hinc vt arbitror ſatis manifeſtè deprehendis, ipſa naturæ vim, in qua effugium quærebas, te ad ſupremum ac perfectiſſimæ intelligentiæ Numen ſua ſponte adducere, dum inuictè demonſtrat, hæc ipſa rationis principia, quæ naturæ attribuis, non poſſe homini inexiſtere, niſi Deum, qui illa Animæ incorporeæ impreſſit, vt primum primæ veritatis fontem & auctorem agnoſcas.

ANIMAE IMMORTALITAS,

Ex demonſtrata Dei exiſtentia, & ratione naturali deducitur.

VII. PRobatur primò, ex diuina auctoritate & veracitate, quæ falli aut fallere non poteſt, in Scripturis ſacris à ſe dictatis animæ noſtræ immortalitatem diſertè declarante. Patet *Matth* 10. Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: Vbi verba illimitata, *Non poſſunt occidere*, ſatis etiam declarant animam ex natura ſua, non ex ſolo Dei decreto abſolutè eſſe immortalem. Patet idem *Matth.* 15. Ibunt hi in ſupplicium æternum, iuſti autem in vitam æternam. Idem denique Eccleſia vniuerſa, Verbi diuini interpres à Deo conſtituta, declarat in Concilio *Lateranenſi* 3. *ſeſſ.* 8.

his

his verbis. Cum diebus noſtris nonnulli auſi ſint dicere de natura animæ rationalis, quod mortalis ſit; ſacro approbante Concilio, damnamus & reprobamus omnes aſſerentes, animam intellectiuam eſſe mortalem, &c. cum illa non ſolùm verè & eſſentialiter humani corporis forma exiſtat, verum & immortalis, &c.

Probatur ſecundò, ex Iuſtitia Dei perfectiſſima ac ſapientiſſima, quæ proinde plectere debet improbos, & remunerari probos. Atqui id ſæpè non facit in hac vita, in qua cernimus improbos affluere delitijs, probos verò miſerijs multis affligi. Ergo id præſtare debet poſt decurſum huius vitæ mortalis. Vnde etiam ſequitur poſt illam debere animam ad minimum pro aliqua temporis duratione ſupereſſe. Si autem poſt ſeparationem à corpore permaneat aliquo tempore ſuperſtes, nulla eſt cauſa cur vnquam poſtea intereat; cum ex natura ſua nullum habeat contrarium à quo deſtruatur, neque per ſe ſit naturæ fluxæ, nec aliud aſſignetur quod exigat eam in nihilum reduci. Quin è contrà experimur animæ humanæ à natura inſitum eſſe appetitum quendam innatum ad quietem & beatitudinem perfectam, adeòque perpetuam: hic autem appetitus fruſtraneus & chimæricus foret, cum nulla beatitudo poſſit eſſe perfecta niſi ſit cum perpetuitate coniuncta. Hoc argumento vſum fuiſſe S. Petrum aduerſus Simonem Magum, ad euincendam animæ immortalitatem, aſtruit *D. Clemens lib. 3. Recognitionum*.

VIII. Probatur tertiò, ratione naturali. Ex eo quod Anima noſtra naturam habeat ſpiritualem, ſiue incorpoream, quæ proinde ex ſe nulli eſt obnoxia corruptioni. Incorpoream autem eſſe Animæ noſtræ ſubſtantiam, conuincunt 1. *Cogitationes humanæ*, quæ ſunt operationes animæ, & talis naturæ, vt nequeant illæ per ſe à potentia corporea exerceri. Verſantur enim cogitationes noſtræ circa res abſentes, imò nullo modo exiſtentes, circa rationes vniuerſales, & abſtractiones mathematicas quæ ſub ſenſum non cadunt, circa res merè ſpirituales, circa ſpatia imaginaria, circa mundos alios poſſibiles, circa chimæras, circa infinitum, circa Angelos prorſus incorporeas, & circa ipſum Deum.

Atqui corpus tantum poteſt verſari circa id quod exiſtit, & ipſi præſens eſt, vti patet in vi magnetica quantumvis admiranda, & quavis alia vi corporea, quæ non agit niſi in certa ſpatii determinatione. Sicut & in ſingulis ſenſibus corporeis, manus tantum poteſt tangere, oculus videre, guſtus, odoratus, & auditus tantùm percipere id quod actu exiſtit, imò quod ſic eſt præſens vt ſenſum afficiat.

Ergo Anima noſtra, quæ eſt principium effectiuum talium Cogitationum & operationum, non poteſt eſſe corporea, ſed purè Spiritualis, & ex natura ſua incorruptibilis, iuxta axioma commune Philoſophorum, *modus operandi ſequitur modum eſſendi*; ſed modus operandi eſt incorporeus, vti probatum eſt, ergo & modus eſſendi.

Probatur quartò, & validiſſimè ex hominis *Libertate*: quia indifferentia qua Anima ſe determinat modò ad hoc, modò ad illud cogitandum, volendum, vel nolendum, item ex deliberatione præuia modò ad hoc, modò ad illud decernendum, concludendum, &c. non poteſt eſſe actus corporeus, qui ſemper eſt ad vnum determinatus, neque verſatur circa conſequentias, diuinationes, abſtractiones & multò minùs circa ea quæ ſunt æterna, aut ſupernaturalia. Hinc etiam ipſe *Plotinus* antiquiſſimum Scholæ Platonicæ lumen *Enneade 2. cap. 4.* animam eſſe incorpoream ac immortalem neceſſariò concludit.

Idem conuincit *Imperium abſolutiſſimum*, quod anima, cum vult, in corpus, ac potentias illius corporeas exercet: vti dum contra naturalem appetentiam corporis, compeſcit illius oblectationes, frænat guſtum, domat libidinem, mortem etiam naturæ corporeæ terribiliſſimam pro Deo, ac virtute vltrò appetit. Quod ſanè vim maximam contra, & vltra omnem corpoream euincere, agnoſcit ipſe *Boetius*, & alii inter ethnicos Philoſophos naturæ exploratores accuratiſſimi. Idque in ſimili manifeſtè elucidatur: Quando contra decurrentis aquæ torrentem navis propellitur, ſine dubitatione concludimus non vi aquæ defluentis, & nauigio reſiſtentis, illius motum in partem aduerſam vlterius impelli, ſed alia quadam validiori, ſiue remorum, ſiue ventorum &c. Quod in actibus illis humanis contra obluctantem corporis ſenſum & appetentiam clarè eluceſcit: ab alio ſcilicet principio incorporeo actus illos promanare. Hinc ipſe qui diuinus dicitur *Plato in Phædone*. Animam humanam primo rectori, ſiue Deo, propiorem ait, quia regit, rectorique primo aſſimilatur.

IX. Sed ne ad demonſtrandam hanc animæ immortalitatem, hic preſſius deductam, latiori ſtylo cogar excurrere, *Ciceronem* Oratorum principem, ex ipſo naturæ lumine,

& pri-

Digitized by Google

& priſcorum ſæculorum Philoſophis; multa paucis complectentem hic breuiter ſubijcio, *libro de Senectute circa finem*, Sic, inquit, mihi perſuaſi, ſic ſentio, cum tanta celeritas ſit animarum, tanta memoria præteritorum, futurorumque prudentia, tot artes, tot ſcientiæ, tot inuenta, non poſſe eam naturam quæ res eas contineat, eſſe *mortalem*: cumque ſemper agitetur animus, nec principium motus habeat; quia ſe ipſe mouet, nec finem quidem habiturum eſſe motus, qui nunquam ſe ipſe ſit relicturus: & cum ſimplex animi ſit natura, neque habeat in ſe quidquam admixtum diſpar ſui, atque diſſimile, non poſſe eum diuidi; quod ſi non poſſit, non poſſe interire.

Horum ſingula multo euadent clariora, ſi latius expendas *Intellectus* humani *Inuentiones* admirandas nulli naturæ corporeæ communes, nulliſque pænè limitibus circumſcriptas, circa tot vocum, & idiomatum diſsimillimorum inſtitutiones, tot ſcripturarum ſpecies, tot picturarum delineationes ſubtiliſsimas, tot muſicæ organa, vocumque inflexiones ordinatiſsimas, tot artium, totque ſcientiarum ſublimiſsimarum acquiſitiones, in aſtrologia, arithmetica, optica, geometria, aliaque tam multiplici rerum tam humanarum, quàm diuinarum notitia: quæ omnia intellectus humani capacitatem arguunt quodammodò illimitatam.

Etquidem quod concernit ſolam hominis *Memoriam*, de *Mitridate* Rege Ponti ac Bithuniæ tradit *Plinius lib.7. cap.24.* illum linguarum viginti duarum adeò fuiſse peritum, vt cum totidem Nationibus loqui, ac negotia quævis tractare potuerit.

Charmides Græcus memoriæ ſtatim affixos habebat libros omnes quos legendo peruoluebat, vti tradit *Gellius lib.17. c.17.*

De *Seneca* conſtat, quod duo millia nominum conſequenter recitauerit eo ordine quo ipſi recitata fuerunt. Hoc ipſe de ſeipſo teſtatur in *Declamationum lib.1.*

De quodam adoleſcente Paduæ à ſe cognito, & viſo tradit *Marcus Antonius Muretus*, adeò admirandæ fuiſſe memoriæ, vt triginta & ſex millia nominum eodem tempore & decurſu recitare potuerit, quæ ipſi antea prædicta, aut prælecta fuerunt. Ita teſtatur ipſe *Muretus lectionum variarum lib.3.*

Cyrus Rex Perſarum, cuius exercitus conſtabat ſexcentis millibus hominum, nouerat ſingulos milites proprio nomine ac cognomine compellare. Ita *Plinius ſupra lib.7. cap.24.*

Lucius Scipio tantæ fuit memoriæ, vt ſingulos ciues Romanos, qui propè innumeri fuerunt, proprio nomine conſalutare potuerit: vti teſtatur idem *Plinius de viris illuſtribus*.

X. Hinc non immeritò perſpexit Doctor perſpicaciſsimus *S. Auguſtinus*, Memoriam hominis eſse inſtar Abyſsi quæ nullo limite, nullo fine terminatur.

Nec minus eadem illimitata facultas animæ noſtræ perſpicitur in illius intellectu, ac *Voluntate*. Hæc enim ita fertur in bona alia atque alia non tantum ſenſibus obiecta, ſed etiam in ſupernaturalia, ac diuina, vt nunquam in bonis corporeis ſuum finem, aut quietem perfectam obtineat; vnde facilè intelligitur Animam noſtram omnem naturam corpoream longiſsimè tranſcendere: ac proinde innatum illius appetitum ac voluntatem non niſi bono æterno ac infinito tanquam ſuo fine vltimo expleri. Idque omni ævo ab orbe condito non tantum Doctores, ac populi fidei lumine illuſtrati, ſed etiam ſummi Gentilium Philoſophi, *Plato*, *Ariſtoteles*, *Socrates*. aliique, ex ipſa naturæ luce agnouerunt.

ARTICVLVS III.

Ex admiſſa Dei exiſtentia, facili methodo demonſtratur progreſſus ad diuina Attributa, & ex his ad reliqua Myſteria fidei, eiuſque Analyſim.

VTi ex commonſtratis ſcientiarum principijs, concluſiones quædam obſcuriores facilè eluceſcunt, ita ex demonſtrata ſupremi Numinis exiſtentia, mirum quanta menti humanæ lux oboriatur, vt per ſolida rationis principia ad reliqua fidei myſteria, facili compendio, gradum promoueat, ac tandem ſolidiſsimam fidei noſtræ Analyſim perueniat.

§. I.

I. DIco igitur primò: Ex eo quod *Exiſtat Deus* rerum omnium prima cauſa & origo, neceſsariò ſequitur illum eſse *Ens à ſe*, hoc eſt, à nulla cauſa dependens, ſed vi naturæ ſuæ in ſe ab æterno ſubſiſtens. Quia apertè implicat illum eſse rerum omnium primam cauſam, & ſimul exiſtere aliquam cauſam natura priorem à qua ipſe dependeat, ſic enim eſset cauſa prima, & non prima.

Dico

Dico ſecundò: Ex eo quod Deus in exiſtendo à nulla cauſa productiua dependeat, ſequitur eſse, Ens in ſua eſſentia *Summè perfectum*. Quia limites perfectionis in re quavis oriuntur à voluntate, aut naturali diſpoſitione cauſæ, quæ non poteſt communicare effectui perfectionem ampliorem, quàm ipſa in ſe contineat. Cum ergo Deus à nulla cauſa habeat quod exiſtat, nihil omninò eſt, quod ipſi perfectionis ſuæ limites circumſcribat; ac proinde vltra omnem quæ mente concipi poteſt entis creati ſpeciem ac perfectionem ſine fine protuberat. Præſertim cum ipſe Deus manifeſtè reuelauerit hanc ſibi perfectionem ineſſe; nihil autem enti à ſe, & nullius egenti, prodeſse poteſt mendacium.

Dico tertiò: Ex hac *Natura diuinæ Perfectione illimitata*, ac nullis terminis definita conficitur, alia quoque eius *Attributa* debere eſse ſine fide perfecta, vt ſapientiam, potentiam, iuſtitiam, &c. Quia hæ proprietates debent adæquari naturæ à qua eas emanare concipimus, quæ cum fine careat, non poteſt proprietates ex ſe profluentes vllo fine coarctare. Secundò, cum hæc Dei attributa non ſint res aliqua ipſius naturæ ſuperaddita, ſed ipſa Dei eſsentia cum ordine ad varias quas producere poteſt operationes à nobis conſiderata non poſſunt ſingula attributa minus continere perfectionis, quàm ipſa Dei eſsentia, cum qua attributa illa reipſa in vnam, ac penitus indiuiſam entitatem coaleſcunt.

II. Dico quartò, Ex attributis Dei omni ex parte illimitatis, & infinitis apertè concludimus, illum eſse *Omnis boni & perfectionis* primæuum fontem & oceanum, in quo bonitas vniverſa quam in creaturis cognoſcimus, & amamus, infinitis gradibus eminentiùs, atque excellentiùs continetur.

Hinc in Deo neceſsariò agnoſcimus ac veneramur *Summam Sapientiam*, per quam in eius mente ab æterno in æternum immenſa cum claritate relucent, non tantum omnes creaturæ quovis tempore exiſtentes, ſed etiam aliæ rerum ſpecies ſine fine perfectiores, quas ſolo voluntatis nutu creare poteſt. Nulla eſt veritas tam recondita, nulla in mente humana cogitatio, aut machinatio tàm abſtruſa, quæ poſſit omnia perſcrutantem Dei cognitionem momento latere.

Huic Sapientiæ, vt perfectiſſima ſit, reſpondet diuina *Omnipotentia*, per quam in quantavis multitudine ac perfectione producere poteſt quidquid veri entis extra Deum mens humana aut angelica concipere queat. Ex hac Dei potentia tanquam primæuo fonte profluit omnis vigor & virtus agendi in cauſis creatis. Quidquid ingenitæ virtutis miramur in aſtris, in terra, in mari, in metallis, plantis, animalibus, tenuis quædam participatio eſt illius potentiæ, quam Deus in ſe nullis limitibus terminatam complectitur. Hæc eſt poteſtas illa ſuprema, quæ in homines impios perpetuò armata, illis gehennæ pœnas nunquam terminandas infligit; hæc eadem eſt, ad cuius præſidium quiſquis cum fiducia recurrit, nihil habet vnde in præſenti, aut futura vita, omnes hominum, dæmonumque inſidias pertimeſcat.

III. Hanc omnipotentiam comitatur theſaurus *Bonitatis*, in omni genere entis infinitus, ſic vt nunquam deſit copia inexhauſta cœleſtium donorum, quæ poſsit ac velit in omnes, ſuos præſertim cultores, larga manu perpetuò diſpenſare. Quidquid cogitatur in creaturis amabile, inanis eſt larua, aut deformis vmbra, ſi cum puriſſimo bonorum omnium fonte, & liquidiſſima eius voluptate conferatur. Ex hoc ampliſſimo diuinæ bonitatis theſauro proueniunt omnia illa naturæ, & gratiæ dona, quibus Homo ad beatum finem adiuuatur. Hac bonitate ſibi innata adactus, creauit Deus ad hominis vſum ingentes cœlorum orbes, eoſque varia aſtrorum luce ad ſtuporem adornauit. Totius terræ, oceanique commoda, ac diuitias, ſuſtentandæ hominum vitæ deſtinauit. Quos non tantum ad neceſſitatem, ſed etiam vſque ad delicias adamauit, dum tanta volucrum, piſcium, fructuum, florum, metallorum, gemmarum, omniumque rerum varietate totum hunc orbem hominis cauſa locupletauit. Ac demum in tot amoris irritamentis hoc vnum ſibi ab æterno propoſitum habuit, hominem ad ſui agnitionem, cultumque adducere, eumque ſuo in cœlis complexu in perpetuum beare.

§. II.

HIs ita conſtitutis, Dico vlterius quintò, vt ſapientia Dei perfectiſsima hominem ad hunc vltimum, beatiſſimumque finem per congrua media dirigeret, neceſse fuit Deum cum hominibus *Commercium* habere, & locutione quadam externa aliqua mentis ſuæ conſilia illis communicare. Fruſtra enim foret homi-

homine condere rationis lumine donatum ? niſi eo fine vt conditori ſuo cultum idoneum perſolueret. Vt verò nouerit homo quem à ſe cultum conditor depoſcat, cum nequeat per ſe diuinæ mentis arcana intueri, neceſse erat per medium aliquod ſenſibile Deum hominibus loqui, & mentis ſuæ conſilia manifeſtare. Ne verò hoc commercium errori obnoxium foret, neceſsarium inſuper erat, diuinæ locutioni ſigna quædam Deo propria adiungi, ex quibus ſecurè ac prudenter colligi poſſit, illam à ſolo Deo prouenire.

Hunc cum hominibus loquendi modum inſtituit Deus ab initio per oracula Moyſis, aliorumque *Prophetarum*, quæ cœleſtibus prodigijs, ac ſignis tam admirandis illuſtrauit, vt non potuerint homines prudenter dubitare, quin doctrina ijs oraculis expreſsa, à Deo inſpirata fuerit.

Secundò, Mentem ſuam, Legemque propalauit per monumenta *Scripturarum*, quas ipſe Scriptoribus ſacris dictauit tanquam publica inſtrumenta, in quibus voluit conſilia ſua ac decreta hominibus conſignata remanere.

Tertiò, in progreſsu ſæculorum, Fidem ſuam doctrinamque manifeſtauit per *Chriſtum*, eiuſque *Eccleſiam*, quam non tantum ipſius Chriſti miraculis, ſed etiam deinceps omni æuo tot teſtimonijs, ac prodigijs ſuam eſse comprobauit, vt in ea Deum ſibi loquentem totus pæne orbis agnoſcere non dubitauerit.

§. III.

Dico ſextò, His fundamentis hactenus ſtabilitis innititur tota Fidei diuinæ veritas certa & inconcuſsa. Præſtat enim fidei noſtræ certitudinem falli neſciam reuelatio diuina, qua Deus hominibus mentis ſuæ ſenſa manifeſtat. Nititur autem ipſa reuelatio Dei reuelantis Sapientiæ infinitæ, quæ non poteſt falli, cum nullius rei veritas eam poſſit latere, ac ſimul Bonitati voluntatis diuinæ, quæ neminem poteſt fallere, & vltrò in errore inducere: hoc enim ſummam Dei bonitatem dedecere facile agnoſcimus, quòd ab homine probo ſine crimine fieri non poteſt. Ad hæc igitur firmiſsima principia, omnia fidei noſtræ myſteria reducuntur, ex his in ſingulis quos prædicamus articulis, vltima credendi ratio peti debet, quod iam in praxi demonſtrabitur.

§. IV.

Dico ſeptimò; Intellectus noſter his fundamentis ſiue motiuis inſtructus, facilè pertingit ad *Analyſim* fidei, qua omnium articulorum, quos credit, rationem vltimam ac ſolidiſſimam reddere valeat.

De quovis enim articulo fidei, vt ad ſolida principia reducatur, quæri poteſt hoc modo:

Cur credis fide diuina ver. gr. Deum eſse trinum in perſonis? Ideò hoc credo, quia Deus hominibus reuelauit, ſe in perſonis trinum eſse: Scio autem Deum non poſse falli, cum ſit præditus ſumma ſapientia, neque velle homines fallere, cùm ſit infinitè bonus. Sed quomodo conſtat Tibi Deum reuelaſse, ſe trinum eſse in perſonis, cum numquam Dei loquentis vocem audiveris? Audiui ſanè, dum Eccleſiam percepi Dei nomine affirmantem, Deum eſse trinum in perſonis. At vnde noſti Eccleſiam non errare, dum affirmat ſe Dei nomine docere Trinitatem perſonarum? Non errare mihi certum eſt ex eo, quod ipſe Deus Eccleſiam hoc affirmantem afficiat notis ac ſignis ſoli Deo proprijs, quibus teſtatur illam ſuo nomine, & ſe auctore id hominibus annunciare; quod aliud non eſt, quam ipſum Deum per Eccleſiam hominibus loqui, & de re quam illa proponit mentem ſuam manifeſtare. Deus autem ſiue per ſe, ſiue per alium loquens errare non poteſt. Vnde patet, ſingula fidei noſtræ myſteria non niti teſtimonio tantum humano, ſed in ipſa Dei loquentis auctoritate fundari, & ad eam per hanc claram facilemque fidei analyſim reuocandam eſse.

IV. Si quæras, quænam ſint ſigna, quibus Deus Eccleſiam ſuo nomine loqui declarat? Sunt illa in primis, prodigia cœleſtia, vaticinia rerum futurarum, Eccleſiæ docentis Vnitas, & Sanctitas, & omnis generis miracula vim naturæ penitus exſuperantia, à Chriſto, ab Apoſtolis, alijſque Eccleſiæ membris omni æuo exhibita, ad comprobandam Eccleſiæ Dei nomine loquentis auctoritatem: de quibus tractat pereruditè P. Cornelius Hazart in Triumpho Rel. Flandricè edito. Si verò Eccleſia Dei nomine loquens, & tot notis ſoli Deo proprijs inſignita, eſset errori obnoxia, hoc ipſo adimeret Deus omnem ſibi auctoritatem & facultatem hominibus loquendi, ſiue per externa ſigna mentem illis ſuam ſiue erroris ſuſpicione propalandi. Si enim liceat mihi ſuſpicari hanc Dei locutionem, adiunctaſque

que illi notas tam multas, tamque admirandas non eſſe à Deo, ſed ab alia quapiam cauſa profectas, idem licebit pariter mihi ſuſpicari de quavis alia ipſius locutione quibuslibet notis ac prodigijs inſignita. Cum ergo ad Dei perfectionem pertineat, ſic poſſe hominibus loqui, vt certi ſint ipſum eſſe qui loquitur, eique teneantur fidem adhibere, ſpectat quoque ad neceſſariam ipſius prouidentiam, ne permittat illis ſuo nomine proponi doctrinam talibus notis inſignitam, niſi per eam velit ſuam mentem palam indicare. Ex quibus demum apertè concluditur, tantam eſſe certitudinem ac firmitatem Fidei diuinæ per veram eius Eccleſiam propoſitæ, vt ſi illa vacillaret, neceſſe foret in agendo cum creaturis ipſam Dei potentiam, bonitatem, ac ſapientiam deficere.

In quo autem cætu hominum inveniatur illa Eccleſia per quam Deus mentem ſuam, fidemque ad ſalutem neceſſariam mundo manifeſtare decreuit, deinceps accuratè inueſtigandum ſuſcipimus.

CAPVT II.

Oſtenditur quemlibet, etiam Chriſtianum, non poſſe in ſua Fide & Secta ſaluari.

ARTICVLVS I.

Status controuerſiæ, & Argumenta proponuntur.

I. POſt Libertinos ante omnes expugnanda eſt ſecta Indifferentium, quorum errores mirum quantum hoc æuo inualeſcunt. Poſtquam hi allatis ſupra rationibus adducti Religionis erga Deum, ac porrò fidei Chriſtianæ neceſſitatem agnouere, nihil ſibi vlterius inueſtigandum rati, in qualibet Secta, quam illis vel locus, vel tempus, vel quæſtus accommodat, ſecuri conquieſcunt. His ſanè validò docentis hortatu, ac forti elleboro opus eſt, vt lethalis iſte veternus excutiatur. In huius verò erroris barathrum duo potiſſimum hominum genera abſorbentur. Primò, homines plebæi, qui ſolo Religionis nomine contenti, tam facilè Fidem, quàm domicilium commutant, eamque ſibi Sectam arripiunt, quàm dominatam reperiunt. Alterum genus eſt hominum politicis ſimulandi artibus apprimè imbutum, quos non tam error abducit, quam propria cupiditas excæcat: his mollior vita, inueſtigandi labor, fallax ſecuritas, ſpes honoris, fauoris vmbra, omnem Religionis veræ, falſæque differentiam obliterat, non minus paratis, ſi res ferat, aliam Sectam, quam nouam veſtem aſſumere.

II. Vt verò in foueam adeò latam plures præcipitentur, poſt *Serranum*, & plures præſertim in Hollandia, & Germania, non dubitauit nuper in Anglia *Thomas Hobbeſius* in Elementis Philoſophicis, ad hunc errorem temerario auſu habenas laxare. Contra hos, atque alios huius temeritatis auctores.

Dico primò: Non poteſt quivis, qui ſe Chriſtianum profitetur, in qualibet horum temporum Secta ſaluari.

Probatur primò hæc veritas, auctoritate Sacrarum Litterarum, quas pro certiſſimo Dei verbo Sectarij omnes admittunt. Sic autem loquitur Apoſtolus *ad Epheſ. cap. 4.* Vnus Dominus, vna Fides, vnum Baptiſma: & *ad Hebr. cap. 13.* Doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci. Ex quibus verbis hoc formabis argumentum. In Eccleſia Chriſti ſicut vnus eſt Dominus, ita vnica eſt Fides, à qua prohibemur abduci. Sed diuerſarum Sectarum non vna eſt Fides; nunquam enim agnoſcet Lutheranus ſe habere eandem penitus Fidem cum Caluiniſta communem. Ergo non omnes illæ Sectæ ſunt in Eccleſia Chriſti. Sed in confeſſo eſt, extra Eccleſiam Chriſti non poſſe obtineri ſalutem. Ergo non poſſunt omnes in ſua fide, aut Secta ſaluari.

Declaratur ſecundò euidenti ratione. Qui enim aſſerit quemlibet credentem in Chriſtum poſſe in ſua fide ſaluari, admittit etiam Hæreticos olim à primitiua Eccleſia damnatos potuiſſe in ſua fide ad ſalutem peruenire. Nam ex illis plerique agnoſcebant Chriſtum Filium Dei, mundi Redemptorem, & alia ad eius perſonam ſpectantia. Saluari itaque poterunt in ſua ſecta Pelagiani à primæua Eccleſia reprobati, quia negabant peccatum originale, & neceſſitatem gratiæ internæ; Chriſtum verò eiuſque diuinitatem ſemper admiſerunt. Neque à ſalute excludi poterunt Neſtoriani, qui Chriſtum vt Deum, & hominem, & ſaluatorem colebant, ſed duas in illo perſonas conſtituebant. Neque damnandi ſunt Macedoniani, qui in Chriſtum per omnia credebant, ſed Spiritum Sanctum Filio minorem eſſe volebant. Neque reprobandi erunt Nouatiani, qui de Chriſto rectè ſenſerunt, ſed tantùm lapſos ad pœnitentiam admittendos pernegabant. Hoc autem admittere aliud non foret, quam veram & primæuam Chriſti Eccleſiam, ac totius antiquitatis conſenſum

erro-

erroris arguere: Si enim illi in ſua fide ſaluari potuerunt, cur tanto molimine contra eos congregati ſunt ex toto orbe Patres, & Concilia? Cur toties anathemate à Chriſti Eccleſia ſeparati? Cur maluerunt omni æuo Chriſtiani potius exilia, tormenta, & ipſam mortem tolerare, quàm eorum doctrinam aut Sectam profiteri?

Statuamus etiam hoc tempore aliquem ex iis, qui in Chriſtum credunt, negare infernum damnatis omnibus eſſe conſtitutum, aut aſſerere dæmones aliquando ad cœlum perventuros. Neminem credo reperies, qui admittet talem Sectarium ad ſalutem poſſe pervenire. Quamtumvis profiteatur ſe alia Chriſtianæ Fidei dogmata retinere.

Dico ſecundò: Non ſufficit etiam ad ſalutem admittere fidei articulos in Symbolo Apoſtolorum comprehenſos, niſi paratus ſis recipere reliqua à Deo reuelata, dum legitimè proponuntur.

III. Probatur, ex aperto primæ væ Eccleſiæ teſtimonio, cui nulla poteſt Secta refragari. Sic autem pronunciat *S. Auguſtinus* contra Fauſtum *lib.* 13. *c.* 13. Qui in Euangelio quod vultis creditis, quod vultis non creditis, vobis potius quam Euangelio creditis. Conſentit *S. Athanaſius* in ſuo Symbolo: Quicumque (*inquit*) vult ſaluus eſſe, ante omnia opus eſt vt teneat Catholicam fidem, quam niſi quiſque *integram*, inviolatamque ſeruauerit, abſque dubio in æternum peribit. Atqui ſymbolum fidei quod recitat Athanaſius, & Euangelium cui integrè credendum aſſerit Auguſtinus, præter fidem in Chriſtum, plurimos continet alios fidei articulos ad ſalutem neceſſarios: Ergo qui credit in Chriſtum, & alia fidei myſteria repellit, abſque vlla dubitatione æternæ ſalutis iacturam incurrit.

IV. Et verò ſi ſolis Symboli articulis fidei Chriſtianæ limites circumſcribuntur, quorſum Apoſtolus Gentium propter fidem Circumciſionis tam acerba ſententia Galatas percellit, & à ſalute per Chriſtum obtinenda penitus excludit? Nullum illi Symboli apicem reſecabant, totam Chriſti fidem, legemque prono aſſenſu ſuſceperunt. Hoc vnum illis obſtabat, quod inſuper crederent, cum fide Chriſti circumciſionem ſibi ad ſalutem eſſe neceſſariam. Et tamen illis diuino ſpiritu Paulus teſtatur ad Galatas primo: *Quoniam ſi circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit.* Ergo admiſſa Symboli doctrina, vnicus error circa alios fidei articulos à Chriſto penitus reſcindit, & inſtar modici fermenti, vt ibidem loquitur Apoſtolus, totam fidei maſſam corrumpit.

Huius ratio cuivis conſideranti manifeſta, hæc eſt. Ideò admittis neceſſarium eſſe ad ſalutem credere in Chriſtum, aut ea quæ in Symbolo Apoſtolico continentur, quia illa ſunt à Deo hominibus reuelata: Diuina enim authoritas & reuelatio vnicum fidei fundamentum eſt. Sed alia quæ in Scripturis continentur, ſunt etiam à Deo hominibus reuelata, vtpote in verbo Dei hominibus propoſita. Ergo neceſſarium eſt ad ſalutem credere etiam alia quæ in Scripturis ſacris continentur, cum illa æquè ſint à Deo aſſerta, eiuſque authoritate infallibili nitantur. Sicut enim ille qui legem aliquam à Principe latam negligit, aut contemnit, hoc ipſo ſpernit authoritatem legiſlatoris; ſic qui liberè negat aut reiicit vnum articulum à Deo reuelatum, hoc ipſo violat primam ac ſupremam Dei reuelantis authoritatem.

V. Quam verò facilis fallendi prætextus captari poſſit ex ipſo Symbolo priuatis ſectæ alicuius ſenſibus accommodato, manifeſtè docet ſolidiſſimum illud Eccleſiæ oraculum *Sanctus Auguſtinus lib.* 3. *contra Donatiſtas, c.* 14. *Fieri poteſt vt aliquis peruerſus integra teneat verba Symboli, & tamen non rectè credat, ſiue de ipſa Trinitate, ſiue de Reſurrectione, &c.* Idemque ſedulo monet de Fide, & Symbolo, cap. 1. tom. 3. *Sub ipſis ergo paucis in Symbolo conſtitutis, plerumque Hæretici venena ſua occultare conati ſunt*: Vnde manifeſtè patet hanc quam prætendunt Aduerſarij in Articulis Fidei determinandis normam, deuium eſſe tramitem à recta credendorum fide ac ſalute æterna fallaciter abducentem.

Ex quo vlterius deducitur, illum qui exiſtimat ſibi ſatis eſſe tali modo in Chriſtum credere, nequidem credere in Chriſtum fide diuina. Si enim Chriſti perſonam reciperet ex motiuo reuelationis, & authoritatis diuinæ, admitteret etiam alios articulos qui ſub eodem motiuo in Dei verbo, & Eccleſia ritè proponuntur. Hos autem qui non admittit, neque vera fide Chriſto adhæret, neque diuinæ authoritati acquieſcit, ſed ſuæ voluntati, ac lubentiæ, per quam fidei articulos ſibi cudit, ac recudit, format ac reformat, eamque Sectam eligit, quam ſuo genio, ac commodo magis conformem eſſe deprehendit.

VI. Dices, Chriſtus Patrem cœleſtem ſic alloquitur Ioan. 17. v. 13. *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum Deum verum; & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.* Ergo ſi hæc duo agnoſcas, nihil ad vitam æternam refert, cui porrò doctrinæ, aut ſectæ adhæreas.

Reſpon-

Reſpondeo, ex illo argumento ſequi, ne quidem eſse neceſsarium ad ſalutem, vt credas in Spiritum Sanctum, cum in allegata ſententia tantum Patris & Filij mentio habeatur. Vnde ſatis oſtenditur alia ad ſalutem requiri, quam quæ ibi explicitè memorantur. De cætero, methodum generalem reſpondendi ad alias huiuſmodi Scripturas in hac & ſequentibus controuerſiis, vide infra cap.9. methodo 2. 3. 4.

Ad extremum huius infauſti dogmatis Architectos, atque aſseclas paucis interrogo: Si cuivis ſectæ ſub Chriſtiano nomine militanti pateat communis ad ſalutem via, quorſum intra ipſa Sectariorum caſtra tanta exardeſcunt Religionis diſſidia, ac cruenta certamina? Vt alia taceam externa, cur in Anglia Puritani damnant Proteſtantes, cur hos invadunt Independentes? Cur à paucis annis pro ſua vtrimque religione armati, legitimi Principis nece, ac mutuo ſanguine, velut Cadmæi fratres, ſua tela cruentarunt? Poterant, te arbitro, Sectæ illæ ſua quæque ſemita ad eandem ſalutis metam pertingere: quid igitur tanta animorum, atque armorum contentione, ad aliam credendi normam adigendæ fuerunt? An non vides (Adiaphoriſta) Sectas ipſas quas tueri prætendis, ſuo tibi facto, ac iudicio aduerſari: teque cauſam tam infelicem ſuſcepiſse, vt neminem ex omnibus habeas patronum, qui cupis ſingulis patrocinari?

Verùm in hoc dogmate fabricando, de alijs parum te ſolicitum exiſtimo, tua te intus cauſa & conſcientia remordet, qui dum advertis, è commodo tuo non eſse, Sectam cui adhæres in meliorem commutare, hoc demum agis, vt potius tibi Eccleſiam, quam te Eccleſiæ accommodes, eamque ad tua vota vltra ſuos limites ſic in immenſum extendas, vt ſi non intra veram, ſaltem non extra imaginariam Eccleſiam te conſtitutum credas: at cave quæſo ne imaginaria quam fingis Eccleſia, te ad gehennam veram, æternamque abducat.

ARTICVLVS II.

Occurritur nouo errori Sectariorum, maximè Proteſtantium, diuidentium articulos fidei in Eſsentiales, & Accidentales ad ſalutem non neceſſarios.

VII. DVm Sectarij his argumentis ad anguſtias rediguntur, ex quibus nulla patet elabendi via, vt rimam ſibi aliquam aperiant nouum fingunt diſcrimen, inter Articulos fide diuina credendos, vt alij ſint qui ſubſtantiam fidei conſtituant, alij verò ſint accidentales ſive leuioris momenti, quos liberum ſit admittere, vel repudiare ſalua fidei integritate. Hanc autem diſtinctionem moliuntur eo conſilio, vt perſuadeant, diſſidia inter varias ſectas Proteſtantium, aliorumque Nouatorum, non tollere neceſsariam vnitatem veræ Eccleſiæ, nec conſiſtere in fidei fundamentis quæ cuilibet ad ſalutem ſufficiant. Hunc labyrinthum ingreſsus eſt cum plerisque ſectarijs recentioribus Antonius de Dominis Apoſtata lib. 7. de republ. Eccleſiaſtica cap. 9. & 10. cuius hodie veſtigijs fermè inſiſtit in Anglia Stillinſletus, & in Hollandia paſsim moderni Nouatores. Hos vt ex ſuis latibulis, in claram veritatis lucem educamus.

Dico primò: Hæc diſtinctio circa articulos fidei nulla veritatis ſpecie defendi poteſt.

Probatur, quia omnia, quæ Deus loquitur & hominibus proponit ſunt æqualiter vera & certa: Quia infinita Dei reuelantis authoritate nituntur. Atqui omnes articuli noſtræ fidei, quos vocas accidentales, Dei loquentis authoritate proponuntur: hoc enim ſi neges iam fruſtra ſupponis illos inter articulos fidei vllo modo numerari. Ergo articuli quos vocas accidentales, æqualem cum fundamentalibus veritatem, certitudinem, ac Dei reuelantis authoritatem ſortiuntur. Ergo ſine vllo dogmatum diſcrimine Deo reuelanti iniurius, & æternæ damnationi obnoxius eſse conuincitur, qui vel vnum articulum, quem cognoſcit à Deo reuelatum, admittere recuſat. Nec minus erit Deo rebellis qui animas à Purgatorij pœnis, quam qui Sanctos à cœleſti gloria excluſerit.

VIII. Quin & vlterius aſſero, prorſus impoſsibile eſse, vt Deus velit, aut poſsit nos eximere ab obligatione, firmiſsima fide credendi quemvis articulum, quantumvis exiguum, quem conſtat ab illo nobis fuiſse propoſitum ac reuelatum. Hæc enim duo apertè repugnant? Deum homini aliquid aſserere, & hominem ſine graui iniuria rem à Deo aſsertam reijcere ac repudiare, en quo deducit futilis illa & chimærica diſtinctio, qua volunt Nouatores omnium ſectarum colluviem in vnam Chriſti Eccleſiam aggregare.

At inquies, integra foret fides Chriſtiana, etſi multa leuioris momenti dogmata in ſacris literis reuelata non fuiſsent. Quid enim attinet fide diuina credere, quis fuerit numerus Apoſtolorum, quod Martha fuerit ſoror Magdalenæ, & alia his ſimilia in ſacris literis exarata? Ergo nihil fidei præiudicat, ſi quis pro arbi-

arbitrio eiuſmodi doctrinam reijciat, aut admittat.

At quæro abs te, quid attinet credere, Chriſtum paſſum eſſe ſub Pontio Pilato, quod tamen in ſymbolo inter articulos fidei fundamen tales admittis?

Reſpondeo igitur, ineptam eſſe argumenti ſequelam: Quamvis enim ſua fidei conſtaret integritas, etſi iſta leuiora non fuiſſent à Deo dictata; poſtquam tamen conſtat illa in verbo Dei contineri, eaque nobis ab infinita Dei ſapientia aſſeri, tradi, proponi; fieri non poteſt vt patiatur ſine graui offenſa vlli penitus articulo à ſe reuelato fidem denegari. Hoc enim tantundem eſt, ac ſi diceretur, Deum in rebus minoris momenti falli, aut mentiri, quamvis in rebus grauioribus nolit homines in errorem inducere. At non aduertis tam immani errore totam fidei fabricam labefactari? Si enim vel in minimo liceat diuinam authoritatem repellere, aut in dubium reuocare, iam nulla in cæteris Deo fides, nulla fidei noſtræ firmitas, aut conſtantia permanebit: Omnia enim à Deo nobis tradita eodem diuinæ reuelationis fundamento nituntur. Atque ita dum articulos tantum fundamentales firmare ſatagis, totius Religionis fundamentum penitus euertis.

IX. Dico vlterius Secundò: Etſi gratis admitteretur iſta diſtinctio inter articulos fidei fundamentales, & non fundamentales, impoſſibile adhuc foret ſectario diſcernere, quinam articuli dici deberent fundamentales quorum aſſenſus, cæteris excluſis, ad ſalutem ſufficeret.

Probatur primò, Quia quivis Sectarius, vt ſit veri nominis Chriſtianus, habet hunc aſſenſum, *Credo omnibus quæ Deus reuelauit*, ergo non poteſt vllum articulum quem conſtat in Scripturis contineri à ſua fide excludere: aliàs profiteretur ſe omnia à Deo reuelata amplecti, & ſimul aliquid à Deo in Scripturis reuelatum repudiaret. Hæc autem eſſet fides fatua, & planè chimærica; non minus quàm ſi admitteret, omnes homines eſſe mortales, & ſimul ſe, aut alios deſignaret à moriendi neceſſitate eximendos.

X. Secundò, vt ſectarius articulos fundamentalis à cæteris diſcernat, neceſſe eſt vt aliquam diſcernendi Regulam in promptu habeat. Non Scripturam: quia etſi hanc centies voluas, ac reuoluas nuſpiam numerum, aut nomen articulorum fundamentalium definitum reperies. Non Eccleſiam: hanc enim cupis ex omnibus Sectis conflatam, quæ nunquam hactenus in ſenſu ſcripturarum, & præcipuis fidei articulis conuenere, vt latius infra oſtendam. Supereſt igitur vt pro conſtituendo dogmatum fundamentalium catalogo ad cerebri tui inanem coniecturam Phanaticorum more confugias: aliam Regulam erroris expertem pro illo quod fingis articulorum diſcrimine non aſſequeris.

XI. Hinc mirum videri poſſit, hoc tempore in Anglia Bramhallum, & Stillingfletum, qui ſe præ cæteris ſynceros arbitrantur, adeò in ſuis ſcriptis halucinari, vt in hunc errorem pluſquam trabalem vltro impingant: dum liberè aſſerunt, Religionis ſuæ articulos fundamentales ac neceſſarios in quavis orbis Eccleſia, etiam Romana, comprobari. Vndè manifeſtè infero, Religionem Proteſtantium, quam ipſi profitentur, in quantum Eccleſiæ Romanæ opponitur, & ab ea præcisè diſtinguitur, nullum habere fidei ſuæ articulum fundamentalem, & ad ſalutem neceſſarium. Et hinc vlterius conficitur illam, per ſe conſideratam, nomine & eſſentia Eccleſiæ penitus orbatam eſſe, cum illa provt à cæteris condiſtincta, tantum profiteatur dogmata quædam inferioris momenti, quam ſint articuli fundamentales, qui ad conſtituendam veram Eccleſiæ eſſentiam requiruntur, Tales ſunt articuli Proteſtantium purè negatiui, Non eſt Miſſa, non eſt Purgatorium, Sancti non ſunt colendi, & aliæ eiuſdem farinæ aſſertiones, extra fidei ſubſtantiam conſtitutæ, in quibus Proteſtantium Religio, Romanæ fidei opponuntur.

XII. Itaque nunc (viri pereruditi) ex doctrina veſtra manifeſtè concludo, Proteſtantium Cætui, ab Eccleſia Romana cæteriſque ſeiuncto, nihil omninò aliud ſupereſſe, niſi imaginariam Eccleſiæ vmbram, ſcilicet articulos inferioris, adeoque incertæ veritatis, dogmata à fidei fundamentis diuulſa, doctrinam adiaphoram, articulos ad ſalutem non neceſſarios, vti illos vos ipſi nuncupari non recuſatis. Et tamen interea ex his paleis ac ſtipulis (ſi ſuperis placet.) Vos nouam, & neceſſariam, & orbis Chriſtiani reformatricem Eccleſiam inſtauratis: quæ veſtro etiamnum iudicio proprijs fundamentis deſtituta, in has tandem incertæ doctrinæ auras, & fumos euaneſcit.

Digitized by Google

ARTICVLVS III.

Oſtenditur Proteſtantes, aliaque Sectas in Articulis etiam fundamentalibus non conuenire.

XIII. DIco primò, Lutherani non conſentiunt Caluiniſtis in articulis quos ipſi nuncupant fundamentales.

Probatur primò; In confeſſo eſt nullos articulos magis ad fidei fundamenta pertinere, quam illos qui in Apoſtolorum ſymbolo continentur, inter quos enumeratur, Deſcenſus Chriſti ad inferos. Affirmant autem Caluiniani hunc deſcenſum aliud non eſſe, quàm Chriſtum in cruce inferni anguſtias ac dolores perpeſſum fuiſſe, idque docet Caluinus *lib.2. inſtit.cap.16. §.10.* & Beza *in cap.26.Matth. v. 37.* At ex aduerſo Lutherani aſſerunt ipſam Chriſti animam vere ad inferos deſcendiſſe, teſte etiam Danæo Lutherano *in Reſp. ad Oſiandrum*, & Epimo *in Pſalm.16. aliiſque*.

Secundò, ad fidei Chriſtianæ ſubſtantiam, quid poteſt magis requiri, quam doctrina quæ circa Baptiſmi Sacramentum verſatur? Fatentur Lutherani Baptiſmum omnibus etiam infantibus ad ſalutem eſſe neceſſarium. Credunt verò firmiter Caluiniani, fidelium parentum liberos ante Baptiſmum iuſtos ac ſanctos eſſe, filijs verò infidelium Baptiſmum nihil prodeſſe, eumque illis eſſe negandum: ita docet ipſe Caluinus *in Antidoto Concil. Tridentin. ſeſſ 6. cap.5.*

Tertiò, A Sacramento Euchariſtiæ animæ vitam ac ſalutem dependere pronunciat Chriſtus *Ioan.6. v.33. Niſi manducaueritis carnem Filij hominis & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* De hoc autem Sacramento immanis vtrimque diſcordia. In eo cum Caluino *lib.4.inſtit.cap.17.* pernegant Caluiniſtæ Chriſti Corpus aut Sanguinem contineri, ſola eius figura contenti. Quantum verò in hoc palmari articulo ab his diſſentiant Lutherani, locuples eſt teſtis ipſe Lutherus contra articul. Louanienſium Theſi 2. Anno 1545. *Hæreticos* (inquit) *ſerio cenſemus & alienos ab Eccleſia Dei Zwinglianos, & omnes Sacramentarios, qui negant corpus & ſanguinem Chriſti ore carnali ſumi in venerabili Euchariſtia.*

Ex his concludo indeclinabili argumento: Tantum alienus eſt ab Eccleſia Dei, qui negat articulum fidei fundamentalem, vt ipſi aſſerunt Aduerſarij. Atqui alienus eſt ab Eccleſia Dei qui negat corpus & ſanguinem Chriſti ſumi in Euchariſtia, vt apertè loquitur Lutherus: Ergo doctrina de præſentia Chriſti in venerabili Euchariſtia, in qua ſectæ illæ diſſentiunt, eſt articulus fidei fundamentalis. Priùs igitur noctem diei coniunges, quàm has ſectas in fundamentis fidei conſociabis.

XIV. Dico ſecundò, Proteſtantes in Anglia, etſi Caluiniſtis in Cœna Domini, & pluribus adhæreant, in alijs tamen fidei fundamentum ab iiſdem recedunt.

Probatur hic diſſenſus, primò, in articulis de vero deſcenſu Chriſti ad inferos, & Baptiſmo paruulorum omnibus neceſſario, quos ſupra oſtendimus eſſe fundamentales: in his autem Angliæ Proteſtantes ſe à Caluiniſtis Geneuenſibus, ac Puritanis diſſentire apertè profitentur.

Secundò, quid poteſt ad ſubſtantiam veræ Fidei magis ſpectare, quam doctrina de ipſo Capite viſibili veræ Eccleſiæ? De hoc verò negant Caluiniſtæ Geneuenſes, poſſe vllo pacto Regem aliquem, ac multo minus Reginam, militantis Eccleſiæ Caput conſtitui, vt teſtatur Beza in confeſſione fidei nomine Geneuenſium ab ipſo edita *cap.5. §.15.* At è contra Anglo Caluiniſtæ ſiue Proteſtantes firmiter credunt, ac tuentur, Regem ſiue etiam Reginam in ſuo regno iure diuino ſupremum Eccleſiæ principatum tenere.

Tertiò, Anglo Caluiniſtæ profitentur à Chriſto corpus Eccleſiæ coagmentatum eſſe ex Epiſcopis, Archiepiſcopis, Decanis, Archidiaconis, aliiſque gradibus Eccleſiaſticæ hierarchiæ. At reliqui Caluiniſtæ Geneuenſes, Gallici, Belgici, Germanici, his gradibus ab Eccleſia ſua penitus excluſis, ſola cum Miniſtris ſeniorum Conſiſtoria admittunt.

XV. Quid reliqua inter hos dogmatum diſſidia commemorem? Cum neque in Eccleſiæ ſuæ Capite, neque in corpore conueniant, quo pacto in neceſſarijs fidei fundamentis coaleſcent? Diſſident igitur toto cœlo Anglo Caluiniſtæ à cæteris Caluini aſſeclis, atque interim cunctis perſuaſum volunt, ſe cum his, atque omnibus orbis Chriſtianis Eccleſijs in punctis ad ſalutem neceſſarijs Fidem communem profiteri. Romanos Catholicos, quod imagines colunt, idololatris eſſe non dubitant: Pontificem credunt Antichriſtum: Papicolas, ac nonnunquam Anabaptiſtas, aliaſque Sectas ferro & igne perſequuntur: cum his tamen omnibus in tota fidei ſubſtantia ad ſalutem requiſita, vſque ad minimum apicem firmiſſimo fœdere copulari non recuſant. Ad hunc nempe vertiginis ſpiritum tandem Proteſtantes adegit ſectarum ſibi ſimilium confuſa multitudo, inter quas perpetuò fluctuantes,

cum

cum nullam reperiant Eccleſiam firmam, facilè, vti in naufragio, quamlibet tabulam arripiunt, maluntque videri cum omnibus eſſe, quàm nullibi tutò conſiſtere.

XVI. Hanc quoque in Belgio ſuo dogmatum, Doctorumque inconſtantiam modernam pugnaſque innumeras, graphicè deſcribit, & acerbè deplorat D. Samuel Mareſius in ſuo Tractatu, de afflicto ſtatu ſtudij Theologici in Belgio confœderato pag. 10. Quæ (inquit) Theologia noſtra tot monſtroſis opinionibus adeò deturpata eſt, vt ſi Paſtores, & Doctores, qui denati ſunt in Belgio à triginta annis, ad nos reuerterentur (Riueri, Polyandri, Thyſij, Spanhemij, Triglandi, Demaſij, Schotani, Ameſij) putarent ſe in alterum orbem tempeſtate delatos, cuius idioma non aſſequerentur &c. Vide igitur (mi Sectarie) ex oraculo etiam tui doctiſſimi Mareſij, quam perdito loco tua ſecta, & ſalus conſiſtat.

Declarantur porrò prædicta, ex ipſarum Sectarum confeſſione, & verbis manifeſtis, & notatu dignisſimis pro alijs etiam controuerſiis.

XVII. MAximum operæ pretium eſt, vt ſecuris profundius admoueatur ad radicem huius extremi Effugij ſiue Figmenti, quo moderni Sectarij millenas animas ad Catholicam & ſecuram ſalutis viam aſpirantes miſerè ſeducunt, hoc fuco fallaci. *Nos à Catholicis, & alijs ſectis non diſcrepamus in articulis fidei ſubſtantialibus ad ſalutem requiſitis. Ergò non minus apud nos, quàm apud illos poteris ſalutem adipiſci.* Si igitur Sectarij illi noſtræ in oppoſitum demonſtrationi quantumvis euidenti non confidant, ſaltem acquieſcent illis, quos Sectæ ſuæ Authores, & Duces agnoſcunt.

Lutherus eiuſque *aſſeclæ* profitentur apertè ſe repugnare Caluiniſtis de reali Chriſti præſentia in Euchariſtia, quod ad articulos fidei eſſentiales ſine dubio pertinere ſupra oſtendimus.

Ioachimus Vveſtphalus Miniſter Lutheran. cum alijs Caluiniſtas *Vulpes* appellant, eo quod ſubdolè aſſerant ſe à Lutheranis in adiaphoris tantùm diſſidere.

Albertus Grauerus Doctor in Saxonia, librum ſuum inſcripſit, *Abſurda abſurdorum abſurdiſſima, abſurda Caluiniſtica.* Hoccine eſt in fundamentalibus per omnia conuenire.

Henricus Ecardus in Præfatione Illuſtriſſimo Electori Saxoniæ Chriſtiano, poſt multa de calliditate Caluiniſtarum, & quod titulum inanem Eccleſiæ circumferant, aſſerit illos, *Lutheranorum conſenſum mentiri, & Confeſſionis Auguſtanæ ſocietatem ſimulare: cum tamen non ſit tanta diſtantia inter cælum, & imam terram, quanta inter Auguſtanam Confeſſionem, & Caluiniſtarum ſectam.* Idem in Epiſtola ad Electorem Ioannem Georgium ſic pronuntiat: *Si Caluiniſtæ vnà cum pane & vino, verè, ſubſtantialiter, & præſenter, ibi corpus & ſanguinem Chriſti ſumi, etiam ab indignis, expreſſè non affirmabunt, & errorem ſuum valere non iubebunt, nullam nobiſcum concordiam in Fide habebunt.* Quomodo poſſunt illi magis apertè in ſubſtantialibus diſcrepare, quàm nullam in Fide concordiam habere? Rurſus grauiori tono in fine concludit. *Nugantur Caluiniſtæ, cum dicunt, diſſidere à nobis, ſed in rebus leuioribus, non in fundamentis Religionis. Ex articulis enim Cardinalibus ne vnum quidem nobis Theologia Caluiniſtica inuiolatum reliquerit.* Quænam poſſit eſſe ex ore propriæ Sectæ confeſſio luculentior?

XVIII. Grauius etiamnum idem intonat *Andreas Iacobus Smidelinus* Lutheranus, contra *Grinæum* Caluiniſtam, nec non *Ioannes Schurzin. lib. 50. cauſarum, cap. 48.* qui aſſerunt *Caluiniſmum, Arianiſmum, & Mahometiſmum, fratres eſſe & ſorores, tres caligas eiuſdem panni, camerinam in quam multæ hæreſes confluxerunt, denique Satanæ iram vltimam.* Et erit adhuc Lutheranus quem non pudeat fingere ſe cum Caluiniſtis in ſubſtantialibus, vt frater, aut ſoror, aut quarta caliga prorſus coaleſcere.

Ioannes Modeſtus Luther. In ſuis Demonſtrationibus docet, *Caluiniſtas non eſſe Chriſtianos, ſed Iudæos baptizatos.* Chriſtianos negatis, & fratres in ſubſtantialibus fidei articulis agnoſcitis.

Conradus Schluſſelburgius. in tribus libris Theologiæ Caluiniſticæ, ex publicis Caluiniſtarum ſcriptis, verbis & Authorum nominibus adductis pluſquam ducentos viginti duos illorum errores quaſi in viua tabella depingit: demonſtrans ibidem, illos de nullo Fidei Chriſtianæ articulo rectè ſentire: denique *lib. 2. artic. 1.* pronuntiat, *Caluiniſticam fidem eſſe hæreſim Sacramentariam*, & Satanicam *blaſphemiam.* Sed & ibidem affirmat, à Caluiniſtis vice verſa fidem & doctrinam Lutheri appellari, *doctrinam Schiſmaticam, & ſectariam, Lutheranos verò omnes diaboli incantatione eſſe excæcatos.* Ergo in eo vtrimque conueniunt, quod in articulis fidei ſubſtantialibus ad ſalutem neceſſarijs minimè conueniant.

Digitized by Google

Omitto breuitatis ſtudio alios *Lutheranorum* Doctores innumeros, qui prorſus ſimilia in ſuis ſcriptis apertiſſimè pronuntiant: quorum plurimi ex *Adamo Contzen* in Iubilo Iubilorum Iubilæi Euangelici, & ex *Georgio Tiſkvicio* in Theologia antilogica facilè poſſunt deprehendi.

XIX. Nunc ex parte *Caluiniſtarum* illorum Doctores talem in Articulis Fidei ſubſtantialibus Concordiam vt figmentum inane reprobantes, breuiter adduco.

Ioannes ipſe *Caluinus* ſectæ iſtius Princeps, in admonitione ſecunda, contra *Ioachimum Vveſtphalum*, ait, talis eſſe cum Lutheranus inimicitias, *vt citius in rebus fidei cum Turcis, & Papiſtis, quàm cum Caluiniſtis pacem & concordiam ſint habituri*. Et in admonitione tertia, Lutheranos ait eſſe, *vertiginoſos, ſuperbos, beſtias, deſperatè impudentes, falſarios, ignorantes quod in Catechiſmo tractatur*. Demùm in admonitione vltima, denunciat Vveſtphalo, niſi circulum de Cœna Domini aliter credat quàm Lutherus, & Lutherani, *eo loco poſthac habendum eſſe, quo pertinaces Hæreticos habebat Paulus*. Si vt Hæreticos pertinaces, ergo in articulo fidei ſubſtantiali à Caluinianis diſſidentes, ipſo teſte Caluino.

Accedat proximè pro ſua dignitate *Iacobus Rex Angliæ*, qui in regni ſui primordijs iſto concordiæ errore à ſuis miſerè ſeductus, in ſua Apologia aſſeruit, *Lutheranos, & Caluiniſtas in quibuſdam tantum apicibus diſſentire*. At demum in ſuo *Baſilico Doro* perſpicaciùs pronuntiat, *Puritanos, ſiue puros Caluiniſtas, Hæreticos eſſe, & puros ac putos Phariſæos*. Idemque libros *Ioannis Vorſtij* Caluiniani Lugduni Batauorum publici Profeſſoris, decreto Regio non tantùm damnauit tanquam hæreticos & impios, ſed & flammis in foro Londinenſi publicè exuri iuſſit. Ergo ſi vt Hæretici damnantur illi, & vt Phariſæi, non poſſunt cum vlla vera Eccleſia in ſubſtantialibus conuenire: idque ex ipſa ſereniſſimi Regis Definitione, quem *Angliæ* ſuæ Eccleſiæ caput agnoſcit.

Carolſtadius inter præcipuos Caluini Athletas rotundè aſſerit, *Fidem Lutheranam eſſe ſimilem magicæ fidei, ariolorum, & dæmonum*. Nec minus ille inter primos Caluiniſtas magni nominis *Theodorus Beza* Lutheranorum dogma pro præſentia Chriſti in Euchariſtia, appellat, *Satanæ excrementum, Cœnam verò canum, in qua vorant furfureum numen: ipſos proinde eſſe Antichriſti nepotes, Chriſticidas, carniuoros*, &c. Nec diſſimilia de illis pronunciat *Bucerus* & *Paræus* ad ſuam controuerſiam de Euchariſtia, cuius hæc aperta confeſſio eſt: *Nonageſimus annus labitur infelicis illius diſſidij de ſacra Euchariſtia, quod Eccleſias Euangelicas fatigat, debilitat, & lacerat, Papæ verò regnum ſtabilit, & ſuſtinet*. Idemque Lutheranos appellat, *veterum errorum hæreſumque reductores*. En qualis vtriuſque Sectæ inter ſe & cum Papiſtis in ſubſtantialibus concordia?

XX. Denique ad dogma hoc ſummè perniciosum cuivis non obcæcato ſtirpitus euellendum, ſufficiat audire ipſos ſectarum modernarum primos Patriarchas illud ſuis in ſe mutuò cenſuris penitus euertentes. Et *Caluini* quidem hoc de Lutheranis effata nunc ſupra exhibuimus. *Martinus* porrò *Lutherus in tom. 2. Vvitemberg.* concordiam iſtam cum Caluinianis ita exſecratur, vt contra illam indignabundus in hæc verba prorumpat: *Maledicta pax & concordia cum Sacramentarijs per omnia ſæcula ſæculorum*: cui execrationi Caluiniani viciſſim *Amen* ſæpius accinerunt, vt ſupra vidimus. Iterum *Lutherus* vehementius inſurgens in ſuis quæ ſcripſit *Colloquijs menſalibus*. *Non alia* (inquit) *poteſt ſperari concordia inter nos, & Caluiniſtas, quam quæ inter Chriſtum & Iudam interceſſit*. Rurſus in Theſi 27. contra articulos Louanienſium. Et in *Confeſſione poſtrema de Cœna Domini* apertè aſſerit, *Hæreticos à ſe cenſeri omnes Sacramentarios, qui negant verè corpus & ſanguinem Chriſti ore carnali ſumi in Euchariſtia*. Ibidemque propter articulum eundem contra Caluiniſtas ſententiam extremam pronuncians ait: *Illos eſſe Sacramentorum hoſtes, æternumque damnatos*.

Si igitur *Caluiniſtæ* toties à Luthero, & Lutheranis, & viciſſim *Lutherani* à Caluiniſtis proſcribuntur vt *Hæretici, vt Sacramentorum hoſtes*, & inde *vt æternum damnati*; quænam poteſt eſſe vmbra Concordiæ inter illos, aut ſectas ab ijs profluentes, aut Catholicos Romanos, in Articulis fidei ad ſalutem neceſſarius. Vnde manifeſtè concluditur, Illum ſalutis æternæ iacturam facere qui permittit tam palpabili errore ſibi illudi, & in iſtorum ſecta detineri. Quam verò facilè ſit ſe ab errore expedire, & ad veræ Religionis notitiam deuenire, in ſequentibus dilucidè oſtendemus.

ARTICVLVS IV.

Poteſt vera Religio à falſis Sectis facilè diſcerni, neque excuſabilis eſt Sectarius qui eam non inueſtigat.

I. SEd ex ipſa Sectarũ pugna, ac multitudine plurimi hoc quo ſibi conficiunt ſpecioſũ

ſui

ſui erroris præſidium, aut potius deſidiæ latibulum. In tanta, inquiunt, Religionum inter ſe diſſidentium colluvie, non ego talis ſum Aedipus, vt poſſim certo diuinare, quænam præ ceteris omnibus integram fidei veritatem obtineat. Si enim id proprio examine & experimento velim inueſtigare, non ea ſum tinctus litteratura, aut eo præditus ingenij acumine, vt poſſim cunctas ſectarum differentias ad trutinam reuocare, & omnium argumentorum pugnas dirimere. Quinimo prius me cum mente vita deficeret, quàm diſperſas toto orbe Sectas conuenirem, ac ſingulatum cauſis, originem, & cohærentiam ſine erroris periculo compertam haberem. Si verò velis mihi non meo, ſed Doctorum iudicio ſtandum eſſe: Neſcio ego cui Doctorum conceſſum ſit, filum veritatis adeò implexum ita euoluere, vt me ex multiplici tot ſectarum labyrintho citra erroris periculum, ad apertam veræ Eccleſiæ lucem educat. Sunt enim in qualibet ſecta plures qui Doctores appellantur: vt ego inter hos omnes Doctorem præ cæteris veracem ſeligere poſſim, Doctor ipſe maximus eſſe deberem. Quid ergo ſupereſt, quàm vt ego meæ ſectæ inhæream, cui à teneris innutritus ſum, quam parentes aut amici colunt, pro qua in dubio tam implexo ſtat apud me diurni temporis poſſeſſio: ne veritatis incertus, dum charybdim vitare cupio, in ſcyllam deteriorem incidam. Contra hunc prætextum pluribus communem, eoque fallaciorem quo magis fucata veritatis ſpecie depingitur.

Dico primò; Admiſſa Dei prouidentia, vera Religio iis notis inſignita eſſe debet, vt à quovis intellectu benè diſpoſito facilè diſcernatur.

II Probatur primò, Si Deus mundum gubernat euidens eſt illum Religionem veram inſtituiſſe, qua ab hominibus coli debeat, vt ſupra initio demonſtraui. Fruſtra autem illam inſtituiſſet, ſi non ordinaſſet ſigna & argumenta idonea quibus facilè vera illa Religio à Sectis falſis diſcerneretur: friuolum enim foret proponere finem, & nihil certi ſtatuere de medijs quibus ad illum peruenire oporteat. Hóc autem fieret, ſi pro denotanda vera Religione non extarent ſigna multa illuſtriora, quàm quæ poſſint pro quacunque falſa exhiberi. Nam ſi ſigna illa vllo modo permanerent æqualia, nullum ſupereſſet medium quo poſſit vera Religio à falſa diſcerni, atque adeò hominum errores ex hac parte in ipſum Deum referendi eſſent, quod de perfectiſſima, ac humanæ ſalutis moderatrice Dei ſapientia exiſtimare impium foret.

Probatur ſecundò, ex obligatione certa quæ quemvis obſtringit, ad veram Religionem præ falſa amplectendam. Hæc autem obligatio nulla prorſus foret, ſi vera Religio non eſſet præ Sectis falſis ſatis explorata. Sicut in alijs Dei præceptis exempli cauſa, vt teſtimonium perhibeam veritati, nunquam teneor iuramentum aſſumere, dum rei veritas manet dubia, aut tantum probabilis, ne facilè contingat Deum à me in falſitatis teſtem adhiberi. Vnde conficitur, infinitam Dei ſapientiam ſibi manifeſtè contradicere, ſi veram Religionem hominibus præciperet, & interea illius præ cæteris ſigna ſatis explorata non exhiberet.

III. Hanc autem calumniam diuinæ ſapientiæ nemo facilè importabit, qui ſtudioſè aduertet tam in veteri, quàm in nouo Teſtamento, inſurgente quovis Religionum conflictu, vt in Moyſe, Daniele, & Apoſtolis, Deum verè Eccleſiæ ea ſigna præbuiſſe, quæ facilè omnem aduerſæ partis probabilitatem elidere potuerunt.

Hic proinde non admitto ex notis ſiue motiuis tantum probabilioribus, ſine vlteriori inueſtigatione, licitum eſſe aliquam præ cæteris Religionem ſuſcipere, aut iam ſuſceptam in aliam commutare. Quamvis enim ſola probabilitas plerumque in alijs operationibus valere poſſit, non ideò in ſuſcipienda quoque noua Religione ſufficere debet. Quia in negotio fidei error etiam materialis in ordine ad actiones ſalutares grauiſſimè nocere ſolet: neque deeſt homini non oſcitanti modus: quo diligenti inueſtigatione facilè ad veræ Eccleſiæ notas moraliter euidentes deuenire poſſit, qualis adipiſcendæ certitudinis via in alijs hominum actionibus conſtituta non reperitur.

IV. Quærunt hoc tempore aliqui: An ad aſſenſum præbendum articulis fidei, requiratur euidentia etiam omnimoda reuelationis diuinæ?

Reſpondeo, ad aſſenſum fidei debitum, neceſſariam non eſſe cognitionem abſolutè euidentem reuelationis diuinæ. Quia euidentia omnimoda aut metaphyſica reuelationis ab omnibus in hoc ſtatu haberi nequit, ergo non poteſt illa omnibus ad aſſentiendum articulis noſtræ fidei eſſe neceſſaria. Quod adeò certum eſt, reſpectu hominum præſertim rudiorum, vt hoc de fide eſſe affirmet *Suarez. hic, diſp. 3. ſect. 8. n. 5.* Dum enim rudiores articulis fidei aſſenſum præbent, non apparet quo modo, aut medio authoritas Dei loquentis illis euidenter proponatur: quinimò paucis

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

doctiorum contingit ad abſolutam reuelationis euidentiam ratiocinando penetrare.

Sed quæſtio eſſe poteſt, An aſſenſus fidei omni ex parte *euidens*, poſſit dici *ſupernaturalis*; De hoc variæ ſunt, & liberæ Theologorum ſententiæ: Negant aliqui eſſe ſupernaturalem, quia actus fidei euidens, non eſt liber, neque obſcurus, ſiue argumentum non apparentium, vt ipſi volunt, & requirunt ad actum proprium fidei diuinæ. Probabilius tamen aſſenſum illum poſſe eſſe ſupernaturalem docent communius Thomiſtæ, vt recenter tradit *Gonet diſp.1. art.7.n.201.* & pro eadem ſententia *Scotum* citat Di Caſtillio, quos ſequitur *Herinx* ex Scotiſtis Author recens & eruditus, nec non ex Carmelitis, *Bona ſpei*, & ex *Noſtris Vaſqu. Ariaga, Ripalda, & plures alij.*

Quia nulla ratio ſatis probat habitum fidei non poſſe influere in aſſenſum euidentem, cum inter euidentiam & ſupernaturalitatem nulla oſtendatur repugnantia, vt patet in actu viſionis Beatificæ, qui ſimul euidens eſt, & ſupernaturalis. Poteſt igitur cum aſſenſu fidei diuinæ ſtare euidentia reuelationis, ſed perperam cum quodam aſſeritur, hanc euidentiam ad fidem noſtram eſſe neceſſariam.

VI. Sufficit ergo articulos fidei proponi cum notis, quæ de veritate reuelationis diuinæ ita nos certificant, vt non poſſimus de ea prudenter dubitare. Ad aſſenſum huiuſmodi præſtandum nulla modernarum Sectarum ſufficientes rationes aut notas exhibere valet.

Dico igitur ſecundò neque Proteſtantes, neque alij horum temporum Sectarij poſſunt in ſua conſcientia, aut diuino tribunali excuſari, quamdiu certiores veræ Eccleſiæ notas non inquirunt.

VII. Probatur, non poteſt aliquis excuſari, aut bona fide in ea Secta permanere, in qua nequit exhibere veræ Eccleſiæ ſigna certiora, quam habeant aliæ ſectæ, quas ipſe deuias & falſas eſſe agnoſcit. Atqui neque Proteſtantes, neque alij Sectarij poſſunt in ſuo Cætu oſtendere vlla ſigna aut fundamenta certiora veræ Eccleſiæ; quam habeant aliæ ſectæ tàm modernæ, quàm antiquæ, quas ipſi pro falſis reprobant, & à ſua communione reiiciunt. Quinimò à Proteſtantium confeſſione de Primatu Eccleſiæ in Regibus, de Hierarchia & poteſtate Prælatorum, & pluribus fidei punctis communi iudicio grauiſſimis, reliquæ totius orbis Eccleſiæ diſſentiunt. Quo igitur modo poterit horum aliquis ſine vlteriori examine in ſua ſecta ſecurus conquieſcere, quam facilè aduertit, præ cæteris ſectis à ſe reprobatis, nullo ſpeciali Dei teſtimonio, nullo exploratæ veritatis fundamento ſubniti?

Atque vt hoc argumentum in breui dilemmate fortius inhæreat: Quæro ex quouis Proteſtantium Miniſtro; An reliquas horum temporum Sectas veras iudicet, an falſas? Si dicat veras; iam Eccleſiam ſuam agnoſcit falſam, vtpote quæ à cæteris Eccleſiis, quas pro veris habet, vt falſa reiicitur. Si verò reliquas Sectas falſitatis arguat, ſuam quoque inter falſas numeret neceſſe eſt, cum nullum prorſus cohibere poſſit ſpeciale ſignum, aut apertum Dei teſtimonium, quo Eccleſiam ſuam, præ cæteris à ſe reprobatis, melioris conditionis eſſe demonſtret.

VIII. Ex his quæ hactenus deduximus apertè conficitur, quemlibet ſuæ ſaluti proſpicere volentem, debere Religionem veram, & vnicam ſedulò inueſtigare, neque poſſe ſine ſumma imprudentia ac temeritate hanc curam negligere in negotio totius vitæ grauiſſimo, quale eſt iactura ſalutis æternæ, quæ ſine vera fide obtineri non poteſt. Vt enim à ſalute aberres, perinde eſt an tua culpa falſam fidem, an nullam profitearis.

Oſtenditur ex dictis, qualis ignorantia excuſet ab Hæreſi formali.

DIco igitur primò: Ignorantia inuincibilis circa articulos fidei excuſat ab Hæreſi formali. Quia cum ignorantia inuincibilis ſit ea quæ nulla diligentia aut inquiſitione hic & nunc ab ignorante vinci & deponi poteſt, non relinquit illa libertatem ſufficientem ad veritatis electionem: ac proinde error ex tali ignorantia ortus non eſt homini liber & voluntarius, quod ad hæreſim formalem requiritur.

IX. Dico tamen ſecundò: Ignorantia iſta inuincibilis non ſufficit in homine adulto in ordine ad iuſtificationem in punctis fidei requiſitis neceſſitate Medij, vt eſt credere in Deum vt Creatorem, Mediatorem, remuneratorem, &c. Quia fides horum myſteriorum, eſt fundamentum, & prima diſpoſitio ex Dei ordinatione requiſita ad actus amoris Dei, vel alios quibus poſſit homo ad iuſtificationem peruenire, iuxta illud Apoſtoli *ad Hebræos cap.11. Accedentem ad Deum oportet credere quia eſt, & quia inquirentibus ſe remunerator ſit.*

Dico tertiò: Nulla ignorantia vincibilis ſiue, ex inquirendi negligentia grauiter culpabilis, excuſare poteſt ab hæreſi formali, hoc eſt, à tali errore in fide qui illum apud Deum conſtituat reum hæreſis, & inexcuſabilem.

Hæc

Hæc eſt ſententia communior & verior apud *Valentiam, de fide diſp.1. quæſt.11. punct.1. Thomam Sanchez, lib.2. in decalogium cap.7. Sotum, Ledeſm, Lopez, Sayrum, Nauarrum, Cordubam, Canum*, &c. contra aliquod apud *Card. Lugo de fide diſp.28. ſect.6.* qui quamvis admittant talem contra fidem grauiter peccare, negant tamen eſse formaliter hæreticum.

X. Probatur noſtra aſſertio. Error hominis Chriſtiani circa aliquod myſterium fidei, ortus ex quacunque ignorantia vincibili eſt ſimpliciter voluntarius, & grauiter contra fidem culpabilis, vti pars vtraque admittit. Atqui talis error non pertinet ad Paganiſmum vel Iudaiſmum: cum homo Chriſtianus ſic errans adhuc retineat Religionis Chriſtianæ profeſſionem. Ergo error ille pertinet ad Hæreſim, cum infidelitas adæquatè in tres ſpecies diuidatur, Paganiſmum, Iudaiſmum, & Hæreſim.

XI. Dices, Tantùm ille cenſetur abſolutè & formaliter hæreticus, qui *ſcienter* diſsentit ab Eccleſia, recedendo ab illis articulis quos ea ſufficienter proponit. Atqui ab ea non ſcienter diſſentit qui ab articulis illis recedit ex ignorantia tantùm vincibili. Ergo talis non eſt abſolutè & formaliter hæreticus.

Reſpondeo diſtinctio maiorem. Cenſetur tantum abſolutè & formaliter hæreticus qui ſic ſcienter diſsentit ſcientia formali, vel etiam æquiualenti, concedo: ſcientia præciſè diſtincta & formali nego. Quia talis ignorantia vincibilis, & voluntaria *æquiparatur* ſcientiæ formali in ordine ad affectum, ſiue errorem ſubſecutum, & inde prouenientem. Cenſetur enim ſic ignorans noluiſse ſcire veritatem, quando diligentiam ſciendi debitam volens omiſit: ac proinde voluiſse ignorantiam & errorem inde conſequentem.

Ex his demùm apertè deducitur primò: Non rectè modò in *Anglia* viros in ſpeciem politos pro ſua in hæreſi perſiſtentia hoc modo ratiocinari: Ego paratus ſum fidem Romanam amplecti, ſi Rex, & Parlamentum eam eſse præferendam declaret. Hoc verò quamdiu non faciunt, ego prudenter reſoluo illorum ſenſum communem, meo priuato iudicio præponendum. Ergo errorem in diuino tribunali mihi imputabilem non incurro.

XII. Sed facilè demonſtratur, fucum illum prorſus inanem eſſe in viris rerum quæ in reliquo orbe geruntur non ignaris. Satis enim illi norunt, in hoc ſui Regis ac Parlamenti ſenſum ab aliis Regibus, ac Regnis ampliſſimis toto pæne orbe improbari. Neque ignorant Notas manifeſtas antiquitatis, & conformis omnis æuo vnitatis veræ ac Catholicæ Religionis, ſi velint opera non difficili animum ad illas aduertere. Quod ſi prætextus ille coram diuino tribunali ponderis aliquid haberet, quoſlibet hactenus omni loco, & tempore Hæreticos, imò & Mahometanos in ſuis erroribus excuſaret; quorum & Imperator, & imperium, & ſenſus, maximam orbis noſtri partem complectitur: quod tamen viri illi non parum politi minimè admiſerint.

XIII. Deducitur Secundò, pari ratione *Ordines Batauicos*, & alios alibi variarum Sectarum cætus, nullam ſibi ex illo prætextu erroris ſui excuſationem poſse prætendere.

His annexæ ſunt aliquæ quæſtiones Theologicæ, quæ reperiuntur infra ad finem Tomi 2.° in nouo Supplemento Theologiæ vniuerſæ, in Secunda ſecunda, Tract. de Fide.

Vt autem vera & vnica Religio, in qua voluit Deus ſalutem æternam obtineri, à Sectis falſis ſecurè diſcernatur, Argumenta hic ſequentia, ſepoſitis Partium ſtudijs, ſincero propriæ ſalutis, ac veritatis deſiderio expendenda erunt.

Sed ad hoc debitè præſtandum præmittenda ſunt à Curatore ſiue propriæ, ſiue alienæ ſalutis Media ſequentia. De quo vide & alia in praxi Conuerſationis cum Hæret. *Tom.3. circa finem c.2. §.1.*

PRAEPARATIO ANIMI.

Ad Conſiderationes ſequentes pro ſincero veræ Religionis ſuſcipiendæ deſiderio.

XIV. CVm vera Fides ſit donum Dei ſingulare, neceſse eſt primò, ad illud obtinendum cor Deo ſincerum, & apertum exhibere. Secundò remouenda ſunt impedimenta huius diuini beneficij, vt eſt, Affectus nimius erga commoda temporalia, honores, diuitias, amicos, promotiones, humanos reſpectus, ac fauores: plerumque enim nimia cupiditas gratiæ humanæ, obicem in hoc ponit gratiæ diuinæ. Tertiò; Deponenda ſunt Præiudicia hauſta ex dicteriis Aduerſantium Religioni Romanæ, & animus ad æquilibrium reuocandus, quo ſtatuat nullo alio reſpectu duci, quàm motiuis ſolidæ veritatis, & ſuæ ſalutis. Quartò, Per Orationem, & pia opera ad Deum recurrendum, animus ſincerus illi offerendas, ac poſtulandum cum humilitate gratiæ diuinæ adiutorium. His mediis diſpoſitus Cornelius Centurio meruit à Deo ad

Digitized by Google

veram fidem ſingulariter illuſtrari *Actor.* 10. In hunc finem Oratio ſequens, ſic formata vt præparationem animi prædictam, cuilibet Chriſtiano neceſsariam, breuiter complectatur, admodum erit opportuna.

ORATIO

Diſponens ad veræ Fidei notitiam, & ſuſceptionem ſinceram.

DEus meus! & in Te rectè credentium ſalus æterna! emitte lucem tuam & veritatem tuam vt in æternum ad te perueniam, per veram fidem, ſpem & charitatem, ſine quibus nulla eſt ſpes ſalutis, ſed certa ad ignem æternum damnatio. Scio autem euidenter ſicut vnus eſt Deus, ita vnicam poſſe eſſe Fidei veritatem, vnicam veram Eccleſiam, vnicam viam ſalutis æternæ. O quam eſsem ego nunc inſanus, & poſtea in perpetuum infælix, ſi pro vlla illecebra huius vitæ mortalis, ab illa via vnica veritatis, & ſalutis me impediri, aut abduci permitterem.

Proteſtor igitur nunc coram diuina Maieſtate, hoc mihi propoſitum eſse, hoc firmiſſimum decretum, illam Fidem, & Eccleſiam vnicam amplecti, quam præ alijs veram, & à Deo conſtitutam eſſe, ſincero corde deprehendam.

Proteſtor inſuper, me ab hoc decreto ſincera nolle abduci, ſiue, huius breuis vitæ fluxis ſolatijs, ſiue cupiditate opum aut honorum, ſiue humana quacunque gratia, aut reſpectu. Nihil enim mihi huiuſmodi prætextus coram iuſtiſſimo DEI tribunali ſunt profuturi.

Scio me à veritate DEI æterna præmonitum in ſacris Scripturis Matthæi 24. *Quod, Multi Pſeudopropheta ſurgent, & ſeducent multos:* Et Matthæi 7. *Cauendum nobis eſſe à falſis Prophetis, qui veniunt ad nos in veſtimentis ouium, Ac proinde, non omni ſpiritui credendum: Sed probandos ſpiritus ſi ex Deo ſunt lib.* 1. *Ioan.* 4. *Non ignoro tales plurimos ſeductores omni æuo à vera Chriſti Eccleſia defociſse, & multos etiamnum per tales ab vnitate fidei abduci: à quibus mihi omni modo cauendum eſſe firmiſſimè decerno. O quot Martyres Chriſti ab exordio Eccleſiæ & deinceps omni tempore, ſe illis ita oppoſuerunt, vt non tantum fortunas omnes, ſed etiam per immania tormenta ſanguinem, & vitam profuderint: nec tamen magis illis ſua, quam mihi mea ſalus neceſſaria eſt. Hinc mi DEVS, mihi omnino decretum eſt, & erit, monitis tuis obtemperare, viam ſalutis ſecuram ſedulò inueſtigare, & illam ſemel inuentam ad extremum vſque ſpiritum conſeruare.*

Tu igitur ſplendor Patris, & lux æterna, quæ illuminas omnem hominem venientem in hunc Mundum, illumina tenebras meas, animumque corrobora, ne huius mundi cupiditate, aut hominum illecebris abducar in perditionem: cum impoſſibile ſit tibi ſine vera fide placere, & ignis æterni ſupplicia euadere. Effice per gratiam tuam vt Eccleſiæ tuæ vnicæ, quam veram deprehendero, ſemel aggregatus, tibi firmiter adhæream in ſanctitate & iuſtitia omnibus diebus vitæ meæ. Amen.

CAPVT III.

Argumenta quæ euincunt, Solam Eccleſiam Romanam *eſſe veram Chriſti Eccleſiam, in qua ſalus poſſit obtineri.*

ARGVMENTVM I.

Sola oſtendit ſe poteſtatem ſuam a Chriſto deriuare.

I. ILla ſola eſt vera Chriſti Eccleſia, quæ oſtendit ſe doctrinam, & poteſtatem ſuam à Chriſto & illius Apoſtolis accepiſse, & per continuam ſucceſsionem ad noſtra vſque tempora perduxiſſe: Hac enim ſucceſsione omnis vera & legitima poſseſsio, ac poteſtas firmiſsimè probari, & ſine dubitatione conſtare ſolet. Si quis autem illa deſtitutus, de poſseſsione aut iure contendat cum eo, qui hanc ſucceſsionem exhibere poteſt, non minus explodetur, quam ſi quis hodie compareat homo peregrinus, qui ſe legitimum Angli-

Angliæ Coronæ Succeſſorem proclamet, contra illam familiam quæ continua ſucceſſione ſe in legitima Regni hæreditate perennare demonſtrat.

II. Hanc autem continuam à Chriſto & Apoſtolis ad noſtra vſque tempora ſucceſſionem quo pacto reperies in Sectis illis, quæ à centum circiter annis emerſerunt, ac ſibi veræ Eccleſiæ nomen vindicarunt? Quo modo in aliqua Eccleſia poteſtatem à Chriſto deriuatam oſtendes, quæ ſeipſam per mille quingentos poſt Chriſtum annos orbi oſtendere non potuit?

Cùm igitur hac ſucceſſione apertè careant Congregationes modernæ, ſola Lutheri, Caluini, aliorumque recentiorum authoritate inſtitutæ, carent etiam neceſſariò eorum Miniſtri *Iuriſdictione* à Chriſto deriuata in gubernanda eius Eccleſia, carent eius Ordine pro adminiſtratione Sacramentorum, carent eius *Miſſione* pro verbi diuini prædicatione, quam apertè requirit Apoſtolus ad Rom. 10. *Quomodo prædicabunt niſi mittantur*. Nunquam enim oſtendet vllus ex Sectis modo nominatis qua authoritate, aut quo modo primùm miſſus fuerit Lutherus, aut Caluinus ad prædicandam doctrinam oppoſitam Eccleſiæ Romanæ, à qua ſua tantum ſponte deſecerunt; aut vbi, aut quando poteſtatem illam à Chriſto acceperint.

III. Si dicant, ſe accepiſse à Chriſto poteſtatem *extraordinariam* ad reformandam veterem, & inſtituendam nouam Eccleſiam.

Reſpondeo, nulli prudenti poſse ſufficere, quòd Lutherus aut Caluinus id de ſe affirmet: omnes enim antiqui Hæreſiarchæ idem de ſe dudum teſtati ſunt, nec ideò minus hæretici fuerunt, & pro talibus etiam hoc tempore damnantur. Neceſsè eſt igitur ſuæ miſſionis clarum & apertum teſtimonium adducant: ſine legitimo enim teſtimonio, ne quidem domum tuam alteri reſignabis, quantò minus Eccleſiam Dei, quam Chriſtus à tot ſæculis aliis poſſidendam & gubernandam conſignauit. Nec ipſi Apoſtoli pro Dei Miniſtris ab initio admiſſi ſunt, niſi per apertum teſtimonium ſignorum ac miraculorum, quibus ſe à Chriſto miſſos eſse toti orbi manifeſtè comprobarunt. An igitur ego cum ſalutis æternæ diſcrimine ſine alio ſigno, aut teſtimonio hos vt Eccleſiæ antiquæ reformatores, & animæ meæ in æternitatis itinere duces admittam, quos à Deo miſsos non fuiſse clara ratione deprehendo?

Ex his ritè expenſis hoc neceſsarium deducitur argumentum. Sola illa eſt Chriſti Eccleſia, quæ poteſt oſtendere, ſe Chriſto, & Apoſtolis ad hæc vſque tempora continuò ſucceſſiſse. Sed ſola ſupereſt Eccleſia Romana in qua poſſit illa ſucceſſio oſtendi: ergo &c. Iam enim probatum eſt, alias Sectas illa ſucceſsione penitus eſse deſtitutas.

IV. At in Romana Eccleſia, Presbyteri ſuum Ordinem, iuriſdictionem, ac miſsionem accipiunt immediatè à ſuis Epiſcopis præſentibus, hi ab Epiſcopo ſiue Pontifice Romano, qui per continuam præcedentium Pontificum ſeriem, ſuam in Sede Petri ſucceſsionem toti orbi apertè demonſtrat.

V. Hæc enim in publicis, & vbique patentibus temporum Annalibus tam luculentè omni æuo conſignata exhibetur, quam vllum Regum iure ſucceſsionis Regni ſui thronum poſsidere. Imò illa Pontificum ſucceſsio præ cæteris tanto maiori pollet euidentia, quantò frequentiori omnium Gentium cura ac ſtudio vniuerſalis Eccleſiæ hiſtoria à tot tantiſque Auctoribus, ac SS Patribus conſcripta & ad poſteritatem continuò tranſmiſſa reperitur.

Nullus itaque eſt Eccleſiæ Romanæ Miniſter, qui Fidem populo & Sacramenta adminiſtrat, qui non poſsit poteſtatem, ac miſsionem ſuam continua ſerie ad Apoſtolos, ac Chriſtum reducere, tanquam ad primum authorem ac fontem à quo illam deriuauit. Sola igitur Romana poteſt eſse vera & indubitata Chriſti Eccleſia.

Hoc argumento veram Eccleſiam à Sectis alienis ipſi primitiuæ Eccleſiæ Patres diſcernebant; ac imprimis *S. Auguſtinus contra Epiſt. fundamenti*: "Tenet me in Eccleſia Catholica, ab ipſa ſede Petri Apoſtoli vſque ad præſentem Epiſcopum ſucceſsio Sacerdotum. Accedit *S. Hieron. epiſt. 2. ad Damaſum*. Hic inter tres partes ſciſsa Eccleſia ad ſe rapere me feſtinat, ego interim clamo, qui Cathedræ Petri iungitur meus eſt. Idem diſput. contra Luciferianos, Breuem tibi apertumque animi mei ſenſum proferam, in illa permanendum eſse Eccleſia, quæ ab Apoſtolis fundata vſque in hanc diem perdurat.

VI. *Dilemmate* inde confecto, modernum ſectarium hoc modo premes. Argumentum illud *S. Auguſtini*, *S. Hieronymi*, & primorum Eccleſiæ Patrum contra hæreticos ſui temporis, ex ſucceſsione perpetua Prælatorum in ſola Eccleſia Romana; vel rectè probat illos antiquos fuiſse veros hæreticos, vel non. Si id non probat, errarunt ergo primi, ſummique Doctores primitiuæ Eccleſiæ; quod tamen ipſi Sectarij non admittunt.

Si

Si verò rectè probat illos fuiſſe hæreticos, idem prorſus conuincit de Sectarijs noſtri temporis, qui non magis poſſunt in ſua ſecta oſtendere perpetuam Prælatorum ſucceſſionem, quàm illi Hæretici, contra quos primi Patres hoc argumentum intorquebant.

VII. Obiiciunt illi, ne prorſus exarmati videantur: Vt Eccleſia aliqua Chriſti per *ſucceſſionem* dicatur *Apoſtolica*, ſufficit ſola ſucceſſio *Doctrinæ* Apoſtolicæ, non verò Prælatorum ſiue Pontificum Apoſtolis ſuccedentium. Probatur, quia Eccleſia Chriſti dicta eſt Apoſtolica in Symbolo anteaquam eſſet Pontificum ſucceſſio.

Reſpondeo, ſucceſſionem certam totius Doctrinæ Chriſtianæ non poſſe per tot à Chriſto ſæcula certò conſeruari & innoteſcere, niſi per ſucceſſionem perſonarum quæ oſtendere poſſint ſe legitimam & certam illius tradendæ poteſtatem à Chriſto deriuare. Nam alias ſola ſucceſſio doctrinæ, figmentis omni æuo innumeris expoſita fuiſſet, vti tot exortæ de eâ hæreſes etiamnum apertè demonſtrant. Ad probationem dico, Eccleſiam Chriſti ante *Pontificum Succeſſionem* dictam fuiſſe Apoſtolicam in actu primo, ſiue quæ ex inſtitutione Chriſti Apoſtolicâ in Pontificibus ſucceſsionem requirebat. Sic etiam ab initio dicta eſt Catholica, quamvis nondum actu per orbem diffuſa, ſed poſtea tantùm diffundenda.

Huius ſucceſsionis defectus *Angliæ* Miniſtros grauiſſimè remordet, qui ſæpius poſtulati de legitima ordinatione *Parkeri*, qui primus poſt hæreſim tanquam Archiepiſcopus Cantuarienſem Sedem occupauit; nec teſtes, nec tabulas, nec vllum deriuari à Chriſto Ordinis, aut poteſtatis iudicium legitimum vnquam proferre potuerunt.

VIII. Quorum vnus haud ita pridem quaſi collabenti Eccleſiæ humeros ſuppoſiturus, non antiquas tabulas, ſed nouas fabulas euulgauit, de *Parkero* in quadam taberna per aliquos Romanæ Eccleſiæ Epiſcopos in Præſulem conſecrato. Sed non defuit author Catholicus, Dublinenſis nuper Præſul illuſtriſſimus, qui calamo ſua eruditione digno commentum illud apertè diſſoluit, & ad viuum reſecuit, vti attingemus infra tract. 3. c. vlt.

ARGVMENTVM II.

Eccleſia Chriſti eſt antiqua, omnes modernæ Sectæ ſunt nouæ.

IX. ECcleſia Chriſti eſt antiqua, quia ab annis pluſquam mille & ſexcentis à Chriſto fundata eſt, & ſic in omne tempus futurum ſtabilita, vt promiſerit portas inferi contra eam nunquam præualituras. Sed Eccleſia Lutheri & Caluini eſt noua; Ergo hæc non poteſt eſſe vera Chriſti Eccleſia. Minor clarè probatur. Quia poſſumus aſſignare ipſum locum, & tempus, quo recenter exorta eſt hæreſis Lutherana, ante centum circiter annos, tempore Caroli V. Imperatoris, & Leonis X. Pontificis; & oſtendere primum eius authorem Martinum Lutherum, qui poſt quindecim ſæcula à conſtituta Chriſti Eccleſia comparuit, & ab antiqua Eccleſia ſponte defecit, & Sectam Lutheranam, de qua nihil vnquam antea auditum fuit, in Germania inchoauit. Sed hæc ſunt manifeſta nouitatis indicia, quæ apertè demonſtrant Sectam Lutheranam (& idem eſt de alijs nouis) non poſſe dici veram Chriſti Eccleſiam. Repugnat enim illam Sectam, quæ eſt noua, eſſe Eccleſiam Chriſti quæ eſt antiqua: originem habuiſſe à Luthero poſtremo ſæculo, & tamen ante annos mille ſexcentos à Chriſto inſtitutam fuiſſe.

X. Si dicas, Eccleſiam Lutheranam olim quidem extitiſſe, ſed hactenus per 1500. annos ante Lutherum *occultam & inviſibilem* latuiſſe. Reſponſio illa per ſe friuola hoc *Dilemmate* clarè refutatur. Religio Lutherana vel extitit ante Lutherum, vel non extitit. Si ante Lutherum extitit occulta, vt affirmas, non potuit eſſe vera Chriſti Eccleſia, quæ debuit ſemper eſſe viſibilis & conſpicua, ſicut ciuitas ſupra montem poſita, ſicut lucerna, ſicut publicum tribunal ad quod iubemur confugere Matth. 18. *Si autem noluerit te audire, dic Eccleſiæ*; his enim Chriſtus Eccleſiam ſuam ſimilem eſſe declarauit. Si verò dicas ante Lutherum non extitiſſe, ergo eſt Religio nouitia, ac proinde non poteſt eſſe Religio Chriſti, quam conſtat eſſe antiquam.

XI. Sola itaque ſupereſt *Eccleſia Romana*, quæ initium Romæ ſumpſit ab ipſo Petro cuius Sedem per ſuos Succeſſores continuò poſſidet, cuius recens inſtitutio, aut nouus author nullo vnquam loco aut tempore poſt Petrum aſſignari poteſt, quæ ſunt antiquæ & veræ Chriſti Eccleſiæ manifeſta argumenta.

Hoc argumentum approbare coactus eſt ipſe *Lutherus*, dum Zuinglianos recenter emergentes oppugnaret *in Epiſt.* ad Ducem Boruſſiæ, & habetur in eius *tom. 2. impreſſo VVittenbergæ fol. 362.* "Periculoſum, inquit, & terribile eſt audire aliquid aut credere contra concors teſtimonium, fidem, & doctrinam totius ſanctæ Chriſti Eccleſiæ, quæ iam ſupra mille quingentos annos per vniuerſum orbē

con-

Digitized by Google

, concorditer ſtatuit &c. Telum hoc ab antiquitate deſumptum, quod fortiſſimum agnoſcit, quis nos videt contra ipſum Lutherum, aliosque horum temporum Sectarios validiſſimè retorqueri? Quomodo igitur ego ſalutem æternam, quæ ſolùm in antiqua Chriſti Eccleſia obtineri poteſt, inter nouos horum temporum Sectarios ſperare potero? Hoc ſi expendas benè, non poteris malè concludere.

ARGVMENTVM III.

Aliæ omnes Sectæ docent Hæreſes in primitiua Eccleſia damnatas.

XII. Omnis illa Religio falſa eſt quæ continet hæreſes a Catholica & primitiua Eccleſia olim damnatas. Atqui modernæ Sectæ Lutheri, & Caluini, &c. continent hæreſes à Catholica & primitiua Eccleſia olim damnatas, Ergo eorum Religio debet eſſe falſa, & primitiuæ Eccleſiæ contraria.

XIII. Minor huius argumenti probatur primò: Quia tam Lutherus quam Caluinus docet, Bona opera non eſſe ad ſalutem neceſſaria, ſed ſolam fidem ſufficere. Atqui hæc eadem fuit olim hæreſis Simonis Magi, teſte antiquiſſimo S. Irenæo l. 2. cap. 20. & Eunomianorum olim ab Eccleſia damnatorum circa annum Domini 360. teſte S. Auguſtino hæreſi 54.

Lutheri, & Caluini doctrina eſt, Traditiones eſſe reijciendas, & ſolam Scripturam recipiendam. Eadem hæreſis à primitiua Eccleſia damnata eſt in Ario, Neſtorio, Eutychete, & Dioſcoro, vti patet ex S. Auguſt. lib. 1. contra Maximum cap. 2. item ex Synodo 7. actione 1.

Tam Lutherus quam Caluinus negat Sacramentum Pœnitentiæ, & Confirmationis. Doctrina hæc tanquam hæretica in Nouatianis olim ab Eccleſia proſcripta eſt, teſte antiquiſſimo Cypriano lib. 4. epiſt 2.

Docet Lutherus & Caluinus, Eccleſiam olim viſibilem poſteà periiſſe, & illam in ſuo tantùm cœtu exiſtere. Fuit hæc quoque hęreſis Donatiſtarum contra primitiuam Eccleſiam, vti teſtatur Auguſt. lib. de vnitate Eccleſiæ cap. 12.

Aſſerit vterque, venerationem Reliquiarum, Imaginum Chriſti, aut Sanctorum eſſe idololatriam. Idem aſſeruit Vigilantius hęreticus teſte Hieronymo, & olim Iconomachi ab Eccleſia damnati, teſte Cedreno & Nicephoro de Iconomachis.

XIV. Negat cum Luthero Caluinus, orandum eſſe pro defunctis, obſeruandum ieiunium Quadrageſimale, aut aliud ab Eccleſia præſcriptum. Idem negarunt olim Aëriani hæretici, teſte Epiphanio & Auguſtino de hęreſib. cap. 53.

Quid igitur maniſeſtiùs quàm hæreſes olim ab Eccleſia Chriſti damnatas, à Luthero & Caluino doceri, ac renouari? Et quidem pleraſque ante tempora S. Auguſtini. Cum tamen ipſi fateantur veram & primæuam Chriſti Eccleſiam, quæ eas hæreſes damnauit, ab omni erroris ſuſpicione immunem fuiſſe. Illas autem hæreſes dum reprobauit, neceſſariò omnes Sectas eandem doctrinam profitentes hęreticas eſſe declarauit.

XV. Ex his autem cæteriſque articulis à primitiua Eccleſia olim damnatis nullum omninò recipit *Eccleſia Romana*, aut vnquam admiſit, & quemvis admittere volentem à ſuo corpore reſecuit. Depoſitum Fidei à Chriſto & Apoſtolis ſibi traditum tam firmum & inuiolatum ſemper retinuit, vt maluerit tam ab antiquis quàm ab horum temporum Sectarijs grauiſſima bella, rapinas bonorum, exilia, & mortem ipſam ſuſtinere, quàm vel vnicum articulum à primitiua Eccleſia damnatum admittere vti hodie in Angliæ, Hollandiæ & maximè in antiquiſſimis Hiberniæ Catholicis, tot calamitatibus hactenus ideò laceratis ante oculos videmus.

Ad hanc rationem vel vnicam, ſi ſeriò Iubeat reflectere, fieri non poteſt, quin hodiernas ſectas à vera Chriſti Eccleſia facilè diſcernas. Quæcunque enim Secta deprehenditur hæreſim vel vnicam à vera Eccleſia olim damnatam admittere, tam implicat illam eſſe Eccleſiam Chriſti, quam falſum eſſe verum, aut album eſſe nigrum. Sicut enim contra debitam Regi fidelitatem in vno puncto cum hoſte conſpirans, hoc ipſo fit Regi rebellis, ſic cum damnatis Hæreticis vnico in errore conſentiens, Deo fit inimicus ac perduellis, & extra ſalutis tramitem exul aberrat.

ARGVMENTVM IV.

Communis omnium Gentium conſenſus pro Fide Romana.

I. Illa iudicanda eſt vera Chriſti Eccleſia, quæ per totum orbem recepta, & omnium gentium teſtimonio & conſenſu comprobata eſt, potiùs quàm illa, quæ exiguo ſpatio circumſcripta, & à paucis admiſſa fuit.

Qui-

Digitized by Google

Quiuis enim æquus iudex non dubitabit adiudicare litem illi parti, quæ præ alia habet teſtes multò plures, & inter ſe omni tempore, & loco conuenientes.

II. Atqui omnium gentium commune teſtimonium ſtat pro vna & ſola *Eccleſia Romana*, quæ proindè *Catholica* & vniuerſalis toto orbe nominatur. Nam quoad priora tempora, nullum eſt toto orbe regnum, nulla natio nobis cognita, in qua aliquando propagata & recepta non fuerit; aut propagari inceperit. Quinimò hoc tempore apud Gentes de nouo repertas publica extat Religionis Romanæ profeſſio, templa, altaria, Miſſæ, cultus imaginum, &c. pleriſque etiam locis in regnis Turcarum Catholici aliqui reperiuntur. In Europa Religionem Romanam publicè tuentur ac profitentur vniuerſa regna Hiſpaniæ, regnum Galliæ ampliſſimum, tota penè Germania, Polonia, Italia, maxima ex parte Belgica, neque exiguo Fidelium numero per Angliam, & multò maiori per Hiberniam, aliaſque plures orbis partes diſſeminata reperitur. Cum his ſi comparentur pauci Europæ anguli, qui Sectam Lutheranam, aut Caluinianam profitentur, vnum pro millibus teſtem vix reperies. Solum enim regnum Britanniæ, cum Dania, Suecia, Hollandia, & aliqua Germaniæ parte Sectam Lutheranam vel Caluinianam, eamque pluribus alijſque Sectis immixtam complectitur. Quid exiguus ille numerus cum tota Europa comparatus? Quid cum Aſia, Africa, America? Quarum incolæ, vti & regionum nunc in Europa infectarum, Religionem Romanam aliquando receperunt, & per multa ſæcula ſuo teſtimonio, & ſanguine comprobarunt.

III. Si igitur multitudinem teſtium eorum, qui in Religione Romana, toto orbe vixerunt per *ſedecim ſæcula*, conferam cum exiguo manipulo Lutheranorum vel Caluinianorum, qui tantùm vnius ſæculi ſpatio emerſerunt in paucis Europæ Regionibus, non poſſum ſalua æquitate pro altera, quam Religione Romana, ferre ſententiam. Neque poterit ſupremus Iudex in extremo iudicio aliud pronunciare, quàm me iuſtè ac ſapienter egiſſe, quod communem & conſtantem orbis penè vniuerſi conſenſu, paucorum, ac malè inter ſe cohærentium hominum iudicio, à reliquo orbe repudiato, prætulerim.

Vim huius argumenti ipſa experientia comprobari videmus, in integris legionibus ex militia, & nobilitate Anglicana, quorum plerique, dum ex domeſticis errorum tenebris prodeunt ad publicam lucem Catholicæ Eccleſiæ in Belgio, Gallia, Hiſpania, facilè veram Romanæ Eccleſiæ Fidem agnoſcunt, & profitentur. Vti non ita pridem apparuit in viris ſummo ingenij & iudicio præditis, Comite de Briſtol, Barone de Inchequin, & alijs de nobilitate & fama notiſſimis.

ARGVMENTVM V.

Nulla eſt certa Eccleſia Chriſti in mundo, ſi non ſit Romana.

I. Certum eſt veram Chriſti Eccleſiam in mundo reperiri, vt omnes fatemur: Atqui hoc certum non eſſet, ſi vera foret fides Sectæ Lutheranæ aut Caluinianæ. Ergo illa eſt à veritate prorſus aliena.

Minor patet ex eo, quod Secta tam Lutherana, quam Caluiniana doceat, veram Eccleſiam à Chriſto inſtitutam potuiſſe *deficere*, & eam in Eccleſia Romana quæ ab initio fuit vera, actu defeciſſe, & nunc penes Sectam v.g. Lutheranam veram Eccleſiam permanere. Quod ſi verum eſt, poſſe deficere veram Chriſti Eccleſiam: & tu aſſeras tuam Caluinianam, vel Lutheranam eſſe veram Chriſti Eccleſiam: ergo potuit etiam tua Lutherana & Caluiniana deficere; ergo certum non eſt aliquam veram Chriſti Eccleſiam in mundo reperiri. Sicut enim aſſeris defeciſſe olim veram Chriſti Eccleſiam, ita nunc deficere potuit tua, neque certus eſſe potes, quod actu non defecerit; nulla enim promiſſio Lutheranæ vel Caluinianæ Eccleſiæ facta eſt, aut fieri potuit, ſupra veram Chriſti Eccleſiam.

II. Quod ſi dicas, tantum poſſe deficere Eccleſiam Chriſti *viſibilem*. Infero, ergo tibi non conſtat, an Eccleſia Caluiniana vel Lutherana viſibilis, quam profiteris, ſit vera Chriſti Eccleſia.

III. Idem breuiter alio Argumento demonſtratur. Non poteſt eſſe vera Chriſti Eccleſia ſine vera *Scriptura*: hoc Sectarij omnes admittant. Atqui nulla eſt vera Scriptura in mundo niſi eam habet Eccleſia Romana. Patet, quia Scripturam ſuam Lutherus, Caluinus, &c. ab Eccleſia Romana primò acceperunt, ex qua ipſi prodierunt. Ergo nulla eſt vera Chriſti Eccleſia in mundo ſi Romana non ſit vera; & Scripturarum diuinarum cuſtos infallibilis: adeoque nec vera erit Lutherana, Caluiniana, & ſic de cæteris modernis. En quomodò dum volunt illi Eccleſiam Romanam confodere, per illius latus ſeipſos interimunt.

Adde

Digitized by Google

Adde & alterum: Vera Chriſti Eccleſia debet eſſe *perpetua*. Hoc enim Chriſtus ab initio ſuæ Eccleſiæ promiſit. Atqui nulla præter Romanam poteſt perpetuam illam à tempore Chriſti ſucceſſionem per vmbrã in ſe oſtendere: Non tua Luthere, non tua Caluine, quæ tantum poſtremo ſæculo velut fungus heſternus in terris comparuit, & ſic de alijs Sectis modernis Ergo nulla eſt in terris vera Chriſti Eccleſia, niſi vera ſit Romana. Vide igitur, Sectarie profuge, quo te conuertas vt veram Chriſti Eccleſiam in toto mundo reperias, niſi cum Prodigo reuertaris in domum Patris, ſiue Matris tuæ Eccleſiæ Romanæ, à qua velut in regione longinqua profugus aberras.

IV. Hic igitur aliud dici non poteſt, quàm Sectam Lutheranam, & Caluinianam manifeſtè falſam eſſe, & ſe euertere; dum docet Eccleſiam olim à Chriſto inſtitutam potuiſſe aliquando deficere. Vnde clarè ſequitur Eccleſiam Romanam, quam ipſi Sectarij admittunt primis 4. vel 5. ſæculis, fuiſse veram Chriſti Eccleſiam, non potuiſſe errare, & à vera fide deficere: aliàs enim iam non conſtaret, vllam in muudo exiſtere veram Chriſti Eccleſiam.

ARGVMENTVM VI.

Si Eccleſia Romana non ſit vera, perierunt in æternum Maiores noſtri, Martyres, Confeſſores &c. qui ante Lutherum per 12. ſæcula vixerunt; vel vt certa agnoſcenda eſt Fides Romana Eccleſia.

I. SI Secta Lutherana vel Caluiniana vera eſset Chriſti Religio, ſequerentur ea quæ quivis, etiam Lutheranus vel Caluinianus, horret admittere. Ergo fateri debes Sectas illas tuo etiam iudicio veritati repugnare.

Sequeretur enim ex doctrina Lutherana & Caluiniana, Eccleſiam Romanam à vera fide aberrare, adeòque impia & ſacrilegam eſſe. Ac proinde Chriſtianos, qui vixerunt à tempore, quo aiunt defeciſse Eccleſiam, nempe per integra duodecim ſæcula ante Lutherum, in æternum periiſse, ac omnes noſtros, veſtroſque Maiores, qui per tot ſæcula Eccleſiam tantùm Romanam agnouerunt, à vera Fide & ſalute æterna excidiſse. Niſi quis impiè fingat Chriſtum permiſiſse, ſuam Eccleſiam viſibilem per 12. ſæcula inuincibili veræ Fidei ignorantia altè ſopitam iacere.

Hæccine ſunt promiſsa Chriſti de duratione ſuæ veræ Eccleſiæ, *Portæ inferi non præualebunt aduerſus eam* &c. quam ipſi Sectarij admittunt ſaltem 4. primis ſæculis fuiſse Romanam. Hic igitur non minus ipſe Chriſtus, quam Eccleſia Romana incuſatur.

II. An ergo à Fide & ſalute aberrarunt paſſim omnes illi qui pro diuino cultu in tota Europa, & reliquo orbe Chriſtiano, tot Templa, tot Cœnobia, tot Collegia, tot Religionis Chriſtianæ monumenta per duodecim ſæcula ſumma pietate, ac ſtudio erexerunt? Qui ſua bona, ac ſe ipſos tota vita diuino obſequio manciparunt? Perierunt quotquot eo tempore vixerunt viri ſanctitate, ac miraculis toto orbe celebrati, Benedictus, Patricius, Bernardus, Dominicus, Franciſcus, alijque Sancti innumeri, quorum virtus, & vita tot Cœleſtibus prodigijs comprobata fuit. Perierunt tot milleni Martyrum, qui pro tuenda Religione Romana contra tyrannos decertarunt, ſuumque ſanguinem ac vitam profuderunt, niſi forte aliquos inuincibilis ignorantia excuſauerit? Hi enim non aliam quàm Eccleſiam Romanam agnouerunt, quàm Lutherani & Caluiniani impiam & ſacrilegam eſse profitentur.

III. Hinc igitur vt dixi, ſequeretur vlterius, Chriſtum Eccleſiam ſuam tanto labore & amore inſtitutam, per duodecim ſæcula deſeruiſse; cui tamen dixit: *Ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi*: Reliquiſse illam ſub impietate, & poteſtate Satanæ, cui tamen promiſit: *Portæ inferi non præualebunt aduerſus eam*: Et per Apoſtolum, eam fore *columnam & firmamentum veritatis*.

Fruſtrà igitur duodecim illis ſæculis à Romana Eccleſia prædicatũ eſt toto orbe Chriſti Euangelium: Fruſtrà tot Gentes à Paganiſmo ad Eccleſiam Romanam conuerſæ: Fruſtrà fuere tot ſæculis Sacramenta, & alia ſalutis media à Chriſto inſtituta: Fruſtra fuit ipſa Chriſti Paſſio, Mors, & Redemptio, donec tandem Lutherus Eccleſiæ Romanæ Sacerdotium, & Cælibatum deſeruit, & ad connubia, omnemque carnis libertatem prouolauit, atque ita Eccleſiam prolapſam reſtaurauit, & viam cœli, quam Chriſtus dixit anguſtam, verbo & exemplo laxam, & ſpatioſam fecit. Denique donec in caſtiſsima illa vniuerſalis Eccleſiæ *Suſanna* nouas Fidei labes confinxerunt duo illi lubrici veteratores, Lutherus ſaxo excucullatus, & Caluinus publicè ſtigmatibus, de quibus erroribus neque tot Patres Sanctiſsimi, nec tot Concilia per tot ſæcula, eam vnquam accuſarunt. Quis ratione præditus

ditus hæc non ludicra, non inſana, non meriſſima figmenta iudicabit?

IV. Quod ſi tandem dicas, Hæc nullo modo admittenda eſſe, ac potuiſſe ſemper Maiores noſtros etiam in Religione Romana ſalutem adipiſci; neceſſarium erit te hoc modo vlterius ratiocinari:

Omnes omninò tam Catholici, quam Sectarij fatentur, in Eccleſia Romana poſſe ſalutem obtineri: Omnes autem Catholici qui ſunt maxima pars omnium Chriſtianorum, omni tempore, & vno ore affirmant, me in Secta Lutherana vel Caluiniana non poſſe ſaluari. Ergo, ſi volo eſſe certus & ſecurus de ſalute æterna, debeo eligere Eccleſiam Romanam, in qua omnes fatentur, me poſſe ſaluari, non verò Lutheranam aut aliam, in qua maxima pars orbis Chriſtiani abſolutè negat ſalutem poſſe obtineri. Hoc argumento Henricus IV. Galliarum Rex, poſtquam apud ſuos Miniſtros rem Fidei diligenter examinaſſet, profeſſus eſt, ſe ad Eccleſiam Romanam fuiſſe conuerſum, vti videre eſt apud Hiſtoriæ Gallicæ Scriptores.

ARGVMENTVM VII.

In ſola Eccleſia Romana perſiſtit gloria Miraculorum, a Chriſto veræ Eccleſiæ promiſſa.

I. MIraculis Eccleſiæ Romanæ quaſi coniuratione facta nouum bellum nuper indixit *Stillingfletus* in Anglia, *Zuickerus* in Hollandia, *Danhauerus* in Germania. Sed eorum impetum validè repreſſit, fregit, protriuit ex Anglia noſter *VVordlaus*, ex Germania *Cornæus*, aliique germanæ fidei pugiles ſtrenuiſſimi. Hic autem pro inuicto miraculorum teſtimonio breui methodo ſic argumentaberis.

Chriſtus eodem modo contulit veræ Eccleſiæ poteſtatem prædicandi Fidem, & operandi Miracula Mar. 16. v. 15. *Euntes in mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ.* Et ſtatim ſubdit: *Signa autem eos crediderint hæc ſequentur, in nomine meo dæmonia eijcient.... ſuper ægros manus imponent, & benè habebunt &c.* Sed in Eccleſia Chriſti hoc tempore perſeuerat poteſtas prædicandi fidem: Ergo etiam virtus operandi Miracula. Cùm enim abſque vlla temporis limitatione fuerit hoc priuilegium veræ Eccleſiæ conceſſum, ſine ratione aſſeritur illi iam ereptum eſſe, cùm nullo modo oſtendi poſſit quo modo, aut quo tempore fuerit reuocatum, imò aſsidua tot miraculorum experientia comprobet, poteſtatem illam adhuc in Eccleſia Chriſti perſeuerare.

II. Ex his porrò conficitur hoc argumentum cuivis ſanæ mentis homini manifeſtum. Miracula ab initio indicarunt veram Chriſti Eccleſiam, & Chriſtus promiſit ea in ſua Eccleſia permanſura, vt iam oſtenſum eſt. Atqui miracula in ſola cernuntur Eccleſia Romana: Ergò hæc ſola eſt vera Eccleſia Chriſti. Alias nulla in terris dabitur Chriſti Eccleſia: cùm nulla prorſus alia Secta poſſit illam miraculorum gloriam ſibi vindicare.

Fruſtrà autem ex odio Religionis Romanæ cum Sectarijs illis, hanc miraculorum gloriam non Deo, ſed dæmoni adſcribes: ſic enim Iudæi olim Chriſti miracula calumniabantur; *in Beelzebub Principe dæmoniorum eijcit dæmonia*, quæ tamen conſtat fuiſſe vera miracula, & ſigna Fidei certiſsima. Deinde innumera Eccleſiæ Romanæ miracula omnem dæmonis poteſtatem longiſsimè excedunt, vt mortuos ad vitam excitare, morbos incurabiles momento curare, cœcis viſus, ſurdis auditum, claudis inceſsum reſtituere. Vti non ita pridem coram multis teſtibus factum conſtat Cæſarauguſtæ in Ioanne *Pellicero* Aragonio viro notiſsimo, cui integra tibia dudum amputata diuina virtute ſubitò reſtituta eſt. Mortuos à *S. Martino*, & à *S. Dominico* tres, à *S. Xauerio* ſupra viginti, ab alijs noſtro æuo plurimos *vitæ reſtitutos*, ijs teſtimonijs comprobatum inuenies, quibus nihil poteſt eſſe in rebus humanis certiùs aut euidentiùs. Teſte autem *D. Auguſtino* l. 22. de Ciuit. c. 5. miraculum vel vnicum, quod conſtat à Deo factum, ad certiſsimum veræ Fidei teſtimonium ſufficere debet.

III. Ad hæc friuola prorſus ſunt Doctoris *Stillingfleti* reſponſa, Miracula ſcilicet hæc eſſe longinqua, interuallo temporum, & locorum multas cudi fabulas, multos creſcere rumores, multa hominibus credulis imponi. Et ad tibiam illam Ioanni Pellicero publico prodigio reſtitutam, ſufficit illi per ludibrium reponere, Iſto interuallo loci, & temporis quo fama huius prætenſi miraculi ex Hiſpania in Angliam tranſibat, facile potuiſſe Pelliceri ſtipitem ligneum in tibiam excreſcere.

IV. At ſi liceat huiuſmodi facta publica, & ſeuero iudicio ſubiecta, & iuratis teſtibus comprobata, vnius Stillingfleti inani ludibrio in figmenta conuertere, videat quæſo, ne ſuum quoque nomen, & perſonam, & titulum, vt inanes fabulas, & popularis auræ fumos poſteris tranſmittat. Quæro enim, ſi illius iudi-

iudicio inſiſtas, quis hominum poſt pauculos annos credet extitiſse Doctorem Stillingfletum, in Academia Cantabrigenſi ſtuduiſse, legitimè examinatum fuiſse, Doctoris lauream conſecutum eſse? Dicam ego, dicent poſteri, hunc Doctoratus gradum, quamvis publicis tabulis & teſtibus conſignatum, ſolo populi rumore Stillingfleto accreuiſse.

At, inquis, teſtimonium de patrato miraculo res eſt ſupra naturam poſita. Erras, mi Doctor; miraculum quidem ipſum naturæ vires excedit, prodigium verò iam patratum oculis intueri, manibus palpare, iuramento teſtari, authoritate publica & indubitata conſignare, hæc nihil habent præter conſuetas naturæ leges, & normam communem, qua ſolent res geſtæ certa fide comprobari. Mirum in re tam aperta halucinari hominem, qui cupit in Doctorum numero celebrari. Sed illi nouum non eſt, pro ſolidis argumentis, inanes iocos, & facetias venditare.

V. Ne verò ad labefactandum hæc miracula ad Dæmonis opem iterum confugiat Aduerſarius, illum breuiter interrogo: Si ad fallendos homines Dæmon operetur miracula in Eccleſia Romana; an id faciat poteſtate diuina, an virtute propria? Non poteſtate diuina, quia ſi Religio Romana ſit falſa, non poteſt Deus illam miraculorum teſtimonio tanquam ſuo ſigillo comprobare: Hoc enim eſset Deum falſæ doctrinæ ſubſcribere, atque ita homines in fraudem inducere. Non etiam propria dæmonis virtute ad homines fallendos; quia ſic dæmon multò magis operaretur miracula pro Secta Turcarum & Iudæorum, vt in eam magno ſuo lucro homines induceret. Ergò miraculorum gloria in ſola Romana Eccleſia perſeuerans à ſolo Deo procedere poteſt, vt hoc ſigno & teſtimonio, vti olim, ita hoc tempore, veram Eccleſiam hominibus demonſtraret.

VI. Et verò vt in ea inuenienda homines eſsent inexcuſabiles, extare voluit quædam miracula publica, & perpetua, & omnibus facilè conſpicua, vt Angli & Batavi ea cura, qua opes, & merces peregrinas, veræ Fidei Teſtimonium inquirerent. Reperirent in Italia, & in ipſo Religionis Romanæ gremio domus Lauretanæ miraculum publicum, & omnibus ſcire volentibus perpetuò conſpicuum. Neapoli ampullam ſanguinis S. Ianuarij Martyris, qui in præſentia Corporis conſtitutus miraculosè ebullit. Compoſtellæ in Hiſpania reliquias S. Iacobi ob probatiſſima in dies miracula a toto orbe Chriſtiano frequentatas. Vt prætercam in Belgio Virginem Aſpricollenſem, Hallenſem, & alia eiuſmodi loca manifeſtis Dei miraculis continuò illuſtrata, ex quibus Eccleſiæ Romanæ Aduerſarij redduntur proſus inexcuſabiles.

Poſtremò, quantum ponderis habeant Miracula ad commonſtrandum veram Eccleſiam, ipſi Aduerſarij ſuo calculo ſæpius comprobarunt. Quid enim? Si noſtri, aut ſuperioris æui miraculis, nihil tribuendum, quid Lutheri artes, quid Caluini fraudes in illis fabricandis tanto ſtudio inſudarunt?

Nota eſt apud Staphylum, qui actioni interfuit, & teſtatam reliquit, *Libro* qui inſcribitur *Abſoluta reſponſio*, hiſtoria Lutheri, qui vt à miraculi teſtimonio, Prophetæ à Deo miſſi ſibi nomen vſurparet, fœminam à dæmone poſseſsam Dei nomine à ſe liberandam multo apparatu ſuſcepit. Sed poſt ingeminatos clamores, & irrita conamina, tandem ipſe à dæmone in eas anguſtias redactus fuit, vt ab eo congreſsu validiorem dæmonis inſultum vix viuus euaſerit.

VII. Tantam tamen in miraculis vim agnouit, vt non dubitauerit ab illis iterum, iterumque aliquod ſuæ doctrinæ præſidium emẽdicare, de tota Eccleſia ſuo iudicio triumphaturus, ſi vel vnicum impetraſset. Itaque teſte Cochlæo in vita Lutheri, dum quendam nomine Neſenum in Albi ſubmerſum comperiſſet, ſpei plenus accurrit, preces prolixas ingeminat, ſed nihil proficit; ſacra carmina de mortui auribus inſuſurrat, ſed & hæc ſurdo canit. Denique cum nihil intentatum relinqueret, vt cadaueri vocem aliquam aut motum extunderet, non aliud quàm ſpectantium riſum, & opprobria impetrauit; qui in hoc Martini facinore, nullum niſi temeritatis, & audaciæ prodigium ſpectauere.

VIII. Alia his ſimilia, nec diſſimili euentu, tentarunt alij Lutheri aſseclæ apud Cochlæum ad ann. 1533. qui vt ſe veridicos Prophetas populo probarent, diem extremi iudicij à ſe deſignatum præ foribus adeſse prænunciarunt. His Prophetis creduli nimis agricolæ ſerere & arare deſierunt, ſed & viuere breui deſiiſſent, niſi inani expectatione tandem edocti, in Miniſtris ſuis vanos vates agnouiſsent.

IX. Neque his cedunt artes & machinamenta Caluini, qui in hoc erat ſedulò intentus, vt aliquo patrati miraculi teſtimonio doctrinæ ſuæ fidem conciliaret. Rem ſic aggreſſus eſt, teſte Bolſeco in vita Caluini cap. 13. Vir inops Brulæus nomine cum vxore Oſtuno Geneuam demigrat, à Caluino inopiæ ſuæ ſubſidium poſtulat, annuit perbenigne, ſi illi viciſſim in adornanda quadam miraculi ſpecie

cie

Digitized by Google

tie operam ſuam, & fidem commodarent. Brulæus, vt iubetur, morbum ſimulat, Miniſtri pro concione ægrum populi precibus commendant. Paulo poſt miſer ille, vt prius ægri, ita nunc defuncti perſonam induit. Monetur Caluinus, & quaſi rei ignarus cum amicorum caterua ad defuncti domum diuertit, vbi cum Brulæi vxor ploratu ac lachrymis ſcenicum hoc funus egregiè adornaſſet, Caluinus in genua prouolutus, & fuſis ad Deum precibus rogat, in teſtimonium ſuæ doctrinæ defunctum hunc ad vitam ſuſcitari; atque apprehenſa eius manu, alta voce iterum iterumque imperat vt ſeſe erigat, & ad vitam redeat. At ecce nouum miraculi genus, qui ſe mortuum ſimulauit, iam verè mortuus reperitur, quo viſo vxor attonita, & in ſerias lachrymas & querelas effuſa, infauſtas Caluini technas omnibus ex ordine retulit. Interea remanſit mulier infelix ſine viro, & Caluinus infelicior ſine miraculo.

X. His adde, Sectarios qui obijciunt Miracula omnia tanquam *incerta* Notam fidei certam nō conſtituere, *ſeipſos* manifeſtè iugulare.

Nunquam enim oſtendent illi, pro authoritate infallibili Scripturarum quibus credunt notam ſe habere certiorem quam miracula Chriſti, & Apoſtolorum, qui eas tanquam Dei verbum hominibus tradiderunt. Rogo te paucis (Sectarie) quomodo ipſum Chriſtum vt Filium Dei, quomodo Apoſtolos vt certos veræ fidei præcones admittes, ſi omnia omnium temporum miracula excludas? Hic certò vacillabis, hic hærebis, hic demum prima Fidei fundamenta conuelles, niſi miraculorum Notam vt certum fidei firmamentum admittas.

Quod ſi potius ad Spiritus tui priuati teſtimonium recurras, iterum tibi eodem teſte fauces occludis. Si enim iſta publica miracula prorſus omnia, vt notam fidei incertam, excludis, qua veri ſpecie ſpiritum tuum priuatum & ignotum, vt teſtimonium Fidei indubitatum vlli ſanæ mentis homini perſuadebis? Hæc certè pro intellectu rationem non auerſante manifeſtè concludunt: ſed de fucato ſpiritus Priuati teſtimonio pluribus infra *Cap. VI.*

ARGVMENTVM VIII.

Sola Eccleſia Romana habet infallibilem Fidei Regulam, & deciſionem controuerſiarum.

XI. VEra Chriſti Eccleſia debet habere infallibilem fidei ſuæ Regulam, qua poſſit dirimere controuerſias in Negotio Religionis frequenter emergentes, ac ſententiæ à ſe prolatæ rationem, ac fundamentum aſſignare, in quo poſſit intellectus certò & ſecurè acquieſcere. Nam ſine tali Regula & Iudice controuerſiarum omnia erunt incerta, ac plena litibus interminatis: adeoque talis Religio non erit vera Religio, quæ debet eſſe rerum omnium certiſſima.

XII. Atqui Eccleſia Lutherana & Caluiniana nullam poſſunt talem ſuæ fidei Regulam exhibere; poteſt autem Eccleſia Romana. Ergo hæc ſola poteſt eſſe vera Chriſti Eccleſia.

Minor probatur, quia talis Regula non poteſt eſſe ſola Scriptura, aut Spiritus priuatus, aut alia, quæ à modernis Sectarijs prætenduntur, vt de ſingulis à ſequenti *cap.* 4. oſtendemus: hic enim agitur de ipſo veræ Eccleſiæ fundamento, ſine quo eius fidem nutare, ac corruere neceſſe eſt.

Atque eadem opera diſſoluentur obiectiones & effugia, quibus Sectarij contra claram veritatis lucem hactenus demonſtratam ſe miſerè inuolui patiuntur: modò prius quatuor principales veræ Eccleſiæ Notas in prædictis contentas hic breuiter colligamus.

CONCLVSIO.

De Notis veræ Eccleſiæ, cum quarundam Obiectionum diſſolutione.

I. EX argumentis hactenus à *cap.* 4. in forma deductis facilè conuincitur, Solam Eccleſiam Romanam habere quatuor illas certiſſimas veræ Eccleſiæ Notas ab initio à Patribus, & Concilijs, in Symbolo etiam Nicæno, & Conſtantinopolitano receptas. Nempe quod ſit *Vna* vnitate doctrinæ fidei, vnitate Capitis a Chriſto inſtituti, vnitate Membrorum in participatione Sacramentorum & in profeſſione etiam externa eiuſdem fidei. Quod ſit *Sancta* per doctrinam, & media quæ à peccatis abducant, ac per miracula veram morum ſanctitatem confirmantia. Quod ſit *Catholica*, ſiue vniuerſalis, per extentionem ſui ad omnia tempora, & ad omnia loca ſaltem ſucceſſiuè, vti Chriſtus ſuæ Eccleſiæ in ſcripturis promiſit. Quod ſit *Apoſtolica* per ſucceſſionem continuam, ordinationem, & iuriſdictionem ſuorum Miniſtrorum à Chriſto & Apoſtolis. Quæ omnia ſimul ſumpta in ſola Eccleſia Romana reperiri, in argumentis à *cap.* 4. deductis ſupra demon-

monſtratum eſt. Sed & hic paucula de his porrò obiecta breuiter diluemus.

II. Obiiciunt primò, contra *Vnitatem* in Eccleſia Romana, Etiam Mahumetanos poſſe illam vnitatem in ſuo cœtu & ſua doctrina prætendere: ac proinde in illa vnitate non poſſe conſtitui aliquam notam veræ Eccleſiæ.

Reſp. diſtinguendo aſſumptum: Poſſunt illi prætendere aliquam vnitatem *genericam*, qualem habuerunt variæ Reſpublicæ, etiam Ethnicæ, quæ huc non pertinet, tranſeat aſſumptum: Poſſunt prætendere vnitatem illam *ſpecificam* Religionis Chriſtianæ, de qua hic agitur, negatur aſſumptum. Hic enim agitur de vnitate quam Chriſtus in propria Eccleſia requiſiuit, quæ nempe ſit vnitas eiuſdem Fidei, Capitis, & membrorum Eccleſiæ Chriſtianæ, qua vera Chriſti Eccleſia diſcernatur à Sectis falſis quæ Eccleſiam illam ſibi vindicant, & pro qua in particulari diſcernenda Chriſtus eas Notas in ſcripturis deſignauit. Adde: Etſi Mahumetanis, aut aliis vna aliqua ex illis quatuor Notis concederetur, nihil inde contra noſtram doctrinam poſſe inferri, cum non habeant illi copulatiuè omnes quatuor ſimul coniunctas, quod ad veram Chriſti Eccleſiam à falſis ſectis diſcernendam à Patribus, Conciliis, eorumque Symbolo copulatiuè deſignatur: *Credo in vnam, ſanctam, Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam*.

III. Obiiciunt ſecundò: In Eccleſia Romana varias eſſe Scholas, quæ in plurimis controuerſiis (& hodiè vel maximè) inter ſe opponuntur. Ergo Eccleſia illa deſtituitur nota Vnitatis.

Reſp. neg. conſequentiam: Scholæ enim illæ conſentiunt Eccleſiæ in omnibus quæ circa ſuas controuerſias definit: ſi qui autem contumaciter nolit conſentire (vt olim Lutherus, aliique) hoc ipſo à corpore Eccleſiæ ſeparantur, & deſinunt eſſe illius membra. Nemo autem poteſt tollere vnitatem Eccleſiæ qui iam eſt extra Eccleſiam, non magis Ethnici, aut Iudæi.

IV. Obiiciunt tertiò, contra notam *Sanctitatis*: Eccleſia Catholica comprehendit tanquam membra tam iuſtos, quam peccatores, qui magnam illius partem conſtituunt: Ergo non competit illi nota ſanctitatis.

Reſp. neg. conſequentiam: Quamdiu enim peccatores illi fidem Eccleſiæ ſanctam profitentur, ſunt illius membra ſanctitate *profeſſionis*, quamuis non ſanctitate *morum*. Retinent enim illam fidem quæ ſanctitatem morum præſcribit, etſi ſuo vitio in actionibus moralibus illius præſcriptum non obſeruent. Sic Schola dicitur docta, aut ſancta, quæ tradit ac profitetur doctrinam ſolidam, & ſancta morum præcepta, quibus plurimi ex diſcipulis inſigniter perficiuntur, etſi non pauci diſcoli aliqua ex iis præcepta non exequantur. Ridendi hic potiùs Aduerſarii, qui iactant Eccleſiam ſuam totam eſſe ſanctam, ſed ſanctitate tantum interna, & *inuiſibili*, quia complectitur ſolos prædeſtinatos. Sed quid hoc aliud eſt quàm latebras captare, & Eccleſiam ſuam manifeſtare per notam maximè ignotam & omnibus inuiſibilem.

Obiiciunt quartò, contra notam *Catholicæ ſiue vniuerſalis*: Nulli Eccleſiæ magis competit hæc nota quam Atheiſmo, aut Turciſmo, vtpote qui maximam orbis partem occupauit. Ergo Catholicam eſſe, non eſt nota veræ Eccleſiæ.

Reſp. neg. antecedens: Nam Religio Romana non tantum alias orbis partes, ſed etiam Græciam, & alias regiones Turcæ nunc ſubiectas pridem perſuaſit, vti ex hiſtoria Eccleſiaſtica manifeſtum eſt, præter alia regna ad quæ in Europa, Africa, & America ſeſe extendit, imò aſsiduò magis magiſque ad Sinas vſque propagatur. Oculos quæſo erigant, & cum his orbis partibus ampliſſimis ſuos angulos metiantur Sectarij.

V. Obiiciunt quintò, contra notam *Apoſtolicæ* ſucceſſionis: Succeſſio illa Pontificum Romanorum ſæpe fuit ſpatio temporis interrupta, vacante ſede Pontificia. Sæpe etiam fuerunt ſimul aliquo tempore plures Antipapæ, ſic vt de legitimo non conſtaret. Ergo ſucceſſio illa ab Apoſtolis non eſt continua & certa, cum fuerit interuallo temporis ſæpius interrupta.

VI. Reſp. neg. conſequentiam: Quia ſucceſſio tot ſæculorum, vt dicatur continua, non excludit quamlibet temporis interruptionem, ſed tantum moralem ac diuturnam, reſpectiuè ad durationem tot ſæculorum; vti cernitur in *præſcriptionibus* etiam rerum priuatarum, quæ requirunt lapſum temporis reſpectiuè diuturnum. Quomodo huius continuæ ab Apoſtolis ſucceſſionis vmbram aliquam prætendent noſtri Sectarii, qui à ſuis incunabulis vix primi ſæculi iubilæum celebrarunt.

Quæres, Quas igitur Notas prætendant Sectarii moderni ad comprobandam ſuæ Sectæ veritatem?

Reſp. Quoniam quatuor iſtas Notas Romanæ Eccleſiæ proprias in ſua Secta non reperiunt, Aſſerunt illi duas præ omnibus notas requiri

Digitized by Google

quiri ac ſufficere: 1. Sinceram prædicationem verbi Dei, ſiue ſacræ Scripturæ: 2. Legitimum vſum Sacramentorum.

VII. Sed vtrumque prorſus ineptè: neutrum enim poteſt pro Nota inſeruire, cum neutrum poſsit eſse homini notius, quàm ipſa veritas Eccleſiæ de qua inquiritur. Adeòque contra prima Philoſophiæ in ratiocinando principia, aliud hoc non eſt, quàm probare idem per idem, ignotum per æquè ignotum, denique petere principium, ſiue id quod in quæſtione verſatur. Tam enim in quæſtione eſt, in quo hominum Cœtu ſit verbi Dei ſincera prædicatio, & Sacramentorum vſus legitimus, quàm quæ ſit præ cæteris vera Eccleſia.

Cum porrò in vera Eccleſia neceſsariò requiratur legitimus *Iudex controuerſiarum Fidei*, de illo hic opportunè agemus.

CAPVT IV.

Oſtenditur ſolam Scripturam non eſse Regulam Fidei, aut Iudicem controuerſiarum.

I. PRobatur primò: Si ſola Scriptura ſufficeret pro Regula Fidei & Iudice controuerſiarum, ſic pronuntiaret ſententiam deciſiuam vt litigantes clarè intelligerent pro qua parte ſtet Scripturæ ſententia, eiuſq; iudicio acquieſcerent: Sed hoc ſola Scriptura præſtare non poteſt: Ergo non eſt ſufficiens regula aut iudex pro dirimendis fidei controuerſijs.

Minor apertè patet vel ex eo, quod ipſi Lutherani & Caluiniſtæ de varijs fidei articulis, vt de reali Chriſti præſentia, de Baptiſmo paruulorum &c. multis annis inter ſe contendant, & ad mentem Scripturæ magno ſtudio vtrimque recurrant. Et tamen hactenus neutra pars ſententiam deciſiuam contra ſe latam eſse agnoſcit, ſed pergunt adhuc eo, quo cœperunt, ardore & incertitudine authoritatem Scripturæ ſibi vtrimque vindicare, & pergent vſque in diem iudicij, ſi pro declarando Scripturæ ſenſu, de quo vtrimque litigatur, alium iudicem non admittant. Scriptura enim omnem, quam latura eſt, ſententiam iamdudum pronuntiauit.

Rem exemplo illuſtremus: Scriptura refert Chriſti verba in vltima cœna. *Comedite & bibite ex hoc omnes*: & eodem loco Chriſtus dicit, *Et vos debetis alter alterius lauare pedes*.

II. Vndè quæſo ſciemus, quod priora verba contineant præceptum ſumendi Euchariſtiam, & poſteriora non contineant ſimile præceptum lauandi pedes? cum in his magis expreſsè per modum præcipientis Chriſtus dicat, *& vos debetis* &c. Certè hoc non ex verbis Scripturæ, ſed ex iudicio, & conſuetudine Eccleſiæ conſtare poteſt. Et ſi quis modò contenderet poſteriora verba imponere præceptum lotionis pedum, nunquam poſset lis illa ex ſola Scriptura decidi.

Secundò. Aliquæ ſunt fidei controuerſiæ, quarum in Scripturis nulla penè mentio habetur: Ergo in his dirimendis extra Scripturas alius omninò iudex eſt neceſsarius. Controuerſia olim erat, An baptizati ab hæreticis ſint rebaptizandi. Affirmauit S. Cyprianus, negauit S. Auguſtinus: ſuam tamen ſententiam quamvis ſit vera, & fidei, non potuit Auguſtinus ſufficienter ex Scripturis probare; Sic enim ſcribit lib. 5. de Bapt. contra Donat. cap 23. *Conſuetudo illa, quæ opponebatur Cypriano, ab Apoſtolorum traditione exordium ſumpſiſſe credenda eſt*.

Vlteriùs quæro, Quo loco Scriptura ſtatuit, vt forma Baptiſmi pronuntietur lingua patria, vt faciunt Nouatores? Vt infanti in Baptiſmo Nomen imponatur? Vt merſio trina adhibeatur? Aut vt Chriſtiani non Sabbathū, ſed diem Dominicum colere debeant? Alia ſunt huiuſmodi plurima extra Scripturas deciſa aut conſtituta, quorum aliqua non niſi admodum obſcurè, alia nullo modo in ſacris Paginis cōmemorantur: Et tamen ea apud ipſos Sectarios pro deciſis & certis habentur: ergo illorum deciſio extra Scripturas haberi debet.

III. Tertiò. In Republica Ciuili non ſufficiunt Codices legum, ſed requiritur alius Iudex qui ſententiam ferat inter partes litigantes. Ergo in republica Eccleſiaſtica non ſufficiunt Codices Scripturarū ſine alio Iudice qui exorientes de Fide controuerſias decidat. Nam ſicut in repub. Ciuili ſæpè lis eſt de ipſa legum interpretatione, ita in Eccleſia ſæpe controuerſia eſt de ipſo ſenſu & explicatione Scripturarum, vti aſſiduè videmus. Sicut igitur lex, quando de eius mente dubitatur, non poteſt per ſe litem derimere, ita neque Scriptura poteſt de ſeipſa ſententiam ferre ſine alio Iudice, quem Deus ordinare debuit, ne aliàs Eccleſiam ſuam relinqueret in perpetuis controuerſijs, à nullo prorſus viſibili Iudice determinandis.

IV. Neque refert primò, quod *Ioan* 5. & alibi iubeamur ad inquirendam veritatem legere & ſcrutari Scripturas. Nam Iudices debent etiam legum ſtudio incumbere: non ideò tamen

men

Digitized by Google

men in omni iudicio ſolæ leges ſine Iudicis ſententia ſufficiunt.

V. Neque refert 2. quòd Scriptura ſit Regula, & norma veritatis. Nam licet in ſe ſit norma veritatis; vbi tamen de eius ſenſu litigatur, non ſemper conſtat hominibus ex qua parte ſtet illa veritas. Ideo neceſſaria eſt alia veritatis Regula ſiue Iudex, qui id certò declaret. Hanc autem declarandi poteſtatem infallibilem, & Spiritus ſancti aſſiſtentiam, promiſſam & collatam eſse à Chriſto ſuæ Eccleſiæ infra cap. 8. probandum erit.

CAPVT V.

Præcluditur effugium aſſerentium Scripturam per ſe claram eſſe & apertam.

I. PRobatur enim contrarium, primò, ex ipſius Scripturæ teſtimonio. Nam Actor. 10 Eunuchus, interrogatus à Philippo. Putaſnè intelligis quæ legis? Reſpondit, *& quomodo poſſum, niſi aliquis oſtenderit mihi?* Et 2. Petri cap. vlt. aſſerit S. Petrus quædam contineri in epiſtolis D. Pauli *Difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles deprauant.*

Neque dicas difficilia eſſe ſolis improbis & indoctis. Nam S. Auguſtinus, quem certè nemo improbum aut indoctum iudicabit, lib de fide & operib. cap. 15. diſertè fatetur ſibi intellectu difficillimum eſſe locum illum 1. ad Cor. 3. *Si quis ſuperædificat ſuper fundamentum hoc aurum, argentum, lapides precioſos, ligna, fœnum ſtipulam, vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit.*

II. Qui autem aliter ſentire præſumit, interrogandus eſt in particulari, An ipſe, & alij eiuſdem Sectæ clarè intelligant hunc locum Eccli 44. *Melior eſt iniquitas viri, quàm mulier benefaciens.* Et 1. ad Cor. c. 15. *Quid facient qui baptizantur pro mortuis, ſi mortui omninò non reſurgunt?* Item quomodo conſiſtit id quod Iacob dicit Gen. 5. *Vidi Deum facie ad faciem*, cum eo quod dicit Dominus Exod. 33. *Non videbit me homo, & viuet.* Et Pſalm. 1. *Non reſurgent impij in iudicio*, cum eo quod habetur 1 ad Cor. 15. *Omnes quidem reſurgemus.* Et Luc. 23. dicitur Chriſtus *crucifixus hora ſexta*, cùm tamen ſcribatur Marci 15. v. 25. fuiſse *horam tertiam quando crucifixerunt eum.*

III. Denique ſcriptum inuenies Prouerb. 24. v. 4. *Ne reſpondeas ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam*, cùm tamen poſteà in eodem capite legatur, *Reſponde ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam.* Et alia huiuſmodi: quæ ſi aduerſario proponas, Scripturam per ſe non eſse claram, præſenti experimento deprehendes. Nam ad id quod clarum eſt, & clarè, & ſine hæſitantia reſpondemus.

IV. Probatur ſecundò ratione. Ille liber non poteſt eſse per omnia clarus cuius materia, & modus ſcribendi ſæpe eſt obſcurus. In Scriptura autem, tam materia, quam modus ſcribendi frequenter eſt obſcurus: ergo &c. Patet primò quoad materiam. Continet enim myſteria ſupra naturam poſita, & ab hominum ſenſibus maximè remota, vt, de Deo trino & vno, & de Incarnatione Verbi, de Sacramentis, eorumq; inuiſibili operatione, & gratia interna, de æterna prædeſtinatione ac reprobatione, aliiſque Decretis diuinis maximè reconditis, de quibus verè dicitur: *Iudicia Dei abyſſus multa.*

Secundò, Modus, quo res illæ reconditæ in Scripturis proponuntur, multos habet tropos, qui ſolent eſse difficiles; multos hebraiſmos, & modos loquendi hoc tempore obſoletos & incompertos, plurima etiam continet Prophetarum vaticinia & apocalypſes, tantùm ſymbolicè, & quaſi ſub ænigmate explicatas. Hæc autem ex natura ſua in quouis ſcripto magnam pariunt intelligendi obſcuritatem. Qua ergo præfidentia poteſt quiſquam affirmare, hæc prorſus omnia in tota Scriptura ſibi eſse certiſſima, nuſquam occurrere dubium, aut controuerſiam?

V. Probatur tertiò eadem obſcuritas, ex tot commentarijs ſanctorum Patrum & Doctorum, qui ab exordio Eccleſiæ ad noſtra vſque tempora Scripturis explicandis inſudarunt, quod minimè opus erat, ſi per ſe ſint claræ & apertè. Certè aliud ſenſit S. Hieron. in epiſt. ad Algaſiam q. 8. *Omnis, inquit, epiſtola ad Romanos nimijs obſcuritatibus inuoluta eſt.* Et candidè de ſe fatetur D. Auguſt. ad Ianuarium: *In ipſis ſacris Scripturis neſcio multò plura, quàm ſcio.* Qui modò contrarium de ſe affirmat, neceſſe eſt admittat, aut ſe ſupra Auguſtinum ſapere, aut id falsò præſumere.

VI. Idem apertè confirmant tot controuerſiæ Sectariorum omni tempore tam inter ſe mutuò, quàm cum Eccleſia Romana de vero Scripturæ ſenſu. Quomodo de ipſa vera Chriſti Eccleſia, quod eſt punctum Fidei primarium, & ad ſalutem maximè neceſſarium, tot annis ex Scripturis ſtrenuè diſputant inter ſe ipſi Sectarij, qui omnes dicunt, Verbum Dei ſibi eſse clarum & apertum. Quod minimè fieret, ſi Scripturæ ſenſus de vera Eccleſia ipſis eſset manifeſtus, cum omnes ſe veram Scripturam recipere & venerari profiteatur. Proprio igitur ore, facto, ſcripto ſeipſos condemnant.

VII. Fruſtrà autem pro Scripturæ claritate adſerunt Pſal. 118. *Lucerna pedibus meis Verbum*

Digitized by Google

tuum, aut Pſ. 13. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos*. Nam neq; hæc de tota penitus Scriptura dicuntur: neque aliud important quam Scripturam, quando cognita & intellecta eſt, eſſe lucernam, qua viæ, & operationes hominum rectè diriguntur.

Fruſtra etiam fingunt Scripturarum claram eſſe prædeſtinatis, ſolis autem reprobis obſcuram. Nam ſic vel maximè clarus Scripturæ ſenſus manet hominibus perpetuò obſcurus: cum nulli conſtet quinam homines in particulari ſint reprobi, quinam electi. Neque admittent, vt arbitror, reprobum eſſe S. Auguſtinum, aut S. Hieronymum, qui Scripturas ſibi obſcuras eſſe profitentur, vt ſupra oſtẽdimus.

CAPVT VI.

Fruſtrà recurritur ad internum Spiritus priuati teſtimonium.

I. DVm ex argumentis hactenus allatis euincitur, Sectarios, qui Eccleſiæ Romanæ authoritatem reijciunt, deſtitutos eſſe ſufficienti regula fidei & iudice controuerſiarum, eumque extra Scripturas quærendum eſſe: recurrere demum coguntur ad latebras Spiritus priuati, cuius teſtimonio dicunt ſe interius in anima diuinitus edoceri, vt poſsint ſinguli de vero Scripturæ ſenſu iudicare, & reliquas fidei controuerſias decidere.

Sed contra, Vanum & fictitium eſſe illud ſpiritus priuati teſtimonium, certiſsimis argumentis hoc modo demonſtrabis.

Primò, Internum Spiritus Sancti teſtimonium non poteſt ſibi contradicere, Sed ſibi contradiceret, ſi illud haberent noſtri temporis ſectarij. Ergo Spiritus interni teſtimonium, quod prætendunt, eſt vanum & merè fictitiũ.

Minor probatur, Lutherani ex interno Spiritus teſtimonio dicunt Epiſtolam D. Iacobi non eſſe veram Scripturam, ſed potius inanem & ſtramineam, vt loquitur Lutherus: Caluiniſtæ autem ex eodem Spiritus inſtinctu affirmant eam Epiſtolam eſſe Scripturam verè diuinam. Iterum, Lutherani aiunt per hæc Scripturæ verba, *Hoc eſt Corpus meum*, ſignificari realem Chriſti præſentiam; Caluiniſtæ contrà per eadem verba intelligunt ſolam figuram Corporis Chriſti. Hæc autem eſt manifeſta contradictio, pro qua tamen vtraque pars æquè ſtrenuè allegat internum Spiritus priuati teſtimonium.

II. Cùm verò in omni contradictione, alterutra pars neceſſariò debeat eſſe falſa, ſequetur primò, Spiritum Sanctum eſſe auctorem falſitatis, quod eſt prorſus impium. Sequeretur ſecundò, nullum à Chriſto relictum eſſe modũ conuincendi aut iudicandi hæreſes, quas tamen ipſe præuidit neceſſariò emerſuras. Nam quiuis Hæreticus non minus facilè affirmabit ſe habere internum Spiritus teſtimonium, quam quivis alius Sanctus & fidelis. Si interim extra Scripturam, prꝍter Spiritum priuatum, nullum admittas iudicem in controuerſijs fidei, nullus ominò ſupererit modus hæreſes iudicandi; aut conuincendi. Poterunt enim ſinguli ſemper prętendere ſe habere internum & arcanum Spiritus Sancti dictamen, quod nunquam per alium Spiritum priuatum æquè arcanum & obſcurum debitè refelletur, nunquam enim poteſt aliquid incertum aut ignotum, per aliud æquè ignotum refutari.

III. Quando itaque Sectarius articulum aliquem ſuæ fidei, aut verum Scripturæ ſenſum probat ex Spiritu priuato hoc modo. Quod procedit ex interno Spiritus Sancti teſtimonio debet eſſe verum. Sed mea Fides & interpretatio procedit ex interno Spiritus Sancti teſtimonio, ergo mea Fides & interpretatio debet eſſe vera.

Contra argumentaberis in eadem forma; Quod procedit ex interno Spiritus Sancti teſtimonio debet eſſe verum; ſed mea Fides & interpretatio procedit ex interno Spiritus Sãcti teſtimonio: ergo mea debet eſſe vera. Quid iam reſtat Sectario, quo veritatẽ ſuæ fidei mihi declaret, aut vlli ſapienti, qui de ea edoceri cupit? Et tamen Scriptura 1. Pet. 3. monet Fideles quod debeant eſſe *Parati ad ſatisfaciendum omni poſcenti vos rationem de ea quæ in vobis eſt ſpe.*

IV. Quod ſi dicat, ſe potiùs quàm me poſſidere internum Spiritus Sancti teſtimonium; quia ſcilicet eſt in vera Eccleſia, vel quia eſt prædeſtinatus, vel quia Scriptura id teſtatur. Reſpondetur, hoc ipſum nunc eſſe in quæſtione, ac proinde idem probat per idem, ac merũ circulum committit. Quæritur enim, vnde conſtet te habere veram Eccleſiam, aut verum Scripturæ ſenſum? Reſpondes te id ſciret ex interno ſpiritus teſtimonio. Dum autem inquiritur, vnde cognoſci poſſit, te potiùs quàm me habere illud internum Spiritus teſtimonium? Reſpondes, quia ſum in vera Eccleſia. Vbi vides te circulo inextricabili bellè incluſum, neque per Spiritum priuatum vllum tibi; aut fidei controuerſijs exitum reperire.

His etiam argumentis manifeſtè conuellitur noua Secta *Tremulorum*, qui ſibi perſuadent ſe interno quodam Spiritus Sancti enthuſiaſmo edoceri, atque omnia ex arcano eius impulſu operari. Quamvis his Medico

magis

Digitized by Google

magis opus eſt quam argumento, vt ſanato cerebro, vaneſcant illa emotæ mentis deliria.

CAPVT VII.

Oſtenditur Traditiones neceſſariò eſſe admittendas.

I. EXiſtimant Sectarij omnem doctrinam ad ſalutem neceſſariam tam quoad fidem, quam quoad mores in Verbo Dei ſcripto contineri, ideo Verbum Dei non ſcriptum, ſiue Traditiones omni conatu reijciunt. E contra Traditiones neceſſariò admitti debere, & ad fidei Regulam pertinere, omnes Catholici docent, & demonſtrant.

Primò: Quia multa ſunt puncta fidei, quæ ex Scripturis cognoſci non poſſunt, ſed ex ſola Eccleſiæ traditione. Ergo Traditiones ſunt neceſſariæ vt habeatur Regula fidei adæquata. Aſſumptum probatur, ex eo quod punctum ſit fidei, extare Scripturas Diuinas. Hoc autem ex ipſis Scripturis non poteſt certò conſtare. Quamvis enim Scriptura aſſerat ſe eſſe Diuinam, non ideo certò conſtabit illam eſſe talem, niſi prius habeatur motiuum credendi fide diuina ipſam Scripturam, quæ hoc affirmat, eſſe Verbum Dei quod errare non poteſt. Sicut etiamſi in Alcorano Mahometi ſæpe aſſeratur, ipſum Alcorani librum à Deo cælitus miſſum eſſe, non ideo tamen illi credimus, aut tanquam à Deo miſſum recipimus. Ergo hoc punctum fidei quo credimus extare Sacras Scripturas, non poteſt haberi abſque perpetua Eccleſiæ traditione, quæ teſtatur hos libros ab initio à Deo inſpiratos & dictatos fuiſſe.

II. Secundò. Punctum fidei eſt etiam inter Sectarios receptum, diem Dominicum non Sabbathum eſſe colendum: Baptizatos ab hæreticis, non eſſe rebaptizandos: & apud Lutheranos, infantes dum baptizantur, per vſum rationis, internum fidei actum elicere, &c. De his tamen Scriptura nihil omnino decernit. Ergo neceſſarium eſt admittere aliquod Verbum Dei non ſcriptum quo hæc credenda proponuntur.

III. Tertiò. Traditionum neceſſitas multiplici Scripturarum teſtimonio comprobatur: & præcipue ex S. Pauli Epiſt. 2. ad Theſſal. caput 2. *Itaque fratres tenete Traditiones, quas accepiſtis ſiue per Sermonem, ſiue per Epiſtolam noſtram.* Vbi clarè indicat Apoſtolus, ſe multa tradidiſſe per ſolum ſermonem, quæ à fidelibus non minus obſeruari velit, quam quæ per epiſtolam ſcriptam expoſuit. Solo autem ſermone ea ſe tradidiſſe oſtendit, cum ſermonem ſuum ab epiſtola ſcripta diſtinguat, apertè dicens *ſiue* per ſermonem, *ſiue* per Epiſtolam. Ex hoc loco manifeſtè probari Eccleſiæ Traditiones fide recipiendas docet S. Chryſoſt. in eundem Apoſtoli locum. *Hic patet* (inquit) *quod non omnia per epiſtolas tradiderint, ſed multa etiam ſine litteris, eædem vero fide digna ſunt tam iſta, quam illa.* Quid clarius? Eodem prorſus modo de mente Apoſtoli loquitur S. Baſilius, Oecumenius, Theophilactus, Damaſcenus.

Quartò, Idem eſt de Traditionum neceſſitate cæterorum Patrum ab ipſo Eccleſiæ exordio conſenſus. S. Dionyſius Areopagita, Pauli Apoſtoli Diſcipulus, Eccleſiaſticæ *Hierar. cap.* 1. Primi, inquit, illi Sacerdotalis muneris Duces ſumma illa & ſubſtantialia partim ſcriptis, partim non ſcriptis inſtitutionibus nobis tradiderunt.

IV. S. Baſilius cognomento Magnus anno poſt Chriſtum 369. doctrinam hanc apertiſſimè exponit lib. de Spiritu Sancto cap. 29. *Dogmata*, inquit, *quæ in Eccleſia ſeruantur ac prædicantur, partim ex conſcripta doctrina habemus, partim ex Apoſtolorum traditione in myſterio ad nos delata, quæ vtraq; eaſdem ad pietatem vim habent, & nemo his contradicit, qui vel mediocrem ſaltem Eccleſiaſticorum iurium experientiam habet.* Ac plures ibidem traditiones non ſcriptas continuò ſubiungit, vt Symbolum eſſe Apoſtolorum, Vnctionem in Sacramento Confirmationis adhibendam, aliaque quæ in Scripturis non memorantur.

V. S. Cyprianus, qui in Eccleſia Latina vixit ſecundo poſt Chriſtum ſæculo lib. 2. epiſtola 3. *Admonitos*, inquit, *nos ſcitis vt in Calice offerendo Dominica traditio ſeruetur, nempe vt mixtus aqua offeratur*, De aqua in Calice miſcenda, certè nuſpiam in Scripturis admonemur.

S. Hieronymus traditiones apertè agnoſcit in epiſt. ad Marcellam de erroribus Montani. *Nos*, inquit, *vnam Quadrageſimam ex Apoſtolica Traditione tempore nobis congruo ieiunamus.* Alios Patres eandem doctrinam vno ore profitentes breuitatis ſtudio prætermitto, qui dum hæc, aliaque ex traditione agenda proponunt, hoc ipſo requirunt vt credamus ita agendum eſſe.

Auguſtinum tamen qui ſuo tempore Eccleſiæ primitiuæ Concilijs interfuit, plurimaſque hæreſes debellauit, pro indubitata Traditionum auctoritate ſententiam ferentem audiamus in epiſt. 118. *Illa*, inquit, *non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe*

Digitized by Google

obſeruantur, dantur intelligi ea vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenarijs Concilijs, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas, commendata atque ſtatuta retineri, ſicut quod Dominica Paſſio & Reſurrectio, & Aſcenſio in Cælum, & Aduentus Spiritus S. Anniuerſaria Solemnitate celebrantur. Et ne quis hoc loco dicat hanc traditionem non eſſe legem neceſſariam, poſteà diſtinguit illam contra obſeruationes quaſdam particulares, & non neceſſarias, dum ſubiungit, Alia verò quæ per loca terrarum Regionumque variantur liberas habent obſeruationes.

VI. Ex hoc Auguſtini loco colligitur Traditiones in Eccleſia alias eſſe *Apoſtolicas*, quæ ab Apoſtolis cum Spiritus S. aſſiſtentia inſtitutæ ſunt; & alias immediatè à Chriſto per Apoſtolos traditas, & ideò *Diuinæ* nuncupantur. Alias denique eſſe *Eccleſiaſticas*, quæ vſu & auctoritate Eccleſiæ in Concilijs aut aliter vim legis obtinuerunt: nam in omni republ. rectè inſtituta non minorem vim habent conſuetudines legitimè approbatæ, quàm leges conſcriptæ de harum auctoritate ibidem ſic pronuntiat Auguſtinus, *Inſolentiſſimæ inſaniæ eſt diſputare, an faciendum ſit, quod tota per orbem frequentat Eccleſia.*

VII. Ad cognoſcendum autem quænam Apoſtolicæ Traditionis vim obtineant, hanc Regulam tradit idem Auguſt. lib. 4. de Baptiſmo *cap.* 24. Quod (inquit) vniuerſa tenet Eccleſia, nec in Concilijs inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè creditur.

Doctrinam hactenus traditam tenuit ſemper vniuerſa Chriſti Eccleſia in *Concilijs* Occumenicis congregata, & contraria expreſſo anathemate damnatur in Concilio Nicæno II. t. 4. art 7. *Si quis Traditionem Eccleſiæ ſiue ſcriptam ſiue conſuetudine valentem non curauerit, anathema ſit.* Et Trident. primitiuæ Eccleſiæ doctrinæ inſiſtens Seſſ. 4. poſt decretum de Scripturis Canonicis ſic declarat; Traditiones, inquit, tàm ad fidem, quàm ad mores pertinentes, tanquam vel oretenus à Chriſto, vel à Spiritu ſancto per Apoſtolos dictatas, pari pietatis affectu ac reuerentia ſancta Synodus veneratur.

His opponunt Sectarij aliqua Scripturæ loca, vt Iſaiæ 29. *In vanum colunt me docentes mandata & doctrinas hominum.* Et Matth. 15. *Irritum feciſtis mandatum Dei propter Traditionem veſtram.* Denique 1. Pet. 1. *Redempti eſtis de vana conuerſatione veſtra paternæ Traditionis.* Sed hæc omnia fruſtra adducuntur, cùm nullo modo agant de traditionibus noui Teſtamenti, quæ nondum in mundo erant, dum iſta ſcriberentur. Ad ſolos autem Iudæos illa verba diriguntur, quod ipſi præter Traditiones Diuinas per Moyſen acceptas, alias inducerent Legi Diuinæ contrarias. Malè inde concludes, Id fecerunt Iudæi, ergo idem facit Eccleſia Chriſtiana.

VIII. Ex his patet, ſemper Eccleſiam Chriſti præter Scripturas etiam veras Traditiones ad Regulam Fidei neceſſariò admiſiſſe, ſine quibus nequidem conſtare poſset aliquas Scripturas à Deo dictatas eſse; aut has quæ in manibus verſantur & non alias eſſe Diuinas, aut plura alia Fidei dogmata in ſola Traditione fundata.

IX. Non ſufficiunt tamen ad Regulam Fidei adæquatam Traditiones & Scriptura ſacra, ſine vlteriori Iudice controuerſiarum, quem in Eccleſia Romana infallibilem eſse in cap. ſequenti demonſtrabitur.

CAPVT VIII.

Oſtenditur Eccleſiam Romanam cum ſuo Capite eſſe Regulam animatam, & Indicem infallibilem controuerſiarum Fidei.

VEram Chriſti Eccleſiam (quam ſolam eſse Romanam ſupra oſtendimus) non poſse ſubſiſtere ſine Regula & Iudice viſibili controuerſiarum fidei, quo Sectarij omnes deſtituuntur, probatum eſt c. 3. 4 & deinceps. Nunc in eadem Eccleſia cum ſuo Capite reperiri Iudicem controuerſiarum fidei infallibilem paucis argumentis oſtendemus.

§. I.

Probatur illa infallibilitas ex Scripturis.

ILla debet eſse infallibilis fidei Regula, cui Chriſtus ſuam aſſiſtentiam promiſit, ne poſſit in rebus fidei definiendis errare. Sed ſuæ Eccleſiæ in Petro eiuſque Succeſsoribus talem aſsiſtentiam promiſit. Ergò Eccleſia tam in Petro quàm in eius Succeſsoribus debet eſſe Regula fidei infallibilis.

X. Probatur minor ex verbis Chriſti Matth. 16. *Tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam.* Promittit igitur Chriſtus ſe ædificaturum Eccleſiam ſupra fundamentum omninò firmiſſimum, quod labi & deficere non poteſt: deficeret autem ſi definiendo res fidei aliquando erraret, tota enim Eccleſiæ integritas in integra fidei veritate conſiſtit: hac veritate ſemel deficiente, ipſam Eccleſiam deficere

ficere neceſſe eſt. Promiſsionem hanc pergit vrgentiſsimis verbis iterùm confirmare : *Et portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Præualeret autem poteſtas inferorum aduerſus Eccleſiam, ſi vllo vnquam tempore in decernendis fidei controuerſiis in hæreſim incideret, quod nunquam euenturum Chriſtus apertè pollicetur.

XI. Ex quibus manifeſtè ſequitur, vel Chriſtum in promittendo fallacem fuiſſe, quod impoſſibile eſt, vel Eccleſiam ab eo viſibiliter fundatam nunquam in fide defecturam. Promiſit enim fundamentum Eccleſiæ futurum ſtabile, & tamen fuiſſet labile, promiſit portas inferi contra eam non præualituras, & tamen de ea in errorem & hæreſim prolapſa infernus triumpharet.

Hanc Eccleſiæ viſibilis infallibilitatem ex his Chriſti promiſſis clarè intellexit, & declarauit Apoſtolus 1. ad Tim. 3 *Vt ſcias quomodo te oporteat conuerſari in domo Dei, quæ eſt Eccleſia Dei viui, columna & firmamentum veritatis.* Si Eccleſia in qua oportet cõuerſari eſt *columna* firma, imò ipſum *firmamentum veritatis*, quomodo poteſt in docendo à veritate fidei deflectere? Si enim errori ſemel ſuccumberet, hoc ipſo lapſa & proſtrata iaceret; quam tamen ipſa Veritas, Petram fidei, ab inferis inuincibilem, ipſã columnã, ipſum firmamentũ veritatis appellat.

Ex his pari euidentia conficitur, Eccleſiam Chriſti ſemper fuiſſe *Viſibilem*. Nam eadem Eccleſia contra quam portæ inferi nunquam præualebunt, dilertè dicitur Petra, columna, firmamentum, quæ rem maximè viſibilem ac ſenſibilem deſignant. Eadem à Chriſto comparatur Sagenæ piſces tam bonos, quàm malos congreganti: ac Lucernæ ſuper candelabrum, & Ciuitati ſupra montem poſitæ, Matth. 5. quibus nihil poteſt eſſe magis viſibile. Ita intellexit, ita ſenſit, ita loquitur primævæ doctrinæ teſtis Auguſt. de vnit. Eccleſ. cap. 16.

„XII. Non eſt, inquit, Eccleſia operta, quia „non eſt ſub modio, ſed ſuper candelabrum „vt luceat omnibus qui in domo ſunt; ſed Do„natiſtis velut operta eſt qui audiunt tam lu„cida teſtimonia, quæ illam toto orbe demon„ſtrant; & malunt clauſis oculis offendere in „montem, quàm in eum aſcendere.

§. II.

Eadem infallibilitas Ratione manifeſta comprobatur.

XIII. HAEc ratio imprimis, independenter à Scripturis, hoc modo formatur. Ex miraculis & ſignis, quæ in Apoſtolis apparuerunt, certò conſtabat doctrinam quam proponebant fuiſſe certam & infallibilem, & ab omnibus meritò recipiendam, vt ipſi Sectarij admittunt.

Sed in nullo Apoſtolorum apparuerunt ſigna plura aut illuſtriora quàm ea, quæ ſupra cap. 3. demonſtrauimus de continuis miraculis, antiquitate, amplitudine, vnitate, perpetua ſucceſſione Eccleſiæ Catholicæ Romanæ. Ergo ex his ſignis ac teſtimoniis certò conſtat doctrinam, quam Eccleſia illa credendam proponit, certam eſſe & infallibilem. Ac proinde in materia fidei eius doctrinam ac ſententiam deciſiuã non poſſe ſine ſcelere repudiari.

Idem ſic vlteriùs demonſtro, Deus non tantum verbis, ſed aliis ſignis ac miraculis hominibus loquitur, ac ſuam mentem manifeſtat; vti patet ex illis ſignis ac prodigiis, quibus Apoſtolus in nouo, Moyſem in veteri Teſtamento veræ fidei præcones eſſe declarauit. Iam verò Deus vult, aut permittit ſciens & prudens Eccleſiam Romanam ſuo nomine hominibus proponi, vt veram & in rebus fidei infallibilem, cum iis notis, miraculis, ac ſignis perpetuis, ex quibus homines debeant prudenter iudicare, illam à Deo, tanquam veram & infallibilem deſignari. Nam illa ſigna pro Diuino teſtimonio communi iudicio viri prudentes & probi toto orbe omni æuo admiſere, & ex illis ſe obligari ad recipiendam Chriſti Eccleſiam tanquam infallibilem agnouere.

XIV. Debet autem illud iudicari prudens motiuum ex quo homines pii ac prudẽtes paſſim iudicant ſe debere aſſenſum præſtare. Atqui non poteſt Deus Eccleſiam illam proponere ſub illis ſignis, quibus homines debeant ad credendum prudenter induci, niſi per hæc velit mentem ſuam pro ea verè manifeſtare. Quo enim modo poteſt de re aliqua mentem ſuam hominibus declarare, niſi exhibendo ſigna ex quibus homines prudenter intelligant, rem illam à Deo ſibi proponi, & reuelari? Nã talia ſigna & miracula, quibus ſolitus eſt Deus res veras declarare, apponere rei falſæ, aliud non eſſet quàm homines vltro in errorem inducere, quod in Deum cadere non poteſt.

XV. Declaratur vis huius argumenti in ſimili. Si Rex aliquis ſciens & prudens permitteret mandatum aliquod aut diploma ſuo nomine, & ſigillo conſueto muniri, & coram ſuis ſubditis, ſe præſente & inſpectante, publicè promulgari: ſine dubio deberent omnes prudenter iudicare hoc eſſe mandatum Regis, eumq; velle id ſubditis ſignificare Quod multò magis in Deo locum habet, qui ſemper poſſet im-

Digitized by Google

Impedire miracula, aliaſque notas, ex quibus tanquam proprio Dei ſigillo iudicant homines Eccleſiam Romanam, tanquam infallibilem, Dei nomine, & diuina auctoritate proponi. Quod ſi Eccleſia ſic propoſita eſset falſa & fallibilis, vlteriùs ſequeretur Deum ſibi eſse contrarium. Vellet enim per talia ſigna homines obligari ad eam recipiendam, vt iam oſtenſum eſt, & nollet eos obligari, ſi Eccleſia illa ſit falſa.

XVI. Denique, ſi Eccleſia illa viſibilis non eſset infallibilis, nihil omninò in fide aut noſtra, aut Lutherana eſset infallibile. Vnde enim nobis conſtaret, ipſas Scripturas ex quibus fidei articulos habemus, verè eſse diuinas, & ab errore immunes? aut Euangelium Matthæi eſſe Verbum Dei, & non Euangelium Nicodemi, quod olim conſcripſit? Hoc certè non aliunde quam ex Eccleſiæ teſtimonio accipimus, vt ipſi Lutherani fateri debent, qui ipſas Scripturas non aliunde quâ ab Eccleſia Romana acceperunt. Ergo ſi Eccleſiæ auctoritas eſset obnoxia errori, incerta planè & dubia eſset omnis noſtra fides, vtpote fallibili nixa teſtimonio.

§. III.

Vlterius infertur contra Sectarios Pontificis Rom. in fidei controuerſijs ſuprema & irrefragabilis authoritas.

XVII. DEmonſtrata tam euidentibus argumentis Eccleſiæ huius infallibilitate, facilè declaratur Pontificis Romani authoritas irrefragabilis in definiendis fidei controuerſijs, ſic enim vlteriùs argumentandum.

Eccleſia Chriſti viſibilis in articulis fidei non poteſt errare, vt iam oſtenſum eſt. Sed illa pro articulo fidei ſemper agnoſcit & docet, Pontificem Romanum eſse Vicarium Chriſti, & in definiendis fidei controuerſijs haberi infallibilem. Ergo de fide eſt Pontificem Romanum eſse Vicarium Chriſti, & in definiendis fidei controuerſiis falli non poſse.

Id porrò ex declaratione Eccleſiæ probant ſuperius allata Scripturæ Sacræ teſtimonia, Matth. 16. *Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam* &c. Quod neceſſariò intelligendum eſt de Petro cum ſuis Succeſſoribus, cum noluerit Chriſtus Eccleſiam cum Petri vita extingui, ſed per ſucceſſionem Monarchicam perpetuò gubernari in ea forma, qua illam ab initio fundauit.

XVIII. Quod autem Chriſtus Petro cum Succeſsoribus (ſuprà) in vita promiſit, id repetitis verbis poſt Reſurrectionem ſuam coram vniuerſo Apoſtolorum Collegio confirmauit Ioan. vlt. *Paſce agnos meos, paſce oues meas.* Vbi ſine exceptione totus Chriſti grex Petro, eiuſque Succeſsoribus veræ Doctrinæ pabulò nutriendus traditur, omniumque Paſtor vniuerſalis inſtituitur.

XIX. Denique ex perpetua Eccleſiæ etiam primitiuæ praxi & conſuetudine apertè conſtat, plurimas Hæreſes à Romano Pontifice, etiam ſine Concilio generali, damnatas eſse, vt Pelagij, Priſciliani, Iouiniani, Vigilantij, aliorumque multorum. Has verò hoc ipſo pro certiſsimis Hæreſibus tota Eccleſia reiecit, quòd à Romano Pontifice damnatæ eſsent: Teſtatur id disertè S. Auguſtinus de Hæreſi Pelagiana ſcribens Serm. 2. de verbis Apoſtoli, *Iam*, inquit, *de hac cauſa duo concilia* (particularia) *miſſa ſunt ad Sedem Apoſtolicam, inde etiam reſcripta venerunt, cauſa finita eſt, vtinam aliquando finiretur error.* Concilia autem eo tempore alia habita non fuiſse quam particularia, notat cum cæteris *Simmichius* in Goliatiſmo cap. 21. Audiatur quoque coæuus Auguſtino S. Cyprianus lib. 2. epiſt. 3. *Non aliunde Hæreſes ortæ, aut nata ſunt Schiſmata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec Vnus in Eccleſia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Iudex vice Chriſti cogitatur.*

§. IV.

Obiectiones aliquæ breuiter diſſoluuntur.

OBijciunt Sectarij primò: Homines poſſunt errare, vt dicitur ad Rom. 3. *Omnis homo mendax.* Sed Pontifex eſt homo. Ergo Pontifex in rebus fidei poteſt errare.

Reſpondeo primò, retorquendo in aduerſarios argumentum. Homines poſsunt errare: Sed Lutherus eſt homo: ergo Lutherus potuit errare, deſerendo Romanam Eccleſiam in qua baptizatus & profeſsus fuit, & nouam ſibi ſectam fabricando. Imò eodem modo probarent Apoſtolos & Euangeliſtas, cùm eſſent homines, in tradenda Eccleſiæ doctrina errori obnoxios fuiſse: atque ita aduerſarij incautè illam primitiuæ Eccleſiæ nauem perforant, in qua ipſi ſe nauigare gloriantur.

Reſpondeo igitur ſecundò, diſting. conſequens, Pontifex in rebus fidei poteſt errare, ſine aſſiſtentia diuina, concedo: cum aſſiſtentia diuina, nego; hanc autem in gubernanda Eccleſia Chriſtus illi promiſit, vt oſtenſum eſt ſupra §. 3.

XX. Obiicies ſecundò: Aliqui Pontifices de facto aliquando errarunt: ergo non ſunt ab omni errore immunes.

Reſpond. diſtingu. antecedens: Errarunt aliquandò tanquam perſonæ priuatæ, & in rebus quas è Cathedra non definiuerunt, concedo. Errarunt tanquam Pontifices ſiue Chriſti Vicarij aliquid è Cathedra docendo, aut definiendo pro vniuerſa Eccleſia, Nego. Chriſtus enim nec ipſi Petro, nec Apoſtolis cæteris tanquam perſonis priuatis immunitatem ab omni errore promiſit, ſed tantùm in Actibus, quibus tanquam Apoſtoli Eccleſiam docebat.

XXI. Obiicies tertiò: Summus olim Pontifex cum Synagoga Iudæorum à vera fide aberrauit, quando Chriſtum eiuſque doctrinam repudiauit. Ergo Pontifex Romanus cum ſua Eccleſia à vera fide aberrare poteſt.

Reſpondeo negando ſequelam. Nuſpiam enim apertè reperitur ea promiſſio facta Pontifici & Synagogæ Iudæorum; quam Chriſtus Petro eiuſque ſucceſſoribus confirmauit Matth. 16. v. 18. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt aduerſus eam*, &c.

Obiicies quartò. Quando Chriſtus dixit, *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, non intellexi Eccleſiam ſtabiliendum ſupra Petri perſonam, ſed tantùm ſupra Fidem quam profitebatur. Ergo Chriſtus per illa verba, Petro, eiuſque ſucceſſoribus infallibilem in definiendo authoritatem non promiſit.

Reſp. negando antecedens. Quia ſic Chriſtus, promiſſi tam amplis, nullam prærogatiuam dediſſet Petro, magis quàm cuivis Apoſtolorum & fidelium, quibus Fides Petri communis erat. Negari autem non poteſt quin per illa verba ad ſolam Petri perſonam directa, concedatur illi in ſtabilienda Eccleſia peculiaris poteſtas, alijs non communicata. Soli enim Petro, & non eius Fidei cum cæteris communi, dici potuit, Tu es Petrus: Tibi dabo claues regni cœlorum: Quodcumque ſolueris ſuper terram erit ſolutum & in cœlis, &c. Cum autem Petrus eſset mortalis, & Eccleſia ſemper duratura, debuit poteſtas illi conceſſa ad Pontifices eius Succeſſores deriuari.

XXII. Obiicies quintò: Sola Chriſti perſona eſt verum Eccleſiæ fundamentum. Ergo non potuit Eccleſiæ infallibilitas ſupra Petrum eiuſque Succeſſores ædificari.

XXIII. Reſp. Solam Chriſti perſonam eſſe fundamentum Eccleſiæ primarium, perſonam verò Petri eſſe fundamentum Eccleſiæ ſecundarium, cum poteſtate vicaria à Chriſto tanquam primo & principali fundamento deriuata. Huic enim innititur firma illa & infallibilis authoritas, quam in Petro eiuſque Succeſſoribus ſtabilitam, ab ipſo Eccleſiæ exordio tota ſemper antiquitas agnouit.

Hæc igitur eſt via regia quam tenuerunt Patres noſtri, hæc Petra immobilis cui in omni controuerſia firmiter adhæſerunt, hæc Regula certiſſima, cui nunquam ſe, moreſque ſuos conformare dubitarunt. Quid ergo mirum, horum temporum Sectarios per tot errorum labyrinthos continuò circumagi? Reſpuunt Fidei Regulam, deſerunt firmam Petram, viam regiam declinant, & vias ingrediuntur ſemitas, quas non nouerunt Patres eorum, quarum nouiſſima ad interitum ducunt ſempiternum.

CAPVT IX.

Methodus breuis ex prædictis refutandi Sectarium in quavis Fidei controuerſia.

Methodus prima.

I. IN primo Diſputationis ingreſſu, interrogandus eſt Aduerſarius, qui ſe profitetur eſſe Reformatæ Religionis, per quam Regulam & normam infallibilem velit meam fidem in aliquo puncto reformare & erroneam declarare.

Reſpondeo certò debet, ſi velle meum errorem reformare per purum Dei Verbum in Scripturis Sacris contentum. Eſt enim articulus primarius Religionis Reformatæ, ſolam Scripturam eſſe Regulam fidei & iudicem controuerſiarum, ſeponendo authoritatem Eccleſiæ, Traditiones, Concilia, ac proinde præter purum Dei verbum nihil omninò eſſe audiendum.

II. Sed contrà oppones hoc modo. Si meum errorem velis reformare per purum Dei verbum: Quæro abs te primò: In qua editione Scripturæ continea tur purum & incorruptum Dei Verbum: An in Anglicana, aut Geneuenſi, quam amplectitur tua Eccleſia Reformata, an verò in editione vulgata quàm admittit Eccleſia Romana, nam illæ Scripturæ in multis differunt.

Reſpondebit in Anglicana aut Geneuenſi, non verò in Romana. At contra, Peto mihi oſtendi, vbinam habeatur in Scriptura, Editionem Anglicanam eſſe purum, & incorruptum Dei Verbum, potiùs quàm Romanam? Si dicat, Id declaratum eſſe à Parlamento Anglicano, vel à Statibus Hollandiæ, vel

Digitized by Google

vel quid ſimile. Peto iterum, vbinam legatur in Scriptura Editionem, quæ declaratur à Parlamento Anglicano, vel Statibus illis, eſſe purum Dei verbum? Hæc cùm in Scripturis oſtendere prorſus nequeas, nullo modo potes meum errorem ex ſolo & puro Dei Verbo reformare, quod iam ſuſcepiſti, & præſtare teneris. Quod ni feceris, tua Religio reformata, quæ id profitetur, conuincitur eſſe erronea. Hac prima methodo, ſi rectè vrgeatur, neceſſariò conſtrictus tenetur Aduerſarius abſque vlteriori progreſſu.

Secunda Methodus.

SEd vt vlterius procedamus, per me iam licet, ex Editione, & verſione v. g. Anglicana clarè oſtendatur me errare credendo cum Eccleſia Romana, verbi cauſa, Realem Chriſti præſentiam, & perſeuerantiam in Euchariſtia, aut Confeſſionem Sacramentalem, aut alium quemcunque fidei Romanæ articulum.

III. Quando Aduerſarius aliquem Scripturæ textum contra protulerit, hoc modo vrgendus erit.

Scripturæ textum à te prolatum aliter intelligunt & explicant Catholici Romani pro ſua fide, quam à te intelligatur & exponatur pro tua doctrina illi contraria.

IV. Ergo vt tuam mentem ſequar, reiecta Eccleſia Romana tam ampla & antiquá, debes mihi oſtendere, vbinam dicatur in Scriptura, tuo ſenſui & explicationi eſſe adhærendum, eamque præ cæteris tanquam infallibilem eligi debere. Hoc enim eſt punctum fidei quod iam diſputamus v. g. an tua explicatio de reali præſentia ſit vera, noſtra autem falſa; omnia autem puncta fidei debent ex ſola Scriptura conſtare, vti ipſe doces & profiteris. At nuſpiam in tota ſcriptura dictum reperies, quod tua, aut tuæ Sectæ explicatio ſit infallibilis, Romanæ autem Eccleſiæ, & omnis Sectæ ibi contrariæ explicatio ſit erronea. Ergo ex tua confeſſione habeo, me non debere, nec ſalua fide poſſe tuæ doctrinæ aut Sectæ adhærere; cùm tua fides doceat, nullum fidei articulum eſſe recipiendum, qui in puro Dei Verbo ſcriptus non reperitur.

Quòd ſi dicat, ſe allatum Scripturæ textum non per ſuam interpretationem, ſed per alium Scripturæ locum explicare. De illa Scriptura redibit eadem quæſtio, & idem argumentum quod iam de primo textu attulimus; cum illam aduerſarius pro ſua doctriua, alij pro ſua illi contraria ſtare intelligant.

Quòd ſi extra Scripturæ verba, aliquam Gloſſam opponat, aut ſpiritum ſuum priuatum prætendat. Contra hæc omnia pari ratione valebit idem argumentum. Nihil credendum quod in Scriptura expreſſum non continetur. Sed tuam gloſſam, aut tuum ſpiritum eſſe diuinum, aliorum verò erroneum, nuſpiam in Scriptura contineri oſtendis. Ergo non licet tuæ gloſſæ, aut ſpiritui fidem adhibere.

Tertia Methodus.

V. POſtquam Sectarius coactus eſt fateri, Scripturas nullibi in terminis aſſerere ſuam mentem & explicationem cuivis alteri eſſe præferendam; reſtat tantùm vt dicat ſibi conſtare ex ipſis verbis Scripturæ per *claram conſequentiam* ſuum ſenſum eſſe verum, aliorum falſum. Exempli gratia, contra Realem præſentiam ſic argumentabitur. Chriſtus accipiens panem benedixit, ac fregit, dicens: *Hoc eſt Corpus meum.*

VI. Sed non poteſt illic eſſe Corpus Chriſti realiter, inquit Caluinus, neque extra actualem communionem, inquit Lutherus. Ergò Scriptura dicit Corpus Chriſti ibi tantùm eſſe figuratiuè; vel vt infert Lutherus, tantùm in actuali ſumptione. Item in alio exemplo, Scriptura dicit *Ioan. 6.* Niſi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Ergò communio ſub vtraque ſpecie eſt neceſſaria, per legitimam conſequentiam.

Sed quæro ex Aduerſario, an non ſciat, multas conſequentias deduci ex Scriptura, quæ videntur in ſpeciem apertæ, ſed reipſa ſunt falſæ, ex hac conſequentia in ſpeciem aperta: *Pater maior me eſt*: Ergo Verbum diuinum eſt minus Patre, in hæreſim inductus eſt cum multis millibus Arius, ac eodem modo per malas conſequentias ex Scriptura per errorem deductas inciderunt plures alij in hæreſes innumeras.

Peto igitur vt oſtendat mihi in Scripturis dici: *Omnem conſequentiam quam ipſe ex Scripturis deducet eſſe infallibilem & diuinam.* Aliàs enim vellet me credere aliquid errori obnoxium, & in Scripturis non contentum, quod ipſe tamen nefas eſſe contendit. Manifeſtum autem eſt hoc nunquam oſtenſurum, cùm nulli priuato homini in Scriptura promiſſum ſit omnes eius conſequentias fore infallibiles.

VII. Itaque Aduerſarij fidem non eſſe diuinam, ſed merè humanam, & ambiguæ veritatis ſic oſtendo. Nullus articulus innixus motiuo fallibili, vel authoritati humanæ eſt arti-

culus

culus fidei diuinæ. Sed omnis articulus quem Aduerſarius per ſolas conſequentias deducit ex Scriptura nititur motiuo fallibili, vel authoritati humanæ. Ergo nullus articulus quem ſic deducit ex Scriptura, eſt articulus fidei diuinæ. Ac proinde non diuinam Scripturam, ſed ſuam Dialecticam, non Verbum Dei, ſed verbum Ariſtotelis Regulam fidei vltimatam conſtituit. Nullibi enim Scriptura definit omnem Aduerſarij ex Scripturis argumentationem fore legitimam, & ab omni erroris periculo immunem.

VIII. Si dicat primò, ſæpè conſequentiam eſſe bonam & certam, etſi id in Scripturis non aſſeratur.

Sed contra, ſæpè etiam contingit eſſe malam & incertam, fides autem omninò certa eſſe debet.

Et vt contingeret veram eſſe, & legitimam, aliud prorſus eſt, conſequentiam eſſe legitimam, aliud eſſe Verbum Dei: multa enim ſunt vera & certa ex ratione naturali, v. g. me eſſe hominem, non ideò ſunt Verbum Dei. Atqui nihil eſt de fide, niſi quod creditur propter ſolum Dei Verbum, nihil autem eſt Verbum Dei, niſi quod in Scriptura continetur, ſecundùm aduerſarium: ſed iam habemus nuſquam in Scriptura contineri quod illa conſequentia, quam aduerſarius deducit, ſit bona & infallibilis. Ergo iſta conſequentia, & doctrina quæ illi innititur, non conſtituit articulum fidei diuinæ.

Si dicat ſecundò, multa apud Catholicos eſſe fidei, quæ tantùm deducunt ex verbo Dei per legitimam conſequentiam, v. g. me eſſe conceptum in peccato originali, vel hunc hominem eſſe verum Pontificem. Ergo poteſt etiam Aduerſarius fidei articulos per conſequentias ex Scripturis declarare.

Reſpondetur, negando conſequentiam. Quamvis enim Catholicus ſic procederet, per hoc ſuæ fidei non contradiceret, prout contradicit Aduerſarius. Non enim habent Catholici pro fidei ſuæ articulo, quod ſola Scriptura ſit tota Regula fidei, cùm admittant traditiones, & definitiones Eccleſiæ, ad cuius infallibile iudicium referunt ſuas conſequentias, ne à veritate aberrent, neque ſola earum bonitate in credendo nituntur. Sectarij autem docent, ſiſtendum eſſe in ſola Scriptura, & tamen vlterius pergunt ad conſequentias à ſe formatas, & errori obnoxias.

IX. Neque conſequentias à ſe fabricatas referunt ad limam Eccleſiæ, cui Chriſtus in iudicando infallibilitatem promiſit, vt ſupra cap. 8. oſtendimus.

X. Si dicat tertiò, Chriſtum aliquando articulos fidei ex Scripturis per conſequentias deduxiſſe, ac proinde ſe poſſe in negotio fidei per conſequentias ſine erroris periculo procedere.

Reſpondetur, conſequentiam hanc nullam eſſe, & vel hinc apparere, quàm facilè ſit in deducenda conſequentia errare. Nam hoc ipſo quo Chriſti infinita ſapientia conſequentiam aliquam deducebat, infallibile erat eam rectè deduci: An hanc Chriſti ſapientiam infallibilem habet noſter Aduerſarius? Secundò independenter ab omni conſequentia, quidquid Chriſtus affirmabat etiam extra Scripturas, hoc ipſo erat fidei diuinæ, quod de ſe, vti ſpero, noſter Aduerſarius præſumere non audebit: eoque minus quod ſibi ex profeſſo adimit poteſtatem agendi per conſequentias, ſed in ſolo Dei verbo ſiſtendum eſſe profitetur, quòd nunquam legitur Chriſtus feciſſe.

XI. Reſtat ergo vt Aduerſarius fateatur primò, Fidei noſtræ articulos non poſſe ex ſola Scriptura iudicari, aut reformari. Secundò, Sectam ſuam eſſe erroneam quæ hoc tanquam fidei punctum profitetur. Tertiò, in controuerſiis fidei, & ipſius Scripturæ, neceſſariò recurrendum eſſe ad iudicium Eccleſiæ, quam teſtatur ipſa Scriptura à Chriſto inſtitutam eſſe iudicem in rebus fidei. Audi D. Auguſtinum de hac re primitiuæ Eccleſiæ ſenſum tibi clariſſimè exponentem lib. 1. contra Creſcon. cap. 33. „ Scripturarum à nobis tenetur veritas, cùm id facimus, quod vniuerſæ iam placuit Eccleſiæ, quam ipſarum Scripturarum commendat authoritas: & quoniam ſancta Scriptura fallere non poteſt, quiſquis falli metuit, huius obſcuritate quæſtionis, Eccleſiam de illa conſulat, quam ſine vlla ambiguitate ſancta Scriptura demonſtrat.

Methodus Quarta.

XII. POſſunt & alia via infringi argumenta ſyllogiſtica, quæ Sectarii in quavis fidei controuerſia Catholicis opponunt: ſiue oſtendendo totum ſyllogiſmum qui proponitur ad rem non pertinere; ſiue ſingulas argumenti propoſitiones negando, propter vitium quod patebit omnibus Sectariorum ſyllogiſmis in materia fidei eſſe commune. Horum ſingula in ipſa diſputationis praxi hic breuiter deducemus.

Hoc itaque aut ſimili modo argumentabitur Sectarius, v. g. contra præſentiam Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ: Si verba Chriſti,

Hoc

Hoc eſt Corpus meum, ſtatuerent Chriſtum præſentem in Euchariſtia, Corpus Chriſti eſſet ſimul in cœlo & in terra. Sed idem Corpus non poteſt eſſe ſimul in cœlo & in terra, Ergo Verba Chriſti, Hoc eſt corpus meum non ſtatuunt Chriſtum præſentem in Euchariſtia.

Item, contra cultum imaginum. Committit idololatriam, qui facit ſibi ſculptile, vt adoret illud, Deut. 4. Sed Catholici adorant ſtatuas, & imagines Sanctorum. Ergò Catholici committunt idololatriam per cultum imaginum.

Item, contra abſolutionem Sacramentalem. Fides docet ſolum Deum peccata remittere. Sed Catholici credunt peccata remitti per Sacerdotes in Confeſſione Sacramentali. Ergò Catholici (id docendo) à vera fide aberrant. Et ſic de cæteris ſyllogiſmis qui poſſint in alijs controuerſijs ab hæreticis formari.

XIII. Cauebit hic Catholicus (niſi inſigniter eruditus) more ſcholaſtico ad ſingulas propoſitiones reſpondere, aliàs prolixa nimis diſputatione ſe intricabit, & facilè Aduerſario aliquam elabendi viam relinquet. Hanc vt præcludat, & aduerſarium breuiter & clarè conſtringat.

Reſpondebit ad ſyllogiſmum propoſitum hoc modo transeat maior, minor, & concluſio. Siue vno verbo, *Transeat totum.* Quia nihil facit ad rem. Nuſpiam enim in terminis legitur in ſcriptura hæc concluſio tui ſyllogiſmi: Verba Chriſti, Hoc eſt Corpus meum, non ſtatuunt Chriſtum præſentem in Euchariſtia. Vt verò ſit articulus fidei, debet apertè in Scriptura contineri, iuxta Sectarios.

XIV. De hoc autem diſputamus, an ille ſit articulus fidei. Ergo concluſio tui ſyllogiſmi non infert id de quo eſt controuerſia, quod tamen fieri debet in legitima argumentatione. Pari modo nihil ad rem facit hæc concluſio ſecundi ſyllogiſmi, Ergo Catholici committunt idololatriam per cultum imaginum. Neque tertij ſyllogiſmi, Ergò Catholici docentes peccata remitti per Sacerdotem errant contra fidem.

Secundò, reſponderi poteſt ad eundem, vel alium quemlibet Sectarij ſyllogiſmum, hoc modo: Transeat totum. Nihil ad rem de qua diſputatur. Non enim potes tuum ſyllogiſmum, ſiue totam eius formam mihi in Scriptura exhibere, cum tamen ex integra & legitima eius forma dependeat veritas tuæ concluſionis, quam vis eſſe de fide, quod non poteſt expreſsè in Scripturis exhiberi.

Tertiò, refundi poteſt quodlibet Sectarij argumentum cuius ſingulæ partes in Scriptura non continentur, Reſpondendo (ſi velis) ad ſingulas propoſitiones hoc modo: *Nego maiorem, ſecundùm Scripturas*, hoc eſt, ſiue Maior ſit vera, ſiue falſa, parum refert, quia illa non eſt veritas fidei, cùm apertè in Scripturis non contineatur, quod ad omnem veritatem fidei requirunt Sectarij. Eadem ratione procedendo: *Nego minorem, nego conſequentiam, ſecundùm Scripturas.* Quia nec minor, nec conſequens, nec legitima eius ex Antecedente illatio in verbo Dei expreſsè revelatur.

XV. Si clamet Aduerſarius, Maiorem, Minorem, aut conſequentiam eſſe claram, eſſe legitimam &c. Reſponde, Eſt clara Tibi, transeat; Eſt clara Scripturis, nego. Ego autem in negotio Fidei non debeo Tibi, ſed Scripturis Fidem adhibere, cùm in quæſtione fidei ſola Scriptura ſit iudex & regula infallibilis, vti ipſe profiteris.

XVI. Si forte Aduerſarius vlteriùs contendat, Maiorem, & Minorem poſſe oſtendi ex Scripturis; de hoc ne litem intricatam moueas, Reſponde, ſed quomodo probas Scripturam cogitaſſe de illa concluſione inde inferenda, cum illa in Scripturis non legatur; imò nec vllus SS. Patrum in terminis eam concluſionem ex illis præmiſſis intulerit. Ergo tu mihi pro articulo fidei obtrudis vnam concluſionem ex tuo tantùm cerebro fabricatam, quam non ſcimus aut Scripturæ, aut vlli Patrum vnquam in mentem veniſſe. An non vides quàm longè à tuo propoſito & ſcopo aberras, dum conaris tua forma, & illationes extra Scripturam formatas, pro puro Dei verbo nobis venditare?

Si vrgeat, Concluſionem, quæ infertur ex Maiori & Minori reuelata, habendam eſſe pro articulo fidei. Reſponde: Prius probandum eſſet ex puro Dei Verbo tuam concluſionem ex duabus præmiſſis reuelatis *in debita forma* à te illatam eſſe; hoc autem in *Scriptura* non oſtendes.

XVII. Secundò, Quæro abs te, Amice, an ignores hoc ipſum inter optimos Theologos incertiſſimum eſſe, An concluſio quatenus deducitur ex duabus præmiſſis reuelatis pro articulo fidei haberi debeat. Negant diſertè Valencia, Lorca, Molina, Turrianus, Comptonus & alij complures in Philoſophia, & Theologia verſatiſſimi. Quia inquiunt, ſola reuelatio & authoritas diuina non mouet ad aſſenſum iſtius concluſionis: illi enim aſſentimur ex parte propter formam ſyllogiſticam,

cam,

cam, ſiue formalem connexionem præmiſſarum cum concluſione, quæ tamen forma & connexio non eſt in Scripturis reuelata. Hinc opinio probabilis eſt multorum Theologorum cum Caietano, Suare, Vega, Cano, Comptono, &c. Fidem non eſſe diſcurſiuam, ſed immediatè, & ſimplici actu credi reuelationem diuinam & myſterium reuelatum, v. g. reuelatam eſſe in Scripturis Verbi incarnationem, abſque eo quod illud credatur propter diſcurſum & formam ſyllogiſticam, quia hæc fundatur tantum in hoc principio merè naturali: Quæcunque ſunt eadem vni tertio ſunt eadem inter ſe: atque ita fides noſtra, ex vi huius motiui, non eſſet certior quauis ſcientia naturali.

XVIII. Cùm igitur hæc ſit quæſtio incerta, & inter Theologos diſputata, & in Scripturis non contenta aut deciſa, debet Aduerſarius exhibere Articulum de quo diſputatur, non in conſequentia à ſe formata, ſed in claro & aperto Scripturæ ſacræ teſtimonio, de quo nemo poſſit dubitare. Tale autem Teſtimonium pro articulo fidei Catholicæ contrario nunquam proferre poterit.

Scio quidem Bellarminum, & plures alios contra hæreticos per conſequentias procedere, & in diſſoluendis eorum ſyllogiſmis ſingulas propoſitiones diffusè examinare. Sed quia illa via prolixior eſt, & iis qui ſcholas non multum triuerunt nimis intricata, hanc ego aperio artem diſputandi compendioſam, facilem, & iis quibus hæc ſcribo magis aliquando accommodatam. Et hos iterum moneo, ne vllo modo permittant Aduerſarium extra hanc formam diuagari, cum Sectarius qui extra Scripturas nihil ſe credere profitetur, illam diſputandi formam admittere teneatur, vel primum illud fidei ſuæ principium abiurare. Hanc verò reſpondendi viam ſi Catholicus firmiter teneat, nec patiatur ſe ad alia pertrahi, facilè Aduerſario, reſponſione inexpectata perculſo, os occludet, & paucis verbis apertam de eo victoriam reportabit.

CAPVT X.

Quædam Dilemmata Sectario breuiter proponenda.

XIX. VAldè vſitatum eſt Hæreticis, quando cum Catholicis conuerſantur, varijs de fide quæſtionibus ex improuiſo eos laceſſere, quas vt refellere poſſint, methodum ſuprà tradidimus. Hic iuuat ex altera parte breues quaſdam Interrogationes per modum dilemmatis Catholico ſubminiſtrare, quibus inſultantem aduerſarium facilè compeſcat, & ex quouis reſponſo conſtrictum teneat, eumque adigat, vt ſine ambage affirmando, vel negando præcisè reſpondeat, hoc modo.

Dilemma I.

XX. Quæro, An tua Eccleſia v. g. Lutherana, ſit antiqua, an noua? Si reſpondeat eſt antiqua. Quæro igitur, vbi fuit, aut quis antiquorum eius vnquam meminit per 1500. annos à Chriſto vſque ad Lutherum? Si dicat eſſe nouam; Infer, ergo non eſt Eccleſia Chriſti, quæ antiqua eſt, ante mille ſexcentos annos ab eo conſtituta.

Dilemma II.

XXI. Quæro. Vera Chriſti Eccleſia eſt ne fallibilis, an infallibilis? Si reſpondeat, eſt infallibilis. Quomodo ergo falſa eſt Eccleſia Romana quæ ab initio fuit vera Chriſti Eccleſia, vt ipſi Sectarij admittunt. Si dicat, eſſe fallibilem. Quomodo ergo tibi conſtat tuam Eccleſiam Lutheranam non eſſe hodie falſam, ſi vera Eccleſia poſſit eſſe fallibilis, & à fide deficere.

Dilemma III.

XXII. Quæro, Vel homines poſſunt ſaluari in Eccleſia Romana, vel non poſſunt? Si non poſſunt, ergo totus mundus damnatus eſt à primis Eccleſiæ temporibus per 1500. annos vſque ad Lutherum, quo tempore nulla alia nota fuit hominibus Eccleſia Chriſti niſi Romana. Si poſſint in Romana ſaluari, cur Lutherus & eius Sectarij eam deſeruerunt?

Item, Religio Romana in Anglia ante Lutherum fuit vera, vel nunquam in Anglia fuit vera Chriſti Religio. Nam Anglia ſuſcepit Chriſti fidem ab Eccleſia Romana ſæculo 6. per Auguſtinum Anglorum Apoſtolum, vera autem Chriſti fides priùs defecit in Eccleſia Romana ſæculo quinto, ſecundùm aduerſarios: ergo Anglia nunquam habuit veram Chriſti fidem, ſi vera eſt Sectariorum doctrina. En quanto dedecore Sectarij ſuam patriam improuido errore afficiant.

Dilemma IV.

XXIII. Quæro, Eccleſia Lutherana, ſi fuit in mundo ante Lutherum, vel erat viſibilis, vel

Digitized by Google

vel inuiſibilis. Si aſſeras fuiſse viſibilem, dic quæſo, quis eam vidit, quis de ea vnquam ſcripſit, aut mentionem fecit. Si autem dicas fuiſse inuiſibilem, idem eodem iure de ſua Eccleſia dicent Turcæ, dicent Anabaptiſtæ, dicent noui Tremblantes, ſiue Tremuli, an ideò illis credemus?

Dilemma V.

Quæro, Veſtra Eccleſia ſi fuit in mundo ante Lutherum, vel fuit ſancta, vel non ſancta. Si fuit ſancta, aſſigna aliquem ex ſanctis Lutheranis, eiuſque vitam, aut miracula in vlla hiſtoria ſacra, aut profana à tempore Chriſti vſque ad Lutherum. Si non fuit ſancta, ergo non fuit Eccleſia Chriſti, quæ ſancta eſse debet, & ſemper ab initio tot habuit ſanctos Apoſtolos, Martyres Confeſsores.

Dilemma VI.

XXIII. Quæro, Scriptura ſacra non eſt nata cum Luthero, ſed eam accepit ab Eccleſia Romana à centum circiter annis quando ab ea defecit. Quæro igitur hoc modo. Eccleſia Romana, à qua Lutherus accepit Scripturas ſacras, vel fuit tunc temporis vera, vel falſa Eccleſia. Si dicas fuiſse veram: damnandus eſt Lutherus & omnes eius aſseclæ, qui Eccleſiam veram deſeruerunt. Si autem reſpondes fuiſse falſam, quomodo ergo conſtat Lutherum & Lutheranos non habere falſam Scripturam, cùm illam acceperit à falſa Eccleſia, quæ multò faciliùs potuit occultè Scripturam, quàm publicè veram fidem paulatim corrumpere. Quomodo ergo poteſt Lutheranus gloriari ſe puro Dei Verbo credere & adhærere.

Dilemma VII.

XXIV. Quæro, Religio Lutherana qua talis conſiſtit ea articulis purè negatiuis ver. gr. Non eſt Purgatorium; Non eſt Papa; Non eſt Miſsa, &c. Quæro igitur. An articuli illi contineantur in Scriptura, an non? Si affirmas, oſtende mihi locum vbi Scriptura dicat, non datur Purgatorium, &c. Si negas poſse in Scriptura aſſignari. Ergo Lutheraniſmus qua talis conſtat ex articulis in Scriptura non contentis: ergo non nititur Verbo Dei.

Si reſpondeas illos non eſse Lutheraniſmi articulos eſsentiales, ſed tantùm accidentales. Quæro iterùm, An illi articuli, quos vocas accidentales, contineantur in Scriptura, an non? Si contineantur in Scriptura, non minùs eſsentialiter ſunt articuli à Deo reuelati, quam quivis alius in Scriptura contentus: Omnia enim quæ diuina veritas in Scriptura proponit, æquè ſunt Verbum Dei, & æqualiter participant infinitam Dei reuelantis authoritatem, ac proindè neceſsarium eſt æqualiter eſse credenda. Si autem dicas, in Scriptura non reperiri: ergo iam cogeris admittere articulos tuæ fidei eſse extra fidem, hoc eſt extra Scripturam, in qua ſola profiteris tuam fidem contineri. Ergo corruit tota fabrica Lutheraniſmi in illis fidei articulis quos ſibi de nouo fabricauit, & in quibus diſſidet ab Eccleſia Romana.

Dilemma VIII.

XXV. Quær. Aſseris. Eccleſiam Romanam defeciſse à vera fide circa annum Chriſti quingenteſimum, hoc enim docent Sectarii. Quæro, an defecerit illa tota ſimul, an ſucceſſiuè per partes. Non tota *ſimul*. Quia hoc tantumdem eſset, ac ſi omnes qui toto orbe ſunt in Eccleſia Romana hodie decumberent Romani, & cras ſurgerent Lutherani. O figmentum! dic quæſo, quænam hiſtoria rem tam prodigioſam commemorat?

XXVI. Neque dici poteſt quod Eccleſia Romana defecit *ſucceſſiuè*, hoc eſt, vna pars cæperit negare aliquem articulum fidei, quem Eccleſia eatenùs affirmauit. Nam omnes quæ id fecerunt à reliquo Eccleſiæ corpore tanquam hæretici ſemper ſeparati fuerunt. Ergo non potuit ipſum Corpus Eccleſiæ Romanæ a vera fide ſucceſsiuè deficere. Exemplum ſit in Berengario, quando circa annum Chriſti milleſimum cæpit negare in Euchariſtia realem Chriſti præſentiam, ſtatim reliqua Eccleſia ſe illi oppoſuit, illumque vti hæreticum damnauit, vti fusè tradit Hiſtoria Eccleſiaſtica, quæ omnia Eccleſiæ diſſidia ac ſchiſmata ſemper accuratè commemorat. Ante Berengarium autem nullus omninò in vlla Hiſtoria reperitur publicè in Euchariſtia realem Chriſti præſentiam negaſse. Ergo tota ſemper Eccleſia vſque ad Berengarium illam affirmauit, adeòque manifeſtè oſtenditur, primitiuam Eccleſiam realem Chriſti præſentiam credidiſſe, & ab ea fide nunquam ſucceſſiuè defeciſse. Huius dilemmatis euidentia conuictus traditur in Gallia Comes Turrenius generalis armorum celeberrimus, & primaria olim Sectariorum columna, qui non ita pridem tot bellica trophæa publica Romanæ fidei profeſſione coronauit.

Di-

Digitized by Google

Dilemma IX.

XXVII. Quæro. Domum Miraculorum; vel eſt certum ſignum veræ Eccleſiæ, vel non eſt certum eius ſignum. Si dicas non eſſe certum ſignum veræ Eccleſiæ; iam accuſas Chriſtum fraudis & impoſturæ, qui Miracula pro ſigno certo & indubitato veræ Eccleſiæ propoſuit *Matthæi* 11. Cæci vident, claudi ambulant &c. & *Marci* 16. Signa autem eos qui crediderint hæc ſequentur, in nomine meo dæmonia eiicient &c. & per hæc ſigna Iudæos & Gentiles ad ſuam Eccleſiam adduxit.

Si autem admittas donum Miraculorum eſſe certum ſignum veræ Eccleſiæ; iam clarum eſt Eccleſiam Romanam eſſe veram, in qua ſola, etiam hoc æuo, miracula priſcis ſimilia requiruntur.

Dilemma X.

XXVIII. Quæro, ex moderno Sectario; An agnoſcat antiquos hæreſiarchas, verbi gratia, Arium eſſe verè hæreticum, & ritè condemnatum, an verò id neget. Si negat Arium verè eſſe hæreticum, iam condemnat primævam Eccleſiam quæ Arium vt hæreticum proſcripſit. Si verò agnoſcat Arium verè eſſe hæreticum, idem de Luthero, & moderno quovis Sectario, admittere debet. Vterque enim eodem modo ab vniuerſa Eccleſia Romana damnatus & ſeparatus fuit; & ideo toto orbe pro hæreticis habiti. Nam ſicut hoc tempore dicit Lutherus Eccleſiam Romanam errare, ita in primis ſæculis idem aſſeruit Arius, & tamen apud omnes eſt hæreticus. Sicut Lutherus citat pro ſe Scripturas, ita multò magis vrgentes pro ſuo errore citauit Arius, vt probaret Filium in diuinis eſſe Patre minorem: Pater maior me eſt. *Ioann.* 14. Et vbi Scripturæ dicunt Patrem, & Filium vnum eſſe, Arius explicat de metaphorica, & morali vnitate voluntatis. Denique quidquid pro ſe prætendet Lutherus eodem, iure pro ſe dicet, aut olim dixit Arius. Ergo neceſſe eſt (Lutheranæ &c.) vt vel Arium hæreticum eſſe neges, vel te hæreticum admittas.

CONTROVERSIAE
RECENTIORES
De Authoritate
PONTIFICIS,
ET CONCILIORVM.

QVoniam Authoritas Eccleſiæ docentis, quam ſupra ſtabiliuimus, exire ſolet in actum per definitiones Pontificum, aut Conciliorum, neceſſarium eſt difficultates modernas quæ de his moueri ſolent latius explanare, vt curatores animarum in quavis particulari quæſtione ſanam Eccleſiæ doctrinam diſcernere, ac tueri valeant.

QVAESTIO I.

An authoritas Concilij generalis ſit ſupra authoritatem Pontificis?

AFfirmatiuam partem ſuſtinuerunt aliqui Doctores Catholici, qui licet contra hæreticos agnoſcant, Pontificem eſſe ſupremum in terris Caput vniuerſæ Eccleſiæ, id tamen intelligunt de Eccleſia vt eſt ſingillatim, ac ſparſim ſumpta, non verò vt collecta, & in vnum Corpus legitimè congregata. Ita docuit Gerſon. lib. de Poteſtate Papæ, Almainus de author. Eccleſiæ, Toſtatus defenſorij *part.2. cap.72.* & aliqui ex Sorbonicis, contra quos.

Dicendum eſt, Pontifici competere authoritatem Concilio generali maiorem. Eſt hæc communis Theologorum doctrina, quam plures dicunt fidei proximam, & oppoſitam ſententiam erroneam appellant, ac fuſè eam oppugnant, cum Bellarmino de Concil. *lib.2. cap.15.* Caietano, aliiſque.

I. Vt clarius hoc breuiuſque probetur, aſſumo id primò, quòd aduerſari vltro concedunt. Pontifex Romanus eſt Caput, ac Paſtor vniuerſalis ſingularum Eccleſiarum vt ſunt ſparſæ ac ſeiunctæ; Ergo eſt etiam Caput ac Paſtor omnium Eccleſiarum vt ſunt in vnum coniunctæ ac congregatæ in Concilio generali. Patet conſequentia, quia per collectionem in vnum gregem, ſiue in Corpus Concilij, Eccleſiæ particulares non deſinunt eſſe oues Chriſti, quas disertè ac ſine exceptione.

Chri-

Digitized by Google

Chriſtus ipſe ſuo in terris Vicario ſubiecit, dum dixit Petro: *Paſce oues meas; Confirma fratres tuos*. Non enim deſinunt eſſe oues, aut degenerant à natura fratrum per mutuam coniunctionem inter ſe, & cum ſuo Capite in Concilio generali.

Ex quo vlterius patet, Concilio nullam immediatè à Chriſto collatam eſſe authoritatem, ſed illam quam habet poteſtatem à Pontifice deriuare, cum Chriſtus nulli præter Petrum reperiatur gubernandæ Eccleſiæ authoritatem conceſſiſſe.

II. Probatur ſecundò hæc doctrina, ex ipſa Conciliorum Generalium ſolemni ac legitima declaratione, qua ſummi Paſtoris authoritatem Concilio maiorem agnoſcunt. Atque imprimis Concilium Florentinum, ex Patribus tàm Græcis, quàm Latinis conflatum, ſummo conſenſu ſic decernit P. II. Collat. 22. *Definimus Sanctam Apoſtolicam Sedem, & Romanum Pontificem ſucceſſorem eſſe B. Petri Verticis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium*, & totius Eccleſiæ Caput, *& omnium Chriſtianorum Patrem, ac* Doctorem *exiſtere, & in vniuerſum orbem tenere primatum, & in B. Petro paſcendi, regendi, & gubernandi vniuerſalem Eccleſiam à Domino noſtro Ieſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe*. En Decretum legitimi Concilij, & à Pontifice confirmati, declarat Chriſti Vicarium totius Eccleſiæ Caput: & in vniuerſum orbem tenere Primatum: Pars autem orbis eſt Eccleſia in Concilio congregata: non poterit ergo Pontificis authoritati ſe ſubducere, niſi fortè vltrà vniuerſum orbem ad ſpatia ignota ſe recipiat.

Accedit altera definitio generalis Concilij Lateranenſis vltimi, ſub Leone X. ſeſſ. 2. vbi poſtquam declaratum eſt decreta Concilij Baſileenſis contra Pontificis authoritatem nullius eſſe roboris, ita ſubiungitur: *Solum Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem tanquam* Authoritatem ſupra omnia Conſilia habentem. *Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac diſſoluendorum plenum ius ac poteſtatem habere, nedum ex ſacra Scriptura teſtimonio, dictis Sanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum etiam Prædeceſſorum noſtrorum, ſacrorumque Canonum decretis, ſed propria etiam eorundem Conciliorum confeſſione manifeſtè conſtat*: Facit horum Conciliorum in propria cauſa tam luculenta confeſſio, vt ſuperuacaneum putem prolixiora eam in rem argumenta coaceruare, quibus facilè eſt tractatus integros implere.

III. Opponunt aliqui primò, Decreta Concilij Conſtantienſis *Seſſ*. 4. & Concil. Baſileenſis *Seſſ*. 2. quæ videntur Concilio generali aſſere authoritatem Pontifice maiorem.

Reſpondeo, Concilia iſta quoad hoc confirmata non fuiſſe, ideoque in hoc nullum robur obtinere, vt conſtat ex Bulla Leonis X. in Concilio Generali Lateranenſi, in qua declaratur, vtrumque Concilium in hoc negotio erraſſe, ipſumque Concilium Baſileenſe Conciliabulum appellatur, quod fuſius oſtendit hic Bellarminus, ac Turrecremata qui tunc vixit, aliique.

Oppones ſecundò, In primo Concilio ab Apoſtolis Hieroſolymis celebrato, non Petrus, ſed totum Concilium dixit; *Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis, &c.* Et decreta iſtius Concilij authoritate Eccleſiæ propria, non Petri nomine, ad fideles Antiochiam tranſmiſſa fuere.

Reſpondeo, hæc quidem geſta fuiſſe authoritate totius Concilij, ſed non excluſo Petro eius Capite, à quo decreta illa vim & robur accepere, ſicut dum modò decreta Concilij Tridentini proponuntur fidelibus nomine Concilij, id omnes intelligunt de Concilio prout in eo Pontifex includitur.

Oppones tertiò Matthæi 18. Chriſtus dixit ipſi Petro. Si peccauerit in te frater tuus, dic Eccleſiæ. Ergo ipſa Eccleſia in Concilio congregata, poteſtatem iudicandi immediatè à Chriſto accepit.

Reſpondeo, præceptum illud non intelligendum de Eccleſia in vniuerſali Concilio congregata, aliàs enim impleri non poſſet trecentis annis poſt Chriſtum quo tempore nullum in Eccleſia fuit Concilium generale. Per Eccleſiam igitur Chriſtus hic aliud non deſignat, quam quemlibet Superiorem, aut Congregationem, quæ in Eccleſia legitimum iudicium exercet; rectè enim dicitur fieri ab Eccleſia, quod fit à perſona publicam in ea habente poteſtatem.

IV. Poſtremò, hic extorquendum eſt telum quibuſdam qui hoc tempore in Partibus hæreticorum ſe vocant Miſſionarios Apoſtolicos, nec dubitant tamen, vt euehant poteſtatem Principum ſæcularium, Apoſtolicæ ſedis authoritatem infra Concilium deprimere: ac confidenter aſſerere, hanc eſſe Eccleſiæ Gallicanæ certam & indubitatam doctrinam.

Verùm in hoc produnt craſſam rerum Gallicarum ignorantiam, dum ſuam, & paucorum labem, omnibus Galliæ Theologis affricare nituntur. Teſtatur id celebris Scholæ Sorbonicæ Doctor Andræas Duvallius agens de ea ſententia quæ aſſerit Pontificem eſſe ſupra

Con-

Digitized by Google

Concilium generale, Tract. de Rom. Pontif. poteſtate P. 4. q. 7. *Totus* (inquit) *orbis, exceptis pauculis Doctoribus, eam* (ſententiam) *amplectitur; & rationibus validiſſimis, cum ex Scripturis, Concilijs, & Patribus, tum ex principijs Theologiæ petitis confirmatur*. Atque ita Doctor luculenter oſtendit in Anteloquio 9 *quo pacto*. Concilium Baſileenſe, in hoc puncto Pontificiæ authoritati inimicum, ab vniuerſa Eccleſia exploſum ſemper reiectumque fuiſse, nec aliam in hoc eſse fidem Galliæ, quam vniuerſalis Eccleſiæ.

Huius rei præclarum præbuere argumentum Epiſcopi Galliæ, & Doctores Sorbonæ, quando Pariſijs anno 1611. Prodiit libellus Anonymus de Eccleſiaſtica & Politica poteſtate, qui cum in hac quæſtione videretur Pontificis authoritati aduerſari, Cardinalis Perronius, vna cum Epiſcopis Prouinciæ Senonenſis, & poſtea Aquenſis Prouinciæ Antiſtites, graui cenſura libellum notarunt, ac ſuo decreto condemnarunt. Quorum ſententiam ipſe Author libelli poſtea amplexus eſt, ſuumque errorem debitè retractauit.

Deſinat ergo talium Miſſionariorum inanis illa credulitas, qui vt inter heterodoxos cupiditatibus ſuis aliquando velificentur, nimis facilè ad tales perſuaſiones animum conuertunt.

QVAESTIO II.

An Pontifices definitiones ſint infallibiles abſque aſſenſu Concilij generalis.

I. Reſpondeo, & dico, Pontificem Romanum infallibilem habere authoritatem in definiendis rebus fidei pro vniuerſa Eccleſia, etiam abſque Concilio generali. Hæc doctrina communis eſt paſſim inter Theologos: Contra Gerſonem, & Almainum in lib. de poteſtate Eccleſiæ, Alphonſum de Caſtro, & Toſtatum defenſorij *p.* 2. *c.* 30. Adrianum VI. antequam eſset Pontifex, *q. vlt.* de Confirmatione, & *quodlib.* 2. *q.* 1. cum quibus ſenſiſse videtur Baius, vt patet ex eius Epiſt. ad Doct. Grauium data ann 1572. & aliqui Sorbonici, qui tamen non negant definitioni Pontificis etſi fallibili obtemperandum eſse. Sed iſtorum ſententia ab aliis Theologis varia cenſura notatur, adeò vt Bellarminus hanc etiam dicat erroneam, & hæreſi proximam, & plures recentiores abſolutè hæreticam.

Probatur hæc doctrina primò, illis argumentis quibus ſupra oſtendi Pontificem eſse ſupra Concilium, & nulli omninò à Chriſto, præter quam Petro, immediatè collatam eſse authoritatem infallibilem regendi, & docendi vniuerſam Eccleſiam, dum ſoli Petro cum ſucceſſoribus determinatè, & in ſingulari dixit: Luc 22. *Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua. & Tu aliquando conuerſus confirma Fratres tuos*. Et Ioan. 21. *Petre amas me? Paſce oues meas*. Et Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*.

II. Sed ne quis vlterius dicat, ſoli quidem Petro, & ſucceſsoribus collatam fuiſse poteſtatem *immediatam* docendi vniuerſam Eccleſiam; potuiſse tamen Chriſtum requirere aſſenſum Concilii generalis, tanquam *conditionem* ſine qua Spiritus Sanctus Pontificis definitioni non aſſiſteret.

Contrarium euincunt verba Chriſti ſuperius allata, quæ cum ſint abſoluta, non patiuntur vllam huiuſmodi conditionem opponi: præſertim cum illa gratiam ac Priuilegium contineant, quod nunquam vltra Principis verba reſtringendum iudicatur. Et verò parum Eccleſiæ vſibus conſentanea fuiſset in Pontifice hæc docendi, & definiendi authoritas, ſi non eſset ab erroris periculo libera abſque Concilio generali, quod nunquam ſine ingenti labore ac molimine, imò aliquando, obſiſtentibus Principum diſſidijs ex toto orbe Chriſtiano nullo modo cogi poteſt. Hunc igitur Eccleſiæ vniuerſæ Cœtum requirere ad decidendum qualibet fidei controuerſiam, ne quidem prudentiæ eſt humanæ, multò minus prouidentiæ diuinæ.

Sed age, ſi lubeat Eccleſiam vniuerſam tot itineribus toties fatigare. Demus iam grandæuos illos Concilii Patres per mille viarum diſcrimina ab extremis oris in vnum cætum, locumque cum ſuo Capite conueniſſe. Proponitur congregatis noua quæpiam fidei controuerſia, itur in ſuffragia. Sed ecce, vt ſæpè factum, aliud ſentiunt Patres, aliud Pontifex. Cuius hic ſententiæ ſtandum erit? Non ſolius Concilii, cum fatearis huius aſsenſum tantùm requiri per modum *conditionis*, vt Pontificis definitio ſit infallibilis. Neque admittas ſtandum eſse ſententiæ definitiuæ ſolius Pontificis. Quid ergo Eccleſiæ in hoc Concilio conſilii erit? Si tuæ innitatur ſententiæ, re infecta iter remetiendum, & de controuerſiis fidei decidendis deſperandum erit.

III. At ne id vnquam euenturum formidemus: Probatur ſecundò noſtra aſsertio, ex teſtimonio Conciliorum generalium, quæ in Pontifice res fidei per ſe definiente hanc authoritatem erroris expertem vltro agnoſcunt. Illam in Leone I. lubens admiſit Synodus

Calcedonenſis IV. Nam priuſquam Synodus illa Calcedone congregata fuiſſet, Leo Pontifex damnauerat Eutichetem Epiſtola Flauiano Conſtantinopolitano inſcripta, quæ verius encyclica ſiue vniuerſalis fuit. Hæc cum Concilio lecta eſset actione 2. Patres acclamarunt; *Anathema qui ita non credit, Petrus per Leonem locutus eſt*. Hanc itaque Leonis Epiſtolam ac ſententiam definitiuam, tanquam certiſſimam fidei regulam acceperunt, eique Actione quarta in Concilio ſubſcripſerunt. Quinimo poſtquam aliqui Epiſcopi Aegyptij, qui prius in reprobando Eutichete tergiuerſati fuerunt, tandem dixiſſent, *Anathema, Euticheti, & credentibus ei*, nondum acquieuere Patres, ſed iudicantes rem ex ſola Pontificis ſententia decernendam, denuò inclamarunt, *Subſcribant Epiſtolæ Leonis, qui non ei ſubſcribit hæreticus eſt*. Vſque adeò, ex ſola Pontificis immobili ſententia, iam iudicatum eſſe pronunciarunt, ita vt quemlibet ei obſiſtentem pro hæretico haberent. Denique tota Synodus communibus votis Actione 16. à Leone poſtulauit, vt ſua confirmatione decreti Concilij firmum robur adijceret: ſatis in hoc apertè profeſſa, inconcuſſam Decretorum firmitatem à ſola Pontificis authoritate dependere.

IV. Neque alia cæterorum Conciliorum mens & ſententia fuit: patuit eâ in Conſtantinopolitano II. Actione 4. erga Pontificem Agapetum in cauſa Anthimi: nec minus in Synodo VI. actione 18. erga Agathonem, de cuius ibi litteris tota Synodus ait. *Quos, vt à ſummo Apoſtolorum vertice diuinitus conſcriptas, agnoſcimus*. Nec in Synodo VIII. erga Adrianum II. ac Nicolaum I. vbi actione 5. de ſententia Photij ſic denuntiatur: *Neque nos ſanè nouam de illo iudicij Sententiam ferimus, ſed iam olim à Sanctiſs. Papa Nicolao, & ſucceſſore illius Adriano pronunciatam, quam nequaquam poſſumus immutare*. Si Synodus Pontificis ſententiam immutare non potuit, ergo agnoſcit eam immutabilis eſse veritatis. Sed ne in proferendis aliorum Conciliorum monumentis ſim prolixior, tantum adiungo breuem Concil. Trident. confeſſionem de Baptiſmo ſeſſ. 7. can. 3. *Eccleſia Romana autem non niſi ratione Pontificis eſt Magiſtra cæterarum*. Quid vero aliud hoc eſt, quam ſoli Pontifici competere infallibile in docenda Eccleſia magiſterium.

At, inquies, quædam Pontificum definitiones inter ſe pugnare videntur. Repono breuiter, non pauciores in Concilijs, imo in Sacris litteris antilogias in ſpeciem apparere: an ideo his, aut illis ſua concidit authoritas? ſoluit illas facilè Bellar. & Amic. to 4. diſp. 7. ſect. 2.

V. Poſtremò; vim habet inſuperabilem conſtans Eccleſiæ toto orbe diffuſæ conſenſus in acceptandis omni æuo Pontificum decretis, quibus grauiores quædam hæreſes profligatæ fuerunt, etſi ea nullius fuerint generalis Concilij aſsenſu corroborata. Conſtat enim primò, iam inde à tempore Apoſtolorum, nullum in Eccleſia coactum fuiſſe Concilium generale vſque ad Nicænum I. ſub Syluestro Papa, quartò demum poſt Chriſtum ſæculo: & tamen primi Pontifices ante Syluestrum, contra emergentes hæreſes plurimas fidei, morumque controuerſias irrefragabili authoritate definiuerunt. Damnarunt enim illi, & hæreticos declararunt Cataphrygas, Montaniſtas, Marcioniſtas, Nouatianos, ac Sabellianos, eoſque ab Eccleſiæ corpore ſepararunt.

Poſt tempora Concilij Nicæni, quis ignorat quam graues in Eccleſia hæreſes ſuſcitarunt Pelagiani, Semipelagiani, Priſcillianiſtæ, Berengarius, Petrus Oxonienſis, alijque, quorum errores ſoli Pontifices abſque Concilio generali proſcripſerunt, atque horum decreta omnes toto orbe fideles inuiolabili fide ſibi ſuſcipienda eſse non dubitarunt. Ac in Pelagiana quidem hæreſi profliganda ſuum, ſuique æui ſenſum ac ſententiam apertè depromit Gelaſius Papa *Epiſtola 4.* Quid, inquit, tendimus vltra definita maiorum? aut cur nobis non ſufficiunt? an fortè neſcitis hanc hæreſim de qua loquimur, ab Apoſtolica dudum ſede per beatæ memoriæ Innocentium, ac deinde Zozimum, Bonifacium, Cœleſtinum, Sixtum, continuis ac inceſſabilibus ſententijs fuiſse proſtratam.

His ſuperiori ſæculo ſucceſsere Leonis X. decreta contra Lutheri errores ſancita, & antè coactum Tridentinum magno omnium, præterquam Lutheranorum, conſenſu recepta. Subierunt & noſtro æuo, contra Ianſenij dogmata, Vrbani VIII. aliorumque Pontificum Innocentij X. & Alexandri VII. nota ſatis orbi Chriſtiano Diplomata, de quibus tamen cogimur, ſi boni Eccleſiæ filij eſſe velimus, vt Gelaſius, pronunciare: Quid tendimus vltra definita Maiorum? aut cur nobis non ſufficiunt? an fortè neſcitis hanc hæreſim (de qua loquimur) ab Apoſtolica dudum ſede per beatæ memoriæ *Vrbanum* ac deinde *Innocentium* & *Alexandrum* continuis ac inceſsabilibus ſententijs fuiſse proſtratam. Hæc illius primæui & aurei ſæculi, aurea vox, & doctrina fuit: neſcio quid ferreum, ac priſcis incognitum ſubinde minatur noſtra ætas, quoties contra ſupremi Paſtoris vocem obdureſcit. Deficere non potuit in Romanis Pontifici-

ficibus priſtina illa, & à Deo promiſſa in docendo authoritas, an ergo defecit in obluctantibus primæua obſeruantia?

VI. Admittunt igitur more maiorum paſſim Doctores Catholici, Pontificis etiam abſque Concilio authoritatem erroris expertem, ſupra aſſertam: & hanc extendunt ad deciſionem indubitatam omnium controuerſiarum, in quibus è Cathedra alterutram partem pro vniuerſa Eccleſia definit.

Emerſerunt tamen recentiores quidam Theologi, qui huic amplitudini Pontificiæ poteſtatis nouos limites apponere moliuntur. Quamvis enim admittant Pontificem in definienda Iuris quæſtione errare non poſſe, volunt tamen in Quæſtione facti, etiam quando Eccleſiam vniuerſam è Cathedra docet, errori obnoxium eſſe. Et vt ſecuri ſint ne ab hac doctrina validiori fræno cohibeantur, negant etiam Concilio generali authoritatem indubitatam in *Facti* quæſtiones concedendam. Hinc ſi quando de alicuius Perſonæ erroribus, de ſenſu Libri, de mente Authoris, & aliis huiuſmodi, controuerſia noua oboritur, vt ſententiam ſibi metuendam declinent, liberum pandunt ad Facti quæſtiones effugium, hoc ſe clypeo contra Pontificum ac Conciliorum decreta, & anathemata tutos arbitrantur.

VII. Sed leuius ferendum foret, ſi huius doctrinæ lues iis tantum, quibus nata eſt, finibus contineretur. Latè nimiũ illa ſerpit, dum tranſit oceanum, & ad Apoſtolicos quoque Miſſionarios penetrauit, quorum aliqui ſuis etiam Scriptis hoc contagioſum virus inſperſerunt. Nec dubitarunt, in alio genere cauſæ ac controuerſiæ, contra Pontificum decreta ac cenſuras, hanc Facti quæſtionem obtendere; & ipſos etiam Sectarios, hoc prætextu, Pontificiæ poteſtati in multis ſubducere. Ne igitur alii hoc nixi medio apud ignaros aditum ſibi vlteriorem aperiant, hic breuis huius controuerſiæ expoſitio illis opportunè obijcitur.

QVAESTIO III.

An Pontificis in definiendo authoritas infallibilis extendat ſe ad omnes tam Iuris, quam Facti quæſtiones?

I. RESpondeo, & dico, Nullum errorem cadere poſſe in doctrinam quam Pontifex authoritate ſumma definit, & proponit vniuerſæ Eccleſiæ, ſiue illa Iuris, ſiue Facti quæſtionem contineat.

Nolo probare hanc aſſertionem argumentis prolixioribus. Ex vnico principio iam ſtabilito rem hanc dilucidè breuiterque conficiam.

Certum eſt fide diuina omnibus Catholicis, Eccleſiam vniuerſam, cuius caput eſt Romanus Pontifex, non poſſe in credendo errare; quod ſupra contra Sectarios firmaui. Atqui ſi definitio Pontificis in doctrina Facti eſſet obnoxia errori, in eundem errorem traheretur vniuerſa Eccleſia. Ergo in proponenda Eccleſiæ huiuſmodi doctrina non poteſt Pontifex errare.

Minor probatur. Quia de facto Pontifex ſumma poteſtate aliquid definiens in quæſtione facti, diſtrictè, & ſub anathemate mandat id credi & recipi ab vniuerſa Eccleſia, eo tenore quo procedit in quæſtione iuris; & tota Eccleſia tenetur eius mandato obtemperare. Ergo ſi Pontifex in definienda Facti quæſtione eſſet fallibilis, abſolutè poſſet, imò deberet vniuerſa Eccleſia in eundem errorem induci.

En quo pertingat noxius error? qui dum in Facti quæſtione Pontificis authoritatem conuellit, eadem ruina inuoluit vniuerſam Eccleſiam, ipſam columnam, & firmamētũ veritatis.

II. Hanc verò in Pontifice circa Facti quæſtiones inuiolabilem poteſtatem ab Eccleſia agnitam ſemper, receptamque fuiſſe, ex ſuis ipſa monumentis teſtabitur, ex quibus ſufficiet pauca, eaque recentiora proferre.

Sunt hæ Facti quæſtiones. An cum corpore Chriſti remaneat panis ſubſtantia in Sacramento Euchariſtiæ: An Chriſtus aquam vino miſcuerit in vltima cœna: An per Baptiſmum & Confirmationem imprimatur character Sacramentalis. An Eccleſia antiquiſſimis temporibus vſa fuerit Indulgentijs: An Deipara ſemper Virgo permanſerit: An eadem per totam vitam ex ſpeciali priuilegio vitauerit omnia peccata etiam venialia &c. Has verò quæſtiones Leo X. Pontifex per ſuam Bullam contra modernos Hæreticos reſoluit, ac definitionem vniuerſæ Eccleſiæ ſub anathemate credendam propoſuit, idemque poſtea in Concilio Tridentino præſtitum fuit. Contra hanc Pontificis definitionem nemo orthodoxus accepit nemo ad Facti latebras confugit, nemo in his quæſtionibus ſine erroris periculo decidendis, præter Sectarios, ſummi Paſtoris authoritatem in dubium reuocauit.

III. Hanc igitur ſemitam in aliis Facti controuerſiis teneat neceſſe eſt, qui non cupit nouo exemplo à priſcis Patrum veſtigijs, & veritate deuiare: quod niſi faciat nullum fidei controuerſijs, nec in Romana quidem Eccleſia,

Digitized by Google

exitum inueniet. Faciamus enim, inſurgente noua aduerſariorum oppugnatione, Pontificem aut Eccleſiam pro fidelium pace aliquid definire, exempli gratia, Deiparam nunquam actu peccaſſe: nunquam contraxiſse maculam originalem: Lutherum non fuiſſe à Deo miſſum. Quam facile foret omnem huius definitionis vim euertere, opponendo, hic inuolui quæſtionem Facti, hanc non eſſe materiam fidei, Pontificem in his ſumma authoritate decidenti poteſtatis ſuæ limites exceſſiſſe. Sæpe enim, an quæſtio aliqua factum inuoluat, à ſola nominis lite dependet. Quiſquis igitur non inanes lites, ſed potius expeditam fidei ſemitam inquirit, huic Regulæ inſiſtat neceſſe eſt: Pontifex aliquid definiuit, & Eccleſiæ credendum propoſuit; ergo id potuit definire. Parum enim vtilis foret Spiritus veritatis in Eccleſia perpetuò manſurus, ſi permitteret Chriſti Vicarium ſuo nomine, & ſumma authoritate aliquid vniuerſæ Eccleſiæ proponere, quod per ſuā aſſiſtētiā ab erroris periculo nō vindicaret.

IV. Neque huic doctrinæ aduerſatur Bellarmin. *Lib 4 de Pont. c. 2.* aut Doctores alij qui tradunt Pontificem, *etiam vt Pontificem, & cum Concilio generali errare poſſe in controuerſijs facti particularibus, quæ ex informatione teſtimonijſque hominum, præcipuè dependent.* Non enim admittunt illi quod Pontifex ſumma poteſtate pro vniuerſa Eccleſia aliquid definiens poſſit eſse obnoxius errori: ſed tantum docent, Pontificem etiam vt Pontificem, per modum iudicis priuati, errare poſse in controuerſijs facti *particularibus*, vti dum aliquem excommunicat, ſuſpendit, damnat, aut abſoluit, poteſt fieri vt innocentem damnet, aut nocentem abſoluat: quia in huiuſmodi iudicio non exercet officium Paſtoris vniuerſalis neque in his, ſi erret, tota Eccleſia in errorem inducitur, quia veritas talis ſententiæ non proponitur definitiuè tanquam ab vniuerſa Eccleſia ſub præcepto recipienda. Dicitur tamen actus illos exercere, tanquam Pontifex quia robur ſuum habent à Pontificia poteſtate, à cuius ſententia ad aliud tribunal appellari non poteſt. Hoc igitur ſenſu intelligendus eſt Bellarmin. nec non Baronius, & Spondanus, dum in Hiſtoria Honorij admittunt Pontificem, & Concilia in quæſtione facti errare poſse. Et de Bellarmino quidem ſatis id apertè colligitur ex verbis, quæ loco ſupra citato præmittit, vbi tradit ſententias Pontificum interdum, *Verſari in rebus particularibus quæ ad paucos pertinent, quales ferè ſunt omnes controuerſiæ facti, vt an talis ſit promouendus ad Epiſcopatum, an iure fuerit promotus, an videatur deponendus*, &c. Harum enim quæſtionum deciſio ex informatione teſtimonijſque hominum præcipuè dependet, non ex Spiritus ſancti aſſiſtentia, quæ tantum Pontifici definienti, & vniuerſam Eccleſiam docenti, promittitur.

Ex dictis hactenus dilucidè ſequitur, Nunquam fieri, aut ſperari poſse, vt aliqua eadem propoſitio ſiue in materia iuris, ſiue facti, ſemel ab Eccleſia aut Pontifice damnata, poſtea definiatur vt vera, vel contra, vt præclarè deducit *P. Bruno Neuſſer* vir eximiè doctus, in ſuo Prodromo Velitari p. 1. cap. 1.

QVAESTIO IV.

An poſſit error cadere in Eccleſiæ, aut Pontificis definitionem de ſenſu Scripturæ Canonicæ, aut de doctrina alicuius libri Catholici.

I. DIco primò, De fide eſt Eccleſiam, aut Pontificem non poſse errare, dum alicuius Scripturæ ſenſum definit, & vniuerſis fidelibus recipiendum proponit.

Probatur ex ipſa Scriptura, & ratione manifeſta, quibus ſupra Cap. 8. contra Sectarios oſtendimus Eccleſiam, & Pontificem, eſse iudicem infallibilem controuerſiarum in materia fidei. Sed quæſtio quæ oboritur de legitimo ſenſu Scripturæ ſacræ, manifeſtè verſatur in materia fidei: verus enim Scripturarum ſenſus nititur Dei reuelantis authoritate, eſtque primum totius fidei fundamentum. Ergo in eo declarando neceſsarium eſt ſententiam Eccleſiæ aut Pontificis ab omni errore immunem eſse. Aliàs nulla ſupereſset via, qua poſſint hæreſes contra verum Scripturæ ſenſum ex ortæ ex comperta veritatis luce diſſipari.

Et verò ſi priſca Patrum veſtigia relegamus, hac authoritate niſi Pontifices, & Concilia profligarunt Arium, Macedonium, Neſtorium, Eutichetem, quos de vero Scripturæ ſēſu ſibi præſidentes, per legitimam verbi Dei interpretationem ſumma poteſtate declaratam ab Eccleſia ſegregarunt. Nec alio telo Patres Trident. confixerunt hæreticos contra veram Chriſti in Euchariſtia præſentiam ſeſe efferentes, quàm interpoſita ſua authoritate, qua declararunt, illos contra Scripturæ ſenſum aberrare, qui Chriſti verba, Hoc eſt Corpus meum, &c. *Ad fictitios, & imaginarios tropos, quibus veritas carnis & ſanguinis Chriſti negatur, contra vniuerſæ Eccleſiæ ſenſum detorquerent.* Si quis igitur hoc interpretandi magiſterium infallibile Eccleſiæ deneget, hic nondum conuictos Lutheri errores, nondum proſtratam Caluini hæreſim fateatur neceſse eſt. De quo ne quis

fide-

fidelium poſſit dubitare, apertè declarat Tridentinum *Seſſ.* 4 Eccleſiæ eſſe, iudicare de vero ſenſu & interpretatione Scripturarum. Neque exiſtimo hanc doctrinam ab alijs, quàm apertis Eccleſiæ hoſtibus in dubium poſſe reuocari.

II. Dico ſecundò: Falli nequit iudicium Eccleſiæ aut Pontificis, authoritate ſumma approbantis alicuius Libri doctrinam vt veram & Catholicam.

Probatur primò; Negari non poteſt quin Eccleſia & Pontifex ſit infallibilis in aperiendo ſenſu Scripturæ ſacræ, vti iam inter orthodoxos compertum eſſe demonſtraui: ergo eadem pollent facultate in approbanda alterius libri doctrina vt Catholica, & abſque erroris periculo recipienda: Eandem vtrobique rationem militare ſic oſtendo. Senſus ille quem Canonicus Scriptor ſuis verbis expreſſit, poteſt ab alio Authore diſſimili verborum ordine & apparatu conſignari, ſicut nullum ſubſit niſi in idiomate, & verbis diſcrimen. Quid quæſo cauſæ eſt, cur ſenſum verum ſub nouo verborum apparatu latentem non poſſit Eccleſia deprehendere, ſi valeat eundem ſub priori ſcribendi forma dignoſcere? Certè ad fidelium inſtitutionem, & ad dirimendas controuerſias omninò facit, veritatem Fidei non tantum in ſacris Litteris ſed etiam in quouis Libro, de quo lis oritur, ſine errore deſignare.

Probatur ſecundò; Si Pontifex, aut legitimum Eccleſiæ Concilium poſſit errare in approbanda alicuius Libri doctrina, vt vera, & Catholica, iam ferè omnes Eccleſiæ definitiones ſuum robur amittent. Doctrina enim in illis definita plerumque à particulari quapiam perſona conſcripta & concinnata fuit, ac poſtea Pontificis aut Concilij iudicio ſubiecta. Quod ſi in iudicando de iſtius Scriptoris ſenſu, Pontifex aut Eccleſia infallibilis non fuit, iam corruunt iſtæ definitiones ab vniuerſis Fidelibus pridem receptæ: Exemplo ſint Canones illi duodecim, quos Epheſinos vocant, quibus anathema dicitur *Neſtorij*; conſcripti fuerunt Canones illi primum à Cyrillo in vna ex ſynodicis Epiſtolis, quos demum vt Catholicos *Epheſina* ſynodus approbauit, vti apertè patet *actione* 4. in initio Concilij Chalcedonenſis. Hæc autem approbatio nullius eſſet roboris, ſi non poſſit Synodus illa ſine periculo erroris iudicare de Catholico ſenſu ſcriptionis à Cyrillo confectæ. Non enim de ſolis verbis, ac vocibus iudicat Eccleſia, ſed de ſenſu quem verba illa conficere debent.

III. Probatur tertiò: Et argumentum deſumo ex mente eorum qui hanc doctrinam præcipuè oppugnant. Fatentur illi libenter Pontificem infallibilem eſſe in approbandis S. Auguſtini libris, in ea præſertim parte qua Pelagianos ac Semipelagianos confutauit. De probatiſſima horum librorum veritate vel minimum hæſitare ſummi piaculi loco habent: ipſum proinde S. Auguſtinum Patrem Patrum, Doctorem poſt Canonicos Scriptores primum deprædicare non dubitant. Hominem tamen fuiſſe S. Auguſtinum, & in ſcribendis libris errori obnoxium nemo eſt qui inficiabitur.

IV. Vnde ergo iſtis S. Auguſtini Scriptis authoritas tanta acceſſit, vt ab omnibus veneratione ſumma inſtar oraculi ſuſcipi debeant? In promptu ratio eſt, quia ſcripta illa plures Pontifices aut Concilia approbauere: Illis exploratæ veritatis teſtimonium appoſuit Concilium Conſtantinopolitanum II. Gelaſius Pontifex in Synodo Romana, ac poſtea Cæleſtinus, Hormiſda, Ioannes Papa, eadem contra Pelagij errores amplectenda eſſe declarauit. Certa igitur tibi eſt ſumma & inconcuſſa authoritas Pontificum, ac Conciliorum in approbanda S. Auguſtini doctrina vera ac Catholica; neque ſubit vereri ne hic vel ex quæſtione facti, vel ex alia quapiam cauſa aliquod erroris periculum interuenerit. Quid igitur, dum de aliorum Authorum Scriptis ſententiam Pontifices ferunt, lapſum illis aut errorem reformidas? Non tantum ad penetrandum S. Auguſtini ſenſum diuinus Spiritus Eccleſiæ aſſiſtit, ſatis illi lucis eſt, vt ad alios ea ſeſe diffundat; nec eſt cur lapſu temporis moderni Pontifices lucis huius deliquium patiantur; Chriſtus Ieſus heri, & hodie, ipſe & in ſæcula.

QVAESTIO V.

An poſſit Eccleſia aut Pontificis definitio eſſe erronea, de ſenſu Libri hæretico, cuius doctrinam condemnat?

I. Dico primò; Non licet inter Catholicos dubitare de Eccleſiæ, aut Pontificis authoritate infallibili in iudicando de alicuius Libri ſenſu hæretico.

Probatur hæc aſſertio, ex doctrina iam à nobis in ſuperiori §. ſtabilita. Sine vllo erroris periculo poteſt Eccleſia, aut Pontifex approbare alicuius libri doctrinam vt veram, & Catholicam. Ergo eodem modo poteſt condamnar alicuius Libri doctrinam vt falſam, & hæreticam. Nulla hic diſpar ratio, omnia vtrimque eadem concurrunt.

Digitized by Google

II. Si in iudicio de ſenſu libri Catholico, vel nulla eſt quæſtio facti, vel ea definitioni infallibili minimè obſiſtat, idem omninò ſtatuendum erit de ſententia, qua ſenſus libri hæreticus declaratur. Si pro conſeruanda fidei veritate neceſſaria eſt in Pontifice Romano authoritas erroris expers ad diſcernendam in libris S. Auguſtini Catholicam veritatem, non minus eadem opus erit ad deſignandam in aliquo Pſeudo Auguſtino doctrinæ falſitatem. Si denique ad officium ſpectat ſummi Paſtoris, cui Chriſtus oues ſuas paſcendas commiſit, ſalutaris doctrinæ paſcua illis demonſtrare, non minus ad eiuſdem munus pertinebit, herbas nocentes, id eſt, doctrinam non ſanam abſque errore deſignare, vt fideles à libris, in quibus illa continetur, ſui Paſtoris cura & authoritate arceantur.

Ad argumentum hoc à Paſtoris officio deſumptum, opponit *Simmichius in Galiaro*, ſufficere vt paſtor ſciat ſe ſalutares tantum herbas, non autem venenatas Ouibus apponere, etſi interea ignoret in quo agro herbæ illæ creuerint, aut quis fuerit agri cultor: atque eodem modo laborandum non eſſe, etſi ſummus Eccleſiæ paſtor nequeat ſcire aut definire, ex quo libro, vel authore doctrina ſana, aut noxia deſumpta fuerit, modò prouideat vt oues ſanæ, non autem venenatæ doctrinæ pabulo nutriantur.

III. Diſpliceret non immeritò hæc reſponſio, niſi eſſet Scriptoris noſtræ Patriæ, in qua cum venena non gignantur, minorem fortè à paſcuis venenat s noxam formidauit. Sed quia omnibus hæc ſcribimus, Quæro, ergo quid magnoperè profit Fidelium omnium Paſtorem docere generatim, quid ſalubre ſit, quid noxium, niſi fideles ſuos coerceat ab illis librorum pratis, & fontibus, in quibus noxia illa & venenata doctrina continetur? Quomodo autem arcebit, ſi non poſſit libros illos abſque errore deſignare?

IV. Hoc ſi Paſtor præſtare non valet, quomodo oues pleræque, quæ minus acutum vident, poterunt peſtiferæ doctrinæ periculum euitare, dum ad voluendum noxios libros nouitas inuitat, author allicit, facundia demulcet, & cœleſtis doctrinæ Ambroſia ſe potari exiſtimant, dum venenum hauriunt mortiferum? Nihil igitur hic iuuat deducta illa à quadrupedum Paſtore nonnihil clauda ſimilitudo, qui compactum in ſtabulo gregem ſelectis herbis ſecurè paſcit, licet pratum ignoret vnde demeſſum fuerat alimentum, Clauda, inquam, erit ſimilitudo, niſi pariter doceatur, quo pacto grex Chriſti toto orbe diffuſus, alicuius ſtabuli repagulis ſic compungatur, vt nequeat libris noxiam doctrinam præbentibus liberas manus, aut oculos admouere. Artem hanc meliori compendio docet Eccleſia, dum indubitata ſupremi Paſtoris voce, & oraculo ipſos potiùs libros peſtiferæ doctrinæ feraces deſignat, ac deſignatos ad carceres illos condemnat, in quibus luci, & fidelium manibus perpetuò ſubducuntur.

V. Probatur inuictè eadem veritas, ex perpetua conſuetudine Pontificum, & Conciliorum in ferenda ſententia de librorum ſenſu, aut doctrina peruerſa; & ex Fidelium conſenſu in amplectenda illa Pontificum ſententia. Clariora ex plurimis exempla ſummatim refero. Libros Berengarij damnauit Nicolaus Secundus Seueri libros reprobauit Agapetus Pontifex, cuius iuſſu Iuſtinianus Imperator eos flammis aboleri mandauit. Innocentius primus in Epiſtola 26. ad Epiſcopos Africanos de Scriptis Pelagij ſic reſcribit: Librum ſanè, qui eius eſſe diceretur, nobis à Charitate veſtra tranſmiſſum euoluimus, in quo multa blaſphema, nihil quod placeret, nihil quod non penitus diſpliceret, à quouis damnandum, atque calcandum. Hoc verò Reſcriptum de ſenſu libri Pelagiani, vnum eſt ex illis de quo ipſe Auguſtinus non dubitat pronunciare, Roma reſcripta venerunt, cauſa finita eſt. Diuinum nempe aliquid & infallibile huiuſmodi Pontificis ſententiæ, præ cæteris omnibus, ineſſe agnouit.

VI. Neque fuiſſe ſatis doctrinæ damnatæ, abſtrahendo ab Authore eiuſque ſenſu, anathema dicere, vti voluerunt aliqui moderni, conſtat ex proceſſu habito in prima Synodo Nicæna. Vbi cum Euſebius Nicod. & Theognis Nicænus condemnationi errorum qui Arij dicebantur ſubſcriberent, detrectabant tamen ipſi Ario, eiuſque doctrinæ anathema dicere. *Quod minimè crederent eum qui erat accuſatus, hominem eius generis fuiſſe, qui eos errores doceret*: atque hoc vnum ſatis fuit, vt Synodus illos pro hæreticis haberet, atque exilio mulctaret, vti memoriæ proditum eſt in Socratis Hiſtoria Eccleſiaſtica *lib.* 1. *cap.* 10.

Palmare in hoc genere deducitur argumentum ex actis Concilij Chalcedonenſis *actione* 8. Vbi Synodus vniuerſa Theodoretum, poſt abiuratam Neſtorianam hæreſim, abſoluere recuſauit, niſi diſertè diceret, *Anathema Neſtorio, & dogmatibus eius*. Durum Theodoreto non videbatur dogmata à Con-

cilio

cilio damnata reprobare, modò Neſtorium, cui plurimum ſtudebat, eorum authorem non agnoſceret. At Patres ex aduerſo, quamdiu id apertis verbis fateri recuſabat, conſona voce inclamarunt; *Ille hæreticus eſt, Neſtorianus eſt, hæreticum foras mitte*. Sed vbi Theodoretus tandem abſque ambage, dixit, *Anathema Neſtorio*, & dogmatibus eius: Tum demum in Concilio Epiſcopi omnes pronunciarunt: *Theodoretus dignus eſt ſede Eccleſiæ, Orthodoxum Eccleſia Paſtorem recipiat*. Mutato tantum nomine, aliis in ſimili cauſa eandem ſententiam quadrare, conſideranti manifeſtum eſt.

VII. Non ignorauit hunc Eccleſiæ morem, & in eo Pontificis poteſtatem Doctor olim in Belgio celebris Michael Baius, cuius cum ſententiæ variæ damnatæ eſsent à Pio Quinto, & Gregorio XIII. in rigore ac proprio verborum ſenſu ab aſſertoribus intento; nullo quæſito à Facti quæſtione præſidio, ſuam confeſſionem, ac damnatæ doctrinæ retractationem inter alia his verbis expreſſit. " *Fateor plurimas ex iiſdem ſententiis* in nonnullis libellis à me olim, & " ante emanatam ſedis Apoſtolicæ ſuper iis " cenſuram, conſcriptis, & in lucem editis, " contineri & defendi, *Etiam in eo ſenſu in quo* " *reprobantur*. Denique declaro me in præ" ſentiarum ab iis omnibus recedere, & dam" nationi à ſede Apoſtolica factæ acquieſce" re, neque poſthac vllas docere, aſſerere aut " defendere velle. Actum die 24. Maii 1580. " quo tempore hæc etiam in Academicis Fa" ſtis conſcripta fuere.

VIII. Quin & ipſe Ianſenius nullam ſuis ſcriptis, contra Sedis Apoſtolicæ iudicium, ſupereſse defenſionem apertè profitetur in Proœmio ad tom. 2. cap. 29. *Quidquid*, inquit, *ab iſta Petri Cathedra, ab iſto Eccleſia vniuerſa Capite, moderatore, Pontifice præſcriptum fuerit hoc teneo: quidquid improbatum improbo, damnatum damno, anathematizatum anathematizo*.

Hanc niſi ſupremo Paſtori, maiorum exemplo, authoritatem erroris expertem concedimus, quid Caluini, quid Lutheri Libros à Sede Apoſtolica proſcriptos execramur? Hæreſim, inquies, libri illi continent manifeſtam. At negabit aliquis id ſibi perſpicuum eſse, non enim omnes ea pollent mentis acie, vt damnata dogmata in Lutheri libris illico deprehendant. Cur ergo liberum non erit dicere; doctrinam omnem à Leone X. & Tridentino damnatam execror, Lutheri verò libros vt innocuos amplector. En ad qualia demum paſcua deuehimur, niſi Paſtoris vocem ſalutiferam omni ambage remota ſequamur.

Dico nunc vlterius ſecundò. Quæſtio de alicuius libri doctrina hæretica, & in ſenſu authoris, vera eſt quæſtio Iuris, non Facti.

IX. Quid enim eſt inquirere, An doctrina libri verbi gratia à Ianſenio vel alio authore conſcripti ſit hæretica, quam quærere, ſpectato Iure, & Legibus humani ſermonis, quem ſenſum conficiat contextus verborum qui in illo libro continetur? Hoc autem ſpectat ad legem qua ſocietas humana, verba aut ſcripta in certis circumſtantiis vſurpari, & intelligi voluit, etſi interea contingeret Scriptorem velle aliquem ſenſum verbis ſuis diſformem. Sicut fit in valore quem Rex, aut Reſpublica monetæ conſtituit, qui debet publicè vſurpari, etſi is qui monetam profert cupiat illam aliter acceptari, vel etiam, quærere, An ſenſus ille, quem verba communi lege conficiunt, ſit hæreticus? Quæ etiam eſt quæſtio clara iuris diuini: reſolui enim debet ex iure diuino, quo inquiritur, an ſenſus illi repugnet eloquiis diuinis, ſiue doctrinæ, quem Deus pro reuelata haberi voluit?

X. Sic iam ſubſumo: Atqui ea quæ conflatur ex duabus quæſtionibus iuris, neceſſariò debet ad quæſtionem Iuris pertinere, Ergo quæſtio illa, de alicuius libri doctrina hæretica, non Facti, ſed Iuris quæſtionibus annumerari debet.

Ex quo patet talem hic de ſenſu libri hæretico ſubeſse Iuris quæſtionem, qualis reperitur in aliis articulis, extra vllius authoris librum, à Pontifice aut Concilio legitimè damnatis. Quando enim ab iis propoſitio aliqua vt hæretica declaratur, verbi gratia, hæc: *Mandata aliqua Dei ſunt etiam iuſtis impoſſibilia*; non aliud docent quam doctrinam illis verbis comprehenſam hæreſim continere: quid verò hoc aliud eſt, quam ſenſum illi ſermoni ſubiectum hæreticum eſse, attentis Legibus quas homines communi inſtitutione humano ſermoni ſtatuerunt. Senſus enim ab authore aliquo intentus, in arcano eius pectore non occultatur, ſed ille eſse Scriptoris ſenſus intelligitur, quem verba quibus vtitur in externo tribunali, & communi hominum iudicio conficere ſolent. Hæc igitur manifeſta iuris quæſtio eſt, de hac Eccleſia, de hac Pontifex, vti de illa priore, ſine errore pronunciat.

En quocumque te verteris, ſiue ad Facti, ſiue ad Iuris quæſtionem nullus datur effugio locus, lucidior eſt hæc veritas quam vt late-

Digitized by Google

bras patiatur. Hinc ne quis in ea recipienda vacillaret, ſapienti conſilio, ex Regis Chriſtianiſſimi, & Epiſcoporum Galliæ deſiderio, Alexander VII. decreuit, vt vniuerſus ordo Eccleſiaſticus huic Profeſſioni cum iuramento ſubſcriberet.

XI. Ego N. Conſtitutioni Apoſtolicæ Innocentij X. datæ die 31. Maij 1653. & Conſtitutioni Alexandri VII. datæ 16. Octob. 1656. ſummorum Pontificum, me ſubijcio, & quinque propoſitiones ex Cornelij Ianſenij libro cui nomen Auguſtinus excerptus, & in ſenſu ab eodem authore intento prout illas per dictas Conſtitutiones ſedes Apoſtolica damnauit, ſincero animo reijcio, ac damno, & ita iuro: ſic me Deus adiuuet & hæc Sancta Dei Euangelia.

QVAESTIO VI.

An Pontifex ſit infallibilis in materia Morum, Canonizatione Sanctorum, &c.

I. Dico primò. Errare non poteſt Pontifex aliquid pro vniuerſa Eccleſia definiens circa Morum honeſtatem, vel inhoneſtatem; v. g contractum quempiam eſſe licitum. Ita Bellarm. de Pont. lib. 4. cap. 5. alijque Doctores Catholici.

Probatur: Quia Pontifex non eſt obnoxius errori dum aliquid definit in materia Fidei, vt iam ſupra oſtendimus. Atqui doctrina morum non eſt diuerſa à materia fidei, niſi in eo quod illa morum non ſit doctrina purè ſpeculatiua, ſed inſuper dirigatur ad praxim, & vſum actionum humanarum, quarum ordinatio ſpectat etiam ad regimen Eccleſiæ, ac ſupremi Paſtoris officium. Ergo debet hic eſſe non tantum Fidei, ſed etiam Morum regula infallibilis. Confirmatur id ex praxi Eccleſiæ, quæ contra eos anathema pronunciat, qui non credunt articulis in materia morum definitis: vti patet in Tridentino Seſſ. 6. can. 31. *Si quis dixerit iuſtificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur, anathema ſit.*

II. Hinc etiam ſequitur, quando ab Eccleſia aut Pontifice religioſus Ordo approbatur, de fide eſſe, eius inſtitutum non tantum eſſe conforme diuinis præceptis, ſed etiam viam præbere faciliorem ad perfectionem, quàm in ordinario Chriſtianæ vitæ ſtatu reperiatur, & ad Conſilia Euangelica idonea media continere.

III. Dico ſecundò: Quoad præcepta quæ mores concernunt, quando Pontifex poteſtate ſumma aliquid Eccleſiæ prohibet, certum eſt illud non eſſe ad ſalutem neceſſarium, aut multum vtile; quando autem aliquid præcipit, certum eſt id eſſe honeſtum.

Probatur prima pars: Quia ad officium ſupremi Paſtoris pertinet, pabulum valdè vtile, aut neceſſarium gregi non ſubtrahere, quod ne eueniat debet Chriſtus ſuo Vicario in rebus prohibendis aſſiſtere, cui dixit, *Paſce oues meas.*

Secunda pars de rei præceptæ honeſtate declaratur: Quia qui præcipit aliquid tanquam honeſtum, hoc ipſo docet illud honeſtum eſſe. Ergo quando Pontifex in materia Morum proponit aliquid ſub præcepto acceptandum ab vniuerſa Eccleſia, docet & definit illud honeſtè fieri, quæ definitio, cum ſit in negotio pertinente ad ſalutem, debet eſſe à falſitate immunis, ne tota Eccleſia in errorē inducatur.

Dico tertiò. Dum Pontifices ſolemni ritu aliquem referunt in Canonem Sanctorum ſine erroris periculo definiunt, eum de facto frui cæleſti gloria. Hæc doctrina apud Theologos adeo communis eſt, vt non dubitent oppoſitam grauiter cenſurare: quamvis *Sinnichius* in ſuo Saule *à* §. 258. *ad* 299. contendat Pontifices non ſemper definire illum quē Sanctum declarant, de facto ad cœleſtem gloriam perueniſſe.

Probatur è contra noſtra aſſertio: Quia quamuis vox *Sanctus* latè accepta ſignificet hominem mortuum in gratia, etſi nondum ad cœlum peruenerit, vti patet in Elia nondum mortuo, qui *Sanctus* vocatur in Martyrologio Romano. Nihilominus in Bullis Pontificum ſtrictius accipitur *Sanctus*, pro illo ſolo qui de facto cœleſtem gloriam obtinuit.

IV. Patet hoc ex terminis quibus ſolent aliquem Sanctum declarare, vt in Bulla Leonis X. pro Canonizatione S. Franciſci de Paula: *Decernimus & definimus S. Franciſcum de Paula in cæleſti Hieruſalem inter beatorum choros iam receptum, æternaque gloria donatum fuiſſe.* Et Pius II. definit, *Catharinam Senenſem in cæleſti gloria fuiſſe receptam, & æterna gloria corona donatam.* Et eodem modo ſonant verba quibus in Sanctorum Canonem refertur. S. Antonius, S. Bernardus, S. Raymundus, S. Edmundus Cantuarienſis, Sanctus Petrus de Alcantara, & complures alij.

V. Atqui nulli veri ſpecie ſuſtineri poteſt, his actu decerni gloriam, idem verò de alijs Sanctis non conſtare, etſi eorum in cœlo præſens gloria, in Bullis Pontificum iiſdem omninò verbis non aſtruatur, cum forma verborum qua vnus declaratur, Sanctus, cenſeatur cæteris

Digitized by Google

ris eſſe communis qui eodem ritu in Sanctorum numerum referuntur. Quid enim cauſæ eſt cur in his, & illis vocem *Sanctus* æquiuocè accipiamus, aut gloriæ cœleſtis poſſeſſionem indubitatam vni potius quam alteri contra communem fidelium ſenſum, aſtruamus? Quæro enim, An non omnes qui Sancti quacumque forma declarantur, etiam vt patroni & interceſſores à fidelibus inuocandi proponantur? non negat Sinnichius. Eſt autem omninò incertum, teſte *Bellarmino*, an animæ in Purgatorio detentæ pro nobis intercedant. Quo igitur pacto patrocinium exhibebunt, ſi ipſi cœlo extorres, etiamnum pro ſuis delictis piaculari carcere detineantur? In eo ſanè ſtatu iuſtorum manes illic verſantur, cui magis competit Fidelium ſuffragia expoſcere, quàm ſe pro iiſdem aduocatos præſtare. Si igitur pro certo habeas omnes ſolemni ritu Sanctorum faſtis adſcriptos noſtros apud Deum patronos infallibili authoritate declarari, eadem ratione cogeris ſine dubitatione affirmare, illos cœleſti gloria donatos eſſe.

VI. Adhæc cum nulla ſit in promptu idonea reſponſio, recurritur ad Ioannem XXII. qui, cum exiſtimauerit animas Sanctorum non viſuras Deum ante extremum iudicij diem, & tres ipſe ſolemni ritu in numerum Sanctorum retulerit, definire contra ſuam ſententiam non potuit, Sanctos illos de facto ad Dei conſpectum admiſſos fuiſſe.

Sed hic cauendum ne aberremus à recepto Iuris axiomate, diſtinguenda eſſe tempora, vt concilientur iura. Vt demus, Ioannem XXII. aliquando de prorogranda Sanctorum gloria ita ſenſiſſe, haud rectè inferes, illum eandem opinionem tenuiſſe aut docuiſſe eo tempore quo Sanctos illos ritu ſolemni colendos propoſuit.

VII. Hoc enim fecit in primo ſeptennio ſui Pontificatus, cum autem nouendecim annis Pontifex fuerit, potuit poſtremis tantum annis opinionem illam animo agitaſſe: quod non obſcurè colligitur ex Annalibus Baronij, qui de illa Ioannis ſententia tantum meminit ad annum decimum ſextum quo in Pontificatu verſatus fuit. Quinimò nihil repugnat, Pontificem ſimul eam ſententiam priuata opinione tenuiſſe, ſimul contrariam definiuiſſe; non enim voluit definire iuxta ſuum ſenſum aut iudicium priuatum ſed more maiorum, & prout rei veritas in mente diuina exigebat.

VIII. Fruſtra quoque pro remoranda Sanctorum gloria, aliquid præſidij ex ſanctiſſimo Doctore Auguſtino ſperari poteſt, dum ſcilicet aſſerit multa corpora honorari in terris quorum animæ torquentur in inferis. Si enim de pœnis inferorum S. Auguſtinum interpretari velimus, plus hinc conficietur, quam ipſe Author oppoſitæ ſententiæ inferri patiatur, qui non dubitat quemlibet ab Eccleſia in Sanctorum numerum relatum, in ſtatu ſaltem gratiæ, & pœnæ æternæ ſecurum verſari. Itaque ſanctus Doctor ſententiam illam non profert de corporibus Sanctorum, ſed virorum Principum, quorum animæ quandoque dum in inferno torquentur, ſplendidis interea ſepulturis eorum corpora in terris honorantur. Aut etiam de corporibus aliorum hominum intelligi poteſt, qui priuato cultu per errorem a quibuſdam pro Sanctis habentur, nunquam tamen ab Eccleſia Sanctorum numero adſcripti fuerunt. Maneat ergo ſine exceptione, omnibus ſolemni ritu in Sanctorum Canonem relatis, præſens & indubitata gloriæ poſſeſſio, nulla facti, nulla veri ſpecie contra communem fidelium ſenſum protelanda.

Dico quartò; Quando Pontifex aut Eccleſia, ſolum declarat aliquem eſſe Beatum, non definit illum de facto in cœleſti gloria verſari, quamvis tali Beato præſentem gloriæ ſtatum negare, temerarium foret.

IX. Ratio eſt, quia declaratio illa, non eſt decretum vltimo deciſiuum beatitudinis obtentæ, cum nouum examen inſtitui ſoleat antequam accedat definitio qua Beatus in Sanctorum numerum referatur, ſed tantum eſt decretum permiſſiuum, vt defunctus poſſit in Eccleſia vocari Beatus, & pingi cum radijs, cui aliquando accedit vt certò die, & loco, & à determinatis perſonis Officio, & Miſſa coli poſſit. Ne autem hic cultus ſuos limites excedat, varia ſunt conſtituta in decreto ſacræ Congregationis Rituum, habitæ coram Sanct. Domino Alexandro VII anno 1660.

Hinc ex vi ſolius Beatificationis, non ſemper conceditur ſimul poteſtas faciendi de Beato Miſſam aut Officium, niſi id diſertè exprimatur. Et ſic B. Aloyſio Gonzaga prius conceſſum fuit nomen Beati, quam Miſſa aut Officium, vt teſtatur Turrianus diſputat 17. dub. 3.

Illæ etiam perſonæ, quibus conceditur certo anni die de Beato recitare officium, non ideo poſſunt alio die celebrare de eodem Miſſam votiuam, vti fit de Sanctis Canonizatis, vt habet idem Turrianus.

Quæres, Quis cultus ſit licitus, aut pro-
hibi-

Digitized by Google

hibitus erga alium hominem cum opinione Sanctitatis defunctum, nondum tamen ab Eccleſia beatificatum?

Reſpondeo, licitum eſſe talem colere cultu priuato, quando prudenter iudicatur illum frui cœleſti gloria, vt docent Theologi communiter cum S. Antonino, & Syluestro, in Summa, verbo, *Canonizatio*. Illicitum autem eſt illi deferre cultum publicum, ſine Sedis Apoſtolicæ facultate, vt eſt publica lectio Officij Canonici, aut precum ſolemnium.

X. Quædam etiam ſpeciatim prohibita ſunt ab Vrbano VIII. anno 1625. in honorem hominis nondum beatificati, vt appendere anathemata in loco publico, accendere candelas, aut lucernas ad eius ſepulchrum pingere illum cum radijs, aut aureolis, miracula eius imprimere niſi approbata ab Eccleſia, aut eius Reliquias venerationi exponere. Licitum tamen eſt tales Reliquias priuatim venerari. Anathemate autem v.g. in teſtimonium miraculi, iubet Pontifex, cum Ordinarij approbatione, in loco ſecreto, non autem in templo, ſeruari.

QVAESTIO VII.

Quæ ſint alia Pontificis Romani prærogatiua.

I. SVnt aliæ actiones non paucæ in Iure canonico expreſſæ, in ſolius Romani Pontificis poteſtate conſtitutæ, ex quibus tantum præcipuas referemus. Plures in fine huius Tractatus.

Primò: Solus Pontifex poteſt per ſententiam maioris Excommunicationis aliquem ab Eccleſiæ corpore ſegregare: & quem ipſe anathemati ſubijcit, nemo alius poteſt iſto vinculo, ſine eius facultate, liberare. Vti patet ex cap. *Inferior* diſt. 21. Et cap. *Nuper.* de ſent. excom.

Si quem Pontifex ſciens & prudens ſalutat, hoc ipſo cenſetur ab omni interdicti & anathematis vinculo ſolutus. Clement. *Si Summus.* de ſent. excom.

Solus Pontifex poteſt plenarias peccatorum Indulgentias concedere. Vt conſentiunt Doctores in C. *Cum ex eo.* de priuileg.

Solus poteſt Pontifex nouos Religioſorum Ordines approbare: vti patet in Concil. Later. ſub Innoc II. *cap. vlt.* Quando verò Ordinem aliquem definitiuè approbauit, de fide eſt inſtitutum illud nihil habere fidei, aut morum honeſtati contrarium: nihilque illi deeſſe perfectionis neceſſariæ ad ſtatum Religioſum vt eſt à Chriſto inſtitutus, vt probatum eſt in quæſtione ſuperiori.

II. Solius Pontificis eſt authenticè interpretari quæ dubia ſunt in Iure canonico, vel diuino. Item declarare quænam pertineant ad Sacramentorum materiam, formam, miniſtrum &c. Vti habetur ex cap. *Maiores.* De Baptiſmo, & quæſt. 1. C. *Quoties*, &c.

III. Denique inſtitutio Epiſcoporum, variorum Prælatorum, ac Beneficiorum, eorumque collatio ſoli Sedi Apoſtolicæ reſeruantur, quorum plurima recenſentur in Extrauagante Ioannis XXII. *Ex debito Paſtoralis. de Electione*.

Quæſtiones ſingulares porro notandæ de Pontificibus Romanis.

QVæritur primò; Quot Pontifices Romani poſt S. Petrum continuato ordine ſucceſſerint, vſque ad Innocentium XI. qui nunc Eccleſiam gubernat?

Reſpondeo, ſucceſſiſſe ducentos quadraginta quatuor, calculo communiori: Et hi totidem ſunt teſtes, ac publici præcones poteſtatis à Chriſto deriuatæ, ac continua ſerie ad hodiernum Pontificem tranſmiſſæ, quorum ſeriem infra dabimus.

Quæritur ſecùndò; Quot ex his fuerint Martyres, aut Confeſſores?

Reſpondeo, Martyrio coronatos fuiſſe *triginta duos* pro Romanæ fidei defenſione. Inter ſanctos Confeſſores numerantur *triginta ſeptem* abſque vlla controuerſia, alij plures recenſent. Et hi veritatem perpetuam Religionis Romanæ ſuo ſanguine, doctrina, ac miraculis conſignarunt.

Quæritur tertiò; Quod fuerint Pontifices Romani ex Religioſis Ordinibus aſſumpti.

Reſpondeo, aſſumptos fuiſſe *quinquaginta duos*, vt numerat Azorius, alios inuenio qui facile ad *ſeptuaginta* extendunt; quorum primus fuit Dionyſius Monachus, ſiue vt alij Eremita, quos recenſebo ea fide qua computantur ab Azorio *Inſtit. mor. pag.* 2. nihil repugnans ſi forte alij ſuorum calculum in aliquo magis accuratum iniuerint.

IV. Ex ordinis S. Benedicti creatos *octodecim* Pontifices, tradit Trithemius in lib. de viris illuſtribus ſuis Ordinis Benedictini, quorum primus ſedit Gregorius iſtius nominis primus, alij Pontifices huius Ordinis vniuerſim vſque ad numerum trigeſimum extendunt.

V. Ex Ordine Canonicorum Regularium nu-

numerantur etiam *decem & octo* Pontifices Romani, incipiendo à Leone II. Benedicto II. Sergio I. &c. vſque ad Innocentium III. Et de aliquibus eſt contentio cum Benedictinis, vtrius Ordinis fuerint.

Ex Ordine Cluniacenſium, *quatuor* ab Azorio referuntur Pontifices: Gregorius VII. Vrbanus II. Paſchalis II. Vrbanus V.

Ex ordine Ciſtercienſium creati *duo*: Eugenius III. & Benedictus XII.

Ex Familia S. Dominici *tres* aſſumpti: Innocentius V. anno 1276 poſtea Benedictus XI. & demum Pius V. anno 1566. nuper ſolemni ritu Beatorum faſtis adſcriptus.

Ex inſtituto S. Franciſci *quatuor* ad minimum, ad Pontificatum euecti fuere: Nicolaus IV. anno 1288. Alexander V. an. 1409. Sixtus IV. anno 1471. & Sixtus V. anno 1585. vt habet ſatis recepta computatio, quibus alij plures adiungunt, qui habitum S. Franciſci ſaltem in morte tulerunt. Prætermitto aſſumptos ex al js inſtitutis minus notis.

Tantum hic obſeruo, Eccleſiam guberna tam fuiſse per annos quadraginta quinque continuos per Pontifices ex ſolis Religioſis aſſumptos; Gregorium VII. Victorem III. Vrbanum III. Paſchalem II. & Gelaſium II. rarò deinceps exemplo.

Quæritur quartò; Quinam fuerint ex varijs *Nationibus* Pontifices electi?

Reſpondeo, in Cathedra Petri ſediſse Romæ Pontifices ex omni pæne natione quæ ſub cœlo eſt; vt vel inde videas ſolam Eccleſiam Romanam verè dici Catholicam, ſiue vniuerſalem.

VI. Ex natione *Gallica* creati fuerunt Pontifices ad minimum numero *quindecim*, inchoando à Syluestro II. vt illos recenſet Azorius *inſt. mor. pag. 2. lib. 5. cap. 44.*

Ex *Germania* fuere *quatuor*: Gregorius V. ex Saxonia. Victor I. ex Suecia. Clemens II. etiam è Saxonia. Damaſus II. ex Bauaria.

VII. Ex *Hiſpania* etiam *quatuor* aſſumpti: Damaſus I. & Ioannes XXII. Luſitani. Calliſtus III. & Alexander VI. Valentini, Aliqui etiam Melchiadem Pontificem Hiſpaniæ vindicant.

Ex *Anglia* electus eſt Adrianus IV.

Ex *Belgio* Flandrico vnus electus eſt ad ſummum Pontificatus faſtigium. Adrianus VI. Vltraiectinus.

Ex Gentibus remotioribus ſufficiat ſummatim annotaſse, ex *Græcia* ad Pontificatum delectos *quindecim*, initio ducto ab Anacleto. Ex *Syria* creati Pontifices *ſeptem*, ab Euariſto inchoando vſque ad Sergium I. Ex *Africa* numerantur *tres*, Victor I. Melchiades, & Gelaſius I.

Ex *Sardinia*, *duo*, Hilarius, & Symmachus. Duos quoque Pontifices ſibi vindicat *Sicilia*, Agathonem, & Leonem II. ſed horum patriam alij in controuerſiam vocant. Reliqui ex *Italia* aſſumpti fuerunt qui circiter 187. numerantur.

Morem Eccleſiæ Romanæ oſculandi pedes ſummorum Pontificum, inſectantur noſtri temporis hæretici, tanquam ſummum flagitium & idololatriæ proximum. Sed illorum in hoc impietatem ac faſtum redarguit è toto orbe Chriſtiano omni æuo ſummorum Imperatorum, Regumque pia, ac prudens conſuetudo, qui in Pontifice Romano non hominem intuentur, ſed ſupremum in terris Chriſti Vicarium.

Ad omnimodam huius Materiæ ſcientiam: Si quæſtio aut diſcurſus *ſingularis* moueatur, *Primò*, De Bicipiti Eccleſia ſub SS. Petro & Paulo. *Secundo*, de Corona aurea ſuper Mitram Romani Pontificis. *Tertiò*, de Agno cereo Pontificia benedictione conſecrato. *Quartò*, de Roſa Mediana à Pontifice Principibus dono miſsa. *Quinto*, de Gladio & Pileo à Pontifice Benedicto. Horum ſingula diffusè ac ſtudio ſingulari tractantur à P. Theophilo Raynaudo in Torno X. cui Titulus, *Pontificia*.

VIII. Nos vlterius in omni genere Pontificis Romani titulos & prærogatiuas. SS. Patribus & Doctoribus diffusè in huius Tomi fine exhibemus.

ORDO SVCCESSIONIS
PONTIFICVM
ROMANORVM.

Item Scriptorum ſex primis ſæculis primitiuæ Eccleſiæ. Item rerum in Eccleſia magis memorabilium poſtremis annis ferè ducentis.

POſtremò, ne quid deſit ſtudioſo Lectori; præter prolixitatem inſtituto noſtro contrariam. Hic attexemus ſeriem ſummorum Pontificum qui hactenus in Apoſtolica S. Petri Sede ſucceſserunt: Item Patrum ac Scriptorum primitiuæ Eccleſiæ. Hic enim ordo tam Pontificum, quam Scriptorum, Nouatores maximè conuincit, & mirificè iuuat noſtram memoriam in accurata rerum, ac temporum

Digitized by Google

porum notitia. Quia verò recordatio noſtra vltra recentiora tempora ſeſe difficilius extendit, hoc loco addemus præcipuè ordinem temporum ac rerum geſtarum per ducentos ferè poſtremos annos vſque ad hæc tempora in quibus modo verſamur.

Primo Sæculo.

PEtrus Apoſtolus, Chriſti Succeſsor. Poſtea Linus natione Tuſcus. Cletus Rom. Clemens I. etiam Rom.

Inter *Scriptores* primi ſeculi poſt Apoſtolos, floruit præcipuè S. Dionyſius Areopagita. S. Ignatius martyr. S. Polycarpus. Scripta quæ dicuntur D. Clementis, & Hermetis non habentur pro authenticis.

Secundo Sæculo.

Anacletus Græcus. Euariſtus Græcus, Alexander I. Rom. Xiſtus Roman. Teleſphorus Græcus. Higinus Græcus. Pius I. Aquil. Anicetus Syrus. Soter Fundanus. Eleutherius Nicopolitanus.

Scriptores præcipui, S. Iuſtinus martyr. S. Theophilus. S. Irenæus. Tertullianus. Hegeſippus. Pantænus Alexandrinus.

Tertio Sæculo.

Victor, Afric. Zepherinus Rom. Calixtus Rom. Vrbanus I. Rom. Anterus Græcus. Fabianus Rom. Cornelius Rom. Lucius.... Stephanus Rom. Felix I. Eutichianus Tuſcus. Caius Dalmata.

Scriptores præcipui, Origenes. Ammonitus. Iulius Africanus. Minutius Fælix. S. Cyprianus. S. Hippolitus. S. Cornelius Pontifex, S. Gregorius Thaumat. S. Victorinus. Scripta Lactantij, Methodij, Arnobij habentur in quibuſdam ſuſpecta.

Quarto Sæculo.

Marcellus Rom. Marcellus alter. Euſebius Græcus. Melchiades Afric. Sylueſter Rom. Iulius I. Rom. Liberius... Fælix II... Damaſus Hiſpanus.

Scriptores præcipui. S. Athanaſius. S. Hilarius. Pictau. S. Ephrem. S. Optatus. S. Baſilius. S. Gregorius Nazianzen. S. Gregorius Nyſſenus. S. Theophilactus. S. Cyrillus Hieroſol. S Epiphanius. S. Hieronymus. Scripta Ruffini, Palladij, Euſebij Cæſarienſ. habentur in quibuſdam ſuſpecta.

Quinto Sæculo.

Syricius Rom. Anaſtaſius I. Rom. Innocentius I. Alban. Zozinus Græcus. Bonifacius I. Rom. Cæleſtinus I. Campan. Xiſtus III. Leo I. Tuſcus. Hilarius Sardus. Simplicius Tiburtinus.

Scriptores præcipui. S. Auguſtinus Hippon. Epiſc. S. Cyrillus Alexandrinus. Oroſius. Seuerus Sulpitius. S. Sſidorus Peluſiota. S. Leo Maximus. S. Eucherius. s. sidonius. S. Hilarius Arelat. S. Vincentius Lyrin. S. Chryſologus. S. Maximus. S. Paſchaſius. Saluianus, & Genadius. Scripta Caſſiani, & Fauſti Rhegienſis ſunt in aliquibus ſuſpecta.

Sexto & 7. Sæculo.

Fælix III... Gelaſius Afer. Anaſtaſius II. Rom. Symmachus Græcus. Hormiſda Truſion. Ioannes I. Tuſcus. Fælix III. samius. Bonifacius II. Rom. Ioannes II. Agapitus I. syluerius Campan. Viglius... Pelagius I Ioan. III. Benedictus I... Pelagius II. Rom. Gregorius Magn. Rom. sabinian. Tuſcus. Bonifacius III.. Bonifacius IV... Deodatus... Bonifacius V. Camp. Honorius I. Camp. Seuerinus I. Rom. Ioannes IV Dalmata. Theodorus Græcus. Martinus I. Tudet. Eugenius I. Rom. Vitalinus Camp. Adeodatus Rom. Domnus Rom. Agatho. Siculus.

Scriptores præcipui Sæculi ſexti. S. Fulgentius. s. Anaſtaſius sinaita. s. Victor Capuanus. Primaſius. Climacus. Caſſiodorus. Heſichius. S. Gregorius Turonenſis. Fortunatus. s. Gregorius Magnus Pontifex.

N O T A.

Sectarios modernos docere, ſub hoc Pontifice Gregorio *defeciſſe Eccleſiam Romanam à vera Chriſti doctrina. Hinc in Controuerſijs fidei admittere debent authoritatem & teſtimonium anteriorum Scriptorum, cùm illi potuerint, etiam ex Sectariorum confeſſione, teſtari de vera & incorrupta primæva Eccleſia doctrina: ideoq; illos qui ſex primis ſæculis præcipuè floruerunt ordine temporis haſtenus annotauimus.*

Octauo ſæculo.

Pontifex primus 8 ſæculi, Leo II. Siculus. Benedictus II. Ioannes V. Syrus. Conon Trax. Sergius I. Antiochenus. Ioannes VI. Græcus. Ioannes VII. Græcus. Siſinnius Syrus. Conſtan-

ſtantinus I. Syrus. Gregorius II. Rom. Gregorius III. Syrus. Zacharias Græcus. Stephanus II. Rom. Paulus I. Rom. Conſtantinus II.... Conſtantinus III. Siculus. Adrianus I. Romanus.

Nono Sæculo.

Leo III. Romanus. Stephanus IV... Paſcalis Rom. Eugenius II. Rom. Valentinus Rom. Gregorius IV. Rom. Sergius II... Leo IV. Benedictus III. Rom. Nicolaus I. Rom. Adrianus II. Rom. Ioannes VIII. Martinus II. Gallus.

Decimo Sæculo.

Adrianus III. Rom. Stephanus V. Rom. Formoſus Portuenſis. Bonifacius VI. Tuſcus. Stephanus VI. Romanus. Theodorus II. Romanus. Ioannes IX. Romanus. Benedictus IV. Romanus. Leo V.... Criſtophorus... Sergius III.... Anaſtaſius III. Lando Romanus. Ioannes X. Romanus. Leo V... Stephanus VII. Stephanus VIII. Germanus. Martinus III.. Agapetus I. Ioannes XII. Leo VIII. Ioannes XIII. Benedictus V. Rom. Domnus II. Rom. Bonifacius VII. Benedictus VI. Roman. Ioannes XIV. Ioannes XV. Ioannes XVI. Gregorius V. Ioannes XVII. Syluester II.

Vndecimo Sæculo.

Ioannes 18. Ioannes 19. Sergius 4. Romanus. Benedictus 7. Trullus. Ioannes 20. Benedictus 8. Syluester 3. Gregorius 6. Clemens 2. Damaſus 2. Bauarus. Leo 9. Germanus. Victor 2. Stephanus 9. Lotharingus. Benedictus 9 Campan. Nicolaus 2. Sabaudus. Alexander 2. Mediol. Gregorius 7. Hetruſcus. Victor 3. Vrbanus 2. Paſcalis 2.

Duodecimo Sæculo.

Gelaſius 2. nat. Caietanus. Callixtus 2. Burgundus. Honorius 3. Immol. Innocentius 2. Celeſtinus 2. Tuſcus. Lucius 2. Bonon. Eugenius 3. Piſanus, Anaſtaſius 4. Romanus. Adrianus 4. Anglus. Alexand. 3. Senonenſis. Lucius 3. Tuſcus. Vrbanus 3. Mediol. Gregorius 8. Beneuentanus. Clemens 3. Rom. Celeſtinus 3. Innocentius 3.

Decimo tertio Sæculo.

Honorius 3. Rom. Gregorius 9. Celeſtinus 4. Mediol. Innocentius 9. Genuenſis. Alexander 4. Campanus. Vrbanus 4. Gallus. Clemens 4. Narbon. Gregorius 10. Placent. Innocentius 5. Burgundus. Adrianus 5. Genuenſis. Ioannes 21. Hiſpanus. Nicolaus 3. Rom. Martinus 4. Gallus. Honorius 3.... Nicolaus 4 Longobardus. Celeſtinus 5. Bonifacius 8. Benedictus 11. Italus. Clemens 5. Gallus Burdegalenſis.

Decimo quarto Sæculo.

Ioannes 22. Benedictus 12. Clemens 6. Lemou. Innocentius 8. Vrbanus 5. Gregorius 11. Lemouienſis. Vrbanus 6. Bonifacius 9. Innocentius 7. Sulmonenſis.

Decimo-quinto Sæculo.

Gregorius 12. Alexander 5. Ioannes 23. Martinus 5. Eugenius 4 Nicolaus 5. Celeſtinus 3. Hiſpanus. Pius 2 Senenſis. Paulus 2. Venetus. Sixtus 4. Innocentius 8. Genuenſis. Alexander 6. Valentinus.

Decimo-ſexto Sæculo.

Hic vſque ad finem, addemus ad ſingulos Pontifices annotationem, & ordinem rerum præcipuarum eorum tempore occurrentium.

Pius 3. Italus, patria Senenſis, ex familia Picolominia, cui reſpondet illud in Prophetia S. Malachiæ, *de paruo Homine*. Sedit in Pontificatu completo Chriſti anno 1500. poſt Petrum ordine ſucceſſionis 211 Vix ſæculum 16. in throno Pontificio inchoauit cum vitam hanc mortalem in eodem abſoluit, 26. tantum diebus ſuperſtes, relicto ſucceſſoribus ne hoc culmen ambirent, breuis æui documento.

Iulius Sauonenſis, dictus bellator, à bello quod iunctus Imperatori & Regi Galliæ contra Venetos geſſit; & Venetis poſtea iunctus contra ipſum Imperatorem. Sedem Petri tenuit annis 9 menſibus 3. diebus 21. Eius tempore Imperator fuit Maximilianus I. In Hiſpania rexit Ferdinandus V. In Gallia Ludouicus XII. In Anglia Henricus VII. Catholicus.

Leo X. Florentinus de familia Medicea, Pontifex creatus anno 1514. dum tantum eſſet 30. circiter annorum. Sedit annis ſeptem menſibus 10. Huius tempore cœpit Martinus Lutherus inſurgere contra Indulgentias & Eccleſiam Romanam anno 1517. cuius libros iuſſit Leo Romæ comburi. Ob Lutherum libro edito impugnatum dedit Hen-

ricoV I II. poſtea apoſtatæ, titulum Defenſoris Fidei. Sub illo abſolutum Conc. generale Lateranenſe quintum anno 1517. Dicitur obiiſſe ex vehementi gaudio de Gallorum expulſione ex Ducatu Mediolanenſi.

Adrianus VI. Belga Traiectenſis, patre naupego, vt tradit Bibliotheca Belgica, Louanij Doctor, Profeſſor, Decanus. Cardinalem vnicum creauit, nomine Guilielmum Belgam Campinienſem. Diuorum albo inſcripſit Bennonem Epiſc. in Germania, & Antoninum Florentinum in Italia. Sedit tantùm anno vno, menſibus 8. diebus 7. Circa hoc tempus Carolus V. electus Imperator: vixitque Eraſmus Roterodamus, & Carolſtadius anno 1522. De Adriano Malachias, *Leo Florentinus*: fuit Florentij filius, & eius inſignia Leo.

Clemens VII. Florentinus, ex domo Medicea. Sedit annis ferè vndecim, vel vt alij, annis 9. 10. menſibus, diebus 7. Eius tempore emerſerunt Anabaptiſtæ: prælio victus & captus Rex Galliæ à Carolo V. Obſeſſa Vienna à Solimanno: habita Comitia Auguſtana anno 1526. Excommunicatus Angliæ Rex Henricus VIII.

Paulus III. Farneſius Romanus. Sedit annos 15. dies 28. Illo ſedente Hæreticis accedit Bucerus, Oſiander, Islebius &c. Contra emergentes Hæreſes hoc tempore nata eſt Societas Ieſu, & eius inſtitutum primò approbatum à Paulo III. anno 1540. Datum quoque eſt initium Concilio Tridentino anno 1545. quod ſæpius interruptum demum anno 1563. feliciter abſolutum eſt.

Iulius III. Aretinus. Sedit 5. circiter annis. Huius temporis decurſu prodijt Ioannes Caluinus: habita Paſſauienſis tranſactio, Comitia Auguſtana, aliique conuentus. De eo dictum S. Malachiæ, *de corona Montana*: fuit ante Pontificatum vocatus Ioannes Maria de Monte.

Marcellus II. Politianus. Vixit in Pontificatu tantum diebus viginti duobus, & à morte illius totidem diebus vacauit: vir tantæ integritatis, vt conſanguineis ſuis Curiæ Apoſtolicæ ingreſſum interdixerit.

Paulus IV. Neapolitanus, Epiſcopus Theatinus, & Ordine Theatinorum author & alumnus fuit. Sedit annos 4. menſes 3 dies 27. Carolus V. ſe abdicat Imperio 25. Ian. anno 1558. Succedit illi in imperio Ferdinandus Caroli frater; in regnis Philippus II. eiuſdem filius. Incipit poſt Henricum octauum (mortua Reg. Maria) Angliam regere & peruertere Elizabetha Regina. Sub hoc Pontifice in Belgio Antiſtitum Cathedræ ad quatuordecim extenſæ fuerunt.

Pius IV. Mediolanenſis. Sedit annos 5. & menſes tres. Sub eo Concilium Tridentinum, ad annos 18. protractum, tandem finem & confirmationem accepit. Imperium adiit Maximilianus II.

Pius VI. talus propè Alexandriam, Ordinis Prædicatorum. Sedit 6. annos, menſes 4. Eius tempore habita Comitia Auguſtana, & Spirenſia, & victoria Ioannis Auſtriaci contra Turcas 7. Octob. anno 1571. Statuit in fine Miſſæ, legi debere Euangelium S. Ioannis. Beatus poſt mortem dictus à Clemente X. anno 1672.

Gregorius XIII. Bononienſis. Sedit circiter 12. annis. Rudolphus in Imperio ſuccedit Maximiliano: promulgatur à Gregorio noua reformatio Calendarij iuxta veterem Nicænæ Synodi rationem, anno 1582. ablatis è menſe Octobri decem diebus, & pro æquinoctio verno deinceps aſſignato die 21. Martij; & Epactis ad deſignandum Lunæ mutationes in locum Aurei numeri ſubſtitutis.

Sixtus V. Italus Minorita ex Marchia Anconitana, patre villico, alij ſubulco, ſed magnis dotibus præditus: Diem *Mercurij* mirè fauſtum habuit, quo in lucem editus, ad Religionem admiſſus, Generalis electus, Epiſcopus conſecratus, purpura donatus, & tandem ad Pontificatum euectus fuit. B. Didacum Minoritam in Canonem Sanctorum redegit. Et vti Pius V. S. Thomam, ita Sixtus V. S. Bonauenturam Eccleſiæ Doctoribus annumerauit. Sedit annis 5. menſibus 4. diebus 11. Huius tempore à Duce Parmenſi Antuerpia hæreticis erepta: ſed infeliciter claſſis Hiſpana Angliam inuadens à Draco profligata.

Vrbanus octauus Romanus, poſt dies 2 ante coronationem obijt anno 1590.

Gregorius decimus quartus Mediolanenſis poſt menſes 10 Innocentius IX. Bononienſis poſt menſes 2. à ſolio Pontificio ad alteram vitam migrarunt. Atque ita 3. legitimi Pontifices intra vnius anni curriculum vitam & Pontificatum abſoluerunt. Quam verè inanes ſpes mortalium! & hoc nondum credunt. Hoc tempore Breda Regi Catholico ſtratagemate erepta eſt.

Clemens octauus Florentinus. Sedit 12. annis, alij ſcribunt 13. Anno ſæculari 1600. Iubilæum ſolemniſſimum celebrauit. Sanctis annumerauit Raymundum, & Hyacinthum, vtrumque ex ordine Prædicatorum. Illo ſedente

dente bello Turcico in Hungaria vrbes variæ Chriſtianis ereptæ. Motus ab Hugonottis in Gallia. Oſtenda poſt trienni obſidionem Batauis eripitur anno 1606. Philippus tertius Rex Hiſpaniæ.

Leo XI. Florentinus Medicæus. Ad ſolium Pontificium vix aſcendit, cum deſcendit ad ſepulchrum poſt dies 27.

Paulus V Romanus: Sedit 16. annis, minus menſe & medio. Sanctis addidit Franciſcam Romanam, & Carolum Boromæum. Compoſuit Controuerſiam celebrem de Gratia inter Patres Societatis & Dominicanos. Inſtituit Communionem generalem in templis Societatis. Illius tempore cæpti motus Bohemici. In Belgio induciæ factæ anno 1608. Bellum inter Danos & Suecos. Moritur Rudolphus tertius Imperator anno 1612. Succedit illi Matthias Rex Hungariæ & Bohemiæ. Moritur Matthias anno 1619. Coronatur Francofurti Imperator Ferdinandus ſecundus Iubilæus Romæ indictus anno 1620. Philippus tertius Rex Hiſp. moritur: cui ſuccedit Philippus quartus anno 1621.

Gregorius XV Bononienſis. Creatus Pontifex anno 1621. Moritur 8. Iunij biennio nondum expleto. Sanctorum faſtis adſcribitur s. Ignatius Loyola, Xauerius, Iſidorus, Tereſia, Phil. Nerius.

Vrbanus octauus Florentinus dictus Maphæus Barberinus. Viginti & vnum annum & menſem vnum in Pontificatu expleuit, obijt anno 1644. Anno inſequenti in Anglia plexus capite Archiep. Cantuarienſis, & Pro Rex Hiberniæ, & poſtea Rex ipſe Carolus Primus anno 1649. Andream Corſinum Carmelitam Sanctis adſcripſit. Poſt S. Petrum Tertium tantum Pontifices Vrbano diutiùs ſederunt.

Innocentius X. Romanus, decem annis ſedens numerum ſui nominis expleuit, electus Pontifex anno 1644. die 15. Sept. Edita Conſtitutione anno 1653 Ianſenii doctrinam damnauit, & iterum illius ſucceſſor.

Alexander Septimus Senenſis, anno 1655. euectus ad Sedem Apoſt. eam tenuit 12 circiter annis. Franciſcum Saleſium Sanctis adſcripſit.

Clemens IX. Piſtorienſis dictus Roſpiglioſius, Pontificatum adijt menſe Iunio anno 1667. in quo triennium non expleuit. Sub illo Candia à Turcis capta eſt.

Clemens X Romanus; antea Cardinalis Altieri, octogenario maior creatus eſt Pontifex 29 Aprilis anno 1670. Sanctorum faſtis adſcripſit Bertrandum, Caietanum, Penitium, Roſam, Franciſcum Borgiam; ac poſtremò Pium V. Beatum declarauit. Obijt an. 1676.

Innocentius XI. Mediolanenſis, antea Cardinalis nomine Odeſchalcus, creatus eſt Pontifex anno 1676. qui pergit Eccleſiam feliciter gubernare. Hæc poſtremorum Pontificum tempora, & res præcipuæ in illis geſtæ facilè adhuc recenti hominum memoria retinentur.

Digitized by Google

SPECIMEN PROPHETIAE
S. MALACHIÆ
ARCHIEPISCOPI ARMACANI
DE SVCCESSIONE FVTVRA
SINGVLORVM PONTIFICVM AD FINEM MVNDI.

FVit hic S. Malachias Archiepiſcopus Armacanus & Primas Hiberniæ, diſcipulus S. Bernardi, cuius hic vitam conſcripſit. Inter alia admiranda extat apud authores probatos vulgata S. Malachiæ Prophetia, quà exprimitur vnico Lemmate ſiue ſententia congruente de ſingulis Pontificibus ſucceſſuris, à tempore S. Malachiæ vſque ad extremum mundi iudicium. Quoniam verò, præter inſtitutum noſtrum, prolixum foret hic omnes ab initio adducere, tantum de poſtremi ferè ſæculi Pontificibus vſque ad finem ſpecimen aliquod exhibemus. Tota autem ſeries huius Prophetiæ, præter alios, reperitur apud Arnoldum VVlon lib. 2. Ligni vitæ cap. 40. pag. 307. Vixit S. Malachias anno 1158. adeoque centum & ampliùs annis ante inſtitutum ordinem Minoritarum: aduerte tamen in ſequenti Sixto IV. ſub initium ferè Sæculi 16. à quo hic inchoamus, quàm proprium de illo Lemma apposuerit, quia aſſumptus eſt ex ordine Minoritarum, & piſcatoris filius fuit, paulò ante initium ſæculi decimi ſexti.

Piſcator Minorita. SIXTVS IV. *Piſcatoris filius & Minorita Franciſcanus.*
Præcurſor Siciliæ. INNOCENTIVS VIII. *Qui vocabatur Ioannes Bap.iſta, & vixit in curia Alphonſi Regis Siciliæ.*
Bos Albanus in portu. ALEXANDER VI. *Epiſcopus Cardinalis Albanus & Portuenſis, cuius inſignia Bos.*
De paruo homine. PIVS III. *Senenſis familia Picolominea, quod paruum hominem importat.*
Fructus Iouis iuuabit. IVLIVS II. *Ligur, eius inſignia quercus Iouis Arbor.*
De craticula Politiana. LEO X. *Filius Laurentij Medices, & ſcholaris Angeli Politiani.*
Leo Florentius. ADRIANVS VI. *Florentij filius; eius inſignia Leo.*
Flos Pilei ægri. CLEMENS VII. *Florentinus de Domo Medicea, eius inſignia Pila & Lilia.*
Hiacinthus medicorum. PAVLVS III. *Farneſius, qui Lilia pro inſignibus geſtat, Cardinalis fuit SS. Coſmi & Damiani Medicorum.*
De corona montana. IVLIVS III. *Antea vocatus Ioannes Maria de Monte.*
Frumentum floccidum. MARCELLVS II. *Cuius inſignia ceruus & frumentum, ideo floccidum quod pauco tempore vixit in Papatu.*
De fide Petri. PAVLVS IV. *Antea vocatus Petrus Caraffa.*
Eſculapij Pharmacum. PIVS IV. *Michael vocatus in oppido Boſchi.*
Angelus nemoroſus. PIVS V. *Michael vocatus in oppido Boſchi.*
Medium corpus pilarum. GREGORIVS XIII. *Cuius inſignia medius draco, Cardinalis creatus à Pio IV. qui pila in armis geſtabat.*

Axis

Axis in medietate ſignis. Sixtus V. *Qui axem in medio Leonis in armis geſtat.*
De rore cœli. VRBANVS VII. *Qui fuit Archiepiſcopus Roſſanenſis in Calabria vbi manna colligitur.*
De antiquitate orbis. GREGORIVS XIV. *Vtroque Parente antiquiſſima Familia, ipſe antiquitatum vrbis reſtaurator.*
Pia ciuitas in bello. INNOCENTIVS IX. *Nemo hucuſque explicauit.*
Crux Romulea. CLEMENS VIII. *Cuius inſigne Trabs argentea tribus ſegmentis interſtincta ad modum crucis Pontificis Romani.*
Vndoſus vir. LEO XI. *Paralyſi obnoxius.*
Gens peruerſa. PAVLVS V. *Nemo explicauit.*
In tribulatione pacis. GREGORIVS XV. *Sub quo Imperium maxime turbatum nunquam hocuſque reſpirauit.*
Lilium & Roſa. VRBANVS VIII. *Florentinus, cui vrbi Lilium pro inſigni, ipſi verò tres Roſis amiciſſima Apes. Caterum reſpici ab Octauo videtur Vrbanus IV. Cuius inſignia Lilium & Roſa.*
Iucunditas Crucis. INNOCENTIVS X. *Cuius inſignia Columba ſuauem pacis Oliuam geſtans electus Feſto S. Crucis.*
Montium cuſtos. ALEXANDER VII. *Cuius inſignia montes quibus ſydus cœleſte velut oculus vigil & cuſtos, ſuper eminet.*
Sidus olorum. CLEMENS IX. *Dicitur in cubiculi ipſius fornice pictus Olor cum Cruce in pectore.*
De flumine magno. CLEMENS X. *Explicatum non reperi.*
Bellua inſatiabilis. INNOCENTIVS XI.

PONTIFICVM QVI SEQVENTVR SYMBOLA EIVSDEM S. MALACHIAE.

Pœnitentia glorioſa.
Raſtrum in porta.
Flores circumdat.
De bona Religione.
Miles in bello.
Columna Excelſa.
Animal rurale.
Roſa Vmbriæ.
Vrſus velox.
Fides intrepida.
Peregrinus Apoſtolicus.
Aquila rapax.
Canis & Coluber.
Vir Religioſus.
De balucis AEthruriæ.
Crux de cruce.
Lumen in Cœlo.
Ignis ardens.
Religio depopulata.
Fides intrepida.
Paſtor Angelicus.
Paſtor & Nauta.
Flos Florum.
De medietate Lunæ.
De labore Solis.
Gloria Oliuæ.

In perſecutione extrema S. R. E. Sedebit Petrus Romanus qui paſcet oues in multis tribulationibus, quibus tranſactis Ciuitas ſepticollis diruetur, & Iudex tremendus iudicabit populum ſuum. Finis.

Quæ ad Pontifices pro explicatione ſunt adiecta, non ſunt ipſius S. Malachiæ, Sed R. P. F. Alphonſi Giaconis Ordinis Prædicatorum huius Prophetiæ interpretis, vſque ad GREGORIVM XIV. Cætera ex VVion.

QVAESTIONES RELIQVAE

De Concilijs Generalibus, ac Particularibus, cum varia eorum notitia.

§. I.

Spectantia ad conuocationem, normam, ac poteſtatem Concilij generalis.

CVm de Concilijs, eorumque poteſtate pleraque Theologo neceſsaria hactenus tradiderimus, operæ pretium erit alia hic adiungere, quæ ad vberiorem eorum notitiam non tantum in Controuerſijs fidei, ſed etiam in Theologicis, ac Canonicis reſolutionibus vſum frequentiſſimum habere ſolent. Suppoſitis ergo aſsertionibus quas hactenus ſtabiliuimus.

Dico vlterius primò; Ad Concilium generale legitimum requiritur imprimis, vt à Romano Pontifice, vel cum eius aſsenſu conuocetur, aut ſaltem ab ipſo eius conuocatio rata habeatur.

Quia ſi Chriſtus in terra conſpicuus ſuam Eccleſiam per ſe gubernaret, haud dubiè ad illum ſpectaret Concilia generalia conuocare. Ergo Chriſto in cœlum recepto munus illud ad legitimum illius in terris Vicarium pertinere debet, non verò ad Imperatores, aut magiſtratus ſæculares, vti contendunt hæretici Vnde factum vt Concilia ab his abſque Pontificis conſenſu coacta, hactenus in Eccleſia pro illegitimis habita fuerint, niſi poſtea ſubſecuta ſit Eontificis approbatio.

Secundò requiritur, vt per ſe, vel ſuos Legatos Pontifex Concilio præſideat, vel accedente eius approbatione hic defectus poſtea ſuppleatur, vti in Synodo generali 2. & 5. factum conſtat.

Tertiò, neceſse eſt vt conuocentur ex orbe Chriſtiano quantum fieri poteſt omnes Epiſcopi, ſic vt nullus ex Epiſcopis, qui diæceſim habet, poſitiuè excludatur, niſi per excommunicationem ab Eccleſia ſegregatus fuerit. Sufficit autem abſolutè ad integritatem Concilij, vt ſaltem ex potioribus orbis Chriſtiani partibus Epiſcopi aliqui aduenient, qui poſſunt ex Pontificis aſsenſu cæterorum vices, & vota ſupplere; vti docet Suar. *hic diſp.* 11. *Sect* 2. *n* 7.

Obtinuit etiam conſuetudo, vt aduocentur Cardinales, Generales Ordinum, ac nonnulli Abbates, qui omnes cum Epiſcopis exercent munus Iudicis, & ſuffragium habent deciſiuũ, ideoque cum illis ſignant, *Definiens ſubſcripſi*. Alij verò Theologi qui aduocantur vt conſultores, tantum ſignant, *Conſentiens ſubſcripſi*. Adſunt etiam plerumque Imperatores, Reges, aut eorum Legati, tantum vt teſtes, & Concilij defenſores: his poſitis.

Dico Secundò, ab omni erroris periculo immunes ſunt definitiones Concilij generalis abſente etiam Pontifice conceptæ, ſi poſtea à Pontifice approbatæ fuerint. Quæ doctrina ad Concilia etiam particularia extenditur, & inter Catholicos pro certa habetur.

Probatur primò, Quia approbatio Pontificia, de rebus à Concilio eo abſentes deciſis, æquiualet Pontificiæ definitioni. Atqui hactenus oſtendimus Pontificias definitiones nulli errori obnoxias eſse. Certa igitur eſt ſequela.

Probatur 2. Quia Concilium generale cum Pontifice ſic approbante definiens repræſentat totam Eccleſiam; hæc autem, dum Dei nomine loquitur, & aliquid definit, errare non poteſt. Idque confirmatur ex eo quod Concilij Nicæni I. decretum à S. Cyrillo *lib.* 1 *de Trin.* vocetur Sanctiſſimum & diuinum oraculum: & S. Greg *cap.* 1. *epi.* 24. Dicat ſe quatuor Concilia generalia, quæ ipſum præceſserunt, ſuſcipere ac venerari ſicut quatuor Dei Euangelia.

Dico tertiò, Concilium generale in ſuis definitionibus errare non poteſt, ſi neque Patres Concilij Legatis Pontificis repugnent, neque ipſi Legati contradicant mandato & inſtructioni quam à Pontifice priuatim acceperunt.

Nonnulli ſunt Doctores Catholici qui hanc aſsertionem pro certa non admittunt, niſi Pontifex per ſe rem prius definierit. Bellarminus tamen *lib.* 2. *de Concil.* dicit aſsertionem noſtram videri certam & Suar. hic *diſp.* 5 *ſect.* 7. *n.* 10. certam cenſet, & inter Authores communem. Ratio eſt, quia hic concurrit totum quod requiritur ad Eccleſiam Dei nomine definientem; nempe vniuerſalis Concilij definitio, ſimul cum inſtructione, aſsenſu & mandato Pontificis vt res ſumma poteſtate decernatur, quæ videntur poſitiuæ Pontificis approbationi æquiualere. Ergo nihil hic deſideratur, quo minus Deus per totam Eccleſiam hoc modo legitimè congregatam & conſentientem loqui cenſeatur. Dico, *per totam Eccleſiam*, quia definitio Concilij particularis, cum tali Legatorum inſtructione, non debet neceſſariò cenſeri ab omni erroris periculo immunis, cum Concilium particulare vniuerſam Eccleſiam non repræſentet.

Dico quartò; Concilium generale congregatum abſque authoritate Pontificis indubitati, poteſt in errorem prolabi. Certa eſt ex prædictis hæc concluſio.

Et

Et probatur, Quia aſſiſtentia Dei excludens errorem promiſſa eſt ſoli Pontifici, & Eccleſiæ vniuerſæ. Concilium verò ſic congregatum, neque eſt Pontifex, neque Eccleſia vniuerſa, cùm non includat authoritatem Pontificis, qui eſt Eccleſiæ caput & pars præcipua.

Dico quintò, Si Concilium generale congregatum ſit pro aliqua neceſſitate Eccleſiæ, Sede vacante, aut viuente tantum dubio Pontifice, ſuberit iſti Concilio dubius Pontifex, eritque infallibile in iis quæ requiruntur, vt præſenti neceſſitati ſubueniatur.

Quia niſi in hoc caſu authoritas ſuprema & ab errore libera Concilio competeret, non ſatis proſpexiſset Chriſtus gubernationi Eccleſiæ dum Sedes vacat, aut de remedio tollendi Schiſmatis, quando inter plures contendentes de vero & indubitato Pontifice non conſtaret.

Dico ſextò; Concilium generale, etſi authoritate Pontificis congregatum, errare poteſt, ſi neque Legatis ſuis, neque Concilio expoſuerit Pontifex mentem ſuam de controuerſijs in vnam partem decidendis, etiamſi cum Epiſcopis Legati ſincerè conſenſerint. Hæc eſt communior ſententia Doctorum cum Bellarmino *Hic lib 2. cap.* 11. contra Bannez, Amicum &c.

Quia in tali definitione deeſt Concilio authoritas Capitis ſimul docentis. Legati autem non ita repræſentant Pontificem, vt illis docentibus cenſeatur Pontifex idem docere, cùm neque Pontifex per ſuam inſtructionem id mandauerit, neque neceſſaria gubernatio Eccleſiæ id requirat; pro rebus enim ſic deciſis poſtea Pontificis approbatio poſtulari poteſt. Non parùm confirmatur hæc doctrina ex facto Concilij *Calcedonenſis Act.* 3. quod in epiſtola ad Leonem Pont. vbi poſtulat decretorum confirmationem, apertè fatetur ſe eam petere, quoniam præter decretum fidei contra Dioſcorum, alia etiam quædam ſtatuta erant ſine expreſſa Pontificis ſententia.

Neque refert, quod ante Pontificis confirmationem, Concilia quoſdam hæreſeos damnauerint, ex eo quod iis Decretis non obtemperaſſent, id enim factum eſt ex eo quod Decreta illa manifeſtè Scripturis ſacris, aut priorum Conciliorum definitionibus conformia fuerint.

§. II.

Pertinentia ad Concilium Prouinciale, ac Diœceſanum.

EX dictis etiam commodè intelligitur, quibus limitibus contineatur legitimus ordo, norma, & authoritas Concilij Prouincialis, ac Diœceſani, quæ maxima ex parte formam modumque Concilij generalis imitari ſolent; in quibus, præter ea quæ hactenus reſoluimus.

Obſeruandum primò, Metropolitanum teneri ſtatutis temporibus celebrare Concilium prouinciale, niſi ob legitimum impedimentum à ſummo Pontifice diſpenſationem obtineat.

Concilij verò huius celebrandi tempus, cauſas, modumq; præſcribit Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 2. Prouincialis (inquit) Concilia pro moderandis moribus, corrigendis exceſſibus, controuerſiis componendis, alijſque ex Sacris Canonibus permiſſis, renouentur. Quare Metropolitani per ſeipſos, vel illis legitimè impeditis, Coepiſcopus antiquior..... quolibet ſaltem Triennio poſt octauam Paſchæ, ſeu alio commodiori tempore pro more Prouinciæ, non prætermittat Synodum in Prouincia ſua cogere, ita Trid. In India tamen, ob diſtantiam Epiſcoporum comprouincialium, hoc triennij tempus ad Concilium celebrandum vſque ad ſextum annum à Sede Apoſtolica prorogatur.

II Concilio Prouinciali tenentur intereſſe Epiſcopi omnes, & alij qui iuriſdictionem Epiſcopalem obtinent, vt ſunt aliqui Abbates, & Priores, & quicunque alias iure, vel conſuetudine intereſſe ſolent, niſi obſtet itineris graue periculum. Poſſunt quoq; ex deputatione Pontificis adeſſe aliqui Presbyteri, aut Diaconi, & ſimul definiendi ius habere, vt factum eſt in Synodo ſub Symmacho Papa in Italia, in qua aliqui Presbyteri & Diaconi ſubſcripſerunt; eſt enim hic actus non ordinis, ſed iuriſdictionis, quæ vel conſuetudine, vel alio modo obtineri poteſt. Alii verò exempti, vbi conſuetudo contrarium non obtinuit, cogi non poſſunt à Metropolitano vt ad prouinciale Concilium accedant.

Abbates commendatarij, & Capitulorum deputati obtinent vocem duntaxat conſultiuam, Epiſcoporum verò abſentium procuratores poſſunt etiam habere vocem deciſiuam, ſi Concilio prouinciali viſum fuerit.

Quamvis etiam Capitula Eccleſiarum Ca-

Digitized by Google

thedralium ſint ſpecialiter ad Concilium inuitanda, & poſſint etiam iuſtas ob cauſas Laici quidam admitti, in eo tamen votum ſiue ſuffragium merè conſultiuum habere poſſunt, vti diximus de Imperatore, aut Rege in Concilio generali.

III. Decreta quæ in Concilio prouinciali conduntur, non debent inconſulto Pontifice Romano publicari.

IV. Ad obſeruationem decretorum Concilij prouincialis obligantur omnes qui Epiſcopali iuriſdictioni ſubduntur. Ad hanc tenentur etiam Exempti, vt ſunt Regulares, in caſibus quibus à iure communi, & Concilij decretis, ſpecialiter Epiſcopis in eos poteſtas attributa eſt: & contra refractarios per iuris remedia procedi poteſt.

Electio loci ad celebrandum Synodum prouincialem poſita eſt in arbitrio Metropolitani. Ceſſantibus tamen iuſtis impedimentis, non eſſe relinquendam Eccleſiam Metropolitanam cenſuit Sacra Congregatio Concilij.

V. Synodum Diæceſanam quotannis celebrandam ſtatuit Tridentin. ſupra *Seſſ. 24. de reform. cap. 2.* Ad hanc tenentur conuenire etiam Exempti, qui alias ceſſante exemptione intereſſe deberent, nec Capitulis generalibus ſubduntur. Ratione parochialium Eccleſiarum accedere debent omnes qui earum curam gerunt.

Quod ſi Epiſcopus fuerit legitimè impeditus, poteſt celebrare Synodum Diæceſanam per procuratorem, aut ſuum Vicarium generalem ſufficienti mandato inſtructum.

VI. In Conſtitutionibus autem legitimè ſanciendis non requiritur conſenſus & approbatio Cleri, ſed tantum aſſenſus Capituli, ſed neque hunc ſequi neceſſe eſt, præterquam in quibuſdam caſibus à iure expreſſis.

§. III.

Exponitur ſeries & geſta Conciliorum Generalium quæ pro Legitimis, aut Illegitimis haberi debent.

AMplioris ſcientiæ cauſa, peculiari ſtudio hic in compendium contrahemus Seriem Conciliorum Generalium quę hactenus in Eccleſia celebrata fuere, prout recenſita reperiuntur, cum notitia rerum in ijs præcipuè geſtarum; vbi & Concilia probata ab improbatis, ac legitima ab illegitimis, cum varia in ijs obſeruatione, ſecernemus. Mirum enim in modum hæc notitia conducet ad diſtinctionem temporum quibus ſingula celebrata ſunt, ad variorum dogmatum deciſionem, ad peritiam Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, ad reſolutiones Controuerſiarum plurimarum, quæ ab accurata horum obſeruatione dependent.

Quamquam in notando ordine, præſertim annorum, non contendimus omnia ad amuſſim ſibi conſtare, cum in multis neceſſe ſit ſequi Chronologos, qui in ſignando tempore ac numero non rarò diſcrepant.

Concilia generalia quæ hactenus legitima fuerunt octodecim numerantur.

PRimum eſt Concilium Nicænum, cui interfuerunt 318. Patres, inchoatum anno 327. & abſolutum anno 330. vti cum communiori tradit Bellarminus, vel vt placet Baronio ac Binnio, anno 325. & cœptum, & abſolutum. Præſides huius Concilij fuerunt Pontificis Legati Oſius Epiſcopus, Vitus & Vincentius, Presbyteri, quorum proinde nomina ante omnes extant Concilio ſubſcripta. Conuocatum fuit Concilium Nicænum à S. Syluestro Papa, & Conſtantino Imperatore, qui Concilium ingreſſus non niſi annuentibus Epiſcopis ſedere voluit, dein habita ad eos oratione latina, profeſſus eſt non eſſe deinceps ſuum, ſed Epiſcoporum iudicare, ac proinde, poſt omnes Epiſcopos ſubſcripſit, vti refert Baſilius Imperator ſub fidem Synodi 8. Actione 10. Coactum fuit hoc Concilium præcipuè contra Arium, qui Chriſti diuinitatem negabat, quæ in Concilio definita eſt, & alia circa diem paſchatis controuerſia. Decreta huius Concilij Romam perlata collectis Italiæ Epiſcopis à S. Syluestro approbata fuere. De numero Seſſionum huius Concilij non liquet, cum non omnia eius acta, ſed tantum viginti Canones ſuperſint.

Secundum generale Concilium numerari ſolet Conſtantinopolitanum primum, quamvis alij Sardicenſe præponant; Inchoatum fuit anno 383. vt tradit Bellarminus, vel biennio citius, vt placet Baronio. Non præſedit in hoc Concilio Damaſus Pontifex per ſe, aut per ſuos Legatos. Sed ab eodem confirmatum fuit in his quæ fidem Catholicam concernunt, teſte Photio in lib. de 7. Synodis. Septem tantùm huius Concilij Canones, nulla verò Acta à Binnio adferuntur. Interfuerunt Epiſcopi Catholici 150. ac præterea 36. Macedoniani ſiue Semi-Ariani, vt ex Socrate refert Baronius. Conuocatum fuit à Theodoſio ſeniore Imperatore ex mandato Damaſi Pontificis, vti patet ex Epiſtola Concilij ad Damaſum apud Theo-

Theodoretum lib. 5. hiſt. Eccleſ. cap. 9. apud Bellarminum & Baronium. Cauſa huius Synodi conuocandæ præcipua fuit, 1. vt fidem Concilij Nicæni confirmaret, 2. vt Gregorium Nazianzenum Conſtantinopoli Epiſcopum ſtabiliret: ſed firmauit inſuper Spiritus Sancti diuinitatem contra Macedonium, qui eo tempore illam negabat.

Tertium eſt Concilium Epheſinum primum, in quo numerati Epiſcopi pluſquam ducenti. Conuocatum fuit anno 430. vt vult Baronius, vel 434. vt tradit Bellarminus: idque authoritate Cæleſtini Papæ, cuius vice præſedit Cyrillus Alexandrinus alijque Legati, & opera Theodoſij Imperatoris Iunioris, qui Candidianum Comitem miſit ad Synodi defenſionem, ea conditione vt non immiſceret ſe negotijs fidei, & Eccleſiaſticis, conditionem tamen non ſeruauit Candidianus. Damnatus eſt à Synodo Neſtorius, quem Pontifex non voluerat de nouo ſubijci examini, ſed damnari iuxta ſententiam à ſe Anno præcedenti latam in Concilio Romano, Confirmata fuit, inquit Binnius, vt conſtat ex Epiſtola Cæleſtini II. ad Synodum ſcripta, & ex actis Concilij in cauſa Neſtorij Romæ habiti, vtrobique etiam ob eandem cauſam hæreſiarca damnatus fuit.

Quartum eſt Chalcedonenſe, 630. Epiſcoporum contra hæreſim Dioſcori, & Eutychetis Archimandritæ, qui vnam tantum in Chriſto naturam aſſerebat, celebratum in ſuburbijs Chalcedonenſibus in templo S. Euphemiæ anno 451. iuxta Baronium alioſque. Confirmauit Synodum id petentem, geſtaque eius, in ſola tamen cauſa fidei, approbauit Leo, vt patet ex eius Epiſtola ad Synodum 59.

Quintum autem generale & legitimum Concilium (vt patet ex Nicæno Secundo Actione prima) fuit Conſtantinopolitanum Secundum, contra Origenem & tria Capitula, 255. Epiſcoporum, inchoatum eſt anno 553. vt Bellarminus, Baronius, aliique Kalendis Maij, finitum quarto Non. Iunij eiuſdem anni, habitis collationibus octo. Conuocatum fuit à Iuſtiniano Imperatore conſenſu quidem Vigilij Papæ, ſed non obſeruatis à Vigilio præſcriptis, cui, contra voluntatem ſuam conuenienti, nec per ſe, nec per Legatos præſedit, morbum allegans, etſi in eadem ciuitate eſſe: ſed præſedit non Imperator, non Mennas, ſed Mennæ ſucceſſor Eutyches Patriarcha Conſtantinopolitanus. Quod Synodum probare nollet in exilium miſſus Vigilius, inter tamen redux poſt medium annum eam probauit Epiſtola ad Eutychium, quæ ante hac ignota, opera Petri de Martha ex Regia Pariſienſi bibliotheca deſumpta, extat modò in 12. Tom. Conciliorum impreſſionis Pariſienſis pag. 262.

Sextum eſt Conſtantinopolitanum tertium, contra Monothelitas, Epiſcoporum 289. Celebratum in Secretario quod vocatur Trullis anno 680. Inchoata eſt prima actio die 17. Nouembris: vltima autem & 18. die 17 Septembris anni ſequentis. Conuocatum fuit Concilium conſenſu Agathonis Papæ ab Imperatore Conſtantino Pogonato, qui omnibus fere actionibus interfuit quidem, & eminentiori loco præſedit, ſed non vt Iudex, verum vt propugnator. Reuera enim præſederunt Pontificis Legati Petrus & Georgius Presbyteri, & Ioannes Diaconus, qui vbique loquuntur primi, ſubſcribunt primi, Imperator autem ſententiam non tulit, & vltimò ſubſcripſit. Acta ibi ſunt omnia ex præſcripto Agathonis. Confirmationem ab eo petijt Synodus: obtinuiſſe dicitur communiter à Leone Secundo, ſed Epiſtola Leonis confirmatoria quæ circumfertur Spuria videtur Baronio, Binnio, alijſque.

Septimum eſt Nycenum Secundum, contra Iconomachos, Epiſcoporum 350. Actio eius prima habita anno 787. octauo Kal Octob 7. & vltima 3. idus Octob. Conuocarunt illud Imperatores Conſtantinus & Irene eius mater conſenſu Adriani I. Papæ, cuius Legati Petrus Archipresbyter, & Petrus Abbas S. Sabbæ præſederunt, & nominantur, & ſubſcripſerunt primi. Omnia ibi acta ſunt ex præſcripto Adriani qui Concilium deinde confirmauit teſte Binnio.

Octauum eſt Conſtantinopolitanum quartum, in cauſa Photij per vim intruſi in Patriarchatum Conſtantinopolitanum, Epiſcoporum 383. vel vt alij 102. Actio prima habita anno 869. 3. Non. Octobris, 10. verò vltima Februarij ſequentis. Conuocatum eſt mandante Adriano Papa induſtria Baſilij Imperatoris, qui interfuit quidem Concilio, ſed in fine proteſtatus eſt non eſſe ſuum, nec vllius Laici Eccleſiaſticis negotijs ſe immiſcere. Tandemque poſt Patriarchas omnes ante Epiſcopos ita volentes ſubſcripſit non definiens, Sed Synodum ſuſcipiens, proteſtanſque ſe poſt Epiſcopos debuiſſe ſubſcribere: primi autem ſubſcripſerunt qui præſederunt Legati Pontificij Donatus & Stephanus Epiſcopi, ac Marinus Diaconus. Synodus in principio Epiſtolæ ad Adrianum quæ exſtat ad finem actionis decimæ, teſtatur nil ſtatutum à ſe eſſe niſi quod iam ante à Ni-

Digitized by Google

colao decretum, & firmatum ab Adriano Pontificibus, petit Synodum recipi & confirmari, confirmatam autem eſſe teſtatur Baronius alijque cum Binnio, qui id in ſuis notis fuſiùs oſtendit.

Prædicta Concilia in Oriente, ſequentia in Occidente celebrata fuere.

Nonum itaque Concilium fuit Lateranenſe, 300. & amplius Epiſcoporum, conuocante, præſidente, & confirmante Calliſto II. anno 1122. pro pace & concordia inter Eccleſiam & Imperium, nec non pro terra Sancta à Saracenis recuperanda.

Decimum Lateranenſe ſecundum, Epiſcoporum ferè mille, conuocante, præſidente, confirmante Innocentio II. Papa, anno 1139. celebratum contra Anacletum & Victorem Antipapas, & Arnaldum de Brixia, ac pro reformatione morum. Huius & præcedentis acta intercidiſſe dicuntur.

Vndecimum, Lateranenſe tertium, Epiſcoporum amplius 300. conuocante, præſidente, confirmante Alexandro Papa anno 1179. contra Catharos (quos VValdenſes & Albigenſes aliqui appellant) & Schiſmaticos ab Antipapis ordinatos, ac pro morum reformatione. Acta eius comprehenduntur cap. 27. apud Binnium, vbi additur appendix Actorum per partes 50. in alia capita diſtributa.

Duodecimum Lateranenſe quartum, Epiſcoporum ad minus 400. aliorum verò Patrum puta Abbatum, Priorum conuentualium 800. Conuocante, præſidente, confirmante Innocentio tertio anno 1215. contra hæreſes Albigenſium, ac errores Abbatis Ioachim, nec non pro recuperatione terræ Sanctæ, &c. Acta exſtant apud Binnium in capita 70. diſtincta.

Decimum tertium, Lugdunenſe primum, Epiſcoporum 140. conuocante, præſidente, confirmante Innocentio quarto anno 1245. cauſa Friderici Imperatoris deponendi, expeditioneſque in terram Sanctam ſuſcipiendæ. Tertia ſeſſione depoſitus etiam Imperator, & condita decreta quæ refert Binnius.

Decimum quartum, Lugdunenſe ſecundum Patrum, vt ait Bellarminus, ferè mille, conuocante, præſidente, confirmante Gregorio X. præſente Michaele Paleologo Græcorum Imperatore anno 1274. contra errores Græcorum, & pro recuperatione terræ Sanctæ; vbi facta eſt vnio cum Græcis maximè opera S. Bonauenturæ.

Decimum quintum, Viennenſe in Gallia, Epiſcoporum 300. & amplius; conuocante, præſidente, confirmante Clemente V. anno 1311. contra Fratricellorum, Beguardorum, Beguinarum hæreſes, extinctus in eo eſt Templariorum Ordo. Nec huius, nec præcedentis acta refert Binnius, plurimæ eorum conſtitutiones exſtant in iure Canonico.

Secutum eſt anno 1414. Concil. Conſtantienſe, & Baſileenſe, de quibus infra inter illegitima.

Decimum ſextum, Florentinum anno 1438. rogatu Ioannis Paleologi Græcorum Imperatoris, qui deinde interfuit, conuocatum ab Eugenio IV. qui præſedit: Ferrariæ inchoatum. Inde habitis ſeſſionibus 16. propter peſtem translatum Florentiam, ſed non finitum ibi anno 1429. vt plures putarunt, ſed continuatum ibidem per tres alios annos, vnde Florentiæ habitæ ſunt plus quam octo ſeſſiones illæ, quæ præter relatas 16. reperiuntur ſolum apud Binnium; tum verò translatum Romam vbi durauit ſaltem vſque ad annum 1445. vt patet ex actis Florentinæ Synodi, editis in lucem per Horatium Iuſtinianum Oratoriſtam, poſtea Cardinalem. Ita Pallauicinus in actis Synodi Tridentinæ lib. 6. cap. 11. De numero Patrum qui interfuerint non ſatis liquet, conuocatum autem fuit contra errores Græcorum.

Decimum ſeptimum, Lateranenſe V. anno 1512. inchoatum ſub Iulio I. qui quinque primis ſeſſionibus partim per ſe, partim per ſuum Legatum præſedit. Seſſio autem 6. habita præſide Leone X. ſucceſſore Iulij anno 1513. ſub quo poſt habitas alias ſex ſeſſiones finitum etiam anno 1517. Concilium confirmauit deinde Leo, habitum autem fuit ad tollendum ſchiſma propagatum per Conciliabulum Piſanum anno 1511.

Decimum octauum, Tridentinum, cœptum anno 1545. ſub Paulo III. ſub quo octaua ſeſſio habita eſt Tridenti 11. Martij an. 1547. Inde Bononiam translatum, vbi celebrata eodem anno ſeſſio 9 & 10. Tum verò ſub Iulio III. anno 1551. habita item Tridenti ſeſſio 11. 12. 13. 14. & anno 1552. habita ſeſſio 15. & 16. Tum verò ſub Pio IV. anno 1562. ibidem ſeſſio 17. 18. 19. 20 21. 22. anno 1563. ſeſſio 23. 24. & 25. vltima. Non ſemper iidem præſedere Legati Pontificij tot annorum ſpatio. Non ſemper iidem, aut æque multi interfuere Patres. In fine Concilio ſubſcripſere Patres 255. Deniq; à Pio IV. anno 1563. 7. Kal. Februarij confirmatum eſt hoc Concilium, quod eſt poſtremum œcumenicum, contra emergentes Lutheri, aliorumque hæreſes, & pro morum reformatione, ſummo Eccleſiæ bono celebratum.

Con.

Concilia ſeptem generalia dicta, ſed illegitima.

COnſtantius Imperator Orientis anno 341 Antiochiam conuocauit 90. vel amplius Epiſcopos ex Oriente, inter quos 36. Ariani, ſed Arium, vt ſimulabant, abiurantes: finitaq; dedicatione ab illis celebratum Concilium illud quod dicitur Antiochenum, præſente Conſtantio, in quo ab Arianis damnatus eſt Athanaſius, ſucceſſorq; ei ſtatutus, & via patefacta ad euerſionem Concilij Nicæni primi per 4. ſubdolas fidei formulas. Non apparet cur hoc Concilium debet dici generale.

Secundum, Mediolanenſe pluſquam 300. Epiſcoporum ferè Occidentalium, pleriſque Orientalium impeditis. Anno ſcilicet 355. permiſſu Conſtantij Imperatoris generalem Synodum Mediolanum conuocarat Liberius Papa, eoque miſerat Luciferum Epiſcopum Calaritanum, Pancratium Presbyterum, & Hilarium Diaconum legatos. Inchoatum fuit Concilium in templo abſente Imperatore, ſed Valens & Vrſatius Ariani recuſantes fidei Nicenæ ſubſcribere, populumque veriti, ſimul cum alijs Arianis, imò & reliquis, ex templo aufugerunt ad Palatium Imperatoris, qui omnes Epiſcopos per vim coegit ſubſcribere damnationi Athanaſij, cuius cauſa vt examinaretur indictum fuerat Concilium; & recuſantes Legatos, & virgis prius cæſum Hilarium alioſque in exilium relegauit. Vnde etſi Concilium hoc legitimè fuerit inchoatum, in progreſſu tamen & exitu omninò illegitimum fuit.

Tertium, Ariminenſe, Epiſcoporum 600. ſub Conſtantio anno 372. ita Bellarminus. Verum Baronius, Binnius, alijque diſtinguunt duo Concilia Ariminenſia, vnum generale legitimum plus quam 400 Epiſcoporum, qui omnes ferè Catholici & Occidentales anno 359. ſub Liberio Papa, qui per Legatum ſuum Vincentium Epiſcopum Capuanum alioſque præſedit. Comprobatum in illo eſt communi Patrum decreto Nicena fides, damnatiq; præſentes Vrſatius, Valens, alijque Ariani, quo peracto finitum Concilium, Patribus ab Imperatore miſſionem petentibus.

Aliud verò Conciliabulum illegitimum & reprobatum poſt aliquot menſes à diſſolutione Concilii ibidem coactum, in quo fraude Arianorum præſertim Vrſatij & Valentis ac minis Imperatoris paulatim omnes ferè Epiſcopi Catholici, ſed diutiſſimè reſiſtente Seruatio, ſubſcripſere formulæ fidei, in qua nomen homouſios omiſſum eſt quamque Arianam eſſe deinde iactarunt Ariani. Vnde illud Hieronymi, Ingemuit orbis terrarum, & ſe Arianum eſſe miratus eſt.

Quartum, Epheſinum ſecundum anno 449. Epiſcoporum 128. conuocatum inſcio Pont. Leone ab Imperatore Theodoſio, qui Præſidem Concilii conſtituit Dioſcorum Alexandrinum, facultatemque ei dedit conuocandi quos vellet Epiſcopos. Conuocauit verò, qui Eutychetis ſententiæ fauerent, omiſſis qui maximè reſiſterent. Citatus Papa non comparuit, ſed Legatos miſit Iulianum Renatum, atque Hilarium, qui tamen non ſunt permiſſi præſidere. Omnia vi & minis ibi acta, Eutyches abſolutus, eiuſq; hæreſis confirmata; occiſus Flauianus Conſtantinopolitanus Epiſcopus; fugati Legati Pontifici. Vnde prædatoria Synodus, & latrocinium meritò vocatum fuit, & a Chalcedonenſi Concilio, cui illius acta inſerta ſunt, prorſus reprobatum.

Quintum, Conſtantinopolitanum, fuit tempore Gregorij II. & Leonis Iſaurici Iconomachi anno 730. contra ſacras Imagines; ita Bellarminus: huius tamen Concilij mentionem non facit Baronius, aut Binnius, nec videtur eſſe œcumenicum.

Sextum, Conſtantinopolitanum pſeudoſeptimum dictum, ſub Conſtant. Copronimo tempore Stephani II. anno 754. Fuit 338 Epiſcoporum Iconomachorum Orientalium, qui damnarunt cultum ſacrarum imaginum. Reprobauit illud Stephanus, & deinde Synodus Oecumenica Nicæna 2. quæ fuit omninò legitima.

Septimum, Piſanum contra Iulium II. anno 1510. aut citius conuocatum à Cardinalibus hæreticis, & Schiſmaticis, & paulò poſt in Lateranenſi V. Concilio reprobatum fuit.

Concilia generalia partim approbata, partim reprobata ſeptem enumerantur.

PRimum Sardicenſe Epiſcoporum 376. anno 351. Sed notat Baron. aliique, duo fuiſſe Sardicenſia Concilia, vnum generale & legitimum circa annum 347. Aliud particulare 76. Arianorum, qui Concilium quod Philippopolim dilapſi ibidem celebrarunt, Sardicenſe vocarunt, ab omnibus Catholicis deinde reiectum, & nunquam pro Legitimo habitum fuit.

Secundum, Sirmienſe anno 356. vel vt Baronius 357. addens potius fuiſſe conuenticulũ ſatanæ cõuocatum à Conſtantio Imperatore, damnatus quidem in eo fuit Photius, & edita

Digitized by Google

prima formula fidei, quam Hilarius Catholicam dixit, cui tandem nimis cedens ſubſcripſit Papa Liberius. Concilium hoc ponit Petauius potius anno 351.

Tertium, Concilium Quini-ſextum Conſtantinopolitanum in Trullo celebratum anno 692. Petauio anno 707. Vnde eius Canones Trullani dicti. Conuocatum fuit inſcio Roman. Pontifice Sergio, qui ideo ei ne quidem per Legatos præſedit, ſed illud ſtatim reprobauit, teſte Beda apud Binnium. Canones itaque nulli ex 102. quos condidit illa Synodus ex illa auctoritatem habent, admiſſis tamen à Catholicis aliquibus, quia per ſe ſanæ erant doctrinæ.

Quartum, Francofordienſe 300. circiter Epiſcoporum ex Italia, Gallia, Germania, & Britannia præſentibus Legatis Papæ Adriani, qui illud conuocari permiſerat, à Carolo Magno Franc. Rege, qui deinde eidem interfuit. Verum Concilium hoc celebratum Anno 794. œcumenicum non eſt, cum nulli Orientales interfuerint, neque generale eſſe voluerit Pontifex, ſed prouinciale vel nationale fuiſſe dicunt Binnius, alijque. Ea quæ de filiatione Chriſti naturali in eo definita reperiuntur, ſine dubio ab Eccleſia ſunt approbata. Dicitur autem à Bellarmino aliiſque, per Eccleſiam reprobata eſſe damnatio Synodi Nicænæ ſecundæ quam feciſſe fertur hoc Concilium, ſed putat Binnius Concilium hoc nil ſtatuiſſe contra Nicænam, eo quod alia pars decretorum illius, vtpotè particularis Concilij, approbata non fuiſſet.

Quintum, Piſanum Anno 1409. ad tollendum ſchiſma, Gregorio XII. & Benedicto XIII. ſe pro Pontifice gerentibus, congregatum à Cardinalibus vtriuſque Obedientiæ præſentibus Epiſcopis 180 Abbatibus 900. à quibus omnibus ſeſſione 15. depoſitus eſt vterque Antipapa. Seſs. 17. data facultas Cardinalibus eligendi Papam, qui poſt ſeſſionem 19. elegerunt Alexandrum V. Huic demortuo ſucceſſit deinde Ioannes XXIII. Concilium hoc fuiſſe illegitimum volunt aliqui, legitimum putat cum alijs Spondanus, ſanè inter Pontifices vero computatur Alexander V. qui in eo electus fuit.

Sextum, Conſtantienſe Anno 1414. ratione eiuſdem ſchiſmatis, & contra Hus & VViclef, conuocatum eſt rogatu Sigiſmundi Imperat. à Ioanne quem XXIII. communiter dicunt, qui 1. ſeſſioni interfuit vna cum Imperatore, & ſeſſione 2. habita 2. Martij 1415. promiſit, vouit, iurauit ſe ceſſurum Papatu, quando Petrus de Luna Benedictus XIII. dictus, & Angelus de Corario Gregorius XII. dictus ſimpliciter cederent. Interim noctu 21. diem Martij præcedente prædictus Ioannes clam aufugit, quare ſeſſio 3. habita eſt 26. Martij abſente Ioanne, fugam ſuam per litteras excuſante. Quarta ſeſſione declarauit Synodus quod ipſa poteſtatem à Chriſto habeat immediatè, cui quilibet cuiuſcumque ſtatus vel dignitatis etiamſi Papalis exiſtat, obedire teneatur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti ſchiſmatis, & reformationem dictæ Eccleſiæ in capite & in membris. Circa quam declarationem quoniam ab aliquibus perperam intelligi videtur.

Nota primò, ex Eugenio IV. in conſtitutione, *Moyſes &c.* illam non eſſe accipiendam in ſenſum generalem, ita vt Concilium quandoque ſit ſupra quemcumque Pontificem, ſed ita vt illud Concilium eſſet ſupra Papam dubium, provt tunc erant illi tres de Pontificatu contendentes. Nota ſecundò Concilium illud ſeſs. 4. & 5. in qua declaratio allegata confirmata fuit, non fuiſſe Concilium generale, cum tantum intereſſet obedientia Ioannis XXIII. Deinde declarationi illi nullus conſenſit Pontifex.

Seſſione 8. ab iiſdem damnatus VViclef. Seſſione 12. tandem Patrum ſententia Pontificatu depoſitus Ioannes XXIII. qui ſententiam auditam approbauit, & reipſa ceſſit Pontificatu, qua facta ceſsione Pontificatu omninò excidit.

Seſsione 14. poſtquam ſponte Papatu ceſſiſſet Gregorius XII. abſens, Cardinales ipſius obedientiæ in Concilium admiſsi cum reliquis. Seſs. 15 damnatus præſens Ioannes Hus, viuuſque combuſtus.

Seſſione 37. tandem definitiua ſententia Pontificatu depoſitus Benedictus XIII. cedere nolens: & ſeſs. 41. anno 1417. electus in Pontificem Martinus V. qui ſeſs. 45. Concilium dimiſit. Edita autem conſtitutione quæ incipit, *Inter cunctas*, ſacro approbante Concilio, ſolum approbauit quod geſtum erat contra errores VVicleffi, aliorumque, non approbauit autem quæ ſeſs. 4. & 5. declarata retuli, imò in eadem conſtitutione ſtatuit, inter alia interrogatoria de hæreſi ſuſpectis proponenda, etiam hoc, vtrum credat quod Papa canonicè electus qui pro tempore fuerit, ſit ſucceſſor B. Petri, habens ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei. Certum autem eam non habere ſi non ſit maior Concilio. Quod vero ſeſs. 4. ſtatutum erat de Concilio ſupra Pontificem, nullo modo de Pontifice indubitato intelligi voluit,

Se-

Digitized by Google

Septimum, Baſileenſe à Martino V. indictum, & ſub Eugenio IV. legitimè inchoatum anno 1431. ſed in progreſſu variæ inciderunt controuerſiæ de auctoritate Papæ, &c.

Prima ſeſſio habita eſt 14. Decembr præſidente Iuliano Cardinali Pontificio legato. Interim Eugenius, 18. Decemb. edito Romæ decreto, Concilium ſi quod Baſileę congregatum videretur diſſoluit. Patres autem Baſileæ congregati de hoc Eugenij decreto publicas ad vniuerſos fideles litteras dedere, quibus declarant decreuiſse ſe Concilium Baſileæ continuare, quod & fecerunt.

Seſſione itaque ſecunda, quam celebrarunt 15. Kalend. Martij anni ſequentis, præſidente etiam Iuliano, confirmarunt in primis decreta ſeſs. 4. Conſtantienſis, ſtatueruntque Concilium eſse ſupra Pontificem. Aliis deinde ſeſſionibus Eugenium IV. citarunt, accuſarunt, contumacem declararunt Seſs 16. litteræ Eugenij recitantur, in quibus pacis ſtudio declarat, Concilium illud à prima inchoatione legitimum fuiſse, & irritas iuſſit eſse priores litteras Concilii diſsolutiuas. Notandum autem Eugenium non approbare illis litteris omnia quæ uſque ad hanc ſeſſionem à Concilio geſta ſunt legitima eſse, imò poſitiuè reprobat ea omnia quæ contra ipſos Cardinales &c. decreta erant, ipſum Concilium tantum approbauit, iuſſitque legitimum eſse.

Seſſione autem 18. nullo Præſidente Pontificio Legato, Concilium repetit iterum decretum Conſtantienſe. Non conſtat quibus deinde ſeſſionibus legati præſederint, conſtat ipſos decretis Concilii ſe opponentes non fuiſse auditos ſeſs. 21. & 24. imò opus deinde fuiſse Tarentino armis ſe tutari. Deinde à ſeſſionis 31 tempore, id eſt anno 1438. Kalendas Febr. dilapſus Baſilea Iulianus, qui olim Concilio fauerat, aliique omnes Cardinales, vno excepto Arelatenſi, quem deinde Præſidem Concilij crearunt. Hoc itaque Præſide Concilium ita ſegregatum à Romano Pontifice, vt neque ſpeciem Pontificiæ auctoritatis præ ſe ferret, conuocatis Presbyteris, quibus loco Epiſcoporum, pauciſſimi enim aderant, ſuffragij ius datum, & in manus datæ Sanctorum reliquiæ Seſs. 33.

Seſsione 34. Eugenium Pontificatu deponunt Seſs. 39 in Anti Papam eligunt Amadeum Ducem Sabaudiæ, qui dictus fuit Felix V. Quo deinde Pontificatu cedente Nicolaus V. Eugenii IV. ſucceſsor dedit hoc nouæ concordiæ, vt confirmaret acta quædam Baſileenſa ad beneficia Eccleſiaſtica, & cenſuras pertinentia. Præter hæc nihil omninò approbauit, vt ex eius Bulla ſatis apparet. Cæterum non tantum Eugenius, ſed & deinde Leo X. in Concilio Lateranenſi ſeſs. 11. decreta Baſileenſia damnarunt, ac proinde nullum poſſunt ab auctoritate huius Concilij robur habere.

CONTROVERSIAE

GALLICANAE RECENTIORES

De Pontificis Poteſtate.

HArum Controuerſiarum Propoſitiones ſingulas, progreſſum, ac fundamenta auido Lectori breuiter exponemus, ne in materia tanti momenti hoc loco ea notitia deſtituatur: illas fideliter ex ipſis Actis, cum alijs eodem pertinentibus exhibemus.

Cleri Gallicani Declaratio.

ECcleſiæ Gallicanæ decreta & libertates à maioribus tanto ſtudio propugnatas, earumque fundamenta ſacris Canonibus & Patrum traditione nixa, multi diruere moliuntur, nec deſunt qui earum obtentu primatum beati Petri eiuſque ſucceſsorum Romanorum Pontificum, à Chriſto inſtitutum, iiſque debitam ab omnibus Chriſtianis obedientiam, Sediſque Apoſtolicæ, in qua fides prædicatur, & vnitas ſeruatur Eccleſiæ, reuerendam omnibus gentibus Maieſtatem imminuere non vereantur. Hæretici quoque nihil prætermittunt quo eam poteſtatem qua pax Eccleſiæ continetur, inuidioſam & grauem Regibus, & populis oſtentent, iiſque fraudibus ſimplices animas ab Eccleſiæ matris, Chriſtique adeò communione diſsocient. Quæ vt incommoda propulſemus: Nos Archiepiſcopi & Epiſcopi Pariſijs mandato regio congregati, Eccleſiam Gallicanam repræſentantes, vnà cum cæteris Eccleſiaſticis viris nobiſcum deputatis, diligenti tractatu habito hæc facienda & declaranda eſse duximus.

I.

Primum beato Petro eiuſque ſucceſsoribus Chriſti Vicariis, ipſique Eccleſiæ rerum ſpiritualium & ad æternam ſalutem pertinentium, non autem ciuilium ac temporalium à Deo traditam poteſtatem, dicente Domino: *Re-*

gnum

Digitized by Google

gnum meum non eſt de hoc mundo: & iterum: *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo*. Ac proinde ſtare Apoſtolicum illud; *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, non eſt enim poteſtas niſi à Deo, quæ autem ſunt à Deo ordinata ſunt: itaque qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit*. Reges ergo & Principes in temporalibus nulli Eccleſiaſticæ poteſtati Dei ordinatione ſubijci, neque auctoritate clauium Eccleſiæ directè vel indirectè deponi, aut illorum ſubditos eximi à fide atque obedientia, ac præſtito fidelitatis ſacramento ſolui poſſe, eamque ſententiam publicæ tranquillitati neceſſariam, nec minus Eccleſiæ quam Imperio vtilem, vt verbo Dei, Patrum traditioni, & Sanctorum exemplis conſonam omninò retinendam.

II.

Sic autem ineſſe Apoſtolicæ ſedi ac Petri ſucceſſoribus Chriſti vicarijs rerum ſpiritualium plenam poteſtatem, vt ſimul valeant atque immota conſiſtant ſanctæ œcumenicæ Synodi Conſtantienſis, à ſede Apoſtolica comprobata, ipſoque Romanorum Pontificum ac totius Eccleſiæ vſu confirmata, atq; ab Eccleſia Gallicana perpetua Religione cuſtodita Decreta de Authoritate Conciliorum generalium, quæ Seſſione quarta & quinta continentur; nec probari à Gallicana Eccleſia qui eorum decretorum, quaſi dubiæ ſint authoritatis ac minus approbata, robur infringant, aut ad ſolum ſchiſmatis tempus Concilij dicta detorqueant.

III.

Hinc Apoſtolicæ Poteſtatis vſum moderandum per Canones ſpiritus Dei conditos, & totius mundi reuerentia conſecratos: valere etiam regulas, mores, & inſtituta à Regno & Eccleſia Gallicana recepta; Patrumque terminos manere inconcuſſos; atque id pertinere ad amplitudinem Apoſtolicæ ſedis, vt ſtatuta & conſuetudines tantæ ſedis & Eccleſiarum conſenſione firmatæ propriam ſtabilitatem obtineant.

IV.

In fidei quoque quæſtionibus præcipuas ſummi Pontificis eſſe partes, eius decreta ad omnes & ſingulas Eccleſias pertinere, nec tamen irreformabile eſſe iudicium, niſi Eccleſiæ conſenſus acceſſerit.

V

Quæ accepta à Patribus ad omnes Eccleſias Gallicanas atque Epiſcopos Spiritu Sancto authore præſidentes mittenda decreuimus; vt id ipſum dicamus omnes, ſimuſque in eodem ſenſu & in eadem ſententia.

Sequitur edictum Regium, quo prohibetur primò, cunctis ſubditis & externis qui ſunt intra Regnum, Sæcularibus ac Regularibus cuiuſcumque Ordinis Congregationis & Societatis, docere in ſuis Domibus, Collegijs, & Seminarijs, aut ſcribere aliquid contrarium doctrinæ contentæ in declaratione præcedenti.

II.

Ordinatur vt qui deinceps erunt electi ad docendam Theologiam in quouis Collegio ſingularum Vniuerſitatum ſiue ſæculares illi fuerint, ſiue regulares, dictæ declarationi ſubſcribant Greffiarijs facultatum Theologiæ, antequam munus hoc in Collegijs, aut domibus Regularium & Sæcularium obire poſſint: Præterea vt ſubmittant ſe ad eam profitendam doctrinam quæ expoſita ibidem eſt, vtque Theologiæ facultatum Syndici, ordinarijs locorum, & noſtris Procuratoribus Generalibus dictarum ſubmiſſionum exemplaria per Greffiarios earundem facultatum ſignata nominibus tradant.

III.

Vt in collegijs omnibus ac domibus dictarum Vniuerſitatum, in quibus Profeſſores plures fuerint, ſiue ſæculares ij ſint ſiue Regulares, vni eorum annis ſingulis incumbat, doctrinam dicta declaratione contentam tradere, in Collegijs autem in quibus vnus tantum Profeſſor fuerit tenebitur is, vno eam ex tribus conſequentibus annis profiteri.

IV.

Syndicis Theologiæ facultatum iniungimus, vt annis ſingulis ante lectionum initium, Vrbium in quibus eæ præleguntur, Archiepiſcopis aut Epiſcopis, vti & Procuratoribus noſtris Generalibus, eorum Profeſſorum tradant nomina, quibus doctrinæ illius tradendæ cura fuerit demandata; Profeſſoribus verò ipſis vt iiſdem Prælatis, dictiſque Procuratoribus Generalibus oſtendant ſcri-

pta

Digitized by Google

pta ſua (cum ſcilicet petitum hoc fuerit) quæ ſcholaſticis ſuis ſunt tradituri.

V.

Nolumus vt quis deinceps Bachalaureus ſiue Sæcularis ſiue Regularis, tam Theologiæ quam Iuris Canonici creetur Licentiatus, aut in Doctorem admittatur, niſi ante in vna ſuarum Theſium, quam ijs quibus in Vniuerſitatibus gradus illos conferendi ius eſt oſtendet, dictam doctrinam propugnarit.

Circa illas controuerſias quæ concernunt Pontificis authoritatem ſupra Concilium generale, infallibilitatem definiendi, & declarandi in quæſtionibus iuris & facti, &c. Videri poterunt quæ pridem, ante iſtam declarationem editam, deduximus ſupra de authoritate Pontificis & Conciliorum quæſtione 1. 2. 3. &c. Recentius verò circa ipſam d claratione, inter alios D. Nicolaus du Bois in Academ. Louan. Sacrar. Litter. Profeſſor primarius, edidit Conſultationes Theologico-Iuridicas, in quibus ex Canon. & Hiſt. Eccleſiaſtica fuſius deducit. 1. Ab ipſo exordio naſcentis Eccleſiæ illam fuiſse amplitudinem ſanctæ Sedis, Gallicarum Eccleſiarum perpetua conſuetudine & conſenſione firmatam, vt in materijs fidei & morum ad ſalutem neceſſariorum Prælati conſulerent ſanctam Sedem, & illius iudicium exſpectarent. Quod demonſtrare pergit per ſingula ſæcula progrediendo:

Et ſæculo quidem ſecundo Eleutherius Pontifex in Epiſtola ad Galliæ prouincias, de vſu etiam primi ſæculi teſtimonium ferens, ita ſcribit: ' De accuſationibus Clericorum, , ſuper quibus conſulti ſumus, quia omnes eo- , rum accuſationes difficilè eſt ad Sedem , Apoſtolicam deferre, finitiua tantum Epiſ- , coporum iudicia huc deferantur, vt huius , Sanctæ Sedis authoritate finiantur, ſicut ab , Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus multo- , rum conſenſu Epiſcoporum iam definitum , eſt. De hac Epiſtola agit Baronius ad an- , num Chriſti 181.

Sæculo *Tertio* Felicem Pontificem conſuluit Benignus Epiſcopus: & extat reſponſum quod incipit, *ſuſcipientes, &c.*

Sæculi *Quarti* initio Quæſtiones motas ad Euſebium Pontificem Galliæ Epiſcopi retulerunt.

Sæculo *Quinto* Exuperius Epiſcopus Toloſanus de ſeptem diuerſis articulis conſuluit Innocentium primum, cuius & extat reſponſum *Dilectio tua, &c.*

Sæculi *Sexti* initio Symmachus Pontif. Cæſareo Epiſcopo Arelatenſi reſpondit, *Qui venerandæ*, &c. Sicut & Anitus Epiſcopus Vienneniſis de rebus fidem concernentibus conſuluit Hormiſdam Pontif. cui reſpondet in Epiſtol. 10. *Quid de his.*

Circa ſæculi *Septimi* initium vixit Gregorius, primus qui vti ab alijs per orbem, ita à Gallis conſultus fuit, cuius reſponſales Epiſtolæ in libris 12. extant plurimæ.

Sæculo *Octauo*, S. Bonifacius, qui Galliæ partes varias illuſtrauit, Decreta ſua retulit ad Zachariam Pontif. & ſi illi iuſta viderentur confirmari poſtulauit. Habetur hoc in Codice Canonum B. Iſaac Lingonenſis Epiſcopi, *Ego Iſaac, &c.*

Sæculo *Nono*, in Concilio Aquiſgranenſi, cui plurimi intereant Galliæ Prælati, mota eſt quæſtio, de proceſſione Spiritus Sancti, & alijs grauibus cauſis. Iudicauit Concilium quæſtiones illas eſse remittendas ad Leonem III. tunc Pontificem. Vti habet Ado Viennenſis in Chronico, *Synodus magna, &c.* Reperiuntur etiam hoc ſæculo plurimæ Epiſcoporum, etiam Galliæ relationes ad Benedictum III. Nicolaum I. Adrianum II. quæ in Conciliorum tomis exprimuntur.

Sed præterire non oportet, quo pacto eodem ſæculo ſe geſſerint Britanniæ Epiſcopi dum de materia ſimoniæ ab ijs relatum eſset ad Leonem IV. vti patet ex ipſius Epiſtola in qua ſic pergit: ' Legationem denique com- , munem omnium Epiſcoporum Reuerendiſ- , ſimorum nobis propoſitam delinquentes requiritis de his qui turpiſsimo lucro columbas in templo Domini vendere non pertimeſcunt, & ſua acta improba temeritate Simonis hæreſi coniungunt, vtrum poſſint in ordine pœnitentium agere, aut tantummodò extra Ordinem, & Sacerdotalem fieri gradum.

Sæculo *decimo*, Heriveus Rhemenſis Archiepiſcopus Ioannem IX. conſuluit qualiter agendum eſset cum Northmannis recenter ad fidem conuerſis, quorum alij baptizati fuerant & rebaptizati, poſt baptiſmum gentiliter vixerunt. Ad quem extat Pontificis reſponſum. *Quod de his, &c.*

Sæculo *Vndecimo*, in Gallia, & Hiſpania exortæ fuerunt Quæſtiones in materia ſimoniæ, aliiſque: De his Victorem II. Pontif. ad rem determinandam conſuluerunt varij Epiſcopi, cuius reſolutio conſtat ex Concilio Toletano in præfatione, *Anno Incarnationis, &c.*

Sæculo *Duodecimo*, Pontifices erant Alexander III. Vrbanus III. &c. Nec omiſerunt illius temporis Epiſcopi in cauſis grauioribus ſanctę Sedis iudicium requirere & expectare. Vti

fecit

Digitized by Google

fecit Cænomanenſis, cui Alexander III. in cap. 1. de Clericis peregrinis, *Tua nos duxit &c.*

Sæculo decimo tertio, inter alios Pontifex erat Innocentius III & Honorius III. ad quos etiam recurſum habuerunt Galliæ Epiſcopi in cauſis grauioribus, vti docent iuris Canones varij ex cap. 11. *de ætate, & qualitate*, c. 13. *de foro compet. &c.*

Sæculo decimo quarto, Prælati, & Rectores Eccleſiarum etiam Galliæ recurrerunt ad Ioannem XXII pro obtinenda interpretatione conſtitutionum Bonifacij VIII & Clementis V. quas dicebant à Religioſis mendicantibus infringi, qui id negabant. Vnde emanauit eiuſdem conſtitutio, quæ incipit *Frequenter, &c.*

In huius ſæculi decurſu exortum eſt ſchiſma illud grauiſsimum, pluribus de Pontificatu diuiurno tempore contendentibus, quod demum ſæculo decimo quinto in Conſtantienſi Concilio finem habuit, Martino V. tunc in Pontificem electo. Quomodo autem ſæculo decimo ſexto errores Lutheri, & Caluini ad Leonem X. vt deciderentur vndique delati fuerint, omnibus eruditis notum eſt, & patet ex eius Bulla de his edita quam adducimus ſupra Tract. 3. Art 5.

Hoc autem ſæculo decimo ſeptimo in quo verſamur, patet in hoc puncto, vti ceterorum, ita vel maximè Prælatorum Galliæ ſenſus circa propoſitiones Ianſenij quas commun conſenſu tam ad Innocentium X. quàm ad Alexandrum VII. irrefragabili authoritate definiendas retulerunt.

Horum 85. Prælatorum Litteras in ea cauſa ad Pontificem iuuat hic ſubijcere ad perpetuam Eccleſiæ Gallicanæ, ſuorumque Prælatorum gloriam, adiuncto etiam, ordine alphabetico, ſingulorum nomine, dignitate, & diœceſi, vnde & Lector illius Eccleſiæ ac regni multiplicam in particulari notitiam breui compendio haurire poterit.

LITERAE
GALLICANORVM EPISCOPORVM.
Ad Pontificem Maximum
INNOCENTIVM X.

BEATISSIME PATER

Maiores cauſas ad Sedem Apoſtolicam referre ſolemnis Eccleſiæ mos eſt, quem fides Petri nunquam deficiens perpetuò retineri pro iure ſuo poſtulat. Aequiſsimè huic legi obſequentes, de grauiſsimo circa religionem negotio Sanctitati tuæ ſcribendum eſſe cenſuimus. Decennium eſt ex quo vehementiſsimis turbis Gallia magno noſtro mærore commouetur ad librum poſthumum & doctrinam Reuerendi Cornelij Ianſenij Iprenſis Epiſcopi. Tales quidem motus ſedari oportebat cum Concilij Tridentini Authoritate, tum Bullæ illius, qua Vrbanus VIII. Felicis memoriæ aduerſus Ianſenij dogmata pronuntiauit, & decreta Pij V. ac Gregorij XIII. in Baium edita confirmauit. Atque huius quidem Bullæ veritatem ac robur nouo quidem diplomate vindicaſti. Sed quia nulli ſigillatim propoſitioni certa cenſuræ nota inuſta fuit, locus etiamnum aliquid quorundam cauillis & effugio relictus eſt. Intercludendum autem penitus ſperamus ſi, vt precamur, Sanctitas tua quid hac in re ſentiendum ſit clarè diſtinctèque definiat. Obteſtamur ergo vt has præſertim propoſitiones, de quibus diſceptatio periculoſior ac contentio ardentior eſt Sanctitas tua expendat ac perſpicuam & certam de vnaquaque ſententiam ferat. *Tum ſubiungunt illas quinque propoſitiones tunc maximè controuerſas, & poſtmodum ab Innocentio X. damnatas, quas cum ſuis cenſuris hic ſupra relatas reperies. Quibus ſubijciunt ſequentia.*

Experta eſt nuper Beatitudo tua quantum Apoſtolicæ Sedis in gemini Eccleſiæ capitis errore profligando valuerit authoritas: continuò ſedata eſt tempeſtas, atque ad Chriſti vocem & imperium venti & mare obedierunt: Quamobrem flagitamus, Beatiſsime Pater, vt clara, firmaque de propoſitionum iſtarum ſenſu prolata ſententia, cui Reuerend. ipſe Ianſenius morti proximus opus ſuum ſubiecit, caliginem omnem diſcutias; animos fluctuantes componas, diſsidia prohibeas, Eccleſiæ tranquillitatem ſplendoremque reſtituas. Dum hac ſpes mentibus noſtris affulget, Sanctitati tuæ multos & proſperos annos, ſæculoque beatiſsimam æternitatem Rex ſæculorum immortalis adijciat, optamus ac vouemus. *Subſcripſerunt, vt ſupra annotaui octoginta quinque Epiſcopi, quorum nomina & munia Alphabeti tantum ordine hic recenſentur.*

Ademarus de Montheil de Grignan, *Archiepiſcopus Arelatenſis.* Alanus de Solniac, *Epiſcopus Cadurcenſis.* Annas de Levi de Ventadour, *Archiepiſcopus Bituricenſis.* Anthinius Dionyſius Cohon, *Epiſcopus Dolenſis.* Benedictus Theophilus *Archiepiſcopus Tarentaſienſis.* Claudius d'Anghires *Epiſcopus Adurenſis.* Carolus Auguſtus

ſtus *Epiſcopus Genenenſis*. Claudius de Rebe *Archiepiſcopus Narbonenſis*. Carolus de Roſmadec. *Epiſcopus Venesenſis*. Claudius Aubri *Epiſcopus Conſtantienſis*. Claudius de la Magdelene de Ragnij. *Epiſcopus Eduenſis*. Claudius Mallier *Epiſcopus Tarbienſis*. Clemens Bonſius *Epiſcopus Bitterenſis*. Dionyſius Sanguin. *epiſcopus Siluanectenſis.* Dominicus Segnies *Epiſcopus Meldenſis*. Eduardus Melè *Epiſcopus Baiocenſis*. Euſtachius de Cherij *Epiſcopus Niuernenſis*. Ferdinandus Neufville Villeroy *epiſcopus Maclouienſis*. Franciſcus à Lotharingio *epiſcopus Verdunenſis*. F. Franciſcus Frauce *Epiſcopus Glandauenſis & nominatus Ambianenſis*. Franciſcus de la Fayette *Epiſcopus Lemouicenſis*. Franciſcus Fonquet *Epiſcopus & Comes Agathenſis*. Franciſcus de Harlay, *Epiſcopus Rotomagenſis*. Franciſcus de Harlay *nunc poſt mortem Patrui, Archiepiſcopi Rotomagenſis*. Franciſcus Pericad *Epiſcopus Engoliſmenſis*. Franciſcus de Perrochel, *epiſcopus Bolonienſis*. Fr. Franciſcus Suarez *Epiſcopus Memphiticus*. Franciſcus de Viſdeloup, *Epiſcopus Madaurenſis. Coadiutor Cornubienſis*. Gaſpardus Daillon *Epiſcopus Albrenſis*. Harduinus de Beaumont *Epiſcopus Ruthenenſis*. Henricus Barbanius *Epiſcopus Metenſis*. Henricus de Barradat *Epiſcopus & Comes Nouiomenſis*. Henricus de Bethune *Archiepiſcopus Burdegalenſis*. Henricus de Laval *nominatus Epiſcopus Leonenſis*. Henricus de Maupas *Epiſcopus & Comes Anicienſis*. Henricus à Sabaudia *nominatus Archiepiſcop. & Dux Remenſis*. Iacobus *Epiſcopus Aquenſis*. Iacobus *Epiſcop. Sancti Flori*. I V. De Tulles *Epiſcopus Vaurenſis*. Iacobus de Grignau *Epiſcopus Tricaſtinenſis*. Iacobus Leſcot *Epiſcopus Carnotenſis*. Iacobus de Marlij *Epiſcopus Tolonenſis*. Iacobus de Neuſchezes *Epiſcopus Cabillonenſis*. Ioannes Antonius Delingendes *nunc Epiſcopus Matiſconenſis*. Fr. Ioannes *epiſcopus Aulonenſis ſuffraganeus Claromotenſis*. Ioannes de Gordon de Genoillac de Vaillac *epiſcopus Tutellenſis*. I. I. De Flerres *epiſcopus Sancti Pontij*. Ioannes De l'Eſtrade *epiſcopus Condomenſis*. Ioannes de Paſſelaigue *epiſcopus Bellicenſis*. Ioannes de Plantavit de la Pauſe *Antiquus Epiſcopus Lodouenſis*. Iſaacius Habert *epiſcopus & Comes Vabrenſis*. Leonorius d'Eſtampes de Valencay *Archiepiſcopus, & Dux Rhemenſis*. Leonoſius de Matignon *epiſcopus Lenouienſis*. Ludouicus Dinet *epiſcopus Matiſconenſis*. Ludouicus d'Eſtain *epiſcopus Claramontanus*. Ludouicus Domus d'Attichy *epiſcopus Reienſis, nunc Eduenſis*. Ludouicus de Suze *epiſcopus Viuarienſis*. Ludouicus *epiſcopus Mirapicenſis*. N. Le Clerc. *epiſcopus Glandauenſis*. Nicolaus Boyleve *epiſcopus Abrinenſis*. Nicolaus Grillet *epiſcopus & Comes Vſeticenſis*. Nicolaus de Sanguin. *epiſcopus Siluanectenſis*. Nicolaus Levin, *epiſcopus Sarlatenſis*. Paulus *epiſcopus Maurianenſis*. Petrus de Broc *epiſcopus Antiſiodorenſis*. Petrus Fenoillet *epiſcopus Monſpelienſis*. Petrus Marca *epiſcopus Conſerananorum*. Petrus Scarron *epiſcopus & Princeps Gratianopolitanus*. Philibertus Brandon. *epiſcopus Petrocorienſis*. Philibertus de Brichanteau de Nangis *epiſcopus, & Dux Laudunenſis*. Renatus de Louet *epiſcopus Cambienſis*. Robertus Cuppiſ. *epiſcopus Dolenſis*. Rogerius d'Aumont *epiſcopus Abriucenſis*. Samuel Martineau *epiſcopus Vaſatenſis*. Simon le Gras *epiſcopus Sueſſionenſis*.

Præter hæc, quæ tantum ad Controuerſiarum elucidationem aliunde adduximus, videri poſsunt plura in Conſultatione Theologico-Iuridica D. Nicolai du Bois ſupra memorati, vti plurimis anteriorum temporum teſtimonijs & exemplis deducit iura competentia, & authoritatem Sedis Apoſtolicæ, tam in temporalibus, quam in Spiritualibus, ac plura alia ſtudioſo Lectori idonea, ſi de his controuerſijs prolixiorem tractatum deſideret.

Ad notitiam in hoc genere magis generalem & maximè pro Heterodoxis inſtituendis, peculiari ſtudio adijcimus ſequentia.

PREROGATIVAE SPECIALES;

PONTIFICI ROMANO

A Sanctis Patribus, ac Concilijs omni æuo attributa, & hic in ordinem Alphabeticum redacta.

PRimus & ſanè ſingularis huius Annotationis vſus eſt, per illam demonſtrare omnis æui, in toto mundo, conſenſum communem pro authoritate perpetua Pontificis Romani in ſingulis ſuis Titulis ac Prærogatiuis, & conſequenter infallibilem veritatem eccleſiæ huic Capiti annexæ. Atque eadem opera penitus conuellere infames Titulos, hic in fine memorandos, quibus moderni Sectarij Pontificis Romani, & Eccleſiæ illi ſubiectæ Authoritatem apud ignarum populum opprimere nituntur: in quo & ſeipſos ſegregare à vera eccleſia, & illius Capite toti mundo ſemper agnito, hinc manifeſtè conuincuntur.

Secundus vſus eſt, in his, & alijs dogmatibus à Pontifice Romano definitis ipſos Catholicos conſtabilire, ſi qui fortè in iſtis minus eſſent roborati.

Ter-

Tertius eſt, in Quæſtionibus particularibus huc ſpectantibus, in promptu habere facilem recurſum ad ipſos Patres, & Concilia in particulari, quæ in hoc diſtincto ordine commodiſsimè reperiuntur.

A.

Pontifex Romanus *Abraham Patriarchatu, Aaron Dignitate*. S. Bernardinus lib. 2. de conſider. cap. 8.

Abel primatu. Idem ibid. c. 2.

Antiſtes venerabilis Apoſtolicæ Sedis. S. Auguſt. Epiſt. 157.

Antiſtes Pontificialiſſimus Apoſtolicæ ſummitatis. Sexta Synodus Actione 18. In proſphonetico ad Imperatorem.

Apex Pontificatus. Iuſtinianus Nouella 131.

Apex diuinus. Baſil. & Conc. Epheſ. Actio. 11. Concilii Chalcedon. initio.

Apex ſublimiſſimus Apoſtolatus. Lactantius Epiſt. ad Nicol. 1. Pont.

Apoſtolatus Principatus cuilibet Epiſcopatui præferendus S. Auguſt. lib. 1. de Baptiſm. contra donat. cap. 1.

Apoſtolicus vniuerſalis Eccleſiæ, & Epiſcopus omnium Eccleſiarum, Synod. Chalcedon. Actione 6.

Arbiter, Ligandorum Soluendorumque. S. Leo ſerm. 2. de ſua aſſumpt.

B.

Baſis fidei. Chryſoſt. hom. 2. in Pſal. 50.

Baſis immobilis. Chryſoſt. hom. de Petro, & Elia.

C.

Cacumen ac vertex humani generis. Petri Damiani. Opuſc. 23. cap. 1.

Caput, & Princeps omnium Patriarcharum. Concilium Nicænum cap. 39. apud Piſanum lib. 3.

Caput Sacerdotij omnium Chriſtianorum. Petrus Damiani. In Odilone.

Caput Eccleſiæ adamantis naturam firmitate ſuperans. Chryſoſt. homil. 55. in Matth.

Caput fidei. Sanctus Gregorius II. regiſtri Epiſtola 42.

Cardo ſummus totius mundi. Petrus Damiani Opuſc. 30 cap. 1.

Clauiger cæli. Cyrillus Hieroſolym. Catech. 6. & 17. Anaſtaſius Biblioth. in præfatione ad vitam S. Ioannis Eleemoſ. Nicolaus 1. ad conſulta Bulgar. cap. 5.

Columen Eccleſiæ, fundamentum fidei. Chryſoſt. homil. 3. in Acta Apoſt.

Columna incorrupta Eccleſiarum, fidei Baſis. Chryſoſt. homil. 2. in Pſal. 50.

Conſiliarius neceſſarius Chriſtianorum. Chryſoſt. in encomio SS. Petri, & Pauli.

Curator Vicarius Ouium Chriſti. S. Fulgentius ſerm. 57.

Cuſtos vineæ à Saluatore ipſo deputatus. Conc. Chalced. in fine, & Actio. 3. in relatione Synodica ad S. Leonem.

Cuſtos fidei. Petrus Chryſolog. ſerm. 107. Concil. Epheſ. tomo 2. cap. 15.

D.

Diſcipulus crucis, & ſucceſſor piſcatoris. Sanctus Hyeronim. Epiſt. 57.

Doctor ſupremus orbis terrarum. S. Damaſcenus in hiſtor. Barlaam cap. 11. iuxta Græcum Codicem ab Hieronymo Donato exhibitum in Apologetico de Romanę Sedis principatu.

Dominus & Pater totius Eccleſiæ in terra peregrinantis. S. Anſelmus lib. de incarnat. verbi cap. 7.

Dominus Sanctus & Apoſtolici culminis; venerandus S. Romanæ & Apoſtolicæ Sedis atque vniuerſalis Eccleſiæ Papa. S. Athanaſius & Epiſcopi Aegypti ad Marcum Papam.

Dominus omnium gentium. Concilium Nicænum 1. Canone 44. è verſis ex Arabico.

Dux diſcipulorum Chriſti. S. Epiphanius hæreſi 51.

Dux vniuerſalis Eccleſiæ. Damaſcenus Orator. de transfiguratione.

E.

Epiſcopus orbis. Petrus Bleſenſis Epiſtola 145. S. Bernard. Epiſt. 239.

Epiſcopus Patriarcharum. Caſsiodorus Epiſtola 15. lib. 9.

Epiſcopus vniuerſalis. In tribus epiſtolis quæ habentur in Concil. Chalcedon. Actio. 3. S. Leo ſic denominatur.

Epiſcopus ſolus vniuerſalis omnium Eccleſiarum. Petrus Damiani Opuſc. 23. cap. 1.

F.

Faſtigium ſublime Sacerdotij. S. Cyprianus epiſtola 52.

Firmamentum omnium. S. Auguſtin. ſer. 16. de ſanctis.

Firmamentum à Deo fixum & immobile. Athanaſius & Epiſcopi Aegyptij ad Felicem.

For-

Digitized by Google

Forma, & fundamentum Eccleſiarum à quo omnes Eccleſias principium ſumpſiſſe nemo rectè credentium ignorat. Virgilius Papa epiſtola ad Eleuther.

Fundamentum æternum fidelium. Sanctus Chryſoſtomus homil. in 12. Apoſtolos.

Fundamentum Eccleſiæ. S. Dionifius ad Timoth. S. Clem. epiſt. 1. ad Iacob. S. Hilar. in Pſalm 131.

Fundamentum ſupra quod ædificij Eccleſiaſtici altitudo conſurgit. S. Auguſtinus ſermon. 15. de ſanctis.

G. H.

Gubernator Throni Apoſtolici. Conc. Chalced. Actio. 1.

Hæres Apoſtolorum. S. Bernardus de conſid. cap. 8.

Hæres Sancti Petri. Petrus Bleſenſis epiſtola 145. S. Leo ſerm. de anniuerſar. ſuæ aſſumptionis.

Homo hominum præcipuus. Petr. Damiani Opuſc. 23. cap. 1.

I.

Ianitor cælorum. Petrus Chryſologus ſerm. 127. Vrbicus apud Sanctum Auguſtinum epiſtola 86.

Ianitor ouilis Chriſti. S. Ambroſius cum Synodo Mediolanenſi ad Syricum.

Interpres vocis B. Petri omnibus conſtitutus. Concilium Chalcedonenſe epiſtola ad Sanctum Leonem.

Iudex cæli in terreno iudicio. Sanctus Hilarius in Pſalm. 131.

Iudex omnes iudicans, ipſe à nemine iudicandus, Synodus Romana ſub Nicolao I. contra Photium colloq. 1.

L.

Lingua cælorum. Petrus Damiani ſerm. 26.

Lumen ſupremum, & Princeps Sacerdotum primus. Theodorus Studita lib. 2. epiſtola 12. & 13. ad Paſchalem.

M.

Magiſter orbis terrarum. Chryſoſtomus homil. de Petro, & Elia.

Mater, & Caput omnium Eccleſiarum Romana. S. Athanaſius cum Concil. epiſtola ad Marcum Papam.

Mater & Magiſtra vniuerſorum Chriſti fidelium Romana Eccleſia. Concil. Lateranenſ. ſub Innocent. III. cap. 5.

Moderator, & Rex vniuerſæ Eccleſiæ. Damaſc. Orat. de transfig.

Murus inexpugnabilis contra hæreſes. Rupert. lib. 2. Offic. cap. 22.

O.

Origo Chriſtianæ religionis, & Sacerdotalis mater dignitatis Apoſtolica Sedes. Epiſcopi German. ad Ioan. VIII.

Os Apoſtolorum, & Princeps, ac vertex cætus. Chyſoſtomus homilia 87. in Ioann.

P.

Papa Cathedræ Apoſtolicæ. Octaua Syn. Actio 10. cap. 11.

Papa vniuerſalis ter beatiſſimus. Tertia Synodus. Actio 17.

Paſtor vnus ouium, & Paſtorum omnium. S. Bernard. 2. de conſiderat. cap. 8.

Pater Chriſtianæ plebis. Sanctus Auguſtinus. epiſt. 162.

Pater orbis. Petrus Damianus Opuſc. 23. c. 1.

Patriarcha vniuerſalis. Conc. Calced. Actio 3. in acclamationibus ad S. Leonem.

Petra fidei. Damaſcen. in Hiſtor. Barlaam.

Petrus poteſtate. S. Bernardus 2. de conſideratione cap. 8.

Petra Eccleſiarum. S. Auguſtin. ſerm. 26. de ſanctis, olim apud Ambroſ. ſerm 47.

Petra è qua fons ſalutiferæ confeſſionis emergit. Sanctus Maximus homilia 1. in Natiu. SS. Petri, & Pauli.

Pontifex Summus magnæ Sedis Apoſtolicæ. Synodus 2. Conſtantinopol. Actio 4.

Portus Fidei. Chryſoſt. hom. de Petro, & Elia.

Portus tutiſſimus Catholicæ Communionis. Sanctus Hieronymus epiſt. 16.

Præco ſupremus Eccleſiæ. Cyrill. Hieroſol. Catech. 11.

Præfectus toti orbi terrarum, clauiger cælorum, cuius arbitrio & poteſtati cuncta Deus permiſit. Chryſoſtomus hom. de S. Ignatio.

Præſides Eccleſiæ totius orbis terrarum. S. Auguſt. lib. 1. contra Iulian. cap 2.

Præſes Eccleſiæ diuina Prouidentia præordinatus. Damaſcenus orat. de transfigurat.

Præſul Apoſtolicus in ſummitatis arce conſtitutus, cui Deus omnium Eccleſiarum curam habere præcepit. S. Athanaſius cum collegis epiſtola ad Felicem Papam.

Primas omnium Epiſcoporum. S. Leo ſerm 2. de ſua aſſumpt.

Pri-

Digitized by Google

Primas Diœceſeos. Concilium Chalced. 9.

Primas omnium, & Præfectus orbis. Theophilactus in cap. 22. Lucæ.

Princeps communis Chriſtianorum omnium. Michael Palæologus Imperator Græcorum ad Gregorium X.

R. S.

Radix, & matrix Catholica Eccleſia. S. Cyprianus epiſt. 45.

Rector omnium Gentium. Concil. 1. Nicænum can. 44.

Rex Regum & vnicus Chriſtianorum Princeps. Ladislaus Rex Hungariæ orat. ad Nicolaum V. apud Cochlæum lib. 11. hiſt. Huſſitarum.

Robur & Petra Eccleſiæ. Theophilactus in Luc. 22.

Sacerdos ſummus. S. Hieronymus in præfatione Euangel. ad Damaſum.

Sacerdos vnus. S. Cyprianus epiſt. 55.

Saxum immobile, totius Chriſtiani operis compagem molemque continens. S. Auguſtin. ſerm. 16. de ſanctis.

Sedes in qua ſemper extra maculam ſeruata eſt Catholica Religio. Iuſtinianus ad Agapetum Papam.

Sedes vnde Religionis noſtræ fons & origo manauit. Epiſcopi Gallicani ad S. Leonem.

Seruator aureæ fidei catena præcepto Legislatoris ad nos vſque deducta, omnibus B. Petri vocis conſtitutus interpres. Synod. Chalced. epiſtola ad Pontificem Romanum.

Seruus ſeruorum Dei. S. Gregorius titulum hunc modeſtiſſimum vſurpauit, & cæteri poſt illum Pontifices.

T.

Tenens principatum Sedis in Eccleſia per cunctum orbem patente. Sexta Synodus epiſt. ad Agathonem.

Thronus ſupremus verticalis in quo Chriſtus fidei claues poſuit, aduerſus quem non præualebunt vſque ad conſummationem portæ inferi, ora ſcilicet hæreticorum. Theodorus ſtudita epiſtola ad Naueratium.

V.

Vertex Apoſtolicus Præſulum, cuius cuncta ſollicitudo eſt tam mala damnare, quam reuelare laudanda. Epiſcopi Africani epiſtola ad Damaſum.

Vertex membrorum omnium Eccleſiæ. S. Auguſtinus ſerm. de tempore.

Vicarius amoris Chriſti ab eo in cœlum eleuato relictus. S. Ambroſ. in Luc. vlt.

Vice Chriſti fungens, & ſummo Paſtorum Apoſtolica dignitate ſuccedens. Petri Damiani Opuſcul. 17. cap 4. Et S. Gregorius lib. 2. epiſt. 33. Propriè igitur dicitur Pontifex Vicarius Chriſti, ſed non propriè ſucceſſor Chriſti, ſed Petri in eccleſia Sacerdotio, quia Chriſtus Sacerdotium habet ſempiternum.

CONCLVSIO

EX PRAEDICTIS.

AVdis, O ſectarie, vocem & aſſenſum vnanimem Patrum, Conciliorum, Sanctorum, Doctorum eccleſiæ vniuerſæ Orientis, & Occidentis, in toto orbe, & in omni æuo, à quibus Chriſtiani omnes ſe intemeratam Chriſti fidem, & doctrinam accepiſſe gloriantur. Hi omnes vno ore Pontificem Romanum, vt Chriſti Vicarium, Eccleſiæ caput, interpretem fidei, cum reliquis prærogatiuis ſemper agnouerunt, coluerunt, prædicarunt. Tu ab horum veſtigiis, ab orbis vniuerſi, ab omnis æui fide, conſenſu, ac teſtimonio ab vno nouo Luthero, aut Caluino Apoſtatis te miſerè abduci & excæcari pateris. Neque contra illos vniuerſos exhorreſcis credere Pontificem Romanum eſſe *Antichriſtum*, Sedem illius Apoſtolicam eſſe *Cathedram peſtilentiæ*. Eccleſiam quam ille regit eſſe *Eccleſiam malignantium*, *Concilium vanitatis*, *Sedem iniquitatis*, *Synagogam Satanæ*, vt alia omittam effata rabida, & totius orbis verè Chriſtiani ſenſui è diametro contraria, vt tuis ipſe oculis ſupra aſpexiſti. Quid hoc aliud eſt, quàm vltrò inſanire, & cæco impetu in interitum ruere voluntarium?

Collige igitur animum, vias tuas tam obliquas ſeriò tandem conſidera, ac deteſtare. Et ſi fortè probra tam iniqua, & impia in Chriſti Vicarium, quæ etiam in Chriſtum ipſum redundant, te hactenus veræ fidei lumine indignum reddiderunt, tandem per humilem orationem, vt perfectè illuſtreris, ad Dei gratiam ac miſericordiam recurre, iuxta breuem formulam hic ſubiectam, & ſincero corde ſæpius iterandam.

(f) ORA-

ORATIO.

Deus meus, & ſalus mea æterna! in medio poſitus quo me ſecurè verterem hactenus neſciui. Video nunc de Chriſti in Terris Vicario, *& conſequenter de Eccleſia illi adhærente, conſenſum vnanimem illorum quos ab initio, & omni deinceps æuo Fidelibus tuis veræ Fidei Duces, ac Præcones conceſſiſti. Ex toto igitur corde pro gloria tua, & ſalute æterna animæ meæ ſupplex imploro, vt condonatis delictis meis, mihi veræ Fidei lumen, animique robur firmum concedas, vt Eccleſiæ ſic rectè conſtitutæ veritatem plenè agnoſcam, & agnitæ veritati tuæ in perpetuum conſtanter adhæream. Hoc, inquam, ſuppliciter efflagito per Ieſu Chriſti merita, paſſionem, ac ſanguinem, qui eſt omnibus ſincere ſe requirentibus fidei Author, & fidelis Remunerator in ſæcula ſæculorum. Amen.*

TRACTATVS SECVNDVS DE CONTROVERSIIS PARTICVLARIBVS, MODERNIS, ET QVINQVE IANSENIANIS.

CAPVT I.

Explicatur Methodus in ſequentibus Controuerſijs præcipuè obſeruanda.

Statuenda ſunt hic quatuor Principia ab ipſis Sectarijs communiter conceſſa, & neceſſariò admittenda, ex quibus ſingulas Controuerſias in particulari ita deducemus, vt cogatur Sectarius veritatem Catholicam admittere, vel ſuis principijs contradicere per viam argumentandi breuem, & cuivis legenti apertam.

Primò admittunt nobiſcum Sectarij Scripturæ ſacræ authoritatem eſſe infallibilem: ac proindè in quavis Controuerſia ab ea parte ſtare victoriam, pro qua verus Scripturæ ſenſus declaratur.

Secundò, Docent ipſi vt fidei ſuæ dogma indubitatum, Eccleſiam primitiuam, quæ durauit poſt Chriſtum annis circiter quingentis, ſanctam, incorruptam, & omnis erroris expertem fuiſſe: ac proindè verum Scripturæ ſenſum tenuiſſe, ac fideliter docuiſſe. Nam niſi admitterent Eccleſiam ſaltem primitiuam non erraſſe, fateri deberent nunquam poſt Chriſtum veram Eccleſiam in mundo fuiſſe, cum prorſus impoſſibile ſit veram Eccleſiam ſine vera fide exiſtere: aliàs enim eſſet vera, & non vera, quod apertè repugnat.

Hinc tertiò, admittunt Patres primitiuæ eccleſiæ veram Chriſti fidem tenuiſſe & docuiſſe, atque in ea docenda verum Scripturæ ſenſum cognouiſſe. Vndè ſequitur illorum qui tunc vixerunt Patrum authoritatem & communem conſenſum, in quavis fidei controuerſia recipiendum eſſe: quos & ipſi pro ſuis dogmatibus omni ſtudio adducere conantur.

Et patet primò, quia cum Patres illi fuerint primitiuæ eccleſiæ Paſtores, & Doctores, non potuerunt veram illius doctrinam ac ſenſum ignorare. Si enim ipſi eccleſiæ Doctores eius doctrinam ignoraſſent, multo magis alijs ignota fuiſſet: vndè ſequeretur nullam fuiſſe in primitiua eccleſia legitimam Verbi Dei prædicationem, quam tamen ipſi Sectarij primariam veræ eccleſiæ notam agnoſcunt.

Patet ſecundò, Quia illorum Patrum Scripta in primæua eccleſia paſſim recepta, & perpetuo vſu approbata fuerunt. In Scriptis autem ſic approbatis eccleſiæ tunc approbantis authoritatem, ſenſum, & teſtimonium poſſidemus. Prætereà, eorum Libri ad impugnandos errores & hæreſes à primitiua Eccle-

Eccleſia perpetuo adhibiti fuerunt: hoc autem fieri non potuit, niſi doctrinam in ijs contentam, veram, ſolidamque agnoſceret; non enim poteſt per doctrinam quæ erronea eſt, error debitè impugnari.

Patet denique ex eo, quod SS. Patres in primitiua Eccleſia pro Sanctis agniti fuerint, & ipſi Sectarij pro talibus eos agnoſcant. Vnde neceſſariò ſequitur eos veram & communem fidem profiteri debuiſſe; vera enim ſanctitas ſine vera & ſaltem communi fide nullo modo ſubſiſtere poteſt; quinimò docent Sectarij, ſolam eſſe fidem, quæ per ſe hominem verè iuſtum & ſanctum conſtituit.

Hi igitur primæuæ Eccleſiæ Patres, in ſuis Scriptis vnanimi conſenſu poſteritati traditis, ſunt indubitati teſtes fidei, & doctrinæ quam olim profitebatur vera Chriſti Eccleſia, cuius ipſi ad populum præcipui interpretes, & Doctores fuerunt. Si enim horum teſtimonium, & conſenſus non ſufficiat, nulli prorsùs Eccleſiæ primitiuæ idonei teſtes adduci poterunt. Eoque magis quod illi modo ſint arbitri maximè ſinceri, & incorrupti, vt ſententiam ferant de exortis hoc æuo controuerſijs, de quibus olim nihil audierunt, ſed abſque omni partium ſtudio doctrinam à vera Eccleſia acceptam, ſolo veritatis amore, poſteris ſuis puram, ſinceramque tradiderunt.

Hoc quoque argumentum pro authoritate Patrum, qui ſe in primitiua Eccleſia anteceſſerunt, adducit ipſe Auguſtinus contra Iulianum hæreticum lib. 2. cap. vlt. Nondum vobiſcum apud illos Iudices (Patres) aliquid agebamus, & apud eos acta eſt cauſa noſtra; nec nos eis noti fueramus, & eorum pro nobis latas contra vos ſententias citamus; nondum vobiſcum certabamus, & eis pronunciantibus vicimus.

Quartò, Principium certum eſt etiam apud Sectarios: Hæreticam eſſe eorum doctrinam, quos primitiua Eccleſia pro hæreticis damnauit. Nam ſi eorum doctrina erronea & hæretica non eſſet, vera & primitiua Eccleſia eam reprobando in fide erraſſet, & hoc ipſo vera Chriſti Eccleſia non eſſe.

Ex his igitur principijs, quæ ipſi Sectarij pro manifeſtis agnoſcere debent, procedemus ad doctrinam cum Eccleſia Romana controuerſiam ipſis perſpicuè demonſtrandam, hoc modo:

Illa doctrina & ſenſus Scripturæ debet eſſe verus, quem tradidit primitiua Eccleſia per ſuos Patres & Doctores, qui veram Eccleſiæ fidem præ omnibus perſpectam habuerunt, alijs prædicarunt, & librorum ſuorum monumentis poſteritati conſignarunt, vt pluribus oſtenſum eſt.

Atqui doctrina Eccleſiæ Romanæ, quam in ſequentibus controuerſijs proferemus, eſt talis, vt in ſingulis oſtendemus. Ergo Eccleſiæ Romanæ doctrina neceſſariò debet eſſe vera.

Item illa doctrina neceſſariò eſt falſa; quam in antiquis Hæreticis primitiua Eccleſia damnauit.

Atqui doctrina Romanæ fidei oppoſita eſt talis, vti infrà patebit. Ergo illa neceſſariò eſt falſa. Atque hæc argumentandi ratio ex proprijs principijs deſumpta, cuivis Sectario facilis eſſe debet, & eorum quibus hæc ſcribo captui, & vtilitati maximè accommodata.

Quod ſi Aduerſarij hac methodo conuicti, conentur ad nouas Scripturæ latebras declinare, adigendi erunt ad Methodum triplicem ſupra aſſignatam par. 1. cap. 9.

CAPVT II.

De Fide, Operibus, Gratia, & Prædeſtinatione.

§. I.

Sectarij refelluntur.

Docent primò Catholici, Fidem, & bona Opera peccatorem diſponere ad iuſtificationem, & gratiam primam, qua transfertur à ſtatu peccati ad ſtatum gratiæ, & filiorum Dei.

Docent ſecundò, per Fidem, & bona opera iuſtum mereri iuſtificationem ſecundam, ſiue augmentum gratiæ, & iuſtitiæ ſemel acquiſitæ, adeòque digna eſſe mercede, mediante tamen ſemper gratia & meritis Chriſti, *Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 8.*

Contra docent tam Lutherani, quam Caluiniſtæ, ſolam Fidem ad ſalutem & iuſtitiam ſufficere. Bona opera ad ſalutem neque neceſſaria neque vtilia: Imò omnia iuſtorum opera eſſe peccata, & illos tantùm eſſe iuſtos per iuſtitiam Chriſti illis imputatam.

Viſa ſunt *Voetio* cum quibuſdam modernis Sectarijs, nimis cruda, ac rigida hæc ſuorum Prophetarum Lutheri, & Caluini oracula. Illa igitur ipſi nouo Spiritus afflatu ſic reformanda cenſuerunt, vt per bona Opera obtineatur aliqua iuſtificatio, non quidem in hac vita, ſed ſaltem in futura. Sed hoc ipſum vt nimis

nimis laxum contrario Spiritu damnat Samuel Mareſius, & acerbè probat Voetianis, *Illos plus quam mediam partem Victoria Papiſtis concedere*. Ita loquitur in ſuis Diatribis de ſtatu afflicto modernæ Theologiæ apud Confœderatos p. 8.

Sed patent priora quæ retulimus dogmata, ex ipſis Caluini verbis referentis tam ſuam, quam Lutheri doctrinam, *lib. 1. de libero arbitrio*, *pag.* 141. Peccare iuſtos etiam in operibus, bonis, & bona opera eſse ex ſe mortalia peccata (ait:) nihil eſt in iſtis verbis quod non, ſimpliciter, & circa vllam figuram verum, ſit. Item Lutherus, *in confut. Latomi f.* 120. Omnis iuſtitia eſt immunda, omne opus, bonum peccatum. Denique Caluinus *in*, *antidot. pag.* 291. In eo differt à Lege Euan, gelium, quia non ſub conditione operum, ſicut illa, ſed ex fide vitam promittit. Et hæc eſt communis Sectariorum confeſſio, quæ iuxta traditam cap. 1. Methodum clarè & ſolidè confutatur hoc argumento.

II. Illa doctrina eſt hæretica quæ aduerſatur Scripturis ex ſenſu primitiuæ Eccleſiæ, vt omnes Sectarij admittunt. Sed hæc Doctrina aduerſatur Scripturis ex ſenſu primitiuæ Eccleſiæ: Ergo hæc Doctrina eſt hæretica.

Scripturæ aduerſari oſtenditur ex Euangelio, vbi præter Fidem requiritur obſeruatio Mandatorum. Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata*. Et de mercede dicitur: *Matth.* 20. *Voca operarios & redde illis mercedem*. Et Matthæi 5. v. 12. *Gaudete, & exultate quia merces veſtra copioſa eſt in cœlis*. Eodem modo de merito & mercede bonorum operum loquitur Apoſtol. ad Roman 2. v. 6. *Deus reddet vnicuique ſecundum opera ſua*. Et 1. ad Corinth. 3. v. 8. *Vnuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundùm ſuum laborem*. Fruſtrà inſuper diceretur 1. Ioann. 3. v. 14 *Qui non diligit manet in morte*, ſi ſola fides ad vitam, & ſalutem ſufficeret.

Denique Apoſtolus Iacobus ſuæ Epiſtolæ cap. 2. v. 20. apertè declarat, *Fidem ſine operibus mortuam eſſe* .... Et *ex operibus iuſtificari hominem, & non ex fide*. Si dicat Sectarius Epiſtolam D. Iacobi Canonicam non eſse, iubeatur id ex Scripturis probare, iuxta methodum primam ſuprà aſſignatam.

3. Si in oppoſitum adferat Apoſtolum Paulum ad Roman 2. vbi dicit, *nos gratis iuſtificari, & ſine operibus legis*. Reſpondetur Apoſtolum agere de operibus legis ceremonialibus, quibus Iudæi ſe coram Deo iuſtos reddi, falsò exiſtimabant. Noſtram autem Doctrinam apertè tradit idem Apoſtolus ad Rom. 2. v. 13. *Non enim auditores legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur*.

4. Senſuum primitiuæ Eccleſiæ circa has Scripturas Luthero & Caluino è diametro contrarium eſse; ex teſtimoniis SS. Patrum, qui in primitiua Eccleſia floruerunt, nunc maniſeſtè declaro.

S. Auguſtinus *lib. de fide, & operibus, cap.* 14. Iam, *inquit*, illud videmus quod excutiendum eſt à cordibus religioſis, ne mala ſecuritate ſalutem ſuam perdant, ſi ad eam obtinendam ſolam fidem ſufficere putauerint.

Idem in *epiſt.* 105. *ad Sixtum*. Sicut merito peccati tanquam ſtipendium redditur mors, ita merito iuſtitiæ tanquam ſtipendium vita æterna.

S. Cyprianus *lib. de vnit. Eccleſ. circa medium*. Iuſtitiæ opus eſt, vt promereri quis poſſit Deum, præceptis, & monitis eius obtemperandum eſt, vt accipiant merita noſtra mercedem.

S. Ambroſius *lib.* 1. *de offic. cap.* 35. Nonne videns eſt meritorum aut præmia aut ſupplicia poſt mortem manere.

S. Baſilius *Orat. in init. prouerb.* Omnes qui viam Euangelicam incedimus mercatores ſumus, per opera mandatorum nobis poſseſſionem cœleſtium comparantes.

S. Cyrillus *lib.* 10. *in Ioan. cap.* 18. Quod autem fides ad ſalutem non ſufficiat, Chriſtus etiam diſcipulis oſtendit, tu credis quia vnus eſt Deus.

5. Ex his adeo manifeſtis hoc tantùm modo potes concludere. Vel Scriptura errauit cum primitiua eccleſia, vel nunc errat doctrina Lutheri, & Caluini in terminis tam illi, quàm illis contraria. Sed nec Scriptura, nec primitiua Eccleſia errarunt, vt ipſi fatentur. Ergo erronea eſt hæc Lutheri, & Caluini doctrina, & conſequenter tota eorum Secta, quæ huic doctrinæ adhæret.

§. II.

Prædeſtinatio Caluiniana exponitur, & refutatur.

Docent Caluiniſtæ, Primò, Homines independenter à ſuis meritis, vel demeritis æterno Dei decreto prædeſtinari ad gloriam, vel reprobari ad pœnas æternas: etiam independenter à præuiſione peccati originalis.

II. Vt Deus prædictum Decretum executioni

Digitized by Google

tioni mandaret, illum abſolutè ordinaſſe, vt Adam cum tota poſteritate peccaret, vt inde haberet occaſionem exercendi ſuam *iuſtitiam* circa reprobos, & ſuam *miſericordiam* erga prædeſtinatos. Sed hæc manifeſtè aduerſantur Scripturis omnes homines ſine exceptione excitantibus ad virtutem, hortantibus lapſos ad pœnitentiam, & teſtantibus Deum ex parte ſua nullius hominis perditionem deſiderare, vt illud Ezechielis 18. *Nolo mortem peccatoris dicit Dominus, ſed magis vt conuertatur, & viuat*, & alibi locis innumeris. Vnde cum torrente Patrum clarum eſt illud Auguſtini, *Omnium quidem hominum Deus creator eſt, ſed nemo ab eo ideò creatus eſt, vt pereat, quia alia eſt cauſa naſcendi, alia pereundi. Vt enim naſcantur homines, eſt beneficium, vt autem pereant, præuaricationis eſt vitium*.

III. Docent Chriſtum pro omnibus mortuum non eſſe, ſed pro ſolis electis & prædeſtinatis. Contra apertam Scripturam 2. ad Corinthios 5. v. 15. *Chriſtus pro omnibus mortuus eſt*.

IV. Deum non omnibus dare gratiam; ſed ſolis prædeſtinatis. Contra illud Apoſt. *Deus vult omnes homines ſaluos fieri*, quantùm eſt ex parte auxilij diuini.

V. Hominem in ſtatu naturæ lapſæ, perdidiſſe libertatem arbitrij, ſic vt concupiſcentiæ, aut gratiæ internæ non poſſit reſiſtere. Cùm tamen Scriptura contrarium dicat Act. 7. v. 51. *Vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis*.

VI. Deum hominibus præcipere impoſſibilia, adeoque omnia mandata non poſſe ſeruari. Contra Apoſtolum ad Philip. 4. v. 13. *Omnia poſſum in eo qui me confortat*.

VII. Hinc porrò fieri, vt ſolis prædeſtinatis detur fides in Chriſtum, quam illi amittere non poſſunt, reprobi autem ad fidem non vocentur, niſi fortè voce externa, nec ad hanc habeant gratiam ſufficientem.

VIII. Hinc ſolos prædeſtinatos eſſe per fidem adſcriptos in Eccleſiam Dei, reprobos verò, vti à Fide, ita ab Eccleſia excludi.

IX. Prædeſtinatos etſi peccent, eorum peccata ipſis non imputari: reprobos verò à Deo impelli ad peccandum; nec vllum ipſis peccatum remitti. Hæc Scripturis ſupra citatis, alijſque apertè aduerſantur.

Iſta autem dogmata nefaria vt ex ipſius Caluini doctrina ſolidius pateſcat, paucula hic ipſius verba oculis ſubijcio. Caluinus *lib. 3. Inſtitutionum cap.* 21. poſt multa §. 7. *circa finem*, ſic concludit. Quod ergo Scriptura clarè oſtendit, dicimus, æterno & immutabili conſilio Deum ſemel conſtituiſſe, quos olim aſſumere vellet in ſalutem, quos rurſum exitio deuouere. Hoc conſilium quoad electos in gratuita eius miſericordia fundatum eſſe aſſerimus, nullo humanæ dignitatis reſpectu: Quos verò damnationi addicit, his iuſto quidem & irreprehenſibili, ſed incomprehenſibili ipſius iudicio, vitæ aditum præcludi.

Et *cap.* 22. §. 3. Vbicunque verò hoc regnat Dei placitum, nulla in conſiderationem veniunt opera. Et § 11. Si non poſſimus rationem aſſignare, cur ſuos miſericordia dignetur, niſi quoniam illi ita placet; neque etiam in alijs reprobandis aliud habebimus, quam eius voluntatem.

Et *c.* 23. §. 1. Minimè conſentaneum eſt, præparationem ad interitum aliò transferre, quam ad arcanum conſilium Dei.

Et *c.* 23. §. 8. Hic ad diſtinctionem voluntatis, & *permiſſionis* recurritur, ſecundùm quam obtinere volunt, permittente modo, non autem volente Deo perire impioſi; & paulò poſt: Non dubitabo igitur cum Auguſtino ſimpliciter fateri, voluntatem Dei eſſe rerum neceſſitatem, atque id neceſſariò futurum eſſe, quod ille voluerit. Hæc & plura de his paſſim Caluinus, & cum eo eius aſſeclæ.

Doctrinam horum ſingulis oppoſitam communi conſenſu profitentur, ac probant Catholici, vti à nobis illa exhibetur, & deducitur infra *par.* 2. *controuerſ.* 3. de prædeſtinatione abſoluta ad gloriam, &c.

Obijciunt Caluiniſtæ pro ſe potiſſimum locum Apoſtoli ad *Roman. cap.* 9. vbi *verſ.* 9. ait: Non eſt volentis neque currentis ſed miſerentis Dei. Et ibidem *verſ.* 17. In hoc ipſum excitam te (ſcilicet Pharaonem) vt oſtendam in te virtutem meam. Et *verſ.* 18. Cuius vult miſeretur, & quem vult indurat. Denique *verſ.* 21. An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere, aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam: Ergo Deus ſua ſola voluntate independenter ab operibus homines prædeſtinat ſiue ad gloriam, ſiue ad pœnam æternam.

Reſpondeo nego conſequ. Hic enim agit Apoſtolus tantum de electione & reprobatione ad primam gratiam, & fidem independenter à præcedentibus meritis, non verò de electione ad gloriam æternam, aut reprobatione ab illa, de qua loquitur & contendit Caluinus: Scopus enim Apoſtoli erat reprehendere Iudæos qui propter opera legis, & cæremonias præferebant ſe Gentilibus ad Fidem Chriſti conuerſis, declarans illis vocationem, & electionem ad fidem, & gratiam Chriſti non dependere ab operibus legis, ſed

eſſe

Digitized by Google

eſse gratuitam, & ex beneplacito Dei hos præ illis ad fidem vocantis: ac proinde nihil facit pro electione vltimata, & abſoluta ad gloriam independenter ab operibus.

Obijciunt 2. Prædeſtinationem diuinam cum libertate humana non conſiſtere, hoc argumento. Præſcientia Dei cui nititur prædeſtinatio, eſt certa & infallibilis, ſic vt non poſſit non eſſe quod illa præſciuit futurum. Ergo opera noſtra, & ex illis ſalus aut perditio neceſſario proueniunt.

Reſpond. negando conſeq. Poteſt enim aliquid eſſe certum & infallibile, quamvis ex neceſſitate proueniat, ſed ſit merè contingens ac liberum, quando ſcilicet non prouenit illa infallibilitas ex intrinſeca terminorum connexione, vti fit in diuina præſcientia & prædeſtinatione quæ eſt extrinſeca reſpectu noſtræ operationis: hoc modo certum & infallibile eſt me iam loqui; quamvis omninò liberè loquelam exerceam.

Obijciunt 3. Nemo poteſt reſiſtere Decreto prædeſtinationis diuinæ: Ergo omnia quæ Deus fieri decreuit circa hominis prædeſtinationem, aut reprobationem, fiunt neceſſariò.

Reſpond. negando conſequentiam. Sed ſic tantum inferri poteſt, ergo omnia quæ Deus fieri decreuit fiunt eo modo quo Deus decreuit vt fierent, ſiue velit fieri neceſsario, ſiue liberè. Iam verò ex Scripturis paſsim conſtat, vt ſupra breuiter oſtendi, Deum decreuiſse eo modo concurrere cum noſtra voluntate vt huic in agendo ſua libertas relinquatur. Ergo iſto modo concurrit, niſi velis Deo ſuam omnipotentiam, & veracitatem adimere. Tali autem Dei decreto nemo poteſt reſiſtere, quia nemo poteſt impedire quo minus Deus, quo ipſi placet modo, cum homine etiam ad liberè agendum concurrat ſicut ipſe decreuit. Vnde aduertat Caluiniſta ſe illo argumento non tam hominis libertatem, quam Dei omnipotentiam, & veracitatem oppugnare.

Inſtant tamen vlterius. Deus ab æterno præſciuit v.g. Antichriſtum peccaturum: Ergo Antichriſtus peccabit. Antecedens huius conſequentiæ eſt neceſsarium, ergo & ipſum conſequens, Antichriſtus peccabit; cum neceſsitate autem non poteſt ſtare libertas.

Reſpondeo. Antecedens illud eſt neceſsarium, neceſsitate antecedente, nego, neceſsitate conſequente, concedo, hoc eſt, ex ſuppoſitione quod Antichriſtus ſe actu & liberè determinabit ad peccandum, neceſsarium eſt illud peccatum à Deo præſciri, qui nihil poteſt ignorare: hæc autem neceſsitas conſequens non prouenit ex aliqua cauſa antecedente quæ illum vrgeat aut determinet ad peccandum, ſed potius præſcientia illa præſupponit exercitium libertatis, & eſt illo natura poſterior, quamvis ſit tempore prior, eo quod omnia quæ ſunt in Deo debeant eſse æterna: vti magis deducimus infra *par. 2. de ſcientia Dei gratia, prædeterminatione, &c.* Vnde patet quam immeritò iactauerit *Vviclefus* argumentum prædictum adeo eſſe efficax vt *Armacanus* per viginti annos in illius ſolutione laborauerit, ac tandem vi illius coactus dixerit, Deum in ſua præſcientia poſse errare. Quod in Armacano nuſpiam legi, & falsò imponi teſtatur doctiſsimus *Thomas Vvaldenſis*.

Ex prædicta Caluiniſtarum doctrina oritur illud hominum deſperatorum Dilemma, ad omnem viuendi libertatem, ac flagitium viam apertam pandens. Vel ab æterno ſum prædeſtinatus ad cœlum, vel reprobatus ad infernum. Si prædeſtinatus, quidquid agam ſaluabor: ſi reprobatus, quidquid agam certò damnabor. Ergo non debeo de bona vel mala vita eſse ſolicitus.

Sed huius dilemmatis fallacia diſsoluitur hoc modo: Si ſum prædeſtinatus, per media ſcilicet in mea poteſtate conſtituta, certò ſaluabor, ſi illa media adhibeam; damnabor ſi illa nolim adhibere. In mea autem libertate relictum eſt, illa media amplecti, ex quibus debeo eſse prædeſtinatus, vel ea omittendo efficere vt ſim reprobatus: quod ſatis vnicuique rectè viuendi curam imponit. Vt patet in hac ægrotantis ſimilitudine. Vel Deus ab æterno præuidit, & decreuit te ex hoc morbo moriturum, vel non. Si præuidit moriturum, certò morieris, ſin minùs, certò conualeſces. An ideò omittes medicinam idoneam applicare ne mors obrepat? Quod ſi putas vitam corporis per medicinam conſeruari poſse, ne intereat, quomodò non credis te per Pœnitentiam, & bona Opera impedire poſse ne mortem animæ æternam incurras.

Vt verò hi, aliique errores de Gratia Diuina, & Libertate humana accuratius refellantur, plures de iis horum temporum controuerſiæ in ſequentibus explicandæ erunt.

(?)

§ III.

De Gratia Chriſti, Operibus, Libero arbitrio, Controuerſia Recentiores.

POſt hæreſes Lutheri, & Caluini de Gratia Chriſti, & Libertate humana, circa annum 1641. prodierunt errores comprehenſi in libro qui Auguſtinus Ianſenij inſcribitur. Hos errores in primo ortu detexerunt Profeſſores Societatis IESV in Academia Louanienſi, ac ne latius ſerperent, illos publicis Theſibus, ac validis argumentis oppugnarunt. Signum ſuſtulerunt ille cæteris Europæ Academijs, & Prouincijs, vt aduerſus dogmata fidei Catholicæ pernicioſa omni ope & authoritate dimicarent. Id impigrè tam voce, quàm calamo præſtiterunt omnium ordinum Viri celeberrimi, & imprimis Doctores Sorbonici, ac totius pænè Galliæ Antiſtites. Horum omninò ſupra octoginta doctrina aut infulis eximij, cum Sorbonæ parte longè maxima, ac frequenti aliorum Ordinum aſſenſu, vt grauiſſimum ab Eccleſia periculum auerterent, rem totam ad ſupremum controuerſiarum iudicem Pontificem Romanum ſuo nomine deferendam cenſuere.

Fuerunt quidem præcipua Ianſenij dogmata pridem proſcripta inter propoſitiones ſeptuaginta nouem Michaelis Baij per Conſtitutiones Pij V. & Gregorij XIII. quas poſteà confirmauit Vrbanus VIII. ipſumque Ianſenij librum tanquam damnata dogmata reſtaurantem omnibus ſub anathemate interdixit. Sed cum non deeſſent qui vario ducti ſtudio Pontificum Decretis obſtreperent, placuit Apoſtolicæ Sedi ad nouum, ſupremumque examen rem totam reuocare.

Itaque Innocentius X. ſumma cura ac ſtudio tam per ſe, quàm per viros doctiſſimos excuſſo Ianſenij volumine, quinque ex eo propoſitiones ſelegit, quæ præcipuam libri doctrinam continebant, eaſque ſæpiùs examinatas, de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, grauibus cenſuris confixit, & Conſtitutione in perpetuum valitura condemnauit.

Vt verò aliqui ictum hunc fatalem noua arte à noui Authoris capite auerterent, has quinque propoſitiones, quas antea ipſam eſſe Auguſtini doctrinam defendebant, poſtea aliqui mutato conſilio eaſdem à Ianſenij libro, ac mente longiſſimè abeſſe affirmarunt. Hos demum nouo diplomate compeſcendos cenſuit Alexander VII. quo damnata dogmata, non tantum eadem qua prædeceſſores cenſura, profligauit, ſed etiam ea in Ianſenij libro eo quo damnata ſunt ſenſu contineri Apoſtolica authoritate definiuit.

Vt igitur has quoque propoſitiones in controuerſijs polemicis de Gratia qua cœpimus methodo, Miſsionario Apoſtolico breuiter proponamus, primò ſingula dogmata cum cenſura illis inuſta proferemus, & quo loco ab authore tradita ſunt, prolatis etiam ipſius verbis, demonſtrabimus. Dein quo modo Scripturæ, Conciliorum, Patrum, ac præſertim S. Auguſtini authoritati aduerſentur, cum faciliori argumentorum ſolutione, breuiter, & dilucidè exponemus.

Prima Ianſenij Propoſitio.

A*Liqua Dei præcepta hominibus iuſtis volentibus & conantibus, ſecundùm præſentes quas habent vires, ſunt impoſſibilia; deeſt quoque illis Gratia qua poſſibilia fiant.* Hanc doctrinam Innocentius X. & Alexander VII. vt temerariam, impiam, blaſphemam, anathemate damnatam, & Hæreticam declararunt ac damnarunt. Extat autem illa doctrina in libro Ianſenij Tom. 3. lib. 3. c. 13 column. 334. his terminis: *Hæc igitur omnia pleniſſimè planiſſimèque demonſtrant, nihil eſſe in Sancti Auguſtini doctrina certius ac fundatius, quam eſſe præcepta quædam, quæ hominibus non tantùm infidelibus, excæcatis, obduratis, ſed fidelibus quoque & iuſtis volentibus, conantibus ſecundùm præſentes quas habent vires ſint impoſſibilia, deeſſe quoque gratia, qua fiant poſſibilia.* Idem patet ex ijs quæ habentur eod. cap. col. 325. & 326.

Reprobatur illa doctrina primò ex Scripturis. Hæ enim hortantur homines ad omnium mandatorum obſeruationem, quod fruſtra fieret ſi ad hanc voluntati humanæ vires deeſsent; quin & gratiam qua præcepta impleri poſſint eædem Scripturæ diſertè pollicentur 1. ad Corinth 10. v. 13. *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari, ſupra id quod poteſtis.* Et Lucæ 19. v. 21. *Regnum Dei intra vos eſt.* ac Ioan. 5. v. 4. *Mandata illius grauia non ſunt.* Quomodo verò grauia non eſsent, aut intra noſtram poteſtatem conſtituta, ſi nec gratia, nec vires adeſſent, quibus per obſeruationem mandatorum peccatum vitari poſſit?

Cauſam vero comminiſcitur Ianſenius *Tom. 3. lib. 3. cap. 17.* cur non fruſtra ad obſeruationem mandatornm conſilia, & monitiones adhibeantur: *Quia*, inquit, *habent vſum ſignificandi homini, vt ſi fortè poſſit, faciat*

quod

Digitized by Google

quod iubetur, ſi non poſſit, infirmitatem doleat: oretque pro viribus impetrandis.

At quid iuuant iſta ad mouendam peccandi neceſſitatem, ſi dum tentatio vrget, nec ſpatium, nec gratia ad orandum neceſsaria concedatur? Hanc autem quandoque deeſſe, diſertè fatetur ipſe Ianſenius ſupra c.13. *Eſt*, ait, *quædam voluntatis infirmitas quæ non poteſt certas tentationes ſuperare, nec adeſt gratia, qua ſuperentur, nec Spiritus orationis quo vires impetrentur.*

Reprobatur ſecundò, ex mente Sancti Auguſtini, quem fruſtra Ianſenius doctrinæ ſuæ patronum gloriatur. Huic enim errori apertè refragatur, de peccatorum meritis & remiſs. lib.2. cap.6. *Dubitare* inquit, [non poſſum, nec Deum aliquid impoſſibile homini præcepiſſe, nec Deo ad opitulandum & adiuuandum, quò fiat quod iubet, impoſſibile aliquid eſſe, ac per hoc poteſt homo, ſi velit, eſſe ſine peccato adiutus à Deo.] Quid dici potuit apertius? Sed audi fortius loquentem *Serm. 191. de Temp.* [Execramur blaſphemiam eorum, qui dicunt impoſſibile aliquid homini à Deo eſſe præceptum, & mandata Dei non à ſingulis, ſed ab omnibus in communi poſſe ſeruari.] Quinimò *lib. de nat. & grat. cap.67.* pro euidenti principio ſtatuit, neminem poſſe peccare in eo quod nullo modo caueri poteſt: peccatur autem præcepti violatione; ergo ea caueri poteſt.

Ad hunc Scripturæ, ac S. Auguſtini ſenſum tam exploratum accedunt Canones Conciliorum, à quibus impium dogma diro anathemata confixum eſt. Sic enim primis illis Eccleſiæ temporibus de hac Doctrina pronunciauit Concilium Arauſicanum Can.25. [Hoc etiam ſecundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per Baptiſmum gratia omnes Baptizati, Chriſto auxiliante, & cooperante, quæ ad ſalutem pertinent poſſint & debeant, ſe fideliter laborare velint, adimplere.] Et contra huius æui Nouatores nouum hoc anathematis fulmen vibrat Tridentinum Seſs.6. Can.18. [Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam iuſtificato, & ſub gratia conſtituto eſſe ad obſeruandum impoſſibilia, anathema ſit.] Idemque Concilium, ad implenda Dei præcepta adeſſe iuſti vires, nec abeſſe Dei adiutorium diſertius inculcat, eadem Seſs.6. cap.11. [Deus impoſsibilia non iubet, ſed iubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adiuuat vt poſſis.

Si quæras, quid ad hæc profligati dogmatis aſſertor? Argutias quaſdam obtendit, ſcilicet, Impotentiam implendi mandata talem eſſe, vt peccatores non deſinerent ea implere, ſi vellent; velint enim, & mox vt voluerint, mandata implebunt. Aperta eſt hæc reſponſio, eamque tam facilè capio, quam claudum poſſe ambulare, dummodò ambulet: iſtud verò non concipio, quid iſta potentia ad ambulandum iuuet, ſi quis incedere iubeatur, qui fractis cruribus non magis poteſt greſſus formare, quam aſsumptis alis in cœlum euolare. Neque magis concipi poteſt quo pacto peccator poſſit mandatis obtemperare, cui deeſt gratia & potentia, vt per viam mandatorum progredi valeat.

At, inquies, poſſet peccator implere præcepta in alio ſtatu; quando ſcilicet gratiæ victricis auxilium haberet, ac proinde dum peccat, eſt ſaltem remotè potens ad non peccandum.

Sed quid iuuat poſſe hominem in alia hypotheſi ſeruare præcepta, ſi nunc dum mandatum illi incumbit ita conſtitutus ſit, vt auxilium in promptu non habeat, quo poſſit præceptum explere? Vt ſi quis in tenebricoſo carcere concluſus iubeatur litteras perlegere, quis dicet illi nunc adeſſe obtemperandi poteſtatem, quamvis poſtea, ſi panderentur feneſtræ, luce affulgente, legendi facultas non deeſſet. Nunquam ſanè negauit Caluinus voluntatem humanam, quæ violato præcepto in peccatum prolapſa eſt, potuiſſe à Deo per alia auxilia inflecti ad præcepti obſeruationem: & tamen eius doctrina ab Eccleſia reprobata eſt, eo quod aſſeruerit, in hoc ſtatu homini iuſto aliqua Dei præcepta eſſe impoſſibilia. Hac igitur via nullum datur effugium, niſi lubeat Caluini vepribus inhærere.

Alia tentatur via, ſed longinqua: ad Adamum ſcilicet, & Paradiſum, & prima mundi exordia recurritur. Prætenditur enim, peccatum quod à nobis propria voluntate admittitur, continuationem eſſe delicti ab Adamo in Paradiſo pridem commiſſi, ex quo in nos peccati fomes profluxit: atque ita ex vtriuſque peccato vnum quodammodo actum conflari, qui nobis hoc ipſo ſit liber, quo in Adamo liberè incepit.

En Machinam longè quæſitam, & bellè compactam. Quid enim à veritate longinquius fingi poteſt, quam peccatum ab vno homine propria voluntate hodie commiſſum, eam quam habet libertatem iſto modo deriuare ab alieno delicto, quod à ſex millibus annorum ſuæ tantum voluntatis arbitrio liberè incurrit? Aliud longè eſt de reatu peccati originalis, quem vt contrahamus nul-

Digitized by Google

lus omninò voluntatis noſtræ actus requiritur.

Quod ſi poſsint actus à nobis eliciti malitiam pœna æterna plectendam contrahere, ex eo quod Adami peccato cauſam & ortum habuerint, cur etiam per amentiam, cæcitatem, & alias huiuſmodi affectiones neceſſarias, peccati reatum non incurrimus, cum hæ quoque à primi parentis delicto in nos profluxerint?

Quinimò ſi reſponſum illud aliquid veritatis haberet, inde pariter conficerem, peccata hominis Baptizati omni prorſus culpa carere. Cum enim, vt aiunt, ſuam libertatem ac formalem malitiam ea non habeant, niſi vt coniuncta cum peccato Adami, ſublato iam in nobis per Baptiſmum primi parentis peccato, non poſſunt actus noſtri, quibus præcepta tranſgredimur, formalem malitiam retinere, aut pænè à Deo iuſtè infligendæ reatum incurrere. Denique ſi actus illi aliena ex libertate malitiam contraherent, nequidem poterunt à Deo ſub reatu pœnæ æternæ hominibus prohiberi; ſic enim in ſtatu naturæ lapſæ homini imperare non poteſt vt careat concupiſcentia, quamvis in Adamo liberum fuerit non peccando concupiſcentiæ fomitem à poſteris ſummouere. Ex quibus breuiter, ac manifeſtè apparet, hanc doctrinam ab Eccleſia meritò proſcriptam, nulla veritatis ſpecie à quocunque defendi.

Secunda Propoſitio.

INteriori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur. Ianſen. Tom. 3. lib. 2. c. 5. col. 103. *Nullum*, inquit, *adiutorium gratiæ, cuius uſus ita ponitur in arbitrio voluntatis, ut illo utatur aut non utatur, ut illud amplectatur aut deſerat, aut illi conſentiat aut non conſentiat ſi voluerit, ad medicinale adiutorium Chriſti ullo modo pertinere poteſt*. Idem patet ex eodem lib. cap. 24. col. 200. & cap. 25. column. 202. & cap 27. colum. 210. Hanc propoſitionem Innocent. X. & Alexander VII. hæreticam declarauit, & vt talem damnauit.

Repugnat illa primò, teſtimoniis Scripturarum, quæ docent hominem reſiſtere vocationi diuinæ, & ſæpius hortantur vt acceptæ gratiæ cooperetur: quod fruſtraneum foret, ſi gratia per ſe voluntatem humanam ad conſenſum ita raperet, vt nunquam ei diſſentiendo reſiſteret. Sic autem loquitur Scriptura, Prouerb. 1. verſ 24. *Vocaui, & renuiſtis, extendi manum meam, & non erat qui aſpiceret*. Et Matthæi 20. v. 16. *Multi ſunt uocati, pauci uero electi*: Item Matth 23. verſ. 37. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas & noluiſti*. Et Actor. 7. v. 51. *Vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis*. Denique 2. ad Corinth. 6. v. 1. *Exhortamur ne in uacuum gratiam Dei recipiatis*. An non otioſa hæc ad gratiam recipiendam exhortatio, an non iniqua in reſiſtentes exprobratio, ſi talis eſſet natura gratiæ diuinæ, vt à nulla poſsit voluntate repudiari?

Iam verò inſpiciamus de hoc dogmate quis fuerit primæuæ Eccleſiæ ſenſus, ac imprimis S. Auguſtini de Spir. & litt. cap. 34. *Miſericordia Dei præuenit nos, conſentire autem vocationi Dei aut ab ea diſſentire, noſtra voluntatis eſt*. Eodem modo vim illam volunratis, in repellenda gratia vocationis diuinæ, exponit in Euangelio de vocatis ad nuptias, quorum aliqui noluerunt Chriſto vocanti obtemperare: *Ad illam cœnam*, inquit, *nec omnes qui uocati ſunt uenire voluerunt, neque illi qui uenerant uenire poſſent niſi uocarentur: itaque nec illi debent ſibi tribuere qui uenerunt, nec illi qui noluerunt uenire, debent alteri tribuere, ſed tantum ſibi*. QVI VT VENIRENT VOCATI, ERAT IN LIBERA VOLVNTATE. Sanctus Auguſt. teſtis accedat eiuſdem Doctoris, & æui diſcipulus Sanctus Proſper. lib. 2. de vocat. Gent. cap. 26. *Voluntas de ſua habet mutabilitate ſi deficit de gratia uero opitulatione ſi proficit: Et quod à multis refutatur gratia ipſorum eſt nequitia, quod à multis recipitur, gratia diuina eſt, & voluntatis humana*.

Perpetuum hunc Eccleſiæ ſenſum veneratur Tridentina Synodus, & oppoſitum contra Sectarios noſtri temporis ſub anathemate proſcribit Seſſ. 6. Can. 4. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum.... non poſſe diſſentire, anathema ſit*. Nec minus apertè Seſs. eadem cap. 5. *Tangente Deo cor hominis.... inſpirationem illam recipiens, abijcere poteſt*. Eodem veritatis ſpiritu afflatum idem enunciat Concil. Senonenſe anno 1528. Decreto fidei 15. *Non eſt tale trahentis gratiæ auxilium, cui reſiſti non poſſit*.

Si quæ igitur vis diuinis eloquiis, ſi quæ veritas Sanctis Eccleſiæ Patribus, & Conciliis, ex his manifeſtum euadit: hanc eſse doctrinam omni æuo in Eccleſia Chriſti comprobatam: adeo vt quiſquis adhuc veritati fidei tam luculentæ repugnat, hoc ipſo ſatis oſtendat, ſe diuinæ gratiæ poſse reſiſtere.

Quibus verò modis & argumentis quidam moliantur huic veritati obſiſtere, & in operibus gratiæ voluntatem humanam inelectabili

Digitized by Google

bili neceſſitati ſubijcere, in propoſitionis 3. refutatione, vbi agitur de libertate ad meritum requiſita, mox aperiemus.

Tertia Propoſitio.

A*D merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas à neceſſitate, ſed ſufficit libertas à coactione.* Hanc propoſitionem Innocentius X. & Alexander VII. hæreticam declarauit, & vt talem damnauit. Eam verò docet & explicat fusè Ianſenius lib. 6. de grat. Saluatoris cap. 6. & ſeqq. vbi declarat in ordine ad actionem meritoriam vel demeritoriam, nihil eſse quod impediat libertatem voluntatis, præter coactionem. Et breuiter Tom. 3. lib 9. cap. 12. col. 658. Sic pronunciat: *Nihil aliud libero generaliter repugnat, quàm neceſſitatis illius prementis, cogentiſque violentia.* Et hinc aſserit ſatis ineſse libertatis ad meritum actui amoris quo Deus ſeipſum diligit, ſi Deus meriti capax eſset.

Huic errori ſat apertè quadrat hæreſis Caluini, qui diſertè profitetur, ſe non aliam impugnare libertatem, quam eam quæ ſita eſt in facultate voluntatis ad vtramque partem expedita, quæ ſcilicet præbeat liberam agendi vel non agendi poteſtatem, quam libertatem indifferentiæ nuncupamus: ſic enim loquitur ipſe in Antidoto ad Can. 5. Concil. Tridentini. *De verbo*, inquit, *ne moueamus rixam, ſed quia per liberum arbitrium intelligunt* (Catholici) *eligendi facultatem, quæ ſit in vtramque partem libera & ſoluta, titulum ſine re eſſe qui affirmant, Chriſtum habent authorem.*

Quam verò longè abeat dogma hoc fatale à Scripturæ, Patrum, & Eccleſiæ ſenſu, teſtantur aperta veritatis oracula, quibus inimicum gratiæ & libertati humanæ commentum perpetuò auerſantur.

Atque imprimis ex Sacris litteris manifeſta intorquetur ſententia Geneſis 4. verſ. 7. *Nonne ſi bene egeris recipies; ſin autem malè, ſub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.* Hanc expeditam ad vtrumq; libertatem in homine iuſto diſertè agnoſcit Eccleſiaſticus cap. 31. verſ. 1. *Qui potuit tranſgredi & non eſt tranſgreſſus, facere mala & non fecit.* Nec minus humanam libertatem, vt ſubſiſtat, ab omni neceſſitate remotam requirit Gentium Apoſtolus 1. ad Corinth. 7. verſ. 31. *Qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis.* Neceſſitatem à libertate ſeiungit Apoſtolus, illam cum libertate coniungit Ianſenius: quis hic errauit niſi qui errare potuit?

Sed, inquies, quid de Auguſtino? Sat nota eius mens & ſententia, ſi non alius quam ille Eccleſiæ Auguſtinus audiatur. Paucis verbis decretoriam in hac controuerſia ſententiam pronunciat Lib. de vera Religione c. 14. *Quoniam peccari non dubium eſt, nec hoc quidem dubitandum video, habere animas liberum voluntatis arbitrium: talès enim ſeruos ſuos meliores eſſe Deus iudicauit, ſi ei ſeruirent liberaliter, quod nullo modo fieri poſſet, ſi non voluntate, ſed neceſſitate ſeruirent.* Audis S. Auguſtinum liberum arbitrium ſic explicantem, vt nulla ſit liberalitas, nulla libertas, ſi Deo non ſeruiatur ea voluntate quæ omni careat neceſſitate. An non hoc iterum inculeat lib. de Spir. & litt. cap. 34. *Conſentire vocationi Dei vel ab ea diſſentire, propria voluntatis eſt.* Iterumque de lib. arbit. lib. 3. cap. 18. *Iſta eſt cauſa voluntatis, ſi non ei poteſt reſiſti, ſine peccato ei ceditur, ſi autem poteſt, non ei cedatur, & non peccabitur.* Si quis Auguſtinum tam clara, tam ſana ſuadentem audire nolit, videat ne ab eodem inſaniæ arguatur lib. de duab. Animabus cap 12. *Dicere reum teneri quempiam, quia non fecit quod facere non potuit, ſumma eſt iniquitatis, & inſaniæ.*

Quid ergo mirum ſummos Pontifices diuino Spiritu afflatos illam doctrinam abolere, quam Sacrarum litterarum, Sanctorumque Patrum conſenſus toties condemnat.

Conſenſum hunc teſtatur Concilium Senonenſe in decretis fidei *decreto* 15. vbi concludit, percurrenti Sacram Scripturam obuium eſse quod liberum in vtramvis partem hominis arbitrium aſseueret. Horum denique veſtigijs inſiſtens Concilium Tridentinum Seſs. 6. Can. 4. ſic tandem definit: *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum.... Deo excitanti atque vocanti non poſſe diſſentire, ſi velit, anathema ſit.* Agit autem de poteſtate diſsentiendi, quæ conſiſtit in libertate indifferentiæ ad merendum & demerendum neceſsaria. Si enim libertas ad meritum requiſita ſtare poſset cum neceſsitate ad vnam partem determinante, parum Concilio laborandum fuiſset, vt ſtatueret de libertate per quam voluntas motioni præſentis & excitantis gratiæ poſsit diſsentire, cum hæc alia eſse non poſsit quam libertas in ſenſu compoſito expeditâ ad agendum vel non agendum, quæ cum neceſſitate ad vnum adſtringente componi non potuit.

Quid

Quid igitur in re tam clara reponunt iſtius dogmatis patroni? Aliquas excogitant ſubtiles remoras quæ perſpicuæ veritati tenebras offundant. Aiunt enim ſe admittere in voluntate libertatem ſiue indifferentiam potentiæ, non verò actionis: iſtam verò indifferentiam potentiæ dicunt ſitam eſſe in mutabilitate, & flexibilitate humanæ voluntatis, quæ annexa eſt ſtatui vitæ præſentis, in qua modò ad volendum, modò ad nolendum facilè inflectimur, quamvis quod in particulari volumus, id neceſſariò velimus.

Sed quid hoc aliud eſt, quam voluntatem de vno actu neceſſario, in alium neceſſarium deuolui? cum quævis actio voluntatis ſua careat indifferentia, & eliciatur hic & nunc à potentia in actu primo ad illum determinata. Aut quam poteſt ipſa potentia habere indifferentiam, quando, ſine poteſtate ad oppoſitum, ad hanc tantummodo actionem adſtricta retinetur: Itaque tota quæ hic prætenditur voluntatis mutatio, alia non eſt, quam concatenata commutatio vnius neceſſitatis in aliam: interea in quavis actione catenam ſemper ad vnum aſtringentem ſubit voluntas, ſiue aureeam operis boni, ſiue ferream actionis prauæ: optio verò catenæ qua aſtringitur non eſt ipſius voluntatis, ſed prouidentiæ gubernatricis, quæ ſiue delectationem iuſtitiæ, ſiue concupiſcentiæ pro arbitrio diſpenſet, debebit illi voluntas humana ineuitabili neceſſitate obſecundare. Hæc illa eſt inſignis larua libertatis, quam neque Manichæi quos impugnat Auguſtinus, nec Aſtrologi fatorum aſſertores, nec VVicleſus, aut Caluinus ab Eccleſia damnatus, ſuam eſſe recuſarent; ac proinde, ſi huic ſententiæ credimus, hæretici illi totam admiſere libertatem, quæ ad merendum & demerendum in naturæ lapſæ ſtatu requiritur. Alia ſanè libertate eget creatura ratione prædita, vt apud ſuum creatorem laudem vel vituperium, præmium vel pœnam mereatur: vt nempe cardo voluntatis in bonum vel malum ab ipſa inflectatur, & ſic agat, vt quantum eſt ex parte omnium quæ actionem antecedunt poſſit ab agendo abſtinere. Sine huiuſmodi libertate nemo ſui mancipij actionem moralem pœna, vel præmio dignam cenſebit.

Quarta Propoſitio.

Semipelagiani admittebant præuenientis gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant hæretici quod vellent eam gratiam talem eſſe cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare. Tradit huius primam partem diffusè nominatus Author lib. 8. de hæreſi Pelag. cap. 6. Secundam lib. 2. de grat. Saluat. cap. 4. &c. quam breuiſſimè ſtringit col. 215. dum aduerſarium ſuum perſtringit his verbis: *Quanta audacia, poſt condemnatos iam à tot ſæculis Maſſilienſes, aſſerere quod quia in ſtatu Innocentiæ ſufficiebat homini ad ſalutem gratia qua poterat perſeuerare ſi vellet, etiam nunc ſufficere.* Declarata vero eſt ab Innoc. X. & Alexandro VII. hæc 4. Propoſitio falſa & hæretica, & vt talis damnata.

Prima pars huius propoſitionis, quæ facti quæſtionem continet, falſa declaratur ex hiſtoria hæreſis Pelagianæ in ijs quæ apertè tradit S. Auguſt. Proſper. & Hilarius, qui contra hanc hæreſim decertarunt. Refert verò Auguſtinus lib. de Prædeſt. cap. 2. 3. 5. Semipelagianos gratiam interiorem ad ſingulos actus non admiſiſſe, ſed cenſuiſse, *initium fidei eſſe ex nobis, tanquam ſi fides non à Deo nobis donetur.* Idem, *Fidem non eſſe donum Dei.* Item, Eos agnouiſse quædam merita ſua, *tanquam ipſi ſibi ea feciſſent, non gratia Dei.* Denique, *& credere & perſeuerare ita noſtrum eſſe, tanquam non à Domino nos accipiamus &c.* Conſentit fusè S. Proſper contra Collatorem, præſertim cap. 4. 6. 10 13 14. & deinceps, vbi diſertè exprobat, quod diceret hominem poſſe bene agere ſine gratia; non incitatum à Deo; ante gratiam; ſine adiutorio Dei; per vires tantummodò humanæ voluntatis; merito gratiam præueniente &c. Quæ omnia in illis adeo obvia ſunt & manifeſta, vt contrarium ſuſtinere aliud non videatur eſse, quam velle quodammodo lectori oculos, & mentem eripere.

Secunda pars propoſitionis damnatæ aſſerit: *Hæreſim eſſe Semipelagianum, talem admittere gratiam, cui poſſit humana voluntas reſiſtere vel obtemperare.* Hæc autem aſſertio non videtur reipſa diſſidere à propoſitione ſecunda, quæ ſupra refutata eſt. Nempe *interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſti.* Poteſt verò vtraque Propoſitio Caluino authore pridem gloriari. Docet enim ille *lib. 2. Inſtit. cap. 5.* § 11. Errorem eſſe Scholaſticorum, quod putarent in manu noſtra eſse reſpuere vel recipere oblatam Dei gratiam: & fuiſse hunc errorem Pelagianorum, quos ſecuti ſunt Semipelagiani, ibidem Caluinus diſertè aſſerit § 23. *Audiamus*, inquit, *nunc Auguſtinum ſuis verbis loquentem, ne ætatis noſtræ Pelagiani, hoc eſt Sorbonici Sophiſtæ, totam vetuſtatem nobis aduerſari pro ſuo errore criminentur, in quo ſcilicet patrem ſuum Pelagium imitantur, à quo in eandem arenam ipſe Auguſtinus protractus eſt.*

Porrò,

Porrò; ne in reſellendo hoc errore ex Scriptura ac Patribus ſuperiora repetamus, ex ſola Tridentini definitione vnum formemus argumentum nulli reſpuendum, qui orthodoxæ Eccleſiæ authoritatem ſaluam velit. Tridentinum ſic definit ſeſs.6.cap.4. *Si quis dixerit liberum arbitrium à Deo motum & excitatum non poſſe diſſentire ſi velit, anathema ſit.* Cenſet igitur liberum arbitrium, hoc eſt, humanam voluntatem à Deo motam per internam gratiam poſse illi gratiæ diſsentire ſiue reſiſtere, vel conſentire ſi velit, quod eſt obtemperare. Atqui propoſitio damnata ex aduerſo aſſerit, *Semipelagianum*, ſiue hæreticum, *eſſe admittere gratiam cui poſſit humana voluntas reſiſtere vel obtemperare.* Ergo Semipelagiana & falſa eſt definitio Tridentini, ſi vera eſt à Pontificibus damnata Ianſenij doctrina; quod ſalua fidei Catholici veritate nemo admiſerit.

Fruſtra hinc quæritur effugium; nexus eſt qui nec ſolui, nec frangi poteſt. Fruſtra, inquam, cum quibuſdam finges Concilium hic ad potentiam remotam, vel ad ſenſum diuiſum reſpexiſse, dum dixit liberum arbitrium poſse diſsentire *ſi velit*, poſse autem velle diſsentire pro eo ſtatu quo præſentis gratiæ impulſu carebit. Quis enim credat Concilium in re maximè ſeria nugas agere, aut linguam loqui quam nemo capiat? Nemo niſi nugando dicet, pauperem poſse facere eleemoſynam, ſi velit; ſi is media requiſita in promptu non habeat, aut potentiam proximam vt ea acquirat. Neque dicetur ligatus poſse currere, ſi velit, ſi præter voluntatem non adſit illi facultas qua poſſit ſe vinculis expedire. Ergo quando Tridentinum pronunciat, hominem poſse diſsentire diuinæ gratiæ ſi velit, neceſsariò definit, adeſse potentiam proximam, & expeditam, vt velit diſſentire, aut tollere impedimenta quæ faciunt, ne hic & nunc poſſit diſsenſum elicere. Ergo neceſsarium eſt verba Concilij gratiæ Ianſenianæ voluntatem ad aſsenſum neceſſitanti, è diametro aduerſari.

Atque hinc vlterius ſatis inferri poterit, à Concilio definitum eſse dari veri nominis gratiam merè ſufficientem, cui voluntas actu reſiſtit, quamvis in eius poteſtate fuerit illi conſentire & obtemperare. Sed hoc infra inter controuerſias Scholaſticas de gratia magis explicandum erit.

Quinta Propoſitio.

SEmipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe. Hanc concluſionem ex ſuis principijs infert idem Ianſenius, quam S. Auguſtino imponere conatur, ſic enim loquitur ille lib.3. de gratia Saluat.cap.21. col.390. *Quæ ſanè* (inquit) *cum in Auguſtini doctrina, conſpicua certaque ſint, nullo modo principijs eius conſentaneum eſt, vt Chriſtus Dominus, vel pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro iuſtorum non perſeuerantium æterna ſalute mortuus eſſe, ſanguinem fudiſſe, ſemetipſum redemptionem dediſſe, Patrem oraſſe ſentiatur.*

Contra hoc dogma fidelium auribus ſanè acerbiſſimum, Eccleſia Romana, varia cenſurarum fulmina pridem detorſit: ſic autem poſt alios Innocent. X. & Alexander VII. in diplomate gemino aduerſus propoſitionem quintam Ianſenij, de ea doctrina pronuntiauit: *Falſam, temerariam, ſcandaloſam, & intellectam eo ſenſu*, vt Chriſtus pro ſalute duntaxat prædeſtinatorum mortuus ſit, impiam, blaſphemam, contumelioſam, diuinæ pietati derogantem, & Hæreticam declaramus, & vti talem damnamus.

Damnatur autem meritò hæc doctrina, quia apertè aduerſatur diuinæ Scripturæ aſserenti, Deum velle omnes homines ſaluos fieri, & Chriſtum dediſse ſemetipſum redemptionem pro omnibus. Sic etiam loquitur Apoſtolus 1. ad Timoth. cap 2. *Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus & omnibus qui in ſublimitati ſunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & caſtitate: hoc enim bonum eſt, & acceptum coram Saluatore noſtro Deo.* QVI OMNES HOMINES VVLT SALVOS FIERI, *& ad agnitionem veritatis venire: vnus enim Deus, vnus & Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus*, QVI DEDIT REDEMPTIONEM SEMETIPSVM PRO OMNIBVS. Vbi ſine vlla exceptione Apoſtolus affirmat, Deum velle omnes homines ſaluos fieri, & mox rationem aſſignat, *Vnus enim eſt Deus, vnus & Mediator Dei & hominum* &c. Atqui abſolutè & abſque vlla limitatione, omnium hominum vnus eſt Deus; ergo etiam, nullo excepto, vnus omnium eſt mediator, pro omnibus mortuus eſt, & pro omnibus etiam reprobis in cruce ſanguinem effudit. Quod vel ex eo confirmatur, quod Apoſtolus diſertè affirmet Deum velle ſaluos fieri omnes pro quibus dicit orandū eſse, cupit autē orationes fieri pro Regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt, cum tamen eo tempore eſsent Reges gentiles ac reprobi; ergo non poteſt Apoſtolus intelligi de Chriſto mortuo pro ſolis prędeſtinatis.

Digitized by Google

In eundem ſenſum verba Apoſtoli intelligit S. Auguſtinus lib. de Spirit. & litt. cap 33. *Vult autem Deus omnes homines ſaluos fieri, & in agnitionem veritatis venire: non ſic tamen vt eis adimat liberum arbitrium, quo vel benè, vel malè vtentes iuſtiſſimè iudicentur*, &c. Vbi admittit S. Doctor. Deum ex parte ſua velle omnibus ſalutem procurare, & illis etiam qui libero arbitrio male vtentes incidunt in iudicium & damnationem.

Vt ſententiam Auguſtini tam manifeſtam declinet Ianſenius, perſuadere conatur, illum loco citato non loqui ex ſuo ſenſu, ſed Pelagianorum dogma recitare, poſtea refellendum. Sed inane eſt hoc effugium; hanc enim doctrinam minime reprobat, ſed pergit tantum diſputare contra Pelagianos, an fides ideò ſit donum DEI, quia provenit à libero arbitrio quod à DEO creatum eſt, demum addens, ideo fidem eſse donum DEI, *Quia binis ſuaſionibus agit Deus vt velimus, & vt credamus, ſiue extrinſecus, per Euangelium, exhortationes, &c. ſiue intrinſecus, vbi nemo habet in poteſtate quid ei veniat in mentem, ſed conſentire vel diſſentire propria voluntatis eſt*. Quinimò iterum dictum ſuum de voluntate omnes ſaluandi tacitè approbat, dum aſserit, dari homini auxilium, cui conſentire, vel diſsentire ſit propriæ voluntatis. Ad quid enim porrigit tale auxilium cum quo poſſit aliquis diſsentiendo perire, niſi velit ex parte ſua etiam pereuntes ſaluos fieri?

Apoſtoli verò locum, quem in hac controuerſia lucidum ac decretorium omnis retrò agnouit antiquitas, neſcio qua diſtinctionum caligine obnubilare potius quam elucidare contendit. Dum enim Apoſtolus ſine exceptione ait, Deum velle omnes homines ſaluos fieri, Ianſenius vult omnes homines in ea ſententia ſumi tantum generatim, pro generibus ſingulorum, non verò pro ſingulis generum, hoc eſt, Deum velle ex Iudæis & Gentibus, ex ſeruis & liberis, ex principibus & priuatis, & omni genere hominum aliquos ſaluari, non tamen velle, aut gratiæ ſuæ auxilia præbere, vt ſinguli homines in indiuiduo ſalui fiant. Cum enim abſolutè negaret dari hominibus gratiam merè ſufficientem, quam vt monſtroſam & Moliniſticam abolendam iudicabat, ſed doceret omnem gratiam eſse ſuo modo victricem & efficacem, qualis reprobis ad perſeuerandum non conceditur, hinc illi inferendum fuit, Deum non velle reprobos per media congrua ſaluos fieri, neque Chriſtum pro eorum ſalute ſanguinem ſuum patri obtuliſse.

Idem gratiæ merè ſufficientis odium in Caluino, vt eundem peperit errorem, ita enim Caluinus de æterna Dei *prædeſt. pag. 706.* recitatis Apoſtoli verbis, de voluntate omnes ſaluandi, eandem diſtinctionem ita ſubiungit: *Quis non videt ordinum hic geri mentionem, potius quàm ſingulorum hominum? nec verò ratione caret trita illa diſtinctio, non ſingulos generum, ſed genera ſingulorum notari*.

Et ne huic reſponſo deeſset aſsueta hæreticis præfidentia, idem grauiori tono inculcat lib. de occultæ Dei prouid. pag. 737. *Certo*, inquit, *certius eſt, Paulum illic non de ſingulis hominibus agere, ſed intelligere ordines & genera vocationum*. En pro malefido dogmate, quanta in concordia.

Hinc ſanè patet, quàm longè dictus Doctor ab Auguſtini mente ac ſententia receſserit, cuius tamen ſe præ cæteris fidelem interpretem gloriatur. Peregrinum, vt exiſtimo, illi Sancti Doctoris ſenſum reddidit, in eius opere non ſatis obſeruata diſtinctio voluntatis diuinæ, in eam qua vult abſolutè & efficaciter homines, actu ad ſalutem peruenire, quàm certum eſt non ad omnes, ſed ſolos electos pertingere, & in aliam, qua Deus quantum eſt ex parte ſua velit omnes ad ſalutem tendere, & ex vi meritorum Chriſti omnibus præbere auxilia: quibus, ſi non obſtet liberum hominis arbitrium, poſſunt iuſtitiam & gloriam adipiſci. Et in hunc ſenſum doctrinam orthodoxam, atque adeò Auguſtino conformem exponit. firmatque Tridentin. ſeſs.6. cap.3. *Etſi Chriſtus, pro omnibus mortuus eſt, non omnes tamen mortis eius beneficium recipiunt; ſed ij dumtaxat quibus meritum paſſionis eius communicatur*: Vbi manifeſtè mors Chriſti complectitur etiam eos qui eius beneficio ad ſalutem non perueniunt.

Ad extremum, de hoc nefario dogmate contra Sectarios agens, non immeritò notat Malderus olim Louanij Doctor, & Antuerpiæ Epiſcopus, in ſuis *Antiſynodicis cap.* 4. Vehementer eſse formidandum, ne homines illi, qui negant Chriſtum pro omnibus mortuum eſse, eò tandem dementiæ deueniant, vt cum Mahometanis ſentiant, Chriſtum pro nemine mortuum eſse. Nec deſunt qui teſtentur, plures Caluini aſseclas qui in primum hunc errorem inciderunt, poſtea in ſecundum ſe præcipitaſse.

Opponunt aliqui recentius circa prædicta:

PRimò; CHRISTVM quidem mortuum eſſe & ſanguinem fudiſse pro omnibus etiam

repro-

Digitized by Google

reprobis, eo ſenſu, quod merita illius, quæ ſunt infinita, ſint etiam omnibus ſufficientia, quamvis non ſint ab illo pro omnibus oblata. Sed ſatis refelli videtur breuiter euaſio illa, ex ipſis verbis propoſitionis 5: damnatæ, quæ aſſerit; Semipelagianum eſſe CHRISTVM pro omnibus mortuum eſſe, & ſanguinem fudiſſe. Ergò vera eſt propoſitio contradictoria quæ docet, Non eſſe Semipelagianum, ſed omninò verum, mortem & ſanguinem à Chriſto pro omnibus *omninò* hominibus data aut oblata eſſe: ſi enim pro omnibus omninò mortuus eſt, pro omnibus mortem ſuam Patri obtulit, intelligi vix poſſe, Quomodo Chriſtus ſit Redemptor omnium, ſi non impetrauerit omnibus auxilium quo ſaltem poſſint liberari, quod aliqui negant.

Secundò opponunt, quomodo Deus per gratiam merè ſufficientem ſincere vult reprobos ſaluos fieri, cum Deo ſciente, & aliam gratiam dare nolente, melius foret ipſis nullam, quàm talem gratiam habere? Sed æquè ſoluendum eſt ipſis, id quod cum omnibus admittunt. Quomodo Deus Angelos reprobos per gratiam merè ſufficientem ſincerè voluerit ſaluos fieri? Quod igitur gratia ſit merè ſufficiens, nec ſortiatur effectum, non prouenit ex intentione Dei illam concedentis, aut ex natura talis gratiæ: nam illa ex ſe actum bonum ſemper operaretur, niſi in hoc impediretur per liberum hominis arbitrium. Atque ita facilè intelligitur, melius quidem eſſe nullam gratiam habuiſſe, quàm illam per contumaciam liberi arbitrij neglexiſſe, non tamen melius eſſe ſimpliciter non habuiſſe gratiam illam, quæ hominem ad bene agendum inclinabat & incitabat, & cum qua poterat rectè operari & ſaluari, ſi illi inclinationi obtemperaſſet.

Tertiò opponunt, ſicut ſuſtineri poteſt gratia phyſicè prædeterminans, quàm tradunt Thomiſtæ, æquè poſſe ſubſiſtere gratiam illam per ſe ſemper efficacem quam aiunt ſitam eſſe in delectatione victrici gratiæ cœleſtis &c. Sed hanc concordiam nec ipſa hactenus Schola Thomiſtica; nec ipſe Ianſenius admiſit, qui gratiam illam prædeterminantem, vti aliorum gratiam congruam, diſertè impugnat, & à gratia ſua victrice vult vtramque longè abeſſe. Differentiam gratiæ Thomiſticæ prædeterminantis, & gratiæ victricis Ianſenianæ, vide in huius Tomi I. Parte II. Controuerſia VII. circa initium, *Ab hac Doctrina* &c.

Quartò opponunt, Non eſſe damnatum omnem omninò ſenſum quem poſſint habere Ianſenij propoſitiones, vel earum Author, ſed tantum aliquem ſenſum determinatum. Atqui probari non poteſt quòd ſenſus (quem illi ſuſtinent) ſit ille qui determinatè damnatur. Ergo poteſt ſenſus ille ſuſtineri.

Sed ex hoc effugio ſequeretur, ſi quis diſertè diceret ſe ſuſtinere propoſitiones Lutheranas, Caluinianas, Ianſenianas, non poſſe illum redargui. Quia prætendere ſemper poteſt, Non eſſe damnatum omnem omninò ſenſum, &c. Quàm latum ſic ab Apoſtolicis Decretis effugium ſemper captari poſſit, quis non videt? Senſus igitur in his, & alijs ille cenſeri debet damnatus, quem verba & contextus & ſtatus propoſitionis damnatæ per ſe important, iuxta inſtitutionem, & proprium ſenſum verborum quibus propoſitio damnata exprimitur: ita in omni tribunali ſine tergiuerſatione proceditur.

Quintò opponunt, Receſſus nimius à doctrina Hæreticorum modernorum (qualis eſt de Chriſto pro omnibus omninò mortuo, de gratia aliqua indifferentia, & merè ſufficienti) plurimum nocet eorum conuerſioni, cum ab his longiſſimè recedant. Ergo potius amplectenda ea doctrina quæ ab his minus recedit, ſiue, ad illos magis accedit, etſi cum illis non conueniat.

Reſp. Acceſſum illum, de quo agitur, multò plus habere periculi, ne Hæreticos modernos in ſuo errore magis confirmet, & obduret. De hoc nemo melius teſtari poteſt quàm ipſi Hæreticorum modernorum Doctores: inter quos *Samuel Mareſius* in Hollandia celebris Doctor Caluinianus, in Præfatione ad ſuum Catechiſmum de Gratia, ſic loquitur: Ipſius Papæ authoritas ſenſim labaſcit per has controuerſias de Gratia, in quibus Pauli & Auguſtini ſequaces (notum eſt ex contextu de quibus loquatur) plurimas defendunt propoſitiones, quas Pius V. Gregorius XIII. & Vrbanus VIII.... damnauerant, &c. Sunt quidem hæc verba Doctoris Hæretici, nec proinde iudicis idonei: Sed ex quo facilè colligi poſſit: quid maior ille acceſſus etiam apud hetherodoxos operetur.

De his infrà plura ſcholaſticè tradimus, & explicamus in hoc *Tomo I. Parte II.* de Gratia Diuina, à Controuerſia 4. vſque ad Controuerſiam 10. Extant & Theſes variæ, aliaque de iiſdem recentius edita anno 1684.

C A-

Digitized by Google

CAPVT III.

De Chriſti præſentia in Sacramento Euchariſtiæ.

I. CAtholici omnes affirmant in Sacramento Euchariſtiæ, poſt panis & vini Conſecrationem, Chriſtum verè, ac realiter eſse præſentem; ita vt virtute Conſecrationis ſubſtantia panis mutetur in Corpus, & vinum in ſanguinem Domini, ſolis accidentibus panis & vini remanentibus.

Negant Caluiniſtæ per Conſecrationem Chriſtum conſtitui præſentem realiter, ſed tantùm figuratiuè, ſic vt nihil adſit præter ipſum panem & vinum, tanquam figuram aut ſignum repræſentans Corpus & Sanguinem Chriſti pro nobis oblatum. Et in hoc ſunt contrarij ipſis Lutheranis, qui admittunt ſaltem in vſu huius Sacramenti realem Chriſti præſentiam, ſed remanente ſimul panis & vini ſubſtantia.

II. Probatur Catholica veritas ex manifeſtis Chriſti verbis Matth. cap. 26. *Hoc eſt Corpus meum quod pro vobis tradetur. Hic eſt Sanguis meus qui pro nobis effundetur.* Atqui non figura Corporis Chriſti pro nobis tradenda erat, ſed verum ipſius Corpus traditum, & eius verus Sanguis effuſus eſt. Ergo Chriſtus illis verbis affirmat verum ſuum Corpus & Sanguinem in Sacramento contineri. Sic vt in ſenſu proprio & identico non poſſint illa verba aliud ſignificare quam, Contentum ſub hac ſpecie panis eſt Corpus meum. Vt ſi Chriſtus in Cana Galileæ, volens vi verborum aquam ſibi præſentem in vinum conuertere, dixiſset, *Hoc eſt uinum quod nobis fundetur.* Si quis autem negaret illis verbis hoc poſse præſtari, non verborum proprietatem, ſed Chriſti potentiam oppugnaret. Neceſsarium autem eſt Chriſtum voluiſse illis verbis ſe in Sacramento Euchariſtiæ realiter conſtituere, vel Eccleſiam ſuam decipere, quod ſic declaro:

Si aliquis Pater probus & prudens promitteret ſe filijs relicturum auri ſummam, ſicut Chriſtus promiſit ſe Corpus ſuum relicturum diſcipulis manducandum, & idem parens poſtea in vltimo teſtamento ſcrinium relinqueret cum his verbis: Hoc eſt aurum quod vobis tradetur; Quis hominum dubitaret illic verum aurum, & non tantùm auri figuram aliquam contineri? vel patrem illum tunc deliraſse.

III. Regula apud omnes certa eſt cum S. Auguſt. *lib. 3. de doct. Chriſti cap.* 1. Quando verba Scripturæ ſumi poſsunt propriè, nunquam accipienda eſse figuratè, niſi aliunde conſtet id eſse manifeſtè neceſsarium. Quod hic minimè conſtat, cùm Chriſtus non minus potuerit ſe in Sacramento collocare vere, quàm figuratè, idque verbis illis propriè ſignificare. Quod ſi nolis hic eam regulam retinere, eodem iure poterunt Ariani explicare loca Scripturæ, in quibus dicitur Chriſtus eſse vnus cum Patre æterno, de vnitate aliqua impropriè dicta. Vt cùm dicit Chriſtus Ioan. 10. v. 3 *Ego & Pater unum ſumus*, illud rectè intelliget Arianus de vnitate metaphorica, ſita in concordia voluntatum, non verò de vnitate ſubſtantiæ propriè dicta. Neque vnquam poteris oſtendere ex Scripturis Arianos in hoc à vero Scripturæ ſenſu aberrare, niſi ad illam regulam illos adſtringas, quæ requirit vt verba Scripturæ abſque neceſsitate impropriè non intelligantur.

IV. Hunc Chriſti ſenſum, & realem eius præſentiam declarat Apoſtolus Paulus 1. ad Corinth. 10. *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Chriſti eſt: & panis quem frangimus nonne participatio Corporis Chriſti eſt?* Et iterum: *Quicunque manducauerit panem hunc vel biberit Calicem indignè reus erit Corporis & Sanguinis Domini.*

Quomodo reus erit Corporis Domini indignè manducati, ſi corpus Domini non manducet, ſed eius figuram? Non admittet certè Caluiniſta eum, qui indignè tractat figuram aut imaginem Chriſti, reum eſse culpæ, cùm Chriſtum in ſua imagine aut figura honorandum eſse prorſus neget.

V. Nulla igitur hic apud Apoſtolum, nulla apud Euangeliſtas figuræ mentio, ſed omnes eadem verba, *Hoc eſt Corpus meum, quod pro uobis tradetur.* Eodem modo apertè & ſimpliciter proponuntur: quòd certè minimè feciſsent, ſi per Corpus Chriſti, figuram Corporis Chriſti intelligi voluiſsent; quomodo enim illud intelligi vellent, quod ſuis verbis toties repetitis non expreſserunt?

Quinimò Chriſtus ipſe Ioan. 6. verſ. 56. dicens: *Caro mea verè eſt cibus & Sanguis meus verè eſt potus*, &, *Panis quem ego dabo caro mea eſt pro ſaculi uita*; rem ſe miram ac nouam declaraſse ac promiſiſse oſtendit, ſubiungens, *Hic eſt panis qui de cœlo deſcendit*, &, *qui manducat hunc panem uiuet in æternum.* Quid autem miri aut noui, meram particulam panis in ſui memoriam diſcipulis porrigere, aut quid habet hæc triticæi panis buccella cum manna cœleſti

ſti præferenda, & vitam æternam manducanti allatura dicatur? Hæc autem omnia in ipſum Chriſtum verè & realiter in Sacramento præſentem rectiſſime quadrare intelliguntur.

VI. Ad hæc omnia opponunt. Quando Chriſtus dixit, *Ego ſum vitis*, debet vitis intellig figuratè, Ergo quando dixit, *Hoc eſt corpus meum*, Corpus Chriſti intelligendum eſt figuratè. Sed quis non videt, ex illo argumento eodem modo poſſe ſic inferri, Ego ſum vitis, debet intelligi figuratè, Ergo, Ego & Pater vnum ſumus debet intelligi figuratè & metaphoricè cum Arianis: atque ita eodem argumento euertes omnia quæ de Chriſto in Scripturis propriè dicuntur, quo realem eius in Sacramento præſentiam auferre moliris. Verùm hæc, & ſimiles ex Scripturis conſequentiæ, per methodum tertiam ſuperiùs aſſignatam retundi debent.

Nunc vlterius ſic concludo. In cognoſcendo Scripturę ſenſu primitiua Eccleſia non potuit errare: ſed illa agnouit realem Chriſti in Euchariſtia præſentiam, non verò figuratam. Ergo fides de reali Chriſti præſentia non poteſt eſſe erronea.

VII. Ad minorem probandam Patrum primitiuæ Eccleſiæ manifeſta adduco teſtimonia.

S. Cyprianus *ſermone de cœna Dom.* Panis, *inquit*, iſte quem Dominus diſcipulis ſuis, porrigebat, non effigie, ſed natura mutatus eſt, omnipotentia Verbi factus eſt caro. Quid quæſo clariùs dici poteſt?

S. Hilarius *lib 8. de Trin.* De veritate Carnis & Sanguinis non eſt relictus ambigendi locus.

S. Auguſtinus verba Chriſti in ſenſu litterali clarè agnoſcit Conc. 1. in Pſalm. 33. *Ferebatur in manibus ſuis*. Quomodo, inquit, hoc intelligatur in Dauide ſecundùm litteram non inuenimus, in Chriſto autem inuenimus; ferebatur enim Chriſtus in manibus ſuis, quando commendans ipſum Corpus ſuum ait, hoc eſt Corpus meum; ferebat enim illud corpus in manibus ſuis.

S. Ioan. Damaſc *de fide lib. 4. c. 14.* Dominus dixit, hoc eſt, non corporis ſignum, ſed corpus, non Sanguinis ſignum, ſed Sanguis.

S. Epiphanius *in ſept. Synodo act. 6.* Nunquam inuenies neque Dominum, neque Apoſtolos, neque Patres incruentum illud Sacrificium quod à Sacerdote offertur, imaginem dixiſſe, ſed ipſum Sanguinem.

Nonne hic audis, nonne vides Scripturam, Chriſtum, Apoſtolos, Eccleſiæ Patres realem Domini in Sacramento præſentiam vno ore apertè profiteri. Certè, niſi velis agnitæ veritati oculos occludere, neceſſarium eſt vt cum S. Hilario iam citato concludas: De veritate carnis & ſanguinis non eſt relictus ambigendi locus.

Sic enim ad extremum argumentor. Si primitiua Eccleſia negaſſet realem Chriſti in Sacramento præſentiam, hi Patres, qui eam apertè docuerunt, fuiſſent olim hæretici, & ab Eccleſia ſeparati. Sed hoc nemo vnquam dixit aut cogitauit, imò fuerunt ipſi primitiuæ Eccleſiæ præcipui Doctores ac defenſores. Ergo manifeſtum eſt primitiuam Eccleſiam nunquam negaſse realem præſentiam, ſed illam ſemper docuiſse, & per ſuos Patres & Doctores poſteris credendam propoſuiſſe.

Præter teſtimonia Patrum primitiuæ Eccleſiæ pro reali præſentia iam breuiter adducta, iuuat paulò expreſſiùs oculis obiicere verba potiſſimũ *S. Ambroſii*, & *Cyrilli* Hieroſolymitani, qui quarto ſæculo tam dilertè rem hanc expoſuerunt quàm ſi hodie contra Caluini aſſeclas decertarent. *S. Ambroſius* ipſius S. Auguſtini primus in fide magiſter, & eximium primitiuæ eccleſiæ oraculum ſic loquitur lib 4. de Sacramentis cap. 4. *Sermo*, inquit, *Chriſti hoc conficit Sacramentum: Qui Sermo Chriſti? Nempè in quo facta ſunt omnia. Iuſſit Dominus, & factum eſt cœlum, iuſſit Dominus, & facta eſt terra, iuſſit Dominus, facta ſunt maria, iuſſit Dominus, & omnis creatura generata eſt. Vide ergo quam operatorius ſit ſermo Chriſti. Si ergo tanta vis in ſermone Domini Ieſu, vt inciperent eſſe qua non erant; quantò magis operatorius eſt, vt qua erant, in alia commutentur? Cœlum non erat, mare non erat, terra non erat, ſed audi dicentem, ipſe dixit & facta ſunt, ipſe mandauit & creata ſunt. Ergo tibi vt reſpondeam, Non erat Corpus Chriſti ante conſecrationem, ſed poſt conſecrationem dico tibi quod iam Corpus eſt Chriſti. Ipſe dixit & factum eſt.* Si ex his nondum vides *ſenſum primitiuæ Eccleſiæ* contra ſolam corporis figuram, te excæcatum, aut dementatum agnoſcas neceſſe eſt.

Audi eiuſdem circiter æui *Cyrillum* Hieroſolymitanum in ſua Catecheſi myſtagogica. *Cum ipſe dixerit, Hoc eſt corpus meum, Quis audebit deinceps ambigere? & cum idem ipſe tam aſſeueranter dixerit, Hic eſt Sanguis meus, quis vnquam dubitauerit, vt dicat non eſſe eius ſanguinem? Aquam olim in vinum conuertit in Cana Galilææ, & non erit dignus cui credatur, quod vinum in ſanguinem tranſmutarit?* Quomodo poſſit hodie in rem hanc ſimilitudo clarior, aut luculentius argumentum adduci? Verſa te quo volueris, vel te ipſum, vel primitiuam Eccleſiam erroris neceſſariò condemnabis.

Addo aliud teſtimonium & argumentum inuincibile ex apertis monumentis *Hiſtoriæ*

Ec-

Digitized by Google

Eccleſiaſtica de mente primitiuæ Eccleſiæ.

Ex illa patet euidenter ab infidelibus ſæpè ac vehementer accuſatam & paſſam fuiſse Religionem Chriſtianam, quod Chriſtiani eſſent *Antrophagi*, id eſt, comeſtores carnis humanæ, quia Chriſti ſui carnem & ſanguinem manducabant, vt infrà teſtimonijs citatis, oſtendam. Atqui hoc ita intellectum, de manducatione reali Chriſti in Euchariſtia, Chriſtianæ Eccleſiæ Patres tunc viuentes nunquam negârunt, quod paucis verbis facere poterant, dicendo, non manducamus corpus & ſanguinem Chriſti, ſed tantum illius figuram, ſcilicet panem & vinum in paſſionis, & mortis illius memoriam.

Ergò ex illa Infidelium accuſatione, & Chriſtianorum reſponſione manifeſtiſſimum eſt, doctrinam primitiuæ Eccleſiæ fuiſse eandem quæ nunc eſt Romanæ, Chriſti Carnem & ſanguinem in Euchariſtia verè ac realiter manducari.

In huius argumenti, quod aſſumpſi, probationem euidentiſſimam, ſubiicio Patrum de illa accuſatione tunc in primordijs Eccleſiæ ſedulò tractantium aperta teſtimonia.

Accuſatio iſta patet primò ex *Tertulliano*, qui ſecundo circiter Chriſti æuo vixit, *Apologia, cap. 7. & 9. l. 6. contra Celſum*; vbi ſic loquitur: Dicimur ſceleratiſſimi de Sacramento Infanticidij. Qui iſta credis de homine, potes & facere. Tu homo es, & ipſe quod & Chriſtianus. Excipe rudem Sanguinem, eo panem tuum ſatia, veſcere libenter. Quod ſi non potes facere, non debes credere, homo eſt enim Chriſtianus, quod & tu.

Adde hominis etiam Athei, ac Philoſophi celebris de hoc teſtimonium: *Auerroes commentar. in metaphyſ.* mundum, inquit, peragraui, multaſque, adeòque omnes regiones circuiui, varias ſectas inueni, ſed Chriſtiana deteriorem, aut etiam fatuam non reperi: *Quia Deum ſuum quem colunt, deuorant*.

En quid poſt accuſationem iſtam ſupra, quid alibi dicat idem Tertullianus *lib. de Reſur. carnis c. 8.* Caro corpore & Sanguine Chriſti veſcimur, vt anima de Deo ſaginetur.

Quid ad eam *S. Cyprianus de cæna*, ſæculo tertio. Quam præclarus, inquit, eſt calix iſte, quam religioſa huius potu ebrietas, per quam accedimus Deo, non habentes ſenſum huius mundi, ſanguinem fugimus, & intra ipſa Redemptoris noſtri vulnera linguam figimus, quo interius, exteriuſque rubricati, à ſapientibus huius ſæculi iudicamur *Amentes*. Quomodo quæſo, primi illi veræ Eccleſiæ Chriſtiani, à Sapientibus ethnicis fuiſsent iudicati *Amentes*; Quomodo accuſati vt *Antrophagi*? Quomodo *Deum ſuum quem colunt deuorare*? ſi illi in memoriam Chriſti ſui, panem tantum & vinum in ſuis cætibus more Caluiniſtico manducarent? illi certè ipſi ſapientes ethnici in memoriam amici abſentis, aut defuncti, aut Cereris & Bacchi ſui, non rarò cum pane & vino conuiuia celebrabant: nihil proinde ipſis circa primos Chriſtianos, abſque reale Chriſti manducatione, mirum vel nouum, vel ſupplicio dignum viſum fuiſset.

Ex prædictis omnibus hoc irrefragabile formatur argumentum. In primitiua Eccleſia primi illi Patres, primi illi Chriſtiani, imo & primi illi infideles qui Chriſtianorum Ritus vbique explorabant, in Euchariſtia realem Chriſti præſentiam apertè teſtantur: nec erat in ſequentibus ſæculis vlla ſecta quæ eam negaret vſque ad Berengarium, qui & errorem illum conuictus retractauit: eodemque tenore hodie tota Eccleſia Romana, imo quoad hanc realem præſentiam Lutherana, in credendo procedit. Atqui primitiua Eccleſia fuit expers erroris, vt ipſi ſectarij fatentur, & Romana ſemper, hodieque in hoc eſt primitiuæ conformis. Ergo omnino fatuus conuincitur, qui contra hunc apertum omnium ſæculorum ſenſum, ſolius Caluini deliramentis adhæret. Quam tenues ſint vmbræ quas Caluini aſseclæ pro ſe obiiciunt, ex ſequenti earum ſolutione patebit.

Refelluntur inania Modernorum Effugia, & Doctoris Morlæi in Anglia.

OPponunt primò, ſi Chriſtus eſset realiter præſens in Euchariſtia, deberet idem Chriſti corpus eſse ſimul in duobus locis diſcretis, ſcilicet in cælo, & in altari. Atqui idem corpus eodem tempore eſse in duobus locis inuoluit contradictionem, quia ſic eſset in cælo, & ſimul à cælo abeſset.

Reſp. Negando minorem, Quia præſentia in vno loco, non eſt negatio præſentiæ in alio loco, in quo ſolo conſiſtit contradictio, ſed ſunt duæ affectiones poſitiuæ eiuſdem corporis, ſcilicet præſentia ad hunc locum, & ſimul præſentia ad alium locum ſeparatum. Hoc ſi neges Deum alicui corpori poſse concedere, non hoc Sacramentum, ſed potius Dei omnipotentiam oppugnas. Quinimò reipſa vnum corpus in duobus locis diſcretis diuina virtute aliquando extitiſse, patet *Actor. 9.* vbi Chriſtus in via D. Paulo apparuit, & præſens adfuit, & palam locutus eſt, *Saule*,

Digitized by Google

Saule, quid me perſequeris &c. nec tamen ideo cælum & dexteram Patris deſeruiſſe dicendus eſt, iuxta illud Actor. 3. v. 21. *Oportet illum cælum ſuſcipere vſque ad tempus reſtitutionis omnium*, id eſt, extremi iudicij. Apparuit etiam corporaliter Chriſtus Dominus Petro Romam cogitanti, cum dicere, *vado Romam iterum crucifigi*, vt teſtatur Diuus Athanaſius in Apologia pro ſua fuga, & D. Ambroſius contra Auxentium.

Confirmantur hæc à paritate rationis. Quia poſſunt duo corpora diuina virtute in vno eodemque loco ſimul conſtitui, & ſe mutuo penetrare: quod tamen non minus eſt contra naturalem conſtitutionem corporum, quam vnum corpus in duobus locis diſtitis collocari, Patet Ioannis 20. v. 6. quando ad Apoſtolos *venit Ieſus ianu. clauſis*, vbi cum penetratione dimenſionum in eodem loco fuit ianua & corpus Chriſti, vti paſſim admittunt Sancti Patres, qui in hoc Chriſti ingreſſu manifeſtum miraculum agnoſcunt, vti & in Natiuitate ac Reſurrectione Domini corpus Virginis & ſacrum ſepulchrale penetrantis.

Opponunt ſecundò, de ratione corporis, ſiue quantitatis corporeæ eſt, in loco extendi, ſiue habere partes extra partes. Atqui corpus Chriſti in modica Hoſtia non habet ſuarum partium extenſionem. Ergo nequit Chriſtus corporaliter in Hoſtia conſecrata contineri.

Reſp. Maiorem tantum eſſe veram de extenſione intrinſeca, ſiue, quod debeat habere partes intrinſecè inter ſe diſtinctas, & quoad ſitum internum: non verò quod debeat vna pars eſſe vno loco, & altera pars alio loco quoad ſitum extrinſecum. Cum enim ſitus ille extrinſecus partium ſit tantum proprietas naturalis, quam corpus exigit habere quando relinquitur in ſtatu ſuo naturali, non eſt cur Deus non poſſit iſtius exigentiæ effectum actuale impedire, ſicut combuſtionem ignis, aut illuminationem corporis ex natura ſua lucidi. Hic proinde à Doctis meritò reprobatur opinio inanis *Carterſij* conſtituentis eſſentiam corporis in actuali extenſione & impenetrabilitate partium, niſi ea aliter explicetur, vt aliqui conantur. Sed hoc pondus habere non poteſt apud heterodoxos qui paſſim profitentur ſe illius Principijs aduerſari, vti fusè, & adductis præcipuorum ſuorum Profeſſorum & Academiarum decretis, oſtendit Fridericus Spanhemius ex Academia Leydéſi in Hollandia Profeſſor in lib. ſuo de nouiſſimis circa res ſacras in Belgio diſſidijs, pag. 76. & ſeq.

Confirmatur apertè ex ipſis Scripturis hæc doctrina Lucæ cap. 18. v. 25. *Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam diuitem intrare in regnum cælorum*, vbi apertè indicatur Deo poſſibile eſſe vt camelus tranſeat per foramen acus, cum dicat hoc facilius eſſe quam diuitem retinentem diuitias intrare in regnum Dei, quod tamen cum diuina gratia eſt abſolutè poſſibile: aliàs & Abraham, & Dauid, & Salomon, & omnes etiam pij Reges & Principes Catholici cœlorum regno excluderentur.

Alia argumenta merè plebæia, & per ſe futilia, à quovis his principijs inſtructo facilè diſſoluentur.

Ex quibus manifeſtè corruunt noua Aſſerta D. Morlæi in ſuis Tractatibus de Controuerſiis Religionis Romanæ *pag.* 21. *&* 22. vbi maiori confidentia quam peritia aſſerit, *Tranſubſtantiationem* in Euchariſtia rem eſſe impoſſibilem & incredibilem, vtpote contrariam *Senſuum* teſtimonio & neceſſariò inducentem ad delitia *Scepticorum* non tantum in alijs artibus & ſcientijs, ſed etiam in ipſis Theologicis.

Sed, vt breuiter concludam: Quiſquis Theologus eſt, aut Philoſophus mediocris, ſatis nouit non tantum quatuor, ſed quinque eſſe hominis ſenſus, Fidem autem non eſſe ex viſu, guſtu, &c. ſed ex ſolo *Auditu*, vt teſtatur Apoſtolus ad Romanos 10. *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti*. Verba autem Chriſti de reali ſua præſentia in Euchariſtia adeò ſunt clara apud præcellentiſſimos primitiuæ Eccleſiæ Patres, quos ſupra recenſui, vt non timeamus nos ad alios ſcepticos, quàm ad Chriſtum Euangeliſtas, & primos Eccleſiæ Patres à D. Morlæo relegari.

CAPVT IV.

De Impanatione Lutherana & præſentia Chriſti in ſolo vſu.

Argumenta quæ hactenus euincunt in Conſecratione vi verborum panem mutari & conuerti in Chriſti Corpus, & vinum in Sanguinem, probant non fieri impanationem, id eſt, panem cum Corpore Chriſti in Euchariſtia non permanere, vti contra Lutherum docet Eccleſia Catholica cum *Trident. Seſſ.* 13. *cap.* 4. Non enim dici poteſt vna ſubſtantia in aliam conuerti, niſi prima deſierit, & altera in eius locum ſuccedat. Sic lignum non poteſt conuerti in ignem, niſi forma

ignis introducta, forma ligni defierit: neque dici poſſet virga Moyſis conuerſa in ſerpentem, ſi virga cum ſerpente permaneret.

II. Declarant autem hanc tranſubſtantiationem teſtimonia Patrum ſupra allata, qui aſſerunt panem fieri Corpus Chriſti, mutari, conuerti &c. Audi quæſo in quarto ſæculo primitiuæ Eccleſiæ loquentem S. Cyrillum Hieroſ. *Catecheſi 4. myſtag.* Aquam olim in vinum conuertit in Cana Galileæ, & non erit dignus cui credatur quod vinum in ſanguinem tranſmutauerit?

Idem eodem ſæculo profitetur Gregorius Nyſſen. *Orat. catech. cap. 37.* Rectè ergo nunc quoque Dei Verbo ſignificatum panem, in Dei Verbi corpus credo tranſmutari.

Denique S. Ambroſius diſertis verbis ſcribit de pane fieri corpus Chriſti *lib. 4. de Sacrament. cap. 4.* Panis iſte panis eſt ante verba Sacramentorum, vbi acceſſerit conſecratio de pane fit corpus Chriſti. Ac pergit ibidem oſtendere nihil hic eſſe creditu difficile: Si enim, inquit, creauit Deus cœlum & terram quando non erant, quantò magis poterit panem & vinum, quæ iam exiſtunt, in aliud commutare.

III. Altera controuerſia cum Lutheranis eſt, quod doceant Chriſtum eſſe realiter præſentem in ſolo vſu, & ſumptione Euchariſtiæ, ſic vt in Hoſtia conſecrata non perſeueret dum exponitur in templo, ſeruatur in pyxide, aut ad ægros defertur.

Sed contra, Poſtquam Chriſtus conſecrationis verba protulit, Euchariſtia aliquo temporis ſpatio in eius, aut Diſcipulorum manibus verſabatur, antequam ſinguli ex Diſcipulis illam manducarent, Ergo ſi ante Communionem Chriſtus erat ſub ſpeciebus Euchariſticis, non eſt ratio negandi quod poſtea extra vſum ſub iiſdem perſeueret. Vel peto à Lutheranis, vt oſtendant, vbinam in Scripturis dicatur, quod ſtatim poſt vſum Chriſtus recedat, & euaneſcat? Nullum certè in Sacris litteris exſtat iſtius doctrinæ veſtigium. Quinimò ex antiquiſſimo vſu primitiuæ Eccleſiæ conſtat Euchariſtiam aſſeruari, & ad ægros deferri conſueuiſſe.

IV. Probatur id primò ex Tertulliano, qui *lib. 2. ad vxorem* teſtatur Chriſtianos ſuo tempore conſueuiſſe Euchariſtiam ad ſuos domum deferre, vt eam opportuno tempore ſumerent. Et *in Serm. de Lapſis*, narrat mulierem quandam, cum arcam, in qua Sanctum Domini fuerat, indignis manibus aperire tentaſset igne inde ſurgente deterritam fuiſse. En conſuetudinem ſecundi poſt Chriſtum ſæculi, quo author ille vixit, etiam diuino miraculo comprobatam.

S. Iuſtinus Martyr eiuſdem ſæculi in *Apolog. 2.* aſſerit, poſt Sacra peracta Diaconos ſolitos fuiſse deferre Euchariſtiam ad fratres abſentes.

S. Ambroſius in *Orat. de obitu Satyri*, narrat Satyrum fratrem ſuum particulam Euchariſtiæ ad collum ſuſpendiſse in naufragii periculo, & ſic ſaluum euaſiſse.

S. Hieronymus in epiſt. ad Ruſticum, refert S. Exuperium Toloſæ Epiſcopum, Chriſti Corpus in caniſtro vimineo comportaſse.

Denique hæc Fides, Vſus, & Conſuetudo in primitiua Eccleſia adeò certa, & indubitata fuit, vt S. Cyrillus *in epiſt. ad Galloſyniam*, in terminis affirmare non dubitet eos inſanire, qui aſſerunt Euchariſtiam ſi in alterum diem aſſeruetur vim ſuam amittere. Errare non potuit Fides, & Conſuetudo primitiuæ Eccleſiæ, aut qui eam ſequuntur. Ergo errare neceſse eſt eos qui ſolo Luthero duce illi aduerſantur.

CAPVT V.

De Sacrificio Miſſæ, & Communione ſub vtraque Specie.

DOcet Eccleſia Catholica contra Sectarios Modernos, Chriſtum in vltima cœna non tantum Sacramentum, ſed etiam Sacrificium per Sacerdotes offerendum inſtituiſse, per illa verba, *Hoc facite in meam commemorationem &c.* prout à vera & primitiua Eccleſia ſemper intellecta fuerunt.

I. Probatur primò, ex Apoſtolo *ad Hebræos, cap. 7. v. 17.* vbi declarat de Chriſto verè dici, *Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech*. Cum autem Sacerdotis proprium munus ſit offerre Sacrificium, non poteſt Chriſti Sacerdotium in Eccleſiam eſse in æternum ſine perpetuo Sacrificio in Eccleſia offerendo. Atqui cruentum Crucis Sacrificium ſemel tantum offerri potuit, cum Chriſtus ſæpius mori, & immolari nequeat. Ergo tantùm reſtat vt perpetuò offerat per ſuos Miniſtros incruentum Miſsæ Sacrificium, aliàs Apoſtoli verba erũt ab omni veritate aliena.

Sacrificium autem illud ſub ſpecie Panis & Vini offerendum eſse indicant eadem Apoſtoli verba, dum aſſerit Sacerdotium Chriſti fore ſecundum ordinem Melchiſedech, cuius Sacrificium conſiſtebat in Panis & Vini oblatione, vti patet *Geneſ. 14. verſ. 18. Melchiſedech Rex Salim proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Altiſſimi.*

II. Pro-

Digitized by Google

II. Probatur ſecundò, ex eo quod Deus nullo vnquam tempore reliquerit Eccleſiam ſuam ſine aliquo Sacrificio, quod in ſignum ſupremæ maieſtatis illi offerri debeat. Nam in ſtatu legis naturæ reperimus publicum Sacrificium Deo oblatum per Abelem, Noe, Abrahamum &c. In lege Moſaica plurima erant inſtituta Sacrificia, holocauſta, victimæ, libamina. Ergo nullo modo credibile eſt ſolam Eccleſiam Chriſti relictam eſſe omni vero & publico ſacrificio deſtitutam, quo poſſit omni tempore Deum placare, laudis & impetrationis hoſtiam offerre, vitæ ac necis Dominum agnoſcere, quod oblatione ſacrificij propriè præſtatur. Quod diuino cultui adeò proprium eſt, vt nulla vnquam Gens Deum coluerit, quæ ſacrificium aliquod aut victimam non obtulerit. Quomodo igitur cogitari poteſt Chriſtum, qui voluit Eccleſiam ſuam toto orbe diffundi, non ordinaſſe ſacrificium aliquod publicum, & ſuæ Eccleſiæ proprium, in quo omnes gentes connenirent, & cultu conformi Deum adorarent. Quo autem ſacrificio poterat populus Chriſtianus melius coniungi, ac deſignari, quam per oblationem corporis, & ſanguinis Chriſti in ſacroſancto Miſſæ ſacrificio?

Ad hunc finem ab exordio Eccleſiæ Chriſtianæ inſtituti ſunt Sacerdotes, & erecta ſunt Altaria. Ad quid enim ſeruiunt Sacerdotes, & Altaria, niſi vt victimæ, & ſacrificia offerantur, ſine quibus totus ille apparatus inanis eſſet, & proprio vſu deſtitutus.

III. Probatur tertiò, ex perpetuo vſu Eccleſiæ Chriſtianæ Miſſæ ſacrificium offerendi, ad hæc vſque tempora continuato: adeò vt mirum ſit, ab iis qui ſe primæuam Eccleſiam venerari & ſequi profitentur aliud vnquam fuiſſe cogitatum.

Sacrificium hoc iam inde à Chriſti temporibus in Eccleſia vbique oblatum fuiſſe teſtis locuples eſt S. Irenæus, qui floruit ſecundo poſt Chriſtum ſæculo, ſcribit enim *lib. 4. cap. 32.* Chriſtum in cœna Apoſtolos nouam noui teſtamenti oblationem docuiſſe, quam Eccleſia, inquit, ab Apoſtolis accipiens in vniuerſo mundo offert Deo iuxta Malachiæ vaticinium.

IV. Eundem Eccleſiæ primæuæ vſum prodit S. Auguſtinus *in Pſalm. 33.* Ipſe Dominus, inquit, de corpore & ſanguine ſuo inſtituit Sacrificium ſecundum ordinem Melchiſedech; vnde & ipſi Apoſtoli ſacrificare leguntur. An ergo Apoſtoli à Chriſti doctrina aberrarunt.

Idem toto orbe Chriſtiano ſacrificium offerri ſcribit iterum Auguſtinus *de Ciuitate Dei lib. 19. cap. 22.* loquens de oblatione Melchiſedechi, Ibi (inquit) apparuit ſacrificium quod nunc à Chriſtianis offertur Deo toto orbe terrarum. *Et lib. 4. de Trinit. cap. 14.* Quid gratiùs offerri aut ſuſcipi poſſit quam Caro Sacrificij noſtri?

S. Ambroſius in *Luc. cap. 1.* Cum ſacrificamus, Chriſtus adeſt, Chriſtus immolatur.

S. Hieronymus *ſuper verba Malachiæ*; In omni loco, ait, offerri oblationem, nequaquam immundam, vt à populo Iſrael, ſed mundam, vt in ceremoniis Chriſtianorum.

Euſebius Emiſſen *fer. 5. de Paſchate.* Melchiſedech oblatione panis & vini, hoc nimirum quod in Euchariſtia celebratur, Chriſti Sacrificium figurauit.

S. Iuſtinus Martyr. *in Dialogo cum Triphono.* Omnia Sacrificia quæ ſuo nomine facienda Ieſus Chriſtus tradidit, id eſt, in Euchariſtia panis & poculi; quæ in omni loco à Chriſtianis fiunt, præoccupatione vſus Deus, ſibi grata eſſe teſtatur. En iterum S. Iuſtinus ſecundi ſæculi teſtis Sacrificium Euchariſticum in omni loco à Chriſtianis oblatum fuiſſe teſtatur. Ergo vel errarunt omni loco cum SS. Patribus Chriſtiani primitiuæ Eccleſiæ, vel aberrant huius temporis Sectarij huic Sacrificio contrarij.

V. Quoad *Laicorum Communionem*; docet Eccleſia Romana non eſſe neceſſarium præbere Laicis communionem ſub ſpecie vini, contra pleroſque Sectarios.

Primò, quia nullum in Scripturis extat præceptum adminiſtrandi Laicis Euchariſtiam ſub ſpecie vini, vt infrà oſtendam.

Secundò, Quia ipſe Chriſtus duobus diſcipulis in Emaus porrexit Euchariſtiam ſub ſola ſpecie panis, *Luc. 24. & cognouerunt eum in fractione panis*, vti eum locum explicat Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, & plures alij. Et tempore Apoſtolorum de fidelibus dicitur, *Actor. 2. Erant autem perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & communione fractionis panis.* Vbi nulla calicis fit mentio, vti nec *Act. 20 Vna autem Sabbathi cum conueniſſemus ad frangendum panem.*

Tertiò, quia de communione data ſub vnica ſpecie ſæpe memorant Patres primitiuæ Eccleſiæ, vt infra patebit, quod ſine errore fieri nunquam poſset, ſi extaret præceptum Chriſti de communione ſub vtraque ſpecie.

VI. Contra hæc, præceptum à Chriſto latum eſſe de præbendo Laicis Calice probare conantur Sectarij primò, ex *Matth. 26. v. 27. Bibite*

bite ex eo omnes. Verum ea verba ad ſolos Apoſtolos pertinere declarat Marcus cum addit, *Et biberunt ex eo omnes*, ſcilicet Apoſtoli tunc in cæna præſentes.

Opponunt ſecundò, verba Chriſti *Ioan. 6. verſ. 53. Niſi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius Sanguinem non habebitis vitam in vobis*. Ergo non habebit vitam qui non ſumit Euchariſtiam ſub ſpecie vini. Sed facile negatur conſequentia, non enim requirit Scriptura vt omnes bibant Sanguinem ſub ſpecie vini, ſed tantum vt bibant Sanguinem Chriſti quocumque modo id fiat: Iam verò ſub ſpecie panis neceſſe eſt totum Chriſti Corpus cum Sanguine coniungi, cum illic Corpus Chriſti non mortuum, ſed integrum, glorioſum, & viuum prout modò in cœlo exiſtit, ſub vnica panis ſpecie conſtituatur. Ergo hoc ipſo quo aliquis Chriſti Corpus ſuſcipit ſub ſola ſpecie panis, Chriſti pariter Sanguine reficitur. Neque vllus Scripturæ locus plus requirit, quam vt ſumatur Sanguis Chriſti, non verò vt ſub vini ſpecie recipiatur.

VII. Et ſanè graues admodum erant cauſæ cur Chriſtus noluerit præceptum ſumendi calicis omnibus Laicis imponi. Nam in quibuſdam regionibus præſertim frigidis, & à vino, ac commercio remotis, aliquando moraliter impoſſibile foret vinum in ea quantitate procurare quæ toti populo ſufficeret. Magnum quoque ac frequens adeſſet periculum effuſionis, ac irreuerentiæ, ſi deberet calix per omnes totius populi manus aut ora circumferri, toties impleri, toties detergi &c. Non negant tamen Catholici poſſe vſum calicis vlli vnquam Laico concedi, ſicut Regibus Galliæ conceſſus traditur, ſed docent de illo omnibus concedendo nullum omninò præceptum diuinum extare. Quod autem Sacerdotes debeant ſub vtraque ſpecie communicare, non ideo id fit, quod hoc ad Sacramentum, ſed quod ad Sacrificium requiratur; vt per Sanguinem quaſi ſeorſim ſub ſpecie vini ſumptum, & oblatum, Mors & Paſſio Chriſti repræſentetur.

Nullum autem de præbendo Laicis calice præceptum à Chriſto conſtitutum, aut à primitiua Eccleſia agnitum fuiſſe vel ex eo patet, quod Paulinus Presbyter in vita S. Ambroſij narret, dum iam S. Ambroſius eſſet è vita exceſſurus, Sacerdotem nomine Honoratum diuinitus ter aduocatum adfuiſſe, & S. Ambroſio dominicum Corpus obtuliſſe, ſine vlla ſanguinis mentione, quod, inquit, vbi accepit emiſit Spiritum. Et ipſe Dominus non tantum manducanti carnem & bibenti Sanguinem, ſed etiam ſeipſum ſub ſola panis ſpecie ſumenti vitam æternam promiſit, *Ioan. 6. Qui manducat hunc panem viuet in æternum*.

CAPVT VI.

De Confeſſione Sacramentali.

I. DOcent Catholici, lapſis in peccatum mortale à Chriſto præceptam eſſe confeſſionem Sacramentalem, formaliter integram, & diſtinctam quoad ſpeciem & numerum delictorum, coram Sacerdote ad hoc legitimè deputato.

Hanc confeſſionem, quam auricularem vocant, negant paſſim Sectarij, exiſtimantes ſufficere ſe coram Deo peccatorem agnoſcere. Quamvis nec in hoc inter ſe omnes conueniant: conſtat enim Lutheranos multis locis in Germania etiam coram Miniſtro ſuo peccata ſaltem genericè confiteri. In hoc errore concordant Nouatores noſtri cum hæreticis Nouatianis à primitiua Eccleſia damnatis, qui oris confeſſionem, & Sacerdotis Sacramentalem abſolutionem penitus ſuſtulerunt: vti tertio poſt Chriſtum ſæculo teſtatur S. Cyprianus lib. 4. epiſt. 2 & S. Auguſtinus de hæreſibus Nouatianorum. Fieri autem non poteſt vt doctrina illa nunc ſit vera, quæ in primitiua Eccleſia fuit hæretica.

II. Probatur doctrina Catholica ex Scripturis, quæ hanc abſoluendi poteſtatem Sacerdotibus apertè concedunt Matth. 18. *Quæcunque ligaueritis ſuper terram erunt ligata & in cælo, & quæcunque ſolueritis ſuper terram erunt ſoluta & in cælis*. Et Ioan. 20. *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur, & quorum retinueritis retenta ſunt*. Item Iacob. 5. v. 16. *Confitemini alterutrum peccata veſtra*.

Itaque ex illis Chriſti verbis ſic argumentor. In Eccleſia Chriſti, quæ eſt perpetua, conſtituti ſunt perpetui Iudices cum poteſtate ligandi, atque abſoluendi peccata. Atqui Iudex non poteſt abſoluere aut remittere peccata, niſi ad ipſius tribunal fuerint relata, & debitè expoſita. Ergo ad peccatorum abſolutionem à Chriſto inſtitutam neceſſarium eſt, illa à pœnitente Sacerdoti debitè exponi. Non enim poteſt Iudex abſoluere à delictis ſibi incognitis, Sacerdos autem nequit delicta cognoſcere niſi illi à pœnitente per Confeſſionem aperiantur, cui ſoli peccatorum ſuorum malitia ſolet eſſe manifeſta.

Neque refert quod Chriſtus Magdalenam, & quoſdam alios ſine particulari peccatorum con-

Digitized by Google

confeſſione abſoluerit. Chriſtus enim, cum eſset Deus, poteſtatem habuit abſolutam peccata contra ſuam legem commiſsa quocunque modo condonandi. At miniſtri Eccleſiæ, cum à Chriſto conſtituti ſint Iudices ad ligandum aut ſoluendum iuxta ſtatum pœnitentis, debent eius ſtatum & delicta expendere, antequam ſententiam ferant: hunc autem pœnitentis ſtatum purus homo abſque diſtincta peccatorum confeſſione cognoſcere nequit.

III. Atque vt aperte pateat hoc Pœnitentiæ tribunal eo quo diximus modo à Chriſto conſtitutum fuiſse, & a primitiua Eccleſia perpetuò vſurpatum, ipſam in ſuis Patribus loquentem audiamus.

S. Auguſtinus in *Homil. 49. cap. 3.* Nemo ſibi dicat, occultè ago, apud Deum ago, nouit Deus qui mihi ignoſcit quid in corde ago: Ergo ſine cauſa dictum eſt, *quæ ſolueritis in terra ſoluta erunt in cælis:* ergo ſine cauſa ſunt claues datæ Eccleſiæ Dei. Fruſtraneum Euangelium, fruſtranea verba Chriſti, promittimus vobis quod ille negat. En quomodo nobiſcum has Scripturas Auguſtinus intellexerit: & confeſſionem occultam ſoli Deo, non Eccleſiæ miniſtro factam reprobauerit.

Audi iterum, & execrare tam apertum noſtri temporis errorem. Auguſtin. *lib. 2. de Viſit. Infirm. cap. 4.* Sunt quidam, qui ſibi ad ſalutem ſufficere autumant, ſi ſoli Deo cui nihil occultum eſt ſua confiteantur crimina: nolunt enim, aut erubeſcunt, ſiue dedignantur ſe oſtendere Sacerdotibus, quos tamen inter lepram & lepram diſcernere per legislatorem Dominus conſtituit.... Ergo ad te venire roges Sacerdotem, & fac illum conſcientiarum tuarum penitus participem. En quomodo penitus integram requirat fieri Sacerdoti peccatorum Confeſſionem. Audi porrò qua cenſura hanc omittentes ibidem perſtringat. Non ſeducat te, inquit, illa ſomniantium ſuperſtitio, quæ in viſitando confirmat, quaſi ſaluet, Sacerdote inconſulto, ad Deum peccatorum confeſsio.

Idem inculcat antiquiſsimus Athanaſius *Serm. in illa verba*. Inuenietis pullum alligatum. Nondum, inquit, ſoluta ſunt vincula, tradas teipſum diſcipulis Ieſu, adſunt enim qui te ſoluant pro poteſtate ea quam à Saluatore acceperunt; quæcunque enim ligaueritis inquit in terra, erunt ligata & in cœlis.

Idem docet S. Baſilius *Interrogat. 288.* Neceſsariò iis peccata aperiri debent, quibus credita eſt diſpenſatio myſteriorum Dei.

Idem neceſsarium eſse confirmat S. Chryſoſt. *lib. de Sacerd.* Qui laborant Chriſtiani, vltrò ſibi perſuadeant Sacerdotum curationi ſe ſubmittere oportere.

S. Cyprianus tertio poſt Chriſtum ſæculo, *lib. de lapſis*, Confiteantur ſinguli delictum ſuum dum admitti eius Confeſsio poteſt, per manus impoſitionem Epiſcopi, & Cleri ius Communicationis accipiant.

Innocentius I. quinto poſt Chriſtum ſæculo, in vita S. Ambroſij. De pondere æſtimando delictorum Sacerdotis eſt iudicare, ſed quomodo niſi illi innoteſcant.

Ex his iterùm aliud inferre non potes, quam falli Scripturas, errare Patres primitiuæ Eccleſiæ, aut certè illos à veritate deuiare, qui Sacramentalis Confeſsionis neceſsitatem non admittunt.

CAPVT VII.

De Purgatorio.

I. DOctrina Catholica eſt, præter infernum damnatorum, extare alium locum quem Purgatorium dicîmus, in quo animæ iuſtorum, quæ in hac vita ſufficienter expiatæ non fuerunt, in altera vita expurgantur antequam ad cœleſtem gloriam recipiantur. Negant hæc Lutherani & Caluiniſtæ: & olim negauit Aetius orationes fidelium defunctis prodeſse, cuius doctrinam inter hæreſes reponit Epiphanius, & Auguſtinus de hæreſibus Aetij.

Probatur primò neceſsarium eſse talem locum expiatorium ſupereſse. Sæpè homo, qui peccauit mortaliter, liberatur à reatu culpæ, & pęnæ æternæ, non tamen ab omni pęna temporali. Sed homo diſcedens ex hac vita cum reatu pœnæ temporalis non poteſt in cœlum admitti: nihil enim inquinatum intrabit in regnum cœlorum. Ergo debet ſupereſse locus purgatorius in quo illa temporalis pœna perſoluatur.

Maior probatur manifeſtis Scripturæ exemplis.

Primò Moyſes & Aaron propter peccatum incredulitatis, quod ipſis remiſsum erat, puniti ſunt morte temporali à Deo illis conſtituta, ne ingrederentur terram promiſſionis, vti patet Num. 20. & Deuter 33.

II. Dauid poſt impetratam veniam adulterij, & homicidij, punitus tamen fuit à Deo morte filij admodũ dilecti ex adulterio geniti, Nathan Propheta tã remiſſionem peccati, quã

pœnam ſuperſtitem declarante 2. Reg. 12. *Tranſtulit quoque Dominus peccatum tuum, verumtamen paruulus qui tibi natus eſt morietur.* Idem patet in eodem Dauide 2. *Reg.* 24. vbi iuſsus eſt vnum ex tribus peſtem, famem, vel bellum eligere in vindictam peccati ab eo humiliter agniti, & à Deo apertè condonati. Quando igitur contingit interueniente morte pœnam temporalem pro peccato remiſso reſtantem in hac vita non perſolui, manifeſtum eſt in altera vita debere expiari: at non in cœlo, nec in inferno, ergo in Purgatorio. Sicut etiam inter homines Rex aut Princeps condonat Reo crimen læſæ Maieſtatis, & pœnam capitis, iubet tamen aliquando aula abeſse, aut carcere ad tempus detineri.

III. Probatur ſecundò dari hunc purgatorij locum Matthæi 12. v. 32. *Qui dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei neque in hoc ſæculo, neque in futuro.* Ex quo ſatis apertè colligitur aliquam eſse peccatorum remiſſionem in ſæculo futuro: quod ex eodem loco colligit etiam S. Auguſtinus lib. 21. de ciuit. Dei, cap. 24. Patet idem ex Apoſtolo 1. ad Corinth. 3. v. 15. *Ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Quod de igne purgatorij interpretatur idem Auguſtinus in Pſal. 37. *ſub initium.*

Denique diſertiſſimis verbis id Scriptura declarat 2. Machabæor. 18. vbi Iudas Machabæus maximis impenſis iuſſit publicè Sacrificium offerri pro mortuis, qui in acie occiderant, vt à peccatis ſoluerentur: cuius factum ibidem his verbis approbatur: *Sancta igitur & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare vt à peccatis ſoluantur.* Quod factum tam publicum in luce totius populi, & teſtificatio tam aperta, etſi Scripturæ non foret, ſatis oſtendit quis fuerit ſenſus & fides antiquiſſima iſtius Eccleſiæ ante Chriſtum, de pœna temporali poſt mortem remanente, & de virtute orationis, & ſacrificij ad illam redimendam.

IV. Hoc autem eſse indubitatum Scripturæ teſtimonium, hanc eſse praxim & conſuetudinem in vera Chriſti Eccleſia, vt ne vel minimum hærere poſſis, teſtabitur primitiuæ Eccleſiæ Doctor & oraculum S. Auguſtinus *lib. de cura pro mortuis cap.* 2. In Machabæorum (inquit) libro legimus oblatum pro mortuis Sacrificium: ſed etſi nuſquam in Scripturis veteribus omninò legeretur, non parua eſt vniuerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret authoritas, vbi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum ſuum habet etiam commendatio mortuorum. Audi rurſus, *Idem cap.* 4. Non ſunt prætermittendæ ſupplicationes pro ſpiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Chriſtiana & Catholica Societate defunctis ſuſcepit Eccleſia.

En iterum & ſuam & Apoſtoli mentem inculcat & exponit Auguſt. lib 20. Homil. 16. Qui temporalibus pœnis digna geſserunt, per ignem quendam purgatorium tranſibunt, de quo Apoſtolus ait, ſaluus erit; ſic tamen quaſi per ignem.

V. Eandem Eccleſiæ fidem ante Auguſtini tempora conſignat Tertullianus, *lib. de corona militis cap.* 3. Oblationes pro defunctis annua die facimus.

Eandem declarat 4. ſæculo *Concil. Nicænum Can* 63. Nuncietur de morte Epiſcopi omnibus Eccleſijs, & Monaſterijs illius Diœceſis, vt fiat oratio pro eo. *Et Carthaginenſe 4. cap.* 79. Pœnitentes. ſi caſu in itinere vel in mari mortui fuerint, vt eis ſubueniri non poſſit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur.

Nec quiſquam ferè eſt SS. Patrum, qui hanc materiam attigit, quem non poſſim huius doctrinæ teſtem adducere. Quid enim ſingulis opus eſt cum iterum & apertè, & ſine dubitatione *Auguſt. de verbis Apoſtol ſerm.* 31. teſtetur hanc eſse fidem & ſuam, & Eccleſiæ vniuerſæ. Orationibus, inquit, ſanctæ Eccleſiæ, & Sacrificio ſalutari, & eleemoſynis, quæ pro defunctorum ſpiritibus erogantur, non eſt dubitandum mortuos adiuuari... Hæc enim à Patribus vniuerſa obſeruat Eccleſia.

Qui hæc audit, & adhuc præfractè purgatorium negat, ſecurus eſse poteſt ſe nunquam ad Purgatorium peruenturum.

Ad Auguſtini de hoc teſtimonium ſupra allatum num. 4. en quam demum futiliter ſe expedire conetur Doctor *Morlæus* nunc apud Anglos celebris, de hac controuerſia agens *pag.* 57. Auguſtinus, inquit, non ex propria ſententia locutus eſt, ſed ex aliorum ſcilicet Hieronymi, cum alijs viris magnis, quibus noluit Auguſtinus repugnare. Agnoſcit igitur S. Hieronymum, & alios magni nominis viros in Eccleſia illa primitiua ita nobiscum ſenſiſse, renuit tamen S. Auguſtinum, quamuis idem apertè pronunciantem, illis annumerare, quia nempe ex quadam aliorum reuerentia, aut reſpectu humano ſic locutus eſt. Neſcio certè quis Spiritus etiam priuatus potuerit Morlæo reuelare arcanum illud Auguſtini conſilium, & diſſimulationem tanto viro

Digitized by Google

ro indignam. Sed vnde prouenire ſoleant, iſtiuſmodi inania effugia docet nos ipſe Auguſtinus lib de vnitate Eccleſiæ cap. 18. *Vis videri aliquid dicere dum tacere erubeſcis, & inania loqui non erubeſcis.*

CAPVT VIII

De Indulgentijs.

DOcent Catholici dari in Eccleſia poteſtatem concedendi Indulgentiam, quæ conſiſtit in remiſſione pœnæ temporalis debitæ peccatis actualibus commiſſis poſt Baptiſmum, & remiſſis quoad culpam, extra Sacramentum facta, ex theſauro Eccleſiæ ſatisfactionum reſtantium Chriſti & Sanctorum: idque tam quoad viuos, quam quoad defunctos qui in Purgatorio verſantur.

Negant hanc poteſtatem paſſim hæretici moderni: illis in hoc errore præiuerunt alij ab Eccleſia pridem damnati. Primò VValdenſes, appellati pauperes de Lugduno, quorum octauus error fuit, indulgentias quæ à ſummo Pontifice conceduntur nihil prorſus valere: ſecundò, Ioannes VVicleſus cuius errores damnantur in Synodo Conſtantienſi ſ. 8. in articulo VVicleſi 42. aſſerente, Fatuum eſſe credere Indulgentijs Papæ & Epiſcoporum: Cui Concilio generali interfuerunt ſupra mille Patres, Anno 1415. 3. Hunc ſecuti ſunt Huſſitæ apud *Cochlæum* de hiſt. Huſſitarum. Hos maiores habuit Martinus Lutherus qui ab Indulgentiarum oppugnatione ſectæ ſuæ principium fecit, vti patet in illius articulis a Leone X. & Trid. Damnatis. Poſtremò Ioannes Caluinus Indulgentias copioſius oppugnauit in ſua Inſtitutione Chriſtiana *lib. 3. cap 5.*

Contra hos probatur doctrina Catholica primò, Quia ſupra de Purgatorio oſtenſum eſt manifeſtè, talem pęnam temporalem frequenter ſupereſſe poſt culpæ remiſſionem.

Probatur 2. hanc pœnam temporalem per Eccleſiæ Indulgentias poſſe remitti, primò ex ſacris Litteris, 1 ad Coloſſenſes, 1. vbi Apoſtolus dicit, Nunc gaudeo in paſſionibus meis pro vobis, & adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea, pro corpore eius, quod eſt Eccleſia. Vbi patet eum eſſe paſſum pro fidelibus Eccleſiæ: quod verò dicitur, quæ deſunt paſſionum Chriſti, non intelligitur, quod Chriſtus plenè non ſatisfecerit, & non ſuffecerit ad redemptionem humanæ naturæ, ſic enim falſum eſt, & hæreticum, ſed intelligitur, quod Chriſtus, & Eccleſia ſit vna perſona myſtica, cuius caput eſt Chriſtus, corpus verò eſt congregatio fidelium, quilibet verò iuſtus eſt quaſi membrum, vt habetur 1. Cor. 12. Deus verò ſua prædeſtinatione conſtituit, quantum meritorum deberet eſſe in tota Eccleſia tam in capite, quàm in membris; his verò verbis demonſtrat Apoſtolus ærumnas Sanctorum excedentes peccata adiungendas paſſionibus Chriſti ad communem totius Eccleſiæ vtilitatem &c. Cum ergo de exceſſu pęnalitatum ſuarum ſancti non ſint remunerandi in ſeipſis, nec alteri eum applicauerint, ſequitur, quod huiuſmodi merita repoſita ſint in theſaurum Eccleſiæ diſtribuenda per Vicarium Chriſti, theſauri illius claues, ſiue poteſtatem habentem, vt dicitur in *d. cap. vnigenitus*.

Probatur tertiò ex 2 ad Corinth. 2 vbi Apoſtolus dicit, cui vos donaſtis, & ego, nam quod donaui, ex perſona Chriſti donaui; ſcilicet, pœnam per indulgentias, per quas pęna condonatur in perſona Chriſti, id eſt, in poteſtate ſibi à Chriſto relicta. Idem probatur, ex locis quibus oſtenditur poteſtas clauium, vt Matth. 16. Tibi dabo claues regni cęlorum, quodcunque ligaueris, &c. poteſt verò quis ligari, & quoad culpam, & quoad pęnam, ergo & abſolui. Et illud Ioan. 20. Quorum remiſeritis, &c. intelligitur etiam quoad pęnam.

Probatur quarto eadem veritas ex Conciliis, & primò ex Ancirano, *can. 2.* vbi quibuſdam Diaconis qui ſacrificarunt idolis, reuertentibus, conceditur relaxatio pęnæ, & *can. 5.* vbi conceditur facultas Epiſcopis indulgendi iis qui manducauerant ſacrificata idolis, ſi reſipuerint: & in Concilio Nicæno *can 2.* idem Epiſcopis conceditur: & in Concil. Tribur. relato in *c. cum ex eo.* de pęnit. & remiſſ. damnatur abuſus quidam concedendi illegitimè indulgentias, & idem abuſus damnatur in Conc Romano, *de pœnit. & remiſſ. in 6.* & in Concil. Conſtantienſi, ſeſſ. 8. in damnatis articulis VVicleſi, inter alios damnatus fuit hic, quod indulgentias negauerit.

Quintò, ex Patribus, idem confirmat Cyprianus *ſerm. 5. de lapſis*, vbi reprehendit ſacerdotes, quod nimis ſint indulgentes in remittenda pęnitentia, quod de indulgentiis indiſcretis etiam poteſt intelligi: & apertè id probat D. Hieron. vt habetur *c. menſuram*, de pœnitent. diſtinct. 1 & Tertul. *lib 2. ad vxorem* hortatur illam poſt mortem ſuam ad ſtatum viduitatis, & inter alia, ad frequentandas ſtationes, pœnæ ſatisfactorias.

Digitized by Google

Fruſtra autem opponunt, quod per hanc indulgentiarum conceſſionem lædatur diuina iuſtitia: nam quomodo illa lædi poteſt, quando illi ſatiſfit tam ex propria, quam ex aliena ſatiſfactione ab Eccleſia illi ſummiſsè oblata? Nec obſtat etiam quod dicatur Luc. 17. Cùm feceritis hæc omnia, dicite ſerui inutiles ſumus. Quia id tantum indicat merita & præmia bonorum operum non tam nobis, quàm diuinæ gratiæ & acceptationi deberi. Cum quo clarè conſiſtit iſta opera bona eſſe ſimul ſatiſfactoria, & expiatoria pœnæ temporalis ex eadem Dei gratia & acceptatione, vti ex pluribus Scripturæ exemplis ſupra oſtendimus. Et ſic poterunt Sancti non ſolum pro ſe ſatiſfacere quoad pœnas temporales, ſed etiam pro alijs; conſtituendo inde theſaurum indulgentiarum, velut melius dicam, illum augendo iam per Chriſtum conſtitutum, vt ſupra declaratum.

Plura de indulgentijs ac Iubileo reſoluuntur infra *Tom. II. Parte III. Tractatu III. cap. 6. & vltra*.

CAPVT IX.

De Ieiunijs Eccleſiaſticis.

PRimò, docet Eccleſia Romana, certos ieiunij dies ab Eccleſia conſtitutos ſub præcepto obſeruandos eſſe. E contra ſuſtinent moderni Sectarij, Inſtitutionem ieiunij pro certis diebus eſſe penes Communitates ſingulas pro opportunitate temporis, & occaſionis occurrentis.

Secundò, docet Eccleſia Romana, meritoriam eſſe apud Deum abſtinentiam à certis cibis diebus illis ab Eccleſia conſtitutis. Contendunt ex aduerſo moderni Sectarij, abſtinentiam illam impiam eſſe, & Chriſtianæ libertati contrariam.

Tertiò, doctrina eſt Eccleſiæ Romanæ, per prædictum ieiunium aut abſtinentiam nos poſſe ſatiſfacere diuinæ iuſtitiæ pro pœnis temporalibus peccatis noſtris debitis. Contra docent illi, hanc contra Chriſtum grauem eſſe blaſphemiam, vti inter Sectarios recentiores deducit Guilielmus Perkinſius de Ieiunio Controu. 12. cap. 2. §. 2. Horum ſingula quam euidenter falſa ſint contra Scripturas, & teſtimonia Patrum primitiuæ Eccleſiæ, in ſequentibus dilucidè expono.

Ac primò, de ieiunio Quadrageſimali doctrina Eccleſiæ Romanæ clare probatur, *Exodi cap. 34. verſ. 28.* ex ieiunio Moyſis quadraginta diebus & noctibus in ipſis Scripturis ſemper probato & laudato. 2. ex ieiunio Eliæ 1. *Regum cap. 19. v. 8.* qui ieiunauit 40. diebus & noctibus donec perueniret vſque ad montem Dei Horeb. 3. Matthæi cap. 4. v. 2. ex ieiunio Chriſti 40. diebus piè ac ſanctè ſuſcepto.

Opponunt Sectarij ieiunia hæc miraculoſa fuiſſe, ac proinde veræ Eccleſiæ non imitanda. Fateor quidem miraculoſa fuiſſe in quantum illi omni alimento abſtinuerunt. At Eccleſiæ pro ſuo modulo per certorum ciborum, & quantitatis abſtinentiam non tantum licitè, ſed etiam piè ſuſcepta, & poſtea dicto modo præcepta fuiſſe, ex teſtimonio Patrum primitiuæ Eccleſiæ manifeſtè demonſtratur.

I. Sub ipſum Eccleſiæ exordium anno Chriſti 80. Conſtitut. Apoſtolicarum lib. 5. cap. 12. apertè id teſtatur his verbis: *Poſt dies Epiphaniarum, ſeruandum nobis eſt ieiunium Quadrageſimæ, quod vita Chriſti & legis lata recordationem continet.*

II. S. Ignatius Martyr anno Chriſti 100. in Epiſtola ſua ad Philippenſes, *Quadrageſimale*, inquit, *ieiunium ne ſpernatis, continet enim exemplum conuerſationis dominicæ.*

III. S. Ambroſius anno 374. ſermone 7. de eodem ieiunio ſic pronunciat: *Hoc fecit cauſa ſalutis noſtra, vt rem vtilem non ſolum doceret verbis, ſed etiam exemplis inſtitueret, vt iiſdem veſtigijs quibus ad fidem currimus, ad abſtinentiam graderemur.*

IV. S. Hieronymus anno 390. vt de hoc prolixiora ipſius effata prætercam, ſic rem breuiter declarat lib. 2. aduerſus Iouinianum cap. 11. *Ipſe Dominus quadraginta diebus Chriſtianorum ieiunium ſanctificauit.*

V. S. Auguſtinus anno 420. in quæſtionibus ſuper Geneſim lib. 1. cap. 169. *Non fruſtra quadraginta dies ieiuniorum ſunt conſtituti, quibus Moyſes, & Elias, & ipſe Dominus ieiunauit.* Idem declarat pluribus in Pſalmum 100. & Epiſt. 19. cap. 15. & Patres cæteri quos breuitati ſtudens prætereo.

Sed ne dicas hæc Patrum teſtimonia rigidum præceptum non importare, audi inter primos Eccleſiæ primitiuæ Pontifices Clementem Romanum anno Chriſti 80. in Canone Apoſtol. 68 *Si quis Epiſcopus vel Presbyter, vel Diaconus, vel Lector, vel Cantor Sanctam Paſcha Quadrageſimam non ieiunat, præterquam ſi propter imbecillitatem corporis impediatur, deponatur; ſi laicus ſit ſegregetur.* Si quem eo adducit ventris ingluvies vt hæc nec audiat nec Intelligat, De eo cum veteri parœmia dicendum: *Venter aures non habet.*

Ex

Ex his ſatis conuincitur, quod poſſit Eccleſia pro omnibus fidelibus in communi alios etiam ieiunij dies præcipere. Patet id magis in particulari tam in antiquo quam Nouo teſtamento, Lib 1. Regum cap. 14. verſ. 24. lib. 2. Paralipon. cap. 20. verſ. 3. Ieremiæ cap. 35. verſ. 6. & 8. lib. 1. Eſdræ cap. 8. verſ. 21. Eſtheris cap. 4. verſ. 18. Actor. cap. 16. verſ. 4.

Teſtis huius poteſtatis in ipſo primo Eccleſiæ ſæculo eſt Sanctus Ignatius Martyr, in Epiſtola ſua ad Philippenſes: *Poſt paſſionis Dominica hebdomadam ieiunare quarta, & ſexta feria ne negligatis.*

Idque ab Eccleſia pro *alijs etiam diebus* ſtatutum conſtat in ſecundo ſæculo ex Decreto S. Vrbani Pontificis anno 224. apud Gratianum Diſtinct. 76. *Statuimus, vt ieiunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur: Primum initio Quadrageſima, ſecundum in Hebdomada Penteceſtes, tertium verò in Septembri, quartum in Decembri more ſolito fiat.* Vbi etiam iudicatur hoc præceptum eiuſque obſeruationem temporibus anterioribus in more poſitum fuiſſe.

Doctrinam verò modernorum Sectariorum huic contrariam, etiam tempore Sancti Auguſtini pro Hæreſi agnitam fuiſſe, patet ex ipſius libro de Hæreſibus, hæreſi 53. *Aeriani ab Aerio quodam ſunt, qui in Arianorum hæreſim lapſus, propria quoque dogmata fertur addidiſſe nonnulla, dicens, orare, vel offerre pro mortuis oblationem non oportere, nec ſtatuta ſolemniter celebranda eſſe Ieiunia, ſed cum quiſque voluerit, ieiunandum, ne videatur eſſe ſub lege.* Ad alijs Patrum, ac Conciliorum in hanc rem teſtimonijs abſtineo: ne ſim prolixus: pauca tantum argumenta quæ apud Aduerſarios præcipui ponderis ſunt breuiter diſſoluo.

Obijciunt igitur primò; Eccleſia nullum poteſt imponere præceptum quod obligat ſub peccato, quod probant ex Matthæi cap. 15. Fruſtra colunt me docentes doctrinas & mandata hominum. Atqui ieiunia & abſtinentiæ Eccleſiæ Romanæ ſunt tantum mandata hominum. Ergo illa non obligant ſub peccato.

Reſpondeo, negando maiorem, ad probationem dico, tantùm ibi damnari mandata hominum quæ ſunt contraria legi diuinæ, vti ex contextu patet; præceptum autem ieiunij non repugnat legi diuinæ, cum ieiunium non ſit res mala, & ipſa lex diuina præſcribat obtemperandum eſſe legitimo ſuperiori rem non malam præcipienti. Vndè ridiculè Aduerſarij, dum vrgent ſeruandum præceptum diuinum, non obediendo mandatis hominum, volunt ipſum præceptum diuinum contemni, quod mandat obedire præceptis ſuperiorum, vt habet Apoſt.

Obedite Præpoſitis veſtris,
Et paſſim in Scripturis.

Obijciunt ſecundò: Dicit Chriſtus Matth. cap. 15. *Quod intrat per hos non coinquinat hominem.* Ergo abſtinentia à carnibus &c. non poteſt præcipi ſub reatu peccati mortalis.

Reſpondeo, Quod intrat in os, *per ſe* quidem non coinquinat hominem, ſed coinquinat hominem *inobedientia* illius hominis qui facit cibum vetitum per os ſuum intrare: Alias ne quidem peccaſſet *Adam* comedendo fructum vetitum, qui ſanè per os intrauit. Neque in nouo Teſtamento peccaſſent Fideles comedendo ſanguinem & ſuffocata quando erant ab Apoſtolis prohibita in Act. Apoſtolorum cap. 15. Ridiculos autem reddit Aduerſarios, quod Chriſtus hic reſpondeat Phariſæis, qui ſuperſtitioſum, & ſupremum vrgentes rigorem, volebant illius Diſcipulos coinquinari, quod *manibus illotis manducarent.* Quid hoc facit ad ſolidum, & expreſſum Eccleſiæ præceptum ex Scripturis, & Patribus ſupra demonſtratum.

Obijciunt tertiò, Ex Apoſtolo 1. ad Corinth. cap. 10. v. 25. Omne quod in macello venit, manducate, nihil interrogantes propter conſcientiam .... ſi quis vocat infidelium & vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conſcientiam. Si quis autem dixerit, hoc immolatum eſt idolis: nolite manducare, propter illum qui iudicauit, & propter conſcientiam; conſcientiam autem dico non tuam, ſed alterius.

Reſpondeo breuiter, interrogando, quid ibi dicat Apoſtolus, niſi vt quæ tunc prohibita non erant liberè manducarentur, quales erant carnes in macello venales, aut indiſcriminatim appoſitæ, & quæ prohibita erant non manducarentur, quales erant carnes propoſitæ tanquam idolis prius immolatæ, & quaſi in illorum honorem ſumendæ. Quid quæſo facit hoc pro manducandis ſine peccato carnibus aut cibis poſteà pro certis diebus ab Eccleſia abſolutè prohibitis? Si tunc potuerint ritè ab Eccleſia prohiberi carnes appoſitæ tanquam idolis immolatæ, & *Actor. cap. 20. & 25.* vſus ſanguinis & ſuffocati, cur iam ab eadem Eccleſia non poſſint certis diebus carnes aut cibi alij interdici? Quinimò ex hac prohibitione carnium idolis oblatarum hi noſtri carnis, & ventris patroni ſuo potius argumento ſeipſos iugulant. Sed malunt illi in ſuo Aegypto ſuper ollas carnium ſedere,

quam

Digitized by Google

quam ad terram promiſſionis per abſtinentiam proficiſci.

CAPVT X.

De Peccato Originali, Mortali, & Veniali.

DOcet Lutherus, & Caluinus peccatum Originale, quod ab Adamo contraximus conſiſtere in Concupiſcentia, ſiue inclinatione ad malum concupiſcendum, quod Theologi vocant concupiſcentiam in actu primo. Negarunt hoc omni tempore Catholici.

Probatur manifeſtè ex Ratione, & Scriptura. Quia quidquid habet rationem peccati, id per Baptiſmum tollitur, vti agnoſcunt omnes qui Baptiſmum admittunt. Atqui Concupiſcentia illa per Baptiſmum non tollitur. Ergo peccatum originale in concupiſcentia illa non conſiſtit. Minor apertè probatur, tam ex perpetua experientia, qua etiam baptizati ſentiunt inclinationem ad malum concupiſcendum, quam ex teſtimonio Apoſtoli ad Roman. 7. v. 23. *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.* Ex qua lege proueniunt motus concupiſcentiæ ad malum appetendum, vt idem teſtatur ad Galat. 5. v. 17. *Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem.* Vnde manifeſtum eſt in Apoſtolo, adeòque in Baptizatis & Sanctis concupiſcentiam illam remanere, in quibus tamen non permanet peccatum originale.

Obijciunt Aduerſarij primò, Apoſtolus concupiſcentiam dicit eſſe peccatum ad Roman. 6. v. 12. *Non regnet peccatum in corpore veſtro mortali.* Secundò, Quod non eſt à Deo peccatum eſt: ſed concupiſcentia non eſt à Deo: ergo concupiſcentia peccatum eſt. Minorem probant ex illo 1. Ioannis 2. v. 16. *Omne quod eſt in mundo concupiſcentia carnis eſt.... qua non eſt ex Patre.* Tertiò, Chriſtus aſſumpſit omnes hominis miſerias, excepto peccato: atqui non aſſumpſit hominis concupiſcentiam: ergo concupiſcentia eſt peccatum.

Reſpondeo ad primum Apoſtolum, non monere vt *peccatum*, ſiue concupiſcentia nullo modo ſit in corpore noſtro mortali, ſed vt non *regnet*, ſcilicet per liberum voluntatis conſenſum, vti etiam SS. Patres explicant.

Ad ſecundum, diſtinguenda eſt minor. Concupiſcentia noſtra non eſt à Deo illam primùm volente & creante in Adamo, concedo: non eſt à Deo illam poſtea permittente in pœnam peccati originalis, nego: & hoc ſenſu retè dicit Scriptura illam non eſſe ex Patre: vnde non ſequitur concupiſcentiam eſſe ipſum peccatum originale, ſed tantum pœnam peccati originalis quod præſupponit.

Ad tertium, falſa eſt maior: quia Chriſtus non aſſumpſit ignorantiam, febres, aut alios morbos, non enim proderant hæc ad generis humani redemptionem. Vnde quando de Chriſto dicitur ad Hebr. 2. v. 17. Debuit per omnia fratribus aſſimilari, clarum eſt illud non intelligi de omnibus miſerijs humanis à peccato diſtinctis, ergo nec de concupiſcentia etſi in illa peccatum originale non conſiſtat.

Peccatum igitur originale in ſenſu Catholico ſitum eſt in ipſo peccato Adami in poſteros transfuſo, ſiue in priuatione iuſtitiæ originalis à poſteris participanda niſi primi parentis peccatum obſtitiſſet, vti cum alijs explicat *D. Thom.* 1. 2. *q.* 82. *art.* 3.

De peccato *Mortali*, *ac Veniali* contra Catholicos docuit Gommarus, ac Pelagius, & poſt illos Lutherus, ac Caluinus, Peccata omnia ex natura ſua eſſe mortalia, & mereri pœnam æternam: & tantum quædam eſſe venialia hoc ſolum ſenſu quod ea iuſtis non imputentur. Ac Lutherani quidem affirmant, infidelium peccata omnia eſſe mortalia, & à Deo imputari, fidelium verò omnia peccata eſſe venialia, ſiue à Deo illis non imputari, excepto peccato infidelitatis, cum conſequenter doceant per ſolam fidem hominem conſtitui iuſtum. Caluiniſtæ verò mordicus tenent omnia peccata quorumvis reproborum eſſe mortalia, & prædeſtinatorum peccata omnia eſſe venialia, ſiue ad damnationem non imputari.

Probatur contra hos doctrina Catholica: Quia dantur aliqua peccata quæ neque per ſe mortem animæ adferunt, neque pœna æterna digna cenſentur: ergo dantur aliqua peccata quæ per ſe ſunt merè venialia in quovis hominum genere. Probatur antecedens, Quia mors animæ conſiſtit in priuatione gratiæ: atqui ſunt aliqua peccata quæ non priuant animam gratia, aut ream conſtituunt pœnæ æternæ, vti patet ex illo Prouerb 24. v. 16. *Septies in die cadit iuſtus*: & clarius ex illo Iacobi 3. verſ. 2. *In multis offendimus omnes*: ac denique clariſſimè ex Euangelio Matthæi cap. 5. verſ. 22. *Qui iraſcitur fratri ſuo reus erit iudicio, qui autem dixerit fratri ſuo, Racha, reus erit Concilio: qui autem dixerit, Fatue, reus erit gehennæ ignis.* Vbi apertè diſtinguitur triplex peccatum iracundiæ, quorum tantum tertium conſtituit reum ignis æterni: vnde manifeſtum euadit

alia

Digitized by Google

alia quæ ſic reum non conſtituunt eſse tantum venialia.

Obijciunt primò illud Ezechielis 18. verſ. 4. *Anima quæ ipſa peccauerit morietur*. Vbi ad mortem animæ nulla ſtatuitur diſtinctio peccati mortalis & venialis.

Reſpond. Sermonem illic eſse de certis tantum peccatis grauioribus, ſcilicet, idololatria, homicidio, vſura & rapina, quorum ſingula ex genere ſuo ſunt mortalia: vnde ineptè inferes, nulla dari alia leuiora ac venialia peccata.

Obijciunt ſecundò, Quodlibet peccatum offendit Deum infinitè bonum. Ergo quodlibet eſt dignum pœna infinita ſiue æterna, adeoque mortale.

Reſp. Quoduis peccatum offendit Deum infinitè bonum ſaltem leuiter, concedo: offendit grauiter, ſic vt cum Deo diſsoluat amicitiam & charitatem, nego: ſicut enim poteſt Deus infinitus leuiter & finitè amari ac coli, ita poteſt leuiter ac finitè offendi citra amicitiæ diſsolutionem, ſicut in offenſionibus ſummorum Principum cum aliqua proportione oſtendi poteſt.

Denique ſi fundamentum aduerſariorum, de peccatorum imputationem ſubſiſteret, apertè etiam contra ipſos ſequeretur, Baptiſmum & Pœnitentiam eliminandam eſse. Reprobis enim nihil illa proſunt, ſi nullum ipſis peccatum remittitur, vt iſti volunt. Neque prædeſtinatis ſunt neceſsaria, ſi nullum ipſis peccatum imputatur. En ad quæ præcipitia hæc vertigo impellat.

CAPVT XI.

De Cultu, & Inuocatione Sanctorum.

I. Fides Catholica docet primò, cultum latriæ ſoli Deo tribuendum eſse, nullamque creaturam poſse adorari; niſi adorationem impropriè accipias, vti ab Abrahamo dicitur Angelus adorari Gen. 18. v. 3. & alibi.

Docet ſecundò, ſolum Deum inuocandum eſse tanquam ſupremum rerum omnium Dominum, ac largitorem omnium donorum tam naturæ, quàm gratiæ.

II. Admittit tamen Sanctos in cœlo regnantes tanquam Dei amicos religioſo cultu honorandos eſse: & vt noſtros apud Deum interceſsores, ac Patronos inuocari poſse. Vtrumque negant omnes huius temporis Sectarij: & ante illos varij pro hæreticis à primitiua Eccleſia damnati, vt Vigilantius apud S. Hyeronymum cap. 3. *aduerſus Vigilantium*: & Manichæus apud *S. Auguſtinum lib. 20. cap. 4. contra Fauſtum*. His autem à prim tiua Eccleſia reprobatis conſentire, aliud eſse non poteſt quàm à veræ Eccleſiæ ſenſu aberrare.

III. Probatur porrò Catholica veritas primò, Quia ex Scripturis conſtat vtile ac pium eſse inuocare homines ſanctos in hac Vita exiſtentes. Ergo multò magis vtile ac pium erit inuocare Sanctos in cœleſti gloria cum Chriſto regnantes, & in perfecto illius amore & fauore in æternum conſtitutos.

Antecedens patet ex Apoſtolo 2. ad Theſſalonicenſ. 3 *Fratres orate pro nobis vt ſermo Dei currat & clarificetur, ſicut & apud vos*. Et ad Coloſs 4. v. 2. *Orationi inſtate, orantes ſimul & pro nobis*. Et ad Roman. 15. verſ. 30. *Obſecro vos fratres per Charitatem ſancti Spiritus vt adiuuetis me in orationibus pro me ad Deum, vt liberer ab infidelibus, qui ſunt in Iudæa*. Denique ad poſtulandum huiuſmodi patrocinium hortatur ipſe Deus, Iob c 42. v. 8. *Ite ad ſeruum meum Iob & offerte holocauſtum pro vobis; Iob autem ſeruus meus orabit pro vobis, faciem eius aſpiciam, vt non vobis imputetur ſtultitia*.

IV. Sanctos quoque in cœlo exiſtentes nobis patrocinari, & vtiliter ac piè inuocari, patet Danielis 3. v. 35. Vbi Azarias ita orat. *Ne auferas miſericordiam tuam à nobis propter Abraham dilectum tuum, & Iſaac ſeruum tuum, & Iſrael ſanctum tuum*. Et S. Petrus promittit ſe poſt obitum ſuum pro fidelibus frequenter oraturum 2. Petri 1. v. 15. *Dabo autem operam & frequenter habere vos poſt obitum meum, vt horum memoriam faciatis*. Et ipſa experientia ex frequentibus beneficijs ac miraculis per Sanctorum inuocationem omni æuo obtentis, manifeſtè oſtendunt hanc Deo gratam, ac nobis perutilem eſse.

V. Nec vllam prorſus vim habent quæ contra Sanctorum inuocationem à Sectarijs opponuntur, hoc modo: Deus vult ſolus inuocari; ergo non licet inuocare Sanctos in cœlo regnantes. Nam contra ipſos valet eadem conſequentia: Deus vult ſolus inuocari; ergo non licet inuocare Sanctos in hac vita exiſtentes; quod tamen falſum eſse coguntur ipſi fateri ex apertis Scripturis num. 3 ſuprà cit.

Eodem modo ſi bona eſt hæc quam formant conſequentia. Solus Chriſtus eſt mediator hominum, ergo peccant Catholici inuocando Sanctos in cœlo exiſtentes; Bona etiam erit hæc ſequela? Solus Chriſtus eſt mediator hominum: ergo peccant Sectarij inuocando Sanctos in terra conſtitutos, quod tamen ex Scripturis admittunt licitum eſse. Nam ſi velint

vt

Digitized by Google

vt particula *ſolus* vniverſaliter accipiatur; æquè Sanctos viuos ac mortuos excludet.

Neque minùs friuolum eſt quod aſſumunt; Sanctos ſcilicet in cœlo non poſſe preces noſtras, & interna deſideria cognoſcere. Sed petò, an admittant Samuelem cognouiſſe omnia quæ erant in corde Saulis, vt teſtatur Scriptura 1. *Reg.9. verſ.*19. Et Eliſæum ſciuiſſe omnia quæ à Giezi abſente gerebantur, & ſecreta conſilia Regis Syriæ longè remoti 4. *Reg.cap.*5. *verſ.*6. Et Danieli cognitum fuiſſe occultum ſomnium Nabuchodonoſoris, eiuſque interpretationem? Dicant ipſi quo modo potuerint hæc abſentibus in terra reuelari, & ſimul exponent qua ratione poſsint Sancti in cœlo preces noſtras & deſideria cognoſcere.

VI. Probatur autem ſecundò, hunc eſſe ſenſum Scripturarum, & primitiuæ Eccleſiæ, ex conſenſu Sanctorum Patrum qui in ea cum eximia tam ſanctitatis, quam veræ doctrinæ laude floruerunt.

Origenes qui tertiò poſt Chriſtum ſæculo vixit *Homil.*23. *in Numer.* Quis, inquit, dubitat quod Sancti quique Patrum etiam orationibus nos iuuent.

S. Hieronymus 4. ſæculo *contra Vigilantium*, *cap.*3. Si Apoſtoli & Martyres adhuc in corpore conſtituti poſſunt orare pro cæteris ... quanto magis poſt victorias, coronas, & triumphos. Et *ibid.* affirmat Vigilantium hæreticum contrariam doctrinam de Barathro pectoris ſui tanquam cænoſam ſpurcitiam euomere.

Audi S. Auguſtinum Catholicorum more pro ſe orantem *Medit.cap.*40. S.Michael, S.Gabriel, S. Raphael, Sancti Chori Angelorum, atque Archangelorum per illum qui vos elegit, & de cuius contemplatione gaudere, vos rogare præſumo, vt pro me culpabili Deum rogare dignemini.

S. Ambroſius quid in Eccleſia fieret, ac fieri debeat apertè docet *lib. de Viduis*. Obſecrandi ſunt Angeli pro vobis, qui nobis ad præſidium dati ſunt. Martyres obſecrandi ſunt ... poſſunt pro peccatis noſtris rogare. Et *Orat.* 2. *de Praparat. Miſſa.* Apoſtolorum interceſſionem imploro, Martyrum preces depoſco, confeſſorum orationes expoſtulo, talium Domine Deus preces nunquam ſpernis. Longior forem ſi eodem modo loquentem adducerem S. Chryſoſtomum *in Liturg.* S. Cyprianum *de Stella, & Magis*. Cyrillum Hieroſol. *Catecheſ. Myſtag.* 5. Euſebium Alex. *Homil. de Sanctis*; & alios indubitatos primitiuæ Eccleſiæ teſtes: ex quorum conſenſu quomodo noſtri temporis Sectarij erroris conuincantur iam ſupra tradidimus.

Doctoris Morlei Angli de his noua quædam effugia refelluntur.

DOctor hic in Anglia celebris, & iam grandæuus, qui & Belgium pridem luſtrauit, in ſuis Tractatibus circa dogmata aliqua Eccleſiæ Romanæ pagin.31. ſic pronunciat. *Negari non poteſt, quin talis ſit in Eccleſia Romana nunc Sanctorum & Angelorum, qualis olim apud Gentiles Herοum & Dæmonum cultus fuit.*

Doctor eximiè Accuſator es: Inane ergo eſt effatum illud tuum, *Negari non poteſt*, cum tibi incumbat iſtud poſitiuè probare. Sed vt gratis gratiam faciamus, nos cum Auguſtino, Theodoreto, Cyrillo, &c. latam in eo cultu differentiam facilè aſſignamus. Gentiles ſuos Heroes veros eſſe Deos credebant, nos Sanctos noſtros tantum vt Dei amicos agnoſcimus & veneramur. Et hinc vlterius, illi Heroibus iſtis tanquam Dijs Sacrificia offerebant: inter Catholicos nihil per vmbram ſimile, qui omnino ſacrilegum eſſe profitentur alteri quam ſoli Deo ſacrificare. Neſcio quomodo poſſit aliquis hoc ignorare qui res Catholicorum tanto tempore non oſcitanter explorauit. Inſtat tamen ſic Morlæus pagin.22. *Cultus Dæmonibus exhibitus erat illorum inuocatio, in imaginibus veneratio, templorum & Altarium dedicatio, votorum in morbis & periculis nuncupatio, &c.* ex quibus inferri cupit hæc eadem in honorem Sanctorum & Angelorum facta, cedere in Dei & Chriſti contumeliam.

Non potuit ergo Doctor tantus diſtinguere inter Obiecta quibus illa inuocatio, dedicatio, nuncupatio præſtatur. Eximiè Domine, Inuocatio, Dedicatio, &c. Non eſt res per ſe mala. Sed inuocatio Dæmonis res peſſima eſt. Vobis igitur incumbebat oſtendere, eodem modo ſacrilegum eſſe Dæmones Dei inimicos, & Sanctos Dei amicos inuocare. Nolo tantos viros à me doceri: audiant in eandem ſententiam duo ſuprema Religionis Chriſtianæ oracula. *S. Auguſtin. contra Fauſtum cap.*18. ſic loquitur. Dicit Apoſtolus, Quæ immolant Gentes dæmonijs immolant & non Deo: Non quod offerebatur culpans, ſed quia illis offerebatur. Conſentit *S. Hieronymus contra Vigilantium cap.*3. Illud fiebat Idolis & idcirco deteſtandum: hoc fit Martyribus, & idcirco recipiendum. Expende an *Morlæus* his primæuæ Eccleſiæ oraculis præferendus.

Inſtat iterum *pag.*25. Neminem ex Angelis vel Sanctis inuocare poſſunt cum fide, quin illum cordis ſcrutatorem agnoſcant, & prætereà in illum tanquam Deum credant, &c.

Sed

Digitized by Google

Sed neutrum veri ſpeciem vllam præfert. Iam enim ſupra manifeſtum fecimus, quomodo Sancti ſine tali cordium ſcrutatione in viſione Deitatis vt ſpeculo lucidiſſimo Fidelium inuocationem cognoſcere poſſint non minus quàm Sanctos in terra exiſtentes abſentium cogitationes & acta cognouiſſe Scriptura pluribus exemplis teſtatur, quod nec Aduerſarij audent inficiari. Quod autem non poſſit aliquis inuocari niſi in illum tanquam in Deum credatur, aſſertio eſt maximæ inſcitiæ, ac ſi inuocari non poſſit alius vt ſupremus Dominus, alius vt mediator aut patronus qui apud illum intercedat. Quid eſt in rebus etiam humanis communius?

Inſtat porrò *Morlæus pag.* 27. *&* 28., Orant
, Papiſtæ Sanctos non ſolum (Patronos) vt
, impetrent nobis aliquid à Deo, ſed etiam
, vt ipſi ea præſtent, quod patet legenti Bre-
, uiarium Romanum &c.

Reſpondetur facile, Papiſtas orantes rogare Sanctos vt ea præſtent, intercedendo apud Deum vt illa oranti per illum præſtentur. Hoc certè eſt ex parte eorum præſtari quod ab illis ab homine fideli depoſcitur, niſi velis luſum in verbis excitare. Sic ſanè & vos loqui oportet cum Scriptura *Apocalypſeos cap* 4. Gratia vobis & pax ab eo qui eſt, &
, qui erat, & qui venturus eſt, & à ſeptem
, Spiritibus qui in conſpectu Throni eius ſunt.
Ita nempe, vt ſicut Deus per omnipotentiam, ita ſpiritus illi ſuo modo gratiam & pacem largiantur. Si quis profectò Catholicus, ſicut Ioannes Apoſtolus in Apocalypſi loqueretur, quod à vobis lites, & verborum aucupia pateretur!

Plura in huiuſmodi Commentationes nouas & inanes præbet *L.VV.Reviſio.* erudititiſſima, de iudicio Doctoris Morlæi, anglicè conſcripta.

APPENDIX.

De cultu Virginis Deiparæ quædam moderna refutantur.

DOctrina Catholica eſt primò, D. Virginem eſſe verè ac propriè Dei Matrem & Genitricem, contra Neſtorium.

II. Eandem ſemper Virginem permanſiſſe ante partum, in partu, & poſt partum.

III. Illam ſupra omnes Angelos & Sanctos cultu Hyperduliæ honorandam eſſe.

IV. Virginem Deiparam nullo vnquam peccato actuali inquinatam fuiſſe, definit Tridentinum.

V. Illam à labe originalis peccati ſemper immunem fuiſſe communis eſt in eccleſia ſenſus & ſententia, non de fide.

VI. Virginem Mariam eſſe omnium Fidelium apud Deum Mediatricem, Dominam, Aduocatam, Cœli Terræque Reginam, Peccatorum Refugium, & Matrem Miſericordiæ, dogmata ſunt & Priuilegia ſine controuerſia à Chriſti Fidelibus ſemper recepta.

Contra hunc eccleſiæ ſenſum nullam vim habent, *Monita quædam ſalutaria, B.Virginis ad Cultores ſuos indiſcretos*, in libello quodam Anonymo in vulgus nuper ſparſo, cum magno Fidelium ſcandalo.

Primò, quia libellum iſtum, & ſuſpectam illius doctrinam, & loquendi modos, cum ſumma offenſione, & ſcandalo reiecit communis Fidelium conſenſus.

Secundò, Quia idem Libellus Sedis Apoſtolicæ decreto reprobatus, & prohibitus fuit.

Tertiò, Quia in Virginis cultu, & inuocatione carpit varias fidelium praxes, titulos, & eucomia ſenſui Sanctorum Patrum maximè conformia, vti facilè patebit ex paucis ipſorum teſtimonijs, quæ hic breui methodo ſubijciam.

Audi S. Bernardum, ſermone de Natiuitate Virginis, in communi ſenſu Fidelium, Mariam vt *Mediatricem*, vt *Spem*, vt *Fiduciam* noſtram inuocantem. " Exaudiet vbique Ma-
, trem Filius, exaudiet Filium Pater. Hæc
, peccatorum ſcala, hæc mea maxima Fidu-
, cia eſt, hæc tota ratio ſpei meæ, &c. Qua
, verò ratione hæc de Virgine dicantur, idem
, explicat: Opus eſt, inquit, Mediatore ad
, Mediatorem iſtum, nec alter nobis vtilior,
, quàm Maria.

Idem argutè docet, & explicat Rupertus.
, Sicut Luna lucet & illuminat, luce non ſua,
, ſed ex Solo concepta: Sic tu, ò Beatiſſima,
, hoc ipſum quod tam lucida es non ex te ha-
, bes, ſed ex gratia diuina, gratia plena .....
, Quia ſicut ex te natum Dei Filium, ſolem
, verum, ſolem æternum adoramus, & co-
, limus vt Deum verum, ſic & Te honoramus
, atque veneramur vt veri Dei Genitricem.
, Scientes (nota) quia totus honor impenſus
, Matri ſine dubio redundat in gloriam Filij.

Conſonat his Doctor Seraphicus Sanctus
, Bonauentura in Speculo B. Virginis *cap.* 5.
, Abyſſus, inquit, eſt Maria in Bonitate, &
, Miſericordia profundiſſima, vnde etiam
, profundiſſimam Miſericordiam Filij ſui pro
, nobis interpellat, quaſi abyſſus abyſſum in-
, uocat:

Accedit S. Antonius 3 par. tit. 15. cap. 22 §. 9.

Deus

Digitized by Google

, Deus miſericordiam nedum magnam , ſed
, Maximam fecit in Virgine pia , vt meritò
, nominetur Maria Mater Miſericordiæ , &
, Regina eius ... hanc (Miſericordiam) qui
, petit ſine ipſa duce , ſine pennis tentat vo-
, lare.

Nec minora canit S. Ephrem , de Laudibus
, Deiparæ. Aue, inquit, Dei & hominum
, Mediatrix optima , Aue totius terrarum or-
, bis Conciliatrix efficaciſſima.

Huic doctrinæ innixus S. Baſilius Orat. de Natiuit. Deipar. ſic concludit: ' De Virgine
, qui omnia illuſtria, & glorioſa dixerit , nun-
, quam à veritatis ſcopo aberrauerit.

Fruſtra igitur *Monitor* quicunque importunus Fideles huic doctrinæ inſiſtentes carpere conetur, tanquam indiſcretos Virginis Cultores. Poterit ex communi Patrum ac Fidelium mente, & ſententia ea facilè intelligere, & explicare, quæ in deteriorem ſenſum inuidioſè detorquet: quod qui porrò tentabit, contra hanc Lunam fruſtra latrabit.

C A P V T XII.

De Veneratione Imaginum Chriſti , & Sanctorum.

1 HOnorandas eſse Imagines Chriſti, ac Sanctorum docet Eccleſia Catholica Romana, eo cultu qui à Tridentino exponitur Seſſ. 25. de Inuocat. & Vener. Sanctor. vbi declarat Imagines Chriſti, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in templis præſertim habendas & retinendas , iiſque debitum honorem, & venerationem impertiendam. Non quod credatur ineſſe aliqua in iis dignitas vel virtus propter quam ſint colendæ, vel quod ab eis aliquid ſit petendum , vel quod fiducia in Imaginibus ſit figenda ſicut olim fiebat à Gentilibus: ſed quia honor illis exhibetur, refertur ad Prototypa quæ repræſentant; ita vt per Imagines quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos quorum illæ ſimilitudines gerunt , veneremur.

II. Hanc doctrinam oppugnant moderni Sectarij: & eundem contra primitiuam Eccleſiam impugnarunt hæretici ab ea olim damnati: nam Manichæi docebant Imagines Chriſti non eſſe colendas, ſed res eſse phantaſticas, vt teſtatur S. Auguſtinus contra Fauſtum lib. 20. cap 1. & poſtea ipſa Eccleſia in Concilio Nicæno 2. congregata.

Idem 4. Sæculo tenebant Ariani hæretici, & hanc ob cauſam in Synodo Nicæna Act.6. Euſebius tanquam Arianus accuſabatur. Ergo vel errauit primitiua Eccleſia hanc hæreſim reprobando, vel errant moderni Sectarij eam amplectendo.

III. Probatur autem Catholica veritas primò, Quia in Scripturis aliquæ creaturæ rationis expertes dicuntur honorandæ, propter ordinem ſingularem quem habent ad Deum & res diuinas, ſicut habent Imagines ad Chriſtum, & Sanctos. Nam de Arca teſtamenti dicitur. *Pſalm 98. Adorate ſcabellum pedum eius quia Sanctum eſt.* Et Exod. 25. verſ. 18. iuſſit Deus Moyſem ſupra Arcam fœderis collocare duos Cherubinos aureos, quibus ſimul cum Arca honos deferebatur: *Facite duos Cherubim aureos, & productiles ex vtraque parte oraculi.* Denique Num. 21. verſ. 8. Deus mandauit erigi ſtatuam ſiue imaginem ſerpentis æneam, quæ populo in veneratione fuit, tum quia ex eius aſpectu à ſerpentum morſu ſanabantur, tum quia figura erat Chriſti in Cruce pendentis. Ergo etiamſi Imagines ſint rationis expertes, poteſt illis deferri aliquis honor, quid ad ipſum Deum, Chriſtum, aut Sanctos Dei amicos referatur.

IV. Opponunt Sectarij, Catholicos honorando Imagines committere idololatriam, & peccare contra diuinum præceptum *Deuteronom 4. Non facies tibi ſculptile vt adores illud*, & alia huiuſmodi loca quibus in Scripturis idololatria prohibetur. Sed hæc fruſtrà, & malignè Catholicis obijciuntur, cùm apertè profiteantur ſe non facere ſibi ſculptile, aut Imagines, vt illas adorent more gentilium. Illorum enim doctrina de cultu Imaginum initio huius capitis ex Tridentino declarata, à tali adoratione, & cultu longiſſimè remota eſt. Quomodo ergo poſſunt exercere illum cultum quem ipſi damnant ac deteſtantur? Aut qua fide poſſunt Miniſtri, qui hæc ſciunt & legunt, talem calumniam Catholicis affingere vt eos populo reddant exoſos. Vera certè fides nunquam per tales artes , ac fraudes propagata fuit.

V. Probatur ſecundò, ex perpetua Eccleſiæ conſuetudine iam inde à temporibus Apoſtolorum depingendi, & prædicto modo colendi Imagines Chriſti, & Sanctorum. Ipſe enim Sanctus Lucas Euangeliſta venerationis ergo B. Virginis Imaginem depinxit , vt teſtatur antiquiſſimus Metaphraſtes in vita S. Lucæ.

Secundi poſt Chriſtum ſæculi conſuetudinem refert Methodius *Orat. 2. de Reſurrect.* Quas quidem ex auro Imagines conflamus Angelorum, ipſius principatus & poteſtates referen-

tes, eas ad honorem, & gloriam Dei confitemur.

Sanctus Athanaſius tertio circiter ſeculo, *ad Antioch. cap.*38. Abſit vt quemadmodum Græci faciunt, nos Chriſtiani tanquam Deos imagines adoremus, affectionem dumtaxat & charitatis noſtræ ſtudium erga figuram perſonæ per imaginem expreſsæ declaramus.

S. Chryſoſtom *Tom.5. in Liturgia*. Sacerdos autem egreditur .... & conuerſus ad Chriſti imaginem inflexo capite cum exclamatione dicit orationem.

S. Auguſtinus *lib.3. de Doctr. Chriſt. cap.9.* dicit, Signa vtilla diuinitus inſtituta veneranda eſse, quia honor eorum ad prototypum tranſit.

Denique S. Ambroſius in *Orat. de Obitu Theodoſij*, laudat Helenæ ſapientiam, quod Crucem Chriſti leuauerit, & ipſis Regibus honorandam expoſuerit.

Et vt ſilerent hi, aliique primitiuæ eccleſiæ teſtes, ſatis loquuntur innumera miracula in Crucis, ac Imaginum religioſo cultu fidelibus à Deo omni æuo conceſsa, quæ non poſsunt niſi in veritatis ac virtutis, non autem in erroris aut idololatriæ præmium concedi, niſi velis dicere Deum per miracula & beneficia homines ad idololatriam inuitare.

CAPVT XIII.

De Sacris Reliquijs.

I. ARgumenta ſupra allata pro Imaginum veneratione non parùm probant Sanctorum quoque corpora, reliquias, ac monumenta à fidelibus in honore piè, vtiliterque habenda eſse prout docet *Tridentin. Seſſ.25. ſub initium*.

Soli repugnant huius temporis Sectarij, cum antiquioribus hæreticis, quales erant ſecundo poſt Chriſtum ſæculo Marcionitæ, qui docebant Martyrum corpora eſse abominabilia, vt refert Magneſ. *lib.4. contra Theoſionem*: deinde poſt Diocletianum, & Iulianum apoſtatam Vigilantius, qui nolebat reliquias coli, aut illis cereos accendi, cuius hæreſim impugnat S. Hieronym. *lib.2. contra Vigil.* Videant quæſo & aduertant noſtri Sectarij quales habeant primos ſuæ doctrinæ Patres, ac Patronos.

II. Probatur porrò ex Scripturis corpora, & reliquias Sanctorum veneratione digna eſſe. Nam *lib.4. Regum cap.14.* ſic memoratur: *Proiecerunt cadauer in ſepulchro Eliſæi, quod cùm tetigiſſet oſſa Eliſæi reuixit homo, & ſtetit ſupra pedes ſuos*. Deus tanto miraculo oſtendit quanto in honore habeat oſsa Prophetæ, & tu illa honore indigna eſse affirmas.

Actorum 19. verſ.12. narratur, quomodo ſudaria & ſemicinctia a corpore Pauli deferrentur ad languidos, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur. En ipſe Deus tot prodigijs oſtendit ſe velle per reliquias Sanctorum beneficia hominibus conferre, morbos curare, dæmones expellere: ergo ſatis declarat ſe velle in illum finem reliquias illas in pretio, & honore haberi; aliàs ipſe talibus ſignis eas honorando homines vltrò in errorem induceret.

Quinimò potiùs diuina ſapientia per hunc ſacrarum reliquiarum cultum, & æſtimationem, excitat homines ad imitandum Sanctorum virtutes, & exempla, & corroborat in illis viuam fidem de futura mortuorum reſurrectione, dum vident ſanctorum hominum oſſibus ac cineribus tantam à Deo virtutem attribui, propter coniunctionem quam habuerunt cum animabus iam in gloria conſtitutis, vti loquitur Apoſtolus, *Neſcitis quia membra veſtra templum ſunt Spiritus Sancti*, 1. ad Corinthios 6.

III. Secundum argumentum quo hæc doctrina demonſtratur, eſt primitiuæ Eccleſiæ vſus, & fides indubitata; aut enim hæc penitus errauit, quod nemo admiſerit, vel errant illi, qui honorem Sanctorum reliquijs exhibendum inficiantur.

Clemens Romanus ſtatim primo poſt Chriſtum ſæculo de honore Reliquiarum id teſtatur *lib 6. conſtit. Apoſtol. cap.29.* Eorum qui apud Deum viuunt ne Reliquiæ quidem corporum ſunt inhonoratæ: ſiquidem Eliſæus Propheta poſtquam defunctus eſt mortuum ſuſcitauit .... quod quidem nunquam accidiſset niſi corpus Eliſæi ſanctum eſset.

S. Iuſtinus Martyr qui ſecundo ſæculo fidem ſuam ſanguine conſignauit, hoc quoque atteſtatur *q* 28. Sanctorum, ait, corpora, & ſepulchra Martyrum dæmonum amoliuntur inſidias, & morborum ab arte medica comploratorum conferunt ſanationes.

Sed ne adducam plura quæ peruolui Patrum, & primitiuæ Eccleſiæ monumenta. Inſtar omnium ſit prolixum, & publicum Sancti Auguſtini teſtimonium, qui primò *Epiſt.103.* ſic ſcribit: Reliquias beati Martyris Stephani non ignorat Sanctitas veſtra (ſicut & nos fecimus) quam conuenienter honorare debeamus. Deinde *lib.22. de Ciuitate Dei cap.8.* fusè exponit miracula facta per Reliquias S. Geruaſij,

Digitized by Google

uaſij, & Protaſij Mediolani, & quo modo ſe præſente cæcus fuerit ſubitò illuminatus coram innumera populi multitudine adeo vt miraculum à nullo ibi potuerit ignorari.

Et enarratis aliis prodigiis, quibus ipſe quoque teſtis interfuit, declarat quomodo dum Epiſcopus nomine Proiectus S. Stephani Martyris Reliquias publicè portaret, per flores qui Reliquias attigerunt, oculis applicatos mulier à cæcitate ſubitò liberata fuerit, populo vniuerſo Deum in ſuis Sanctis collaudante.

Pergit eodem capite S. Doctor alia quoque miracula, & beneficia exponere ex Sanctorum, & Reliquiarum cultu à Deo impetrata, quæ teſtatur intra ſuam Diœceſim fuiſſe numero ſeptuaginta.

IV. Quis quæſo his inſpectis de hac fidei veritate dubitare audeat? Niſi Auguſtino, & toti antiquitati, & primitiuæ Eccleſiæ diffidat, aut ipſi Deo qui per tot ſigna & prodigia hanc Doctrinam eccleſiæ ſuæ tam apertè teſtatam, & commendatam reddidit. Plura in hanc rem dedi Tractatu de Miraculis edito Louanij Anno *1667*.

CAPVT XIV.

De Numero Sacramentorum.

SAcramentum apud Catholicos, eſt ſenſibile ſignum, & cauſa gratiæ ſanctificantis. Numerum Sacramentorum docent eſſe ſeptenarium cum *Trid. ſeſſ. 7. de Sacram. Can. 1.* Duo tantùm propriè dicta noui Teſtamenti Sacramenta admittunt Sectarij, nempe Baptiſmum, & Euchariſtiam ſiue Cœnam Domini, quamvis nec in hoc numero omnes inter ſe conueniant.

Sed hoc argumento vnico ſatis redarguuntur: Nihil credunt eſſe de fide Sectarij moderni, quod in claro & aperto Dei verbo non continetur. Sed nullibi in Verbo Dei claro & aperto continetur, duo tantùm eſſe noui Teſtamenti Sacramenta. Ergo non eſt fide credendum duo tantùm eſſe Sacramenta.

Si reponant, in Scripturis nullibi etiam apertè dici ſeptem eſſe nouæ Legis Sacramenta. Reſpondetur, Catholicos non credere ea tantùm eſſe de fide, quæ in Scripturis clarè & disertè continentur, vt Sectarij, ſed admittunt ad Regulam fidei præter Scripturam, quando obſcura eſt, traditionem, & definitionem eccleſiæ neceſſariò pertinere, vti probauimus ſupra par. 1. cap. 7. & 8.

§ I.

De Confirmatione.

PRimò itaque Confirmationem verum eſſe Sacramentum ex Scriptura, cum primitiuæ eccleſiæ traditione conueniente probamus. Nam *Act. cap. 8.* narratur quod cùm audiſsent Apoſtoli quòd Samaritani recepiſſent verbum Dei, & baptizati eſſent in nomine Domini Ieſu: *Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum*. Atqui illa impoſitio manuum poſt Baptiſmum erat ſignum ſenſibile vi cuius conſerebatur Spiritus ſanctificans. Ergo erat Sacramentum diſtinctum à Baptiſmo, quod eccleſia ab initio Confirmationis Sacramentum appellare conſueuit. Nihil enim aliud ad propriam Sacramenti rationem requiritur, quam vt ſit ſignum ſenſibile, à Deo conſtitutum, ad conferendum gratiam ſanctificantem, ſine qua Spiritus ſanctus accipi non poteſt. Quæ inſtitutio iterùm *Act. 9. v. 6.* declaratur, vbi narratur, quomodo Paulus poſtquam in nomine Ieſu baptizauit, *impoſuit illis manus, & venit ſuper eos Spiritus ſanctus*; cum alijs donis externis, quæ illi erant annexa.

Hic autem Scripturæ ſenſus ex traditione, & conſenſu primitiuæ eccleſiæ apertè colligitur. Nam *Clemens I. Epiſt. 4.* primo ſæculo ab initio eccleſiæ illius vſum his verbis declarat. Omnibus feſtinandum eſt ſine mora renaſci Deo, & demum conſignari ab Epiſcopo, ſeptiformem Spiritus ſancti gratiam percipere ..... quia aliter eſſe perfectus Chriſtianus nequaquam poteſt..... vt à B. Petro accepimus, & cæteri ſancti Apoſtoli præcipiente Domino docuerunt. Quid quæſo in rem hanc clariùs, quid antiquius? vtpotè ab ipſo Petro, cæteriſque Apoſtolis continuò per manus acceptum.

In tertio ſæculo *Fabianus Ep. 2.* Sancti Chriſmatis confectio per ſingulos annos eſt agenda ..... quia nouum *Sacramentum* eſt.

Melchiades Papa, qui quarto poſt Chriſtum ſæculo eccleſiam gubernauit *ad Epiſcopos Hiſpaniæ* ſic ſcribit. Quæſiſtis vtrùm maius eſſet Sacramentum manus impoſitio Epiſcoporum, quam Baptiſmus? Scitote vtrumque magnum eſſe *Sacramentum*: & ſicut vnum Maioribus fit, id eſt, à ſummis Pontificibus, quod à minoribus perfici non poteſt, ita & maiori veneratione venerandum, & tenendum eſt.

S. Auguſtinus *lib. 2. contra litteras Petiliani c. 104.* in hoc, inquit, vnguento *Sacramentum* Chriſ-

Chriſmatis vult interpretari, quod quidem in genere viſibilium ſignaculorum ſacroſanctum eſt, ſicut ipſe Baptiſmus. Alios primitiuæ Eccleſiæ teſtes prætereo plurimos: quia ex his manifeſtum eſt aut primæuam Eccleſiam erraſſe, aut Eccleſiam Romanam Confirmationis *Sacramentum* ritè vſurpare.

§. II.

De Extrema Vnctione.

Sacramentum extremæ Vnctionis fundatur in Scripturis *Marc. 6.* Vbi de Apoſtolis dicitur. " Et exeuntes prædicabant vt pœnitentiam agerent, & dæmonia multa ejiciebant, & vngebant oleo multos ægros, & ſanabant. Materia autem, forma & effectus hujus Sacramenti diſtinctius declaratur Iacob. 5. *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmum, & ſi in peccatis ſit remittentur ei.*

Ex his argumentandum eſt vt ſupra: Signum ſenſibile ex inſtitutione diuina, à Presbyteris Eccleſiæ, ægris conferendum, quo cauſatur gratia remiſſiua peccatorum, neceſſariò eſt verum Sacramentum; nam vt ipſe Baptiſmus ſit verum Sacramentum, nihil aliud requiritur. Atqui extrema Vnctio eſt tale ſignum, vti patet ex Scripturis jam allegatis. Ergo Extrema Vnctio eſt verum Sacramentum.

Accedit vſus & declaratio primitiuæ Eccleſiæ, quæ non poteſt à vero Scripturæ ſenſu diſcrepare, aliàs aut ipſa, aut Scriptura falſitatis arguenda eſſet.

S. Auguſtinus *lib. 2. de Viſit. infir. cap. 4.* Olei ſacrati delibatio intelligitur Spiritus Sancti typicalis vnctio. *Et tract. de rectit. Cath. conu.* Quoties aliqua infirmitas occurrerit alicui... oleum benedictum fideliter ab Eccleſia petat, vnde corpus ſuum vngatur, & ſecundum Apoſtolum oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, non ſolum Corporis, ſed & animæ ſanitatem accipiet. Vbi vides D. Auguſtinum hanc Iacobi Apoſtoli Scripturam, cum Eccleſia Romana, de extremæ Vnctionis Sacramento admittere, & explicare.

Denique vniuerſæ Eccleſiæ primitiuę ea de re praxim & conſenſum diſce ex *Concilio Nicæno I. can. 69.* Tranſacto, inquit, anno debet Sacerdos benedicere aquam & oleum, non ſicut fit in Baptiſmo, neque ſicut benedicitur Chriſma, ſed ſicut Oleum infirmorum.

Ex his, dilemmate ſæpius formato, facilè oſtendes circa hoc Sacramentum vel primitiuam Eccleſiam, vel modernos Sectarios errare.

§. III.

De Ordine.

Sacramentum Ordinis quo Miniſtri in Eccleſia ad functiones ſacras aſsumuntur & conſecrantur, patet ex ſcripturis 1. *ad Timoth. 4.* Noli, inquit, negligere gratiam quæ data eſt tibi per Prophetiam, cum impoſitione manuum Presbyteri.

Cùm enim ad exercenda miniſteria diuina opus ſit aliqua Dei vocatione, vt declarat Apoſtolus ad Heb. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus eſt, non enim quiſquam ſibi aſſumit honorem ſed qui vocatur à Deo:* hinc neceſsè eſt ſigno aliquo ſenſibili à Deo inſtituto hanc vocationem innoteſcere, quod exprimit Apoſtolus per impoſitionem manus, qua confertur gratia, & poteſtas ſacra miniſteria exercendi, nec amplius ad veram Sacramenti rationem requiritur.

Et quidem primo poſt Chriſtum ſæculo Clemens Romanus *lib. 3. conſtit. Apoſt. cap. 27.* Ordinem Eccleſiaſticum per gradus diſtinguit in Epiſcopos, Sacerdotes, Diaconos, Lectores, Cantores, Lectores, ſubdens, Hic eſt Eccleſiaſticus Ordo & Concentus.

S. Cyprianus ſæculo tertio docet, Ordinem eſse Sacramentum quod iterari non poteſt, æquè ac Baptiſma, *in libro de Cardinal. Chriſti operibus cap. de lotione pedum*, ſic ſcribit: docemur quæ ſit Baptiſmi & aliorum Sacramentorum ſtabilitas: nam Baptiſmum repeti Eccleſiaſticæ prohibent regulæ... & nemo ſacros Ordines ſemel datos iterum renouat.

S. Auguſtinus *contra Epiſtol. Parmeniani c. 13.* Oſtendens ab Epiſcopis hæreticis ordinatos, non eſſe iterum in Eccleſia Chriſti ordinandos, Ordinem eſse Sacramentum non minùs quàm Baptiſmum apertè declarat. Si (inquit) nos malè facimus, ipſi explicent quomodo & Sacramentum Baptiſmi non poſſit amitti, & Sacramentum Ordinati poſſit amitti... ſi enim vtrumque Sacramentum eſt, quod nemo dubitat, cur illud non amittitur, & illud amittitur? neutri Sacramento injuria facienda eſt. Et iterum lib. 1. *de Baptiſmo contra Donatiſtas cap. 1.* Sacramentum Baptiſmi eſt, quod habet qui baptizatur, Sacramentum dandi Baptiſmi eſt, quod habet qui ordinatur. En quoties Ordo in ratione

H Sa-

Sacramenti Baptiſmo æquiparatur ab indubitato teſte, & Doctore iſtius primæui temporis, quod ab ipſis Sectarijs inter aurea Eccleſiæ ſæcula candido lapillo notatur.

Sed in hoc ſaltem cum Eccleſia Romana conueniunt Anglicanæ Eccleſię proteſtantes, quod admittant in vera Chriſti Eccleſia neceſſarios eſse Epiſcopos, & Miniſtros, qui ab ipſa Ordinem ſuum, & iuriſdictionem accipiunt, quamvis negent eſse Sacramentum. Nam abſque ordine non magis eorum Epiſcopis & Miniſtris quam cuivis de plebe propria eſset poteſtas baptizandi, conficiendi Euchariſtiam, aut exercendi alia Eccleſiæ miniſteria.

Verùm hinc ſumma emergit difficultas, quo modo Eccleſia Anglicana, poſtquam à Romana defecit, poſſit oſtendere ſe habere veros Epiſcopos, & conſequenter veros Miniſtros, qui per legitimam ordinationem poteſtatem ſuam à Chriſto participarunt. Nam ſine legitima ordinatione non poteſt eſse verus Epiſcopatus, ſine vero Epiſcopatu non poteſt eſse verus Clerus, ſine vero Clero nequit ſubſiſtere vera Chriſti Eccleſia.

Porrò in Anglia vltimum, qui Epiſcopalem Ordinem ſuſcepit, fuiſse Polum Archiepiſcopum Cantuarienſem apertè oſtendit Stapletonus, Hardingus, Briſto, Reynold, aliqui Catholici Doctores, qui circa ea tempora ſcripſerunt, & ad reſpondendum huic difficultati aduerſarios fruſtrà prouocarunt. Et hinc ſolidè demonſtrant neque ParKerum, qui poſt Polum Archiepiſcopi Cantuarienſis nomen in hæreſi primus vſurpauit, neque vllum ex cæteris Angliæ Prælatis ab vllis vnquam Epiſcopis fuiſse ordinatos. Aduerſarij autem de hac re toties poſtulati vt per tabulas, aut teſtes declarent à quibus Epiſcopis, quando, quo loco fuerint conſecrati, nunquam ſpatio quinquaginta annorum potuerunt legitimæ ordinationis argumentum, aut teſtimonium proferre. Quod anglicè fuſius deduxit Archiepiſc. Dubl. Talbotus tract. edito anno 1659.

Quæſtiones aliæ de ſingulis Sacramentis, & de praxi Hæreticos Eccleſiæ reconciliandi, traduntur infra in Reſolutionibus Theologicis Part. III. in fine, &c.

§. IV.

De Cœlibatu Clericorum, & votis Monaſticis.

NEgant horum temporum Hæretici paſſim omnes, Clericos, ſiue ſacros Eccleſiæ Miniſtros, ad Cœlibatum ſiue carentiam vxorum vllo iure teneri. Contrarium tam in doctrina, quam in praxi docet Eccleſia Romana.

Probatur primò, Quia Cœlibatus Clericis iam inde à tempore Apoſtolorum conſtitutus eſt, & in primitiua Eccleſia confirmatus & obſeruatus. Patet id 1. ex Apoſtolo ad Titum cap. 1. v. 7. *Oportet Epiſcopum ſine crimine eſſe ſicut Dei diſpenſatorem, hoſpitalem, benignum, ſobrium, iuſtum, ſanctum, continentem &c.* vbi præſcribitur Continentia illa quæ conſiſtit in abſtinentia ab vxoribus vti diſertè interpretatur D. Hieronymus in hunc locum & Patres alij primitiuæ Eccleſiæ in eundem ſenſum infra citandi. Idem deducit S. Hieronymus ex Apoſtolo 1. ad Corinth. cap. 5. verſ. 7 *Nolite fraudare inuicem niſi forte ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi.* Sic enim loquitur ad cap. 1. Epiſtolæ ad Titum: *Si laicis imperatur vt propter orationem abſtineant ſe ab vxorum coitu, quid de Epiſcopo ſentiendum eſt qui quotidie pro ſuis populique peccatis illibatas Deo oblaturus eſt victimas.* Et lib. 1. contra Iouinianum poſt medium: *Si laicus, & quicunque fidelis orare non poteſt niſi careat officio coniugali; Sacerdoti, cui ſemper pro populo offerenda ſunt Sacrificia, ſemper orandum eſt. Si ſemper orandum eſt, ergo ſemper carendum matrimonio.* Hæc autem (quæ præmiſi) non conſilium (vt aduerſarij volunt) ſed præceptum denunciare, apertè conuincitur ex Decretis ipſius primitiuæ Eccleſiæ, quæ hic ſubijcio.

Probatur igitur ſecundò, ex ipſo Concilio Apoſtolorum Canon. 27. Innuptis autem qui ad Clerum prouecti ſunt præcipimus, vt ſi voluerint vxores accipiant, ſed Lectores, Cantoreſque tantummodò. Vbi clarè id conceditur tantummodo Lectoribus & Cantoribus & ijs qui Minores ordines ſuſceperunt: excipiuntur autem diſertè, qui ſunt in Maioribus ordinibus conſtituti ſic vt illis vxores accipere non liceat. De hoc Apoſtolorum Decreto conformiter loquuntur primi Patres Concilij Carthaginenſis II. circa annum Chriſti 396. can. 2. vbi hanc cœlibatus legem confirmantes rationem hanc addunt: *Vt quod Apoſtoli docuerunt, & ipſa ſeruauit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus.*

Hanc porrò legem ſemper agnouiſse & ſeruaſse Eccleſiam primitiuam, patet ex Concil. Eliberitano, quod habitum eſt anno circiter Chriſti 313. vbi ſic declarat Canon. 33. *Placuit in totum prohibere Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis ac Subdiaconis poſitis in miniſterio, abſtinere ſe à Coniugibus ſuis, & non generare filios. Quod quicunque*

ſece-

fecerit ab honore Clericatus exterminetur.

Idem eodem ſæculo declarat Siricius Pontifex in Epiſtola ad Himerium Taraconenſem Epiſcopum cap. 7. *Plurimos Sacerdotes* &c. Et Innocentius I. circa annum Chriſti 400. in Epiſtola ad Exuperium cap. 1. *Propoſuiſti &c.* Extant prædicta in Conciliorum Tomo I.

Idem reperies confirmatum in Conc. Agathenſi Tomo II. Concil. anno Chriſti 506. canon. 9. *placuit etiam* &c. Et in Conc. Aurelianenſi III. anno Chriſti 537 canon. 7. *Clerici verò &c.* Ac rurſus in Conc. Aurelianenſi IV. anno Chriſti 547. can. 17. *vt Sacerdotes &c.* Et in pluribus deinceps. Hæc ſunt Teſtimonia & decreta primitiuæ Eccleſiæ cuius doctrinam Aduerſarij ſe admittere profitentur: quantum verò in hoc puncto ab ea recedant nemo non videt, niſi illi quos Venus & Cupido excæcauit.

Pergunt inſuper hi Veneris Patroni & docent, vota Caſtitatis Religioſæ, & totum (vt vocant) Monachatus ſtatum abolendum. Dicunt enim nec licitum quidem eſſe Deo Caſtitatem vouere. Imò Caluinus lib. 4. Inſtit. vota Monaſtica vocat Dæmonis retia, & ipſos Monachos Sophiſtas cucullatos, ac Schiſmaticos Eccleſiæ, diabolo deuotos. Nec minus Lutherus in ſuo Libro de Votis Monaſticis, optat eos ad exemplum Sodomæ & Gomorrhæ igne & ſulphure cœleſti demergi.

An fortè tanta bile contra Monachos illi exardeſcunt quia per Auguſtinum Monachum Anglia, & per alios ſimiles Regiones orbis plurimæ Eccleſiæ Romanæ doctrinam amplexæ fuerunt, & aſſiduò amplectuntur. An quia ſuo exemplo, & prædicatione vbique terrarum Caſtitatem, continentiam, & à ſingulis erroribus, & vitijs abſtinentiam, inter ipſos fideles ſtrenuè induxerunt, eaſdemque virtutes ad ſalutem neceſsarias iiſdem medijs hodie conſeruant. Vide quæſo, quiſquis es modernus, ſingulorum Ordinum annales, aut ſi malis, Baronium, Spondanum, & alios hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Scriptores.

Expende inſuper, an Monachorum inſtitutum non ſit in Eccleſia ſine comparatione Nouatorum huius temporis quinto Euangelio antiquius. An non etiam in vetere lege Elias, & Eliſæus, & alij eorum inſtitutum ſemper ſecuti ſine vxoribus & diuitijs in hoc mundo vixerunt? Audi primitiuæ Eccleſiæ teſtem S. Hieronymum in Epiſtola ad Ruſticum: *Filij*, inquit, *Prophetarum qui Monachos in veteri Teſtamento legimus, ædificabant ſibi caſulas prope* fluenta Iordanis: & turbis vrbium derelictis polenta, & herbis agreſtibus victitabant. Et ab ipſo exordio Legis nouæ Ioannes Baptiſta in continentia & rerum abdicatione in ſolitudine ſe Monachorum Ducem præbuit, vt notant paſſim Patres cum S. Chryſoſtomo Homil. 1. in Marcum. Hunc porrò Statum approbarunt & commendarunt prolixè ipſi Patres primitiuæ Eccleſiæ, vti videre eſt in S. Dionyſio D. Pauli Apoſtoli diſcipulo in Epiſtola ad Demophilum monachum: & in libro de Eccleſ. Hierarchia capit. 6. vbi prolixè Monaſticæ profeſſionis formam deſcribit.

Idemque præſtat S. Auguſtinus in Tractatu de vita communi Clericorum, & alij paſſim Patres. Sed & ipſo facto idem Inſtitutum ſecutus eſt S. Auguſtinus plureſque alij; ac tempore ſubſequenti S. Benedictus, Bernardus, Dominicus, Franciſcus, alijque votis monaſticis alligati, quorum continentia, puritas, ac ſanctitas vitæ miraculis manifeſtis à Deo comprobata, & toto orbe agnita, incontinentiæ ſuæ ruborem Aduerſarijs meritò incutiat.

Hinc nimis manifeſtum eſt, continentiam rem eſse bonam, & Deo acceptam. Nunc ſubſumo: Atqui manifeſtum eſt Deo gratum eſſe rem bonam vouere, vti patet ex innumeris Scripturæ Locis, vt Pſ. 75 v. 12. *Vouete, & reddite Domino, &c.* Ergo licitum & ſane laudabile eſt Deo Caſtitatem vouere. Idque magis in particulari indicat illud oraculum Chriſti Matth. 19. v. 12. *Et ſunt Eunuchi qui ſe ipſos caſtrauerunt propter regnum cælorum*. Et vt doceat rem eſse Conſilij addit. *Qui poteſt capere capiat*. Rurſus Conſilio tam arduo præmium annectit immenſum Matth 19. v. 27. *Qui reliquerit domum, vel fratres aut ſorores, aut Patrem aut Matrem, aut Vxorem &c. centuplum accipiet & vitam æternam poſſidebit*. Quam verò preſsè Apoſtolus in commendando ſtatu continentiæ, Chriſti doctrinam ſecutus fuerit, fuſius ipſe deducit 1. ad Corinth. 7. *Beatior erit ſi ſic permanſerit ſicut & ego, &c.* Neſcio quis hæc niſi ſurdus, non audiat, niſi cæcus, non videat & intelligat.

§. V.

De Baptiſmo Infantium.

NEgant Anabaptiſtæ infantes eſse baptizandos tum quia exiſtimant illos non contraxiſse peccatum originale: tum quia cenſent illos non eſse capaces Baptiſmi, eo quod ſint incapaces fidei profitendæ, quam Chriſtus ad Baptiſmũ prærequirit Matth. 29. verſ. 19.

verſ. 19. Docete omnes gentes baptizantes eos &c. item Marci 16. verſ. 16. Qui crediderit & baptizatus fuerit ſaluus erit: atqui infantes non poſſunt credere, ergo nequeunt etiam baptizari.

Sed Catholica doctrina eſt, Baptiſmum ad ſalutem eſſe neceſſarium etiam infantibus. Probatur primò, Quia infantes ſunt capaces peccati originalis, vti definitum eſt generaliter in primitiua Eccleſia contra Pelagianos tempore S. Auguſtini, pro quo & ipſe Apoſtolicam agnoſcit traditionem lib. 10. de Geneſi cap. 23. Atqui in nouo Teſtamento nullum eſt remedium ordinarium contra peccatum originale præter Baptiſmum: Ergo infantes ſunt capaces Baptiſmi, illoque indigent pro remedio peccati originalis. Quod autem infantes capaces ſint gratiæ juſtificantis clarum eſt ex oraculo Angeli ad Zachariam de Ioanne Baptiſta Luc. 1. v. 15. *Et Spiritu ſancto replebitur adhuc ex vtero matris ſuæ.*

Probatur ſecundò, ex Scripturis in quibus dicuntur baptizatæ integræ familiæ, in quibus dubitandum non eſt aliquos etiam infantes fuiſſe, vti patet Actor. 16. v. 15. *Cum autem baptizata eſſet Lydia & domus eius.* Et eodem capite verſ. 33. *Baptizatus eſt ipſe, & omnis domus eius continuo:* vbi Tò *omnis* etiam infantes comprehendere debet. Denique 1. ad Corinthios cap. 1. v. 16. Baptizaui autem & Stephanæ domum. Quomodo fieri poteſt vt qui populo imponunt ſe Scripturis ad ammuſſim adhærere tam manifeſtis ejus teſtimonijs ſuum imbecille judicium præferre audeant?

An non demum acquieſcent, ſi hunc fuiſſe ſenſum & praxim primitiuæ Eccleſiæ (in quam jurant) ex ipſo S. Auguſtino qui in ea vixit & præ alijs floruit apertè comprobemus? De ea ſic diſertè teſtatur. lib. 10. de Geneſi cap. 23. Conſuetudo matris Eccleſiæ in baptizandis paruulis nequaquam ſpernenda eſt, nec vllo modo ſuperflua deputanda, nec omninò credenda, niſi Apoſtolica eſſet traditio. Vbi pro baptiſmo infantium manifeſtam agnoſcit Apoſtolorum traditionem: & iterum expreſſius lib. 4. de Baptiſmo cap. 24.

Ad fundamentum Aduerſariorum, quod baptizandi debeant prius in fide doceri, depromptum ex Matth. cap. 28. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris &c.* Reſpondeo, Chriſtum ibi præſcribere ordinem quo Apoſtoli deberent procedere in Baptiſmo infidelium adultorum, ad quorum conuerſionem illos tunc mittebat. Nempe vt primò, gentiles adultos in fide inſtruerent: Secundò vt eos ſic inſtructos baptizarent: tertiò vt docerent illos Dei præcepta ſeruare. Vbi manifeſtum eſt Chriſtum non de omnium, ſed de adultorum ad fidem conuertendorum baptiſmo loqui. Baptiſmum autem omnibus in communi adeoque infantibus neceſſarium declarat Ioannis 3. v. 5. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto non poteſt introire in Regnum Dei.

Mirum ſanè eſt hanc hæreſim contra conſenſum totius Eccleſiæ, etiam primitiuæ, vt oſtenſum eſt, permitti in Hollandia & Anglia tantoperè graſſari: cum nec ipſi hæretici Pelagiani, qui tamen Peccatum originale negabant, auſi fuerint negare Baptiſmum infantibus neceſſarium eſſe, ſaltem vt fierent capaces Regni cœleſtis conſequendi, vt diſertè teſtatur S. Auguſtinus de Hæreſibus cap. 88.

§. VI.

De Matrimonij Sacramento.

NOlunt paſſim moderni Sectarij Matrimonium eſſe Sacramentum, ſed tantum contractum ciuilem. Oppoſitum docet ſemper Eccleſia Romana.

Probatur doctrina Catholica, Quia vtraque pars conſentit, Tria ad Sacramentum requiri. Signum aliquod externum ſiue ſenſibile: Inſtitutionem diuinam: & Gratiam ſanctificantem illi annexam. Primum in Matrimonio reperiri patet ex Apoſtolo qui de illo agens pronunciat ad Epheſios 5. *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico, in Chriſto & Eccleſia.* Vbi aſſerit contractum viſibilem inter virum & fœminam apud Chriſti fideles magnum eſſe Sacramentum. Atque ita hunc locum exponunt Patres primitiuæ Eccleſiæ Hieronymus, Chryſoſtomus, Nazianzenus, cæterique, Secundùm, de Inſtitutione diuina, patet ex verbis Chriſti Matthæi 19. Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet. Vbi & vinculi connubialis inſolubilitas in nouo Teſtamento declaratur. Tertium de Gratia tali contractui matrimoniali annexa colligitur ex loco Apoſtoli ſupra citato. Nam conjunctio viri cum fœmina ſignificat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia. Hæc autem conjunctio eſt per gratiam & charitatem: & ratione hujus dicitur Chriſtus ſponſus, & Eccleſia illius ſponſa. Ergo vt matrimonium viri cum fœmina poſſit ſignificare hanc vnionem Chriſti cum Eccleſia, oportet vt ſit inter conjuges fideles non tantum vnio quædam naturalis aut carnalis, qualis etiam inter

Gen-

Digitized by Google

Gentiles reperitur, ſed etiam vnio ſpiritualis quæ in gratia & charitate conſiſtit: ac proinde Sacramentum illud matrimonij hanc gratiam conferre debet, vt in eo ſubſiſtat ſignificatio perfecta vnionis Chriſti cum Eccleſia ab Apoſtolo aſſerta.

Hic autem ſenſus Scripturæ ac primitiuæ Eccleſiæ ab illius æui Patribus communi conſenſu declaratur, ac nominatim à S. Auguſtino tam alibi quam in lib. de bono coniugali cap. 18. *In noſtrorum Nuptijs plus valet Sanctitas Sacramenti, quàm fæcunditas vteri.* Et ibidem cap. 24. *Bonum nuptiarum per omnes gentes, & omnes homines in cauſa generandi eſt, & in fide caſtitatis: quod autem ad populum Dei attinet, etiam in Sanctitate Sacramenti, per quam nefas eſt etiam intercedente repudio, alteri nubere.*

Hæc ad conuincendum rationem Sacramenti in Matrimonijs fidelium abundè ſufficiunt contra modernos Aſſeclas Lutheri ac Caluini, qui *lib. 4. Inſtitut. cap.* 19. audet impudenter aſſerere, Sacramenti rationem non magis con venire Matrimonio quàm agriculturæ aut arti ſutoriæ.

Plura de Matrimonio, & de ſingulis Sacramentis in Conc. Tridentino definita, & à Cardin. Bellarmino ſuſius explicata, annotatis vtriuſque locis hic opportunè ſubijcio, ſi quando opus fuerit ſtudioſo Lectori ea prolixius inveſtigare.

Dogmata alia de ſingulis Sacramentis à Tridentino definita, & à Bellarmino fuſè explicata indicantur.

D*E Baptiſmo*, Trident. Seſs. 7. Canonem 1. Explicat Bellarminus Tomo III. pag. 277. & 303. Canonem 2. expl. Bel. pag. 215. & 221. Canon. 3. Bel. 251. Canon. 4. Bel. 88. Canon. 5. Bel. 221. Canon. 6. Bel. 260. Canon. 7. Bel. 260. & 266. Canon. 8. Bel. 260. & 269. Canon. 9. Bel. 260 & 270. Canon. 10. Bel. 260. 272. Canon. 11. Bel. 164. Canon. 12. Bel. 241. Canon. 13. Bel. 241. Canon. 14. Bel. 241.

De Confirmatione. Trid. Seſs. 7. Canon. 1. explicat Bel. 299. Canon. 2. Bel. 318. Can. 3. Bel. 331.

De Euchariſtiæ Sacramento Trid. Seſs. 13. Canon. 3. expl. Bel. pag. 591. 606. 660 Canon. 4. Bel. 591. Canon. 5. Bel. 648. Canon. 6. Bel. 640. 699. Canon. 7. Bel. 591. Canon. 8. Bel. 359. Canon. 9. Bel. 372. Canon. 10. Bel. de Sacerdotio Canon. 11. Bel. 650. 651.

De Sacrificio Miſſæ, Trid. Seſs. 22. Can. 1. Bel. 712. Canon. 2. Bel 795. 799. 805. Canon. 5. Bel. 811. Canon. 6 Bel. 852. Canon. 7. Bel. 832. Canon. 8. Bel. 712. Canon. 9. Bel. 621. 828.

De Pœnitentiæ Sacramento, Trid. Seſs. 14. Can. 1. Bel. 914. Canon. 2. Bel. 930. Canon. 3. Bel. 914. Canon. 4. Bel. 914. Canon. 5. Bel. 905. Canon. 6. Bel. 11028. Canon. 7. & 8. Bel. ibidem Canon. 9. Bel. de abſolutione. Canon. 10. Bel. 83. & de Sacerdotio. Canon. 12. Bel. 1090. Canon. 13. Bel. 110. 1104. Canon. 15. Bel. 1098.

De Extrema Vnctione, Trid. Seſs 14. Canon. 1. Bel. 1248. 1258. Canon. 2. Bel. 1262.

De Ordinis Sacramento, Trid. Seſs. 23. Canon. 1. Bel. 1280. Canon. 2. Bel. 1277. Canon. 3. Bel. 1216. Canon. 4. *Bel.* 1280. Canon. 5. *Bel.* 1282. Canon. 7. *Bel.* 1274.

De Matrimonij Sacramento, Trid. Seſs. 24. Canon. 1. *Bel.* 1286. Canon. 2. *Bel.* 1324. Canon. 3. *Bel.* 1400. Canon. 4. *Bel.* 1364. Canon. 5. Bel. 1336. Canon. 6. *Bel.* 1376. Canon. 7. Bel. 1343. Canon. 8. *Bell.* 1337. Canon. 10. Bel. 1423. Canon: 11. *Bel.* 1427. Canon. 12. Bel. 1425.

§. VII.

De Cæremonijs, quibus vtitur Eccleſia Romana.

SIcut dæmon Crucem, ita horrent Sectarij moderni Cæremonias Eccleſiæ Romanæ, quales ſunt quæ adhibentur in adminiſtratione Sacramentorum, vt in *Baptiſmo* Exorciſmi, Cruces, Exſufflationes ſatanæ &c. Item. *Benedictiones* aquæ, quam dicimus benedictam, olei ſacri, cinerum, ramorum, veſtium Sacerdotalium, &c Item, Inſtitutio Feſtorum, Vigiliarum, nec non Roſaria, Cruces &c.

Docent enim Aduerſarij 1. ſuperſtitioſum ex his, aut ſimilibus vti, niſi illis tantummodò quæ in Scripturis exprimuntur. 2. Eccleſiam poteſtatem nullam habere Cæremonias aliquas inſtituendi. Sic inter alios *Caluinus*, Cæremonias illas, ac præcipuè in *Baptiſmo* Exorciſmos & Exſufflationes, non ratione, ſed vulgari petulantia aggreditur lib. 4. Inſtitutionum, cap. 15. & 19. Vbi ait eſse, *aduentitiam farraginem, Satanæ impoſturam; ludibrium, nugas, theatricam pompam, exoticas ſordes, &c.*

Probatur autem ſolidè Catholica veritas; Primò, Licitum erat Eccleſiæ veteris Teſtamenti aliquas Cæremonias ſacras ſibi congruentes inſtituere. Ergo etiam Eccleſiæ Noui Teſtamenti: cui conſtat circa Sacramenta &c. etiam plus conceſsum poteſtatis, vt ipſi

Digitized by Google

Aduerſarij prædicant. Antecedens clarè conſtat ex libro *Eſtheris*, *cap.9.* vbi Synagoga Iudæorum auctore Mardochæo inſtituit nouum diem Feſtum omnibus celebrandum, qui tamen à Deo antea inſtitutus non fuerat. Idem alio tempore factum conſtat ex Libri *Iudith*, *cap. vlt. Dies autem victoriæ huius feſtiuitatis ab Hebræis in numero Sanctorum Dierum accipitur; & colitur à Iudæis ex illo tempore vſque in hodiernum diem*. Simile eſt in Machab. lib. 1 cap. 4. vbi conſtituitur Dedicatio altaris, & illius Feſtum, ad quod celebrandum *Ioann.* 10. conſtat ipſum Chriſtum in Hieroſolymam aſcendiſſe. Neque hic refert quod Sectarij libros illos fortè pro Canonicis non admittant, ſufficit enim in hoc puncto admitti pro legitima eorum temporum hiſtoria.

Probatur etiam ſecundò ex Nouo Teſtamento *Actorum cap.* 15. vbi Apoſtoli in Concilio congregati nouam Cæremoniam conſtituerunt, vt Gentiles conuerſi abſtinerent *à Sanguine & ſuffocato*: quæ quidem Cæremonia nuſpiam à Deo niſi ſolis Iudæis præſcripta fuerat, & iam per Chriſti mortem cum cæteris abrogata, vnde & *Actorum* 16 dogma Apoſtolorum appellatur. Nulla autem eſt ratio, cur iam non poſſit Eccleſia, quod tunc poterat conſtituere ex ordinaria gubernandi poteſtate à Chriſto conceſſa, quam ſupra de poteſtate Eccleſiæ agentes latius probauimus.

Confirmatur, Quia aliæ fuerunt poſtea in alijs Cæremonijs diſſentiones, quas ſua authoritate determinauit Eccleſia, de delectu ciborum, de diebus feſtis, de peregrinationibus, vigilijs, cereis, aliiſque cæremonijs, propter quas impugnatas inter Hæreticos numerati ſunt Encratitæ apud Epiphanium *hæreſi* 46. & apud S Auguſtinum *hæreſi* 23. Item Manichæi qui pluribus Eccleſiæ cæremonias oppugnabant apud eundem S Auguſtinum *lib.* 20 *contra Fauſtum cap* 4. & 5. Poſtea Euſtaciani apud Socratem *lib.* 2. *cap.* 33. Denique Vigilantius apud S. Hieronymum in ipſius *libro contra Vigilant.* & plures alij.

Hæc penè omnia, ac ſi præſentia tempora ſpectaret, neruoſè complectitur S Auguſtin. pro Exorciſmo, & pari ratione pro alijs Eccleſiæ Romanæ cæremonijs agens contra *Iulianum Pelagianum lib.* 6. *cap.* 2. *Verum eſt*, inquit, *quod antiquitus veraci fide Catholica prædicatur, & creditur per Eccleſiam totam, quæ filios fidelium nec exorcizaret, nec exſufflaret, ſi non eos de poteſtate tenebrarum, & à Principe mortis erueret; quod in libro meo, cui velut reſpondes, poſitum eſt. Sed tu id commemorare timuiſti, tanquam ipſe à toto orbe exſufflandus eſſes, ſi huic exſufflationi, qua Princeps mundi & à paruulis eijcitur foras, contradicere voluiſſes.*

Et ibidem, idem Auguſtinus cap. 29. contra Iulianum pro cæremonijs illis citat adhuc Eccleſiæ primitiuæ Patres antiquiores, ac ſubdit: *Hos iſte audeat dicere Manichæos, & antiquiſſimam Eccleſiæ Traditionem iſto nefario crimine aſpergat, qua exorcizantur, & exſufflantur paruuli. Nos autem paratiores ſumus cum illis viris, & cum Eccleſia Chriſti in huius fidei antiquitate firmata, qualibet maledicta, & contumelias perpeti, quam Pelagiani cuiuslibet eloquij prædicatione laudari.* Quid poſſit hodie magis appoſitè pro hac Eccleſiæ Romanæ doctrina contra Caluinum, & alios eius aſſeclas intorqueri?

Ad hoc quod paſſim obijciunt, Cæremonias illas nec gratiam conferre, nec ad aliud quam inanem pompam, & oculorum ludibrium valere.

Reſpondeo. Nos hoc illis non attribuere, vt ex opere operato cauſent gratiam ſicut Sacramenta, quod Aduerſarii imperitè ſupponunt. Aſſerimus tamen illas aliunde multas magnaſque vtilitates fidelibus adferre 1. Quia per illa ſigna externa homines rudes, aut in diuino cultu torpentes mirificè ad pietatis feruorem excitantur. 2. Cæremoniæ illæ viſibiles inſtruunt viuacius fidelium mentes in fidei myſterijs, quàm ſola verba, aut Scripturæ, quas modo va dè mortuo percipiunt, aut intelligunt. Sic benedictio & applicatio Cinerum ſignificat illis pœnitentiam, & viuam mortis memoriam, ac præparationem. Cæreus Paſchalis gloriam & ſplendorem Reſurrectionis Domini. Palmæ Benedictæ, victoriam Chriſti, ſuorumque fidelium de Dæmone & peccato. Formationes Crucis, memoriam Paſſionis Chriſti. Aqua benedicta, puritatem & ablutionem animæ, per actus pios, & meritorios quos in huius applicatione eliciunt, & ſic de cæteris. 3. Per Cæremonias illas, quaſi per Emblemata, myſteria ſacra plurimum exornantur, & eluceſcunt, ac Fideles fidem ſuam proteſtantur, & ab hæreticis diſcriminantur. 4. Ex eccleſiæ inſtitutione vim accipiunt, per modum Inſtrumenti, ad arcendas fraudes & præſtigia dæmonum, vt exorciſmi & exſufflationes in Baptiſmo, abrenunciatio ſatanæ, fidei profeſſio, tactus aurium, & narium, aut aliorum ſenſuum, aut partium inunctio in alijs Sacramentis. Certè conſtat ex Scripturis, Chriſtum Apoſtolis, & Eccleſiæ *dediſſe poteſtatem eijciendi dæmonia*. Marci 3. verſ. 15. ac conſequenter inſtituendi ſigna ſacra quibus id in Chriſti nomine præſtare poſſint.

Deni-

Digitized by Google

Denique hic ipſum Caluinum, eiuſque aſſeclas modernos aggredior. Caluinus ipſe, in ſuo *Libello de formula Sacramentorum adminiſtrandorum*, has Baptiſmi Cæremonias in Scriptura non expreſsas præſcribit. 1. Vt infans deferatur ad Baptiſmum die Dominico, vel alio die celebri: en cæremoniam temporis in Scriptura non expreſſi. 2. Vt qui infantem deferunt interrogentur, an ſpondeant ſe infantem adultum inſtructuros, & vt illi certum nomen imponatur. 3. Vt forma Sacramenti pronuncietur lingua vernacula. 4. Vt recitetur tunc Symbolum Apoſtolorum, oratio Dominica, & aliæ preces. Si has, & ſimiles Cæremonias ex præſcripto Caluini admittant Aduerſarii, qua fronte, aut veritatis ſpecie, alias Eccleſiæ Romanæ Cæremonias impugnant, quales à tempore Apoſtolorum in primitiua eccleſia vſurpatas, ſupra ex ipſius eccleſiæ primitiuæ teſtibus & Patribus dilucidè demonſtraui mus.

CONCLVSIO.

Aduerſus modernos vulgi errores à vera Fide retrahentes.

HAec quicunque legis, quicunque audis, aperi tandem oculos, tuæque fœlicitati gratulare; quod ſemotis popularium errorum tumultibus, licuerit in veritatis Sacrarium introire, & ex ſinceris primitiuæ eccleſiæ ſuffragijs ancipitem animæ tuæ litem dirimere, ex qua pendet Regni nunquam perituri ſecura poſſeſſio. Acquieſce illis Iudicibus, primæ ius quos ipſe erroris expertes eſſe agnoſcis: ſequere illos Duces quos non dubitas per rectam Fidei ſemitam ad ſalutis æternæ metam perueniſſe. Atque ex aduerſo obliquam crede Nouatorum viam, quam antiquitas ignorat, quam ſacrarum Litterarum oracula refellunt, quam ratio ipſa tot modis de viam & præcipitem eſſe demonſtrat. Vbi tot Tibi veritatis teſtes ad viam ſalutis facem præferunt, nullum ſupereſt erroris periculum, nullum ignorantiæ patrocinium.

At, inquis, longè alia Miniſtri noſtri, quàm Patrum libri, declamant. Quid inde? Veritas non eſt clamor, nec Miniſtri ſunt Patres Eccleſiæ. Clamitant fortiſſimè circumforanei dum merces adulterinas commendant; tuum verò eſt, ne decipiaris, clamorem à veritate diſcernere. Miniſtri tui ad buccinandam Lutheri doctrinam contra Eccleſiam Romanam magno ſtipendio, & amplis eccleſiæ ſpolijs conducti ſunt, hac arte familiam ſuſtentant vxores ornant, filias elocant, pro domo ſua, non pro ſalute tua negotiantur: huius tibi curam relinquunt, qui breui ſtabis ante tribunal Chriſti, pro teipſo rationem redditurus.

Confugies fortè ad populare argumentum. Viuimus fælices aſpirat cœlum, omnibus fortunæ donis cumulamur; iacent paſsim in tenebris & inopia Romanæ Religionis cultores; manifeſtis igitur cœli fauoribus Lutherana religio comprobatur. At vide quæſo, quantùm tibi fortunæ ſplendor mentis aciem obnubilet. Viuit fœlix imperium Turcarum, maxima orbis parte dominatur, ad extremum mundi angulum relegatus eſt Lutherus, ſi cum Mahomete conferatur. Manifeſtis igitur cœli documentis præ cæteris omnibus Mahometi religio commendatur. Si igitur Fortunam non colis, ſed Chriſtum, ipſum audi longè alias Eccleſiæ ſuæ notas ingerentem *Ioan. 16. verſ. 20.* Vos contriſtabimini Mundus autem gaudebit. Et *verſ. 33 Vos quidem in mundo preſſuram habebitis, ſed confidite quia ego conuici mundum.* Vera Chriſti Eccleſia in ſtabulo & pauperie cœpit, in preſſuris tyrannorum creuit, per Crucē & inopiam adoleuit. Aliam ad cœlum viam tuus Tibi genius, non Chriſtus commondat.

Sed quomodò, inquies, fieri poteſt vt tot Viri graues, vita & virtutibus in Republica Lutherana conſpicui à veritate & ſalute aberrent? Virtutem ſi à Fide ſeiungas, nil niſi virtutis inane ſimulacrum oſtentas. Veritas & virtus comites ſunt Indiuiduæ: abſque veritatis conſortio nulla virtus adeò ſpecioſa eſt, vt in Dei conſpectum admitti poſſit, teſte Apoſtolo; *Sine Fide impoſſibile eſt placere Deo.* Notæ tibi ſunt Reipublicæ olim Romanæ virtutes eximiæ, mira prudentia, clementia ſingularis, decantata toto orbe iuſtitia. Tanto virtutum comitatu, vera fide deſtituto, orbis quidem imperium, ſed non cœlum obtinuit, Perierunt Cæſares, ardent Catones, cruciantur graues illi Reipubl. Patres, olim oſtro ſplendidi, nunc in flammis nunquam extinguendis purpurati.

Non igitur te detineat inanis illa virtutum Vmbra, quā nihil fallacius. Non aura fluctuantis Populi qua nihil incertius. Non ſpecioſa Fortunæ crepundia, quibus nihil in vita fugacius. Non voluptatum blandæ Syrenes, quæ te à recto veritatis curſu in errorum ſyrtes abducant. Periculoſa eſt omnis ad ſalutem remora. Præterit vita, feſtinat mors, iudicium præ foribus expectat: dum tempus ſinit viam tutam amplectere. Nulla enim ſatis magna eſt ſecuritas, vbi periclitatur Aeternitas.

Digitized by Google

Genius fallax Nouatorum quomodo cauendus.

COmmune vitium eſt naturæ lapſæ, Antiqua faſtidire, ad Noua ſemper anhelare: Semper, inquit Seneca, præſentibus eſt infeſta leuitas, & proprium eſt ægri animi, nihil diu pati. Hinc paſſim noua videndi, delibandi, audiendi, ſumma cupido. At quoniam Veritas, & virtus perſtat ſemper immutabilis, & nouitatis neſcia, hinc Nouatorum commune ſtudium eſt, nouitatem falſæ doctrinæ, Veritatis, ac virtutis fuco conueſtire. Suos igitur errores his artibus, ac pigmentis decoratos, tanquam Patrum antiquorum, S. Auguſtini, & ipſius Scripturæ oracula, incautis proponunt. His accedit proponentis gratia, frons blanda, lepor ſtyli, & conciliatrix animorum facundia, quibus ſimpliciores capi neceſſe eſt, niſi ſæpius recolant neceſſarium illud Chriſti monitum: Venient ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.

Illi verò Nouatores ex aduerſo, ne Lupinam hanc animas perdendi Rabiem detegas, blandum illi Charitatis nomen imponunt: Miſeret illos tui erroris, dolent te à Pontifice & eius aſſeclis in fraudem induci, tuum ſtatum miſerum & infelicem altè ingemiſcunt. Sed ſi ad fucatam hanc Charitatis ſpeciem ritè attendas, facilè deprehendes illam in vocis ſonitu conſiſtere, nec omne aurum eſſe quod lucet. Bractea quædam Charitatis tibi oſtenditur, vt de tuo lapſu nimis credulo, nouitatis Authores triumphum agant. Hac arte fraudulentæ Charitatis graſſati ſunt omnium temporum Nouatores, quorum blanditias, ac fauores, & ipſa dona vt ſuſpecta habeas cautè monet his verbis S. Auguſtinus *lib. 2. de Symbolo c. 13.* Lupus eſt, agnoſcite, Serpens eſt, eius capita conquaſſate: Blanditur, ſed fallit, multa promittit, ſed decipit. Venite, inquit, defendam: ſi neceſſitas eſt, paſcam: Si nuditas, veſtiam. O lupe male! O Serpens inique! Veſtis nudum, vt expolies intus Chriſto Veſtitum. Paſcis eſurientem, vt animæ auferas cibum cœleſtem.

Sed nec ab vna mentitæ Charitatis ſpecie cauendum: Nouit id genus hominum, vt aptius fallat, reliquas etiam Virtutes adulterare. Vt tibi cautus videaris, ne oculis etiam tuis nimium credas, dum prima fronte externa probitatis, & modeſtiæ ſpecies oſtentatur. In vaſe etiam aureo venenum non raro propinatur. Eſt, inquit *Origenes*, quædam etiam diaboli caſtitas; eſt etiam diaboli modeſtia, grauitas, demiſſio. Hinc rectè monet *S. Ambroſ. lib. 7. in Luc. c. 10.* Caue verſutæ diſputationis venena, animam petunt, guttur inuadunt, vitalibus vulnus infligunt.... Nec vos moueat quod formam prætendere videntur humanam, etſi foris homo cernitur, intus beſtia fremit.

Vſque adeo potens eſt in propinandis erroribus forma iſta ementitæ virtutis, vt non rarò viris etiam perſpicaciſſimis fucum fecerit. Apollinarem hæreſiarcham peſtiferos olim errores diſſeminaſſe, nemo eſt etiam Sectarius qui modò non agnoſcit. Ille ipſe non exiguo tempore fallaci ſpecie ſimulatæ virtutis, viris maximis illudere potuit. Hoc de ſe, aliiſque fatentem audi *Epiphanium*. Hæreſi 77. Egregius ille, ac venerabilis ſenex, quem nos & beatæ memoriæ Papa Athanaſius, imo verò Catholici omnes vnicè dileximus Apollinarius Laodicenus, huius dogmatis author & propugnator extitit, neque nos veroſimile putabamus à tanto viro errorem iſtiuſmodi profectum. Nec minus Pelagij ſpecie graui, & modeſta captus fuit S. Paulinus, & alij viri doctrina conſpicui. Neſtorij ſeuera frons, & oſtentata in publico macies, ac continentia, quam multos in ipſius errores induxerit, nobis deſcribit *Theodoretus* lib. 4. c. 12. vbi ſic concludit, Hoc habitu, & hac ſimulatione populum ineſcans, magnam ætatis partem tranſegit, Chriſtianus videri potius, quam eſſe ſtudens.

Hanc artem à priſcis illis quis non videt quam bellè hauſerint plurimi noſtri temporis Sectarii, in tradenda dogmatum nouitate ad morum ſeueritatem, ad doctrinæ rigorem, ad nouam Eccleſiæ reformationem toti compoſiti. Quorum verſutias niſi quis habeat exploratas, nihil propius erit, quam vt in fraudem inducantur, ſi fieri poteſt, etiam electi.

Hoc ne Tibi, quiſquis es, vnquam eueniat, Remedia quædam in promptu eſſe debent. Primò, in nouis Scriptis, & primis congreſſibus, non temerè credere, ſed aſſenſum ſuſpendere, & rem vlteriori ſapientum iudicio ponderandam reſeruare; ne quidem Angelo ſalutanti, & nouum myſterium annuncianti aſſenſum præbuit Virgo prudentiſſima, niſi prius mature expenderet, *Qualis eſſet iſta ſalutatio*. Secundò, ſuſpectam habere doctrinam omnem à communi Eccleſiæ conſuetudine abhorrentem. Tertiò, Si hac ratione doctrinæ ſinceritatem nondum ſatis perſpectam habeas, reſtat Remedium omni æuo certiſſimum: Illam ad Lydium veritatis lapidem explorare, hoc eſt, ad Petram immobilem doctrinæ Apoſtolicæ, quam nobis ſine periculo erroris exponit Chriſti in terris Vicarius, cui ipſe Chriſtus oues ſuas ſinceræ do-

ctri-

Digitized by Google

ctrinæ pabulo in vitam æternam alendas commiſit. Quem in decidendis Fidei, morumque Controuerſiis Iudicem eſſe infallibilem ſupra demonſtrauimus.

EPITOME,

ET COHAERENTIA

Tractatuum Præcedentium, In vna Demonſtratione euidenti.

Qua omnes in toto Mundo à vera Religione diſſidentes, de Religionis Romanæ neceſſitate breuiter conuinci poſſint, deductione manifeſta.

SI aliquid in mundo eſt verum, neceſſariò eſt *verus Deus*: Cum de hac veritate præ cæteris mundus penè vniuerſus ratione ductus cõſentiat: quod deducitur ſupra initio Tract. 1.

Si autem eſt *Verus Deus*, neceſſaria eſt aliqua *vera Religio*, qua verus Deus colitur. Enti enim primo, ſummo, & perfectiſſimo, à quo cætera entia in creatione & conſeruatione dependent, neceſſariò debetur ſupremus cultus, & veneratio: ſicut aliquam venerationem & obedientiam deberi parentibus, ratione originis & dependentiæ, ratio ipſa nos euidenter docet: ſupra ibidem.

Si eſt aliqua *vera Religio*, euidens eſt quod illa Religio ſit à Deo *Reuelata*. Nam etſi lumen naturæ nos doceat in genere Deum eſſe honorandum, illique obediendum, non tamen nobis oſtendit in *particulari*, quibus modis ſit honorandus; & in quibus rebus certis ac determinatis illi obtemperare debeamus: Debet igitur accedere horum à Deo determinata reuelatio.

Si eſt aliqua vera Religio *Reuelata*, perſpicuum eſt quod ea ſit Religio *Chriſtiana*. Quia de illa manifeſtè oſtendi poteſt, quod fuerit miraculosè, hoc eſt, ſola virtute diuina à Chriſto & Apoſtolis propagata, non vi armorum, aut corporis illecebris, aut aliis medijs humanis: vt ibidem ſupra elucidatur.

Si Religio *Chriſtiana* eſt vera, neceſſariò vera eſt Religio *Catholica*, ſiue *Romana*. Nam ſi veritas Religionis Chriſtianæ rectè conuincitur ex eo, quod illa modo ſuprà indicato propagata fuerit, vt omnes Chriſtiani admittunt, veritas etiam Religionis Catholicæ ex ſimili & miraculoſa in orbem vniuerſum propagatione ritè demonſtratur: quod ſupra tract. 1. cap. 3. & ſequentibus declaratur. Ergo à primo ad vltimum ſi neceſſariò verum credas *Deum exiſtere*, neceſſario credere debes Religionem Romanam eſſe veram, quod erat demonſtrandum.

Porrò, Si *Catholica* ſiue *Romana* Religio eſt vera, euidenter ſequitur eam nihil docere tanquam articulum Fidei, quod non ſit verum, adeoque immune ab omni ſuperſtitione, ac corruptela. Nam hoc ipſo quo illa Religio demonſtrata eſt vera, debet omnino libera eſſe ab omni errore in Fide diuina. Quia alias ſequeretur, Religionem Romanam eſſe veram & non veram, reuelatam à Deo & non reuelatam, Chriſtianam & non Chriſtianam, immunem ab errore in Fide & non immunem. vti præcedentia combinanti perſpicuum eſt.

Cum igitur apud omnes, etiam Sectarios, in confeſſo ſit, Religionem Catholicam Romanam, tanquam articulos Fidei diuinæ credere ac docere Inuocationem Sanctorum, Purgatorium, Tranſubſtantiationem, Primatum Pontificis, Canonem Scripturarum, Eccleſiæ Catholicæ infallibilitatem, numerum Septenarium Sacramentorum, aliaque dogmata cum quibuſcumque Sectarijs controuerſa; neceſſariò & demonſtratiuè ſequitur, nullum ex illis Dogmatibus erroneum eſſe, aut ſuperſtitionem, aut corruptelam continere.

Ex quibus clarè & demonſtratiuè concluditur, Nullam prorſus eſſe Sectam quæ non debeat Religioni Catholicæ ſiue Romanæ ſe adiungere, ſi ſuæ ſaluti æternæ proſpectum eſſe velit.

Ad hoc exequendum, vt Gratia diuina, ſine qua nihil ad ſalutem poſſumus, copioſè accedat, frequens & ſincerus ad Deum recurſus, per orationem ſequentem, aut ſimilem, ſæpius erit iterandus.

ORATIO.

DEus qui corda Fidelium ab initio Sancti Spiritus illuſtratione docuiſti. Da nobis nunc in eodem Spiritu de Religione tua vera & vnica rectè ſapere, & cum per illam Fidelibus tuis æterna Societate in cœlo gaudere. Per Chriſtum Dominum noſtrum, Amen.

Digitized by Google

TRACTATVS TERTIVS NOTAE MANIFESTAE FALSAE ECCLESIAE

IN SECTIS MODERNIS.

EXpoſuimus omnium oculis, manifeſtis argumentis, concordiam & conſenſum Scripturæ, ac Patrum primitiuæ Eccleſiæ, cum ſenſu ac mente Eccleſiæ Romanæ, in dogmatibus controuerſis cum nouis noſtri æui Sectarijs: & horum Sectariorum diſſenſum ab illis, & conſenſum cum hæreticis in primæua Eccleſia legitimè damnatis.

Nunc ex altera parte proferemus diſcordias ac pugnas Nouatorum, ac imprimis Lutheri, non tantum cum vera Eccleſia, ſed etiam cum ſacris Litteris impiè deprauatis, cum ſeipſo ſibi contrario, & cum ſuis Aſſeclis per Sectas innumeras ab ipſo diſſidentibus, dum confuſione pluſquam Babylonica idem ipſe deſtruit & ædificat, affirmat & negat, neque ſecum ipſe conſentit; dum tamen totius Eccleſiæ conſenſui ſe opponit, quod manifeſtum eſt erroris, ac Spiritus ſatanici indicium. Vt hinc tandem videant moderni Sectarii quam deuios ſibi duces in Via ſalutis elegerint, & deſertis tandem erroribus ad rectam Eccleſiæ ſemitam tempeſtiuè regrediantur.

Proponemus igitur primò, Scripturas ab illis impiè vitiatas.

Secundò, Antilogias quibus ſibi apertè contradicunt.

Tertiò, Confuſionem pluſquam Babylonicam Sectarum quæ ex illis prodierunt.

Quartò, Calumnias manifeſtas in Eccleſiam Romanam confictas.

Quintò, Impoſturas particulares *Antonij Egam, & Andreæ Sall* recentiorum Apoſtatarũ.

Sextò, Sectarum maximè modernarum dogmata particularia breuiter exponemus.

ARTICVLVS I.

Proferuntur varia loca Scripturæ ſacræ à Sectarijs fraudulenter deprauata.

NOn poteſt vera eſſe Religio quæ impoſturis & fraudibus propagatur. Nulla verò eſt impoſtura ſceleratior quam verbum Dei corrumpere, & aliquid abolere, aut adijcere, quo in oppoſitum ſenſum transferatur. Quam nefario auſu moderni Sectarij verbo Dei vim intulerint, paucis exemplis monſtrabo. Primò, vt ex corruptela tam impia de corrupta eorum doctrina iudicium feratur. Secundò, vt ex horum textuum diſcrepantia, hæreticorum Editiones corruptæ, à ſinceris ac Catholicis diſcerni poſſint, quæ ſæpe alio modo non dignoſcuntur.

In Epiſt. 2. Petri c. 1. Editio vulgata & antiquiſſima ſic habet: *Quapropter fratres magis ſatagite vt per bona opera certam vocationem veſtram & electionem faciatis*. Lutherus ſua authoritate in ſuis Scripturis deleuit, *per bona opera*: quia verba illa apertè aduerſantur eius errori, quo docet, bona opera homini ad ſalutem non conducere, ſed ſufficere ſola merita Saluatoris.

Eadem ratione, nec minori fraudulentia in Epiſt. ad Romanos cap. 3. v. 28. *Arbitramur hominem iuſtificari per fidem*, Lutherus adiungit, per *ſolam* fidem, vt iterum excludat bona opera tanquam ad iuſtitiam non neceſſaria.

In Euangelio Marci & Lucæ c. 20. v. 20. apertè legitur, *Hoc eſt corpus meum*: cuius loco imprimunt plerique Sectarij, *Hic eſt Corpus meum*, ne particula *Hoc* relata ad *Corpus* Chriſti, ſignificet veram mutationem panis in Corpus Chriſti, quam Sectarij illi non admittunt.

Ob eandem cauſam, vbi Ioan. 6. v. 50. Biblia antiquiſſima Geneuenſia ſic loquuntur, *Ego ſum panis viuus qui de Cælo deſcendi*, pro voce *viuus* cum Caluino ſubſtituunt *Viuificans*, vt intelligatur panis viſualis qui hominem viuificat, etſi panis ipſe non viuat, vt ſic excludatur viuum Chriſti Corpus, quod in Euchariſtia admittere nolunt.

In Epiſt. S. Iacobi c. 5. v. 16. ſemper legebatur, *Confitemini alterutrum peccata veſtra*: imo ſic habetur in impreſſione Geneuenſi anno 1564. Sed quia viderunt hanc Scripturam antiquiſſimam aduerſari nouæ doctrinæ, quæ ne-

Digitized by Google

negat Confeſſionem Sacerdoti aut alteri quam ſoli Deo faciendam eſſe, coegerunt ſcil. Spiritum Sanctum aliter loqui in Biblijs impreſſis Geneuæ annó 1605. hoc modo, *Confitemini peccata veſtra erga inuicem*. Aliud nàmque eſt peccata erga inuicem commiſſa Deo exponere, quam ea peccata alterutrum, id eſt, ſibi inuicem confiteri.

S. Paulus ad Hebr. cap. 13. verſ. 4. ſic habet, *Honorabile connubium in omnibus*, id eſt, nihil eſt in connubio quod ſit honorabile. Hi autem Veneris Patroni liberales, ſic cum ſenſu verba transferunt, Honorabile connubium *inter omnes*, vt nempe ſic defendant matrimonium etiam Sacerdotum, Monachorum, Monialium, ex Apoſtoli ſententia licitum eſſe ac honorabile.

Iterum Apoſtolus in Epiſt. ad Epheſios c. 5. v. 32 De matrimonio diſſerens ſic pronunciat; *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & Eccleſia*. Sed loco huius verſionis, quæ ipſo S. Hieronymo antiquior eſt, Nouatores noſtri ſubſtituerunt, *Secretum* hoc magnum eſt, ne cogerentur admittere matrimonium eſſe Sacramentum, quod volunt ipſi contractum eſſe mere ciuilem.

In Epiſt. ad Philemonem v. 14. Paulus dicit: *Sine conſilio veſtro nihil volui facere, vt ne velut ex neceſſitate bonum tuum eſſet, ſed voluntarium*. Ad excludendum arbitrij libertatem, quam poſt lapſum Adami remanere negat doctrina Religionis reformatæ, ſententiæ Apoſtoli venenum ſuum in fine aſperſerunt, addendo *velut* voluntarium, ne ex Apoſtolo verum voluntarium ſine neceſſitate admittere cogerentur.

In Epiſt. 1. ad Theſſalonicenſes cap. 2. v. 15. Apoſtolus monet: *Fratres ſtate & tenete Traditiones quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per Epiſtolam noſtram*. Sed hi Reformatores Eccleſiæ, reformarunt etiam Apoſtolum, vt in eorum Biblijs alio modo loqueretur; Fratres ſtate & tenete *documenta* quæ didiciſtis &c. Nolunt enim vt S. Paulus cum Papicolis dicat tenendas eſſe Traditiones, cum ipſi, qui aliter ſapiunt, eas admittere recuſent.

Epiſtolæ 1 ad Corinthios cap. 9. interrogat Apoſtolus, *Nunquid non habemus poteſtatem mulierem ſororem circumducendi?* Lutherus *ſorore* minimè contentus, adiungit, *in vxorem*. Docet enim Apoſtolos vxores habuiſſe, eaſque dum prædicarent ad opus coniugale circumduxiſſe, vti ipſe Lutherus eiuſque noui Apoſtoli, nouo in Eccleſia Dei exemplo, facere conſueuerunt.

Quid reliqua proferam Latrocinia verbo Dei inuiolabili à modernis Sectarijs illata, vt à Renato Benedicto, & Ludouico Berquino Pariſijs exuſto, & pluribus alijs qui ſacras Litteras corruptelis innumeris fœdaruut, in quibus vel vnum apicem adulterare, ſummum foret ſacrilegium? Si enim in Regio diplomate aliquid immutare ſcelus eſt læſæ maieſtatis ferro aut igne plecti ſolitum, quam enorme facinus erit incommutabilem æternæ veritatis paginam tot modis pro ſua libidine truncare, corrumpere, violare. Sed & hinc argumentum præbent certiſſimum doctrinam ſuam à veritate deuiare, dum ad eam tuendam Scripturæ ſacræ veritatem immutare neceſſe eſt.

Sed neque verentur moderni per Hollandiam Miniſtri iſtis Sacrilegijs nouas calumnias conſarcinare. Teſtatur inter alios illuſtriſſimus *Caſtorienſis* in eruditiſſimo *Tractatu* nuper edito, nihil eſſe magis familiare modernis Miniſtris quam paſſim & publicè vociferari, Sacroſancta Scripturarum Oracula apud Catholicos ſummo in contemptu haberi, & in prima Librorum prohibitorum claſſe collocari. Itane illis lubet & licet in aperta totius orbis luce calumniari? Quid quæſo poteſt eſſe magis conſpicuum quam apud Catholicos, in publico Miſsæ Sacrificio Scripturam ſacram ſumma cum veneratione populo aſſiduè prælegi? quid magis notum quam illam in ſacris Concionibus proponi, exponi, inculcari? Quid magis publicum & ſolemne quam in celeberrimis Academiis Lectionem Scripturæ ſacræ primo ſemper loco haberi, & in ipſius Tridentini Decretis *Seſſ. 5. de Reform. cap.* 1. eandem Lectionem vt imprimis honorificam, & omnium maximè neceſsariam ſummo vbique ſtudio proponi, præcipi, mandari? Quod verò Eccleſia Romana Editiones ſpurias, corruptas & ab hæreticis mille modis truncatas ac vitiatas populo prohibeat, & fidelium manibus ſubductas velit, hoc ipſum probat ſummam Verbi Dei apud Catholicos æſtimationem, quod nempe diuinum hunc theſaurum purum ſibi, & ab hæreticorum corruptelis immunem tanto ſemper ſtudio conſeruet. Sed & hoc ipſum eſt quod illos Nouatores adurit, quod in puros ac primæuos Scripturarum noſtrarum Fontes, impuras corruptarum Editionum Lacunas influere non permittamus.

* * *

A R.

Digitized by Google

ARTICVLVS II.

Exhibentur ex multis quædam inſignes Antilogiæ, quibus ipſe Lutherus, & alij in ſua doctrina ſibi contradicunt.

DE SACRAMENTIS.

Antilogia Prima.

SEptem ponenda ſunt Sacramenta. Ita ſcribit *Lutherus, de poteſtate Papæ.*

Tantum tria ſunt Sacramenta pro tempore ponenda, Ita *Lutherus, de captiuitate Babylonica.*

2.

Duo tantum ſunt Sacramenta, *Lutherus ad VValdenſes.*

Si iuxta Scripturas loqui velim eſt tantum vnum Sacramentum. *Luth. de captiuitate Babylonica.*

3.

In puero poſt Baptiſmum negare remanens peccatum, eſt Paulum & Chriſtum ſimul conculcare. *Luth. in Aſſertionibus.*

Baptiſmus omnia peccata remittit. *Luth. in Captiu. Babylonica de Baptiſmo.*

4.

Confirmatio Sacramentum eſt. *Luth. de poteſtate Papæ.*

Mirum quid illis in mentem venerit quod Sacramentum Confirmationis fecerunt ex impoſitione manuum. *Luth. de captiuitate Babylonica.*

5.

In Sacramento Altaris non eſt panis, & vinum, ſed ſpecies panis & vini. *Luth. in Sermone de Euchariſt.*

Thomiſtica doctrina eſt tranſubſtantiari panem & vinum; liberum eſt, & citra ſalutis periculum imaginari, opinari, & credere remanere aut non remanere ſubſtantiam panis & vini. *Luth. de captiu. Babylonica.*

Impius & Blaſphemus eſt, ſi quis dicat panem tranſubſtantiari, Catholicus autem & pius eſt qui contrarium docuerit. *Luth. in lib. contra Regem Angliæ.*

Sicut panis & vinum tranſubſtantiatur: ita & nos in ſpirituale Corpus tranſmutamur. *Luth. in ſerm. de Euch.*

6.

Impiiſſimus vſus eſt, in Eccleſia perſuaderi Miſſam eſſe opus bonum & Sacrificium. *Luth. de captiu. Babylonica.*

Miſſas pro viuis & defunctis valere tota approbauit Eccleſia. *Luth. de decem Præcept.*

7.

Sacerdotes à ſubditis honorandi ſunt. *Luth. in Decalogum.* Contra.

Nullum eſt in nouo teſtamento Sacerdotium, niſi quod eſt humanis mendacijs à ſathana creatum. *Luth. de captiu. Babylonica.*

8.

Confeſſio auricularis in Eccleſia, etſi ex Scriptura probari non poſſit, vtilis tamen eſt, imò neceſſaria. *Lutherus de captiuitate Babylonica.*

Confeſſio auricularis eſt fictio hominum. *Luth. de 10. Leproſis.*

9.

Matrimonium non ſolum ſine vlla Scriptura Sacramentum cenſetur. Verùm eiſdem traditionibus quibus Sacramentum eſſe iactatur merum ludibrium factum eſt. *Luth. de Captiu. Babylonica.*

Matrimonium in Eccleſia Dei Sacramentum eſt. *Luth. de poteſtate Papæ.*

10.

Ordo in Eccleſia Dei Sacramentum eſt. *Lutherus de poteſtate Papæ.*

Sacramentum Ordinis Eccleſia ignorat, inuentumque eſt ab Eccleſia Papæ. *Luth. de captiuitate Babyl.*

11.

Extrema vnctio Sacramentum eſt. *Luth. de poteſtate Papæ.*

Si vſquam antea deliratum eſt, in extrema vnctione nunc præcipuè deliratum eſt. *Luth. de captiu. Babylon.*

De Papatu.

Si poteſtas Papæ non eſſet à Deo, nec iure diuino, tam diu ſubſiſtere non potuiſſet. *Luth. de poteſtate Papæ.*

Certus ſum Papatum regnum eſſe Babylon. *Luth. de Captiu. Babyl.*

Quod ſæpè repetit ibidem, & in *lib. aduerſus Regem Angliæ.*

De Fide ſola.

Sola Chriſti fides neceſſaria, quà iuſti ſimus, cætera omnia liberrima, neque præcepta amplius neque prohibita. *Luth. ad Galath. cap. 2.*

Vita Chriſtiana eſt credere & diligere, at diligere nihil eſt niſi benefacere. *Luth. de decem leproſis.*

De Eccleſia.

Eccleſia errare non poteſt. *Luther. de 10. præcept.*

Ludificatio Sathanæ eſt affirmare quod Eccleſia

cleſia ſi quando *erret* aut peccet; ideò non ſit Eccleſia.

De Traditione:

Neque Papa, neque Epiſcopus, neque *vllus hominum* habet ius vnius ſyllabæ conſtituẽdæ ſuper Chriſtianũ hominem. *Luth. de Capt. Babyl.*

Ideò poſiti ſunt Canones Patrum vt dirigant populum, *Luth. in decem præc. cap. 5.*

De inuocatione Sanctorum.

Rectè concluſi, meritum Chriſti theſaurum eſſe Eccleſiæ, & Sanctorum meritis iuuari certum eſt. *Luth. concluſ. 10. contra Eckium.*

Pro meritis S. Petri ne vnum quidem obulum darem vt me adiuuarent; quia ſeipſum iuuare non poteſt. *Luth. in ar. 4. q. 6.*

De Indulgentijs.

Contra veritatem Apoſtolicarum Veniarum qui loquitur, ſit ille anathema & maledictus. *Luth. in Reſol.*

Indulgentiæ nihil ſunt, niſi Romani Pontificis impoſturæ. *Luth. de capt. Babyl.*

De Purgatorio.

Tutius eſt totum Purgatorium negare, quàm Gregorio in Dialogis credere. *Luther. abrog. Miſſ.*

Non ſolùm credo, ſed etiam certiſſimè ſcio Purgatorium eſſe. *Luth. in diſput. Lipſienſi.*

De libero arbitrio.

Reuera Deus nobis liberam voluntatem contulit: cur tu illam liberam non permittis? cum enim tu illa ad tuum abuteris libitum non eſt libera, ſed magis ſeruitutem apud te ſeruit. *Luth. in explic. orat. Dominicæ.*

Liberum arbitrium figmentum eſt in rebus, ſeu titulus ſine re, quia nulli eſt in manu ſua cogitare quidquam mali aut boni, ſed omnia vt VVicleſi articulus Conſtantiæ damnatus rectè docet, de neceſſitate abſoluta eueniunt. *Luth. in Aſſert. ar. 26.*

De Concilijs generalibus.

Sæpe nullus vir in Concilio eſt qui diuinum Spiritum vel modicum olfecerit, ſicut contigit in Nicæno Concilio vbi de vxoribus Sacerdotum agebatur. *Luth. in Serm. Attendite à falſis Prophetis.*

Concilijs nihil derogo, ſed omnium ſacratiſſimum fuit Nicænum. *Luth. in diſput. Lipſienſi.*

Caluini quædam Antilogia.

1.

DEum eſſe abſolutè omnipotentem fatetur Caluinus, *ad cap. 1. Lucæ*. Verbo, inquit, Dei nulla impoſſibilitas obijcienda.

Negat verò *ad cap. 23. Iſaiæ*, Iſtud ſomnium de poteſtate abſoluta in Deo quam Scholaſtici introduxerunt execranda blaſphemia eſt.

2.

Nomen Ieſu Chriſti venerandum eſſe aſſerit Caluinus ad *Matthæi cap. 1. verſ. 23.* Ita reputanda eſt nobis in hoc nomine (Ieſu) diuina Chriſti Maieſtas, vt reuerentiam apud nos obtineat quæ vnico debetur & æterno Deo.

Negat idem ad cap. 2. Epiſt. ad Philippenſes. Pluſquam ridiculi ſunt Sorbonici Sophiſtæ qui ex præſenti loco; *Vt in nomine Ieſu omne genu flectatur*, genu flectendum eſſe colligunt quoties nomen Ieſu pronunciatur, quaſi vox eſſet magica quæ totã in ſono vim haberet incluſã.

3.

Sine Baptiſmo Chriſti neminem ſaluari docet Caluinus *ad cap. 3. Ioan. v. 3.* Si vni hoc dixiſſet Chriſtus vel paucis non poſſe eos peruenire in regnum cœlorum, niſi prius renati eſſent, poſſemus conijcere certas duntaxat perſonas notari, ſed de omnibus ſine exceptione loquitur.

Idem negat *Inſtit. lib. 4. cap. 16. §. 36.* Explodendum eſt eorum commentum qui omnes non baptizatos æternæ morti adjudicant.

4.

In cœna Domini miraculum agnoſcit Caluinus. *Tract. de Concordia ineunda*: Ergo (inquit) in ſacra Cœna miraculum agnoſcimus, quod & naturæ fines & ſenſus noſtri modum exuperat, dum Chriſti vita nobis fit communis, & eius caro nobis in alimentum datur.

Negat verò diſertè. *Inſtit. lib. 4. cap. 7. § 24.* agens contra Lutheri aſſeclas: Iſti, inquit, boni eius zelotæ miraculo ſibi fabricant, quo ſublato euaneſcit Deus cum ſua omnipotentia. Et ibidem §. 24. Illi auditis Chriſti verbis, *Hoc eſt corpus meum*, miraculum ab eius mente remotiſſimum imaginantur.

Secta Lutherana moderna, & antiqua in Anglia antilogia & diſcrepantia manifeſta.

PAtet illa, in mutatione Libri authentici publicarum precum, quem ſibi ab initio pro puro Dei Verbo, & fidei ſuæ inſtrumento Secta Lutherana propoſuit Nam in prædicto Libello ſub Rege Eduardo & Eliſabetha Regina pro verã Scriptura legebatur Tobiæ Caput quintum, ſextum & octauum. Danielis Caput 14. & quædam ex 13. Ex Eccleſiaſtici cap. 46. non pauca. Hæc autem omnia aliaque, ſub Iacobo Rege eadem Eccleſia ex Libro publicarum precum tanquam apocrypha penitus expunxit: vti apertè oſtendit

Digitized by Google

dit Examen Libelli publicarum precum prælo datum anno 1610. pag. 30. quomodo verò poteſt eſſe eadem Eccleſia quæ eandem non habet Scripturam? In qua quod illa pro Verbo Dei olim admiſit, hæc pro apocrypho modò expunxit? Manifeſtum ſanè eſt vel illam pro Scriptura iſta approbando, vel hanc reprobando in fide erraſſe.

Prætereo in his, aliiſque dogmatibus loca innumera, in quibus Caluinus, ac multo magis Lutherus ſecum apertè pugnauit, atque inſtar fallacis Prothei, vti res ferebat, ſeſe in varias doctrinæ formas transſmutauit. Ex quibus hoc demum conficies argumentum.

Non poteſt ex Dei Spiritu loqui qui vel ſemel in doctrina fidei proponenda ſibi contradicit: Atqui Caluinus & Lutherus in doctrina fidei quam Dei nomine proponit ſæpius eloquitur contradictoria. Ergo non poteſt Caluinus & Lutherus loqui ex Spiritu diuino in doctrina illa quam ſe Dei nomine ſcribere ac prædicare profitentur. Sicut in verbo Dei ſcripto, ſi vel ſemel in illo contradictionem apertam deprehendas, in cæteris omnibus tota Scripturæ fides euaneſcit. Videant igitur, ac ſeriò agnoſcunt horum Sectatores, quam fallaces ſint Prophetæ ac diuini Spiritus penitus vacui, quibus ab initio fidem ſuam ac ſalutem crediderunt.

In Hollandia inter Doctores Heterodoxos de ipſo Deo, eiuſque Attributis aperta repugnantia.

I. Conſtat ex publicis eorum vtrimq; ſcriptis ab anno 1606 diuiſos illic Caluini aſſeclas in Remonſtrantes, & Contra Remonſtrantes, qui contra alios ex pura & rigida Caluini doctrina, ſtatuunt abſolutè, Deum eſſe Auctorem peccati. Vnde illos Deum ſibi ſtatuere à cæteris Chriſtianis diuerſum facile demonſtratur hoc ſyllogiſmo: Deus Caluiniſtarum eſt auctor peccati: Atqui Deus Chriſtianorum non eſt auctor peccati: Ergo non eſt idem vtrorumque Deus.

Quinimò fingere ſibi Deum, qui vt ſit Deus debet eſſe bonitas infinita, & ſimul ſit author peccati, eſt admittere Deum, qui non ſit Deus, adeòque ad Atheiſmum apertè declinare, vti ex ipſis Sectariis aliqui intulerunt, vt *Tilmannus Heſhuſius*, Lutheranus *in lib. de Errorib. Caluini, & Sebaſtianus Caſtilio*, Caluiniſta *in lib. de prædeſtin.* ad Caluinum.

Nullum certè poteſt eſſe de ipſo fidei Capite & Authore luculentius diſſidium: & conſequenter in illis Sectis nullus apertior defectus Fidei ad æternam ſalutem neceſſariæ.

Quin & his ſimilia, quæ idem nimis abundè conuincunt, in ſequentibus proferam.

De *Veritate & Æternitate* Dei etiam inter ſe mutuo diſſentire deprehenduntur. Nam ſi admittantur plura increata, neceſſarium eſt plures eſſe Deos. Plura autem increata cum Remonſtrantibus ſtatui à *Vorſtio* oſtendit *Sladus* in Diſceptatione, pag. 51. Scilicet hæc quatuor: Dei locus, tempus, materia, Domicilium, quæ Vorſtius contendit illius eſſe naturæ, vt à Deo nec creata fuerint, nec potuerint creari.

Simplicitas in Deo, quæ opponitur omni reali compoſitioni, ab orthodoxi ſemper & neceſſariò admittitur. Hanc autem negare *Vorſtium* cum Remonſtrantibus, ex illis Scriptis pars oppoſita demonſtrat. Sic enim in illis Vorſtius agit pag. 426. vt omnino reprehendat *Zanchium* proprium Contra-Remonſtrantium Doctorem, quod doceat Dei eſſentiam, vitam, & actionem prorſus idem eſſe: Contenditque ipſe hoc in Deo eſſe diuerſitatis, vt aliud ſit ipſa Dei ſubſtantia viuens, aliud vita, ſiue vis illa per quam viuit. Et pag 209. Cum Deus in ſcriptura dicitur iraſci, dolere, remiuiſci, aut ſimile quidpiam agere, aſſeritur aliud & aliud in eo eſſe, nimirum ſubiectum & accidens. Deñique generatim pag 208. *Totidem in Deo accidentalia ſunt, quot decreta de rebus foris efficiendis.*

Omnipotentiam Deo quis vnquam negauit præter Ethnicos, & Hæreticos indubitatos? inter quos ipſi heterodoxi qui ſunt factionis oppoſitæ, numerant cum Remonſtrantibus ſuis *Vorſtium* de Deo pag. 226. ſic docentem: *Quædam Deo ſunt impoſſibilia: Ergo Deus non eſt omnipotens: Ant. probatur: Deus non poteſt mentiri, pati, mori, aut fallere: Ergo cum non poſſit hæc omnia non eſt omnipotens.* Præclara in Caluini Eccleſia de ipſo Deo vtrimque controuerſia.

Infinitatem Dei ſubſtantialem (nam molis nullam habet) cum Remonſtrantibus ſuis quos repræſentat, en quomodo euacuet Vorſtius pag. 234 *Deus non eſt ſimpliciter infinitus neque eſſendo, neque operando*, & pag 235. *Eſt quidem Deus purus actus, ſed hoc non vetat quin ſimul ſit in ſeſe finitus*, denique pag. 237. *Quidquid eſt hoc aliquid, vt ſeipſo finitum eſt, & ad certum aliquod genus Entis contractum eſt.* Ac ſi apud talium Philoſophorum gregem repugnantiam inuolueret, eſſe actu hoc aliquid, & ſimul eſſe ens infinitæ ſiue illimitatæ perfectionis. Teſtatur hæc præter alios Contra Remonſtran-

ſtrantes fuſè *Sladius* in Diſput. cum Vorſtio *de blaſphemijs, hæreſibus, & atheiſmis à Iacobo Rege in Vorſtij de Deo tractatu, & exegeſi Apologetica, nigro theta notatis.*

Immenſitatem Dei, qua vbique realiter & ſubſtantialiter exiſtit, admitti neceſſariò, non debere ſcribunt vtrimque ex Caluiniſtis plurimi ex mente Caluini qui *lib. 1 inſtitutionum capite* 13. ſic loquitur: *Scite ſibi vnus ex veteribus dicere viſus eſt, Deum eſſe quidquid videmus, & quidquid non videmus: At qui hoc modo in ſingulas mundi partes diuinitatē transfuſam eſſe finxit: &c.* Negatq; alibi tam ipſe quam Vorſtius immenſitatem illam ex ſcripturis ſatis probari. Figmentum ergo cenſent illi realem illam diuinitatis in omnes partes transfuſionem, docentes ſufficere virtualem, qua vbique operatur, etſi ibi non neceſſariò immediatè exiſtat. Clarè id tradit Vorſtius pag 235. *Non ſequitur*, ait, *Deum immediate illic ſua ſubſtantia adeſſe, vbicumq; & operatur, quia per cauſas medias operari poteſt, vt Rex aliquis per ſuos miniſtros*. Tandem illi Deum terris relegatum ſuo cœlo circumſcriberent, cum impio apud Pſalmiſtam *Cælum cæli Domino, terra autem dedit filijs hominum.*

Quantitatem in Deo, quæ ſine diuiſibilitate non concipitur, conſtitui à Remonſtrantibus cum Vorſtio, oſtendunt & accuſant Contra-Remonſtrantes. De hac enim quantitate ſic loquitur Conradus Vorſtius lib. de Deo pag. 239. vt dicat negari non poſſe magnitudinem etiam propriè dictam Deo in S. Scriptura attribui: ac porrò interrogat: *Quid vetet etiam Spiritum, imò & Deum ipſum ſuam habere Spiritualem magnitudinem, non ſenſibilem quidem, ſed aliquo tamen modo intelligibilem.* Et pagina 240. contradictionis inſimulat quod dictnm eſt ab Auguſtino *lib 5. de Trinitate cap. 2.* Deum eſſe magnum ſine quantitate. Deniq; pag. 241. *Cum*, inquit, *Deus reſpectu ſubſtantiæ ſuæ magnus eſſe dicitur, certè aliquam hic Quantitatem & cogitari, & eſſe oportet.* Ac pag ſequenti: *Firmiter credo Deum reſpectu ſubſtantiæ verè magnum eſſe.* Quis tales de Deo ex ſchola Caluiniana errores non abhorreat, niſi, vt quidam loquitur, pro cerebro cucurbitam habeat?

Immutabilitatem Deo adimunt Remonſtrantes: Quod adeò perſpicuè oſtenditur, vt de eo etiam ipſe *Iacobus Rex Angliæ* anno 1611. per litteras ad ſuum Legatum, illos grauiter accuſauerit. Patet error ille grauiſſimus ex eodem Remonſtrantium Doctore ſummo Conrado Vorſtio pag 212. *Diuina voluntas ſemper principium cuiuſdam mutabilitatis eſt, etiam in ipſo Deo, quippe per quam Deus aliter atque aliter habere ſe & poteſt, & ſolet, tum volendo, tum contemplando.* & pag. 213. *Abſoluta & ſimplex immutabilitas hac in parte Deo attribui non debet. Hoc enim nihil aliud eſſet, quam actionem Dei liberam, hoc eſt, à libera cauſa pendentem, cum ipſo Deo confundere, ſiue eſſentiam & voluntatem, hoc eſt, actionem volendi, ſeu volitionem Dei vnum idemque eſſe affirmare.* Et ſæpiùs a ibi. Nec in hoc diſſimilis eſt eiuſdem farinæ Doctor *Socinus* tract. de Deo &c pag. 92. *Aliud*, inquit, *eſt Deus ipſe, aliud virtus ipſius*.

Audi & in hoc non minus abſona, & Deo prorſus indigna docentem *Martinum Lutherum lib de Concil & in Confeſſ. de cæna Domini*, vbi præfractè affirmat Chriſti diuinitatem eſſe paſſibilem, imò & reipſa paſſam. *Theodoreti illa phraſis, Chriſtus in quantum Deus impaſſibilis eſt, nunquam ferenda eſt*; effatum eſt commune Lutheri aſſeclis Selneccero, Gerlachio, Smidelino, Iſlebio, Muſculo. Conſideret hæc ſeriò quiſquis Sectis illis ſalutem ſuam fidendam putat.

Suppoſita Dei immutabilitate illa quam Catholici profitentur, *Libertatem* Deo ademptam volunt Remonſtrantes, de quo illos vehementer incuſant Contra-Remonſtrantes. Sic loquitur Vorſtius *lib. de Deo pagina* 448. *Deus pœnam non niſi aliquatenus inuitus, hoc eſt, cum quadam animi triſtitia & diſplicentia infligit.* Aliter ſanè Auguſtinus *lib. 5.* de ciuit. Dei, *cap. 10. Dicitur*, inquit, *Deus omnipotens, faciendo quod vult, non patiendo quod non vult, quod ſi ei accideret, nequaquam eſſet omnipotens.*

Impeccabilitas Dei manifeſtè deſtruitur per hoc quod Contra Remonſtrantes, ſecuti Lutherum, & Caluinum, illum aſſerant eſſe authorem peccati, quod hic ſupra ab initio oſtenſum eſt. Declaratur illud breuiter hoc Syllogiſmo. Qui Deum facit authorem peccati, negat illius impeccabilitatem: Atqui aſſeclæ illi Caluini ac Lutheri faciunt Deum authorem peccati, ad illud impellendo, ac neceſſitando: Ergo negant illi Dei impeccabilitatem. Annotemus hic vnum, ex pluribus, *Caluini* effatum breuiſſimum lib 3. inſtit. cap. 23. §. 8. *Lapſus eſt primus homo, quia Dominus ita expedire cenſuerat.* Et ne intelligas de voluntate Dei tantùm permiſſiua, prohibet ipſe Caluinus *lib. 1. cap.* 18 §. 3. *Iam*, inquit, *ſatis apertè oſtendi, Deum vocari eorum omnium authorem, quæ iſti Cenſores volunt, otioſo tantùm eius permiſſu contingere.* De *veracitate & ſinceritate Dei*, accuſant Remoſtrantes non rectè ſentire Contra Remoſtrantes. Hi tamen videri poſſunt *Caluino* conformes, qui modum Dei agendi ſic deſcribit *lib. 3. Inſtit. cap.* 24. §. 13.

Digitized by Google

§.13 *Ecce vocem ad eos dirigit, ſed, vt magis obſurdeſcant: lumen accendit, ſed vt reddantur cæciores: doctrinam profert, ſed qua magis obſtupeſcant: remedium adhibet, ſed ne ſanentur.* Demum ad prædicta generatius aduerte, ſi quando viſi ſunt illi paulò aliter loqui, deprehenſos eſſe vel fucum facere voluiſſe, vel contradictionis conuinci.

Sapientia, bonitate, & iuſtitia, Deum velle ſpoliare Contra Remonſtrantes, contendunt Remonſtrantes, idque ex eorum doctrina deduxit Iacobus *Arminius*, & Hollandiæ Ordinibus demonſtrauit *in declaratione ſent. de prædeſt.* Ecce inter quas procellas, & errorum fatales charybdes Nauicula religionis Batauicæ non tantum miſerè fluctuat, ſed pridem ſubmerſa eſt, de quibus præter memoratos Maxim. Sandeus, aliique quædam fuſius deducunt.

Ex his facile colliges primò, Antilogias manifeſtas Doctorum Batauicorum circa prima & eſſentialia Religionis Chriſtianæ fundamenta. Secundò, illa nullatenus poſſe conſiſtere cum veritate & vnitate Dei Chriſtianæ ad ſalutem neceſſariò requiſita. Tertiò, Neminem his perſpectis, ſine ſumma temeritate, poſſe ſuam ſalutem æternam credere Sectis ſic fluctuantibus, ac diffidentibus in ipſis primis fidei Chriſtianæ principijs, vbi ante oculos habet Eccleſiam Romanam ab ipſis Apoſtolorum temporibus in vnitate fidei toto ſemper orbe diffuſam, & alijs veræ Eccleſiæ Notis manifeſtis inſignitam, quas ſupra *Partis I. cap.* 3. demonſtrauimus.

ARTICVLVS III.

Confuſio & diſcordia tot Sectarum quæ ex Lutheraniſmo, & alijs prodierunt.

NOn poteſt eſse vnitas, aut veritas Fidei in Eccleſia Lutherana, cuius præcipua membra & quaſi primi Apoſtoli, in ſua doctrina neque cum Luthero, neque inter ſe concordant, ſed vbi mox prodierunt in Sectas varias ſibi, Luthero, ac Euangelio contrarias degenerarunt, vti hic apertè demonſtro.

Ac primò, ipſe Lutherus in Saxonia circa annum 1517. vbi matrem ſuam Eccleſiam Romanam viperino more laniare exorſus eſt, mirum dictu in quot ſe figuras moreſque tranſmutauerit, vt nouum aliquod Religionis monſtrum efformaret. Etenim ex ipſo non Secta vnica, ſed tres immundi Spiritus (quales Apocalypſis cap. 13. dicuntur exire de ore pſeudo-Prophetæ) primo velut partu prodierunt. Hi ſunt Homologiſtæ, Anabaptiſtæ, & Sacramentarij. Et quia tres ſunt qui veritati teſtimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis, Baptiſmum Aquæ inquinarunt Anabaptiſtæ, Spiritum veritatis in poteſtate Clauium oppugnarunt Homologiſtæ, Sanguinem Domini profanarunt Sacramentarij, ne vllum veritati teſtimonium in terris integrum permaneret.

At ecce ex *Anabaptiſtarum* Spiritu cænoſo quot illico Sectæ, veluti totidem ranæ, pullularunt. Ex his enim alij à cæteris diuiſi ſe *Adamitas* appellant, quod Adamum in ſtatu innocentiæ ſe imitari profiteantur. Alij dicuntur *Sabbatharij*, quia Sabbathum more Iudæorum, non diem Dominicum colendum eſſe docent: neque de Chriſti diuinitate rectè ſentiunt, ad Iudæorum Meſſiam procliues. Alij ſe *Clancularios* Chriſtianos vocant, quod exiſtiment ſibi ſufficere fidem ſuam clam ſolo corde profiteri, & ſi rogentur an ſint Anabaptiſtæ, licere id ad vitandum periculum apertè negare. Alij contra *Manifeſtarij* nuncupantur, qui prorſus impium eſse docent, ſi rogentur, ſe Anabaptiſtas inficiari. Sunt & alij dicti *Tacentes*, qui nolunt amplius eſſe docendum aut prædicandum, eo quod mundus iam indignus ſit, vt verbum Dei audiat. Sed & alij reperiuntur dicti *Enthuſiaſtæ*, eo quod iactent ſe diuinis reuelationibus intus è cœlo doceri, ac diu velut mortui iacent, quaſi interea diuinis colloquijs fruerentur.

Iam verò ex ſecunda Lutheri ſobole, qui ſunt *Sacramentarij*, quanta Sectarum colluuies effluxerit inſpiciamus. Cum enim Lutherus ſcribens contra Leonem Pontificem, & in Libello de formula Miſsæ doceret in Euchariſtia neutram ſpeciem, ſed ſolam Sacramenti fidem ad ſalutem ſufficere, occaſionem præbuit Caroloſtadio, & Zuinglio, vt de hoc Sacramento Berengarij hæreſim renouarent. Hinc igitur orti *Zuingliani*, qui negant verum & ſubſtantiale Corpus Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento contineri.

Verum de hoc dogmate en quanta mox inter illos diſsenſio oborta eſt; quot pæne capita, tot de vero huius dogmatis ſenſu ſententiæ prodierunt. Alij ex Zuinglianis dicti ſunt *Significatiui*, qui Chriſti verba, Hoc eſt Corpus meum, ſic intelligi volunt, vt verbum, Eſt, idem ſit quod, ſignificat Corpus meum. Aſt alij dicti *Tropiſtæ*, qui verbo, Eſt, in propria ſignificatione relicto, contendunt tropum eſse admittendum in voce, Corpus, vt intelligatur tantum in Euchariſtia Corporis figura. Ab his omnibus diſsentiuut *Energici*,

qui

Digitized by Google

qui vt propius ad verba Chriſti accedere videantur, Corpus Domini dicunt intelligi debere per metonymiam, pro energia Corporis Chriſti, hoc eſt, pro effectu quod Corpus Chriſti in Cruce oblatum in nobis operatur, & cum his ſentit Caluinus. Alij dicti *Arabonarij* ſtatuunt aliud ab his omnibus diuerſum, nempe Cœnam Domini præberi tanquam arabonem, inueſtituram, aut pignus Corporis Chriſti nobis donati. Præter hos ſunt & alij ex eadem Lutheri ſobole qui Corpus Domini in Euchariſtia omnino adeſse concedunt. Verum & inter illos quanta in vno puncto fidei diſcordia! Alij admittunt Corpus eſſe ſub vero pane illic permanente, alij in pane, alij circa panem. Prolixum foret vel de hoc vno fidei myſterio cæterorum pugnantia inter ſe deliria recenſere. Ex quibus luce meridiana clarius oſtenditur, Lutheri Sectam non veram Eccleſiam, ſed errorum inter ſe diſſidentium fœcundum eſſe ſeminarium.

Tertius errorum Spiritus quem euomuit Lutherus fuerunt *Homologiſtæ*, cuius Sectæ præcipuus ſemper ſcopus fuit Sedem Apoſtolicam, & in ea poteſtatem Clauium à Chriſto traditam funditus euertere; in hanc Confeſſio Auguſtana, & cum ea Melanthon totus conſpirat. Sed & hi *Confeſſioniſtæ* in plures Sectas diuiduntur, ex iis enim alij dicuntur *Rigidi* quorum duces erant Illyricus, Gallus, Morlinus &c. qui profitentur ſe Lutheri dogmata integra & inuiolata tueri, vt nullum eſſe homini liberum arbitrium, opera bona non eſſe neceſsaria ad ſalutem, ritus & cæremonias omnes ab Eccleſia exterminandas, & alia quæ à Luthero dubiè pronuntiata, ab illis, in ſummo rigore defendenda ſuſcipiuntur, Quin & ipſi *Rigidi* in varias factiones, & opinionum portenta diſſecantur, ex quibus prodierunt *Antinomi*, *Samoſatenenſes*, *Inferiani*, nec non *Antadiaphoriſtæ*, qui nullas cæremonias veteres, ſed aliquas tantum nouas admittunt, & *Anticaluiniani* qui contra Caluinum credunt verum Chriſti Corpus in Euchariſtia contineri, ac *Biſacramentales* qui duo tantum ſtatuunt Sacramenta, Baptiſmum, & Cœnam Domini; ac *Triſacramentales*, qui tria Sacramenta admittunt. Plura alia inter Rigidos pullularunt Sectarum portenta tam re, quam nomine formidanda.

Rigidis opponuntur Confeſsioniſtæ *Molles*, quorum Princeps fuit Melanthon, cui inter præcipuos huius Sectæ duces acceſſit Maior, Furſterus, Pomeranus, neo Theologi Lipſienſes. Hi contra Rigidos docent dari in homine liberum arbitrium, & poſt Fidem, bona opera ſaltem minus principaliter ad iuſtitiam requiri. Sed, quod hæreſi proprium eſt, nec iſti quidem in fidei ſuæ fundamento concordiam colunt. Alij enim *Maioriſtæ* dicti, quia Maiorem vt ducem ſequuntur, docent abſolutè bona opera ad ſalutem eſſe neceſſaria; At *Adiaphoriſtæ* repugnant in hoc, quod aſſerunt Eccleſiæ conſtitutiones ac cæremonias eſſe res indifferentes; quas licitum ſit pro arbitrio admittere, aut repudiare. Alij inter Molles ſunt *Quadriſacramentales*, qui ex ſeptem, quatuor Sacramenta recipiunt, Baptiſmum, Euchariſtiam, Claues, & Sacrum Ordinem. Alij *Luthero Caluiniani*, qui Berengarij dogma de Euchariſtia ſic temperant, vt perſuadere velint Caluini hæreſim Sacramentariam in Confeſſione Auguſtana à Principibus Lutheranis approbatam eſſe, vt ipſe Caluinus in ſua aduerſus VVeſtphalum admonitione de Melanthone teſtificatur. Alij dicuntur *Medi Oſiandrini*, quia cum Oſiander hominem eſſentiali Dei iuſtitia iuſtum eſſe docuiſset, & contra *Illyricani* aſſererent hominem ſolum imputatiuè iuſtum haberi, correxerunt vtroſque Medi-Oſiandrini, quaſi media via docentes, hominem quidem in hac vita tantum imputatiuè iuſtum reputari, in vita autem beata illum fore iuſtum ea iuſtitia qua ipſe Deus per eſſentiam iuſtus exiſtit. De his ac pluribus aliis Molles illi Lutheri aſseclæ inter ſe non molliter digladiantur.

Ab his ac Rigidis recedunt *Confeſſioniſtæ*, qui *Recalcitrantes* dicuntur, eo quod contra ipſius Lutheri doctrinam auſi ſint apertè calcitrare: & quamvis nolint omninò à Confeſſione Auguſtana deficere, ſic tamen contra priores Sectas, ac contra ſe mutuo in multis decertant, vt in alienis caſtris militare videantur, quales ſunt Oſiandrini, Stancariani, aliique quorum dogmata non recenſeo.

Hæc tantum pauca vnius Sectæ Capita ex fidis Scriptorum monumentis collegiſse, atque in hunc ordinem claritatis cauſa redegiſse ſufficiat. Vt quiſque propriæ, aut alienæ ſaluti conſulturus, dilucidè perſpiciat, ex vno Luthero eiuſque triplici Secta, quot iterum nouæ Sectæ inter ſe toties diſsectæ, reſectæque aſsiduò pullulauerint: quæ in perpetuis dogmatum, animorumque diſsidiis natæ, & adultæ, potius palæſtræ alicuius gladiatoriæ, quàm vnius Eccleſiæ ſpeciem habent.

Sed nondum finitæ ſunt iſtæ Sectarum diſſenſiones, Tranſeunt ad modernos Nepotes cum antiqua hæreſi noua dogmatum diſſidia. Hæc inter Hollandiæ Miniſtros hodie flagrantia, eleganti ſtylo deſcribit *Fridericus Spanhemius* apud ipſos Sectarios Sacrarum litterarum Profeſſor, in *Epiſtola* ad Amicum, de nouiſſimis illic circa Res Sacras diſſidijs, edita Lugduni Batauorum hoc anno 1677.

CONCLVSIO.

ET verò ex harum Sectarum diſcordijs quot nata fuerint per Europam prælia, quot bellis ac cædibus lacerata Germania, loquuntur ætatis noſtræ hiſtoriæ, ac ſuperiorum temporum ferales ruinæ. Quis enim ignorat ab ipſo exordio quid per Germaniam acciderit in ruſticano Lutheranorum tumultu, qualia inter confæderatos Tigurinos prælia exarſerint, quo pacto harum diſcordiarum occaſione Pruſſiam Germaniæ eripuerit Polonus, Solymannus Hungariam, nec Suecus pauciora vaſtauerit. Per Galliam verò, & florentes olim Belgarum Prouincias, quàm internecinis odijs hæc Sectarum furiæ ſacra omnia ac profana miſcuerint, teſtantur adhuc recentia non minus odiorum, quam præliorum veſtigia. Sed quid antiquiora memoramus? Non potuit toto Oceano cohiberi illud rapidiſſimum Lutheranici furoris incendium, ne Angliam vniuerſam nouis diſſidijs, bellis, ac cædibus inflammaret. Recenti adhuc memoria retinemus, quàm infeſtis in ſe inuicem odijs, atque armis incurrerint Proteſtantes, Puritani, Presbyteriani, Independentes, atque ex eodem Germine, Sectarum de nouo naſcentium confuſa progenies: quæ ad illum furoris apicem progreſſa eſt, vt non dubitauerit ſupremum Religionis ſuæ Caput excutere, ac dicatas ſceleri manus Regio ſanguine cruentare.

Et erit etiamnum aliquis adeo fatuus & excors, vt feriò in animum inducat ſuum, infinitam Dei Sapientiam reformandæ ſuæ Eccleſiæ hanc hæreſum inter ſe mutuo diſſectarum atque armatarum colluuiem in orbem immiſiſſe. Quæ cum antiquam Eccleſiam euertat, neque per ſe nouam, niſi merè Babylonicam conſtituat, quid aliud reſtat, quam vt omnem Chriſti Eccleſiam è mundo eliminet. Quiſigitur erit, niſi rationis penitus expers, qui ſibi ſinat perſuaderi, huic portentoſæ tot capitum Hydræ Spiritum ineſſe diuinum, qui audiri debeat, contra authoritatem & vocem totius Eccleſiæ Romanæ, quæ conſtanti Sedecim ſæculorum decurſu ſuam Fidem, cæleſtibus ſignis comprobatam, ſummo animorum, dogmatumque conſenſu, per orbem penè vniuerſum propagauit.

Reſtat igitur vt ex his Sectarum dogmatumque diſſidijs hactenus explicatis, hoc porrò firmum, inuictumque conficiatur argumentum. Tota illa Sectarum collectio pro primo ſuæ fidei articulo profitetur, ſe miſſam à Deo ad reformandum Eccleſiam Romanam. Sed collectio Sectarum ſibi mutuo contradicentium non poteſt eſſe vera, aut reformatrix Eccleſia, vt iam oſtenſum eſt. Ergo moderna collectio Sectarum, quæ profitetur ſe miſſam à Deo ad reformandum Eccleſiam Romanam, non poteſt eſſe vera Chriſti Eccleſia, aut reformationi idonea. Sic enim curuitas eſſet norma recti; & falſitas, & contradictio regula perfectæ veritatis. Videat ergo in quanto ſalutis æternæ naufragio verſetur, quiſquis extra gremium Eccleſiæ Romanæ inter has Sectarum ſyrtes miſerè fluctuatur.

ARTICVLVS IV.

Calumniæ quædam apertè contra doctrinam Eccleſiæ Romanæ à Nouatoribus conficta.

Calumnia prima: In cultu Imaginum.

FAmiliare eſt Sectarijs quamvis labem Catholicis aſpergere, qua apud ignarum populum deformes aut monſtroſi appareant. Colunt hi vetuſto maiorum ritu imagines Chriſti ac Sanctorum: hinc fæcunda ſeges Calumniarum. De Papiſtis, inquiunt, conclamatum eſt: fugienda hæc hominum peſtis: non tantum impij ſunt, ſed etiam Sacrilegi, neque ſacrilegi tantum, ſed etiam cultores idolorum; Chriſtiani hominis nomen exuerunt, cum ethnicis inſaniunt, infidelium more lapides, & ligna adorant.

At tu, Sectarie, Calumniam loqueris quovis lapide & ligno craſſiorem. Orant Catholici ad ſtatuas lapideas Sanctorum, infers, ergo ſtatuas lapideas adorant. En tibi in ſimili forma formoſum argumentum: Orant Sectarij in templis ad Aras aut Columnas lapideas, ergo lapideas aras aut Columnas adorant. Errore iſto nos facile liberabis, ſi tu prius errare deſinas. Fides noſtra eſt, cultum diuinum nulli creaturæ deferendum; ſi tu aliam nobis inuitis affingas, tuum iſtud figmentum, non noſtra re-

religio eſt. Imaginem Sancti hac ratione veneramur: primò vt ea conſpecta ad cultum ſancto abſenti deferendum moneamur, ſicut tibi, Sectarie, viſa in conclaui tui Regis effigie ſubit animum grata quædam ac venerabunda benefici Principis recordatio. Hoccine tibi nouum crimen, & inauditum genus Sacrilegij? Altero modo imagines ipſas in honore habemus, quia Sanctos homines, & Deo charos repræſentant: ſicut tu, Sectarie, Bibliorum volumina, quamvis ex charta & atramento conflata, præ alijs libris in honore habes & oſcularis, quia in illis deſcriptum Dei verbum continetur: neque ſua altari aut calcibus in ſacris litteris derogatur veneratio, quorum Sacrilegum abuſum in Rege Balthaſare cœleſtis vltio vindicauit. Quidquid verò nos Sanctis in Imagine deferimus, id volumus vniuerſum in Deum ipſum redundare, cuius vnius gratia præ alijs homines Sanctos honore proſequimur. En quo recidit immanis illa Papiſtarum impietas, & par cum Ethnicis cultus idolorum.

Eſto, inquies, iſta ratione Catholici quidam doctiores à cultu Imaginum idolatriæ maculam detergant, at populus paſſim eo errore dementatur, vt credat imaginibus Numen aliquod, aut poteſtatem naturæ viribus maiorem ineſse. Hinc illis genua flectunt, oſcula figunt, luminaria accendunt, templa atque aras Sacrilego cultu contaminant.

Noua hæc eſt calumnia, quam peperit diſciplinæ Catholicæ craſsa nimis ignorantia, hanc tibi palpandam præbeo. Quæro enim, an populus noſter exiſtimet ſe crimen aut ſacrilegium admittere, ſi Sancti alicuius ſtatuam argenteam aut æneam confringat, conſtractam comminuat, & in pateras, lances, alioſque vſus conuertat, quando id publicæ, aut etiam priuatæ vtilitatis ratio fieri depoſcit. Nemo eſt inter nos qui hunc Eccleſiæ ſuæ peruulgatum vſum & inſtitutum ignoret. Numen ſcilicet ineſse credit ſtatuæ quam frangit, ligno quod ſecat, imagini quam in publica Eccleſiæ luce lacerat atque comminuit. Apage cæcam calumniam: non ſunt hæc noſtri Popelli, ſed tui Miniſtelli deliria, cui parum eſt in re aperta cæcutire, modò vel ſic Religioni Romanæ aliquam impietatis laruam, imponat, contra quam poſſit è Cathedra falſitatis, ad captandum populi ſui plauſum, liberius denotare.

Calumnia ſecunda: De ſigno Crucis.

Altera calumnia eſt, Catholicos ligna in Crucis modum tranſuerſa populo adoranda proponere: ſibi perſuadere in hoc ſigno latere internam & arcanam virtutem, ad pellendum quoslibet morbos, & quamlibet dæmonum poteſtatem debellandam. Et quamvis Catholici omnes vno ore reſponant, ſe neque adorare, neque inuocare aliquam internam ligni virtutem, ſed adorationem, ac fiduciam ſuam ad Chriſti in Cruce paſſi perſonam referre, ſurdis canunt, qui audire nolunt quid Catholici credant, ſed quid Sectarij ipſis affingant, tanta eſt conuitiandi libido. Vt verò exornando huic conuitio populare ludibrium adijciant, Catholicum percunctantur: An ſi parens illius aut auus in patibulo expiraſset, propterea vellet Patibulum in familiæ ſuæ inſignia adoptari? O pium, ac dignum Chriſtiano homine argumentum. Quæro ego viciſſim. An ſi parens tuus in Cruce expiraſset, illum nomi nem tanquam tuum ac totius mundi Saluatorem adorares? Abſit, inquies, iſtud nefas: alius enim Homo eſt Chriſtus, quam quivis cæterorum mortalium. Vides quam facili reſponſo ipſe tuam enerues ludicram quæſtionem. Si ergo humanitatem Chriſti pro nobis paſſam propter vnionem cum Verbo tanquam inſtrumentum redemptionis noſtræ adorare non recuſas, cur ſigno Crucis ob ſingularem coniunctionem cum Chriſti humanitate nullum genus ſacræ venerationis deferendum cenſes? At, inquis, populus ignarus non Chriſtum, ſed ipſum lignum Crucis adorat. Verum contra, populi cultum conſtituit non aliena cogitatio, ſed propria intentio. Audi ergo & paucis cape, In Cruce non colit lignum, ſed in ligno Chriſtum adorat: quem autem adorat, illum & inuocat, & propter hunc, Crucem in quo paſsus eſt tanquam paſſionis inſtrumentum & ſignum in honore habet. Tune aude. aperta fronte profiteri, te non magis Crucis ſignum, quam latronis patibulum venerari? Tam ſacrilegam vocem non tantum dæmones, ſed etiam plerique horum temporum Sectarij exhorreſcunt. Non adeo poſsunt primævæ Eccleſiæ monumenta ignorare, vt de Crucis veneratione ac virtute tempore Hieronymi, Auguſtini, Tertulliani, Conſtantini, ac Helenæ nihil in aures animumque admiſerint. Obvium eſt quod narrat S. Auguſtinus *lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 8.* matronam quandam Car-

I 2 tha-

Digitized by Google

thaginenſem nomine Innocentiam, cum immedicabili morbo ſinum illi cancer exederet, ſigno Crucis repente curatam eſse. Nec minus notum, quod refert S. Hieronymus in vita Hilarionis. Exorto ingenti terræmotu, poſt mortem Iuliani, maria ſuos terminos egreſsa Epidauris exitium minabantur: horum rogatu S. Hilarion contra tumentem maris gurgitem ſignum Crucis in arena formauit, confeſtimque ſtetit indomitum elementum, ac retro relapſum in ſuum ſeſe alueum recepit. Hoc (inquit Hieronymus) Epidaurus & omnis illa regio vſque hodie prædicat, matreſque docent liberos ſuos ad memoriam in poſteros tranſmittendam.

Calumnia tertia: De quadam Ioanna Papiſſa luculentè refutatur.

MOdernis Sectariis, maximè Anglis, obijciunt Catholici, quod regnante Elizabetha, fœminam Sacræ poteſtatis & Ordinis incapacem, in Eccleſiæ ſuæ Caput euexerint. Hærent illi ad hoc exemplum orbi hactenus inuiſum, tanquam ad apertum Sectæ acephalæ argumentum. Sed, cum alia arte monſtroſi Capitis deformitatem abſtergere nequeant, aliud monſtrum non diſſimile Catholicis affingunt. Aiunt enim anno Chriſti 855. Leoni IV. in Sede Romana ſucceſſiſſe fœminam, quæ in Pontificatu dicta fuerit Ioannes VIII. & in eo ſediſse annis duobus, & menſibus quinque. Hanc verò Ioannam volunt fuiſse origine Anglam, ſed natam Moguntiæ in Germania, & à quodam amaſio in habitu virili ductam Athenas, poſtea ſcientijs inſtructam veniſse Romam, ibi ementito ſexu in Pontificem electam. Denique dum de S. Petro in Lateranum tenderet, in via coram populo peperiſse, & ſe fœminam prodidiſse.

Videamus quam bellè inter ſe huius figmenti membra cohæreant. Aſsumpta eſt, inquiunt, in Pontificem 855. interea per quadringentos annos vſque ad quemdam Martinum Polonum qui vixit anno 1250. omnes hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Scriptores rem tantam, tamque publicam ignorarunt, aut de ea, quaſi coniuratione facta, homines tot ſæculis diſſiti in ſuis ſcriptis penitus ſiluerunt; in quorum Monumentis immediatè poſt Leonem IV. conſignatur Benedictus III. nulla iſtius fabuloſi Ioannis aut Ioannæ facta mentione.

In gratiam, Inquies, Romanæ Sedis rem tam deformem in Catalogo Pontificum vltro prætererunt. Atquamvis iſta tam admiranda tot ſæculorum conſpiratio latinos Scriptores inuaſiſset: Græci tamen authores vt eſt Zonoras, Cedrenus, Curopalates, qui ante Martinum Polonum Annales ſcripſerunt, pro ſuo erga Sedem Romanam odio & inuidia, hiſtoriam tam enormem minimè reticuiſsent: multò minus iſtorum temporum hæretici Sedis Apoſtolicæ hoſtes infenſiſsimi. Audiuerint fortè huius fabulæ primi authores, fœminam aliquam in alicuius priuatæ Eccleſiæ ſedem irrepſiſse, ſtatimque odio ſtimulante rumorem illum Sedi Romanæ affingere non dubitarunt.

Deinde ipſa quæ circumfertur facti narratio apertè fabulam prodit. Magdeburgenſes *Centur. 9. cap. 10.* aiunt fuiſse Anglam, eo quod fuerit ex parente Anglo nata Moguntiæ. Theodorus autem & Bibliander in Chronico, aſserunt tantum dici Anglam, eo quod in Anglia educata & litteris erudita fuerit. Gerardus verò refert pro Angla habitam, eo quod Monachus Anglus eam ementito habitu, per Galliam & Italiam circumduxerit. Alij demum tradunt eam non fuiſse eruditam in Anglia, ſed Athenis operam ſtudijs dediſse; cum tamen ex Bellarmino & aliunde probetur ea tempeſtate litterarum ſtudia vſque ad Bardam Cæſarem in tota Grecia extincta fuiſse. Quam quæſo hæc tam pugnantia teſtimonia referunt ſpeciem veritatis? Denique quis credat, hanc fœminam ſagaciſſimam, quæ in reliqua ætate ſexum tanto ſtudio & arte celauerit, adeo fuiſse imprudentem, imo dementem, vt, cum ſciret ſe tot menſibus vterum gerere, in publicum proceſserit, ſuamque infamiam toti populo ſpectandam ac vindicandam prodiderit. Quid verò de ea in tantis flagitijs deprehenſa factum fuerit, quomodo poſtea vixerit, aut quomodo obierit, inter ipſos etiam Aduerſarios altum ſilentium, ac ſi ipſa vna cum hac fabula è rerum natura ſubitò euanuiſset. Apage indignum ſano cerebro commentum, ex quo nihil aliud probant noſtri Sectarij, quam inſanam, cæcamque contra Eccleſiam Romanam columniandi libidinem.

Atque vt calumniam tam infeliciter fabricatam, ſi quid habeant frontis, tandem erubeſcant: Conſulant de ea confutationes *Blondelli* ex ipſa Caluini Secta viri litteratiſſimi, qui poſtquam ex antiquioribus monumentis huius fabulæ authores, tempus, locum, ac partes omnes accuratè expendiſset, demum apertè demonſtrat, nullam ſubeſse veri ſpeciem, totum eſse inane figmentum, & ſuis architectis maximè probroſum. Adeo nempe

Digitized by Google

pe luculenta eſt veritas, vt ſuis etiam aduerſarijs ſuffragium extorqueat.

Referuntur Calumniæ quædam apertè à Miniſtris præſertim in Anglia conficta.

ASſerunt imprimis Catholicos in pœnitentiæ Sacramento impune omnibus flagitijs fræna laxare: ac pro criminibus in futurum perpetrandis abſolutionis beneficium impertiri. Vt corruat hæc Miniſtrorum infamis ignorantia, aut verſuta ignorantiæ ſimulatio, ſufficiat ad ſingulorum Catholicorum teſtimonium, & conſcripta paſſim fidei noſtræ monumenta appellare, in quibus de abſoluendis peccatis in futurum committendis, ne tenue quidem veſtigium deprehendes: quinimo omnes paſſim Sectarij, cum ipſo Luthero, Confeſſionem peccatorum apud Papiſtas crudeliſſimam conſcientiæ carnificinam appellant. Tam bellè criminationes illæ inter ſe concordant, quam ſolent mendacia conuenire.

Iterum, vt impingant Catholicis omnium ſcelerum carniſque licentiam, aiunt grauiſſima quæque flagitia inter illos pro venialibus haberi. Refert in hanc rem Ioan. *Berclaius*, ſe præſente à Sereniſſimo Angliæ Rege interrogatum ex ſuis Epiſcopis aliquem: ecquid Catholici de Fornicatione ſentirent? Atque illum ſine cunctatione reſpondiſſe, inter Scriptores Catholicos eſſe qui Fornicationem in Venialibus numerent. Commotus mendacio tam ſplendido *Berclaius* liberè repoſuit, Non viſum eſſe inter Catholicos probatum authorem cuius doctrina tam infandum præbeat Veneri patrocinium. Dum inter hos de ea quæſtione pluribus diſceptatur, ſubintrat conclaue regium Epiſcopus alter non leuis famæ Sectarius. Rex ad hunc conuerſus hic, inquit, diſputatur, an Catholici doceant Fornicationem mortalem eſſe culpam, an venialem. Ille confeſtim, ac ſi de re notiſſima ſententiam pronunciaret, Venialem omnino (Rex Sereniſſime) Venialem culpam exiſtimant. En quales hi ſunt Seniores populi, qui Eccleſiam Romanam, vt innocentem Suſannam, ſuis calumnijs & conuitijs opprimunt. Hi ſunt idonei Iudices controuerſiarum fidei, hæc oracula fallere & falli neſcia, ex quorum ore populus diſcernat quid Apoſtoli, quid Patres antiqui, quid priſca Eccleſia docuerit, qui in doctrina præſenti & ante oculos poſita tam malignè cæcutiunt.

Plures aliæ particulares Impoſturæ, ac Maledicentiæ Sectariorum, præſertim Caluiniſtarum.

GAbriel Pouelus Caluiniſta in priori ſuo libro *de Antichriſto*, in ipſa præfatione de Pontifice Romano ſic loquitur: *Deum ſanctè teſtor, me tam certo ſcire Pontificem Romanum eſſe magnum illum Antichriſtum, quàm Deo ipſum eſſe in cælo, Creatorem viſibilium & inuiſibilium, & Ieſum Chriſtum verum illum eſſe Meſſiam Patribus olim promiſſum &c.* En ſymbolum Caluiniſticum, ad cuius articulos non magis ſpectat Deum eſſe in cælo, & Chriſtum verum eſſe Meſſiam, quam Pontificem Romanum verum eſſe Antichriſtum. Hoc tamen Apoſtoli ſuo Symbolo nuſpiam appoſuerunt. Plura ſcilicet de hoc reuelata ſunt Pouelo cum ſuis, quàm ipſis Apoſtolis.

Pergit Pouelus *l. 2. de Antichriſto c. 2.* contumelioſè affirmans, *Cardinales, Epiſcopos, Canonicos, Monachos, eſſe Locuſtas vaſtatrices, eſſe mendaces, eſſe homicidas &c.* Quam effrenata hæc contumelia in præcipuas orbis Chriſtiani familias ad Cardinalatus dignitatem euectas.

Quid mirum ſi hæc cum Paræo, Burdo, aliiſque eiuſdem Scholæ, vocitent *Ieſuitas*, membra Diaboli, progenies viperarum, ranas coaxantes, Caudam Antichriſti &c.

Sed nec parcit horum Spiritus horrendum in modum maledicere Chriſtis Domini, hoc eſt, ſupremis Eccleſiæ Chriſtianæ Principibus, & Monarchis. Sic enim illos tractat *Bredezodius* Caluiniſta in libello cui titulus: Fœderatorum inferioris Germaniæ defenſio tertia &c. vbi non dubitat pronunciare, *Quod Philippus Rex Hiſpaniæ ſit raptor, & notorius hæreticus, ideoque omnibus omnium Caluiniſtarum viribus è regno ſuo expellendus.* Quod *Archiduces Auſtriæ ſint perfidi. Dux Sabaudiæ crudelis & perfidus. Sigiſmundus tunc Rex Poloniæ non diſſimilis, &c.* Hunc Spiritum hauſerunt poſteri à ſuis maioribus, ipſo Caluino, Beza &c. *Caluinus in Caput 6. Danielis* ſic ſcribit: *Principes terreni ſe contra Deum extollunt, ſua ſe ipſi potentia priuant, imò verè indigniſſimi ſunt qui hominum cætui ac numero reponantur. Potius igitur illis eſt facies conſpuenda, quàm ipſorum imperijs obtemperandum, niſi omnem ſuperſtitionem extirpent, & funditus tollant.* Hæc & alia huius generis atrociſſima fuſius deducta reperiuntur apud Ludouicum Richeomum in expoſtulatione Apologetica ad Regem Nauarræ, cap. 18.

Digitized by Google

Authoritatem antiquorum ac Sanctorum Patrum contra ſuos errores, quantum vilipendant Caluiniſtæ, *patet in particulari ex Franciſci Iunij* Animaduerſionibus circa lib. 3. Bellarmini de Pontifice, vbi paſſim ſic pronunciat: *Patres à vero plurimum aberrauerunt. Hæ ſunt mera Patrum coniectura. Sunt vana ſuſpiciones quibus boni Patres plus ſatis indulſerunt &c.* Et in hoc Antiquorum Patrum contemptu non alijs quam ſui Caluini veſtigijs egregiè inſiſtunt.

Agens enim *Caluinus* de concupiſcentia *inſtit. lib. 3. §. 10. Neque opus eſt* (inquit) *multum inueſtigando laborare quid hic Veteres ſenſerint &c.* De ſatisfactione, *inſtit. lib. 3. cap. 4. §. 38. Parum me mouent, quæ in Veterum ſcriptis de ſatisfactione paſſim occurrunt*. De Laicis in neceſſitate baptizantibus, inſtit. lib. 4. cap. 15. §. 10. *Quod autem multis ab hinc ſæculis, adeoque ab ipſo ferè Eccleſiæ exordio vſu receptum fuit, vt in periculo mortis Laici baptizarent, non video quam firma ratione defendi queat.*

Ex his patet ſimul mirus Eccleſiæ Chriſtianæ contemptus, ſimul manifeſta halucinatio, Quod cum hi Sectarij appellent ad primitiuam Eccleſiam, quam agnoſcunt infallibilem, nihilominus antiquorum Patrum authoritatem ſic vilipendant, vt ſuum illis iudicium præponant.

In contemptu Sanctorum cum Chriſto regnantium, en Caluinum eo progreſſum vt eos *laruas*, *Carnifices*, *beſtias* appellet lib. 3. Inſtitut. cap 20. § 27. *Inde*, inquit, *colligimus nihil eos Chriſto reliquum facere, qui pro nihilo ducunt eius interceſſionem niſi accedant Georgius, & Hypolitus, aut ſimiles laruæ*. Et in libro de ratione Reformandæ Eccleſiæ. *Omitto Dominicum, & ſimiles carnifices: Omitto Methardum, Lubinum, & ſimiles beſtias.* Et Inſtit. cap. 20 § 24. *Quis eouſque longas illis (ſanctis) eſſe aures reuelauit, quæ ad noſtras voces porrigantur?* Reſpondeat huic maledico nomine totius Eccleſiæ primitiuæ *S. Auguſtinus Serm. 27.* de Sanctis. *Quiſquis*, inquit, *honorat Martyres, honorat & Chriſtum: & qui ſpernit Sanctis, ſpernit & Chriſtum.* Atqui Caluinum cum aſſeclis ſanctos ſpernere, ex dictis manifeſtum eſt. Ergo illos Chriſtum etiam ſpernere nimis perſpicuum euadit.

De fallacijs eorum & æquiuocationibus in articulis fidei, ſpecimen ex multis vnum adnotare iuuat. *Beza* Caluini diſcipulus vt Lutheranos in ſuam Sectam ſpecie concordiæ fallaciter attraheret, anno 1556. ſcripſit *Confeſſionem* fidei in qua aſſeruit, *Corpus Chriſti vere & realiter eſſe præſens in Cæna & communione Euchariſtica*. Sed cum Lutherani conclamarent, Beza teſte, Zuinglianos Caluiniſtas iam ſuam doctrinam & Sectam deſeruiſſe, idque hi Bezæ grauiter exprobrarent. Tum demum Beza inſigni aſtu reſpondit, ſe quidem id ſcripſiſſe, ſed per hoc intelligendam non eſſe *Cænam Domini quæ celebratur in terris*, ſed *Cænam illam quæ celebratur in cælo*, vbi Chriſtus *verè & realiter præſens eſt*. En quales Prothei! quam fideles pro reformanda Eccleſia Apoſtoli? Hoc Bezæ factum disertè tradit *Bellarminus* lib. de Euchariſtia, cap. 2. & teſtatur *Claudius Sanctes* in Reſponſion. ad Bezæ apologiam.

Oſtenditur Impoſtura iniquiſſima ANTONII EGANI *de quæſtu Simoniaco Eccleſiæ Romanæ per Apoſtolicos Miſſionarios.*

PRodijt non ita pridem peſtifer Libellus Antonij Egani, qui deſerta auita fide, & religioſa profeſſione, ex Hibernia in Angliam profugit, nec enim Hiberniæ tellus animal tam venenatum in ſuo gremio ſuſtinere potuit. Vulgauit ille contra Apoſtolicos Miſſionarios calumniam mira arte confictam, de quæſtu ſacrilego ac Simoniaco, quo ſingula flagitia venalia exponunt, taxato etiam pretio quod ex eorum abſolutione aut diſpenſatione corrogare debent: tanta ſolet eſſe transfugis calumniandi libido. Nolo ego (quod mihi promptum foret) rem hanc pluribus perſequi, ſed tantum paucis, & abſque vllius offenſione calumniam adeo pernicioſam diſſipare, ne pergat incautos in errorem inducere.

Atq; imprimis quæro, Egane, quibus argumentis, tabulis, ac teſtibus hanc accuſationem grauiſſimam in publica orbis luce confirmas? Hoc vt præſtes omnium leges, & ipſius Angliæ ſtatuta requirunt, quæ iubent Accuſatorem legitima criminis probatione deſtitutum Impoſtoris infame nomen ac pœnam ſubire. Hic verò, in accuſatione grauiſſima nihil aliud Eganus niſi ſuam vnius fidem, eamque leuiſſimam, in cauſæ ſuæ teſtimonium adducit. Cum tamen Ius omne tam ciuile, quam Canonicum, & ipſum Actorem, & inimicum, & maleuolum, & infamem, & Apoſtatam, à teſtium numero penitus excludat. Vide ſi quid Iuris delibaſti C. *Cum oporteat* de Accuſat. Et l. *Iuſta* ff. de manu vin. Et in C. *Alieni erroris*, 3. q. 4.

Ex quibus manifeſtè conficio tantum abeſſe vt tuo teſtimonio ſuſceptæ accuſationi vllam veritatis vmbram concilies, vt potius te ipſum execrandæ calumniæ authorem, & impo-

po·

poſtorem pœnis obnoxium admittere cogaris. Neque verò arbitror ipſa Acatholicorum tribunalia adeò eſſe æquitati inimica, vt audiendos cenſeant fugitiuos in ſuos Dominos crimina producentes, nullo alio teſte•, nullis tabulis, nulla veri ſpecie comprobata.

Secundò, interrogandus mihi eſt Eganus, quo pacto fieri poſsit vt Miſſionarii Apoſtolici impune, & ex præſcripto Cancellariæ Romanæ, vt ipſe fingit, quæſtum Simoniacum vbique exerceant, quem ipſa Eccleſia, cum Pontifice Romano, in œcumenicis Concilijs congregata, ſeueriſſimis ſemper legibus damnat, ac pœnis inſectatur? Legantur cenſuræ ac pęnæ grauiſſimæ contra Simoniacos ab Eccleſia Romana conſtitutæ in Concilio Romano primo ſub Alexandro II. Pontifice. Extant contra eoſdem Decreta Concilij Placentini, vbi traduntur fuiſſe quatuor millia Clericorum tempore Vrbani II. Eadem fuit mens & ſententia Patribus ex toto orbe Chriſtiano congregatis in Concilio generali Lateranenſi VI. ſub Innocentio III. cap. 36. Nec minor noſtro æuo cura inceſſit omnes Eccleſiæ Præſules in Tridentina Synodo collectos, ne quem è ſuo corpore, aut aliud Eccleſiæ membrum execranda Simoniæ peſtis afflaret, contra quam firmiſſimos legum obices opponit ſeſs. 21. in decreto de Reformatione cap. 1.

His accedunt grauiſsima Pontificum diplomata, quæſtui Simoniaco omnis in Eccleſiam aditus ſeueriſsimè præcluditur. Et quidem Eugenius IV. præcedentium Pontificum ac Conciliorum veſtigijs inſiſtens ſuo diplomate, poſt multa in hanc rem decreta, his verbis concludit. Statuentes præterea quod vniuerſi & ſinguli, etiam præmiſſa (quavis) dignitate præditi; qui quomodolibet dando vel recipiendo Simoniam commiſerint, aut vt illa fiat Mediatores extiterint, ſeu procurauerint, ſententiam excommunicationis incurrant &c. Et ne harum legum vigor lapſu temporis vel in minimo laxaretur, proximo ſæculo diſertè innouantur à Leone X. in ſua Conſtitutione quæ incipit *Supernæ*, §. 37. Conſtitutiones, inquit, per Anteceſſores noſtros, etiam in Sacris Concilijs contra huiuſmodi Simoniacos editas innouamus, eaſque inuiolabiliter ſeruari præcipimus, ac pænas in eis contentas pro expreſsis & inſertis haberi, & delinquentes, etiam authoritate noſtra, affici volumus. Atque has Conſtitutiones perpetuo valituras & in quovis Eccleſiæ tribunali ſeueriſſimè obſeruandas, non minori ſemper cura alij, atque alij Pontifices inſtaurant.

Quis ergo, niſi fatuus, vni credat Egano fugitiuo, Apoſtatæ, & Eccleſiæ Romanæ hoſti iurato, contra hæc quæ adduxi teſtimonia, ac publica Eccleſiæ Iura, ac tribunalia toto orbe notiſsima.

Hinc ego vos, Academici Oxonienſes, qui Egani libello teſtimonium appoſuiſtis, & omnes cordatos monitos velim, vt omnia ſedulò circumſpiciatis anteaquam autem huiuſmodi Transfugis, multò minus fidem præbeatis, qui prius honeſtatem omnem quam fidem exuerunt.

Veniunt illi ad vos in veſtimentis ouium, intus autem ſunt lupi rapaces, qui non dubitant quauis calumnia Eccleſiæ Romanæ famam lacerare, vt hac infami arte veſtram gratiam ac patrocinium promereantur. Latet, mihi credite, latet intus fraudulentus Sinon, qui multa de Danias mentitur, paratus interea, ſi res ferat, veſtram quoque Troiam incendere, eoque ſe proripere quo libido, quo lucrum, quo nouus furor impulerit. Tales, inquit *Eraſmus* ad Vnibaldum, tantum quærunt cenſum, & vxorem, cætera præſtat illis Euangelium, hoc eſt, poteſtatem viuendi vt volunt. Neque hic de genio irrequieto quo transfugæ illi agitantur noſtri tantum temporis ſenſus aut cenſura eſt. Innatam illis leuitatem ac deprauatam indolem viuis coloribus depinxerunt nobis primi Eccleſiæ Patres, ne malis artibus incautos in fraudem inducerent. Non exiſtimes, ait S. Cyprianus de vnitat. Eccleſiæ, bonos de Eccleſia poſſe diſcedere; triticum non rapit ventus, nec arborem ſolida radice ſundatam procella ſubuertit, inanes paleæ tempeſtate iactantur, inualidæ arbores turbinis incurſione euertuntur. In eandem ſententiam notat Tertullianus per huiuſmodi Eccleſiæ ſpumas ac vilia purgamenta, ſincerum illius corpus magis purum, integrumque conſeruari. Auolent quantum volent paleæ leuis fidei quocunque afflatu tentationum, eo purior maſſa frumenti in horreo Domini reponetur. Hæc omnia in leuiſſimis Egani moribus quam apertè eluceant quiſquis obſeruare voluerit, facile concludet, nihil aliud ab huiuſmodi protheo, quam malas artes, fraudes, ac calumnias, expectandum fuiſſe.

(*,*)

Digitized by Google

Contra fatuam Concluſionem Andreæ Sall *pro Secta Proteſtantium ſuſcipienda.*

ASſerit ille, in ſua Recantatione, poſt diuturnum ſtudium, ac conſiderationem Eccleſiæ Romanæ, & Lutheranæ, ſe tandem *Concluſiſſe*, Fidem Eccleſiæ Anglicanæ tutiorem & ſecuriorem eſſe pro ſua ſalute, quam viam Eccleſiæ Romanæ.

Itane tu concludis, infelix Dialectice? Expendiſti igitur, te fatente, pro veritate Eccleſiæ Romanæ totius pænè orbis Chriſtiani commune teſtimonium, per mille quingentos annos à Chriſto vſque ad Lutherum, omnium populorum, omniumque gentium conſenſu receptum. Adeo vt toto illo ſæculorum decurſu, præter Romanam, nullam omninò poſſis deſignare Eccleſiam palam cognitam, de qua potuerit verificari perpetuus illius ſymboli articulus, Credo in Sanctam Eccleſiam Catholicam. Nulla ergo in orbe terrarum per mille quingentos annos publicè nota fuit Catholica, id eſt, vniuerſalis Chriſti Eccleſia, vel ſola debuit eſſe Romana. Et tu ex hac præmiſſa concludis, reiecta Religione Catholica ac Romana, ſecuriorem tuæ ſaluti fore Confeſſionem Proteſtantium in Anglia, quam & tota Eccleſia Catholica, & aliæ Sectæ per orbem diffuſæ, & maxima pars ipſius Angliæ tanquam falſam, erroneam, ac hæreticam prorſus damnant, & execrantur. Adeò vt nullum toto orbe angulum, nullam Sectam, aut Sectarium mihi poſſis demonſtrare, qui in conſtituendo Capite, primatu, & Hierarchia Eccleſiæ, cum Anglicana Proteſtantium Secta conueniat.

Tune Sall, & Sal, vt ipſe putas, magnæ ſapientiæ, tune ſana mente ponderaſti pro Eccleſia Romana tanquam tamque conſtantem omni æuo Miraculorum gloriam, quam ipſe Chriſtus publicam veræ Eccleſiæ notam ac teſtimonium eſſe pronuntiat. Non ignoras quanta Compoſtellæ, vbi aliquando vixiſti, edantur prodigia omnibus conſpicua, quanta Laureti in ipſo ſinu Eccleſiæ Romanæ, vt alia ſileam toto orbe notiſſima. Sat tibi nota conſtantia tot Martyrum ſignis innumeris à Deo comprobata, qui omni æuo veritatem Religionis Romanæ ſuo ſanguine ita conſignarunt, vt nullis Tyrannorum tormentis (multò minus vnius pſeudo-Epiſcopi blanditijs) à primæuæ fidei confeſſione dimoueri potuerint.

Hanc tu Religionem pro animæ tuæ ſalute tibi deſerendam concludis, & amplectendam Sectam paucorum Proteſtantium, cuius originem, aut progreſſum omni æuo à Chriſto vſque ad Lutherum, & tu, & orbis vniuerſus ignorat. Pro cuius veritate, præ alijs Sectis, quæ ipſe condemnas, nullum particulare Dei teſtimonium, nullum generale Concilium nullum diuinum Miraculum, nullum ſæculorum aut gentium conſenſum poteris in medium proferre. Quidquid enim tu pro Cætu proteſtantium ſiue ex Scripturarum intelligentia illis ſolis à Deo donata, prætendes; idem ſibi Puritani, idem Anabaptiſtæ, idem independentes, idem reliquarum Sectarum colluuies eodem iure vindicabit. Non tantum ergo totius orbis Catholici ſuffragio, ſed tuo etiam iudicio conſtrictus & condemnatus teneris.

Heu Sall miſerande, Sal infatuate; adeone tuus ille in Chriſto Pater, aut potius parricida, te potuit dementare, & omnem bonæ mentis aciem eripere, vt in Concluſionem tam ſtolidam, tam cæcam, tam infamem te adactum fateare? Qua tandem factum eſt, infauſta metamorphoſi, vt qui poteras tibi & alijs Sal eſſe Chriſtianæ Sapientiæ, nunc vt inſulſum cadauer ad nihilum valeas vltra, niſi vt mittaris foras, & ab hominibus vbique gentium tuo merito conculceris.

At agnoſces infelix, agnoſce tandem, quanta te inuoluerit mentis caligo, quæ cæco impetu Te in hanc erroris abyſſum præcipitem adegit. Reuoca, dum licet, infauſtum gradum, quo ad interitum feſtinas. Aderit breui dies illa extrema, aut potius nox caliginoſa, in qua dabitur profligatæ vitæ errata ſerò agnoſcere, nunquam reparare. Reſpice vel nunc ſtatum animæ tuæ miſerandum, in quem te vltro demerſiſti. Extra ſinum matris Eccleſiæ tanquam abortiuum te proieciſti: ſacrum Sacerdotij miniſterium tot modis temeraſti; vota Deo nuncupata auſu Sacrilego proculcaſti: omnia ſalutis remedia tanquam inane ludibrium longè abieciſti. Et adhuc tot ſcelerum reus haud ſeriò aduertis, quam horrendum te iudicium, quam dira ſententia, quam immane barathrum expectet. Quid dico expectat? Iam coram orbis tribunali tua perfidia pateſacta eſt, omnium iudicio condemnatus, & vinculis tuæ conſcientiæ conſtrictus teneris, in profundum gehennæ, niſi reſipiſcas, qua neſcis hora abripiendus. Ridet interea & exultat in interitu tuo infauſta Hæreſis, eiuſque Miniſtri, quibus te nefandis errorum catenis mancipandum tradidiſti. At leget ex aduerſo funus tuum Patria chariſſima quæ te olim genuit:

luget

Digitized by Google

luget Eccleſia quæ te à teneris in ſinu fouit: luget Cætus ille Sanctiſſimus, qui te optimis legibus & exemplis inſtituit. Si enim cenſemus communi luctu deflendum corpus quod deſeruit anima, quomodo non deflenda eſt anima quam deſeruit Deus?

Atq; vtinam tandem tu teipſum deflere incipias: neque verò poteris, niſi ferreus es, à ſalubri luctu ac lachrymis temperare, ſi oculis tuis ſeriò proponas ſtatum animæ tuæ tot modis horridum ac luctuoſum: deformata omnia priſtinæ Religionis veſtigia, obliteratam pietatis ſpeciem, extinctam probitatis imaginem, aut potius in imaginem Satanæ ſacrilego furore transformatam.

Pandit adhuc Clementiæ ſinum prodigo Filio benignus Deus. Humanum eſſe nouit labi & errare, ſed dæmoni proprium in errore perdurare. Vnica ad ſalutem reſtat via, à lapſu gradum reuocare, errores agnoſcere, ac palam abdicare. Non deſunt tibi etiam in Anglia non indecora magnorum heroum exempla, qui non dubitarunt abdicato quouis officio, dignitate, & Aulæ gratia, errores potiùs corrigere, & ad Romanæ Eccleſiæ gremium conuolare, quàm certiſſimum æternæ ſalutis naufragium incurrere. Et tu tandem Saul, qui hos ſecutus es errantes, ſequere dum licet pœnitentes: vtque in oppugnanda Chriſti Eccleſia te ſubitò in Saulum transformaſti, ita in propalanda ipſius fide ac veritate, te deinceps Paulum exhibe. Hoc à te ſuo iure depoſcit toties indignè proculcata Religio, violata conſcientia & æquitas & caput eſt, nunquam niſi ſic euitanda mors illa immortalis, & gehennæ nunquam extinguendæ ſupplicia.

Quod ſi in iſta qua detineris mentis caligine, incipiat tandem tibi radius aliquis diuinæ lucis oboriri, reflecte oculos ad Petram vnde exciſus es, neque pudeat poſt tot errorum labyrinthos ad agnitam olim Eccleſiæ Catholicæ ſemitam reſpectare.

Vtque tibi ad hoc non deſint Conſiderationes idoneæ, quas in Dei conſpectum ſincero animo reuoluas, non recuſaui (vtinam in tuam quoque ſalutem) laborem formandi in hoc Opere pauca quædam ac dilucida argumenta, quibus neceſſe eſt à Nouatorum erroribus ad veram Eccleſiam quemlibet adduci, qui apertam ſalutis viam animo non penitus obcæcato inueſtigare voluerit.

Refelluntur Calumniæ Sectariorum in Anglia malignè confictæ contra Patres Societatis ibidem.

NIhil omni tempore ſtudioſius agunt Sectarij illi, quàm vt Patres Societatis præ cæteris perſequantur, exterminent, & populo reddant execrabiles, ne illi ſuis erroribus pergant obſiſtere. In hunc finem malignè illis affingunt opiniones maximè deteſtabiles, vti de licito vſu æqui vocationum ad tegendam coniurationem in Regis vitam: de abſolutione, & negatione iſtius criminis etiam cum iuramento in articulo mortis: de licita occiſione Regis hæretici vt Religio Catholica introducatur: & depoſitione illius per ſubditos ſi à Papa excommunicetur: & per diſpenſationem Papæ poſſe mendacium fieri licitum, & alia quæ hic ſequentur.

Sed contra has calumnias. Primò, Manifeſtum eſt ex Societatis probatis Doctoribus in Libris publicis, & toti orbi conſpicuis, doctrinam illius odioſis illis, & calumnioſis aſſertionibus prorſus aduerſari, De quibus, aliiſque huiuſmodi, pluribus *Martinus Becanus Opuſculo 12.*

Secundò, Patet hoc euidenter ex publica Declaratione ipſius Regis Galliæ Henrici IV. qui in hoc contra Caluiniſtas calumniatores Ieſuitarum patrocinium pridem ſuſcepit. Sic enim inter alia pronunciauit coram Senatu Pariſienſi in peruigilio Natiuitatis Chriſti anno 1603. Neque verò (illi) aliquid docent, quo Eccleſiaſtici mihi non tribuant quod eſt tribuendum: Nec vnquam inuentus eſt qui ab iis necem Regum didicerit. Quare, totum hoc quod illis obijcitur, nihil eſt. Ita hæc, aliaque maniſeſtè confirmat *Antonius Poſſeuinus in Apparatu ſacro tomo 3.*

Tertiò, vt horum ſingula in particulari reddantur omnibus manifeſta prorſus, & irrefragabilia, Ipſius Societatis Anglicanæ Declarationem de ſingulis diſertè ad verbum expreſſam, hic ex ipſis actis fideliter ſubijcio.

Declaratio Patrum Societ. IESV Prouinciæ Anglicanæ facta in Congregatione Prouinciali habita Gandaui ad 1. Iulij Anno 1681.

CVm non ſolum deteſtandam nobis coniurationem malitioſè affinxerint in Anglia Hæretici, verum etiam varias à Chriſtiana, & vera Theologia perquam alienas, ſummé-

que

Digitized by Google

que execrabiles opiniones atque ſententias, videlicet.

I. Licitum eſſe per æqui vocationem ſuſceptam in vitam Regis coniurationem tegere, etiam cum legitimè quis à Iudice interrogatur.

II. Poſſe quempiam qui criminis commiſſi abſolutionem Sacramentalem acceperit, illud in articulo mortis legitimè interrogatum, etiam cum iuramento, negare, quamuis ipſe ſponte de illo ſermonem inſtituat.

III. Licere ſubditis interficere Regem Proteſtantem, vt eo amoto introducatur fides Catholica: & ſi Regicida eo titulo morti adiudicetur, cum Martyrij laurea coronandum.

IV. Regem à Papa excommunicatum à Subditis ſuis deponi, & occidi poſſe.

V. Papam ſua diſpenſatione licitum poſſe facere in vllo caſu mentiri, aliave contra legem Dei mala perpetrare, vt inde boni aliquid eueniat.

VI. Licere vxori maritum concubinarium è medio tollere.

Patres Profeſſi Prouinciæ Anglicanæ iuxta triennalem morem congregari declarant, ſe neque didiciſſe, neque docuiſſe, neque audiuiſſe ab vllo è Patribus noſtris edoctas vnquam fuiſſe prædictas propoſitiones: imò ſingulos, eas omninò deteſtari. Actum Gandaui in domo tertiæ probationis Anglorum Societat. Ieſu 4. Iulij 1681.

De *iuramento Fidelitatis* ibidem ſic decernitur. Vt vniformiter (quod in Congregatione rogatum fuit) inter Noſtros in modo agendi circa iuramentum Fidelitas, vti vulgò nominari ſolet, procedatur.

I. Profiteamur omnes tantam à nobis ſingulis erga Regem noſtrum cum res tulerit, ſincerè iurandam, & exhibendam obedientiam, atque fidelitatem, quanta ab vllis vbiuis Catholicis ſubditis quibuſcunque Principibus exhiberi ſolet.

II. Iuramentum Fidelitatis, vti iam eſt, varijs heterodoxis inſperſum clauſulis, ſuſcipi non poſſe, præſertim cum id ſummorum Pontificum Breuibus ſit damnatum &c.

Actum in Congregatione Prouinciali Patrum Anglorum Societatis IESV celebrata Gandaui in Domo tertiæ probationis eiuſdem Societatis die 5. Iulii 1681. Nonne hæc perfecta fide.itas eſt ex ipſa Chriſti ſententia, Reddere quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo?

Experimenta certè huius Fidelitatis habuit Rex Carolus Primus, & Secundus, dum à ſuis ſubditis Heterodoxis & ſecurim ille, & hic exilia paſſus, Patres, & Catholicos Angliæ & Hiberniæ habuerunt ſibi fideliſſimè & conſtantiſſimè adhærentes, etiam cum fortunarum, terrarum, & bonorum pænè omnium iactura. Hæc nemo ignorat qui in præteritorum temporum rebus recenter geſtis aliquid habet memoriæ.

Quis non meminit, dum Rex exul in Gallia verſaretur, quot legationibus ex parte Catholicorum in Hibernia ſolicitatus fuerit vt eò ſecurus adueniret, ab omnibus Regni Catholicis recipiendus, & ad extremum vſque ſpiritum defendendus. Ac poſtea ipſo in ſuum locum Proregem tranſmittente, quomodo contra Regis hoſtes heterodoxos pro ipſius iure ac corona vſque ad extremum Patriæ exitium fideliſſimè decertauerint.

Recenti & ipſe memoria retineo, dum idem Rex Carolus II. in Belgium profugus cum Fratribus adueniret, quanta fidelitate præ alijs, Catholici Proceres plurimi tam Angli, quàm Hiberni ipſi adhæſerint; ac eorum Legiones integræ ſe Regis ac Ducis Eboracenſis obſequio mancipauerint. Hæc ſanè, & alia quæ prætereo, potentiſſima ſunt Catholicorum erga ſuum Regem fidelitatis exempla, quæ ſi memoria recolantur, facilè poterunt obſtruere ora loquentium iniqua, & ab æquo, nouoque Rege præmia potius, quàm calumniarum fidem promereri.

ARTICVLVS V.

Nouarum Sectarum dogmata Particularia proponuntur.

Hæreſes Caluini cum Luthero communes.

CAluinus, qui fuit tempore poſterior Luthero qui emerſit an. 1517. omnes ferè Lutheri errores complexus eſt, & inſuper nouos addidit, quos ſuperius varijs locis ſingillatim refutauimus. Quoniam verò ex illis profluxerunt plurima dogmata recentiorum Sectarum, illos etiam hic ſub vnum aſpectum ſummatim proferemus.

Docuerunt illi, Scripturam eſſe per ſe claram, & ſolam Regulam Fidei.

Traditiones non eſſe admittendas.

Eccleſiam Romanam ſucceſſu temporis à vera Fide defeciſſe.

Pontificem Romanum non eſſe Caput Eccleſiæ, nec iudicem controuerſiarum fidei.

Sanctos non eſſe inuocandos, nec honorandas eorum imagines, aut reliquias.

Sa-

Digitized by Google

Sacramentum Confirmationis, extremæ Vnctionis, & quædam alia non eſse admittenda.

Sacrificium Miſsæ abrogandum: Communionem dandam ſub vtraque ſpecie.

Purgatorium non admittendum, nec indulgentias, nec preces pro defunctis prodeſse.

Cœlibatum non requiri in Miniſtris Eccleſiæ.

Liberum hominis arbitrium ad opera bona, & mala per primum peccatum periiſse.

Ex ſola Fide hominem iuſtificari, non ex Merito bonorum operum.

Ieiunium, abſtinentiam, & alia præcepta Eccleſiæ explodenda eſse. In his plura particularia dogmata continentur, & alia ſingularia Lutheri accuratè exprimuntur in Bulla Leonis X. in fine huius Tractatus.

Dogmata Caluini propria his addita.

DEum ſecundum eſsentialem perfectionem non eſse infinitum. Nec vbique præſentem in hoc mundo, ſe vbique in cœlo.

Decreta Dei non eſse ab æterno. Dei æternitatem non eſse indiuiſibilem, ſed diuiſibilem & ſucceſſiuam.

Chriſtum non eſse mortuum pro omnibus, ſed pro ſolis prædeſtinatis.

Illum in cruce deſperaſse, nec verè ac propriè deſcendiſse ad inferos.

Per ſuam mortem ac paſſionem nihil ſibi meruiſse.

Chriſtum ab initio multa ignoraſse, quæ poſtea didicit. Sed in hunc errorem lapſus eſt etiam Lutherus.

Imaginem Chriſti honorandam non eſse.

Prædeſtinatos eſse ab æterno quoſdam homines ad gloriam, & quoſdam ad damnationem, ſine vllo ipſorum merito, aut horum culpa, ſed ex Dei beneplacito.

Hoc decretum prædeſtinationis tam fixum eſse vt tollat omnem arbitrij libertatem in negotio prædeſtinationis.

Gratiam per Chriſtum dari ſolis prædeſtinatis. Et his non dari gratiam habitualem ſiue ſanctificantem, ſed tantum actualem. Et hanc non ſufficere ad ſeruandum totam legem Decalogi: ac per eam tolli vſum liberi arbitrii.

Deum eſse auctorem peccati; & homines ad peccata impellere.

De Baptiſmo infantium docet, Omnes filios fidelium naſci ſanctos, & vt ſaluentur Baptiſmo non indigere. Infidelium verò filiis Baptiſmum non prodeſse: filios denique illegitimos ad Baptiſmum non admittendos.

De Sacramento Euchariſtiæ, Caluinus cum ſuis, negat Corpus & Sanguinem Chriſti verè & realiter eſse præſentem in Euchariſtia, ſed tantum figuratiuè: quod eſt omninò contra Lutherum & Lutheranos, quorum dogmata propria, vt dixi, reperiuntur in huius Tractatus fine expreſsa prout ab initio damnata fuerunt.

Hæreſis Anglicana Proteſtantium, Puritanorum, Independentium.

P*Roteſtantes* in Anglia Religionem ſibi fabricarunt à cæteris proteſtantibus Germaniæ in multis diuerſam, vti ſupra cap. 2. oſtendi eos nec quidem in articulis fundamentalibus per omnia conuenire. Eſt autem Secta proteſtantium conſlata ex variis dogmatibus partim Lutheri, partim Caluini, quibus & alia ſunt adiuncta dogmata, ritusque ab vtroque diuerſi. Nam primò, proteſtantes Regem ſtatuunt eſse Caput ſupremum Eccleſiæ Anglicanæ. 2. Admittunt Eccleſiam debere conſtari ex Archiepiſcopis, Epiſcopis, Decanis, aliiſque gradibus Eccleſiaſticæ Hierarchiæ. 3. Varios recipiunt Catholicorum antiquos ritus, altaria, cereos, ſupercilicia; non tamen realem Chriſti præſentiam in cœna Euchariſtica. Eſtque hæc in Anglia Religio Regis, & Aulæ, cui per varias Leges conantur reliquas Sectas conformare.

Puritani è contra ſunt rigidi Caluiniſtæ, nec niſi purum Dei verbum iuxta Caluini placita ſe admittere profitentur. Hi in negando Regis primatu: in excludendis gradibus Hierarchiæ Eccleſiaſticæ: in eliminandis omnibus Eccleſiæ Romanæ ritibus, Proteſtantibus è diametro opponuntur. Qui & alio nomine *Presbyteriani* nuncupantur: eo quod velint Eccleſiam ſuam, excluſis Epiſcopis ac Miniſtris, à ſolis Senioribus laicis adminiſtrari.

Independentes, qui maximè *Cromuelli* tempore emerſerunt, in hoc Puritanis ac Proteſtantibus aduerſantur, Quod neque Reges, neque Epiſcopos, neque Seniores ad Eccleſiæ Regimen admittant. Sed velint quemlibet ſibi Miniſtrum eſse: ac quemvis ſine vlla perſonæ ac ſexus diſtinctione eſse legitimum verbi Dei præconem, idque quovis loco, ac tempore, dum ſentit ſe à Spiritu Sancto ad prædicandum Dei verbum impelli. Ac proinde templa, altaria, pulpita, rem fruſtraneam, & è medio tollendam exiſtimant. Pro ſuæ verò

Sectæ

Digitized by Google

Sectæ defenſione contra reliquos Sectarios hoc argumentum valide intorquent: Vobis omnibus licuit Eccleſiæ Romanæ antiquos ritus ac Cæremonias omnes euertere ac reformare, quibus centenis annis ante vos vſa fuerat. Ergo nobis multò magis licebit veſtros Ritus, Eccleſias, ac Cæremonias abolere, quæ tantum de nouo emerſerunt, neque parem cum Eccleſia Romana authoritatem, aut antiquitatem obtinuerunt. Videant quæſo Proteſtantes & Puritani, niſi à ſuo errore recedant, quo pacto ab hoc Independentium argumento ſeſe expediant.

Annotatio particularis ad Sectam Anglicanam, aliaſque modernas.

VOx vna & doctrina communis Sectariorum huius temporis hæc eſt: Eccleſiam Romanam à vera fide defeciſſe, & in grauiſſimos errores prolapſam per mille ducentos annos. Et hanc eſſe cauſam cur Clerus & populus *Angliæ*, *Hollandiæ*, & *Germaniæ* ex parte non modica, Eccleſiam Romanam deſeruerit, & oppugnare cęperit. Atqui non hanc, ſed longè aliam ab ea deficiendi Cauſam fuiſſe, ipſa defectionis primordia luce meridiana clarius demonſtrant.

Primò, in Clero & populo *Angliæ*, integris illis mille & ducentis annis viguit, floruit, triumphauit Religio Romana, cum ſumma Cleri, Populi, Principum veneratione. Nullus horum eam incuſauit, nullus redarguit, nullus totis viribus non defendit. Inuadit ſubitò Henricum octauum Angliæ Regem libido iniqua repudiandi coniugem legitimam, & ducendi Bolenam pellicem. Obſtat vehementer Pontifex Romanus Regiæ libidini, & anathematis pęnas intentat. Has vt Rex fugiat, & Bolenam retineat, Pontificis iugum excutit, Eccleſiæ Romanæ hoſtes aduocat, opima illius ſpolia ſuis aſſeclis in prædam exponit. Res mira! per tot ſæcula toto Regno Fides Romana vt ſancta & ſalutifera, & ſine ruga colitur, & defenditur: nullus eam tot Prælatorum erroris in fide accuſauit, nullus lapſam & proſtratam aduertit. Et ecce ſubitò, vt primum, ob Bolenam, Romanæ Eccleſiæ Rex aduerſatur, & eius prædia in præmium proponit, mox toto Regno proclamatur illa à fide pridem deuia, erroribus deformata, vitijs proſtrata, noua Babylon: hæc ſcilicet omnia tot ſæculis Clerum, populumque vniuerſum latuerunt, donec Regis offenſi exemplum, gratia ac præmia, populo vniuerſo ad detegendos Eccleſiæ errores ſubitò oculos aperuerunt. Ex quibus cuilibet euidentiſſimum eſt, non Eccleſiæ Romanæ errores, ſed Regis libidinem defectionis cauſam Angliæ præbuiſſe.

Ad *Belgium* ſi pergamus, ſimili prorſus modo, & cauſa hæreſis *Batauica* exordium ſumpſit, niſi quod in Anglia, Regis in Pontificem, in Belgio, Principis in Hiſpanos offenſio, defectionis & hæreſis cauſam miniſtrauit. Notior hæc res eſt in recenti hominum memoria, & hiſtorijs, quam vt hic exponi debeat.

In *Germania*, primam hæreſis Lutheranæ cauſam & originem fuiſſe grauem Lutheri irã & offenſionem in Pontificem Romanum, quod in prædicatione ſolemni Indulgẽtiarum Apoſtolicarum, æmulis aſſumptis, ipſe neglectus & excluſus fuerit. Placuerunt ipſi Indulgentiæ, quas prædicare ambiebat, placuit fides Eccleſiæ Romanæ, quam ſemper hactenus tenuit, & publicè prædicauit: diſplicuit ſuæ Perſonæ contemptus, qui illum in furias egit. Illum vt vindicaret, tum demum omnia in Pontificem & Eccleſiam probra excogitanda, & euomenda fuerunt.

Hæc quiſquis ſingula maturè expenderit priorum Defectionum modernus Sectator, fieri non poteſt quin euidenter perſpiciat, cauſam ſuæ ſeparationis ab Eccleſia Romana, non eſſe huius errores, ſed priorum, quos oſtendit, Libidinem, iram, aut ambitionem.

Hæc, moderne Sectator, ſunt quæ te cum illis ab Eccleſia ſepararunt, hæc ſunt propter quæ illi errores tot ſæculis ignotos pro ſeparationis ſuæ larua, Eccleſiæ affinxerunt. Huius euidentię ſeria conſideratio plures ſalutis ſuæ ſtudioſos adegit, vt ad Eccleſiæ gremium maturè redirent, quod & tu, niſi perire malis, facias neceſse eſt.

Secta noua, Tremblantium dicta.

NOn ita pridem anno Chriſti 1655. originem ſumpſit in Anglia, noua Secta, Tremblantes dicti, qui cæperunt Londini, quaſi æſtro quodam perciti, in compitis, ac triuijs comparere ſolo induſio tecti, cætera nudi. Hi miras viſiones, ſuaque ſomnia tanquam reuelationes diuinas populo referebant, ac velut concionabundi & diuino Spiritu agitati monebant oportere *in timore & tremore ſalutem operari*, atque hinc illud Tremblantium nomen accepere. Horum aliqui comprehenſi ſunt & flagellis cæſi, quorum præcipuus erat Iacobus Noilor, qui deſerta mi-

militia, in qua ſub Fairfaxio agebat caſtrorum metatorem, his Fanaticis ſe ducem præbuit. Et quamuis publicè ſtigmate inuſtus, lingua etiam candenti ferro perforata, & ergaſtulo demum incluſus fuerit; nihil tamen de ſua inſania remiſit. Pergitque etiamnum hæc maleſana rabies per varias Angliæ prouincias multorum animos occupare.

Docet hæc Secta primò, Scripturas tam veteris, quam noui Teſtamenti nequaquam eſse Dei verbum.

Secundò, In Scripturis non contineri veram lucem, quæ homines ad ſalutem adducere debeat.

Tertiò, Omnes omnino homines hac vera ac ſalutari luce inſtructos eſse, ſic vt neceſsarium non ſit ad eam docendam Miniſtros aut præcones vllos deſignari.

Quartò, Homines non iuſtificari per fidem in Chriſtum, ſed per opera.

Quintò, Pro hominum corporibus poſt mortem, neque conſtitutum eſse cœlum, neque infernum, in quo vitam agant immortalem.

Denique corpora noſtra, poſtquam mortua & ſepulta fuerint, nunquam amplius ad vitam reditura. En qualia hæc ætas etiamnum monſtra parturiat: quæ facilè refelluntur ex iis quæ de Spiritu priuato, aliiſque fidei articulis ſupra tradidimus tractat 1. capit. 6. &c.

Secta Anabaptiſtarum, & Menno-niſtarum.

MEnno in Friſia non contentus amplecti dogmata Anabaptiſtis propria, ſe nouæ Sectæ ducem conſtituit, habetque per Hollandiam, Friſiamque aſsecIas complures, qui à Menno paſſim Menniſtæ nuncupantur.

Itaque præter errores illis cum Anabaptiſtis communes, de pueris non Baptizandis; de peccato originali non admittendo; de repudiando inter Chriſtianos Magiſtratu politico; de Iuramento, ac de Bello inter Chriſtianos ſemper illicito; de animabus iuſtorum in cœlum non recipiendis ante extremum iudicium.

Menniſtæ inſuper male ſentiunt de myſterio SS. Trinitatis, & diſtinctione trium Perſonarum, quibus dicunt in verbo Dei nullum fundamentum aſſignari, cum nomen Trinitatis, aut Perſonæ diuinæ nullibi in Scripturis reperiatur, ideoque videntur ad Arianiſmum declinare. Sed hi breuiter interrogandi, An credant Scripturam Flandricam, eſse purum verbum Dei? Credunt mordicus. Et tamen nomen Scripturæ Flandricæ nuſpiam in verbo Dei ſcripto reperitur: neque dicitur hæc cum hebræo originali per omnia conuenire.

Myſterium autem Trinitatis, & tres Perſonæ, etſi non iſtis terminis, ſatis tamen re ipſa exprimuntur in Scripturis, vt in epiſt. 1. Ioan. c. 5. v. 7. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres vnum ſunt, & ſæpius alibi.*

II. Docent Menniſtæ Chriſtum de corpore Virginis Mariæ nihil accepiſse, ſed tantum per illius Corpus tranſiiſse, ſicut lux vitrum pertranſit: ideoque dici Ioannis primo, *Erat lux vera*; vnde conſequens eſset, Chriſtum non fuiſse verum hominem.

Sed contra hunc errorem clara eſt Scriptura ad Galat. 4. verſ. 4. *Miſit Deus filium ſuum, factum ex muliere*. Et ad Romanos 1. verſ. 3. de Chriſto pronunciat Apoſtolus. *Qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnem*. Non dicitur lux facta ex vitro: neque Ionas factus ex ventre ceti dum Corpus illud nihil aſsumendo tranſierat.

III. Docent orandum non eſse publicè, neque voce altiori: adeò vt dum menſæ orationem præmittunt moris ſit vultum pileo, alioue modo obtegere. Quia ſcriptum eſt Matth. 6. verſ. 6 *Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum in abſcondito.*

At cur non dicunt, illis etiam interdictum eſse in templo, aut menſa, aut alibi quam in cubiculo orare? Hi ſanè noui Doctores non dubitarent S. Stephanum; & cum eo morem primæuæ Eccleſiæ è ſuo cætu eliminare, qui *Actor. 7. verſ. 59.* non in cubiculo, non in abſcondito, ſed in publico ſupplicij loco oraſse memoratur: Poſitis autem genibus clamauit voce magna dicens; Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum.

IV. Arbitrantur homini verè Chriſtiano piaculum eſse crines longiores alere, aut collaria, aliumue veſtis ornatum admittere: ipſi proinde in externa ſpecie, veſtitu, & verbis ſingularem modeſtiam ſectantur. Et quoad crines quidem prolixiores, doctrinam ſuam probant ex Apoſtolo 1. ad Corinth. 9. verſ. 14. *Vir quidem ſi comam nutriat, ignominia eſt illi.*

At videant ne Chriſtum, & Apoſtolos, ac plures Sanctos hoc piaculo inuoluant, ac reformatos velint. An non 1. *Reg.* 1. v. 11. Samuel, cæterique Nazareni comam alere iubentur? an

Digitized by Google

an hunc morem ſequi non debuit ipſe Chriſtus, qui Matthæi, *cap.* 2. *verſ.* 23. Nazaræus appellatur. Quoad veſtitus ornatum, laudatur quidem S. Ioannes Baptiſta *Matth.* 11. quod ſpreta veſtitus elegantia cultum aſperum & piloſum aſſumpſerit, laudantur plures alij in Catholicorum cænobijs qui Baptiſtæ exemplum ſecuti, rudi lacerna, & cilicio corpus domant. At nulli hactenus in cætu Menniſtarum hanc laudem adſcribi cognouimus. Satis notum eſt quam exquiſitis artibus cutem ſuam curare conſueuerint. Sed hæ ſunt Nouatorum artes non nouæ, vt colliges ex iis quæ tradidimus ſupra tractat. ſecundus poſt capitul. 10. de genio fallaci Nouatorum cauendo.

Hæreſis Gommari, & Arminij.

ANno 1605. Leidæ in Batauia exarſit grauis controuerſia inter Franciſcum Gommarum, & Iacobum Arminium Profeſſores Leidenſes, quæ tandem in apertum Schiſma erupit, & reliqua Reipublicæ membra in oppoſitas partes diſtraxit. Tuebatur autem Gommarus rigidam Caluini hæreſim, docens, Deum eſſe authorem peccati, ac decreto immutabili prædeſtinaſſe ab æterno paucos homines ad gloriam antecedenter & independenter ab eorum meritis, cæteros verò ad gehennam reprobaſſe independenter ab eorum demeritis, & ante præuiſionem peccati etiam originalis; eoſque vltro in peccata impellere, vt ſuam in illis iuſtitiam exerceret. Contendebat ex aduerſo ſaniori doctrina Arminius. Deum non ita procedere, ſed decretum prædeſtinationis, ac reprobationis ordine rationis poſterius eſſe præſcientia futuræ perſeuerantiæ, aut non perſeuerantiæ in fide Chriſti. Dum hæc diſcordia ſtylum & arma per Hollandiam paſsim commoueret, conuocata eſt à Statibus Synodus Dordracena anno 1619 multis Miniſtrorum ex Germania, & Anglia confluentibus, vt ſua authoritate per ſententiam definitiuam hanc litem dirimerent. Ac tandem, Gommaro ope Magiſtratus ſuffulto contra Arminium, lis ei magis adiudicata, quam extincta fuit, ac Barneueldius authoritate, meritis, ac ætate grauis, tanquam Arminij fautor, ſeptuagenario maior capite ſupplicium luit: atque ita Conuentus ille inſignis plus ſanguinis quam erroris exhauſit.

Sed in hoc infelix Arminij Schola, quod cum Caluino doceat, Infantes natos ex parentibus fidelibus ſine reſpectu ad Baptiſmum ſaluari, nempe vt filios Abrahæ, & in illius fœdere comprehenſos.

Secta & Errores præcipui Turcarum ſiue Mahometarum.

AVthor huius impiæ Sectæ fuit Mahomet circa annum Domini 616. qui natus eſt in Arabia Felice, ex patre Iſmaelita, Saraceni enim ab Iſmaele filio Abrahæ ex ancilla originem traxerunt. Cum eſset humili loco natus, nobilis matronæ Camelos paſcebat, cumque eſset vaferrimo ingenio, tantum ſuis artibus effecit, vt Dominam ſuam in vxorem acceperit. Ac tandem poſt multa cum Iudæis, ac Chriſtianis commercia, per varias fraudes & impoſturas, Prophetæ nomen obtinuit; adeò vt dum comitiali morbo cui obnoxius erat aliquando laboraret, vxori, aliiſque perſuaſerit, ſe ex conſpectu Angeli Gabrielis ſibi apparentis in animi deliquium concidere. His in vulgus ſparſis, dum à pluribus vt verus Propheta coleretur, volumen aliquod variis figmentis refertum conſcripſit, dictum Alcoranum, quod ſibi è cœlo tranſmiſſum eſse fingebat. Vt autem omne genus hominum ad ſuam Sectam colligeret, doctrinæ ſuæ articulos ex omnium pæne gentium Religione conflauit, ſuaque ipſis figmenta adiecit.

Docuit itaque cum Chriſtianis, & adhuc credunt Turcæ dari vnum Deum Creatorem Cœli, & terræ. Negant tamen Trinitatem perſonarum cum hæreticis Sabellianis, adeòque Verbum Dei eſſe Deum negant cum Macedonianis.

Cum Iudæis vtuntur Circumciſione, & abſtinentia à carne ſuilla: ideoque ab initio Iudæi Mahometi tanquam Meſſiæ adhærebant. Sed cum aduerterent illum loco Sabbathi diem Veneris celebrare, & à vino abſtinere, & circumciſionem non octauo die, ſed circa 15. ætatis annum adhibere, ab illo in plurimis defecerunt.

Cum Chriſtianis habet Turcæ aliquod genus Baptiſmi, qui in nuda Cæremonia conſiſtit, qua fere quotidie certas lotiones, & Baptiſmata vſurpant.

Credunt etiam Chriſtum eſſe Filium Dei, eumque ex Maria Virgine ſine virili ſemine generatum: agnoſcunt quoque magnum eſſe Dei Prophetam, ſed negant eſſe Deum.

Ex Alcorano plura habent propria Mahometo

Digitized by Google

meto figmenta. 1. Credunt dari Fatum, quo ſinguli homines ad bonum, vel malum deſtinati ſunt.

2. Quod Mahometi, tanquam fideli veritatis cultori, in die iudicij tradendæ ſint claues Paradiſi.

3. In futura carnis Reſurrectione Sectatores Mahometi introducendos in beatiſſimum Paradiſum, vbi omnes ad cibum & potum deliciæ abundarent, ac mulierum pulcherrimarum ad vſum libidinis copia ſuppeteret. Hoc ſcilicet Cœlum eſt Mahometanum. Hanc tamen doctrinam ipſe Mahomet damnare conuincitur, dum Chriſtum ſummum caſtitatis amatorem & præconem, magnum fuiſſe Dei Prophetam, & ex Virgine natum agnoſcit.

In hac etiam vita indulget Mahomet ſuis Turcis pluralitatem vxorum, & vt vnam pro alia mutare liceat, pluresque ipſe vxores habuit.

Credunt Mahometani omnes homines in ſuis Sectis aut legibus ſaluari poſſe, ſiue ſint Iudæi, aut Chriſtiani, aut Saraceni &c. Denique vt aſſeclas ſuos in perpetua cæcitate retineret, prohibuit Mahomet ſub pœna capitis, ne de Alcorano, vel lege à ſe data diſputarent; quod diceret nefas eſſe Myſteria diſputando tractari.

Hæc figmenta vt hominibus magis perſuaderet, videri voluit varia miracula patraſſe, & disertè in Alcorano *Azoara 64* dicit ſe in Luna miraculum feciſſe; quod eius aſſeclæ dicunt contigiſſe, quando Lunam in duas partes diuiſam ipſe in manus acceptam reparauit, & in cœlum remiſit, ſed iſtius prodigij neminem præter Mahometem conſcium fuiſſe.

Moriturus anno Domini 630. in vrbe Mecha prædixit ſe ab Angelo Gabriele tertia die reſuſcitandum, ſed cum Gabriele non comparente Corpus putreſceret, ad tegendam ignominiam Haumarus Mahometis ſucceſſor ſepulchrum illi magnificum erexit, ad quod Mahometani ſaltem ſemel in vita ex longinquis etiam regionibus peregrinari ſolent.

Poſtremò aduerte, ex amplitudine huius Sectæ, & multitudine hominum qui eam ſequuntur, nullum poſſe formari argumentum pro illius veritate, vti formari ſolet ex amplitudine Catholicæ Religionis. Quia illa tam latè propagata eſt ſola coactione armorum, & amore libertatis ad omnem carnis voluptatem & libidinem, quàm omnibus impunè concedit. Neminem verò poteſt ad ſe trahere puritate doctrinæ, aut diuinorum miraculorum teſtimonio, cum potius dogmata habeat diuinis Scripturis, & honeſtati naturali apertè contraria. Quod ſedulò notandum contra modernos Sectarios, qui argumentum pro Religione Romana ab eius amplitudine deſumptum, ex iſta Turcarum multitudine infringere conantur.

Græcorum Schiſma, & Errores.

Eccleſia Orientalis, ſiue Græcorum, coniuncta ſemper fuit Eccleſiæ Romanæ, donec circa annum 869. impius Photius Schiſmati initium dedit, qui poſt S. Ignatium, ex Sede Conſtantinopolitana ab Imperatore depulſum, in eam intruſus fuerat, & contra Canones ordinatus. Cum verò à Pontifice Romano Confirmationem obtinere non poſſet, ab illius obedientia ſe ſubduxit.

Idem ſchiſma, ob ſimilem cauſam, redintegrauit Michael Conſtantinopolitanus circa annum 1058. qui contra Canones ad eandem Sedem euectus, dum à S. Leone Papa reprobaretur, cæpit eos damnare & perſequi qui Latinos ritus Conſtantinopoli, & in Græcia obſeruabant; Baptizatos à Latinis rebaptizare, & in quibuſdam articulis Eccleſiæ Romanæ hæreſeos labem aſpergere. Donec poſt multas lites Græci ſuos errores in Concilio Florentino abiurarunt: ſed non multo poſt iterum græca leuitate ad vomitum redierunt. Ac tandem, Deo ſuperbam impietatem vindicante, infelix Græcia, quæ noluit Chriſti in terris Vicario ſubeſſe, crudeliſſimum Turcarum iugum ſubire coacta eſt.

Præter impium Schiſma, quo ſe ab Eccleſia Romana Græci ſepararunt, in varias quoque hæreſes prolapſi ſunt, quas etiamnum tuentur.

Primò, negant Spiritum Sanctum à Patre Filioque procedere, volunt enim à ſolo Patre ſpirari, ſiue ſuam proceſſionem ab æterno haberé: ideoque grauiter damnant Eccleſiam Latinam quod in ſymbolo expreſsè apponat nomen Filij, dicatque, *qui ex Patre, filioque procedit*, contra quam habeatur explicitè in ſymbolo Nicæno.

Prætextum huic errori quærunt ex verbis Chriſti Ioannis 15. v. 26. *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit.* Ergo (inquiunt) non procedit à Filio, cum ſolius Patris mentio habeatur.

Sed inepta eſt conſequentia quæ deſumitur ab auctoritate negatiua, hoc modo, Chriſtus illo loco non dixit Spiritum Sanctum à Filio pro-

procedere, ergo id negauit. Sic enim dum de Verbo diuino dicitur Ioannis 1. *Omnia per ipſum facta ſunt*, ſequeretur, hunc mundum eſse à ſolo Verbo ſiue Filio, non autem ſimul à Patres & Spiritu Sancto creatum, cum illo loco de ſolo Verbo diuino mentio habeatur. Cæterum ex alijs Scripturæ locis ſatis diſertè colligitur, Spiritum Sanctum etiam à Filio procedere, vt *Ioannis 16. verſ.* 13. vbi Chriſtus de Paraclito loquens dicit: *De meo accipiet & annunciabit vobis, omnia quacunque habet Pater mea ſunt, propterea dixi, quia de meo accipiet.* Atqui Paraclitus tanquam creatura nihil à Chriſto accipere potuit, ergo ibi Chriſtus ſiue Filius dicitur Paraclito originaliter communicare aliquòd eſse increatum tanquam perſonæ diuinæ.

Quod porrò opponunt Græci, Si Spiritus Sanctus à Patre & Filio procedat, neceſse erit ineptè ſtatui duo illius Principia, ſiue duas cauſas, quaſi Pater ad Paracliti ſpirationem per ſe non eſſet ſufficiens.

Reſpondetur, inanes eſse argutias: Etſi enim aſserant Latini Patrem, & Filium duas eſse perſonas, negant tamen duo eſse diſtincta Principia, aut duas cauſas, ſed docent vtrumque ſimul vnicum eſse principium, & vnicam cauſam. Sicut & ipſi Græci admittere debent non ſolum Patrem, ſed tres perſonas neceſsario ſimul cauſare omnes creaturas, non tamen ideo ſunt tres cauſæ, ſed vnica cauſa habens eandem eſsentiam, & eandem voluntatem productiuam omnium creaturarum, neque hinc verentur Græci; ne aliquid Patris potentiæ aut ſufficientiæ detrahatur.

Altera Græcorum hęreſis eſt, quod contendant *Euchariſtiam* conficiendam eſse in pane fermentato, & Chriſtum in vltima cæna ita confeciſse, ideoque docent apud Latinos qui celebrant in Azymo Sacramentum eſse inualidum.

At contra, Eccleſia Latina docet celebrandum eſse in Azymo, quamuis nolit Sacramentum eſse inualidum ſi conficiatur in fermentato, cum panis ſiue azymus, ſiue fermentatus in eadem ſpecie conueniat.

Probatur autem contra Græcos Chriſtum celebraſse in pane azymo ex Matthæi capite 26. verſ. 17. *Prima autem die azymorum acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum dicentes, vbi vis paremus tibi comedere Paſcha?* Cum ergo in diebus azymorum apud Iudæos graue flagitium fuerit vti fermentato, manifeſtum eſt Chriſtum more cæterorum voluiſse in azymo celebrare, qui non venit legem ſoluere, ſed adimplere. Præter hos, Eccleſia Græca poſtquam à Romana defecit, in alios errores paulatim prolapſa eſt.

Hic verò ad inſtitutum noſtrum præcipuè obſeruandum eſt. Lutheri ac Caluini aſseclas inſigni nequitia hominibus illudere, dum audent iactare ſuam Religionem omni tempore ab Eccleſia Græca, quæ ampliſſima eſt, agnitam & approbatam fuiſse, Nam ex ijs quæ ſupra diſserui patet imprimis, Græcos vſque ad annum circiter 869. cum Eccleſia Romana ſemper coniunctos fuiſse, quo tempore nihil de Religione Lutherana aut Caluiniana ſomniare potuerunt. Secundò, ſatis conſtat etiam hoc æuo, & ab ortu Lutheri & Caluini, nunquam hos à Græcis pro Fratribus agnitos fuiſſe, imo in ſuis Scriptis horum errores acriter oppugnaſse. Tertiò, Eccleſia Græca quamuis ſchiſmatica, in pluribus tamen articulis contra modernos hæreticos cum Romana conſentit. Admittunt enim etiamnum Græci ſeptem Sacramenta: Miſsæ Sacrificium retinent. In Sacramento Euchariſtæ verum realemque Chriſti præſentiam, ſine ſubſtantia panis, omnino agnoſcunt: Confeſſionem Sacramentalem in vſu habent: Pro defunctis orant: Ieiunium quadrageſimale accuratè obſeruant. Quænam igitur poteſt eſse noſtris Sectarijs, qui hæc omnia condemnant, cum Græcis concordia? Miſera certè eorum conditio, Matrem ſuam Eccleſiam Romanam deſeruerunt, nec vllibi terrarum Fratres inueniunt.

Ex dictis proponitur Idea miſeranda Moderni Sectarij.

I. Imaginatur ille, ſe eſse in noua quadam Chriſti Eccleſia, de qua ignorat, inter tot Sectas, vbi hoc tempore ſubſiſtat, aut vbi delituerit per mille quingentos annos à tempore Apoſtolorum vſque ad Lutherum, aut Caluinum.

II. Hanc tamen Eccleſiam imaginariam vult omnibus adeò notam eſse, vt quiſque debeat relicta Eccleſia Romana, & quauis Secta, ad eam ſolam conuolare, ſicut columba ad Arcam Noe.

III. Per hanc ſolam, recenter exortam, nullo adhuc ſigno aut miraculo à Deo comprobatam, credit reformandam fidem Eccleſiæ Romanæ, hactenus tot ſignis, miraculis, teſtimonijs toto orbe paſſim receptam.

IV. Credit ſuum Cætum ætate, numero, authoritate exilem, & vix in reliquo orbe conſpicuum, ſolum tamen præ omnibus ſapere,

re,

Digitized by Google

re, & maiores ſuos docere, & totam antiquitatis ſapientiam, authoritatem, experientiam illi cedere debere.

V. Profitetur ſe eſſe vnum ex illis, qui ſe ab Antiqua Eccleſia ſegregarunt, neque tamen adhuc inter ſe conuenerunt de Noua Eccleſia, quæ ſit vna & communis omnibus ab antiqua Eccleſia ſegregatis.

VI. Agnoſcit ſe numerari inter illos homines, qui poſt Lutherum & Caluinum iam per centum annos ſe in varias Sectas formant & reformant: neque tamen vllum habet ille certius ſignum aut argumentum pro ſua Secta, quam pro alijs, quas ipſe damnat, & oppugnat.

VII. Fatetur ſe pro norma fidei, & pignore ſalutis amplecti præ omnibus Confeſſionem paucorum Proteſtantium, quam conſtat à reliquis Chriſtianis reprobari, neque hactenus ab vllo Concilio generali, aut ſpeciali Dei teſtimonio, aut vllius miraculi indicio confirmatam eſſe.

VIII. Confidit ſalutem ſuam nouo & exiguo hominum Cœtui, qui pro Regula ſuæ fidei, & intelligentia Scripturarum tantum habent priuatum Spiritum, ſiue potius proprii Capitis ſenſum, per quem aduertit illos hactenus in varias Sectas diſcindi, neque de vna fide, neque de neceſſarijs ad ſalutem fidei fundamentis inter ſe conuenire, vt ſupra oſtendi.

Quo pacto poterit homo ille coram Dei tribunali ſuo errori excuſationem prætendere? Habet ante oculos ab ipſis Apoſtolorum temporibus Eccleſiam antiquam, vnam, omni ævo miraculis à Deo, & communi conſenſu ab hominibus comprobatam; in qua modò ipſi Proteſtantes fatentur nihil deeſſe in Articulis fundamentalibus ad ſalutem neceſſariis.

Interea ſciens ac volens ſalutem æternam credit Cœtui paucorum hominum, apud quos iam palam fecimus nihil minus quam veræ Eccleſiæ Ideam aut vmbram extare: Hoc certè aliud eſſe non poteſt quam clauſis oculis velle errare, ac ſponte perire.

Poterunt hæc opportune Perſonæ conuertendæ per amicas interrogationes proponi, vt ſtatum ſuum ſic clarius aduertat, & vera Eccleſiæ ſe adiungat.

BVLLA DOGMATICA

LEONIS X.

PONTIFICIS.

In qua diſtinctè exprimuntur, & damnantur Errores Martini Lutheri, & Sequacium, cum Cenſuris & Pœnis annexis.

Quos errores, cenſuras &c. per opportunum erit Lectoribus in promptu, & ſimul habere, & in propriis terminis, quibus illi authenticè damnantur.

Ad perpetuam rei memoriam.

EXurge Domine, & iudica cauſam tuam; memor eſto improperiorum tuorum, eorum quæ ab inſipientibus fiunt tota die; inclina aurem tuam ad preces noſtras; quoniam ſurrexerunt vulpes quærentes demoliri vineam, cuius tu torcular calcaſti ſolus, & aſcenſurus ad Patrem, eius curam, regimen, & adminiſtrationem Petro tanquam Capiti, & tuo Vicario, eiuſque Succeſſoribus inſtar triumphantis Eccleſiæ commiſiſti. Exterminare nititur eam aper de ſylua, & ſingularis ferus depaſcitur eam. *Refert fuſius Lutheri contumaciam.* Pro Paſtoralis igitur officii, diuina gratia nobis iniuncti cura quam gerimus, prædictorum errorum virus peſtiferum vlterius tolerare ſeu diſſimulare ſine Chriſtianæ religionis nota, atque orthodoxæ fidei iniuria nullo modo poſſumus. Eorum autem errorum aliquos præſentibus duximus inſerendos, quorum tenor ſequitur; & eſt talis.

I. Hæretica ſententia eſt, ſed vſitata, Sacramenta nouæ legis iuſtificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.

II. In puero poſt baptiſmum negare remanens peccatum, eſt Paulum, & Chriſtum ſimul conculcare.

III. Fomes peccati, etiam ſi nullum adſit actuale peccatum, moratur exeuntem à corpore animam ab ingreſſu cœli.

IV. Imperfecta charitas morituri, fert ſecum neceſſario magnum timorem, qui ſe ſolo ſatis eſt facere pœnam Purgatorij, & impedit introitum regni.

V. Tres eſſe partes Pœnitentiæ, contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem,

non eſt fundamentum in ſacra ſcriptura; nec in antiquis ſanctis Chriſtianis doctoribus.

VI. Contritio qua paratur per diſcuſſionem, collationem, & deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum grauitatem, multitudinem, fœditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquiſitionem, hæc contritio facit hypocritam, imò magis peccatorem.

VII. Veriſſimum eſt prouerbium, & omnium doctrina de contritionibus hucuſq; data præſtantius; de cætero non facere ſumma pœnitentia: optima pœnitentia, noua vita.

VIII. Nullo modo præſumas confiteri peccata venialia, ſed omnia mortalia, quia impoſſibile eſt, vt omnia mortalia cognoſcas. Vnde in primitiua Eccleſia ſolum manifeſta mortalia confitebantur.

IX. Dum volumus omnia purè confiteri, nihil aliud facimus, quam quod miſericordiæ DEI nihil volumus relinquere ignoſcendum.

X. Peccata non ſunt vlli remiſſa, niſi remittente Sacerdote, credas ſibi remitti: imò peccatum maneret, niſi remiſſum crederet; non enim ſufficit remiſſio peccati, & gratiæ donatio, ſed oportet etiam credere eſſe remiſſum.

XI. Nullo modo confidas abſolui propter tuam contritionem; ſed propter verbum CHRISTI, Quodcunque ſolueris, &c. Hic, inquam, confide ſi ſacerdotis obtinueris abſolutionem, & crede fortiter te abſolutum; verè eris, quidquid ſit de contritione.

XII. Si per impoſſibile confeſſus non eſſet contritus, aut Sacerdos non ſeriò, ſed ioco abſolueret, ſi tamen credat ſe abſolutum, veriſſimè eſt abſolutus.

XIII. In Sacramento Pœnitentiæ, ac remiſſione culpæ, non plus facit Papa, aut Epiſcopus, quam infimus Sacerdos: imò vbi non eſt Sacerdos, æque tantum quilibet Chriſtianus, etiam ſi mulier, aut puer eſſet.

XIV. Nullus debet Sacerdoti reſpondere, ſe eſſe contritum, nec ſacerdos requirere.

XV. Magnus eſt error eorum qui ad Sacramenta Euchariſtiæ accedunt, huic innixi, quod ſint confeſſi, quod non ſint ſibi conſcij alicuius peccati mortalis, quod præmiſerint orationes ſuas, & præparatoria, omnes illi ad iudicium ſibi manducant, & bibunt: ſed ſi credant, & confidant ſe gratiam ibi conſecuturos, hæc ſola fides facit eos puros, & dignos.

XVI. Conſultum videtur, quod Eccleſia in communi Concilio ſtatueret laicos ſub vtraque ſpecie communicandos, nec Bohemi communicantes ſub vtraque ſpecie, ſunt hæretici, ſed ſchiſmatici.

XVII. Theſauri Eccleſiæ vnde Papa dat Indulgentias, non ſunt merita CHRISTI, & Sanctorum.

XVIII. Indulgentiæ ſunt piæ fraudes fidelium & remiſſiones bonorum operum: & ſunt de numero eorum quæ licent, & non de numero eorum quæ expediunt.

XIX. Indulgentiæ his qui veraciter eas conſequuntur, non valent ad remiſſionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud diuinam iuſtitiam.

XX. Seducuntur credentes indulgentias eſſe ſalutares, & ad fructum ſpiritus vtiles.

XXI. Indulgentiæ neceſſariæ ſunt ſolum publicis criminibus, & propriè conceduntur duris ſolummodo, & impatientibus.

XXII. Sex generibus hominum indulgentiæ, nec ſunt neceſſariæ, nec vtiles: videlicet mortuis ſeu morituris, infirmis, legitimè impeditis, his qui non commiſerunt crimina, his qui crimina commiſerunt, ſed non publica, his qui meliora operantur.

XXIII. Excommunicationes ſunt tantum externæ pœnæ, nec priuant hominem communibus ſpiritualibus Eccleſiæ orationibus.

XXIV. Docendi ſunt Chriſtiani, plus diligere excommunicationem, quam timere.

XXV. Romanus Pontifex Petri ſucceſſor, non eſt CHRISTI Vicarius ſuper omnes totius mundi Eccleſias ab ipſo CHRISTO in B. Petro inſtitutus.

XXVI. Verbum CHRISTI ad Petrum. Quodcunque ſolueris ſuper terram, &c. extenditur dumtaxat ad ligata ab ipſo Petro.

XXVII. Certum eſt in manu Eccleſiæ aut Papæ prorſus non eſſe ſtatuere articulos fidei, imò nec leges morum, ſeu bonorum operũ.

XXVIII. Si Papa cum magna parte Eccleſiæ ſic, vel ſic ſentiret, nec etiam erraret: adhuc non eſt peccatum aut hæreſis contrariũ ſen-

ſentire, preſertim in re non neceſſaria ad ſalutem, donec fuerit per Conciliū vniuerſale alterum reprobatum, alterum approbatum.

XXIX. *Via nobis facta eſt eneruandi auctoritatem Conciliorum, & liberè contradicendi eorum geſtis, & iudicandi eorum decreta, & confidenter confitendi, quidquid verum videtur, ſiue probatum fuerit, ſiue reprobatum à quocunque Concilio.*

XXX. *Aliqui articuli Ioannis Huſz condemnati in Concilio Conſtantienſ. ſunt Chriſtianiſſimi, veriſſimi, & Euangelici, quos nec vniuerſalis Eccleſ. poſſet damnare.*

XXXI. *In omni opere bono iuſtus peccat.*

XXXII. *Opus bonum optimè factum, eſt veniale peccatum.*

XXXIII. *Hæreticos comburi, eſt contra voluntatem ſpiritus.*

XXXIV. *Præliari aduerſus Turcas, eſt repugnare DEO viſitanti iniquitates noſtras per illos.*

XXXV. *Nemo eſt certus, ſe non ſemper peccare mortaliter, propter occultiſſimum ſuperbiæ vitium.*

XXXVI. *Liberum arbitrium poſt peccatum, eſt res de ſolo titulo, & dum facit quod in ſe eſt, peccat mortaliter.*

XXXVII. *Purgatorium non poteſt probari ex ſacrâ ſcripturâ, quæ ſit in Canone.*

XXXVIII. *Animæ in Purgatorio non ſunt ſecuræ de earum ſalute, ſaltem omnes: nec probatum eſt vllis aut rationibus, aut ſcripturis, ipſas eſſe extra ſtatum merendi, aut augendæ charitatis.*

XXXIX. *Animæ in Purgatorio peccant ſine intermiſſione, quamdiu quærunt requiem, & horrent pœnas.*

XL. *Animæ ex Purgatorio liberatæ ſuffragijs viuentium minus beantur, quam ſi per ſe ſatisfeciſſent.*

XLI. *Prælati Eccleſiaſtici, & Principes ſeculares non malefacerent, ſi omnes ſaccos mendicitatis delerent.*

Qui quidem errores, reſpectiuè, quam ſint peſtiferi, quam perniciosi, quam ſcandaloſi, quam piarum & ſimplicium mentium ſeductiui, quam deniq; ſint contra omnem charitatē, ac S. R. E. matris omnium fidelium, & magiſtræ fidei, reuerentiam atq; neruum Eccleſiaſticæ diſciplinæ, obedientiam ſcilicet quæ fons eſt, & origo omnium virtutū, ſine qua facile vnuſquiſq; infidelis eſſe conuincitur, nemo ſanæ mētis ignorat. Nos igitur in præmiſſis, vtpote grauiſſimis, propenſius (vt decet) procedere, nec non huiuſmodi peſti, morboq; canceroſo, ne in agro Dominico tanquā vepris nociua vlterius ſerpat, viam præcludere cupientes, habita ſuper prædictis erroribus, & eorum ſingulis diligēti trutinatione, diſcuſſione, ac diſtricto examine, maturaq; deliberatione, omnibuſq; rite penſatis, ac ſæpius ventilatis cum venerabilibus fratribus noſtris S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, ac regularium Ordinum Prioribus ſeu Miniſtris Generalibus, pluribuſq; alijs ſacræ Theologiæ, nec non vtriuſq; iuris Profeſſoribus ſiue Magiſtris, & quidem peritiſſimis: reperimus eoſdem errores, reſpectiue (vt præfertur) articulos non eſſe Catholicos, nec tāquam tales eſſe dogmatizandos, ſed contra Eccleſiæ Catholicæ doctrinam ſiue traditionem, atq; ab eam diuinarum ſcripturarum receptam interpretationem, cuius auctoritati ita acquieſcendum cenſuit Auguſtinus, vt dixerit ſe Euangelio non fuiſſe crediturum, niſi Eccleſiæ Catholicæ interueniſſet auctoritas. Nam ex eiſdē erroribus, vel eorum aliquo vel aliquibus, palam ſequitur, eandem Eccleſiam, quæ Spiritu ſancto regitur, errare, & ſemper erraſſe. Quod eſt vtiq; contra illud, quod CHRISTVS diſcipulis ſuis in Aſcenſione ſua (vt in S. Euang. Matthæi legitur) promiſit dicens: Ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi. Nec non contra ſanctorum Patrum determinationes, Conciliorum quoq;, & ſummorum Pontificum expreſſas ordinationes, ſeu canones, quibus non obtemperaſſe, omnium hæreſium, & ſchiſmatum, teſte Cypriano, fomes & cauſa ſēper fuit.

De eorumdem itaq; venerabilium Fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu, ac omnium, & ſingulorum prædictorum, matura deliberatione prædicta, auctoritate Omnipotentis Dei, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & noſtra, præfatos omnes, & ſingulos articulos ſeu errores, tanquam (vt præmittitur) reſpectiuè hæreticos, aut ſcandaloſos, aut falſos, aut piarum aurium offenſiuos, vel ſimplicium mētium ſeductiuos, & veritati Catholicæ obuiantes, damnamus, reprobamus, atq; omnino reijcimus, ac pro damnatis, reprobatis, & reiectis ab omnibus vtriuſq; ſexus Chriſti fidelibus haberi debere, harum ſerie decernimus, & declaramus. Inhibentes in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub pœna maioris excōmunicationis latæ ſententiæ, nec non quoad Eccleſiaſticas, & Regulares perſonas, Epiſcopalium omniū, etiā Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium Eccleſiarū, Monaſteriorum

Digitized by Google

quoque, & Prioratuum etiam Conuentualium, & quarumcunque dignitatum, aut beneficiorum Eccleſiaſticorum, ſæcularium, aut quorumuis Ordinum regularium, priuationis, & inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda; quo verò ad Conuentus, Capitula, ſeu domos, aut pia loca ſæcularium, vel regularium, etiam Mendicantium, nec non Vniuerſitatis etiam ſtudiorum generalium, quorumcumque priuilegiorum indultorum, à Sede Apoſtolica, vel eius legatis, aut alias quomodolibet habitorum, vel obtentorum, cuiuſcumque tenoris exiſtant, nec non nominis, & poteſtatis ſtudium generale tenendi, legendi, ac interpretandi quaſuis ſcientias, & facultates, & inhabilitatis ad illa & alia in poſterum obtinenda; Prædicationis quoque officij, ac amiſſionis ſtudij generalis; & omnium priuilegiorum eiuſdem: quo verò ad ſæculares eiuſdem excommunicationis, nec non amiſſionis cuiuſcunque emphiteuſis, quorumcumque feudorum, tam à Romana Eccleſia, quam alias quomodolibet obtentorum, ac etiam inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda: nec non quoad omnes, & ſingulos ſuperius nominatos, inhibitionis Eccleſiaſticæ ſepulturæ, inhabilitatiſque ad omnes, & ſingulos actus legitimos, infamiæ, ac diſſipationis, & criminis læſæ maieſtatis, & hæreticorum & fautorum eorumdem in iure expreſſis pœnis, eo ipſo, & abſque vlteriori declaratione per omnes, & ſingulos ſupradictos, ſi (quod abſit) contrafecerint, incurrendis; à quibus vigore cuiuſcumque facultatis, & clauſularum eis in confeſſionalibus quibuſvis perſonis, ſub quibuſvis verborum formis contentarum, niſi à Rom. Pont. vel alio ab eo ad id in ſpecie facultatem habente, præterquam in mortis articulo conſtituti, abſolui nequeat. Omnibus, & ſingulis vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus, tam laicis, quam Clericis, ſæcularibus & quorumuis Ordinum regularibus, & alijs quibuſcumque perſonis cuiuſcumque ſtatus, gradus, vel conditionis exiſtant; & quacumque Eccleſiaſtica vel mundana præfulgeant dignitate, etiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, Patriarchis, Primatibus, Archi-Epiſcopis, Epiſcopis, Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium, Collegiatarum, ac inferiorum Eccleſiarum Prælatis, Clericis, aliiſque perſonis Eccleſiaſticis, ſæcularibus, & quorumuis Ordinum etiam Mendicantium regularibus, Abbatibus, Prioribus, vel Miniſtris generalibus, vel particularibus fratribus ſeu religioſis, exemptis, & non exemptis; Studiorum quoque vniuerſitatibus ſæcularibus, & quorumuis Ordinum etiam Mendicantium regularibus nec nõ Regibus, Imperatori, Electoribus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Conductoribus, Domicellis, omnibuſque Officialibus, Iudicibus, Notariis, Eccleſiaſticis, & ſæcularibus, Communitatibus, Vniuerſitatibus, Poteſtatibus, Ciuitatibus, Caſtris, Terris & locis, ſeu eorum, vel earum ciuibus, habitatoribus, & incolis, ac quibuſvis aliis perſonis Eccleſiaſticis, vel regularibus (vt præfertur) per vniuerſum orbem, vbicunque, præſertim in Alemania exiſtentibus, vel pro tempore futuris, Ne præfatos errores, aut eorum aliquos, peruerſamque doctrinam huiuſmodi aſſerere, affirmare, defendere, prædicare, aut illi quomodolibet, publicè vel occultè, quovis quæſito ingenio vel colore, tacitè, vel expreſsè fauere præſumant.

Inſuper, quia errores præfati, & plures alii continentur in libellis ſeu ſcriptis Martini Luther, dictos libellos, & omnia dicti Martini, ſcripta ſeu prædicationes, in latino, vel quocunque alio idiomate reperiantur, in quibus dicti errores ſeu eorum aliquis continentur, ſimiliter damnamus, reprobamus, atque omninò reiicimus; & pro omninò damnatis, reprobatis, ac reiectis, (vt præfertur) haberi volumus, mandantes in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis prædictis eo ipſo incurrendis, omnibus, & ſingulis vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus ſuperius nominatis, ne huiuſmodi ſcripta, libellos, prædicationes, ſeu ſchedulas, vel in eis contenta capitula, errores, aut articulos ſupradictos continentia, legere, aſſerere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, ſiue defendere, per ſe vel per alium, ſeu alios, directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſsè, publicè vel occultè, aut in domibus ſuis, ſiue aliis publicis, vel priuatis locis tenere quoquo modo præſumant; quinimò illa ſtatim poſt harum publicationem vbicunque fuerint, per Ordinarios, & alios ſupradictos diligenter quæſita, publicè, & ſolemniter in præſentia Cleri, & populi, ſub omnibus & ſingulis ſupradictis pœnis, comburant. *Aliæ clauſulæ fuſius ſequuntur.*

Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo vigeſimo, die XVII. Kalend. Iulij, Pontificatus noſtri anno octauo.

Pergit autem, in clauſulis ſupra, terminum præſcribere Luthero & adhærentibus vt reſipiſcant. Non reſipiſcentes poſt elapſos ſexaginta dies capiendos, fidelibus indicit.

Loca

Loca in quibus illi commorabuntur interdicto ſubijcit. Derogat priuilegijs ſi quæ eſſent his oppoſita. Mandat excommunicari alios; ſi qui impedirent Bullæ publicationem: quam poſtea debitè factam etiam ipſe teſtatur in diplomate edito anno ſequenti, quo Lutherum & ſequaces adhuc contumaces excommunicationem, & alias pœnas incurriſſe declarat. Prædicta omnia habet Bulla ſuperius recitata, quæ integrè continetur in Tomo primo Bullarij Romani nouiſſimi pag. 451.

Articuli quidam particulares in Ioanne VVicleſo inter alios damnati à Martino V. Pont. in Bulla quæ incipit, Inter cunctas Paſtoralis curæ ſolicitudines.

Subſtantia panis materialis, & ſimiliter ſubſtantia vini materialis remanent in Sacramento altaris.

Accidentia panis non remanent ſine ſubiecto in eodem Sacramento.

Chriſtus non eſt in eodem Sacramento identicè & realiter in propria præſentia corporali.

Si Epiſcopus vel Sacerdos exiſtat in peccato mortali, non ordinat, non conſecrat, non conficit, non baptizat.

Non eſt fundatum in Euangelio quod Chriſtus Miſſam ordinauerit.

Si homo fuerit debitè contritus, omnis confeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua & inutilis.

Contra Scripturam ſacram eſt, quod viri Eccleſiaſtici habeant poſſeſſiones.

Prælatus excommunicans Clericum qui appellauit ad Regem, vel ad Concilium regni, eo ipſo traditor eſt Regis & regni.

Nullus eſt Dominus ciuilis, nullus eſt Prælatus, nullus eſt Epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.

Populares poſſunt ad ſuum arbitrium Dominos delinquentes corrigere.

Decimæ ſunt puræ eleemoſynæ, & poſſunt Parochiani propter peccata ſuorum Prælatorum, ad libitum ſuum eas auferre.

Omnes ſunt Simoniaci qui ſe obligant orare pro alijs eis in temporalibus ſubuenientibus.

Omnia de neceſſitate abſoluta eueniunt.

Religioſi viuentes in religionibus priuatis, non ſunt de religione Chriſtiana.

Ditare Clerum eſt contra regulam Chriſti.

Eccleſia Romana eſt Synagoga ſatanæ, nec Papa eſt proximus, & immediatus Vicarius Chriſti & Apoſtolorum.

Iuramenta illicita ſunt, quæ fiunt ad corroborandum humanos contractus, & commercia ciuilia.

Ibidem alia *cum Luthero & alijs hæreticis ferè communia.*

Data eſt prædicta Bulla Conſtantiæ (vbi à Concilio damnatus VVicleſus) 8. Kalend. Martij Pontificatus Martini V. anno primo: & reperitur in Bullarij Romani Tomo I. folio 236.

Digitized by Google

PARS SECVNDA

RESOLVTIONES THEOLOGICÆ IN SCHOLIS CONTROVERSAE.

Quia neceſſarium eſt Miſſionario, & cæteris qui alios docent, accuratè diſcernere Controuerſias purè Polemicas, à Quæſtionibus Scholaſticis quæ inter ipſos Catholicos in vtramque partem liberè diſceptantur: maximè quoque decet virum litteratum quæſtiones ſubtiliores in promptu habere quæ paſſim in diſputationem venire ſolent, & quarum ignoratio facilè doctrinam ſanam cum damnata confundit. Hinc, ex plurium deſiderio, harum notitiam, ſtatum, argumenta, reſolutiones, partim hîc, partim alibi, breui, commodaque methodo exponemus.

CONTROVESIA I.

De varia in Deo Scientia, ac præſcientia futurorum.

§. I.

Notio, ac diuiſio ſcientiæ diuinæ.

PRimò: Deo nulla ineſt realis diſtinctio, præterquam trium Perſonarum: Hinc quævis intellectio, aut volitio diuina, aliud non eſt, quàm Deus per ſe intelligens, aut vòlens, ſine vlla actuum diſtinctione, aut noua acceſſione, per quam aliqua mutationis internæ vmbra inducatur.

II. Nulla Dei intellectio eſt merè apprehenſiua, aut etiam opinatiua: Sed omnis eius cognitio perfecta ſcientia eſt. Quidquid enim cognoſcit, id clarè, certòque iudicat. Neque iudicium illud ſcientificum formatur more noſtro, per compoſitionem ac diuiſionem, ſed per ſimplicem repræſentationem, abſque eo quod prædicatum ad ſubiectum mediante copula referatur dum affirmat, aut à ſubiecto remoueatur dum aliquid negat.

III. Scientia Dei non eſt diſcurſiua, ſiue illatiua vnius ex alio, Quia aliqua mentis imperfectio eſt, ex antecedente clarius cognito elicere conſequentis cognitionem obſcuriorem, quod in omni diſcurſu contingit. Hinc dum cognoſcit Deus ſuam omnipotentiam eſſe productiuam leonis, non mouetur intellectus diuinus à potentia productiua leonis cognita, ad cognoſcendum leonem, ſed vtrumque ſimul & per ſe perfectiſſimè comprehendit.

IV. Diuiſio ſcientiæ diuinæ communior eſt, in ſcientiam naturalem ſiue neceſſariam, qua Deus ab æterno, ante omne liberum decretum ſuæ voluntatis, cognouit res poſſibiles, quæ non potuerunt aliter ſe habere, vt mundum eſſe producibilem: & in ſcientiam liberam, qua cognoſcuntur res contingentes ſiue quæ potuerunt aliter ſe habere v. g. Iudam peccare.

Ea diuiſio aliter exprimitur, in ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, qua Deus cognouit res poſſibiles quaſi abſtrahendo ab earum exiſtentia: in ſcientiam Viſionis, qua videt totam ſeriem rerum exiſtentium in quacunque temporis differentia: & in ſcientiam Mediam qua cognoſcit rem futuram ſub conditione contingenti, ſiue quid homines & Angeli facturi eſſent pro ſua libertate, ſi cum his vel illis circumſtantijs, in hoc vel illo rerum ordine collocarentur.

V. Vt hæc triplicis ſcientiæ diſtinctio clarius inhæreat: Primò concipiatur, Deum ab æterno, anteaquam aliquid extra ſe producere ſtatuiſſet, in mente ſua, tanquam in lucidiſſimo ſpeculo, complexum fuiſſe infinitos rerum ordines, quos ſi vellet, condere potuiſſet: Secundò diſtinctè percepiſſe, quid in ſingulis ordinibus futurum eſſet ex libero hominum & Angelorum arbitrio, ſi decerneret illos in his vel illis circumſtantijs actu produce-

re:

re: Tertiò ex illis omnibus elegiſſe hunc ordinem rerum, qui à prima mundi creatione perſeuerat, & continua ſerie deinceps decurret: Quartò, hac electione conſtituta, abſolutè & determinatè ex parte ſui actus vidiſſe omnia quæ in hoc ordine ex libero hominum & Angelorum arbitrio fiunt; præter hæc præſciuiſſe vniuerſa, quæ in quavis hypotheſi futura eſſent: Atque hæc ſub conditione tantum futura, alij per ſcientiam quam nuncupamus Mediam, alij aliter prænoſci contendunt, vt iam dicemus.

§. II.

DE SCIENTIA MEDIA.

Controuerſiæ ſtatus, & origo breuiter exponitur.

Exorta eſt controuerſia hæc in Scholis celeberrima de ſcientia Media præcipuè circa annum 1588. dum in lucem prodijt liber P. Ludouici Molinæ Societatis Ieſu Theologi, Vliſſipone in Luſitania, de Concordia Gratiæ &c. Sed & Opere nondum typis vulgato, vt in ipſis cunis præfocaretur, ſummo ſtudio contendit ex Schola S. Thomæ Dominicus Bannez, aliique à quibus doctrina de ſcientia media, & auxilijs, ad Tribunal S. Inquiſitionis Luſitanicæ protecta eſt, & in multis vehementer accuſata. Sed in hoc iudicio, omni erroris ſuſpicione liberata, robur potius quam detrimentum accepit. Inſtauratur in Inquiſitione Hiſpanica noua accuſatio: ac primum Complutenſis Vniuerſitas, iubente Illuſtriſſimo Nuncio Cardinale Caietano, & Senatu S. Inquiſitionis, Molinæ Concordiam per annum integrum rigido examini ſubiecit. Sed & hinc purior, robuſtiorque euaſit, dum tandem primo Octobris anno 1596. Vniuerſitatis calculo declaratur, in Molinæ Concordia contineri ſanam & Catholicam doctrinam, Scripturæ, Concilijs, Patribus, & Scholaſticis conſentaneum: vti teſtatur ipſe Academiæ Rector in litteris Romam datis ad Cardinalem Pompeium Aragonium, quæ extant apud Paulum Leonardum p. 1. n. 36.

Itaque dum ſcientiæ mediæ per vniuerſam Hiſpaniam exagitatæ nihil detrimenti, multum verò incrementi, & gloriæ accederet, viſum eſt illius impugnatoribus rem totam ad Romanæ Inquiſitionis tribunal reuocare, ac ſi ea nondum alibi ſatis ventilata fuiſſet. Sic enim ex fidis monumentis rem prodit Ripalda tom. 2. de ente ſupernat. *diſp.* 113. *num.* 55. Aſſeclæ Dominici Bannez, non acquieſcentes iudicio Hiſpanorum; ad ſupremum Romanæ Inquiſitionis tribunal appellarunt, miſſoque in ſollicitationem cauſæ legato ſui Ordinis, qui prolixum in doctrinam Molinæ Scriptum, Cardinali Alexandrino dicatum, obtulit. Cardinalis pro excutienda Molinæ doctrina Congregationem octo Theologorum à Clemente VIII. obtinuit, quibus poſtea duo alij acceſſere. Sed cum hi ex Molinæ Concordia propoſitiones aliquas modò cenſurarent, modò eaſdem cenſura eximerent, placuit tandem Pontifici cenſuras aut ſententias in priuatis conuentibus hactenus latas ſupprimere aut ſuſpendere, & cauſam totam ad ſe reuocare, ſolemni ritu coram ſe, & Cardinalibus, ac Iudicibus diſputandam à ſelectis Doctoribus tum Patrum Dominicanorum, tum Societatis Ieſu, vtriuſque etiam Ordinis Generali aſſiſtente.

Inchoatæ itaque ſunt die 28. Martij anno 1602. Romæ in litterario theatro, ſumma orbis Chriſtiani expectatione, celeberrimæ illæ inter vtrumque Ordinem diſputationes, quæ ingenti vtrimque conatu protractæ fuerunt vſque ad annum 1606. Huius temporis decurſu habitæ ſunt Conſertationes quadraginta ſeptem, quarum triginta ſeptem præſente Clemente VIII. celebratæ ſunt, quo e viuis ſublato, Paulus V. reliquis decem Diſputationibus interfuit.

Tandem de rebus diſputatis accuratè collecta eſt Iudicum cenſura, & ſummo Pontifici tradita; qui, inquit Ripalda, conueniens cum ſolis Cardinalibus eam expendit, & de ſententia iuxta merita cauſæ ferenda contulit. Ac demum ipſa die D. Auguſtino ſacra 28. Auguſti 1606. maiori meliorique Cenſorum parti adhærens, cum iiſdem Cardinalibus pronunciauit, Vt, omnis doctrina, Molinæ indemnis perſiſteret, & vt, vſque, familiæ ſententia in Scholis Catholicis tutò, & impunè docerentur, donec aliud à Sancta Sede decernatur. Ea tamen lege, vt neutra pars alteram cenſuris carpat, iniuriiſve laceſſat. Quæ Pontificis Sanctio vtrique parti intimata eſt, & vlterior huius cauſſæ proceſſio interdicta. Hoc Pauli Pontificis Decretum inter alios refert Spondanus ad annum 1606. Et de eo plura notatu digna fusè tradit Petrus à S. Ioſepho, Paulus Leonardus, Ripalda, Henao, & Anatus de ſcientia media diſput 4 cap. 1. & in reſponſione ad fabulas Quæſtionarij Toloſani. Scio quas tenebras his Actis offundere moliatur Xantes Mariales in

ſua Bibliotheca releſt. 17. p. 459. & alibi, quas Apoſtolica auctoritate diſſipauit Innocentius X. in calce decreti à ſe editi 23. Apr. anno 1654

Verùm mihi hoc loco conſilium non eſt pluribus monumentis, quæ ad manum ſunt, huic cauſæ præſidium adferre, ſed tantum aliquam eius notitiam delibare, in ordine ad alias Controuerſias, quæ hic, & alibi in hoc Opere tractantur.

§. III.

Explicatur & probatur neceſſitas ſcientiæ Mediæ.

SCientiam in Deo Mediam negant, vt dixi, ex profeſſo Thomiſtæ, neque eam admittunt plerique Scotiſtæ; plures tamen Academiæ, ac Scholæ celebriores eam non excludunt, imò paſſim à viris doctrina eximijs, multis, magniſque encomijs celebratur, vt videre eſt apud P. Hænao, & plures alios. Vt verò controuerſiæ deciſio, eiuſque probatio diſtinctius intelligatur.

Dico primò, admittenda eſt in Deo ſcientia illa conditionalium, quam nos mediam vocamus, hoc eſt, nouit Deus infallibili ſcientia non ſolum quid agere poſſint, ſed etiam quid facturæ eſſent ſingulæ cauſæ liberæ, ſi locarentur in his vel illis circumſtantijs ad actionem ponendam vel non ponendam conducentibus, & haberent omnia ad liberè agendum requiſita, quamvis cauſæ illæ nunquam ſint futuræ, vel certè nunquam in talibus circumſtantijs conſtituendæ; cuius exempla dabimus aſſert. 2. de Tyriis & Ceilitis.

Scientiam hanc infallibilem de conditionatè futuris habere Deum, ſaltem in ſuis decretis, de quibus infra, admittunt quoque recentiores Thomiſtæ: negarunt tamen illam abſolutè nonnulli antiquiores, vt Ledeſma, Cabrera, alijque, qui circa obiecta ſic conditionatè futura agnoſcebant tantum in Deo, ſcientiam coniecturalem: ac Ledeſma quidem de ſcientia futur. conting. *diſp. 2. diſſer.* diſertè aſſerit, poſſe quidem Deum iudicare quid foret veroſimilius vel probabilius in tali euentu, non tamen poſſe definitum iudicium ferre, quod hoc eſſet aut erit, ſi illud fiat vel fieret.

Oportet igitur accuratè obſeruare, controuerſiam celeberrimam inter Thomiſtas & authores Societatis non eſſe ſitam in eo, An Deus certò cognoſcat futura contingentia quæ nunquam erunt, ſed tantum futura eſſent poſita hac vel illa conditione: in hac enim ſcientia Deo attribuenda plerique nobiſcum conueniunt. Sed quæſtio principalis eſt, An Deus cognoſcat illa futura directè in ſeipſis ſiue antecedenter ad ſua decreta, vt docent authores Societatis; an verò in ſuis Decretis, quæ Thomiſtæ ſtatuunt in Deo abſoluta ex parte actus, & conditionata ex parte obiecti, circa omnes actiones liberas conditionatè futuras, quale eſt hoc decretum, Decerno vt ſi Petrus intret domum Caiphæ Chriſtum neget; ſi reſpiciatur à Chriſto moueatur ad pœnitentiam. Cum autem alij in huiuſmodi decretis, cum prædeterminatione phyſica quibus nituntur, grauem oſtendant difficultatem, vt conſtant cum libertate actuum humanorum, quam beneficio ſcientiæ mediæ facilius expediunt; hinc illa ſcientia contra ſe; ſuoſque Authores aliquem inuidiæ ſomitem miniſtrauit.

Dico tamen ſecundò, Scientia media iam explicata fundamentum habet ſolidiſſimum tam in Scriptura, quam in Ratione.

Probatur itaque primò, ex pluribus Scripturæ locis, ac præcipuè 1. Reg. cap. 23. vbi Dauidi Deum conſulenti, An deſcenderet Saul in Vrbem Ceilam, & an eo adueniente viri Ceilitæ Dauidem Sauli tradituri eſſent: Reſpondit Deus, *Si manſeris in Ceilam deſcendet Saul, & à Ceilitis in manus eius traderis.* Itaque præuidit Deus ſub conditione futurum aduentum Saulis, & traditionem Dauidis, quæ nunquam abſolutè conſecuta eſt. Atqui Deus non habuit decretum quo voluit vt ſi Dauid permaneret in vrbe, Ceilitæ eum traderent. Ergo Deus illud præuidere debuit independenter à tali decreto, per ſcientiam quam vocamus mediam. Minor probatur, Quia Deus non poteſt velle, aut decernere vt fiat malum, quale facturus erat Saul poſtulando ſibi tradi, & Ceilitæ tradendo Dauidem innocentem, alias enim Deus id decernendo ſe præberet authorem actus mali: nam eadem ratio quæ vetat Deum abſolutè prædefinire actus peccaminoſos, prohibet etiam eoſdem decernere ſub aliqua conditione.

Probatur idem ex verbis Chriſti Matthæi 11. *Si in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes quæ factæ ſunt in te, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent.* Vbi exprobrat Iudæis quod pœnitentiam non egerint, qualem facturi erant Tyrij & Sidonij, ſi Deus illis eadem miracula, eandemque gratiam præbuiſſet. Nullam autem vim habuiſſet iſta exprobratio, ſed potius friuola & iniqua foret, ſi neceſſarium eſſet, iſtiuſmodi decretum ex parte actus abſolutum, quo ſtatuerit Deus conuertere Tyrios; ſi

Chri-

Digitized by Google

Chriſtus apud illos virtutes & miracula patraſset. Reſpondere enim Iudæi Chriſto exprobranti meritò potuiſsent: *Quid mirum eſt conuertendos Tyrios ſi vidiſſent illa miracula, & nos illis viſis minimè conuerti? Quandoquidem Decretum habueris conuertendi Tyrios ſi ſigna illa ſpectaſſent, pro nobis autem ſub eadem conditione conuertendis deſit tale Decretum, quod tamen ad noſtram conuerſionem eſt omnino neceſſarium.* Tantundem enim illud eſt, ac ſi Iudex captiuum, quem clauſum detinet, hortetur vt carcere egrediatur, & egredi cunctantem hoc modo increpet. Si hoc dicerem ſocio captiuo, ille confeſtim exiret, habeo enim decretum, vbi hoc dicerem ſimul fores carceris illi reſerandi, quod tibi facere non decreui. Quis non videt viro prudenti, multò magis Chriſto indignam eſse iſtam increpationem, admiſsa neceſſitate talis decreti.

Retorquet in nos iſtam Iudæorum querelam innuperis Theſibus Eximius P. Ianſens, nec non Exim P. Harney theſi 16 *Idem*, inquit, *in tua opinione dicerent* (Iudæi) *ob negatam ipſis vocationem certò congruam*, qualis Tyrijs conceſsa fuiſset. At non ferit nos iſta retorſio. Replicare enim iſti querelæ in noſtra ſententia meritò potuit Chriſtus, hoc modo: Veſtra culpa factum eſt quod illa gratia ſufficiens qua nunc vocati eſtis, non fuerit præuiſa certò congrua & efficax, qualis omnino eſset, ſi velletis cum ea liberè conuerti & pœnitere, quod in veſtra ſitum eſt poteſtate. At non ita ab ipſorum libertate pendebat, quod Deus ab æterno non habuerit Decretum illud ex parte actus abſolutum viſis miraculis illos conuertendi per media prædeterminantia, quale decretum ponunt in Deo reſpectu Tyriorum, ſi ea miracula ipſis propoſita fuiſsent.

Porro ad eneruandam vim argumenti quod ſupra aſsumpſimus pro ſcientia media, nouam ſubtilitatem commentus eſt Ioannes Caramuel in ſua Theologia Fundamentali *lib. 1. Theſi 6.* Statuit ille in Tyrijs & Sydonijs piam affectionem erga miracula, & decretum actuale amplectendi Religionem quam viderent miraculis comprobatam: ex quo, inquit, per infallibilem conſequentiam conſtare poterat, viſis prodigijs, conuertendos fuiſse: pium autem affectum, & illud actuale Tyriorum decretum cognoſcebat Deus ſcientia viſionis; nihil igitur opus erat ſcientia media.

Sed reſpondeo, machinam hanc imaginariam facile corruere, negando in Tyrijs eo tempore exſtitiſse iſtud actuale decretum, quod nullo fundamento ab aduerſarijs aſtruitur. Vel enim decretum illud publico Senatus, populique conſenſu conditum fuit, vel priuato ſingulorum ciuium conſilio conceptum. Si publico omnium conſenſu, incumbit aduerſarijs oſtendere, in quibus tabulis, aut monumentis decretum illud memoriæ proditum exiſtat, niſi velint agnoſcere, non Tyriorum decretum, ſed ſuum eſſe commentum. Si autem aſſerant priuato conſilio ſingulorum animos miro conſenſu coaluiſſe in pium illud decretum capeſſendæ Religionis miraculis confirmatæ; nemo non videt quam parum probabilis, multò minus infallibilis ſit arcanus ille Tyriorum conſenſus: cum paſſim in Scripturis de Tyriorum dura ceruice, & impietate extent plurima, de pio autem ad veram Religionem affectu nihil vſpiam ſcriptum reperiatur, præterquam in eorum libris qui hoc contra ſcientiam mediam argumentum recenter excogitarunt; quod cum oſtenderim probabili fundamento deſtitutum per ſe corruere, non eſt cur operoſius expugnetur.

Aliam, ſed non multò meliorem, euadendi viam tentarunt nuper aliqui, qui ad eundem Scripturæ locum reſpondent; Tyrios præ Iudæis minori affectu ſuis vitijs, & erroribus adhæſiſſe: Potuit igitur Deus per viſionem iſtius affectus infallibiliter ſcire, Tyrios non amplius erroribus ſuis adhæſuros fuiſſe, ſi eodem tempore fuiſſet fortius impulſi ad pœnitentiam per gratiam & miracula, quibus controuerſis non ſunt Iudæi, vtpote ſuis vitijs & erroribus maiori affectu alligati. Sufficiet ergo, abſque ſcientia media, viſio diuina circa iſtam Tyriorum diſpoſitionem olim actu exiſtentem, vt inde certò cognoſcat eorum pœnitentiam ſub conditione futuram.

Sed contra, Supponere videtur hæc reſponſio, minorem affectum in vitia, accedente maiori impulſu gratiæ, neceſsariò ſuccumbere, & voluntatem gratiæ tunc impellenti infallibili lege obſecundare: vnde ſequitur, pœnitentiam ſic præuiſam non fore liberam, atque ita hanc reſponſionem impingere in doctrinam Ianſenij de gratia victrici: parum enim referre videtur, ſiue maior impulſus gratiæ neceſsariò victricis componatur cum minori affectu in vitia, ſiue cum minori inclinatione concupiſcentiæ, modò voluntas ſub illis conſtituta ex vi intrinſeca & infallibili iſtius gratiæ ad actum pœnitentiæ determinari debeat.

Quamquam & hæc obiectio, in hypotheſi quã ſupponit, eodem cum priori vitio laboret

Gratis

Gratis enim aſsumitur Tyrios & Sydonios, homines inſigniter impios, minori affectu ſuis vitijs adhæſiſse quam Iudæos Bethſaidæ incolas, qui Dei notitia, & lege, & plurimis diuinæ vltionis exemplis inſtructi erant, quibus poterat vehementior in vitia affectus non parum elidi. Et in hoc ipſo conſiſtere videtur vis exprobrationis diuinæ, quod cum Tyrij & Sidonij infideles maiorem haberent obicem conuerſionis, facilius tamen per eadem miracula, eandemque gratiam liberum voluntatis arbitrium ad pœnitentiam inflexiſſent.

Quod ſi adhuc de Tyriorum moderatiori in vitia affectu benignius hic ſentiendum eſse contendas, cogeris etiam ad Sodomitas idem patrocinium extendere. Nam in eodem contextu de Capharnao Iudæorum vrbe continuò ſubiungitur; *Si in Sod mis factæ fuiſſent virtutes quæ in te, forte manſiſſent vſque in hodiernum diem*, nempe per ſecuturam conuerſionem & pœnitentiam. An ergo cognouit Chriſtus ſcientia viſionis Sodomitas minori affectu ferri in ſua vitia, quam Iudæi Capharnaitæ ſuis erroribus adhærerent? At contra, ipſa Scriptura diſertè teſtatur *Geneſis* 13. Sodomitas fuiſſe *homines peſſimos*, & in ſuis vitijs ad extremum induratos: & tamen horum pœnitentia conditionata præ Capharnaitis à Chriſto cognita, & prænunciata fuit; non vtique ex minori in vitia affectu, qui vltricibus è cœlo flammis ac ſulphure cohibendus erat; ſed ex ipſa libera, ac laudabili voluntatis ad pœnitendum determinatione ſub conditione futura, & per ſcientiam mediam præuiſa. Neque video quorſum, ob expoſitionem tam parum ſolidam, aliqui ſcientiæ mediæ patroni iudicauerint hunc Scripturæ locum non ſatis illi patrocinari.

Probatur ſecundò aſſertio, ex Ratione, qua ſimul ſcientiæ mediæ ſingularis vſus, ac neceſſitas declaratur. Quia ad ſaluandam libertatem & meritum noſtrorum actuum neceſſe eſt dicere, omnes gratias quæ ad actum eliciendum proximè conducunt eſse indifferentes, ſic vt voluntas illis habitis poſſit ſeipſam determinare ſiue ad agendum, ſiue ad non agendum: actio enim ad quam voluntas non à ſe, ſed ab alio principio determinatur, non poteſt eſse voluntati libera, aut meritoria. Et tamen ex altera parte neceſse eſt aſſerere aliquas gratias ſic dari à Deo vt infallibiliter inferant actum voluntatis creatæ, cum non poſſit Deus homines certò deſtinare ad merita gloriæ æternæ, niſi per gratias quas nouit fore efficaces. Hæc autem duo optimè conciliantur per ſcientiam mediam, & non ita per viam cui alii inſiſtunt. Nam poſito quod Deus iſta ſcientia videat, Si Petrus in talibus circumſtantijs habeat hanc gratiam eliciet actum amoris Dei, poteſt decernere Petro dare in talibus circumſtantijs illam gratiam: atque ita decernet gratiam quæ infallibiliter inferet effectum, liberè tamen ponendum, ex determinatione libera Petri per ſcientiam mediam præuiſa. At verò abſque iſta ſcientia non ita apparet, qua ratione poſſit dicta efficacia gratiæ à Deo dandæ cum libertate voluntatis conciliari. Debebit enim illa efficax & infallibilis connexio gratiæ cum actu prouenire, vel ex ipſa natura & entitate gratiæ, per ſe determinantis, & ſic non relinquet voluntatem proximè indifferentem vt poſſit ſeipſam determinare: vel certè ponet aliud quo proximè determinetur, in præiudicium libertatis. Quæ difficultas plures etiam ante Ianſenium, in eum errorem impulit, vt abſolutè negarent ad libertatem requiri illam voluntatis indifferentiam. Hunc nos ſcopulum exiſtimamus aptiſſimè declinari per vſum ſcientiæ mediæ iam expoſitum, alij aliter, quorum varias & probabiles de hoc puncto ſententias dabimus infra in Controuerſia ſeptima.

§. IV.

Diſſoluuntur breuiter variorum Argumenta contra ſcientiam Mediam.

Obijciunt primò, Scientiam mediam auferre Deo rationem primæ cauſæ, & primi liberi. Abſit tantum nefas à Scientia illa minimè noxia. Probant tamen, Quia ſupponit liberam determinationem voluntatis creatæ conditionatè futuram, ante omne decretum actuale, & determinatum voluntatis diuinæ. Eſto: Quid inde piaculi, quod Cauſa prima conſiderata in ſtatu conditionato nihil actu agat, vbi actu nihil agitur. Sic enim in ſimili forma argumentor, & oſtendo ex illa obiectione ſequi, Scientiam etiam ſimplicis intelligentiæ auferre à Deo rationem primæ cauſæ, & primi liberi: Deus vt cognoſcens per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ obiectum in ſtatu poſſibilitatis v. g. actum creaturæ poſſibilem, nullum de eo obiecto habet actuale decretum: ergo Deus vt ſic cognoſcens non eſt prima cauſa, aut primum liberum. Si claudicat hæc ſequela, vacillat & iſta; Deus per ſcientiam mediam cognoſcens

obie-

obiectum in ſtatu conditionato nullum de eo habet actuale decretum: Ergo Deus vt ſic cognoſcens non eſt prima cauſa, aut primum liberum. En vtrobique error idem ſe manifeſtat quod nempe exigatur in ſtatu non abſoluto diuina libertas abſolute exercita.

Debet igitur hic primum liberum ſiue primum determinans ſumi proportionatè ad ſtatum in quo obiectum conſideratur, hoc eſt, in ſtatu poſſibilitatis, Deus eſt primum liberum ſiue determinans, non actu, ſed poſſibiliter: in ſtatu conditionato Deus eſt primum liberum non actu, ſed conditionatè, ſiue, eſſet primum agens liberè ſi conditio poneretur: in ſtatu autem abſoluto Deus eſt primum liberum actu & abſolutè. Cum ergo pro illo triplici ſtatu, in quo res eadem conſiderari poteſt, Deus ſit primum agens & primum liberum, nullo prorſus modo per ſcientiam mediam excluditur à ratione primi agentis, liberi, determinantis. Nec impedit illa quo minus omne agens, & liberum creatum à Deo volente & decernente accipiat & ipſam potentiam eligendi, & totum actum electionis, relatiuè ad ſtatum poſſibilem, conditionatum, aut actualem, in quo res à mente noſtra conſideratur exiſtere. Hoc ſi ritè attenderetur, multum difficultatis, & contentionis euaneſceret.

Obiicies tamen ſecundò: Scientia media lædit in hoc libertatem diuinam, quod non proponat Deo obiectum ſuum cum indifferentia ad exiſtendum, vel non exiſtendum, ſed exhibeat determinatè futurum, ſi ponantur certæ circumſtantiæ, quaſi præueniendo determinationem diuinam.

Reſpondeo negando aſſumptum: & iterum moneo, fruſtra obiici læſionem aut impedimentum libertatis in ſtatu conditionato, vbi non datur locus libertati exercendæ, quæ tantum actu exerceri poteſt in ſtatu abſoluto. Cæterum non proponit ſcientia media actum voluntatis humanæ futurum ſine dicta indifferentia, niſi ex hypotheſi quod Deus liberè vellet ſuam gratiam, & concurſum, & reliquas conditiones præbere, cum quibus præuidetur connectenda actio voluntatis humanæ, adeoque actus conditionatè præuiſus per ſcientiam mediam, ſupponit etiam conditionatum exercitium libertatis diuinæ, ſiue, quod hoc exercitium actu eſſet, ſi actura foret voluntas creata. Non enim concipitur hæc actura, niſi ſupponantur adfutura omnia ex parte Dei ad agendum requiſita.

Obiicies tertiò: Cum ſcientia media non conſiſtit libertas voluntatis creatæ: Poſito enim auxilio diuino, & ſcientia media qua Deus nouit, ſi detur hoc auxilium in his circumſtantijs habiturum effectum, non poteſt non ſequi conſenſus voluntatis creatæ.

Reſpondeo, Si ita noxia eſt libertati humanæ ſcientia media auxilij indifferentis, væ præuiſioni prædeterminationis phyſicæ, actum per ſe infallibiliter inferentis. Nihilominus, admittunt aduerſarij Deum præuidere, ſi ponatur prædeterminatio phyſica, voluntatem liberè conſenſuram: Si ergo ſcientia conditionata futuræ prædeterminationis non tollit libertatem voluntatis humanæ, quomodo eam tollet ſcientia conditionata auxilij indifferentis, quod ex parte ſua voluntatem indeterminatam relinquit.

Ad rationem itaque allatam, in forma dico: Poſito auxilio diuino, & iſta ſcientia media, non poteſt non ſequi conſenſus voluntatis humanæ, neceſsitate aliqua ſimpliciter antecedente iſtum conſenſum, nego; neceſſitate aliqua conſequens & præſupponente liberum exercitium voluntatis, concedo; hæc autem præſcientia non poteſt tollere illam libertatem cuius exercitium à præſcientia non pendet, ſed potius illa præſcientia dependet à determinatione conditionata & libera ipſius voluntatis. Per ſcientiam itaque mediam ideo ſolum nouit Deus Petrum conſenſurum, ſi ponatur in his circumſtantijs, quia reipſa in illis conſtitutus ad conſenſum liberè ſe reſolueret. Nulla igitur hic eſt neceſſitas niſi merè conſequens ex hypotheſi liberæ determinationis voluntatis humanæ, cum abſolutè fuerit in poteſtate Petri efficere vt Deus hanc ſcientiam non haberet, ſed contrariam de negatione conſenſus, ſi nempe Petrus in illis circumſtantijs poſitus nollet conſentire.

Quinimo, ſi voluntas eſſet inſtructa gratia, & concurſu Dei, & alijs ad agendum proximè requiſitis, eodem modo actum eliceret etiamſi ſcientia illa à Deo penitus abeſſet. Iſta enim præſcientia conditionata, quæ in actum nullo modo influit, non requiritur ad hoc vt voluntas poſſit agere; vti aliqui præpoſterè concipiunt, ſed vt Deus in decernendo actu libero creaturæ procedat prouidè, & non cæco modo, per auxilia & media indifferentia, cum quibus non poteſt cognoſci coningendum eſſe effectum, niſi id exploretur beneficio ſcientiæ mediæ; ſine qua in obtinendo efficaciter actu libero, dirigendæ eſſent à Deo ſuæ gratiæ euentu incerto: ſicut ab hominem emittuntur in ſcopum plures ſagittæ, de quibus incertus eſt an hac, an alia ſcopus attingeretur, cum ſingulæ ad hoc ſint indifferentes, & poſſint à ſcopo aberrare.

Inſta-

Inſtabis, Etſi admitteretur ſcientia media eſse poſterior conſenſu voluntatis creatæ vt conditionatè futuro; eſt tamen illa prior eodem conſenſu in ſtatu abſoluto, ſiue vt eſt abſolutè futurus, & ſtante illa præſcientia neceſſariò ſequetur: Ergo ſcientia media aufert libertatem iſtius conſenſus vt eſt abſolutè futurus.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens: Scientia media eſt prior conſenſu abſolutè futuro aliqua prioritate rationis, in quantum dirigit Deum vt actum futurum abſolutè decernat, concedo antecedens: Eſt prior conſenſu abſolutè futuro aliqua prioritate naturæ, per modum cauſæ influentis, nego antecedens. Tantum enim requiritur illa ſcientia in Deo, vt cognoſcatur conſenſus ille poſitis medijs indifferentibus infallibiliter ſecuturus, non verò vt illa in actum influat. Quinimo poſitis ceteris prærequiſitis actus ille non minus eliceretur, etiamſi ſcientia media abeſset, vt ſupra oſtendi, vti & ipſam ſcientiam mediam potius dependere à libero exercitio huius actus ſub conditione futuri.

Quomodo verò vniuerſim ſcientia media, aut alia, quæ ſic præcedunt actum liberum vt ab ipſo libero actus exercitio dependeant, nullo modo officiant libertati, clarius elucelcet ex ſimilitudine Vmbræ, quæ Corpus noſtrum antecedit quando ſol nobis à tergo obuertitur. Nihil enim ambulantis libertati obeſt illa vmbra neceſſariò antecedens, cum illa non obſtante poſſit homo pro ſuo arbitrio huc, vel illuc ambulare, & efficere vt hæc, vel illa vmbra præcedat, quamuis ex hypotheſi quod ſtet ad ſolem retro lucentem debeat aliqua vmbra hominem antecedere. Eſt autem rerum futuritio quaſi quædam vmbra intelligibilis, quæ licet, interuallo temporum, rerum futurarum exiſtentiam antecedat, ab hanc tamen futura exiſtentia, tota illa antecedens futuritio dependet. Non poteſt igitur illa futuritio aut prænotio rerum futurarum libertati præiudicare, etiamſi res quæ eſt, vel eſset futura, per ſuam futuritionem antecedentem, ſeipſam quodammodo obiectiuè anteuertat, vti vmbra quaſi quid idem cum corpore, ipſum corpus antecedit. Quæ ſimilitudo facilius accommodabitur rebus quæ tantum ſub conditione eſsent futuræ, ſi more Mathematicorum nunc conſideremus aſtrorum vmbras ſiue eclypſes, quæ poſt viginti millia annorum eſsent futuræ, quamuis forte mundus tam diu non ſtabit; adeoque eclypſes illæ nunquam ſint futuræ; habent tamen nunc ſuam futuritionem in mente Mathematicorum. Sic etiam futuritio conditionata non cauſatur ab vllo quod actu eſt, vel erit, ſed ab eo quod eſset ſi conditio poneretur. Et per hanc ſimilitudinem aptè explicari poteſt, quo pacto omnis Dei præſcientia, prædefinitio, prædeſtinatio, reprobatio, quamuis fuerint ab æterno, non tollant hominis libertatem, ſed à noſtro arbitrio benè, vel malè operante dependeant, quòd ægrè capiunt rudiores.

Obijcies quartò: Vſus ille ſcientiæ mediæ fauere videtur errori Semipelagianorum. Si enim Deus in diſtribuenda gratia dirigatur per ſcientiam illam conditionalem, ſequetur opera conditionatè ponenda, eſse cauſam cur Deus hanc gratiam homini largiatur, in hoc autem errarunt Semipelagiani.

Reſpondeo, negando aſsumptum: Ad argumenti ſequelam dico, Opera conditionatè ponenda, etſi ſint certo modo cauſa finalis, ad quæ obtinenda conceditur gratia, non eſse tamen opera illa cauſam meritoriam, aut impetratoriam gratiæ, ſic vt illa nondum exiſtentia gratiam ſibi à Deo tanquam præmium concedi poſtulent, hoc autem contendebant Semipelagiani. Cum enim vellent omnem Dei gratiam homini dari ob merita eius naturalia præuiſa, & ſæpe non reperirent merita abſolutè futura, recurrebant ad merita, ſiue bona opera conditionatè ponenda, ſic vt aſsererent ex duobus infantibus morituris vni prædeſtinari Baptiſmum, & alteri negari, eò quod Deus præuideret, ſi ſuperuixiſsent, vnum benè acturum, alterum malè: Item vni adulto, non alteri, fidem prædicari, eo quod Deus præſciret hunc, non illum, crediturum ſi fides illis annuncietur. Iſta autem doctrina etiam apud defenſores ſcientiæ mediæ prorſus erronea eſt, cum certum ſit nullum opus, niſi abſolutè exiſtens, præmium aut pœnam mereri: imò conſtet multos præmaturè mori ac ſaluari, qui ſi diutius vixiſsent, in multa demerita, & peccata incidiſsent, iuxta illud Sapientiæ 4. *Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum eius*: quem proinde locum ſibi aduerſum, teſte S. Auguſtino *lib. de Prædeſt.* Sanctorum cap. 14. Semipelagiani repellebant, tanquam è libro non canonico citatum.

Cauſa itaque motiua cur Deus det alicui gratiam quam præuidet fore efficacem, potius quam merè ſufficientem, eſt ipſa Dei bonitas, quam non tenetur in omnes æqualiter exercere: præſcientiam autem conditionalium

pro-

Digitized by Google

proponit Deo opus bonum conditionatè futurum, vti dixi, non vt cauſam meritoriam gratiæ efficacis, ſed tantum vt cauſam finalem, quæ non mouet actu exiſtens inſtar meriti, ſed per modum obiecti futuri, & per media procurandi, iuxta illud D. Thomæ *quæſt. 23. art. 5. ad primum*: Vſus gratiæ præſcitus non eſt ratio collationis gratiæ, niſi ſecundum rationem cauſæ finalis.

Obiicies quintò: S. Auguſtinus agens contra Semipelagianos, ſcientiam mediam non agnoſcebat. Nam teſte Proſpero in epiſt. ad S. Auguſtinum, Semipelagiani credebant ab Auguſtino ſub nomine prædeſtinationis, fatalem quandam induci neceſſitatem. Atqui iſtius neceſſitatis nulla poterat eſſe apparentia, ſi prædeſtinetur gratia indifferens, quæ per ſcientiam conditionatam certò cognoſcitur conſenſum voluntatis liberè obtentura. Ergo D. Auguſtinus illam ſcientiam non agnoſcebat.

Reſpondeo, Etſi S. Auguſtinus in ſtatuenda prædeſtinatione vſus fuiſſet ſcientia media potuiſſe nihilominus Semipelagianis videri, etiam cum illa, non ſatis ſaluari hominis libertatem: Sicut etiamnunc multi contendunt per prædefinitionem fixam ſcientiæ mediæ creaturæ libertatem euerti, vti ſupra vidimus in obiectione quarta, quamuis contra alij euidenter ea poſita nullum eſſe euertendæ libertatis periculum.

De cætero, notam fuiſſe S. Auguſtino, aliiſque Patribus ſcientiam illam conditionatam, ſiue mediam, patet vel eo, quod nouerint ex Scripturis Deum præſciuiſſe, quid acturi fuerint Ceilitæ ſi Dauid apud eos manſiſſet; & quid viſis Chriſti miraculis feciſſent Tyrij & Sidonij, de quibus ſupra. Atqui S. Auguſtinus & Patres non agnouerunt de actionibus iſtis ſub conditione futuris, decreta conditionata quæ ponunt Thomiſtæ, ſæpe enim diſertè docet S. Auguſtinus, non omnium rerum, quarum eſt in Deo præſcientia, earum etiam eſſe prædeſtinationem ſiue decretum; ſed prædeſtinationem eſſe de rebus bonis tantum, præſcientiam etiam de malis. Ergo debet S. Auguſtinus cum aliis Patribus, ad præſcientiam iſtarum actionum, maximè malarum, ſcientiam mediam agnouiſſe.

His breuiter diſſolutis, Non parum ſubit admirari, argumenta [illegible] ab aduerſariis iactari tanquam tela ſcientiæ mediæ, ac Moliniſtis fatalia, cum tamen ex iis præcipua facilè poſſint vnico [illegible], & in ſuos Authores retorqueri, vt iam oſtendo.

Iactant imprimis S. Auguſtinum in concilianda gratia cum libertate nomen ſcientiæ mediæ nunquam vſurpaſſe. Sed ne hoc prolixè diſputetur, ita ſit; quid inde? Nuſpiam gratiæ per ſe determinantis, nuſpiam phyſicæ prædeterminationis, nuſpiam iſtius decreti ex parte actus abſoluti &c. nomen diſertè expreſſit. An ideò agnoſces hæc quoque penitus repudianda tanquam S. Auguſtino ignota? Nihil igitur hinc in ſcientiam mediam potius quam in aduerſariorum doctrinam inuidiæ redundat.

At vrgent alij D. Auguſtinum ſcientiam mediam in Semipelagianis diſertè reprobaſſe. Sed contra: Si Scientiam hanc ne quidem de nomine nouit, quo pacto eam diſertè reprobauit? Dico igitur, S. Auguſtinum ſcientiam in Deo mediam nunquam repudiaſſe, admitto tamen quandoque malum eius vſum in Semipelagianis reprehendiſſe. Verùm quid inde conficies? An non poteſt rei optimæ abuſus eſſe peſſimus? Si hac tempeſtate Caluiniſtæ gratia per ſe prædeterminante ſic abutantur, vt perperam doceant per eam humanæ voluntati neceſſitatem inferri, an ideò admittes gratiam illam eſſe Caluinianam & è Scholis relegandam?

Sed inquies, Semipelagiani olim aiebant, aliquos infantes præ aliis ante mortem baptizari, & quoſdam adultos præ aliis ad Fidem efficaciter vocari, quia nempe Deus per ſcientiam mediam præuidit illos poſtea ſi ſuperuiuerent fidem liberè amplexuros; quod ab Auguſtino & Eccleſia vniuerſa meritò damnatum fuit.

Reſpond. Semipelagianos in eo damnatos eſſe, quod dicerent opera bona ex viribus naturæ, & tantum conditionatè futura, vim habere meriti, & ad ſalutem conducere, non quod aſſererent ea opera à Deo ſub conditione fuiſſe præuiſa.

Hoc ſi neges, & porrò contendas, illorum errorem in hac præſcientia ſitum fuiſſe, Vide ne teipſum non minus quam tuos Aduerſarios incautè impugnes. Nam & ipſe, ſaltem in decretis conditionatis, præſcientiam de omni obiecto etiam ſub conditione futuro in Deo admittis; & tamen ex præſcientia ſic habita ſequetur vim meriti abſolutam competere operibus vt conditionatè futuris, ſi id ex vi ſcientiæ mediæ ſequi debeat. Parùm enim refert ſiue Deus in decretis, ſiue per ſcientiam mediam opera illa præcognoſcat ad hoc vt rationem meriti obtineant, in quo illis attribuendo hæretici illi meritò damnati fuere. Atque ita vt alios in Pelagianum illud Pelagus demergas, teipſum in eandem ruinam incautè præcipitas.

Sunt

Sunt & alij, qui ſcientiæ mediæ Patronis obijciunt, quod velint eſse primi iſtius ſcientiæ authores, cum tamen ea ſit antiqua, & pridem cognita: at contra alijs ex aduerſarijs eam nouitatis inſimulant. Nec deſunt alij qui ſcientiam mediam penitus abſtruſam, & inconceptibilem eſse affirmant: alij verò eam vt nimis apertam & facilem gratiæ & libertatis conciliatricem accuſant, cùm myſterium hoc maximè reconditum eſse omnes agnoſcant. Hæ accuſationes dum ſe mutuo interimunt, noſtra reſponſione non egent.

Stant autem pro hac Scientia, præter Authores Societatis, variæ Academiæ, ac Doctores celeberrimi. Pro eadem apud Henaum & Philalethem cap. 3. §. 3. à pag. 175. ex *Archiepiſcopis* enumeratur Hugo Cauellus, Antonius Peres, Auguſtinus Antolinus, Gaſper Nemius Duaci olim Profeſſor: Ex *Epiſcopis* Malderus, Maſcarenius, Dietalepius, Manriquez, Abelli, Creſpi, Ioannes Strienus, Leuinus Torrentius, S. Franciſcus de Saleſius, nouum Eccleſiæ tam ſanctitate quàm doctrina columen & ornamentum. Ex quibus diſcernet idoneus lector, hanc Scientiam, & quæ iſti innituntur dogmata, inter ſanæ, ſolidæque doctrinæ articulos liberè recipiendam, etſi contra eam à pluribus more Scholaſtico diſputetur, vti fit in Controuerſia ſequenti.

CONTROVERSIA II.

An detur Prædeterminatio Phyſica à Deo ad omnes actiones creaturarum.

§. I.

Status & Hiſtoria huius Controuerſiæ.

POſt Diſputationes coram ſummo Pontifice inſtitutas à Patribus Dominicanis contra ſcientiam Mediam & affines Controuerſias, rogarunt impens Patres Societatis, vt ſibi quoq; liceret contra Prædeterminationem phyſicam, præſertim in materia de gratia, ſua argumenta depromere. Itaque de illa coram Paulo V. habitæ ſunt à P. Baſtida octo diſputationes, quæ durarunt vſque ad diem 22. Februarij anni 1606. In quibus contendebat gratiam quæ eſt efficax in actu primo non eſſe talem ex ſua phyſica entitate, ſic vt ea poſita in voluntate, implicet contradictionem ex vi illius gratiæ non ſequi voluntatis conſenſum: idque ex quatuor potiſſimum principijs concludebat. Primò, ex teſtimonijs Scripturæ ſacræ: 2. ex definitionbus Conciliorum Tridentini, Arauſicani, & Senonenſis: 3. ex doctrina S. Auguſtini & ex alijs Eccleſiæ Patribus: 4. ex conſenſione quam conabatur oſtendere inter hanc, & doctrinam Caluini, non enim videbatur adhuc eo tempore in hoc conatu nimium excedere, cum paulò ante ab aduerſarijs prolixis parallelis, doctrina Molinæ, cum Pelagij inſtitutis collata fuiſſet. Omnibus abſolutis talis fuit Pontificis ſententia, qualem de ſcientia media in §. II. ſupra retulimus.

Status itaque huius celeberrimæ Controuerſiæ de Prædeterminatione phyſica genericè ſumpta hic eſt. An vt creatura agat, neceſſariò prærequiratur prædeterminatio phyſica, quæ ſit præuia aliqua motio ad ſingulas actiones à Deo producta in cauſa ſecunda, per quam applicetur, & determinetur ad agendum.

Prima ſententia propria eſt Thomiſtarum, quæ aſſerit, præter concurſum concomitantem, quem ponimus, cauſæ primæ cum ſecunda, neceſſariam eſſe motionem illam antecedentem, qua poſita creatura debeat agere, & qua non poſita nequeat operari; ſiue ſit agens neceſſarium, ſiue liberum.

Diſconueniunt tamen inter ſe Thomiſtæ in aſſignanda Entitate in qua præciſè conſiſtat illa promotio. Primò, Bannez, Caprera, aliique apud Ruiz de Vol. Dei diſp. 46. ſect. 1. volunt eſse qualitatem phyſicam & fluentem à Deo cauſis Secundis impreſſam, & per modum partialis principij prius natura complentem actionem creaturæ; & ſic dicendum eſt hanc præmotionem ſe tenere ex parte actus primi.

Secundo, docet Nazarius, & Capezudo, eſſe ipſam actionem creaturę prout illa procedit à Deo vt cauſa determinante; & ſimul à creatura vt cauſa determinata; & iuxta hanc expoſitionem, prædeterminatio videretur ſe tenere ex parte actus Secundi. Alij recentius aiunt, illam conſiſtere in applicatione omnium prærequiſitorum ad actum ſecundum, ſiue ad actionem neceſſariò ponendam.

Tertiò, Aluarez & Zumel tradunt prædeterminationem eſse aliquid neque ſpectans ad actum primum; neque ad actum ſecundum, ſed inter vtrumque aliquid medium de vtroque extremo aliquid participans quam motionem virtualem nuncupant. Sed iſta entitas media nulla poteſt ratione fulciri: per hoc enim omninò corruit, quod neque D. Thomas, neque alij Theologi diuidentes

ad-

adæquatè actum in primum & ſecundum, talis actus medij vnquam meminerint. Quodque per ſe inexplicabile videatur, aliquam rem abſolutè exiſtere, & ſimul de actu primo aliquid participare.

Secunda opinio eſt Scotiſtarum, negantium creaturas applicari ad agendum per vllam huiuſmodi entitatem illis intrinſecè inditam, aſſerunt tamen illas per decretum Dei extrinſecum, & abſolutum, & efficax ad agendum applicari ac determinari. In hoc igitur à Thomiſtis tantum diſcrepare videntur, quod hi doceant præuiam creaturæ applicationem fieri per aliquid cauſæ creatæ intrinſecum, Scotiſtæ verò per aliquid extrinſecum. Sed neque ſic prioris ſententiæ difficultates ſatis euitant, neque deſunt propriæ quas inſuper incurrunt.

Tertia opinio prioribus oppoſita, & Scholæ Societatis vniuerſæ propria, reijcit omnem iſtiuſmodi prædeterminationem phyſicam: Negatque applicationem cauſæ ſecundæ ad agendum aliam eſſe neceſſariam, quam vt Deus in actu primo paratus ſit ſuum illi concurſum præſtare ad agendum, & creatura ſeipſam determinante, Deus ſimul per eandem actionem cum illa operetur; quod ex dicendis magis exponetur.

§. II.

Oſtenditur Prædeterminationem Phyſicam non eſſe admittendam ad cauſas ſiue neceſſarias, ſiue liberas.

Dico primò, Ad actiones cauſæ neceſſariæ ſuperflua eſt omnis phyſica prædeterminatio.

Probatur. Ideo ab alijs requiritur illa prædeterminatio, vt cauſa creata per illam determinetur ad agendum. Sed cauſa neceſſaria per naturam & entitatem ſuam eſt ſufficienter determinata ad agendum poſitis omnibus ad actionem prærequiſitis ex parte creaturæ, & decreto præbendi concurſum concomitantem ex parte Dei, abſque alio determinante, aut applicante. Ergo illa prædeterminatio in cauſis neceſſarijs eſt omnino ſuperflua.

Neque dicas, ad hoc requiri præmotionem diuinam vt potentia creata, per ſe incompleta & inſufficiens, a cauſa prima compleatur & applicetur ad agendum, ſicut inſtrumenta debent præmoueri & applicari à cauſa principali.

Nam contra, cauſa neceſſaria poſita cum omnibus prærequiſitis, & concurſu Dei ſibi oblato, per ſeipſam ita eſt completa ad agendum, vt nequeat actionem omittere; ideò enim cauſa illa dicitur neceſſaria, quia ad vnum eſt determinata ſine potentia ad oppoſitum: ergo illa ſic conſtituta non requirit aliunde ad agendum applicari. Neque verum eſt quod creaturæ ſe habeant ſicut inſtrumenta illa quibus nulla ineſt virtus operandi, ideoque debent ab artifice præmoueri: habent enim cauſæ creatæ virtutem intrinſecam à Deo ſibi inditam reſpectu effectuum ad quos ex ſua natura ordinantur; non enim admittent aduerſarij illas merè paſſiuè, & mortuo modo ad agendum admoueri, ſicut in inſtrumentis propriè dictis fieri ſolet.

At, inquies, cum Philoſopho 2. *Phyſic. textu* 33. Omne quod mouetur ab alio mouetur. Sed non ab alio quàm à Deo: ergo prærequiritur præmotio diuina ad omnem actionem creaturæ.

Reſpondeo negando conſequentiam. Non enim dicit omne quod mouetur ab alio præmoueri, ſed ſimpliciter moueri. Sufficienter autem quælibet cauſa mouetur à Deo, Primò, per hoc quod ſimul concurrat coefficiendo cum eà quamlibet illius actionem, quam ſine diuino concurſu non poſſet ſola exercere: Secundò, præbendo creaturæ præuiam virtutem effectiuam omnis operationis ac motionis, qua ratione omnis actio & motio creaturæ, à Deo tanquam prima illius cauſa procedit. Quo etiam ſenſu alibi dicit Ariſtoteles, elementa moueri à generante, ex eo tantum quod à cauſa quæ generat, ſiue inducit formam elementi, indita ſit elemento vis naturalis qua per ſe ſurſum aut deorſum mouetur, generante etiam abſente, & nullum motum actu imprimente. Adde, non paucos dictum Ariſtotelis ſic legere; Omne quod mouetur ab *aliquo* mouetur nempe vel ab alio, vel à ſeipſo.

Dico ſecundò: In agentibus liberis prædeterminatio phyſica non videtur vllo modo poſſe conſiſtere cum libertate actus prædeterminati.

Probatur: Potentia libera eſt poſitis omnibus ad agendum immediatè prærequiſitis poteſt agere & non agere; vti conſtat & lumine rationis, & conſenſu communi, etiam in Schola Doctoris Angelici. Atqui poſita prædeterminatione voluntas non poteſt agere & non agere, ſed debet infallibiliter id agere ad quod determinata eſt, ſine potentia hic & nunc expedita ad oppoſitum. Ergo prædeterminatio phyſica non poteſt conſiſtere cum libertate.

Minor

Minor probatur: Quia, omnis ſuppoſitio antecedens immediatè actum, independens à voluntate, & actum infallibiliter inferens, tollit potentiam liberam agendi & non agendi; determinat enim præcisè ad actionem, ſic vt ſtante illa ſuppoſitione impoſſibile ſit voluntati actum omittere. Ex hoc enim capite neceſſarius eſt amor beatificus, aut quicunque actus voluntatis qui ex neceſſitate elicitur. Atqui prædeterminatio phyſica eſt talis ſuppoſitio immediatè antecedens, & independens, infallibiliter inferens actum voluntatis, in hoc enim plerumque Thomiſtæ conueniunt. Ergo poſita & ſtante prædeterminatione non manet voluntati potentia agendi & non agendi, adeoque neceſſariò præiudicat libertati actus prædeterminati.

Confirmatur noſtra probatio: Gratia efficax non conſiſteret cum libertate ſi ita per ſe determinaret voluntatem ad eliciendum actum bonum, vt poſita gratia impoſſibile foret non ſequi conſenſum voluntatis. Ergo neque prędeterminatio phyſica conſiſtet cum libertate, cum ea poſita impoſſibile ſit non ſequi actum prædeterminatum. Antecedens patet ex Tridentino *ſeſſ. 6. can. 4.* aſſerente hominem poſse diſsentire gratiæ ſi velit, item, hominem poſse abiicere gratiam ſi velit: quia cenſebat alias efficaciam gratiæ non ſtare cum libertate.

Reſpondent primò Thomiſtæ, ad minorem noſtri argumenti cum diſtinctione, & dicunt, Poſita prædeterminatione voluntatem poſse agere & non agere, in ſenſu diuiſo, id eſt, conſiderando voluntatem per ſe, & vt eſt potentia diuiſa ab actuali prædeterminatione, etſi nequeat non agere, in ſenſu compoſito, hoc eſt, componendo voluntatem cum actu prædeterminato; quem non poteſt non elicere ex hypotheſi quod illum actu eliciat; quam dicunt eſse neceſſitatem merè conſequentem: atque ita aiunt intelligendam eſse definitionem potentiæ liberæ, vt ſufficiat poſse agere vel non agere in ſenſu diuiſo: quo etiam modo aliqui conantur explicare ſenſum Tridentini. At contra: Non habet voluntas in caſu potentiam non agendi in ſenſu diuiſo; quia ſtante prædeterminatione non habet potentiam ponendi iſtum ſenſum, ſiue carendi actuali exercitio actus prædeterminati, quod probo: Non ponitur actu ſenſus diuiſus niſi ab eo qui poteſt auferre prædeterminationem; atqui in voluntatis poteſtate non eſt auferre aut excutere prædeterminationem, quæ à Deo ſolo voluntati imprimitur: ergo non eſt in poteſtate voluntatis ponere ſenſum diuiſum: ergò nec in ſenſu diuiſo actum omittere.

Reſpondent ſecundò, Poſita prædeterminatione, cum potentia ad agendum, remanet etiam potentia ad non agendum, quia ſaltem permanet ipſa voluntas per omnia naturæ ſuæ relicta, quæ etiam tunc eſt potentia ad non agendum.

Sed contra: Remanet quidem potentia ad non agendum remota, & per prædeterminationem impedita, concedo; remanet potentia proxima & expedita, nego: voluntas enim prædeterminata ad agendum eſt tantum potentia remota & impedita ad non agendum; non ſufficit autem potentia remota & impedita, quia ſic voluntas hic & nunc non habet in poteſtate ſua actum & non actum.

Quinimò in eadem forma conficiam, actum voluntatis quacunque neceſſitate elicitum, ſemper remanere liberum, ſic enim argumentor: poſita per Deum quacunque voluntatis neceſſitate, ſemper remanet voluntas in ſe & eſſentialiter potentia libera, ergo poſita quacunque neceſſitate actus voluntatis erit liber. Conſequens eſt apertè falſum, ergo & iſtud ex quo ſequitur.

Reſpondent tertiò: Ad libertatem non ſimpliciter requiri immediatam indifferentiam voluntatis, ſed etiam indifferentiam iudicii, ſiue cognitionem proponentem obiectum ſub aliqua ratione boni, & ſub aliqua ratione mali, quam vocat Aluares indifferentiam obiectiuam, qua ſtante aiunt impoſſibile eſse neceſſitati voluntatem, & illius tantum defectu amorem beatificum eſse neceſsarium.

At contra: Libertas in eo conſiſtit, quod poſitis omnibus ad agendum prærequiſitis poſſit voluntas agere & non agere: Atqui poſito illo iudicio indifferenti, & ſuppoſita prædeterminatione, non poteſt voluntas non agere; ergo ad libertatem non ſufficit tale iudicium: probatur conſequentia: Non poteſt ſufficere indifferentia iudicii quando aliunde habetur cauſa neceſſitatis, qualis hic eſt vis ineluctabilis phyſicæ prædeterminationis: ſic enim ſatis non foret, intellectui ineſſe iudicium indifferens, ſi illo ſtante Deus negaret voluntati concurſum ad amorem obiecti indifferenter cogniti, illo enim iudicio non obſtante omiſſio amoris eſſet abſolutè neceſſaria. Denique fatendum eſt gratiam non adimere intellectui iudicium indifferens, & tamen ſi voluntas non poſſit reiicere gratiam, iam neceſſitaretur ad conſenſum, vt definiuit

Tri-

Tridentinum contra Lutherum, qui docebat ex neceſſitate voluntatem gratiæ obſecundare. Sed neque Lutherus, neque Caluinus cognitionem obiecti indifferentem ſuſtulerunt; & tamen damnati ſunt, eo quod docerent voluntatem per gratiam neceſſitari.

Reſpondent quartò, maximè recentiores: Prędeterminationem non eſſe ſuppoſitionem antecedentem, ſed eſſe ipſam actionem creaturæ prout eſt ſimul à Deo, iuxta tertiam expoſitionem ſupra in §. 1. ſiue eſse applicationem omnium præraequiſitorum ad actionem creaturæ. Ergo, inquiunt, prędeterminatio ſpectabit ad actum ſecundū; ergo creatura ex parte actus primi erit potens agere & non agere:

Contra: illo etiam poſito, determinatio ad illam actionem orietur à ſolo Deo; ergo non erit in poteſtate voluntatis creatæ illam non ponere, cum penes illam non maneat determinatio ad agendum, vel non agendum, ergo reſpectu voluntatis creatæ actus ſecundus non erit liber. Imò ex parte actus primi dabitur adhuc aliquid quo poſito neceſsariò ponitur actio, nempè prædefinitio, ſeu decretum efficax ponendi iſtam prædeterminationem, cum quo ſtare nequit, non actio; nam ad decretum neceſsariò ſequitur prædeterminatio, & ad prædeterminationem actio. Denique ſiue ſtatuas prædeterminationem eſse talem actionem creaturæ, ſiue talem applicationem, quæro, an illa ſit cauſa cur agat creatura? Id certè non negabis, niſi à communi recedas: at cauſa tenet ſe ex parte actus primi: Ergo fruſtra ad cauſam ſecundam, aut iſtam applicationem recurris.

Sed poſtremò dices: Voluntas poteſt ſe ipſam determinare ad agendum ſalua libertate: ergo ſimiliter Deus poterit ſua præmotione illam determinare illæſa libertate: habet enim Deus omnem poteſtatem in voluntatem creatam, quæ poteſt voluntati in ſeipſam competere. Idque corroborant ex verbis *S. Auguſtini* de Corrept. & gratia cap. 14. Deus magis habet in poteſtate voluntates hominum, quàm ipſi ſuas.

Reſpondeo neg. conſequentiam, Quia determinatio quæ oritur ab intrinſeco, ſiue ab ipſa voluntate, ſita eſt in poteſtate arbitrij: determinatio autem quæ oritur ab extrinſeco non eſt in eius poteſtate, adeoque antecedenter neceſſitat? Habet ergo Deus in voluntatem liberam, omnem poteſtatem poſſibilem, ſed non impoſſibilem, qualis eſset, eam reddere liberam, & tamen ad vnum determinatam.

Habet quoque voluntates liberas hominum in ſua poteſtate æque ac ipſi, hoc ſenſu, quod Deo ſint in promptu media indifferentia & innumera, per quæ mediante ſcientia media, poſset quemuis actum liberum à voluntate creata impetrare. Et hæc optima eſt S. Auguſtini explicatio, quæ ſi tibi non ſat arrideat, vide ne tuum in te argumentum hoc modo retorqueam: Habet Deus omnem poteſtatem in voluntatem creatam, quam habet ipſa: atqui voluntas creata poteſt determinare ſeipſam etiam ad formale peccati: ergo & Deus. Hoc autem penitus negant etiam ipſi prædeterminationis phyſicæ defenſores. Nunc itaque vlterius.

Dico tertiò, Data prædeterminatione phyſica ad actus peccaminoſos, non apparet quo modo Deus non eſset auctor peccati.

Probatur: Qui ponit prædeterminationem ad peccatum magis videtur eſse auctor peccati, quàm homo, aut dæmon ſuadens & inſtigans ad actum peccaminoſum: inſtiganti enim poteſt voluntas reſiſtere, prædeterminanti non poteſt: ſed dæmon ſuadens & inſtigans ad actum peccaminoſum hoc ipſo eſt auctor peccati: ergo multò magis Deus, ſi prædeterminet ad actum peccaminoſum, eſset auctor peccati, Vnde vlterius ſequetur iniuſtam fore pœnam quam Deus peccantibus infligit.

Reſpondent, Deum non prædeterminare ad formale peccati ſeu ad malitiam, ſed tantum ad materiale peccati, ſiue ad actus peccaminoſi phyſicam entitatem, non ad illius moralem deordinationem.

Sed contra primò, ſiue formale peccati conſiſtat in poſitiua entitate actus, ſiue in aliquo negatiuo, vtrumque eſt neceſsariò connexum cum actu intrinſecè peccaminoſo v. g. in odio Dei: ergo non poteſt Deus prædeterminare ad materiale, quin etiam prædeterminet ad formale talis peccati.

Contra ſecundò, Suadens alteri odium Dei, aut mendacium non qua malum, ſed qua vtile, ſic vt vtilitatem tantum intendat, non malitiam, rectè adhuc cenſetur author iſtius odij, & mendacij; ergo multo magis illius author erit prædeterminans ad materiale peccati, vi cuius debet ſequi talis actus à quo malitia eſt inſeparabilis.

Contra tertiò; Damnatur error Caluini in *Trid. Seſſ. 6. can.* 10. quod doceret Deum impellere homines ad peccatum; & tamen non contendebat ille Deum impellere ad formale peccati, ſed potius ad materiale, vt ex illius aſseclis tradit *Chamierus*, hoc autem materiale peccati non minus infert præde-

terminatio quam impulſus aut inſtigatio; ergo infert pariter formalem malitiam dum ea cum materiali peccato inſolubili nexu ſociatur.

Sed *quares*, Quomodo etiam in noſtra ſententia non lædatur libertas, & Deus non ſit author peccati, cum ſtatuamus in Deo decretum concurrendi, imo & concurſum Dei actualem ad omnem actum etiam peccaminoſum?

Reſpondeo, In noſtra ſententia hæc omnia rectè ſaluari. Quia ſtatuimus in Deo decretum concurrendi efficax quidem & abſolutum, ſed indeterminatum tam quoad exercitium, quàm ſpeciem actionis: ſic vt vi illius decreti non potius velit Deus amorem quàm non amorem, aut odium amori oppoſitum: ac ſi diceret, Volo omnipotentiam meam paratam aſſiſtere cauſis ſecundis, vt ab illis ad quamlibet actionem determinari poſſit. Concurſus autem quo Deus in actu ſecundo agit cum creatura, non eſt præuius aut prædeterminans, ſed tantum ſimultaneus, ſic vt eadem actio procedat à creatura vt cauſa determinante, & ſimul à Deo vt cauſa determinata, ſiue permittente ſe à creatura determinari, & quaſi trahi in conſortium eiuſdem actionis. Per hunc autem concurrendi modum ſatis patet neque lædi creaturæ libertatem, cum non aliunde, ſed à ſe ipſa ad agendum determinetur: neque Deum eſse authorem peccati, cum creaturam ad actum peccaminoſum non determinet, ſed tantum permittat ſe trahi ad cooperandum creaturæ iuxta naturalem illius exigentiam.

Quares ſecundò, Quo pacto diſcernatur ſententia prædeterminantium, à doctrina Ianſenij contraria libertati voluntatis creatæ?

Reſpondent facilè prædeterminantes, ſe ab ea doctrina plurimum diſcrepare. Primò, quia, damnata eſt illa doctrina Ianſenij quæ tradit, Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ non poſse reſiſti, & ad merendum & demerendum non requiri libertatem è neceſſitate, ſed tantum à coactione; quam illi omninò abhorrent, & meritò damnatam admittunt.

Secundò, Dogma Ianſenii negat in ſtatu naturæ lapſæ dari gratiam ſufficientem; Defenſores verò prædeterminationis gratiam illam in terminis defendunt, & admittunt eam ſuo effectu poſse carere.

Tertiò, docent hi requiri prædeterminationem phyſicam in omni ſtatu naturæ, tam integræ, quam lapſæ, eò quod ipſa conditio cauſæ creatæ illam abſolutè depoſcat, non ex eo quod in actibus illis aliquo modo amiſſa ſit libertas indifferentiæ per peccatum Adami, vt aliqui perperam volunt. Denique abſolutè negant voluntatem prædeterminatam neceſſitari, ſed potius Deum prædeterminare conuenienter ad naturam cauſæ liberæ. Quamuis autem alij Theologi contrarium opinentur, doctrina tamen prædeterminantium ab Eccleſia nullo modo interdicitur, aut vlla cenſura notatur, ſed libere in Scholis defenditur & diſputatur.

Quares tertio. Quid de prædeterminatione phyſica ſenſerit Doctor Angelicus?

Contendunt operosè non pauci contra alios mentem D. Thomæ, & plurium Thomiſtarum ab hac prædeterminatione omnino alienam eſse; & ex ea Schola varios qui contra eam militant longo ordine conſcribunt. Id ſedulò præſtat Petrus à S. Ioſepho, Ruiz, Henao, de Cerf, Ioſephus de Vita, & poſtremò Borul, ac plures alij. Sed nobis hic conſilium non eſt alias ex alijs quæſtiones ſerere, ſed potius rem ipſam paucis complecti, & eorum quibus ſcribimus captui accommodare.

CONTROVERSIA III.

An prædeſtinatio abſoluta ad gloriam facta fuerint ante præuiſa hominum merita, & Reprobatio ante præuiſa demerita?

§. I.

Exponitur ſtatus Controuerſiæ, & de ea varia Scholarum ſententia.

CAEpit hæc Controuerſia primo omnium agitari circa annum Chriſti quadringenteſimum, dum S. Auguſtinus ageret contra Pelagianos: nam à Patribus qui ante Pelagij tempora floruerunt nunquam ex profeſso, ſed tantum ex incidenti, tactam fuiſse, tradit ipſe Auguſtinus lib. de dono perſeuer. At demum circa annum Chriſti 1535. Ioannes Caluinus, eiuſque aſſeclæ, de modo electionis ac reprobationis diuinæ nouos, grauiſſimoſque errores inuexerunt, de quibus ſupra in polemicis actum pag. 61.

Inter Doctores Catholicos, de quæſtione in titulo propoſita, magna eſt etiam hoc tempore ſententiarum diſcrepantia. Prima eſt opinio Thomiſtarum, cum D. Thoma vt illi eum interpretantur, aſſerentium omnes qui ſaluandi ſunt, à Deo electos eſse ad gloriam ante

ante præuiſa eorum merita, ad conſtruendam ex illis Ieruſalem cœleſtem, ſicut Architectus pro ſuo arbitrio eligit certos lapides, poſtea aptandos, ad conſtructionem ædificij. Eandem eſſe mentem Scoti ſentiunt plerique Scotiſtæ qui eum ſequuntur, ego tamen ex illis noui Profeſſores probè eruditos aliter ſentientes. Ex Auctoribus etiam Societatis ad hanc ſententiam accedit Bellarminus, Suarez, Henriquez, Ruiz, Toletus, Tannerus, & quidam alij.

Non conueniunt tamen omnes prædicti auctores cum Thomiſtis in modo explicandi hanc electionem. Nam Suarez vult quidem electionem ad gloriam factam eſſe ante præuiſum peccatum originale, ſed quoad eos qui electi non ſunt, in hoc ſigno tantum vult illos eſſe negatiuè reprobatos, id eſt, ſimpliciter non electos, nulla adhuc ex parte eorum data cauſa. At Aluarez cum pluribus Thomiſtis ſtatuunt Deum in hoc ſigno cæteros non electos poſitiuè excluſiſſe à gloria, necdum tamen deſtinaſſe ad ſupplicium ante præuiſionem peccati originalis. Verum è contra quoad originale Bellar. Ruiz, Toletus, Tannerus, nolunt diſcretionem ſaluandorum à non ſaluandis factam eſſe ante præuiſum peccatum originale, ſed in ipſum originale præuiſum referunt reproborum excluſionem à gloria æterna.

Sed bene notandum eſt, hoc diſcrimen vniuerſale inter Thomiſtas, & prædictos Auctores Societatis qui prædeſtinationem ponunt ante præuiſa merita, quod hi certo modo infra explicando vtantur ſcientia media ne videantur præiudicare libertati humanæ per decreta illa antecedentia & abſoluta. Thomiſtæ verò vt Deum faciant infallibiliter exequi ſua decreta, ex prædeterminationibus phyſicis præſidium petunt.

Altera ſententia generalis priori oppoſita, eſt eorum qui docent electionem ad gloriam factam eſſe poſt præuiſa electorum merita ſi ſint adulti, vel merita Chriſti iis applicata per Baptiſmum vel martyrium ſi ſint paruuli: & à fortiori ſtatuunt reprobationem omnem non ſaluandorum factam eſſe poſt præuiſa demerita propria, aut peccatum originale.

Hanc tenent ex Antiquioribus Bonauentura, Albertus, Henricus, Argentinas. Et ex Recentioribus, Michael Medina, Faber, Pennotus, Tapperus, Stapletonus, & præcipuè ex Societate illam ex profeſſo tuentur Valentia, Vaſquez, Becanus; Amicus, Leſſius, Der Kennis, VeKenus, & plures alij.

Hunc etiam modum electionis admittit *Ianſenius, Iprenſis* in prædeſtinatione Angelorum, ſtatuens Angelos bonos non niſi poſt præuiſa merita electos, malos verò poſt præuiſa demerita reprobatos. Sed priorem modum electionis ante præuiſa merita docet habere locum reſpectu hominum ſecretorum à maſſa damnationis poſt præuiſum peccatum originale.

Acceſſit etiam è Sectarijs ad hanc ſecundam ſententiam *Arminius* Profeſsor Leydanus, quique eum ſequuntur Arminiani quoad adultos: Sed quoad paruulos in eo grauiter errant cum Caluino & Gommariſtis, quod infantes natos ex parentibus fidelibus velint infallibiliter ſaluari ſine reſpectu ad Baptiſmum; quia, inquiunt, illi ſunt filij Abrahæ, & in eius fœdere comprehenduntur, alios verò qui non ſunt filij parentum fidelium dicunt ob peccatum originale eſse reprobatos.

Denique etiam ſententiam inter priores mediam cum paucis alijs excogitauit Arubal, & Granados, qua prædeſtinationem ſtatuunt non ante, aut poſt, ſed ſimul cum meritis abſolutè præuiſis, ſic vt Deus vno ſimpliciſſimo actu, abſque vllo rationis ordine ſiue per æquiualentiam ad actus noſtros ſiue per ordinem obiectorum, ſimul decreuerit merita & gloriam. Nam, inquiunt, volendo dare gratias quas per ſcientiam mediam nouit fore efficaces, vult etiam merita, & in meritis decernit gloriam. Sed cum Theologi paſſim, etiam huius ſententiæ auctores, aliquem ordinem decretorum ſecundum rationem ſubinde in diuinis actibus admittant, nulla eſt cauſa cur ordinem illum in diuina prædeſtinatione tollendum cenſeant. Si enim finis, ſiue gloria quæ decernitur, non ſit aliter concedenda niſi præuiſa conditione meritorum, prius omnino eſt cognoſcere merita ponenda, quam velle abſolutè dare gloriam per modum mercedis, vt in §. ſequenti latius exponemus.

Ex his patet, huic Controuerſiæ principali, plures quæſtiones grauiſſimas eſse annexas, & nominatim illam celeberrimam de auxilio gratiæ efficacis. Nam Thomiſtæ vt ſaluent infallibilitatem decreti diuini de ſalute electorum ante præuiſa eorum merita, ſubordinant illi aliud decretum quo Deus prædefiniuit ſuis electis omnia & ſingula opera meritoria (ſaltem quæ peccatum non ſupponunt) cum non velit eos ſine meritis ſaluare: Hæc autem merita vt infallibiter obtineat Deus, decernit electis ad bene agendum auxilia efficacia & phyſicè prædeterminantia

Digitized by Google

in tempore præſtanda: Sed quia huiuſmodi auxilia ex ſe prædeterminantia voluntatem humanam ad actus meritorios, viſa ſunt alijs minimè cum libertate conſiſtere, cœperunt Auctores Societatis efficaciam gratiæ cum libertate humana alia via conciliare, auxilio ſcientiæ mediæ. Et hinc originem ſumpſit grauiſſima illa controuerſia inter Thomiſtas & auctores Societatis de efficacia gratiæ, quam ſupra oſtendimus Romæ coram ſummis Pontificibus ſæpius ventilatam pag. 109.

§. II.

Oſtenditur Electionem ad gloriam factam fuiſſe poſt præuiſa Electorum merita.

PRobatur primò; ex Scripturis Matthæi 25. *Venite benedicti, poſſidete præparatum vobis regnum à conſtitutione mundi; Eſuriui enim & dediſtis mihi manducare &c.* Vbi aſſignatur cauſa electionis ad gloriam; quod ab æterno præuiſa ſunt opera bona, in tempore actu præſtanda.

Reſpondent alij, aſſignari hic in extremo iudicio cauſam actualis poſſeſſionis regni cœleſtis, non verò præparationis ſiue prædeſtinationis qua illa poſſeſſio ab æterno decernitur, de qua aiunt ex mente Chriſti nullam in loco citato mentionem fieri.

Contra primò, Patres ſententiam Chriſti de ipſa Præparatione intelligunt. Chryſoſtomus *Homil.* 80. eam ſic explicat: Nam antequam, inquit, nati eſſetis, quia ſciebam huiuſmodi vos futuros, hæc à me fuere præparata. Vbi non poſſeſſionem tantum, ſed ipſam præparationem regni dicit decretam ob præuiſa merita, per quæ ſciebat dignos fore regno cæleſti.

Secundò ipſe textus hoc ſuadet, quia addit; *Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt Diabolo*. Certum eſt autem præparationem æterni ignis non ſolum ordine executionis, ſed etiam intentionis decretam propter præuiſa demerita; deberet autem eſſe ratio vrgentiſſima quæ cogat nos aſſerere in eodem loco Scripturæ verbum illud *Præparatum* diuerſimodè accipi; nec poſſe vtrobique in eodem ſenſu intelligi.

Secundus locus eſt ad Romanos 8. *Quos præſciuit & prædeſtinauit conformes fieri imagini filij ſui, quos autem prædeſtinauit hos & vocauit.* Vbi Apoſtolus videtur aſſerere præſcientiam meritorum eſſe ſuo modo cauſam electionis, & electionem æternam cauſam vocationis, & donationis gratiæ in tempore. Quia ſenſus eſt ex mente D. Ambroſij *l.* 5. *de fide c.* 3. Apoſtolus, ait, quos præſciuit, & prædeſtinauit; non enim ante prædeſtinauit quam præſciuit, ſed quorum merita præſciuit, eorum præmia prædeſtinauit.

Obijciunt primò aduerſarij: Scriptura è contra ſupponit inſtitui electionem ante merita, quia ipſa merita vult proficiſci ex illa gratuita voluntate dandi gloriam. Probant id primò, Ex verbis Chriſti Lucæ 12. *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum.* Vbi decretum dandi regnum aſſignat vt cauſam antecedentem cur debeant eſſe ſecuri de meritis & gloria ſecutura.

Reſpondeo, cum Chriſtus ibi ſit locutus ad omnes diſcipulos, imo ad alios omnes qui credituri erant, vt patet ex ſequentibus, veroſimile non eſt voluiſſe *reuelare omnibus* electionem abſolutam ad gloriam, cum ibi fuerit etiam Iudas, & alij fortè plures reprobi. Indicat ergo non decretum abſolutum, ſed voluntatem antecedentem & quantum eſt ex parte ſua efficacem conferendi regnum cœleſte, ſi illud meriti fuerint: ac ſi diceret: Nolite eſſe ſoliciti de rebus temporalibus etiamſi omnia vendatis; quia ſi Pater Cœleſtis fuerit tam liberalis, vt voluerit omnibus & præcipuè fidelibus donare regnum Cœlorum quantum eſt ex parte ſua, & media ſupernaturalia; multò magis ſubminiſtrabit hæc temporalia, & habebit curam vt qui relinquunt omnia propter regnum Cœlorum non deſtituantur rebus ad vitam neceſſarijs.

Obijciunt ſecundò pro ſua ſententia illud Chriſti Ioan. 15. *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos* &c. quod videtur ſonare electionem ſine præuiſione meritorum.

Reſpondeo, ibi non agi de electione ad gloriam, ſed ad Apoſtolatum prædicationis Euangelij, vt exponunt Patres apud Maldonatum. Vel ſecundum Auguſtinum, agitur de electione ad gratiam, & fidem, quæ ſine electorum meritis facta eſt. Fruſtrà autem conantur Aduerſarij loca multa ex Euangelio congerere; quia non agunt illa de abſoluta electione ad gloriam, ſed de conditionata, ſi nempe perſeuerent in bonis operibus; quia Chriſtus noluit Apoſtolis abſolutam electionem reuelare, quos iubet timere ne tanquam fur in nocte iudicium adueniat.

Obijciunt tertiò, tanquam præcipuum ſuæ ſententiæ fulcimentum, locum Apoſt. ad Rom. 9. *Cum nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent aut mali (vt ſecundum electionem propoſitum Dei maneret) non ex operibus, ſed ex vocante dictum*

dictum eſt, quia maior ſeruiet minori, ſicut ſcriptum eſt, Iacob dilexi, Eſau autem odium habui. Vbi Apoſtolus, ſicut & in toto capite, oſtendit negotium ſalutis non eſſe volentis, aut currentis, ſed miſerentis Dei, & quidem ſine reſpectu ad merita, aut quæcunque opera quoad intentionem conferendi gloriam.

Reſpondeo, negando illam eſſe mentem Apoſtoli. Et ſanè non pauci ſic explicant illum locum, vt non velit Paulus agere de electione ſiue ad gratiam, ſiue ad gloriam, ſed tantum ad bona quædam temporalia, vt ad opes, ſplendorem & regnum obuenturum familiæ Iacobi præ poſteris Eſau ſiue Idumæis. Vel certè de electione ad peculiares fauores genti Iudæorum præ alijs Gentibus à Deo deſtinatos.

Attamen, cum Patres, & maximè S. Auguſtinus ſæpius explicent illum locum de Spirituali dilectione gratiæ, dico etiam Apoſtolum hic agere de ſpeciali electione, & vocatione ad fidem, & gratiam Chriſti ſine reſpectu ad vlla merita præcedentia, aut etiam in futurum præuiſa, & multò minus ad opera legis abſque gratia Chriſti, de quibus tamen Iudæi ſibi præ Gentibus gloriabantur. Hic enim erat ſcopus Apoſtoli. Non poſſe Iudæos iure conqueri quod præ illis Gentiles eligerentur ad fidem, & gratiam Chriſti, etſi Iudæi non verò Gentiles opera legis & cæremonias haberent. Quia nempe huiuſmodi electio ad fidem & gratiam Chriſti non procedit ex operibus, ſed ex vocatione, propoſito & prædeſtinatione diuina, qua vnum præ alio, ex gratuita tantum voluntate, ad fidem adducit: Ac demum concludit hanc vocationem & electionem ad primam fidei gratiam, non eſſe volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei. De electione verò immediata & abſoluta ad gloriam hic non agit Apoſtolus. Quinimo probabile plures æſtimant, Eſau, qui dicitur hic odio haberi, alioſque plures ex ſemine Eſau oriundos, ad ſalutem & gloriam perueniſſe. Et hanc expoſitionem huius loci amplectitur S. Auguſtinus quæſt. 2. ad Simplicianum.

Denique aduerte, plura Scripturæ, & Patrum loca, quæ adferuntur, pro electione ad gloriam independenter à præuiſis electorum meritis, aliud plerumque non probare, quàm prædeſtinationem omninò completè ſumptam non eſſe ex meritis, cum illa ſic accepta inuoluat etiam electionem ad primam gratiam; ante hanc autem gratiam certum eſt nulla merita poſſe præcedere, cum omne meritum gratiam aliquam ſupponat, & ſic procederetur in infinitum, vel principium meriti caderet ſub idem meritum, quod omnino repugnat: his ita reſolutis.

Probatur ſecundò noſtra aſſertio, Ratione validiſſima; pro qua aſſumo Fundamentum ex diametro contrarium illi quo nititur ſententia oppoſita. Qui ordinatè procedit non prius intendit abſolutè finem quam media, quando recta ratio finem proponit per modum præmij & mercedis ab alio obtinendæ: atqui Deus propoſuit gloriam per modum mercedis; ergo non prius abſolutè eam intendit quam alterius merita præuideat, ſine quibus gloria non obtinetur. Probatur maior: Quia qui proponit finem per modum mercedis, debet moueri ab ipſo merito tanquam medio ad dandum finem, cum meritum ſit cauſa moralis dantem mouens, ad inferendum finem, ſiue gloriam, quæ per modum mercedis operi meritorio reſpondet. Ergo non poteſt ante præuiſionem meriti abſolutè intendere vt alter habeat finem ſiue gloriam, quia tunc non moueretur à merito, ſed omninò gratis conferret. Vnde hæ duæ voluntates videntur pugnare: Volo antequam præuideam merita vt ille habeat gloriam, &, volo vt habeat gloriam propter merita. Quia voluntas dandi ex iuſtitia ſiue ob merita, deſtruit voluntatem elargiendi gratis, ſiue ex liberalitate.

Reſpondet Suarez l. . de auxilijs cap. 9. art. 22. æquiuocationem inuolui in voce *Gratis*, ſiue gratuita voluntate. Quia aliud eſt Deum eligere gratis aliquos ad gloriam, aliud eligere ad gloriam, gratis conferendam, dicit autem Deum habere in eligendo priorem, non poſteriorem voluntatem: cum igitur docet Deum habuiſſe aliquam voluntatem gratis circa electorum gloriam, illud *Gratis*, vult ſe tenere ex parte actus Dei, non ex parte obiecti ſiue gloriæ gratis conferendæ. Vt quando aliquis vult vendere equum amico, illa voluntas non eſt dandi equum gratis, ſed tamen eſt gratis concepta, quia amicitia cenſeri poteſt quod equum velit vendere.

At contra; Nos etiam concedimus in Deo eſſe gratuitam voluntatem proponendi gloriam per modum præmij obtinendam. Sed hæc eſt generalis, reprobis, electiſque communis, nec tali voluntate ad prædeſtinationem electorum Suarez eſſet contentus, cum ex illa Deus nec numerum, nec gradus electorum ſcire poſſit. Vult ergo Deum abſolutè decreuiſſe vt Petrus & Paulus conſequerentur gloriam propter merita: at tale decretum, ſi ſit abſolutum, non eſt immediata & abſolu-

Digitized by Google

ta intentio finis, niſi in ordine ad illud decretum præuideantur ipſa merita liberè futura. Sicut inſiſtendo exemplo contra nos allato, nulla poteſt eſse abſoluta voluntas vendendi equum ante præuiſionem pretii, ſed tantum conditionata, volo quantum eſt ex parte mea equum pretio conferre: quod ſi is qui emit ſit pauper, & non poſſit ſoluere niſi pecunia ſibi liberaliter data à venditore, & ſciat venditor accepta pecunia illum empturum, adhuc manet, non poſse abſoluté intendere venditionem equi, quæ pendet ab ementis libera voluntate, niſi per hoc quod prius videat alterius voluntatem equum ſibi pretio accepto comparandi.

Obiiciunt non pauci, contrariam nobis eſſe S. Auguſtini authoritatem. Sed de ipſius mente in hac quæſtione anceps eſt vtrimque dimicatio, nec decretoria ſententia, vt eruditè oſtendit *Bruno Neuſſer* in Prodromo Velitari part. 1 Certè electioni poſt præuiſa merita videtur non obſcurè fauere *lib.* 1. ad Simplicianum *quæſt.* 2. Nemo eligitur, inquit, niſi iam diſtans ab illo qui reiicitur, vnde quod dictum eſt, quia elegit nos Deus ante mundi conſtitutionem, non video quomodo ſit dictum, niſi præſcientia.

Porrò ſi quis opponat hanc doctrinam, de prædeſtinatione poſt præuiſa merita, aliquando in Academia Louanienſi inter alios articulos cenſuratam fuiſse: Reſpondetur, Cenſuram illam pridem caſsam & irritam à Sixto V. declaratam eſse in mandato illius iuſſu edito per Octauium Epiſcopum Calatinum Nuntium Apoſtolicum, & Louanij promulgato, anno 1588. Cuius ſincerum tenorem, vt gratiam præſtem, hic ex parte ſubiicio.

Statuimus, & ordinamus, ac per Apoſtolica ſcripta mandamus, vt nemo, cuiuſcunque ordinis, gradus, conditionis, vel dignitatis exiſtat.. de his Aſſertionibus controuerſis in alterutram partem ita diſputare, vel Doctorum authoritate vnius partis aſſertiones confirmare, alteriuſue refellere, aut impugnare, vel cuiuſuis pietatis, aut neceſſitatis prætextu de his loqui, ſcribere, vel dictare in poſterum attentet, vt auſu temerario eas hæreticas, ſuſpectas, & periculoſas eſſe.. donec authoritate Apoſtolica maturè definita fuerint, affirmare præſumat. Quod ſi quis contra fecerit ſciat ſe excommunicationis latæ ſententiæ pœnam (à qua niſi in mortis articulo conſtitutus à nullo præterquam à Romano Pontifice valeat abſolui) incurriſſe.

Quinimo admittunt plurimi hoc tempore viri doctrina ac pietate illuſtres, hunc electionis modum magis eſse conſentaneum ſuauitate gubernationis diuinæ, quam & ipſæ Scripturæ ſæpius explicant admodum Principis omnes ad curſum inuitantis, & victoribus præmia proponentis, quem ſanè magis decet ante curſum certos victores non definire, ſed expectare victoriam antequam deſignet victores; etiamſi forte pro ſumma ſua poteſtate poſſit ille Princeps aliter procedere. Ac præ cæteris huic doctrinæ pondus adiicit non leue ſuffragium illuſtre viri ſanctitate & doctrina illuſtriſſimi S. Franciſci Saleſij, qui in Epiſtola ad P. Leſſium, cuius authographum ſeruamus, hanc ſententiam vocat antiquitate, ſuauitate, & Scripturarum authoritate nobiliſſimam, quam, inquit ſemper vt Dei miſericordiæ, ac gratiæ magis conſentaneam, veriorem, & amabiliorem exiſtimaui.

§. III.

Reijcitur eadem Electio vt eſt coniuncta cum Reprobatione non electorum.

DVplex ſtatuitur, vt diximus, reprobatio, vna negatiua, ſiue non prædeſtinatio, altera quæ ſit poſitiua excluſio à gloria æterna. Suarez reprobationem negatiuam, quam ſuſtinet, ſtatuit in actu poſitiuo, quo Deus voluerit aliquos non eligere ad gloriam, ſic vt ipſa omiſſio fuerit obiectum diuinæ voluntatis, & hanc ſtatuit ante præuiſa demerita. Poſitiuam vocat, decretum excludendi à regno, & addicendi pœnis. Theomiſtæ multi ante peccatum præuiſum ponunt poſitiuam excluſionem à regno cœleſti.

Contra hanc ſententiam ſic argumentor: Sicut electio abſoluta ad gloriam eſt virtuale decretum procurandi media ſalutis; ita abſoluta & antecedens excluſio à gloria eſt virtualis intentio quærendi media per quæ aliquis à ſalute excludatur. Atqui illa media ſunt peccata: Ergo Deus determinatur ad procuranda peccata illis quos reijcit, & ſeligendum gratias incongruas, ea intentione vt eſsent inefficaces, ne contingat ipſius decretum fruſtrari, ſi aliquis forte non electus irreperet in numerum electorum.

Suarez hæc incommoda euitare conatur, aſſerendo reprobationem ſuam negatiuam non eſse contrariam voluntati antecedenti ex parte ſua ſaluandi omnes, ſed opponi voluntati abſolutæ ſaluandi aliquos, quos vult tantum relinquere communi prouidentiæ gratiæ & non affici erga illos particulari illo affectu quo proſequitur electos.

Sed contra: Quomodocumque explicet ſuam negatiuam reprobationem, ſequitur ex ea ab-

Digitized by Google

abſoluta impoſſibilitas perueniendi ad ſalutem. Nam ipſe Suarez hic lib. 4. cap. vltimo num. 8. dicit non eſſe in poteſtate hominis cum reprobatione negatiua actu ponere ſalutem æternam; atqui nec eſt in eius poteſtate vt non fuerit reprobatio, quia nulla datur eius cauſa ex parte hominis, vt fatetur ibidem c. 5. Ergo abſolutè non ſubeſt poteſtati talis hominis obtinere ſalutem. Neque hic locus eſt ſenſui compoſito, aut neceſſitati conſequenti: quia, vt dixi, antecedens illud vnde ſequitur impotentia ſalutis, ſcilicet reprobatio, nunquam fuit in poteſtate hominis, quando autem antecedens vnde ſequitur conſequens non eſt abſolutè in poteſtate, nec conſequens eſſe poteſt; quo argumento Suarez ipſe vrget Thomiſtas in phyſica prædeterminatione. Vnde vlterius tam parum intelligi videtur in hac, quam in priori ſententia, quomodo Deus ex parte ſua cupiat omnes ſaluos fieri. Neque ad leuandam difficultatem quidquam hic iuuat ſcientia conditionalium, ſed potius eam aggrauat. Quod enim Deus ſciat, ſi negem talem gratiam Petro labetur in peccatum, facit tantum vt Deus ex vi decreti non eligendi, fiat iam quaſi certior de numero non electorum, cum ſciat quas gratias negare debeat, ne illi quos non elegit ad ſalutem perueniant. Suarez enim cap. 7. circa finem, fatetur hanc cauſalem eſſe veram, Deus permittit hunc peccare, & negat auxilium quod nouit congruum, quia non elegit eum ad gloriam. Ergo ſcientia conditionalium tantum ſeruit ad neganda auxilia congrua, ad quod determinatur Deus ex vi decreti quoſdam non eligendi.

Itaque ex hactenus dictis colligitur hæc concluſio. Electio ad gloriam & reprobatio ab illa, neque fit ante merita vel demerita abſolutè præuiſa, nec ſimul, ſine reſpectu ad ordinem actuum diuinorum, Ergo neceſſe eſt, illam fieri poſt merita abſolutè præuiſa, modo hactenus explicato.

Alia de prædeſtinatione *Caluiniana* euidenter refutata videri poſſunt ſupra Tract. II. cap. II. de fide, operibus, gratia, prædeſtinatione pag. 59.

CONTROVERSIA IV.

De Gratia diuina.

INter Doctores Catholicos etiam hoc tempore variæ, grauiſſimæque controuerſiæ agitantur de Gratiæ diuinæ virtute, neceſſitate, ſufficientia, efficacia &c Horum dogmata inter ſe non parum diſſidentia neceſse eſt à damnatis Hæreticorum erroribus accuratè diſcernere, & ſingularum opinionum Authores ac fundamenta cognoſcere ne contingat diuini Verbi miniſtros, dum aut orthodoxos docent, aut hæterodoxos oppugnant, aliquid de his imperitè pronunciare.

Fuerunt hæ de gratia præſertim ſufficienti, & efficaci, controuerſiæ, inter celeberrimas quæſtiones coram Summis Pontificibus Romæ diſputatas circa annum 1606. in Articulo 7. & 8. quæ quindecim propoſitiones ſumma Diſputantium contentione euentilatas continebant. Fuerunt & de his inſtauratæ lites Baianæ, aliæque cum his concatenatæ. Nec deſunt de iiſdem hodie acerrima plurium Scholarum certamina, quæ in decurſu diſtinctius proferentur.

§. I.

Quid ſit, & quotuplex Gratia actualis, & quales de ea errores Pelagij &c.

GRatia actualis rectè dicitur, donum naturæ indebitum, peculiariter conferens ad beatitudinem ſupernaturalem. Hæc eſt communis doctrina Theologorum, quamuis aliter nonnihil ſenſiſse Baium infra patebit. Deſumitur illa notio gratiæ ex Apoſtolo ad Romanos c. 11. *Si gratia iam non ex operibus, alioqui gratia iam non eſt gratia.* Et confirmatur ratione: Quia ſicut ipſa beatitudo, ſiue clara Dei viſio, eſt donum naturæ indebitum, ita neceſse eſt vt gratia, quæ ad eam obtinendam naturæ impotentiam ſubleuat, ſit ſingulare donum quod naturæ vires excedit.

Diuiditur hæc gratia in operantem, cooperantem, excitantem, adiuuantem, prout vario modo concurrit ad actum voluntatis creatæ. Item in gratiam ſufficientem, & efficacem, quæ infra exponentur.

Circa annum Chriſti quadringenteſimum emerſit *Pelagius*, qui profeſſione dicitur monachus, & natione Scotus. Is tempore S. Aug. acerrimus Gratiæ impugnator fuit: contra illum ſtrenuè dimicauit idem Auguſtinus, fueruntq; eius errores damnati à Concilio Palæſtino, & ab aliis in Africa, & in Gallia à Concilio Arauſicano, variiſque Pontificibus.

Docuit Pelagius primò, nullum dari peccatum originale, & infantes eſse in eo ſtatu quo fuit Adamus ante præuaricationem, quem voluit nihil nocuiſse poſteris niſi ſolo peccandi exemplo.

Digitized by Google

Secundò, Infantes non baptizatos habituros vitam & fælicitatem peculiarem æternam ſed in regnum cœlorum non admittendos.

Tertiò, Homines poſse per ſolas vires naturæ legem Dei implere, & cognitis præceptis, ſine adiutorio gratiæ Saluatoris, ad eam perfectionem peruenire, vt non ſit neceſsarium dicere; *Dimitte nobis debita noſtra*.

Poſtquam hæc peſtifera hæreſis ab Eccleſia reprobata eſt, non ita potuit penitus aboleri, quin aliquæ ex ea reliquiæ ſubtiliori veneno plurimos inficerent, & hi dicti ſunt Semipelagiani.

Itaque Semipelagiani, admiſso peccato originali & imbecillitate naturæ, quæ integra fuerat in Adamo, docuerunt aliquam gratiam Chriſti ad ſalutem eſse neceſsariam, ſed eam ſubeſse voluntatis noſtræ arbitrio, eo quod per initium viribus naturæ credendi, quærendi, &c. eam poſſimus obtinere. Et probabilius eſt eos hanc gratiam intellexiſse non tantum de illuminatione ſupernaturali intellectus, ſed etiam de corroboratione voluntatis. De his S. Auguſt. lib. de grat. & lib. arbit. c. 14. ſic loquitur, vt aſserat conuictos eſse illos Inflatores liberi arbitrij, quod Gratia diuina non tantum ſit Dei ſcientia, & natura, ſed faciat vt lex impleatur, & iſtos ad hoc ſe conuertere, quod gratia ſecundùm merita noſtra detur.

Docuerunt ſecundò, Multis prędicari Euangelium merè ob conditionatè præcognitam bonam eorum voluntatem; quin & infantes aliquos ideo obtinere Baptiſmum, alios verò Baptiſmo deſtitui, quia nempe præcognouit Deus, ſi viuerent rectè vſuros bona voluntate, atque ita habituros ex ſe initium credendi, alios verò non rectè vſuros, ideoque cœlo excluſos. Patent hæc ex Epiſt. Proſperi ad S. Auguſtinum, vbi ita concludit: Nouo abſurditatis genere, & non agenda præſcita ſunt, & præſcita non acta. Quod nempe infantes dicerentur præſciri meritoriè acturi ex viribus naturæ, cum tamen ſine gratia nemo poſſit meritoriè operari, nec infantes illi, vnquam fuerint actu operaturi.

Docuerunt tertiò, Perſeuerantiam in bonis operibus & iuſtitia, ac tandem electionem ad gloriam maximè fundari in viribus naturæ: credebant enim perſeuerantiam non eſse peculiare donum gratiæ, ſed homines per vires naturæ perſiſtendo in fide & deſiderio ſalutis, poſse illam promereri, ac ipſam prædeſtinationem ad gloriam quam nolebant à peculiari Dei beneplacito dependere, ne alias foret acceptor perſonarum. Ita habet Epiſt. Hilarij ad Auguſtinum, & ipſe Auguſt. *lib. de bono perſeu. cap. 7.* Neque refert quod Semipelagiani, ad perſeuerandum in adimplendis præceptis, Dei gratiam requirerent, quia eam volebant dependere à naturali permanentia in fide, & deſiderio ſalutis tanquam merito. Et hoc tantum ſenſu ſæpè damnatum eſt, gratiam ancillari voluntati, eam ſubſequi, non autem præuenire &c. Quæ omnia ſolerter annotanda, vt natura gratiæ, & doctrina Catholica ritè percipiatur.

Vbi ad extremum aduerte, modernos Sectarios hos quidem errores auerſari, ſed inſipientium more in altero extremo, ſoli gratiæ omnia attribuendo, in grauiſſimas hæreſes prolabi: dum docent cum Caluino, Quidquid ſit ſine gratia multis modis contaminari: gratiam non conſiſtere cum libertate à neceſſitate, ſed tantum cum libertate à coactione: neminem à ſalute excidere poſse poſt acceptam gratiam conuerſionis, & alia errorum monſtra, quæ in Controuerſijs de gratia & prædeſtinatione ſupra notauimus, *tract. 2. cap. 2.*

§. II.

An poſſibile ſit hominem condi in ſtatu puræ naturæ abſque dono ſupernaturalis gratiæ?

Status puræ naturæ eſt, in quo homo tantum ſortiatur perfectiones naturæ debitas, & ordinetur ad beatitudinem naturalem diſtinctam à clara Dei viſione. Hunc ſtatum prorſus impoſſibilem eſse, poſt Baium, ita defendit Ianſenius Iprenſis lib. 1. & 2. de ſtatu puræ nat. vt poſſibilitatis iſtius aſsertores proclamet reos eſſe Pelagianiſmi, doctrinæ Auguſtinianæ corruptores, & diuinæ iuſtitię ac prouidentiæ euerſores. Vnde vlterius docet, ſine iuſtitia, & bona voluntate creaturam rationalem à Deo condi non poſse, neque creaturæ innocenti ſine iniuſtitia beatitudinem ſupernaturalem negari, neque poſse morti ac miſerijs obnoxiam relinqui. Ex quibus apertè ſequitur gratiam diuinam ſic non eſse donum naturæ indebitum.

At contra, omninò dicendum eſt, poſſibilem eſse ſtatum puræ naturæ. Eſtque hæc communis Theologorum doctrina cum D. Thoma, 1. part. quæſt. 59. art. 1. & alibi frequenter. Conſentit Scotus in 2. diſt. 28. quæſt. vnica, Nominales, aliique Doctores, ac Patres, qui ex illo ad Roman. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum S. qui datus eſt nobis*, deducu-

ducunt gratiam actualem & veram iuſtitiam eſſe ſingulare donum nobis indebitum; ergo natura non poteſt illam gratiam, quæ ad iuſtitiam & charitatem ordinatur, ita ſibi vindicare, vt non poſſit ſine illa creari. Idque confirmatur ex S. Auguſtino tum alibi, tum lib. 3. contra Maximum cap. 15. *Homo ad Dei ſimilitudinem factus, non eſt verus filius, & ideo fit gratia filius quia non eſt natura.*

Probatur 2. ex Decreto trium Pontificum contra Michaelis Baii propoſitionem 26. *Integritas prima creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, ſed naturalis eius conditio.* Et prop. 55. *Deus non potuiſſet ab initio talem creare hominem qualis nunc naſcitur.* Ergo ex ſenſu Eccleſiæ doctrinæ Baianæ oppoſito, potuit homo ab initio creare qualis nunc naſcitur abſq; ſanctitate, & dono integritatis, qui eſſet ſtatus puræ naturæ. Et verò ratio ipſa docet, dona quibus conſtituitur ſtatus innocentiæ, neque eſſe proprietates naturæ humanæ per ſe ſpectatæ, neque ea ex meritis illi deberi, cum hominis creatio nullum meritum præſupponat, ac proinde nihil obeſſe quo minus poſſit in ſtatu puræ naturæ donis illis orbata creari, obnoxia concupiſcentiæ, & morti, & miſerijs ſtatum hominis naturalem conſequentibus; munienda tamen fuiſſet tunc natura humana præſidijs ordinis naturalis, quibus poſſit peccata euitare.

Obijcies primò S. Auguſtinus *lib.* 3. de peccat. meritis *cap. vlt.* & paſſim in Opere imperfecto, & alibi, agens contra Pelagianos vrget fruſtra baptizari infantes quia innocentiæ naturali annexa eſt ſanctitas & gratia. Hoc verò argumentum nullius foret roboris ſi poſſibilis eſſet ſtatus puræ naturæ.

Reſpondeo primò, hoc argumento nimium probari: inde enim ſequeretur quod Auguſtinus plus attribuerit naturæ ſecundum ſe, quam ipſe Pelagius: quia hic negabat naturæ paruulorum etiam innocenti debitam eſſe adoptionem in filios Dei, ad veram ſanctitatem, & gloriam, ideoque in ordine ad hæc dona obtinenda aſſerebat Baptiſmum eſſe neceſſarium: quod ſi S. Auguſtinus vellet dona iſta ſic debita eſſe naturæ vt non poſſit ſine illis creari, in efferenda natura longè Pelagium antecederet, quod nemo admiſerit.

Reſpondeo igitur ſecundò, dum aſſerit S. Auguſtinus, ſi abeſſet originale, innocentiæ naturali annexam fore ſanctitatem & gratiam, illum procedere ex ſuppoſitione prouidentiæ ſupernaturalis iam à Deo conſtitutæ, & promiſsæ de iuſtitia infundenda vbi non eſſet obex peccati. Cum enim eo nunc ſuppoſito non detur ſtatus medius inter ſtatum iuſtitiæ & peccati, rectè arguit contra Pelagianos, ſi dicant infantes eſſe ſine peccato originali, illos eſſe in ſtatu iuſtitiæ, adeoque fruſtra baptizari ad iuſtitiam obtinendam, aut peccatum expiandum. Hoc itaque dictum S. Auguſtini iuxta præſentem rerum ſtatum, nihil facit contra ſtatum puræ naturæ poſſibilem.

Obijcies ſecundò: S Auguſtinus lib. de Spiritu & littera cap. 27. contendit hominem naturaliter eſſe Dei imaginem, & ſtatum gratiæ, illi eſſe naturalem, &c. Hoc, inquit, agit Spiritus gratiæ vt imaginem Dei, in qua naturaliter facti ſumus, in nobis reſtauret: Et *lib.* 3. de libero arbitr. *cap.* 18. ait, errare, torqueri &c. non eſt natura inſtituti hominis, ſed pœna damnati. Ergo ſtatus innocentiæ fuit Adamo naturaliter debitus, adeoque ſtatus puræ naturæ impoſſibilis.

Reſpondeo neg. conſequentiam. Sed ideò tantum tradit nos in imagine Dei naturaliter conditos, quia ipſa natura ſecundum ſe conſiderata, eſt quædam Dei imago, & multò magis prout fuit in Adamo cum ſanctitate de facto creata. Hoc igitur modo rectè dicitur, quod errare, aut torqueri, non ſit ſecundum naturam inſtituti hominis prout ſcilicet cum ſingularibus Dei donis de facto condita fuit. Hinc, *naturaliter*, non ſumitur ibi prout opponitur ſtatui ſupernaturali, ſed illi qui eſt contra naturam, & morales defectus qui eam comitantur. Et hac ratione ſoluuntur dicta quædam aliorum Patrum, dum aſſerunt dignitatem illam Adamo fuiſſe naturalem: tantum enim volunt eam fuiſſe Adamo concreatam, ſicut dicimus illum naturalem eſſe hæredem coronæ, cui contingit naſci cum iure ad regni coronam, quamvis abſolutè ſine iſto iure naſci potuerit.

CONTROVERSIA V.

An, & qualis detur Gratia ſufficiens?

§. I.

Exponitur ſtatus Controuerſiæ.

Gratia ſufficiens ſumi poteſt prout opponitur inſufficienti, quæ ad certum effectum v. g. ad amorem Dei nec proximè, nec remotè ſufficit. Gratia verò ſufficiens huic oppoſita talis eſt, vt poſſit vel proximè, vel remotè certum actum v. g. Dei amorem inferre, proximè quidem, ſi præter eam alia gratia non requi-

requiratur, remotè verò ſi non ſufficiat per ſe ad amorem eliciendum, poſſit tamen ſufficere ad actum fidei, vel alium, per quem obtinebitur gratia vlterior ad Dei amorem requiſita.

Sed communius gratia ſufficiens accipitur pro ea, quæ opponitur gratiæ efficaci, eſtque talis vt poſſit voluntas cum ea exercere actum ad quem conceditur, de facto tamen eum non exercet, & hæc dicitur gratia merè ſufficiens; nam gratia efficax non tantum eſt ſufficiens, ſed etiam ſemper cum actu connexa.

De gratia ergo merè ſufficienti hic quærimus, An iam in ſtatu naturæ lapſæ talis detur, quæ effectum ſuum non ſortitur? Negat primò Caluinus *lib.* 2. inſtit. *cap.* 3. aſſerens omnem gratiam internam eſſe ſeriam & efficacem, dari tamen vocationem externam aliquando inefficacem, cui dum voluntas non obtemperat peccatum admittit, tametſi ad obtemperandum gratia interna deſtituatur.

Secundò, docet Ianſenius *lib.* 3. de gratia Chriſti *cap.* 1. Etſi data fuerit Adamo, & Angelis, nullam tamen iam in ſtatu naturæ lapſæ concedi gratiam ſufficientem quin ſimul ſit efficax v.g. nunquam dari gratiam, proximè ſufficientem ad amandum Deum, quin amor ille à voluntate eliciatur. Hinc iſtam gratiam vocat pernicioſam; inutilem lapſorum reparationi, & monſtrum quoddam ſingulare gratiæ, nouumque genus Auguſtino, Patribus, & D. Thomæ incognitum, & à Pelagianis excogitatum. Aſſerit quoque ſecum ſentire in hoc Aluarez, Zumel, & alios Thomiſtas. Certum verò eſt illos in terminis docere dari de facto gratiam ver. ſufficientem, & omninò conari vt eam componant cum phyſica prædeterminatione, quam aiunt ad omnes actus requiri.

§. II.

Admittenda eſt Gratia merè ſufficiens.

PRobatur primò ex Scripturis, Matthæi 11. *Si in Tyro, & Sidone factæ fuiſſent virtutes quæ in vobis, pridem in Cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent.* Vbi Chriſtus exprobrat Iudæis quod non fuerint conuerſi ad pœnitentiam cum illa gratia, cum qua Tyrij & Sidonij, ſi eam habuiſſent, pœnitentiam egiſſent. Atqui illa gratia fuit ſufficiens ad pœnitendum, cum illa enim Tyrij & Sidonij actum pœnitentiæ elicuiſſent ſi iis conceſſa fuiſſet. Ergo illa talis eſt vt potuerit in Iudæis effectum habere, quem tamen ſortita non fuit; aliàs, contra eos iniqua fuiſſet Chriſti exprobratio ſi cum ea gratia actum pœnitentiæ elicere non potuiſſent.

Sed, inquies, S. Auguſtinus lib. 2. de bono perſeuer. cap 14 de Tyrijs & Sidonijs pronunciant: Quoniam vt crederent non erat eis datum, etiam vnde crederent eſt negatum. Reſpondeo S. Auguſtinum tantum negare Tyrijs datam eſſe gratiam quam Deus præuidit fore efficacem, ſiue qua erant actu credituri; non negat autem datam eſſe aliquam ſufficientem: neque ait credituros non fuiſſe ſi habuiſſent gratiam Iudæis conceſſam, cum Chriſtus credituros diſertè affirmet.

Eodem ſpectat illud Prouerb. cap. 1. *vocaui & renuiſtis*. Et ad Rom. 2. *An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & benignitatis contemnitis?* Atque alia non minus manifeſta Scripturarum oracula, quæ toties inculcant, peccantibus dari gratiam cum qua poterant rectè operari, niſi illam propriæ voluntatis arbitrio caſſam, & infructuoſam reddidiſſent.

His conformia ſunt Conciliorum decreta; ac nouiſſimè Tridentini *Seſſ. 6. cap.* 11. vbi dum docet, iuſtos poſſe per Chriſtum piè viuere, & proficere, ſubdit rationem, *Deus enim ſemel iuſtificatos non deſerit, niſi ab ijs prius deſeratur*. Et cap. 13. docet iuſtificatos in Dei auxilio firmiſſimam ſpem collocare debere. *Deus enim*, inquit, *niſi ipſi illius gratiæ defuerint, ſicut cœpit opus bonum ita perficiet*. In quibus Concilium apertè ſupponit iuſtis præberi gratiam ſufficientem, & defectum bonæ operationis in noſtra tantum voluntate reſidere.

Subſcribit diſertè S. Auguſtinus tum ſæpè alibi, tum l. 80. trium quæſtionum q. 68. *Nec illi*, inquit, *qui noluerunt venire debent alteri tribuere, ſed tantum ſibi, quoniam vt venirent vocati, erat in eorum libera poteſtate*. Idem exprimit libro 1. ad Simplicianum *q.* 2. Idem fuſius vrget *tract.* 53. in Ioannem, vbi docet, Deum impertiri poteſtatem, vt poſſimus filij Dei fieri per gratiam, hominem verò per liberum arbitrium gratiæ obluctari.

Poſtremò, veritas huius doctrinæ inuictè probatur, ex eo quod inter quinque propoſitiones Ianſenii, hæc vt hæretica damnatur: *Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur*. Hæc enim propoſitio in ſenſu authoris aſſerit, gratiam ſemper habere omnem effectum quem hic & nunc obtinere poteſt, & ad quem à Deo conceditur, licet non cauſet effectum ad quem actu non datur, aut quem in alijs circumſtantijs obtinuiſſet. Itaq; ex damnatione prædictæ propoſitionis in ſenſu authoris, ſatis liquet definitum eſſe, interiori gratiæ aliquando reſiſti, ſiue eam non habere effe-

effectum quem hic & nunc obtinere poteſt, & ad quem conceditur; atque adeò dari gratiam merè ſufficientem: non enim rectè dicitur reſiſti gratiæ, niſi fruſtrando illam effectu ad quem hic & nunc à Deo ordinatur.

Obijciunt Aduerſarij contra gratiam merè ſufficientem, Primò, hæc gratia ſufficiens, eſt illa gratia *Poſſibilitatis* à Pelagianis olim aſſerta, & ab Auguſtino ſemper reprobata. Secundò, Gratia ſufficiens à natura requiritur ad non peccandum: Ergo eſt naturæ debita: ſi eſt debita, ergo non eſt gratia. Tertiò talis gratia ſufficiens nunquam ſortitur effectum; Ergo eſt aliquod inutile & monſtroſum genus gratiæ, qualis eſset medicina quæ nulli vnquam prodeſset. Vt hæc, & his affinia breuiter diſsoluantur.

Reſpondeo ad primum, Duplicem dari poſſibilitatem benè operandi, aliam fundatam in ſolis viribus naturæ, quam in Pelagianis Auguſtinus conſtanter oppugnabat lib. de natura & gratia, *Cap.* 11. *& alibi*. Alia eſt poſſibilitas quæ tantum habetur in natura per gratiam adiuta, & hæc includit gratiam ſufficientem qua natura fit potens vt rectè operetur, etiam pro eo tempore quo negligit gratiæ cooperari: & hanc diſertè tuetur Auguſtinus eodem lib. de nat. & grat. cap. 43.

Ad ſecundum, Negatur vltima conſequentia: Sic homini iuſto debetur gloria, hæc tamen vera eſt gratia. Quia igitur gratia ſufficiens debetur naturæ, non prout eſt in ſe, ſed tantum naturæ ſupernaturaliter eleuatæ, hinc vera eſt gratia & naturæ ſecundum ſe ſpectatæ omninò indebita.

Ad tertium, Neganda eſt etiam conſequentia: Fatentur enim aduerſarij gratiam purè ſufficientem in Angelis non fuiſse monſtroſam, etſi eorum vitio non fuerit ſortita effectum: idem ergo de noſtra admittendum eſt, quia quantum eſt ex parte, & virtute gratiæ, poteſt ſequi effectus, & de facto alia gratia huic omninò ſimilis actum bonum aliquando operatur. Monſtroſa igitur tantum eſſet illa medicina, aut gratia, vi cuius nullus abſolutè curari, aut iuuari poſſit. Plura de huius gratiæ natura, neceſſitate & diſtinctione à gratia efficaci, ex dicendis magis eluceſcent.

(*.*)

§. III.

An detur Gratia ſufficiens omnibus, etiam obduratis, excæcatis, & facientibus quod in ſe eſt viribus naturæ.

De his quæſtionibus variè ſunt Doctorum etiam Catholicorum ſententiæ. Negat Ariminenſis, contra communiorem, dari gratiam ſufficientem Infidelibus quibus Chriſtus non innotuit, quales erant Philoſophi gentiles, Plato, Ariſtoteles, &c. Quoad obduratos, Bellarminus, Suarez, Ripalda, Herice, &c. aſserunt hanc gratiam etiam concedi obduratis, & excæcatis. Infantibus ſine Baptiſmo morientibus non tribui ſufficientia remedia ad ſalutem docet Ariminenſis, Scotus, Vaſquez, & quidam alij: Affirmat Suarez, Leſſius, Herice, & alij plures. Pro harum quæſtionum reſolutione.

Dico primò, Datur omnibus auxilium aliquod ſufficiens ſaltem ad non peccandum, dum actum peccaminoſum formaliter exercent. Hæc theſis eſt certa, contra Caluinum, ac Lutherum: nec non aduerſus Ianſenium *lib.* 3. de gratia Chriſti *cap.* 13. qui id negant de infidelibus, obcæcatis, pluribus Iudæis, & aliquibus iuſtis.

Probatur, Quia ſi homo, dum formaliter peccat, careret omni auxilio ſufficienti tam ordinis naturalis, quam ſupernaturalis ad non peccandum, Deus præciperet illi rem impoſſibilem, nempe ſeruare præcepta quæ nequeunt ſine auxilio ſufficienti impleri. Atqui hoc repugnat Tridentino Seſs. 6. c. 11. *Deus impoſſibilia non iubet, ſed iubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adiuuat vt poſſis*. Hinc damnata eſt Baij Prop. 64. *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod neceſſario facit*. De hac doctrina, quam ipſum rationis dictamen aſſerſari videtur, plura diximus ſupra Part. I. Tract. II. contra propoſitionem primam ex 5. damnatis.

Dico ſecundò. Nulli adulto, etiam obdurato, aut excæcato, ſtatuit Deus denegare gratiam ſufficientem ad conuerſionem, & ſalutem; ſed paratus eſt eam omnibus dare, ſi vel ipſi, vel alij ponerent eas circumſtantias in quibus ſolet Deus gratiam præbere, quales ſunt prædicatio Euangelij, exempla maiorum, &c. Ita cum D. Thoma docet Alenſis, Scotus, Vega, aliique: Contra Medinam, Roffenſem, & quoſdam alios, qui volunt Deum ſtatuiſse quibuſdam, ob enormia peccata, con-

& ſalutem operari: modò per hoc non intelligas, operibus ex viribus ſolius naturæ factis per modum poſitiuæ diſpoſitionis, aut meriti, gratiam primam infallibiliter annexam eſse, ſed ex ſolo beneplacito Dei, decernentis omnibus obicem non ponentibus ſuam gratiam præbere. Eſt communior ſententia Theologorum apud Suarez, *1. part. l.2.* de Prædeſtin. *cap.* 18. quam etiam docuerunt nonnulli Thomiſtæ, quamvis eam cenſuret Aluarez de auxilijs Diſp. *56.* num. 21. & alios habeat aduerſarios.

Ratio præcipua eſt, quod id videatur congruum diuinæ benignitati, quæ omnibus vniuerſim præparauit gratiam ſufficientem, vt eam infallibiliter conferat ſingulis non ponentibus obicem. Cum enim Deus ſæpe non deneget auxilia ſua Gentilibus, qui per continuata peccata ſe præbent poſitiuè indignos illo beneficio, congruum eſt, vt eam gratiam ijs conferat qui obſeruando legem naturæ remouent illud gratiæ impedimentum, & ſaltem ſe reddunt phyſicè capaces, vt commune illud Dei beneficium ad ſe extendatur: atque ita non deſit ex parte Dei illuſtratio & auxilium ſupernaturale, quo ſaltem poſſint ad ſalutarem Dei notitiam, & inde ad ſalutem peruenire.

Dices, Huic doctrinæ repugnat Concilium Arauſicanum damnans Semipelagianos, quod aſsererent initium fidei eſse ex nobis, ſiue ex bonis operibus viribus naturæ factis, quibus ad gratiam fidei percipiendam diſponimur.

Reſpondeo, hanc doctrinam toto cœlo à Semipelagianis diſtare. Docebant illi primò, nos per merita naturalia abſolutè promereri primam gratiam ad credendum, hæc verò ſententia id omnino pernegat, & gratiam, naturæ legem ſeruantibus conferendam, non refundit in merita iſtorum operum, ſed in meram Dei benignitatem. Secundò, aſserebant Semipelagiani, ſolis habentibus merita naturalia lege ordinaria à Deo gratiam & quidem efficacem conferri, quod hæc opinio penitus abhorret. Vnde perperam docebant illi, propter huiuſmodi merita etiam conditionata infantes baptizari, & alios ob eorum defectum Baptiſmi beneficio priuari. Hæc igitur doctrina nullo iſtorum errore inficitur; nec aliud apparet quo minus poſſit inter opiniones in Scholis probabiles meritò reputari.

Ex quibus porrò facilè eſt perſpicere hanc opinionem non tantum ab errore, ſed etiam à doctrina Semipelagianorum longiſſimè recedere. Et ſanè quod ſupra in aſsertione probabile diximus, Deum ſic facienti quod in ſe eſt, non denegare primam gratiam ad credendum ipſe Doctor Angelicus non probabile, ſed certiſſimum dicere videtur, *De verit. qu.* 14. *de fide, artic.* 11. *ad* 1. *his verbis:* Dicendum, inquit, quod non ſequitur inconueniens, poſito quod quilibet teneatur aliquid explicitè credere, ſi in ſyluis, vel inter bruta animalia nutriatur. Hoc enim ad diuinam prouidentiam pertinet, vt cuilibet prouideat de neceſsarijs ad ſalutem, dummodò ex parte eius non impediatur: Si enim aliquis taliter nutritus ductum naturalis rationis ſequeretur in appetitu boni, & fuga mali, certiſſimè eſt tenendum, quod ei Deus vel per internam inſpirationem reuelaret ea, quæ ſunt ad credendum neceſsaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad ipſum dirigeret. Rurſus, *in 2. Sentent. diſtinct.* 28. *quaeſt.* 1. *artic.* 4. *ad* 4. Dicendum, quod etiam ad fidem habendam aliquis ſe præparare poteſt per id quod in naturali ratione eſt. Vnde dicitur quod ſi aliquis in Barbaris natus nationibus, quod in ſe eſt faciat, Deus ſibi reuelabit illud quod neceſsarium eſt ad ſalutem, vel inſpirando, vel Doctorem mittendo: hactenus S. Doctor. De cetero, ſatis conſtat, quod ipſa conuerſio ad Deum qua talis credere actu incipit, non fit iam ex viribus naturæ, ſed ex Dei adiutorio ſupernaturali: ante conuerſionem verò ad primam Dei notitiam & fidem ſupponitur habuiſse adiutorium ordinis naturalis, vt indicant illa verba D. Thomæ: Si aliquis taliter nutritus (in ſyluis) ductum naturalis rationis ſequeretur, certiſſimè eſt tenendum &c. Id quoque ex ſola Dei *prouidentia*, & beneplacito fieri, homine infideli ex ductu rationis naturalis inſpirationem fidei *non impediente* per ſua peccata, conformiter ab initio diximus.

CONTROVERSIA VI.

De viribus naturæ ſine adiutorio Gratiæ diuinæ.

§. I.

Quid poſſit homo praſtare abſque Gratia in ſeruanda lege naturæ, & tentatione ſuperanda?

Dico breuiter primo: In natura lapſa ſine gratia datur aliquando potentia phyſica ſeruandi collectiuè totam legem naturæ. Ita docent Ariaga, & plures alij. Quia etiã ſepoſita gra-

gratia homo peccabit ſi violet legem naturæ. Atqui potentia peccandi includit potentiam ſaltem phyſicam non peccandi, nemo enim poteſt peccare in eo quod phyſicè nequit vitare.

Dico ſecundò, Homo tamen lapſus habet neceſſitatem mortalem ſaltem ex parte violandi legem naturæ, ſi longo tempore ei deſit gratia. Hæc eſt communis doctrina Theologorum, adeo vt oppoſita cenſeatur errori proxima.

Ratio deſumitur ex eo, quod Concilia & Patres in illud Apoſtoli ad Romanos 7. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Ieſum Chriſtum*; doceant obſeruationem legis ſine gratia eſſe moraliter impoſſibilem, propter infirmitatem carnis, & vim concupiſcentiæ: quibus denotatur neceſsitate quædam antecedens, ſita in peculiari difficultate honeſtè operandi, ſepoſito adiutorio gratiæ: quia ſenſibilia vehementer apprehendimus, & concupiſcentia ad hanc apprehenſionem naturaliter inſurgens, voluntatem ad obiecta inhoneſta vehementer inclinat, ideoque redditur moraliter impotens ad legem longo tempore obſeruandam; cum neceſſe ſit intra longum temporis ſpatium frequenter occurrere tentationes legis obſeruationi contrarias. Sicut in magna multitudine hominum, etſi poſsibile ſit phyſicè omnes ſilere, moraliter tamen neceſsarium eſt aliquem fore qui loquatur. Colligitur eadem doctrina ex Concilio Mileuitano *Canon.* 5. & Tridentino *Seſſ.* 6 *cap.* 13.

Dico tertiò: Datur in homine lapſo moralis poſsibilitas ſeruandi dictam legem exiguo tempore abſque gratia. Eſt communis Doctorum.

Quia pro exiguo tempore poteſt deeſſe illa moralis difficultas, quam in ſuperiori aſſertione expoſuimus; abſente autem ſingulari difficultate, nos poſſe honeſtè operari, adeoque legem ſeruare, admittunt paſſim Doctores cum S. Chryſoſtomo in 1. ad Corinth. *cap.* 11. & S. Anſelmo in Dial. de libero arbitrio *cap.* 5. & 6. *aliiſque*.

Dico quartò: Homo in hoc ſtatu nequit grauem tentationem ſine gratia ſuperare. Eſt communior, contra aliquos Authores Catholicos.

Et probatur ex Apoſtolo 1. ad Corinth. 10. *Fidelis Deus qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis*. Ex quo loco docet Chryſoſt. dari aliquas tentationes quæ non poſſint a nobis viribus naturæ ſuperari, cum eas opponat Apoſtolus tentationi humanæ, ſiue leui, quæ à nobis vinci poteſt. Et Proſper lib. contra Collatorem *cap.* 35. inuehitur in Caſſianum, quod dixerit à Iobo tentationem grauem viribus naturæ ſuperatam fuiſſe.

Hinc dicendum à fortiori, omnes tentationes collectiue ſine gratia ſuperari non poſſe. Et quamvis nonnulli contrarium contendant, id tamen temerarium eſſe cenſet Suarez hic *lib.* 1. *cap.* 26.

Dices, Poteſt quis ex fine prauo inanis gloriæ mortem tolerare; ergo idem poteſt ex fine honeſto ſine gratia, non obſtante rei difficultate.

Reſpondeo negando conſequentiam. Quia finis prauus tollit, aut minuit difficultatem operandi, propter vehementem ſenſibilis bonitatis apprehenſionem: finis verò honeſtus, quia languidè apprehenditur, relinquit totam tentationis difficultatem prædominari.

Dico quintò: Poteſt modò ab homine ſine gratia vinci leuis, aut mediocris tentatio. Ita docet Amicus, aliique communiter, contra Vaſquez, & Meratium, qui ſemper ad victoriam tentationis gratiam aliquam requirunt.

Ratio deſumitur ex eo, quod aliqualis difficultas oppoſitæ tentationis non impediat quin obiecti honeſtas poſſit efficaciter apprehendi, atque ita connaturali modo placere vt voluntas illi adhæreat. Et ſicut experimur opus non eſſe auxilio gratiæ vt quis reſiſtat alteri gratiæ fortiter ac ſuauiter ad bonum inclinanti, ita etiam non eſt cur aliqualis difficultas concupiſcentiæ impellentis ad actionem inhoneſtam, per vires naturæ nequeat ſuperari. Adde proſcriptam eſſe Baij propoſitionem 29. *Non ſolum fures ij ſunt & latrones qui Chriſtum viam veritatis & vitæ negant, ſed etiam qui dicunt tentationi vlli, ſine gratia eius adiutorio, hominem poſſe reſiſtere.*

Quæ noſtræ aſſertioni ab alijs opponuntur, tantum probant requiri gratiam ad quamlibet tentationis victoriam, vt hæc ſit meritoria præmij ſupernaturalis: aut vt contra leues etiam tentationes victoria continua obtineatur, quod lubentes admittimus. Sicut enim abſque ſpeciali priuilegio nequeunt moraliter vitari omnia venialia, propter inſtabilitatem naturæ, & frequentes labendi occaſiones, ſic etiam natura per ſe non ſatis eſt potens, vt collectiuè omnibus leuium tentationum impulſibus obluctetur.

An

§. II.

An homo poſſit habere aliquos actus moraliter bonos abſque Gratia ſupernaturali?

CErtum eſt apud Doctores Catholicos, ſine adiutorio gratiæ non elici actum bonum, prout conducit ad vitam æternam. Procedit igitur hæc quæſtio de actu tantum moraliter honeſto, ſiue laude digno intra ordinem naturæ. Talem actum negat Baius, ac penitus explodit diſtinctionem communem actionis honeſtæ in naturalem & ſupernaturalem, aſſerens ad quemlibet actum honeſtum gratiam ſupernaturalem eſſe neceſſariam.

Sed contraria ſententia neceſſariò admittenda eſt. Quod probatur primò; Quia inter alios, damnarunt Pontifices hunc Baij articulum 25. *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & virtutes Philoſophorum ſunt vitia.* Quia nempe procedunt ab infidelibus gratia deſtitutis. At ex Baio vnum breuiter exquiri velim; Si filius infidelis videat ſuum Patrem lapſum in foueam, quid illi agendum vt peccatum non incurrat? Si nolit illi manum porrigere, delinquet certè contra amorem parenti debitum: ſi illum è fouea extrahat, etiam extrahendo peccabit, quia ſi Baio credimus, omnia infidelium opera ſunt peccata.

Probatur ſecundò, Quia Concilia videntur ſupponere nos per vires naturæ poſſe honeſtè operari. Tridentinum enim *Seſſ. 6. can. 2.* negat nos poſſe credere, pænitere &c. ſicut oportet ad iuſtificationem obtinendam, ſine gratia. Qua limitatione, *ſicut oportet*, ſatis inſinuat nos poſſe quidem moraliter honeſtè operari, ſed non vtiliter ad ſalutem, per vires naturæ. Cum eadem limitatione loquitur Concilium Arauſicanum *can. 6. & 7.* damnans Semipelagianos, non quod aſſererent hominem ex ſe poſſe honeſte operari, ſed quod adderent, id poſſe, ſicut oportet ad ſalutem. Quin & eam gratiæ neceſſitatem ſic reſtringit Auguſtinus lib. de gratia Chriſti *cap. 27.* vbi non aſſerit illam eſſe abſolutè neceſſariam ad bene operandum, ſed tantum ſic, vt ſine ea nihil poſſimus, quod ad pietatem pertinet, veramque iuſtitiam. Eodem modo loquitur lib. de prædeſt. Sanct. *cap. 2.* & lib. de bono perſeuer. *cap. 16.* & lib. de grat. & libero arbit. *cap. 17.*

Neque his obſtat primò, quod S. Auguſtin. aliquando aſſerat, voluntatem de ſuo nihil habere niſi peccatum. Vel enim peccatum accipit propriè, & ſic verum eſt ſoli voluntati humanæ adſcribendum eſſe peccatum, & illi non eſſe integrè attribuendum opus moraliter honeſtum, cum hoc à Deo præcipuè veniat. Vel ſumit peccatum impropriè, pro actu inutili, & aberrante à fine ſupernaturali, atque ita voluntas de ſuo tantum habet peccatum, ſiue opera inutilia ad ſalutem.

Neque obſtat ſecundò, quod S. Auguſtinus dicat, ſepoſita gratia, inductam eſſe impotentiam ſeruandi legem: per hoc tantum indicat, totam legem naturæ, propter ſingularem difficultatem, non poſſe ſine gratia ita integrè ſeruari, quin ea aliquando violetur: non negat tamen eam poſſe, ex parte, per actus naturaliter honeſtos impleri.

Neque obſtat tertiò, quod idem Auguſtin. aliquando doceat, in Infidelibus veras virtutes non reperiri. Agebat enim contra Pelagianos aſſerentes viribus naturæ haberi veras virtutes vtiles ad vitam æternam, idque probantes exemplo infidelium: negabat igitur è contra Auguſtinus, infidelibus tales virtutes ineſſe, quæ poterant ad ſalutem conferre? Sic, enim ſcribit *lib. 4* contra Iulianum *cap. 3.* Ab-, ſit in aliquo ſit vera virtus niſi fuerit iuſtus; , abſit autem ſit iuſtus niſi ex fide: poſtea ſub-, dit: ſi ad conſequendum veram beatitudi-, nem quam nobis fides promittit nihil pro-, ſunt homini virtutes, non ſunt veræ virtutes. Hinc etiam elucet non aliam eſſe mentem S. Auguſtini dum dicit. *Omne quod non eſt ex fide peccatum eſt*: quia, vt ipſe loquitur lib. de ſpiritu & lit. *cap. 27.* Infidelis vix vnquam debito fine operatur, & licet ſubinde agat honeſtè, id illi nihil prodeſt moraliter ad ſalutem. Adeoque omne opus hominis infidelis vel eſt propriè peccatum, vel impropriè, conſiderando eius actionem prout eſt inutilis ad beatitudinem obtinendam. Ex quibus patet nullo fundamento negari opus moraliter honeſtum abſque auxilio gratiæ, modò non aſſerātur, tali operi vim ineſſe meriti, aut illud poſitiuè hominem diſponere ad ſalutem, & beatitudinem ſupernaturalem, quod ex §. ſequenti magis confirmatur.

Ex quibus patet, quam parum conſideratè nuper quidam Profeſſor publicè Scholas illas damnauerit hæreſis Pelagianæ, quæ hanc ſententiam ſuſtinent. Cum tamen in Baio diſertè & ſub anathemate proſcripta ſit hæc prop. 37. *Cum Pelagio ſentit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt, quod ex natura ſolis viribus ortum ducit, agnoſcit.*

§. III.

Digitized by Google

§. III.

An ſolis Naturæ viribus poſſit elici Amor Dei ſuper omnia?

PRocedit hæc controuerſia de ſtatu naturæ lapſæ, fruſtra enim aliqui fusè diſputant, an poſſibilis ſit talis amor in ſtatu naturæ integræ, &, an ſine gratia poſſint cognoſci aliquæ veritates ad honeſtam operationem conducentes: nam ex ſola deciſione præſentis quæſtionis vtrumque admitti debet.

Dico igitur, homini lapſo poſſibile eſſe ſolis naturæ viribus amare Deum ſuper omnia, amore naturali tam concupiſcentiæ, quam amicitiæ, qui dum durat affectiuè excludat voluntatem Deum grauiter offendendi. Eſt hæc receptiſſima Theologorum ſententia, quam tradit D. Thomas, 1. part. quæſt. 6. art. 3. & ſæpius alibi: nec non Scotus in 1. diſt. 17. q. 2. Occamus quoque, Durandus, alijque docent, Deum etiam vt eſt author naturæ poſſe ab homine poſt lapſum diligi perfecto amore beneuolentiæ. Vaſquez autem & aliqui Doctores Catholici, qui videntur aliter loqui, non negant cum Baio voluntati adeſſe ſufficientiam eliciendi iſtum amorem ſine gratia ſupernaturali, ſed tantum opinantur ad Dei gratiam pertinere cogitationem congruam & efficacem cum qua amor iſte actu elicitur, non verò cogitationem inefficacem: neq; illi reijciunt communem diuiſionem amoris in naturalem, & ſupernaturalem.

Probatur autem noſtra aſſertio primò, ex damnata propoſitione Baiana 36. *Amor naturalis qui ex viribus naturæ oritur, ex ſola Philoſophia per elationem præſumptionis humanæ, cum iniuria Crucis Chriſti, defenditur à nonnullis Doctoribus.* Ergo noſtra aſſertio huic contraria indubitatis Pontificum decretis roboratur.

Probatur Secundò, ex Concilio Arauſicano *can.* 25. & Tridentino *Seſſ. 6. can.* 13. vbi docent, hominem in iſto ſtatu non poſſe amare Deũ, ſicut oportet ad iuſtitiam: hæc autem limitatio, vt ſupra dixi, ſatis oſtendit per vires naturæ haberi poſſe alium Dei amorem, qui ad iuſtitiam & ſalutem non conducat. Et hanc eſſe doctrinam S. Auguſtini, quem ſibi fruſtra vindicat Baius patet ex *lib.* 12. de Ciuitate Dei, *cap.* 1. Sicut, inquit, cum vitium oculorum dicitur cæcitas, id oſtendit quod ad naturam oculorum pertinet viſus... ita cum vitium creaturæ rationalis dicitur, quod non adhæreat Deo, hinc apertè declaratur eius naturæ vt Deo adhæreat conuenire. Et lib. de moribus Eccleſiaſticis *cap.* 3. docet nos aſſequi ratione, eſſe rectè viuendum, & Deum ſequendo debere beatè viuere, id autem fieri diligendo Deum, quod eſt primum mandatum ad beatitudinem obtinendam. Sentit ergo S. Auguſtinus homini naturale eſſe Deo adhęrere per amorem, nempe perfectum, adeoque id eſſe in poteſtate naturæ, quæ ſepoſita gratia ordinatur ad beatitudinem naturalem. Subſcribit Auguſtino S. Fulgentius ad Monimum *cap.* 18. Naturæ, inquit, ineſſe non poſſet vllatenus ratio, niſi ei poſſet ineſſe Dei dilectio. Et alij paſſim Patres, ex eo quod natura rationalis ex ſe ſit imago Dei, inferunt ei competere vt in Deum tendat per dilectionem.

Probatur tertiò ex ratione: Tenemur lege naturali Deum perfectè diligere, neque in natura oſtenditur impoſſibilitas illum ita diligendi: poteſt enim Deus naturaliter nobis proponi vt infinitè bonus, & amabilis. Ergo neque ratione motiui ſubeſt moralis impoſſibilitas perfecti amoris, neque ex eo, quod Deus debeat omnibus præferri; quia poteſt per cogitationem perfectam ſummæ bonitatis Deus appretiari vt omnibus præferendus, & ſimul abeſſe omnis tentatio quæ voluntatem auertat, & in creaturas inclinet.

Dices, In hoc ſtatu ineſt voluntati impoſſibilitas effectiua vt tota lex naturalis obſeruetur abſque adiutorio gratiæ. Ergo ex illa oritur etiam impoſſibilitas effectiua adhærendi Deo per amorem perfectum, niſi voluntati ad amandum gratia ſupernaturalis opituletur.

Reſpondeo neg. conſequentiam. Poteſt enim fieri vt homo actu naturali cognoſcat ſibi poſtea ex parte Dei non defutura ſubſidia neceſſaria ad totam legem effectiuè obſeruandam: ergo eo poſito poteſt effectiuè Deo ſuper omnia adhærere. Neceſſitas enim gratiæ poſtea conferendæ, non efficit quo minus voluntas iam ex parte ſua perfecto amore in Deum feratur. Sicut neceſſitas poteſtatis ſupernaturalis ad celebrandum, non impedit quo minus iam actu naturali velim efficaciter Sacerdotium, tantum poſtea conferendum. Quia tamen dictus amor eſt naturalis, nihil conferens ad iuſtitiam ſupernaturalem, nec repugnans peccato habituali, neque ſufficiens vt occurrente difficultate perſeueret ad totius legis obſeruantiam, hinc eſt quod à Patribus, aut Concilijs actibus gratię non annumeretur, cum tantum agant de amore ad ſalutem conducente, qui ſolet eſſe ſupernaturalis.

At

At, inquies, S. Auguſtinus ſic inſinuat amorem caſtum & perfectum elici ex gratia, vt agens contra Pelagianos ſæpius inculcet, vbi non eſt Spiritus gratiæ, ibi dominari peccatum.

Reſpondeo, aliud non inculcari ab Auguſtino, quàm gratiam eſse neceſsariam ad actus conducentes ad ſalutem, & in infidelibus defectu fidei rarò dari opus ex omni parte honeſtum; hinc meritò pronunciat: vbi non eſt Spiritus gratiæ ibi dominari peccatum, ibi enim cenſetur peccatum dominatum obtinere, vbi opera honeſta rarius exercentur.

CONTROVERSIA VII.

De Gratia efficaci, & in quo illa conſiſtat, variorum ſententiæ diſcutiuntur.

QVæſtiones de efficacia gratiæ indubitatæ ſolutio, ſcopus eſt ad quem ſumma orbis Chriſtiani ingenia ingenti ſtudio collimarunt, & à quo plures certò aberrarunt, quemque nondum vllus Theologorum ita attigit, vt omnium ſuffragio compertæ veritatis palmam retulerit. Siquidem anguſtiæ hic vndique, & facilis error, quia inter duos ſcopulos nauigandum eſt, ſi ad tuendum vim gratiæ diuinæ nimium declines, deſtituis libertatem humanam: ſi vltra metam libertati patrocinaris, vim gratiæ inanem relinquis. Hanc difficultatem pridem aduertit ipſe S. Auguſtinus *lib.* 2. de peccatorum meritis *cap.* 18. Quærentem, inquit, vehementer anguſtat, ne ſic defendamus gratiam vt liberum arbitrium auferre videamur, rurſum ne liberum ſic aſſeramus arbitrium vt ſuperba impietate ingrati Dei gratiæ iudicemur. Olim incumbendum erat S. Auguſtino contra Pelagianos immodica elatione libertatis, vim gratiæ infringentes: ſed neque minus laborandum eſt hoc æuo, ne cum Caluini ac Lutheri aſseclis in efferenda gratia ſic vela laxemus, vt libertas humana fatali neceſſitate depreſsa naufragium patiatur. In hac opinionum ſeſe collidentium procella, clauum ſuo iure arripuerunt Pontifices Romani, qui vti in hac quæſtione olim Scholæ Thomiſticæ & Societatis opinandi modum præſcripſerunt, ita hac tempeſtate quibuſdam ad deuia deflectentibus certam credendi legem impoſuere.

Itaque de gratiæ efficacia primus error eſt Caluini, Lutheri, ac plurium Sectariorum, qui docent omnem Dei gratiam internam eſse efficacem, ac hominis voluntatem ſic ad aſsenſum impellere, vt illi non ſit liberum gratiæ impellenti reſiſtere, atque ita abſolutè admittunt voluntatem ineuitabili neceſſitate ad agendum moueri; imo in ordine ad operationem gratiæ in natura lapſa liberum penitus interiiſse arbitrium.

Dogma Ianſenii, quamvis nolit dimittere nomen liberi arbitrii, admittit tamen ad operationem gratiæ efficacis ſiue victricis in ſtatu naturæ lapſæ, non requiri libertatem à ſimplici neceſſitate, ſed ſufficere libertate à coactione; quem errorem fuſius refutauimus ſupra part. 2. pag 64. inter polemica, in prop. tertia inter quinque damnatas.

Quidam Moderni, vt in explicanda gratiæ efficacia hunc ſcopulum in ſpeciem declinare videantur, aſserunt gratiam efficacem ſitam eſse in delectatione iuſtitiæ quæ ſit victrix, ſiue maior delectatione terrena illi oppoſita: docentque illi delectationi, dum eſt maior, voluntatem non poſse non obſecundare, & rectè agere: quamvis poſſit eidem delectationi iuſtitiæ non obtemperare, quando delectatio terrena maior aſsurgeret: & ob hanc poteſtatem quantumvis remotam, putant efficaciam huius gratiæ cum libertate conciliari. Volunt itaque ad libertatem indifferentiæ ſufficere, quod voluntas poſſit non agere, quantum eſt ex parte eorum quæ voluntatem poſitiuè afficiunt; ac proinde libertati actus nihil obeſse negationem illam maioris delectationis terrenæ ad efficaciam iſtius gratiæ requiſitam; quia ſcilicet negatio illa voluntatem poſitiuè non afficit. At contra hoc nouum effugium alij paſſim Theologi hactenus cenſent, ad tollendam libertatem indifferentiæ ſufficere, quod poſita gratia cum iſta negatione, non ſit in poteſtate voluntatis ab agendo abſtinere, ſed ad bene agendum ineuitabili neceſsitate determinetur.

Neque iſta via declinatur error Ianſenii, quem conſtat eandem in explicanda gratiæ efficacia ſemitam tenuiſse, niſi quod ille palam admiſerit, cum ſua doctrina non debere conciliari libertatem indifferentiæ, quam docuit non eſse neceſsariam ad merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ; moderni verò illi velint eam doctrinam ſtare cum libertate ad meritum & demeritum ſufficienti. In quo non re, ſed voce à Ianſenio diſſidere, facile colliges ex eiuſdem verbis, quæ hic breuiter adduco, ex *lib.* 8. de gratia Chriſti *cap.* 2. Delectatio victrix, quę Auguſtino eſt, efficax adiutorium, relatiua eſt; tunc enim eſt victrix quando alteram ſuperat; quod ſi contingat alteram ardentiorem eſse, in ſolis inefficacibus deſiderijs hærebit animus, nec ef-

Digitized by Google

ficaciter vmquam volet quod volendum eſt.

Facile autem oſtendi poteſt hanc modernorum viam nullo modo conciliare ſuam gratiam victricem cum libertate voluntatis humanæ. Nam etſi poſſit exiſtere illa entitas delectationis cœleſtis ſic vt non cauſet actum bonum voluntatis, non poteſt tamen ſine vllo actu exiſtere delectatio victrix, cum in eorum ſententia delectatio prout eſt victrix, ſiue efficax, non ſit ſola entitas gratiæ ſiue delectationis cœleſtis, ſed illa ſimul cum negatione maioris aut æqualis delectationis terrenæ: cum his autem, vt ipſi docent, nequit ſe voluntas determinare ad non agendum; adeoque ſub gratia hac efficaci conſtituta non poterit ab actione bona abſtinere, ſed ad illam exercendam ineluctabili neceſſitate rapietur.

Ab hac doctrina Schola Thomiſtarum ſe ſemper alienam profitetur, gratiamque in ſua ſententia omni ſtudio, & alia via cum libertate conciliare conatur. Docent itaque Thomiſtæ dari etiam gratiam efficacem à ſufficienti intrinſecè diuerſam, quæ tribuat ipſam operationem, quam proinde volunt eſſe phyſicè prædeterminatiuam voluntatis, ſic vt nunquam poſſit ſuo effectu carere. Et vt maiori cum certitudine quid in hac parte Thomiſtæ ſentiant referamus, iuuat hic adducere explicationem ipſorum verbis conceptam in Capitulo Prouinciali Inferioris Germaniæ habito Louanij 25. Aprilis 1668. vbi alijs præmiſſis ſic pergit explicatio: Ideo autem taliter efficax gratia in Thomiſtarum Schola phyſicè prædeterminans dicitur, non quod imponat voluntati neceſſitatem aliquam, ſicut eſt in rebus naturalibus quæ ſunt omninò determinatæ ad vnum, vel aliquam aliam phyſicam qualitatem voluntati imprimat, quæ per modum naturæ eam impellat aut neceſſitet; ſed ideo tantum quod per gratiæ ſuæ auxilium Deus, nulla præſuppoſita ſcientia media aut conditionata boni vſus noſtræ voluntatis, eam ad actus bonos liberos determinet, non ſolum interius ſuadendo, excitando, inuitando, aut aliter moraliter attrahendo, ſed etiam actiuè, verè, & propriè, & per modum agentis, abſque violentia tamen ex parte potentiæ, & in ipſa potentia cauſet ipſam voluntatis actionem, adeòque gratia ſit bonæ voluntatis, verè, & propriè effectrix, qua fit vt homo ad ſuam actionem infallibiliter ſe determinet, non ex neceſſitate, ſed iuxta ſuum proprium modum omnimodæ libertatis; ſicq; omnis efficacia proueniat ex ſola gratia, & ex ipſa Dei omnipotentia; nec illam expectet aut emendicet à libero arbitrio, neque efficax ſit dependenter ab illo.

Et quia motio mouentis præcedit motum mobilis ratione, & cauſa, rectè etiam præmotio ac determinatio actiuè, vere & propriè, & in hoc ſenſu phyſicè efficiens appellatur, in quo intelligitur applicatio virtutis ad actionem, ſicut homo eſt cauſa inciſionis cultelli ex hoc ipſo quo applicat acumen cultelli ad ſcindendum mouendo ipſum, ſicque tota operatio pertinet ad gratiam ſicut ad cauſam effectiuam, promouentem, & determinantem, conformiter ad Tridentinum *Seſſ. 6. can. 4.* Subſcripſerunt huic expoſitioni in dicto Capitulo viginti & vnus.

Quidquid ſit de Thomiſticæ ſententiæ veritate, pridem certè per Apoſtolica decreta vetitum eſt vllam ei cenſuram inurere. Non eſt igitur de hac Schola benè meritus ille, qui conatus eſt in explicanda gratiæ efficacia, concordiam inducere inter Thomiſtarum ſententiam, & eam quam aliqui Auguſtinianam prætendunt de gratia victricè. Non ignorant enim viri ex illa Schola magis perſpicaces, rem eſſe non exigui periculi, velle parem cum illa doctrina ſortem ſubire.

Scotiſtæ relatam Thomiſtarum ſententiam paſſim impugnant, negant enim gratiam eſſe intrinſecè prædeterminatiuum. Volunt tamen eam eſſe extrinſecè determinatiuam voluntatis, ratione decreti, adiuncti, quo Deus abſolutè & efficaciter, ac excluſa ſcientia media, intendit obtinere & efficere conſenſum voluntatis: an hæc ſit ſincera Scoti doctrina multum dubitat Suarez de auxilijs cap. 5. Ab vtraque ſententia diuerſa eſt doctrina Societatis, vti infra patebit.

Contra Thomiſtas facere poſſunt argumenta ſupra allata de phyſica prædeterminatione, & ſcientia media. Inſuper ex ſententia Scotiſtarum ſequi videtur, decretum illud diuinum ad obtinendum actum intentum fallibili & cæco modo procedere: quia cum gratia ex vi illius decreti data: ſit intrinſecè indifferens, tantum fallibili modo connectitur cum actu efficaciter intento: ergo cum in illa ſententia excludatur ſcientia media, non eſt vnde Deus ſortiatur ſecuritatem infallibilem de actu ponendo. Neque dicas, vi decreti diuini voluntatem noſtram infallibiliter trahendam, ſicut noſtra potentia motiua vi voluntatis ad motum impellitur. Nam contra, vel decretum illud diuinum vi ſua infallibiliter infert noſtrum conſenſum, & ſic tollitur noſtra libertas: vel cauſat conſenſum contingenter per medium indifferens, & ſic

ex

ex nullo capite poterit Deus reddi ſecurus de conſenſu ſecuturo.

Aliæ ſunt de hac quæſtione opiniones minus celebres, qualem ſuſtinet Maſcarenias, & alij, qui docent entitati gratiæ efficacis ineſſe vim quamdam determinandi moralem, ob ſingularem huius attemperationem cum voluntate, ideoque ſemper connectendam cum effectu.

At contra hanc etiam opinionem militat vis ſuperioris argumenti. Vel enim gratia ſic attemperata hab. t ex ſe antecedentem & infallibilem connexionem cum conſenſu voluntatis, & ſic euertit libertatem: vel habet connexionem fallibilem, atque ita non repugnat eam gratiam reddi inefficacem, & aliam reddi efficacem ſine iſtiuſmodi attemperatione; ergo non poteſt in hac attemperatione gratiæ efficacia conſiſtere.

Vt has euaderet difficultates, alteram excogitauit viam P. Bonæ Spei vir doctus ex Ordine Carmelitarum, qui gratiam efficacem conſtituit in qualitate ita accommodata flexibilitati voluntatis, vt hæc certò conſentiat gratiæ, vno ex pluribus inſtantibus, aut alterutro duorum inſtantium indeterminatè, ſic vt qualitas illa non ſit determinans ad vnum ſimpliciter, prout eſt prædeterminatio phyſica, ſed ad vnum ſic eligendum, vt quovis eorum inſtantium ſit in poteſtate voluntatis eligere, vel non eligere quad ſubſtantiam actus, aut omiſſionis; ac proinde eligat liberè, quia agit v.g. vltimo inſtanti, non merè, quia adeſt illa qualitas, ſed quia liberè omiſit agere priori inſtanti.

Sed nulla ex parte ſatisfacit hæc noua cogitatio. Nam ex ea ſequitur primò, Deum non poſſe obtinere conſenſum hominis, & eum conuertere eo inſtanti quo voluerit, ſed tantum aliquo inſtanti indeterminato. Secundò, Si primo inſtanti ex duobus voluntas non conſenſit, iam in ſecundo ad conſenſum abſolutè neceſſitabitur: nam libertas requirit vt eo inſtanti quo ponitur actus poſſit non poni, neque ſufficit liberè fuiſſe omiſſum priori inſtanti. Tertiò, tollitur iſta via libertas illa, quæ ad meritum requiritur: quia tantum merebor quod potius hoc quam illo inſtanti ponam conſenſum, quam alterutro debeo neceſſariò elicere: quinimò potius demerebor ſi verbi gratia conſenſum ad actum bonum ſuſpenderim quantum potui, & tantum conſenſerim vltimo inſtanti, vltra quod non potui conſenſum differre.

Poſtremò, Schola Societatis, prædictis contraria cum alijs docet, efficaciam gratiæ, præter ipſam gratiæ entitatem ex ſe indifferentem, reliquaſque diſpoſitiones & circumſtantias ſe tenentes ex parte actus primi, inuoluere conſenſum voluntatis conditionatè futurum, præuiſum per ſcientiam mediam, ſi in illis circumſtantiis gratia à Deo concedatur. Illud autem dicitur ſe tenere ex parte actus primi, quod prærequiritur ad agendum: ſiue quod influit in effectum mediatè vel immediatè, vel ſimpliciter requiritur vt hic & nunc effectus poſſit poni, etſi in eum phyſicè non influat.

Explicatur ea ſententia hoc modo: Deus vult conuertere, aut ſaluare Petrum per actum finalem pœnitentiæ: habet in poteſtate ſua gratias innumeras ex ſe indifferentes quibus poſſit Petrus conſentire, aut non conſentire; videt ergo Deus per ſcientiam mediam, cui harum gratiarum Petrus eſſet conſenſurus, cui non conſenſurus ſi eam in certis circumſtantijs haberet, verbi g. dum in extrema vitæ hora verſabitur. Illa itaque gratia eſt efficax in actu primo reſpectu Petri, cui Deus præuidet illum conſenſurum ſi detur: erit eadem gratia efficax in actu ſecundo ſi in dictis circumſtantijs à Deo actu concedatur. Repugnat enim Deum præuidere effectum eum cauſa etiam indifferenti ſub certa conditione connectendum, & illum effectum, poſita conditione, ab ea cauſa non procedere.

Hic autem procedendi modus ſaluat ex parte Dei dignitatem, & infallibilem efficientiam gratiæ efficacis, præ ſufficienti, & hanc gratiæ infallibilitatem conciliat cum libero voluntatis arbitrio; in quibus vtrimque conciliandis in aliorum ſententijs verſatur præcipuus cardo difficultatis. Ac primò quidem, hac ratione ex parte prouidentiæ diuinæ, talis gratia conſtituitur idoneum inſtrumentum, quo certiſſimè poſſit Deus obtinere actum bonum & meritorium voluntatis creatæ: per hanc poteſt infallibiliter prædeſtinare ad merita, & gloriam: per hanc poteſt habere in manu ſua cor hominis quantumvis durum, & illud inuictè & indeclinabiliter quocunque voluerit inflectere; non minus quam ſi humanum arbitrium adamantinis vinculis gratiæ neceſſitantis conſtrictum detineret. In hac porrò ſententia oſtenditur nullum incurri periculum violandæ libertatis humanæ, quia gratia efficax ſic explicata, nihil inuoluit ex parte actus primi quod ex ſe non ſit indifferens ad actum inferendum. Nam voluntas, & entitas gratiæ, & decretum quò Deus concurſum præparat, eſt indifferens & indeterminatum ad conſenſum vel diſſen-

ſum ſe ex parte actus primi, quia neque influit in conſenſum immediatè aut mediatè, neque requiritur ſimpliciter vt voluntas poſſit agere ſed tantum vt à Deo gratia, & concurſus prouide offeratur, cum notitia effectus ſecuturi ſi conditio poneretur. Quamuis enim, quod fieri nequit, à Deo abeſset ſcientia media, hoc ipſo quo hæc gratia poneretur in voluntate, & Deus paratus eſset hic & nunc concurrere, eodem modo voluntas exiret in actum.

Cætera quæ opponuntur, eò ferè tendunt, vt probent in hac ſententia, ſine gratia per ſe victrici, aut determinante, Reſolutionem vltimam Conuerſionis humanæ referendam eſſe in determinationem liberi arbitrij, dicendumque hominem conuerti, non quia adeſt gratia diuina, ſed quia voluntas humana liberè conſentit. Verùm hæc ſententia non docet ita ſimpliciter loquendum, ſed hoc modo: Ideò homo conuertitur, quia à Deo accepit vt conuertatur. Reſoluitur itaque conſenſus voluntatis humanæ in Deum per gratiam cooperantem, tanquam in primam & principalem cauſam boni operis, à qua voluntas humana ſemper in agendo dependet: hinc conuerſionis humanæ rectè ſtatuitur hæc vltima reſolutio: Ideò credit & conuertitur homo, quia vult, cum conuerſio in actu voluntatis conſiſtat; ideò vult conuerti, quia congruenter per gratiam vocatus eſt; ideò congruenter vocatus, quia voluit Deus gratiam, quam nouit congruentem, nunc homini largiri.

Ita docet hæc ſententia; quam breuiter retuliſſe ſufficiat, quoniam ab illa contra quoſdam alios fuſius tractanda hic abſtinere neceſſe eſt. Argumenta quædam, quæ pro gratia victrici ſuperius relata hoc tempore adducuntur, reſoluta ſunt ſupra in Controu. de ſcientia media, & præcipuè Part. I. Tract. II. capitul. 2. vbi contra propoſitiones Ianſenij oſtendimus, interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ voluntatem humanam poſſe reſiſtere, pag. 63.

CONTROVERSIA VIII.

De Iuſtificatione & Gratia habituali.

Dico primò: Ad iuſtificationem impij non ſufficit peccata non imputari, ſed requiritur Sanctificatio, & renouatio interioris hominis, per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum. Ita definit Tridentinum *Seſſ. 6. capit. 7.* contra Lutherum. Caluinum, eorumque aſſeclas, qui negant per Iuſtificationem impij peccata tolli aut deleri, ſed tantùm tegi, & homini amplius non imputari. At contra; concipi non poteſt quo modo poſſint peccata Deo tegi, niſi penitus aboleantur, fieri enim non poteſt vt quæ nondum ſunt deleta, diuinis oculis omnia cernentibus tegi poſſint.

Dico ſecundò: Datur forma hominem ſanctificans, diſtincta ab omni actu iuſti, habitualiter inhærens, & permanenter iuſtum conſtituens, quæ dicitur Gratia habitualis. Ita docent modò omnes Theologi, quorum multi cenſent eſſe de fide, quamuis hoc neget Sotus, Canus, Bannez, Vaſquez, diſp. 203. cap. 6. ſi agatur de iuſtificatione adulti extra Sacramentum per actum charitatis, aut contritionis perfectæ, quos actus putant per ſe formaliter iuſtificare.

Probatur autem aſsertio vniuerſaliter ex Tridentino Seſſ. 6. cap. 7. & can. 11. *Si quis dixerit homines iuſtificari... excluſa gratia, & charitate quæ in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffunditur, atque illis inhæret, &c. anathema ſit.* Atqui certum eſt paruulis formam illam permanenter inhærere, abſque vllo actu ſuæ voluntatis, dum per Baptiſmum iuſtificantur: certum quoque eſt in adultis formam illam non conſiſtere in aliquo eorum actu dum iuſtificantur per aliquod Sacramentum v. g. pœnitentiæ cum ſola attritione, quæ communi omnium conſenſu non eſt forma iuſtificans. Ergo dicendum eſt vniuerſim etiam extra Sacramentum formam iuſtificantem ſitam eſſe in gratia ſanctificante, quæ animæ, etiam dum nullum actum elicit, permanenter inhæreat. Actus autem Charitatis & contritionis perfectæ tantum ſunt præuia diſpoſitio ad gratiam ſanctificantem, quæ per ſe formaliter iuſtificat.

Atque hanc eſſe mentem Concilij non parum confirmarit verba Cardinalis Pallauicini in Hiſtor. Tridentini *Part. I. lib. 8. cap. 14.* Denique inquit, conſidero quod mens Concilij fuit ſtabilire habitum infuſum iuſtitiæ, & non meram iuſtitiam intrinſecam, non determinando an illa ſit vel actus, vel habitus, quod mihi redditur notum propterea quod tunc, requirente quodam vt magis expreſsè declararetur fieri iuſtitiam per habitum infuſum; reſponderunt deputati, ſatis hoc declarari voce *inhærentia*, quæ importat ſtabilitatem, & conuenit habitibus, non actibus.

Dico tertiò. Etſi gratia habitualis diuerſa ſit ab actu, non diſtinguitur tamen ab habitu chari-

charitatis. Eſt communior ſententia Theologorum, contra pleroſque Thomiſtas.

Probatur, Quia nullum inter hæc reperitur ſufficiens diſtinctionis indicium; nam quæcunque conueniunt gratiæ habituali, ea pænè omnia Scripturæ attribuunt charitati: vt Ioan. 4. v. 15. Qui manet in charitate, manet Deus in eo. Et Ioan. 3. v. 1. Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, vt filij Dei nominemur & ſimus. Deum autem in nobis permanere, & conſtitui nos filios Dei, eſt formaliter effectus proprius gratiæ habitualis. Hinc Tridentinum *Seſſ. 6. cap. 7.* gratiam hanc cum Apoſtolo vocat charitatem, dum aſſerit, per Spiritum ſanctum charitatem Dei diffundi in cordibus eorum qui iuſtificantur. Conſentire videtur S. Auguſtin. Tractat. 5. in Epiſt. 1. Ioannis, dum ait, charitatem eſſe quæ ſeparat inter filios Dei, & inter filios perditionis.

Neque his obſtat quod aliquando Concilia, dum mentionem faciunt de donis, gratiam & charitatem diſtinctè commemorant: quia per plures voces res eadem diuerſo modo indicatur: dicitur enim gratia prout importat amorem Dei erga hominem, qui hunc per donum iuſtitiæ reddit ſibi amabilem: nominatur etiam charitas, prout efficit amorem quo Deus ab homine dignè diligitur.

Dico quartò, Gratia habitualis hominem per ſe ita ſanctificat, vt ſtare nequeat cum peccato mortali, etiam de potentia Dei abſoluta. Ita docet Vaſquez *Diſp.* 104. Turrianus, Granatus, Sotus, Eſparſa, alijque communiter: Contra Scotum, Gabrielem, Occanum, alioſque Nominales, qui cenſent gratiam repugnare peccato non ex natura rei, ſed ex ſola Dei inſtitutione: & contra Suarez qui ſtatuit repugnantiam tantum naturalem, qualis eſt inter calorem & frigus, non verò abſolutam.

Probatur autem aſſertio ex verbis Tridentini *Seſſ. 6. cap. 7.* Iuſtificationis vnica cauſa formalis eſt iuſtitia Dei, non qua ipſe iuſtus eſt, ſed qua nos iuſtos facit. Si eſt *cauſa vnica*, hoc ipſo eſt cauſa adæquata iuſtificationis, ergo impoſſibile eſt animam cui gratia vnita eſt non eſſe iuſtam, quia cauſæ formali neceſſariò reſpondet effectus formalis; iuſta autem non eſſet, aut Deo grata, ſi illi cum gratia ſimul ineſſet peccatum. Neque refert quod gratia & peccatum non opponantur vt forma & eius priuatio, aut vt duo actus formaliter contrarij, quia repugnant ſaltem vt duo actus oppoſiti conſecutiuè; ſi enim ſimul exiſterent, rectè ſequeretur, in Deo dari actus incompoſſibiles, amorem ſcilicet & odium reſpectu eiuſdem perſonæ, cui ſimul ineſſet gratia & peccatum.

CONTROVERSIA IX.

De Merito bonorum Operum.

Meritum in concreto dicitur, opus bonum, in obſequium alterius factum, ex ſe idoneum ad aliquid obtinendum per modum præmij. Differt ab *Impetratione*, quod hæc moueat ad aliquid obtinendum per modum petitionis: & à *Satisfactione*, quod hæc ſit quædam redditio æquiualens iniuriæ. Diuiditur meritum in condignum, quod habet æqualitatem cum præmio, & ex iuſtitia debetur, accedente ſaltem alterius promiſſione: & in meritum congruum, cui deeſt dicta æqualitas cum præmio, neque debetur illi ex iuſtitia, ſed ex præmiantis liberalitate Vt conditiones ad meritum requiſitæ ex parte operantis, operis, ac præmiantis magis elucidentur.

Dico primò, Ad meritum de condigno ex parte operantis requiritur, primò, ſtatus viæ: teſtantur enim Scriptures & Patres neminem poſſe mereri poſt huius vitæ decurſum: ita loquitur S. Hieron. in 1. ad Cor. cap. 6 Tempus ſementis eſt præſens vita, cum tranſierit, operandi tempus aufertur. Secundò, neceſſarius eſt ſtatus gratię: vti colligitur ex Ioan. cap. 15. Sicut palmes non poteſt ferre fructum niſi manſerit in vite, ita nec vos niſi in me manſeritis, ſcilicet per fidem & charitatem. Et hinc eſt quod in Scripturis paſſim vt ad Coloſ. 3. vita æterna dicitur retributio hæreditatis; quia eius meritum præſupponit ius & dignitatem filij per ſtatum gratiæ, ſine quo deeſt operi debitus valor ad hæreditatem obtinendum. Vnde damnata eſt Baij hæc prop. 12. Pelagij ſententia eſt, opus bonum citra gratiam adoptionis factum, non eſt regni cœleſtis meritorium.

Dico ſecundò, Ex parte operis, requiritur vt ſit actus liber, non tantum à coactione, ſed etiam à neceſſitate. Damnata eſt enim propoſitio Ianſenij huic oppoſita, quæ ſuperius refutata eſt pag. 63. Secundò, vt ſit ſupernaturalis, etiam in ſubſtantia, quod docet Suarez alijque communius, contra Vaſquez, Sotum, Valentiam. Quia meritum debet eſſe eiuſdem ordinis cum præmio, cum illud tanquam ſemen præmium in ſe virtute contineat. Atqui merces vitæ ęternę conſiſtens in clara Dei viſione debet eſſe in ſubſtantia ſupernaturalis:

Digitized by Google

ralis: ergo idem dicendum eſt de merito operis condigni ex quo merces illa procedit.

Quæres; An vt actus ſit meritorius debeat eſſe à charitate elicitus aut imperatus, ſic vt nõ ſufficiat motiuum alterius virtutis inferioris?

Reſpondeo negatiuè; contra Theologos quoſdam recentiores. Quia Scriptura ſæpius alijs actibus, quam charitas aut ab ea elicitis vitam æternam promittit, vt operibus miſericordiæ Matth. 5. *Beati miſericordes quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*. Et de obedientia in obſeruatione mandatorũ dicitur Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi ſerua mãdata*: horum autem mandatorum multa pertinent ad iuſtitiam, & alias virtutes à charitate diſtinctas. Id denique euincit ratio; quia omnis actus virtutis infuſæ, verbi cauſa, fidei, ſpei, aut timoris Domini, abſtrahendo à charitate, eſt per ſe ſupernaturalis, laude ac præmio dignus, & in iuſto meritum filii, ſiue hæredis regni cœleſtis: ergo nihil illi actui deeſt quo minus ſit præmio vitæ æternæ proportionatus.

Neque his repugnant verba Apoſtoli 1. ad Cor. 10. *Omnia in gloriam Dei facite*: non enim continent præceptum, ſed tantum conſilium, quo hortatur ad id quod eſt perfectius: vel certè indicat, quodlibet opus ex motiuo virtutis profectum, ad Dei gloriam conferre. Neque refragatur S. Auguſtinus in enchiridio cap. 117. *Regnat carnalis cupiditas vbi non eſt charitas*: accipit enim hic & alibi frequenter charitatem latè prout complectitur omnem virtutem infuſam, qua exercentur opera Deo accepta, quæ carnalem cupiditatem excludunt. Sæpè etiam Scripturæ ac Patres, dum aiunt opera noſtra nihil prodeſſe ad vitam æternam ſine charitate; vel agunt de charitate habituali coniuncta cum ſtatu gratiæ; vel certè negant ea ad meritum valere quamdiu verſamur in odio proximi, aut alia diſpoſitione charitati poſitiuè contraria.

Dico tertiò: Ex parte præmiantis, requiritur diuina promiſſio, vt opera iuſtorum in actu ſecundo ſint condignè meritoria vitæ æternæ, non verò vt ex parte ſua ſint iſti præmio proportionata.

Prima pars probatur ex Tridentino *Seſſ. 6. cap. 16.* aſſerente vitam æternam eſſe proponendam iuſtis tanquam mercedem, ex Dei promiſſione bonis ipſorum operibus & meritis reddendam. Promiſſionem quoque diuinam ad meritum mercedis à Deo retribuendæ requirit S. Auguſtinus in Pſalm. 83. Debitorem, ait, ipſe ſe fecit, non accipiendo, ſed promittendo. Hanc veritatem ratio confirmat; quia meritum condignum debet in actu ſecundo præmiantem ad mercedem reddendam obligare. Atqui nulla ratione poteſt homo ſuis operibus Deum obligare, niſi illis vltro præmium addixerit: quia aliunde competit Deo legitima poteſtas quodlibet obſequiũ abſque mercede ab homine depoſcendi, ratione ſcilicet ſuæ excellentiæ, & ſupremi in creaturas Dominii. Et hinc defectu diuinæ promiſſionis contingit bonis actibus animarum in Purgatorio nullum præmium reſpondere.

Patet ſecunda pars aſſertionis: Quia niſi ad meritum condignum independenter à diuina promiſſione requireretur aliqua proportio operum ex parte ſua prout ab homine iuſto, & à diuinâ gratia proueniunt, ſequeretur contritionem peccatoris etiam de condigno mereri gratiam iuſtificationis, cum hanc peccatori contrito Dominus addixerit, quam tamen non niſi vt meritum congruum obtinet.

Ex his colligitur, ſuppoſita promiſſione, Deum per meritum condignum obligari ex iuſtitia latè dicta reddere vitam æternam homini in gratia decedenti. Quia etſi opera creaturæ, cum ſint aliunde debita, non poſſint ex ſtricta iuſtitia Deum ad mercedem obligare: tamen ex propria veracitate ac fidelitate adſtringitur vt dictis facta conformet, quæ ſunt virtutes iuſtitiæ annexæ, quibus Deus ad præſtandum promiſſam mercedem potiùs ſibi, quam creaturæ obligatur.

Dico quartò: Ad meritum etiam congruum requiritur vt ſit actus liber, honeſtus, in ſtatu viæ, ac ſupernaturalis ſaltem in ordine ad præmium ſupernaturale. Quorum ratio patet ex dictis de merito condigno. Non eſt neceſſaria ad meritum congruum diuina promiſſio, quia ſufficit actum habere bonitatem aliquam proportionatam, cuius intuitu poſſit Deus beneficium aliquod homini conferre, non ex iuſtitia aut fidelitate, ſed ex quadam decentia munificentiæ diuinæ. Hinc ſolum illud meritum de congruo habet infallibilem connexionem cum retributione mercedis, cui de facto adiuncta eſt diuina promiſſio. Denique ad meritum congruum non exigitur ſtatus gratiæ; contritio enim peccatoris meretur de congruo gratiam iuſtificationis.

Dico quintò: Sola opera iuſtorum merentur de condigno vitam æternam, & per conſequens augmentum gratiæ habitualis.

Quia Tridentinum vitæ æternæ præmium attribuit tantum meritis iuſtorum *Seſſ. 6. canon. 32.* Si quis dixerit iuſtificatum bonis operibus, non verè mereri augmentum gratiæ, ana-

anathema ſit: & idem aſſerit de vita æterna; quæ reſpondet gratiæ habituali. De homine verò nondum iuſto docet *Seſſ. 6. cap. 8.* ideò nos gratis iuſtificari, quia nihil eorum quæ iuſtificationem præcedunt, ſiue fides, ſiue opera, ipſam iuſtificationem gratiam promereatur. Quod vlterius quoad merita iuſtorum comprobari poteſt ex eo, quod bonis iuſtorum operibus nulla deſit ex conditionibus ſupra requiſitis ad rationem meriti condigni reſpectu augmenti gratiæ, & gloriæ illi annexæ.

Ex his vlterius aduerte primò, Neminem ſibi poſſe mereri, ne quidem de congruo, primam gratiam actualem: quia ipſa gratia eſt principium meriti, ſine qua nihil poteſt fieri quod ad vitam æternam conducat.

Secundò, Neminem poſſe mereri primam gratiam habitualem de condigno: quia ipſe ſtatus gratiæ eſt principium dignificatiuum, quod requiritur vt meritum ſit condignum gratiæ obtinendæ. Eam tamen poteſt homo extra ſtatum gratiæ mereri de congruo, vti patet in contritione peccatoris.

Tertiò, non poteſt homo etiam iuſtus merito ſiue condigno ſiue congruo infallibiliter obtinere ſibi, aut alteri donum perſeuerantiæ, aut reparationem poſt lapſum, aut aliquam gratiam actualem, aut aliud beneficium à gratia ſanctificante, & gloria diſtinctum. Quia de illis, per merita noſtra certò obtinendis, nulla extat Dei promiſſio aut reuelatio; imò potius Scripturæ ad Philip. 2. *monemur, vt cum metu & tremore ſalutem operemur*, ne ſcilicet à iuſtitia aut perſeuerantia excidamus. Poteſt tamen homo illa impetrare merito congruo non habente infallibilem connexionem cum iſto præmio. Admittit enim S. Thomas 1. 2. *Quæſt.* 114. *art.* 9. illa poſſe feruenti oratione à Deo obtineri. Et S. Auguſtinus lib. de dono perſeuerantiæ *capit. 6.* docet hominem poſſe hoc donum ſuppliciter emereri. Quando verò ibidem *capit.* 13. aſſerit, & inchoandi, & vſque ad finem perſeuerandi gratiam Dei non ſecundum merita noſtra dari, ſolum excludit meritum condignum, vel quod ex ſolis naturæ viribus procedit.

De merito bonorum operum controuerſa cum Hæreticis modernis vide ſupra tractat. 2. cap. 2. §. 1.

CONTROVERSIA X.

De Eccleſia, Pontifice, Concilio.

AD hunc locum reuocanda ſunt quæ ſuperius in *fine parte 1. pag. 37.* Controuerſijs polemicis adiunximus, de Eccleſiæ poteſtate, & infallibilitate: De authoritate Romani Pontificis, & quomodo ea ſit ſupra Concilia generalia & ſine his poſſit abſque erroris periculo definire controuerſias fidei & morum, & facti quæſtiones; declarare etiam verum ſenſum Scripturæ ſacræ; iudicare de ſenſu libri Catholico, aut Hæretico, de reliqua denique poteſtate Pontificum, & Conciliorum varias horum temporum quæſtiones in particulari decidimus, ex quibus, in controuerſijs quæ horum in Eccleſia authoritatem concernunt doctrina ſana, à damnatis erroribus facile diſcernitur.

Hac autem auctoritate ſtabilita, facilis fit progreſſus ad breuem certamque ſequentium Dogmatum in reliqua Theologia deciſionem. De ſingulis breui methodo formari poterit hic ſyllogiſmus. Illa doctrina à nullo Fidelium admitti poteſt quam legitima Eccleſiæ Concilia, aut Pontifices è Cathedra damnarunt, aut cenſurarunt. Sed hæc doctrina N. eſt talis. Ergo hæc à nullo Fidelium admitti poteſt. Vnde vlterius ritè inferes, Doctrinam illi oppoſitam cenſeri ſanam, & in Scholis omnino receptam.

CONTROVERSIAE ALIAE.

In reliqua Theologia breui methodo reſoluta, ex Cenſuris, Decretis, aut Definitionibus Eccleſiæ, aut Summorum Pontificum.

§. I.

De operibus, gratia, & meritis tam hominum, quam Angelorum.

CEnſuratæ ſunt ſequentes propoſitiones in proprio verborum ſenſu, vt ſingulæ reſpectiuè ſint erroneæ, aut hæreticæ, aut ſuſpectæ, temerariæ, ſcandaloſæ, aut piarum aurium offenſiuæ, vt contra doctrinam Baij decernunt Conſtitutiones Pij V. Gregorij XIII. & Vrbani VIII. quarum tenorem in huius 2. partis fine reperies.

Vita æterna homini integro, & Angelo promiſſa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam conſequendam per ſe ſufficiunt.

Sicut opus malum ex natura ſua eſt mortis æternæ meritorium, ſic bonum opus ex natura ſua eſt vitæ æternæ meritorium.

Nec Angeli, nec primi hominis adhuc inte-

gri merita rectè vocantur gratia. Pelagij ſententia eſt, opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non eſſe regni cœleſtis meritorium.

Ratio meriti non conſiſtit in eo quod, qui bona operatur, habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum, ſed in eo ſolum, quod obedit diuinæ legi.

Opera iuſtitiæ, & temperantiæ, quæ Chriſtus fecit, ex dignitate perſonæ operantis non traxerunt maiorem valorem.

In redemptis per gratiam Chriſti nullum inueniri poteſt bonum meritum, quod non ſit gratis indigno collatum.

Falſa eſt Doctorum ſententia, primum hominem potuiſſe à Deo creari, & inſtitui ſine iuſtitia naturali.

Deus non potuiſſet ab initio creare hominem qualis nunc naſcitur. Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, ſed naturalis eius conditio. *Sunt & proſcriptæ aliæ propoſitiones his ferè ſynonimæ.*

Docet abſolutè autem *Lutherus*; Nullum eſſe vlius hominis meritum ad gloriam aſſequendam, & eam obtinendam per ſola merita Chriſti. Damnatur hæc aſſertio in Tridentino Seſſ. 6. can. 32.

Errat in altero extremo *Pelagius* aſſerens; Hominem ſua virtute ſine gratia Dei, vitam æternam promereri. Poſt alia Concilia damnatur à Tridentino Seſſ. 6. cap. 9 & can. 7.

Hæreſis quoque Lutheri eſt, Hominem iuſtum certò ſcire, ſe eſſe in gratia, & ad hoc credendum obligari. Reprobatur in Trid. Seſſ. 6. cap. 9. & can. 13. Definitio autem legitimi Concilij aut Pontificis, cuius verè Catholico indubitata probatio eſt, & ad eam recipiendam hereticus adigitur argumentis quibus alibi conuincimus hanc eſſe veram Chriſti Eccleſiam, falli & fallere neſciam in controuerſijs fidei, ac morum decidendis.

De his cæteræ quæſtiones Theologicæ traditæ ſunt in ſuperioribus Controuerſijs, & aliç in p. 1. tract. 2. c. 2. vbi agitur de operibus & gratia, & 5. prop. in Ianſenio damnatis.

§. II.

De peccato actuali & originali.

HAEc aſſertio: Nullum peccatum imputatur habenti fidem: Damnata eſt in Luthero à Trid. Seſſ. 6. c. 7. & can. 9.

Peccatum non eſt à libero hominis arbitrio ſed à malo dæmone. Fuit error Valentini, proſcriptus in Concilio generali Calcedonenſi IV. ſub Leone I.

Omne opus quomodocunque rectè factum, eſt tamen peccatum. Damnatur in Luthero Tridentini Seſſ. 6. cap. 16. & can. 25.

Omnes homines ante Chriſtum fuerunt damnati ob peccatum primorum parentum. Error Armenorum, reprobatus in Conc. Florentino ſub Eugenio IV.

Aliqua ſunt peccata, quæ à nullo prorſus Sacerdote abſolui poſſunt. Oppoſitum definitur in eodem Florentino contra Armenos.

Semel per gratiam iuſtificatus non poteſt amplius peccare. Damnatur in Concil. Viennenſi ſub Clemente V. contra Begardos.

Nullum datur peccatum mortale, præter incredulitatem. Reprobatur inter errores Lutheri in Trid. Seſſ. 6. cap. 15.

Nulla eſt differentia inter peccatum mortale & veniale. Proſcribitur Trid. Seſſ. 4. cap. 5. & can. 7. contra Caluinum.

Ex præuaricatione Adami nullum in poſteros propagatum eſſe peccatum originale, cui abluendo neceſſaria ſit gratia Chriſti; Error eſt contra fidem in Pelagio damnatus.

In doctrina Michaelis Baij, & aliorum, reprobatę ſunt per diplomata trium Pontificum ſequentes de Peccato aſſertiones.

Nullum eſt peccatum ex natura ſua veniale, ſed omne peccatum meretur pœnam æternam.

Omnia opera infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia. De hoc actum ſupra Controuerſ. 6. §. 2.

Omne quod agit peccator, vel ſeruus peccati, peccatum eſt.

Infidelitas purè negatiua in iis, quibus Chriſtus non eſt prædicatus, peccatum eſt.

Praua deſideria quibus ratio non conſentit, & quæ homo inuitus patitur, ſunt prohibita præcepto, Non concupiſces.

Concupiſcentia in renatis relapſis in peccatum mortale, in quibus iam dominatur, peccatum eſt, ſicut & alij habitus praui.

In peccato duo ſunt, actus & reatus: tranſeunte autem actu nihil manet niſi reatus, ſiue obligatio ad pœnam.

Peccatum originis eſt habituali voluntate paruuli voluntarium, & habitualiter dominatur paruulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

Omne ſcelus eius eſt conditionis vt ſuum authorem, & omnes paſtores eo modo inficere poſſit, quo infecit prima tranſgreſſio.

Quantum eſt ex vi tranſgreſſionis, tantum meritorum malorum à generante contrahunt,

qui

qui cum minoribus naſcuntur vitijs, quàm qui cum maioribus.

Omnes omnino afflictiones iuſtorum, ſunt vltiones peccatorum ipſorum, vnde & Iob, & Martyres, quæ paſſi ſunt, propter ſua peccata paſſi ſunt.

Nemo præter Chriſtum eſt ſine peccato originis; hinc Beata Virgo mortua eſt propter peccatum ex Adamo contractum, omneſque eius afflictiones in hac vita, ſicut & aliorum iuſtorum, fuerunt vltiones peccati originalis vel actualis. Duæ poſtremæ propoſitiones ſunt in dictis Diplomatibus damnatæ potius ex alijs ſcriptis, quam ex ipſis libris à Baio editis.

Doctrina Catholica his oppoſita docet; primò, Peccatum originale omnibus verum, & proprium ineſſe, vt loquitur Tridentinum. 2. Peccatum illud in eo conſiſtere, quod Adam tranſgrediendo diuinum præceptum, originalem ſanctitatem, & iuſtitiam naturæ indebitam, non tantum ſibi, ſed poſteris amiſerit, in quos omnes non propria voluntate, ſed propagatione transfunditur. 3. Excipiendam à labe originali in ſuo ortu Virginem Deiparam, piè paſſim credunt fideles; idque non parum confirmat quod in poſtrema Bulla Alexander VII. nobis diſertè conſtare voluerit, hunc eſſe antiquiſſimum & communiſſimum omnium ferè Catholicorum ſenſum: & feſtum Immaculatæ conceptionis, in ſenſu piæ ſententiæ, à Romana Eccleſia celebrari. Declarans inſuper, illos pœnas à Sixto IV. conſtitutas incurrere, *qui hanc eandem ſententiam, feſtum, ſeu cultum in diſputationem reuocare, aut contra quo quo modo directè, vel indirectè, aut ſub quouis prætextu etiam deſimbilitatis eius examinandæ, aut quouis alio prætextu ſeu occaſione, ſcripto, ſeu voce, loqui, concionari, tractare, diſputare, contra quidquam determinando aut aſſerendo, vel argumenta contra ea afferendo, & inſoluta relinquendo, aut alio quouis modo excogitabili differendo auſi fuerint*. Ita Bulla Alexandri VII. quæ incipit, *Solicitudo*, anno 1661. 4. Dari peccatum mortale & veniale ab eo diſtinctum: & illud grauiter, hoc leuiter præcepto opponi. 5. Omne mortale non remiſſum puniri etiam pœna ſenſus æterna: idque ob malitiam peccati intrinſecam; & in eo ſitam, quod offendatur perſona dignitatis infinitæ cognita vt talis. Hæc, & reliqua doctrina de peccatis in particulari, fuſius traduntur *infra part. 3. in Tractatu de Præceptis*.

§. III.

De Fide, Spe, & Charitate.

Nihil credendum eſſe quod excedat vires noſtri intellectus, docuit Petrus Abailardus, quod erroneum declarauit Concilium generale Rhemenſe ſub Eugenio III.

Solam fidem, cum grauibus etiam peccatis, hominem iuſtificare; & ad ſalutem perducere docuit, poſt Eunomium, Lutherus, aſſerens præter fidem opera ad ſalutem minimè eſſe neceſſaria, damnatum in Trident. Seſſ. 6. cap. 3. & can. 9.

Fidem amitti per quodlibet peccatum mortale, error eſt eiuſdem Lutheri, proſcriptus à Tridentino Seſſ 6 cap. 15. & can. 28.

Quemuis hominem pro libitu, ſine Superiorum facultate, poſſe fidem prædicare, falſum declaratur in Concilio generali Conſtantienſi Seſs. 8. contra VVicleſum.

Licitum eſſe vrgente perſecutione fidem negare, contra Baſilidem damnauit Concil. Nicænum I. ſub Syluestro Papa.

Spem nullam iuſtitiæ aut ſalutis collocandam in operibus: Fideles per ſola merita Chriſti ſibi imputata Iuſtificari; erroribus Lutheri annumeratur in Trid. Seſs. 6. cap. 16. & can. 26.

De Charitate proſcriptæ ſunt propoſitiones ſequentes in Bulla contra Baium.

Omnis amor creaturæ rationalis aut vitioſa eſt cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Ioanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffuſa Deus amatur.

Charitas perfecta & ſincera, quæ eſt ex corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in pœnitentibus poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorũ. Et prop. 32. Charitas illa quæ eſt plenitudo legis non eſt ſemper coniuncta cũ remiſſione peccatorũ

Homo exiſtens in peccato mortali, ſiue in reatu æternæ damnationis, poteſt habere veram charitatem, &, Charitas etiã perfecta poteſt conſiſtere cum reatu æternę damnationis.

Per Contritionem etiam cum charitate perfecta, & cum voto etiam ſuſcipiendi Sacramentum coniunctum, non remittitur crimen extra caſum neceſſitatis, aut martyrij, ſine actuali ſuſceptione Sacramenti.

Quamdiu aliquid concupiſcientiæ carnalis in diligente eſt, non facit præceptum, Diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo.

Non

Digitized by Google

Non eſt vera obedientia legis, quæ fit ſine Charitate.

Hæc propoſitio, & quædam aliæ, à fortiori refutantur, *infra Tom.* 2. vbi probamus Attritionem ex metu gehennæ, aut ex Spe gloriæ cœleſtis, abſque Charitate, actum eſſe per ſe bonum; & peccatorem ritè diſponere ad gratiam in pœnitentiæ Sacramento percipiendam, de quo infra in part 3. tract. 1. q. 21. inter Controuerſias modernas.

Reliquas quæſtiones Theologicas de fide diuina eiuſque obiecto, neceſſitate, certitudine, motiuo, & analyſi; de Pontifice & Conciliis, & Controuerſiis fidei particularibus ac modernis, copioſe tractamus ſupra in tota *part.* 1. Et alias quæ ad praxim ordinantur tradimus infra inter reſolutiones ad Hæreſim, & partes hæreticorum pertinentes in *Tom.* 2. *par.* 3. *tract.* 6.

§. IV.

De Iure & iniuria.

HAEc propoſitio: Non debet fieri reſtitutio furti, modò is qui abſtulit partem rei furtiuæ, aut pecuniæ, relinquat Sacerdoti vt abſoluatur: Reprobata eſt in Concilio Florentino inter errores Græcorum.

Non eſt peccatum pecuniam ad vſuram concedere. Hic error, cuius primi authores fuerunt Græci, damnatur in Concilio generali Viennenſi, his terminis; Si quis pertinaciter defenderit, quod dare ad vſuras non ſit peccatum, decernimus eſſe puniendum velut hæreticum.

Nullus homo poteſt iuſtè occidi, etſi id fiat ex præcepto Iudicis legitimi. Abolita eſt hæc doctrina in Concil. Florentino, contra VValdenſes, quam poſtea ſuſtinuit Nicol. Galecus.

Ad obtinendam martyrij palmam licitum eſt ſeipſum occidere, & per hunc actum fiunt verè martyres. Damnatur in Concilio primò Carthaginenſi, contra circumcelliones.

Licitum eſt aliquando mentiri, ſiue pro ſeruanda vita, ſiue pro gratia magna alteri præſtanda. Contrarium definiuit Concilium IV. Chalcedonenſes, & fuit inter errores Caſſiani, quem poſtea cum ceteris retractauit.

Licitum etiam eſſe periurium, docuerunt Priſcillianiſtæ, quos refutat S. Auguſtinus in libro de hæreſibus.

Non licere Chriſtianis coram Iudice poſtulare reparationem iniuriæ, damnauit Leo X. Conc. Trid. Seſſ. 9. cap. 10. de reformatione, contra Lutherum.

Peccatum non eſſe, inimicum decipere, aut illi damnum aliquod inferre, Damnatum in Calcedonenſi IV. & inter errores Græcorum recenſetur à Guidone, de hæreſibus.

Iniuriam non eſſe ob coniugis adulterium matrimonium conſummatum diſſoluere, docuit primò Montanus, poſtea Lutherus, ſed à Tridentino reprobatur Seſs. 8 can. 5.

Illicitum eſſe bellum inferre, docuerunt Manichæi: idque ſpecialiter Chriſtianis prohibitum, cenſent *Anabaptiſtæ*, contra praxim, & doctrinam Eccleſiæ in Concil. Lateranenſi ſub Caliſto II. & alibi.

Doctrina Theologica de Iuſtitia, & principia practica de legitima acquiſitione, poſſeſſione, detentione, & quid in his licitum ſit cum conſcientia dubia, aut probabili, traditur infra part. 3. tract. 1. Item, in particulari de Præceptis, & Quæſtionibus pertinentibus ad Contractus, Teſtamenta, Furta, Vſuras, Reſtitutionem &c. part. 3. tractat. 5. & ſeq.

§. V.

De Chriſto, & Verbi Incarnatione.

CHriſtum purum eſſe hominem, error fuit Ebionis & poſtea Arij, damnatus in Nicæno I. ſub Syluestro Pontifice.

In Chriſto fuiſſe tantum naturam diuinam, nec verum fuiſſe hominem, docuit Valentinus, Apollinaris, damnauit verò idem Concilium Nicænum.

Sicut in Chriſto admittendæ ſunt duæ naturæ, diuina, & humana, ita in eodem duas eſſe perſonas: item Virg. Mariam matrem eſſe non Dei, ſed tantum hominis; docuit Neſtorius. Sed doctrinam hanc hæreticam cenſuit Concilium Epheſinum III. can. 4.

Et è contrario, In Chriſto ſolum vnam eſſe naturam, & vnam perſonam, ſcilicet diuinam, error fuit Eutichetis & Dioſcori, damnatus in Epheſino III. & Calcedonenſi IV. ſub Leone primo.

Vnicam in Chriſto fuiſſe voluntatem, eamque diuinam, nullam verò humanam, Error fuit Macarij Epiſcopi Antiocheni, & aliorum qui dicti ſunt Monothelitę, & damnatur in ſexta Synodo generali Trullenſi Seſſ. 17. in qua definitur in Chriſto duas eſſe voluntate, diuinam qua æqualis eſt Patri, & humanam qua factus eſt obediens vſque ad mortem.

In

Digitized by Google

In Chriſto non fuiſſe Spiritum timoris Domini; docuit Abailardus, vt refert D. Bernardus Epiſtola 190. At Eccleſia in Concilio Rhemenſi confirmato ab Eugenio III. hunc cum ceteris Abailardi erroribus proſcripſit.

Chriſtum in Cruce adhuc viuentem fuiſse lancea vulneratum, reprobatur in Concilio Viennenſi ſub Clemente V. contra Petrum Ioannis, tanquam apertè contrarium Euangelio Ioannis cap. 19.

Chriſtum nunquam reſurrexiſse, ſed tamen aliquando reſurrecturum, error fuit Cerinthi, quem damnauit Concilium Nicænum ſub Syluestro Pontifice.

Surrexiſse autem Chriſtum hora ſexta Sabbathi, inter errores Armenorum correxit Eccleſia in Concilio Florentino.

Aſcendiſse Chriſtum in cœlum abſque carne humana, docuit Apelles, teſte D. Auguſtino libro de hæreſibus, ſed proſcribitur hæc doctrina in Concilio Epheſino III. cap. 13. ſub Cæleſtino primo.

Filium Dei ignorare vltimum mundi diem, cenſuerunt Monothelithæ, contra quos oppoſitum definiuit ſexta Synodus generalis; Conſtinop. ſiue in Trullo celebrata ſub Agathone Pontifice.

Porrò nos cum vera Eccleſia; Chriſtum pro omnibus, etiam reprobis mortuum eſse: Non orauiſse Patrem pro ſolis prædeſtinatis: Impetraſse omnibus, etiam reprobis, auxilia ſufficientia ad ſalutem; contra recentiores horum temporum aſsertione, fuſius ſupra ex Trid. & aliunde probauimus in *Controuerſia 5. de Gratia ſufficienti* §. 2. & 3.

§. VI.

De Sacramentis & eorum effectibus.

DOgmata hæc varijs Eccleſiæ decretis reprobantur, & à Trid. infra citando Seſs. 3.

Sacramenta nullam per ſe cauſare gratiam, ſed tantum excitare fidem qua iuſtificamur.

Nouæ legis Sacramenta non differre à Sacramentis legis antiquæ, niſi quoad ceremonias, & ritus externos.

Illa Sacramenta eſse tantum ſigna quædam externa acceptæ per fidem gratiæ, aut notas quaſdam Chriſtianæ perfectionis, quibus fideles ab infidelibus apud homines diſcernuntur.

Sacramenta nouæ legis ex opere operato non conferre gratiam, ſed tantum fidem diuinæ promiſſionis ad gratiam, conſequendam ſufficere.

In Baptiſmo; Confirmatione, & Ordine non imprimi Characterem in anima vnde illa iterari nequeant.

Chriſtianos omnes in adminiſtrandis Sacramentis poteſtatem habere.

In Miniſtris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem, ſaltem, faciendi quod facit Eccleſia.

Etiamſi Miniſtri in ſtatu peccati mortalis conſtituti ponant omnia requiſita ad eſsentiam & collationem Sacramenti, ipſum tamen Sacramentum in eo ſtatu non conficere, aut conferre.

Ritus in Sacramentorum ſolemni adminiſtratione adhiberi conſuetos omitti poſse, & per quemuis Eccleſiæ Paſtorem ſine peccato mutari.

Prædicta dogmata, & quædam alia de varijs Sacramentis, damnata ſunt à Concilio Tridentino Seſs. 3. in decreto de Sacramentis Eccleſiæ, contra varios noſtri temporis errores.

Cenſura recentiori trium Pontificum in Diplomate, *Prouiſionis noſtra*, &, *In eminenti*, reprobatur doctrina ſequentium propoſitionum.

In Sacramento Baptiſmi, & Sacerdotis abſolutione, propriè reatus peccati duntaxat tollitur; & miniſterium Sacerdotum ſolum liberat à reatu pœnæ.

Peccator pœnitens non viuificatur miniſterio Sacerdotis abſoluentis, ſed à ſolo Deo; qui pœnitentiam ſuggerens & inſpirans viuificat eum, & reſuſcitat: miniſterio autem Sacerdotis ſolus reatus tollitur.

In hominibus pœnitentibus ante Sacramentum abſolutionis, & in catehumenis ante Baptiſmum eſt vera iuſtificatio; ſeparata tamen à remiſſione peccatorum.

Sacrificium Miſsæ non alia ratione eſt Sacrificium, quam generali illa, qua omne opus quod fit, vt ſancta Societate Deo homo inhæreat.

Satisfactiones laborioſæ iuſtificatorum; non valent expiare de condigno pœnam temporalem reſtantem poſt culpam condonatam.

Pro *Refutatione* horum dogmatum quæ poſtremo breuiter adduximus, tantum vſi ſumus deciſionibus ac decretis Conciliorum, ac Pontificum, quæ, vt ſupra dixi, ſufficiunt cuiuis homini Catholico, vt errores à veritate diſcernat. Vt verò ex eadem refutatione hæreticus conuincatur, demonſtranda eſt illi infallibilis authoritas definitionum Eccleſiæ, ac Pontificis Romani, quam ſupra in polemicis

cis ſub initium validis argumentis ſtabilitam inuenies, pag. 34. & ſequentibus.

Doctrinam Theologicam de Sacramentis in genere, & de ſingulis in ſpecie tradimus infra part. 3. tract. de Sacramentis, & ſæpius alibi inter Quæſtiones modernas de quibus Index conſulendus, & quædam puncta de Pœnitentia in § ſequenti.

§. VII.

Alia Puncta doctrinæ Modernæ ad Pœnitentiam ſpectantia.

CErtum eſt ex Tridentino *Seſſ. 14. cap. 5. & can. 8.* Sacramentum pœnitentiæ non eſſe Carnificinam conſcientiarum, vt eam nobis hæterodoxi depingunt.

Certum eſt ex eodem *cap 6. & can. 9.* Abſolutionem Sacerdotis non eſſe nudum miniſterium, ſiue declarationem tantum peccati à Deo remiſſi, ſed ipſi Abſolutioni ex inſtitutione diuina ineſse virtutem abolendi peccata per confeſſionem clauibus rite ſubiecta.

Quia verò quædam circumferuntur Dogmata, quæ videri poſſint cum mente Tridentini, & cum alijs ab Eccleſia conſtitutis minus conuenire; ad maiorem cautelam, Miſſionario Apoſtolico ea dogmata ad puncta quædam redacta hic breuiter proponemus, quamuis nonnulla colligi poſſint ex ijsquæ alibi in Tomo 2. deducemus.

Punct. 1. Neceſſitas dilectionis Dei.

PRimò, Docent nonnulli, *Omnem actum humanum eſſe peccatum qui non exercetur ex amore Dei propter ſe dilecti.* Volunt enim in omnibus actibus amorem illum requiri ex primo Decalogi præcepto, Diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo: nec poſse omiſſionem iſtius dilectionis vlla ignorantia excuſari, cum ſit præceptum iuris naturalis, à quo (vt ipſi aiunt) nulla ignorantia excuſat.

Damnauit autem Conſtitutione inuiolabili Pius V. & Gregorius XIII. hanc Baij propoſitionem 38. *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitioſa eſt cupiditas qua mundus diligitur, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffuſa Deus amatur.* Hanc damnatam, à priori quo modo diſcernes?

Quod ſi quis velit, in omni actione requiri amorem Dei ſuper omnia, & perfectum: Sequetur porrò, omnem prorſus actum humanum extra ſtatum gratiæ eſse peccatum, quia quiſquis elicit actum charitatis perfectæ hoc ipſo ſtatum gratiæ adipiſcitur, etiam extra Sacramentum. Quinimo difficulter oſtendet ille, qui requirit amorem Dei ſuper omnia, ſe non exigere amorem perfectum. Quid enim eſt Deum amare perfectè, quam ſuper omnes creaturas diligere? Si dicas in amore perfecto requiri maiorem actus intenſionem, quæro deſignari, penes quem intenſionis gradum amor Dei perfectus ab imperfecto diſcernatur. Hunc ſanè gradum deſignari non poſse fatentur ipſi, qui tamen per maiorem actus intenſionem, amorem Dei perfectum ab imperfecto diſcerni volunt, plura de hoc vide part. 3. tract. §. 2. & 3.

Punct. 2. Dolor ex metu gehennæ.

EX ſuperiori doctrina profluit hæc: *Peccat omnis qui de peccatis dolet ex metu gehennæ abſque charitate: Imo etiamſi doleat ex deſiderio ſalutis æternæ.* Quia hic actus non concipitur ex amore Dei, ſed ex deſiderio ſalutis propriæ.

Doctrinam oppoſitam ſonat Tridentini canon. 8. *Seſſionis 6.* Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abſtinemus, peccatum eſse, aut peccatores peiores facere, anathema ſit, de quo latius infra part. 3. quæſt. 21.

Punct. 3. Attritio in Sacramento.

IN *Sacramento Pœnitentiæ non ſufficit Attritio, ſiue dolor de peccatis ex metu gehennæ, cum ſpe veniæ, & propoſito emendationis.*

Sufficere autem iſtam Attritionem ex Tridentino *Seſſ. 4. cap. 4.* alijſque fusè oſtendo infra *Tom. 2. part. 3. q. 21. §. 2.*

Quod ſi quis pergat ad dolorem in Sacramento requirere *Amorem Dei ſuper omnia, qui per ſe abſque Sacramento iuſtificet;* Vnum è duobus prætendere videbitur, Aut Abſolutionem Sacerdotis peccatorem Deo non reconciliare, contra Tridentinum *Seſſ. 14. cap. 14.* cum id per ſe præſtet ſolus ille amor ante abſolutionem elicitus. Aut certè dilectionem Dei ſuper omnia vim non habere per ſe reconciliandi peccatorem abſque Sacramento: quod damnatum eſt in Baij articulo 32. *Charitas illa quæ eſt plenitudo legis, non eſt ſemper coniuncta cum remiſſione peccatorum.* Scopulus hic cautè vitandus, aliàs alterutra ex parte in doctrinam damnatam neceſsariò impinges! Cautè etiam examinanda ſunt Miſſionario de abſolutione pœnitentis in Sacramento pœnitentiæ alia dogmata hic ſequentia.

Punct.

Digitized by Google

Punct. 4. Satisfactio ante abſolutionem.

NOn licet Sacerdoti peccatorem abſoluere niſi prius ſatisfactionem iniunctam expleuerit.

Conſtat autem in Petro de Oſma Doctore Salmanticenſi damnatam eſſe à Sixto IV. hunc articulum: *Non peracta pœnitentia confitentes abſolui non debent*: patet Bullarij tom. 1. bulla 17. Et ſanè ſi iſta praxis noua ſeruanda foret, nullo modo excuſanda eſſet Eccleſia, quæ iſtum ordinem inter partes Sacramenti neceſſarium, per tot ſæcula in hunc vſque diem inuerti permiſiſſet, præſertim cum aliqui velint ordinem illum ad valorem Sacramenti neceſſariò pertinere.

P. 5. Confeſſionis inſtitutio.

COnfeſſio præcipuè inſtituta eſt, vt Sacerdos iniungat idoneas pœnitentias ac ſatisfactiones, quibus ante abſolutionem peccati malitia deleatur.

Vide an hoc viam non ſternat, vt Abſolutio cenſeatur nudum & inane miniſterium, ſi ante illam delenda ſit peccati malitia, non verò dici debeat Abſolutio ſententia iudicialis per ſe remiſsiua peccati. Talem ſententiam abſolutionem eſſe affirmat, nudum verò miniſterium eſſe disertè negat Tridentinum *Seſſ. 14. cap. 6.*

P. 6. Dilatio Abſolutionis.

EXtra caſum neceſſitatis, non licet Sacerdoti peccatorem abſoluere, ſed differenda eſt abſolutio, niſi de illius interna conuerſione, ſiue diſpoſitione ſufficienti habeat Sacerdos iudicium moraliter certum, abſque omni prudenti formidine.

Aduerte quo vinculo hæc doctrina conſtringat manus Sacerdotis, & deprehendes vix illi relinqui poteſtatem abſoluendi, niſi in caſu neceſsitatis: ſic enim liceat argumentari: Non poteſt Sacerdos certior eſſe de conuerſione interna & ſufficienti peccatoris, quàm Ipſe qui confitetur: imò non niſi ex ipſo pœnitente poteſt conuerſio eius interna Sacerdoti conſtare. Atqui ipſe peccator non poteſt plerumque ita eſſe moraliter certus de ſua conuerſione interna, vt nullus prudenti formidini locus relinquatur: aliàs quoties actu percipit abſolutionem, poterit certò & abſque formidine illi conſtare de ſua iuſtificatione, quod eſt contra comunem ſenſum & ſententiam. Ergo vix dabitur caſus quo extra neceſsitatem ſacerdos poſſit peccatori abſolutionem impertiri, ſi vera ſit ferrea lex, quam dogma hoc recens tam Sacerdoti, quàm pœnitenti imponit. Contra verò doctrina communis tradit, de interna pœnitentis conuerſione certitudinem non requiri, ſed ſufficere prudens iudicium, Siue rationi non leui innixum, etſi relinquatur etiam aliqua prudens formido de ſufficienti illius diſpoſitione.

P. 7. Conſuetudo peccandi.

NIſi adſint ſigna conuerſionis omninò extraordinaria, & niſi abſit caſus neceſſitatis, differenda eſt abſolutio peccatori habenti conſuetudinem peccandi, qui ante abſolutionem notabili tempore vitam non immutauerit, etſi cum lachrymis promittat vitare occaſiones peccandi, & paratum ſe præbeat vt adhibeat remedia à Confeſſario præſcribenda.

Certum eſt, doctrinam hanc aduerſari communi praxi Eccleſiæ, prout ea colligitur ex Authoribus claſsicis & maximè probatis; nullam hi admittunt legem vniuerſalem differendi abſolutionem peccatori laboranti conſuetudine peccandi, ſi talem oſtendat diſpoſitionem, qualem iam deſcripſi. Minimè igitur tutum videtur auſcultare paucorum ſenſui cum tanta Sacramenti, & pœnitentis iniuria Sacramenti quidem, quià praxis illa paulatim à Confeſsionis vſu plurimos deterreret, qui experti fuiſſent ſe cum ſingultu ac ſinceris lachrymis abſolutionis beneficium fruſtra imploraſſe. Accedit iniuria pœnitenti irroganda, ſi repellatur ab auxilijs quæ virtute Sacramenti conferuntur, vt conſuetudini prauæ potentius reſiſtat: & præpoſterè adigatur ne medicinam percipiat, niſi prius morbum curauerit. Quantum poſſit hæc praxis incommodi procreare Miſsionario, dum plura loca vnus, & raro perluſtrat, ſatis edocet aſſiduus vſus & experientia.

P. 8. Timor relapſus.

ILlicitum eſt abſoluere peccatorem, quamuis de ſufficienti illius dolore Sacerdos ſit moraliter certus, ſi adſit probabilis timor de relapſu.

Si vera eſſet hæc doctrina, nunquam liceret Sacerdoti abſoluere peccatorem qui peccandi conſuetudinem actu non depoſuit, niſi forte in mortis articulo. Atqui hoc eſſe contra receptam in Eccleſia praxim, & conſenſum Doctorum, ignorare nemo poteſt, niſi qui in Theologorum placitis cupit eſſe peregrinus. Probatur autem antecedens; Quia quamdiu non eſt depoſita conſuetudo ad peccatum in-

Digitized by Google

inclinans, poteſt ſubeſse probabilis metus de relapſu in priora peccata, ac proinde ſi his authoribus credimus, pœnitens conſuetudine praua nondum actu depoſita nunquam erit abſoluendus. Quid ergo ſi aliquis ad plures annos cum inueterata conſuetudine ſeriò depugnet, nondum ex integro victor? Erit etiam illi pluribus annis de abſolutionis beneficio deſperandum: quod dici nequit.

P. 9. Emendatio pro tempore notabili.

INualida quoque eſt abſolutio peccatoris, qui nondum exuit conſuetudinem peccandi, & de quo eſt probabilis timor ne relabatur, ſed debet abſolutio differri donec peccator notabili tempore vitam emendauerit.

Ex hac doctrina ſequi videtur idem incommodum quod ex ſuperiori. Sequitur inſuper inualidas eſse confeſſiones durante conſuetudine peractas, & plerumque tanquam ſacrilegas neceſsariò repetendas, nec id diſſimulant iſtius dogmatis authores. Per hoc autem induci videtur nouum præceptum à praxi fidelium, & à mente Tridentini alienum *Seſſ. 14. cap. 4.* vbi ad Valorem Sacramenti tantum requirit. Animi dolorem ac deteſtationem de peccato commiſso, cum propoſito non peccandi de cætero, nec addit, debere vitam eſſe emendatam notabili tempore, aut ex vi propoſiti certò conſtare pœnitentem non relapſurum.

P. 10. Obſeruatio remediorum.

PRo irrita etiam habenda eſt abſolutio Sacerdotis, quando pœnitens poſtea non obſeruauit ea quæ ad remedium à Sacerdote abſoluente præſcripta fuere.

Supponit hæc doctrina abſolutionem illam eſse irritam, eo quod pœnitens dum abſolueretur, non habuerit propoſitum efficax vitandi peccata de cætero. Supponit autem defuiſſe tale propoſitum, quia non eſt ſecuta obſeruatio mediorum ad abſtinendum deinceps à peccatis. Quia, inquiunt, ſi pœnitens efficaciter intendiſset finem, intendiſset pariter media: Atqui non eſt ſecuta obſeruatio mediorum, ſiue remediorum ad vitanda peccata; Ergo defuit illi propoſitum efficax deinceps abſtinendi à peccatis, quod requiritur ad valorem Sacramenti.

Error illius augmentationis in eo potiſſimum verſatur, quod ſupponat diſpoſitionem præſentem eſse inefficacem & inſufficientem, ſi non duret eadem diſpoſitio pro tempore futuro, & non inferat applicationem mediorum. Ac ſi prima diſpoſitio etſi optima, non eſſet mutationi obnoxia, nec poſſit varijs modis, & illecebris debilitata paulatim deficere. Cauendum inſuper eſt ne hac via pedetentim accedatur ad doctrinam in Tridentino damnatam. *Seſſ. 6. cap. 25.* Vbi anathema intorquet, ſi quis dicat, eum qui labitur, & peccat, nunquam verè fuiſſe iuſtificatum.

P. 11. Dilatio pro quouis mortali.

DIfferenda eſt abſolutio etiam cuiuis peccatori culpam lethalem confeſſo donec notabili tempore vitam emendauerit: niſi abſolutionem efflagitet iuſta neceſſitas, vel adſint ſigna conuerſionis omnino extraordinaria.

Peccat hæc praxis in eo, quod requirat ante abſolutionem à quouis etiam peccato grauiori præmitti notabili tempore emendationem ac ſatisfactionem. Ac ſi non poſſit homo, gratia Dei & libero arbitrio inſtructus, vel ſubitò, vel breui ſaltem tempore ad meliorem frugem ſe conuertere. Cùm ſupponendum ſit peccatorem ſufficientis gratiæ adiutorio non deſtitui.

Argumentum quod aliqui in oppoſitum adducunt, à ſimilitudine Medici corporalis qui vult ægrum identidem redire, vt ſciat quid medicamenta præſcripta profuerint, videtur potius contra dilationem iſtam abſolutionis militare. Nam imprudens omninò cenſeretur Medicus, qui v. g. Sagittam vulnus lethale inferentem non prius extraheret quam patiens illa ſagitta confixus, eſſet per alia remedia valetudini reſtitutus. Peccatum mortale eſſe huiuſmodi ſagittam docet non tantum S. Chryſoſtomus, ſed etiam poſt illum ipſe Catechiſmus Romanus cap. 5. num. 97. *Non ſatis eſt* (inquit) *Sagittam a corpore extrahi, ſed plaga quoque à Sagitta inflicta curanda eſt. Sic etiam in anima poſt receptam peccati veniam pœnitentia curanda eſt plaga relicta.*

Et Catechiſmus idem cap. 5. num. 82. *Si* (inquit) *audita confeſſione Confeſſarius iudicauerit, neque in enumerandis peccatis diligentiam, neque in deteſtandis dolorem pœnitenti omninò defuiſſe, abſolui poterit.* Poteſt autem Confeſsarius aduertere illum dolorem, & diligentiam adfuiſse *immediatè* ante abſolutionem. De his agimus fuſius infra *part. III. Tract. II. quæſt.* 14. *& 15. item Tract. IV. cap. 5. circa finem.*

P. 12. Abſolutio, & confeſſio venialium.

CAuenda quoque ſunt hæc noua quorumdam dogmata. *Improbanda eſt frequens abſolutio à peccatis venialibus, qualis in Monaſterijs eſt vſitata. 2. Apud Chriſtianos primitiuæ Eccleſiæ non erat vſus confitendi venialia.*

Opponitur generatim vtrique propoſitioni doctrina Tridentini *Seſſ. 14. cap. 5.* Peccata (*inquit*) venialia rectè, & vtiliter, & citra omnem præſumptionem in confeſſione dicuntur, quod Piorum hominum vſus demonſtrat. Agnoſcit Concilium illum eſse vſum piorum hominum, eumque eſſe rectum & vtilem. Infero primò, Ergo rectè tam in Monaſterijs, quam à pijs paſſim hominibus praxis illa vſurpatur. Et ne dicas poſse quidem fideles ea peccata vtiliter confiteri, non tamen abſolui, & expiari, Contrarium ibidem innuit Tridentinum, dum ſubdit, eadem multis *alijs modis expiari*. Infero ſecundò, Ergo Confeſſio venialium apud fideles pios, ac probos fuit in vſu in primitiua Eccleſia. Hoc ſi neges, infero vlterius: Ergo in primitiua Eccleſia ab Apoſtolis edocta, peccata venialia non erant materia idonea Sacramenti pœnitentiæ, alias Chriſtiani in primæua Eccleſia pij ac feruentes illa confiteri non prætermiſiſsent: eſse autem venialia materiam Sacramenti, nemo vt arbitror orthodoxus inficiabitur.

Vt hæc periculoſa dogmata Apoſtolicæ doctrinæ amatores auerſentur, non parum conducet digitum intendere in fontem minimè ſincerum ex quo hi pernicioſi riuuli in aliorum libellos profluxerunt. Delibo pauca ex Litteris Abbatis Sancyrani *part. 1. let. 32.* Confeſſio (*inquit*) peccatorum venialium non fuit in vſu ordinario per Eccleſiam niſi valdè ſerò ad expiationem ipſorum: quia ſpatio mille annorum & amplius iuſti, qui ea committebant, ſatis habebant vt plurimum eligere ſua ſponte quaſdam pœnitentias leues, priuſquam aſſiſterent Sancto Miſsæ Sacrificio.

Hic ille eſt Sancyranus proprio nomine Ioannes Vergerius, qui inter alias nouæ doctrinæ capita, ſtatuit æqualitatem omnimodam inter S. Petrum & S. Paulum abſque ſubordinatione in poteſtate ſuprema, & regimine vniuerſalis Eccleſiæ. Hanc autem doctrinam, nec non quoslibet libros illam continentes, ab Innocentio X. conſtat eſse authoritate Apoſtolica profligatam, & omni cenſura digniſſimam.

Exemplar Diplomatis Vrbani VIII. Anno 1641. Confirmantis Conſtitutiones Pij V. & Gregorij XIII. contra Propoſitiones vulgò Baianas ab iiſdem prohibitas &c. Item Conſtitutio Alexandri VII. & Prædeceſſoris contra Propoſitiones Cornelij Ianſenij: Et alia huc pertinentia.

QVoniam in hoc Opere, & in alijs hoc tempore Controuerſijs non rarò occurrit mentio prædictorum Dogmatum, & quæſtionum ex illis emergentium: hinc ſæpè dubitatur, qualia ſint ſingula dogmata, quo modo, tempore, tenore proſcripta. Percommodum igitur pluribus erit, præſertim Miſſionarijs, ſi hic ipſa Pontificum Diplomata, & dogmatum ſeriem, ac verba integrè exhibeamus. Vt quoties de his dubium exoritur, ad primæuum, & ſincerum Fontem recurratur.

Vrbanus Epiſcopus Seruus ſeruorum Dei.

Ad perpetuam rei Memoriam.

IN Eminenti Eccleſiæ militantis Sede, meritis licet imparibus conſtituti, ſedulò meditamur, vt quæ, ad fidei Catholicæ conſeruationem, à Prædeceſsoribus noſtris prouidè ſtatuta, & ordinata ſunt, firmiter perpetuo obſeruentur; & cum opus ſit, noſtræ auctoritatis munimine confirmentur. Dudum ſiquidem à fel. record. Pio Papa V. Prædeceſsore noſtro emanauit Conſtitutio tenoris ſubſequentis, videlicet, PIVS Epiſcopus Seruus Seruorum Dei. Ad futuram rei memoriam. Ex omnibus afflictionibus, quas in hoc loco à Domino conſtituti, tam luctuoſo tempore ſuſtinemus, ille animum noſtrum præcipuè excruciat dolor, quòd Religio Chriſtiana tantis iam pridem turbinibus agitata, nouis quotidie propoſitis Opinionibus conflictetur, Chriſtique populus antiqui hoſtis ſuggeſtione diſsectus, in alios, atque alios errores paſſim, & promiſcuè deferatur. Quantum verò ad Nos attinet, totis viribus conamur, vt illæ, ſimul atque profiliunt, penitus opprimantur. Magno enim mœrore afficimur, quod plerique, ſpectatæ alioqui probitatis, & doctrinæ, in varias ſententias, offenſionis, & periculi plenas, tum verbo, tum ſcriptis pro-

rum-

Digitized by Google

rumpunt; deque eis etiam in Scholis, inuicem controuerſantur; cuiuſmodi ſunt ſequentes.

1. *Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita rectè vocantur Gratia.*

2. *Sicut opus malum ex natura ſua eſt mortis æternæ meritorium, ſic bonum opus ex natura ſua eſt vitæ æternæ meritorium.*

3. *Et bonis Angelis, & primo Homini, ſi in ſtatu illo perſeueraſſet vſque ad vltimum vitæ, felicitas eſſet merces, & non gratia.*

4. *Vita æterna Homini integro, & Angelo promiſſa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam conſequendam per ſe ſufficiunt.*

5. *In promiſſione facta Angelo, & primo Homini continetur naturalis iuſtitiæ conſtitutio, qua pro bonis operibus, ſine alio reſpectu, vita æterna iuſtis promittitur.*

6. *Naturali lege conſtitutum fuit homini, vt ſi in obedientia perſeuararet, ad eam vitam pertranſiret, in qua mori non poſſet.*

7. *Primi hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera; ſed iuxta modum loquendi Scripturæ ſacræ non rectè vocantur gratia; quo fit, vt tantùm merita, non etiam gratia debeant nuncupari.*

8. *In redemptis per gratiam Chriſti, nullum inueniri poteſt bonum meritum, quod non ſit gratis indigno collatum.*

9. *Dona conceſſa Homini integro, & Angelo, forſitan, non improbanda ratione, poſſunt dici gratia; ſed quia ſecundum vſum ſacræ Scripturæ, nomine gratiæ, ea tantùm munera intelliguntur, quæ per Ieſum Chriſtum malè meritis, & indignis conferuntur, ideoque neque merita, neque merces, quæ illis redditur, gratia dici debet.*

10. *Solutio pœnæ temporalis, quæ peccato dimiſſo ſæpè remanet, & corporis reſurrectio, propriè non niſi meritis Chriſti adſcribenda eſt.*

11. *Quod piè, & iuſtè in hac vita mortali, vſque in finem, conuerſati, vitam conſequimur æternam, id non propriè gratiæ Dei, ſed ordinationi naturali ſtatim initio creationis conſtitutæ, iuſto Dei iudicio deputandum eſt, neque in hac retributione bonorum ad Chriſti meritum reſpicitur, ſed tantùm ad primam inſtitutionem generis humani, in qua, lege naturali conſtitutum eſt, vt iuſto Dei iudicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur.*

12. *Pelagij ſententia eſt: Opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non eſt Regni cœleſtis meritorium.*

13. *Opera bona à filijs adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo, quod fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, ſed tantùm ex eo, quod ſunt conformia legi, quodque per ea præſtatur obedientia legi.*

14. *Opera bona Iuſtorum non accipiunt in die Iudicij extremi ampliorem mercedem, quàm iuſto Dei iudicio mereantur accipere.*

15. *Ratio meriti non conſiſtit in eo, quod qui benè operatur habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum; ſed in eo ſolum, quod obedit Diuinæ legi.*

16. *Non eſt vera legis obedientia, quæ fit ſine Charitate.*

17. *Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt eſſe neceſſarium ad rationem meriti, vt homo per gratiam adoptionis ſublimetur ad ſtatum Deificum.*

18. *Opera Catechumenorum, vt fides, & pœnitentia ante remiſſionem peccatorum facta, ſunt vitæ æternæ merita, quam vitam ipſi non conſequentur niſi prius præcedentium delictorum impedimenta tollantur.*

19. *Opera iuſtitiæ, & temperantiæ, quæ Chriſtus fecit, ex dignitate perſonæ operantis non traxerunt maiorem valorem.*

20. *Nullum eſt peccatum ex natura ſua veniale, ſed omne peccatum meretur pœnam æternam.*

21. *Humanæ naturæ ſublimatio, & exaltatio in conſortium diuinæ naturæ, debita fuit integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda eſt, & non ſupernaturalis.*

22. *Cum Pelagio ſentiunt, qui textum Apoſtoli ad Romanos* 2. Gentes, qui legem non habent naturaliter, quæ legis ſunt, faciunt, *intelligunt de gentibus, fidei gratiam non habentibus.*

23. *Abſurda eſt eorum ſententia, qui dicunt, hominem ab initio, dono quodam ſupernaturali, & gratuito, ſupra conditionem naturæ ſuæ fuiſſe exaltatum, vt*

Fide,

Digitized by Google

Fide, Spe, & Charitate Deum ſupernaturaliter coleret.

24. *A vanis, & ocioſis hominibus, ſecundum inſipientiam Philoſophorum, excogitata eſt ſententia, quæ ad Pelagianiſmum reijcienda eſt, Hominem ab initio ſic conſtitutum, vt per dona naturæ ſuperaddita, fuerit largitate conditoris ſublimatus, & ad Dei filium adoptatus.*

25. *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia.*

26. *Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, ſed naturalis eius conditio.*

27. *Liberum arbitrium ſine gratia Dei adiutorio, non niſi ad peccandum valet.*

28. *Pelagianus eſt error, dicere, quod liberum arbitrium valet ad vllum peccatum vitandum.*

29. *Non ſoli fures ij ſunt, & latrones, qui Chriſtum viam, & oſtium veritatis, & vitæ negant; ſed etiam quicunque aliunde, quàm per ipſum in vitam iuſtitiæ (hoc eſt, ad aliquam iuſtitiam) conſcendi poſſe docent.*

30. *Aut tentationi vlli, ſine gratia ipſius adiutorio reſiſtere hominem poſſe, ſic vt in eam non inducatur, ac ab ea non ſuperetur.*

31. *Charitas perfecta, & ſincera, quæ eſt corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quàm in pœnitentibus, poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorum.*

32. *Charitas illa, quæ eſt plenitudo legis, non eſt ſemper coniuncta cum remiſſione peccatorum.*

33. *Cathecumenus iuſtè, rectè, & ſanctè viuit, & mandata Dei obſeruat, ac legem implet per charitatem, ante obtentam remiſſionem peccatorum, quæ in Baptiſmi lauacro, demum percipitur.*

34. *Diſtinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur, vt auctor naturæ; & gratuiti, quo Deus amatur, vt beatificator, vana eſt, & commentitia, & ad illudendum ſacris Litteris, & plurimis veterum teſtimonijs, excogitata.*

35. *Omne quod agit peccator, vel ſeruus peccati, peccatum eſt.*

36. *Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex ſola Philoſophia, per elationem præſumptionis humanæ, cum iniuria Crucis Chriſti defenditur à nonnullis Doctoribus.*

37. *Cum Pelagio ſentit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt, quod ex natura ſolis viribus ortum ducit agnoſcit.*

38. *Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitioſa eſt cupiditas, quæ mundus diligitur, quæ à Ioanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum Sanctum in corde diffuſa, Deus amatur.*

39. *Quod voluntariè fit, etiamſi neceſſariò fiat, liberè tamen fit.*

40. *In omnibus ſuis actibus peccator ſeruit dominanti cupiditati.*

41. *Is libertatis modus, qui eſt à neceſſitate, ſub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, ſed ſolum nomen libertatis à peccato.*

42. *Iuſtitia, quæ iuſtificatur per fidem impius, conſiſtit formaliter in obedientia mandatorum quæ eſt operum Iuſtitia, non autem in gratia aliqua animæ infuſa, quæ adoptatur homo in filium Dei, & ſecundum interiorem hominem renouatur, ac Diuinæ naturæ conſors efficitur, vt ſic per Spiritum Sanctum renouatus, deinceps bene viuere, & Dei mandatis obedire poſſit.*

43. *In hominibus pœnitentibus, ante Sacramentum abſolutionis, & in Cathecumenis ante Baptiſmum, eſt vera iuſtificatio; ſeparata tamen à remiſſione peccatorum.*

44. *Operibus pleriſque, quæ à fidelibus fiunt, ſolùm vt Dei mandatis pareant, cuiuſmodi ſunt, obedire parentibus, depoſitum reddere, ab homicidio, a furto, a fornicatione abſtinere, iuſtificantur quidem homines, quia ſũt legis obediẽtia, & vera legis iuſtitia non tamen ijs obtinẽt incrementa virtutum.*

45. *Sacrificium Miſſæ non alia ratione eſt Sacrificium, quam generali illa, quæ omne opus, quod fit, vt ſanctæ ſocietate, Deo homo inhæreat.*

46. *Ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium; nec definitionis quæſtio eſt, ſed cauſæ, et originis, vtrum omne peccatum debeat eſſe voluntarium.*

47. *Vnde peccatum originis verè habet rationem peccati ſine vlla relatione, ac reſpectu ad voluntatem, a qua originẽ habuit.*

48. *Peccatum originis eſt, habituali paruuli voluntate voluntarium, et habitualiter domi-*

Digitized by Google

dominatur paruulo, eò quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

49. *Et ex habituali voluntate dominante fit, vt paruula decedens ſine regenerationis Sacramento, quando vſum rationis conſecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blaſphemet, & legi Dei repugnet.*

50. *Praua deſideria quibus ratio non conſentit, & quæ homo inuitus patitur, ſunt prohibita præcepto:* Non concupiſces.

51. *Concupiſcentia, ſiue lex membrorum, & praua eius deſideria, quæ inuiti ſentiunt homines, ſunt vera legis inobedientia.*

52. *Omne ſcelus eſt eius conditionis, vt ſuum authorem, & omnes poſteros eo modo inficere poſſit, quo infecit prima tranſgreſſio.*

53. *Quantum eſt ex vi tranſgreſſionis, tantum meritorum malorum à generante contrahunt qui cum minoribus naſcuntur vitijs, quàm qui cum maioribus.*

54. *Diffinitiua hæc ſententia, Deum homini nihil impoſſibili præcepiſſe, falſo tribuitur Auguſtino; cum Pelagij ſit.*

55. *Deus non potuiſſet ab initio talem creare hominem, qualis nunc naſcitur.*

56. *In peccato duo ſunt, actus & reatus: tranſeunte autem actu, nihil manet niſi reatus, ſiue obligatio ad pœnam.*

57. *Vnde in Sacramento Baptiſmi aut Sacerdotis abſolutione, propriè reatus peccati dumtaxat tollitur; & miniſterium Sacerdotum ſolum liberat à reatu.*

58. *Peccator pœnitens non viuificatur miniſterio Sacerdotis abſoluentis, ſed à ſolo Deo, qui pœnitentiam ſuggerens, & inſpirans, viuificat eum, & reſuſcitat; miniſterio autem Sacerdotis ſolum reatus tollitur.*

59. *Quando per eleemoſynas aliaq; pœnitentiæ opera Deo ſatisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis noſtris offerimus, ſicut quidam errantes autumant (nam alioqui eſſemus ſaltem aliqua ex parte, redemptores) ſed aliquid facimus, cuius intuitu Chriſti ſatisfactio nobis applicatur, & communicatur.*

60. *Per paſſiones Sanctorum in indulgentijs communicatas non propriè redimuntur noſtra delicta; ſed per communionem charitatis nobis eorum paſſiones impartiuntur, vt digni ſimus, qui pretio Sanguinis Chriſti à pœnis pro peccatis debitis, liberemur.*

61. *Celebris illa Doctorum diſtinctio, Diuinæ legis mandata bifariam impleri, altero modo quantum ad præceptorum operum ſubſtantiam tantum, altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet ſecundum quem valeant operantem perducere ad regnum (hoc eſt, ad modum meritorum) commentitia eſt, & explodenda.*

62. *Illa quoq; diſtinctio, quæ opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex obiecto, & omnibus circumſtantijs rectum eſt, & bonum (quod moraliter bonum appellare conſueuerunt) vel quia eſt meritorium Regni æterni, eo quod ſit à viuo Chriſti membro per Spiritum charitatis reijcienda eſt.*

63. *Sed & illa diſtinctio duplicis iuſtitiæ, alterius, quæ fit per Spiritum charitatis inhabitantem, alterius, quæ fit ex inſpiratione quidem Spiritus Sancti, cor ad pœnitentiam excitantis, ſed nondum cor inhabitantis, & in eo charitatem diffundentis, qua diuinæ Legis iuſtificatio impleatur, ſimiliter reijcitur.*

64. *Item, & illa diſtinctio duplicis viuificationis, alterius, qua viuificatur peccator, dum ei pœnitentiæ, & vitæ nouæ propoſitum & inchoatio per Dei gratiam inſpiratur, alterius qua viuificatur, qui verè iuſtificatur & palmes viuus in vite Chriſto efficitur, pariter commentitia eſt, & Scripturis minimè congruens.*

65. *Non niſi Pelagiano errore admitti poteſt vſus aliquis liberi arbitrij bonus, ſiue non malus; & gratiæ Chriſti iniuriam facit, qui ita ſentit, & docet.*

66. *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.*

67. *Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo, quod neceſſariò facit.*

68. *Infidelitas purè negatiua in his, in quibus Chriſtus non eſt prædicatus, peccatū eſt.*

69. *Iuſtificatio impij fit formaliter per obedientiam Legis, non autem per occultam communicationem, & inſpirationem gratiæ, quæ per eā iuſtificatos facias implere legem.*

70. *Homo exiſtens in peccato mortali ſiue in reatu æternæ damnationis, poteſt habere veram charitatem; & charitas, etiam perfecta, poteſt conſiſtere, cum reatu æternæ damnationis.*

71. *Per contritionem, etiam cum chari-*

tate

tate perfecta, & cum voto ſuſcipiendi Sacramentum coniunctam, non remittitur crimen, extra caſum neceſſitatis, aut Martyrij, ſine actuali ſuſceptione Sacramenti.

72. *Omnes omninò iuſtorum afflictiones, ſunt vltiones peccatorum ipſorum; vnde & Iob, & Martyres quæ paſſi ſunt, propter peccata ſua paſſi ſunt.*

73. *Nemo præter Chriſtum, eſt abſq; peccato originali, hinc B. Virgo mortua eſt propter peccatum ex Adam contractum, omneſque eius afflictiones in hac vita, ſicut, & aliorum Iuſtorum, fuerunt vltiones peccati actualis, vel originalis.*

74. *Concupiſcentia in renatis relapſis in peccatum mortale, in quibus iam dominatur, peccatum eſt, ſicut & alij habitus praui.*

75. *Motus praui concupiſcentiæ, ſunt, pro ſtatu hominis vitiati, prohibiti præcepto,* Non concupiſces; *Vnde homo eos ſentiens, & non conſentiens, tranſgreditur præceptum* Non concupiſces; *quamvis tranſgreſſio in peccatum non deputetur.*

76. *Quamdiu aliquid concupiſcentiæ carnalis in diligente eſt, non facit præceptum*, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.

77. *Satisfactiones laborioſæ Iuſtificatorum, non valent expiare de condigno pœnam temporalem reſtantem poſt culpam condonatam.*

78. *Immortalitas primi Hominis non erat gratiæ beneficium, ſed naturalis conditio.*

79. *Falſa eſt Doctorum ſententia, primum Hominem potuiſſe a Deo creari, & inſtitui ſine Iuſtitia naturali.*

Quas quidem ſententias ſtricto coram Nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto ſuſtineri poſsent, in rigore, & proprio verborum ſenſu ab aſsertoribus intento, hęreticas, erroneas, ſuſpectas, temerarias, ſcandaloſas, & in pias aures offenſionem immittentes, reſpectiuè, ac quæcumq; ſuper ijs verbo, ſcriptoq; emiſsa, præſentium auctoritate damnamus, circumſcribimus, & abolemus; deq; iiſdem, & ſimilibus poſt hac, quoquo pacto, loquendi, ſcribendi, & diſputandi, facultatem quibuſcumq; interdicimus. Qui ſecus fecerint, ipſos omnibus dignitatibus, gradibus, honoribus, beneficijs, & officijs perpetuò priuamus, ac etiam inhabiles ad quæcunque decernimus, Vinculo quoq; anathematis eo ipſo innodamus, à quo, nullus Romano Pontifice inferior, valeat ipſos, excepto mortis articulo, liberare. Ceterum, vt iam commori his de rebus tumultus, & contracta odia faciliùs comprimi poſſint, ſimulque animarum ſaluti pleniùs conſulatur. Dilecto filio noſtro Antonio tituli S. Bartholomæi in Inſula Presbytero Cardinali Granuelano nuncupato, per Apoſtolica ſcripta mandamus, vt ipſe, quid ad perpetuam dictarum ſententiarum, & ſcripturarum abolitionem, quid ad arcenda huiuſmodi proloquia, & diſputationes, quid denique ad vnionem, & pacem cum communi omnium, & Eccleſiæ Catholicæ ſatisfactione componendam, facto opus ſit, in primis diligenter expendat; deinde in iis omnibus, quæ pro communi ſalute, tranquillitate, & honore optimum iudicauerit, ſalua ſemper Eccleſiæ prędictæ vnitate, etiam per alium, ſeu alios, fide doctrina, & religione præſtantes, ocyùs exequatur, faciatque, quidquid decreuerit, inuiolatè ab omnibus obſeruari Contradictores quoslibet per cenſuras, & pęnas prædictas, cæteraq; iuris, & facti remedia opportuna, appellatione poſtpoſita, compeſcendo; Inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio Brachij ſæcularis: Non obſtantibus, quòd forſitan aliquibus ab Apoſtolica ſit Sede Indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas, non facientes plenam, & expreſsam, ac de verbo ad verbum de Indulto huiuſmodi mentionem: Et quibuslibet aliis priuilegiis, exemptionibus, Indulgentiis, & litteris Apoſtolicis ſpecialibus, vel generalibus, quorumcumq; tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſsa, vel totaliter non inſerta, effectus præſentium impediri valeat quomodolibet, vel differri; & de quibus eorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda ſit in noſtris litteris mentio ſpecialis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ damnationis, circumſcriptionis, abolitionis, interdicti, decreti, & mandati priuationis & innodationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo, Kalendis Octobris, Pontificatus Noſtri Anno ſecundo.

Poſtea inſeritur in eandem ſententiam Conſtitutio Gregorij XIII. edita 4. Kal. Feb. anno 1579. Ipſa verò Vrbani Conſtitutio edita eſt Romæ anno 1641.

Digitized by Google

NOTA.

Circa tenorem prædictæ Bullæ cœperunt aliqui contendere, non debere apponi Comma ſiue virgulam, quę ſuperius notatur poſt illa verba, *ſuſtineri poſſint*, ac ſi ſenſus eſset, ex illis proſcriptis Sententijs, nonnullas aliquo pacto ſuſtineri poſse in rigore ac proprio verborum ſenſu ab aſsertoribus intento. Verùm ne vlla pſorſus remaneret anſa dubitandi, curauit Pontifex deputatis Academiæ Louanienſis Romæ exiſtentibus per tres Cardinales Bullam ritè notatam, & authenticam in manus conſignari Idq; teſtatur ipsũ S. Congreg. Decr. dat. 16. Iun. an. 1644. cuius hic verba ſubijcio.

Sanctitas ſua omnibus ritè perpenſis, & conſideratis, mandauit ex Archiuo eiuſdem Congregationis, & ex Matrico Actorum, quæ in eodem Archiuo conſeruantur, extrahi ſiue tranſcribi, & diligenter collationari, ac imprimi exemplar præfatæ Bullæ, illudq; ſic extractum, collationatum, impreſſum, ijſdem Sinnichio & Papio (deputatis) *per ſupra dictos DD. Cardinales Spadam, Pamphilium, & Falconerium conſignari &c.* Tradita autem eſt illis Bulla cum dicto Commate per eoſdem Cardinales, præſente etiam Sacrę Gen. Inquiſitionis Aſseſsore Franciſco de Albicis, nunc S. R. E. Cardinali, die 29. Iulij 1644. Poſſint & hodie eiuſdem exempla ſatis authentica exhiberi. Et ſanè res per ſeipſam manifeſta eſt. Vana namque eſset Conſtitutio Pontificia *damnans, circumſcribens, abolens* aliquas Propoſitiones, quæ tamen ſuſtineri poſſint in rigore ac proprio verborum ſenſu ab aſsertoribus intento: quæ enim ſic ſuſtineri poſſint, non pro damnatis, ſed abſolutè pro legitimis & veris in quouis tribunali habendæ forent.

ALEXANDRI VII.

Conſtitutionis Innocentij X. Confirmatio, & Declaratio contra doctrinam Ianſenij.

Alexander Epiſcopus Seruus Seruorum Dei Vniuerſis Chriſti Fidelibus ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem.

Ad ſacram B. Petri Sedem & Vniuerſalis Eccleſiæ regimen inſcrutabili Diuinæ prouidentiæ diſpoſitione nullis noſtris ſuffragantibus meritis euecti, nihil Nobis antiquius ex muneris noſtri debito eſse duximus, quàm vt Sanctæ fidei noſtrę ac ſacrorum dogmatum integritati tradita Nobis à Deo poteſtate opportunè conſuleremus. Ac licet ea quæ Apoſtolicis Conſtitutionibus abundè fuerunt definita, nouæ deciſionis ſiue declarationis acceſſione nequaquam indigeant; quia tamen aliqui publicè tranquillitatis perturbatores illa in dubium reuocare vel ſubdolis interpretationibus labefactare non verentur, ne morbus iſte latiùs diuagetur, promptum Apoſtolicæ Auctoritatis remedium cenſuimus non eſse differendum. Emanauit ſiquidem alias à felicis recordationis Innocentio PP. X. Prædeceſſore noſtro Conſtitutio, Declaratio & Definitio tenoris qui ſequitur, videlicet:

Innocentius Epiſcopus Seruus Seruorum Dei Vniuerſis Chriſti fidelibus Salutem & Apoſtolicam Benedictionem. Cum occaſione Impreſſionis libri, cui Titulus, Auguſtinus Cornelij Ianſenij Epiſcopi Iprenſis, inter alia eius opiniones orta fuerit, præſertim in Gallijs, controuerſia ſuper quinque ex illis, Complures Galliarum Epiſcopi apud nos inſtiterunt, vt eaſdem Propoſitiones Nobis oblatas expenderemus, ac de vnaquaque earum certam, & perſpicuam ferremus ſententiam. Tenor verò præfatarum Propoſitionum eſt, prout ſequitur.

Prima: Aliqua Dei præcepta Hominibus iuſtis volentibus, & conantibus ſecundũ præſentes, quas habent vires ſunt impoſſibilia, deeſt quoq; illis Gratia, qua poſſibilia fiant.

Secunda: Interiori Gratiæ in ſtatu Naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur.

Tertia: Ad merendum, & demerendum in ſtatu Naturæ lapſæ non requiritur in Homine libertas à neceſſitate, ſed ſufficit libertas à coactione.

Quarta: Semipelagiani admittebant pręuenientis Gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam initium fidei, & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam Gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare.

Quinta: Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omninò Hominibus mortuum eſſe, aut Sanguinem fudiſſe.

Nos quibus inter multiplices curas, quæ animum noſtrum aſſiduè pulſant, illa in primis cordi eſt, vt Eccleſia Dei nobis ex Alto cõmiſſa, purgatis prauarum Opinionum erroribus, tutò militare, & tanquam Nauis in tranquillo Mari, ſedatis omnium tempeſtatum fluctibus, ac procellis, ſecurè nauigare, & ad optatum ſalutis Portũ peruenire poſſit, pro rei grauitate coram aliquibus S. R. E.

Car-

Cardinalibus ad id ſpecialiter ſapius congregatis à pluribus in Sacra Theologia Magiſtris, eaſdem Quinque Propoſitiones, vti ſupra Nobis oblatas, fecimus ſingillatim diligenter examinari, eorumq; ſuffragia, tùm voce tum ſcripto relata mature conſiderauimus, eoſdemq; Magiſtros, varijs eorum nobis actis Congregationibus prolixè ſuper eiſdem, ac ſuper earum qualibet differentes audiuimus. Cum autem ab initio huiuſmodi diſcuſſionis ad Diuinum implorandum auxilium multorum Chriſti fidelium preces, tùm priuatim, tùm publicè indixiſſemus, poſtmodum iteratis eiſdem feruentius, ac per nos ſollicitè implorata Sancti Spiritus aſſiſtentia, tandem Diuino Numine fauente, ad infra ſcriptam deuenimus Declarationem, & Definitionem.

Primam pradictarum Propoſitionem: Aliqua Dei pracepta Hominibus Iuſtis volentibus, & conantibus, ſecundum praſentes, quas habent Vires, ſunt impoſſibilia, deeſt quoq; illis Gratia, qua poſſiblia fiant: Temerariam, Impiam, Blaſphemam, Anathemate damnatam, & Hareticam declaramus, & vti talem damnamus.

Secundam: Interiori Gratia in ſtatu Natura lapſa nunquam reſiſtitur: Hareticam declaramus, & vti talem damnamus.

Tertiam: Ad merendum, & demerendum in ſtatu Natura lapſa non requiritur in Homine libertas à neceſſitate, ſed ſufficit libertas à Coactione: Hareticam declaramus, & vti talem damnamus.

Quartam: Semipelagiani admittebant prauenientis Gratia interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant Haretici, quod vellent eā Gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare: Falſam & Hareticā declaramus, & vti talem damnamus.

Quintam: Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omninò hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe, Falſam, Temerariam, Scandaloſam; & intellectam eo ſenſu, vt Chriſtus pro ſalute dumtaxat Praedeſtinatorum mortuus ſit: Impiam, Blaſphemam, Contumelioſam, Diuina Pietati Derogantem, & Hareticam declaramus, & vti talem damnamus.

Mandamus igitur omnibus Chriſti fidelibus vtriuſq; ſexus, ne de dictis Propoſitionibus ſentire, docere, pradicare aliter praſumant, quam in hac preſenti noſtra Declaratione, & Definitione continetur ſub cenſuris, & pœnis contra Hareticos, & eorum fautores in iure expreſſis. Pracipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, alijſque locorum Ordinarijs, nec non Haretica prauitatis Inquiſitoribus, vt Contradictores, & Rebelles quoſcumq; per cenſuras, & pœnas pradictas, cateraq; iuris, & facti remedia opportuna, inuocato etiam ad hoc (ſi opus fuerit) Auxilio Brachij Sęcularis, omninò coerceant, & compeſcant. Non intendentes tamen per hanc Declarationem & Definitionem ſuper pradictis Quinque Propoſitionibus factam, approbare vllatenus alias opiniones, qua continentur in pradicto libro Cornelij Ianſenij. Datum Roma apud Sanctam Mariam Maiorem Anno Incarnationis Dominica milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo tertio, pridie Kal. Iunij, Pontificatus Noſtri Anno Nono.

Cum autem, ſicut accepimus, nonnulli iniquitatis filij prædictas Quinque Propoſitiones vel in libro prædicto eiuſdem Cornelij Ianſenij non reperiri, ſed fictè & pro arbitrio compoſitas eſse, vel non in ſenſu ab eodem intento damnatas fuiſse, aſserere magno cum Chriſti fidelium ſcandalo non reformident; Nos, qui omnia, quæ hac in re geſta ſunt, ſufficienter & attentè, perſpeximus, vtpotè qui eiuſdem Innocentij Prędeceſsoris iuſsu, dum adhuc in minoribus conſtituti Cardinalis munere fungeremur, omnibus illi congreſsibus interfuimus, in quibus Apoſtolica Auctoritate eadem cauſa diſcuſsa eſt ea profectò diligentia qua maior deſiderari non poſset; quamcumq; dubitationem ſuper præmiſſis impoſterum auſerre volentes, vt omnes Chriſti fideles in eiuſdem fidei vnitate ſeſe contineant, ex debito noſtri Paſtoralis Officij ac matura deliberatione pręinſertam Innocentij Prędeceſsoris noſtri Conſtitutionem, Declarationem & Definitionem harum ſerie Confirmamus, Approbamus, & Innocamus, & Quinque illas propoſitiones ex libro præmemorati Cornelij Ianſenij Epiſcopi Iprenſis, cui titulus eſt Auguſtinus, excerptas ac in ſenſu ab eodem Cornelio Ianſenio intento damnatas fuiſse Definimus & Declaramus, & vti tales, inuſta ſcilicet eadem ſingulis nota, quæ in prædicta Declaratione & Definitione vnicuique illarum ſigillatim inuritur, iterum damnamus

Digitized by Google

ac eundem librum ſæpe dicti Cornelij Ianſenij, cui titulus Auguſtinus, omneſque alios tam manuſcriptos, quam typis editos & ſi quos forſan impoſterum edi contigerit, in quibus prædicta eiuſdem Cornelij Ianſenij doctrina, vt ſupra, damnata defenditur vel adſtruitur, aut defendetur & adſtruetur, damnamus itidem atque prohibemus. Mandantes omnibus Chriſti fidelibus, ne prædictam doctrinam teneant, prædicent, doceant, verbo vel ſcripto exponant, vel interpretentur publicè vel priuatim, palam vel occultè, imprimantve ſub pœnis & cenſuris contra Hæreticos in Iure expreſſis, ipſo facto abſque alia declaratione incurrendis. Præcipimus igitur omnibus Venerabilibus Fratribus noſtris Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Locorum Ordinarijs ac Hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus ac Iudicibus Eccleſiaſticis ad quos pertinet, vt præinſertam eiuſdem Innocentij Prædeceſſoris Conſtitutionem, Declarationem, ac Definitionem iuxta præſentem noſtram determinationem ab omnibus obſeruari faciant, ac inobedientes & rebelles prædictis pœnis aliiſque iuris & facti remedijs, inuocato etiam ſi opus fuerit brachij ſæcularis auxilio, omninò coerceant. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem, Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſexto, decimo ſeptimo Kal. Nouembris, Pontificatus noſtri Anno ſecundo.

NOTA.

Præter hanc Doctrinæ damnationem, cum Innocentio X. Prædeceſſore communem, in hac Bulla Alexandri VII. inſuper diſertè definiri, eaſdem quinque Propoſitiones ex libro Ianſenij excerptas, *ac in ſenſu ab eodem Cornelio Ianſenio intento damnatas fuiſſe*. Quia nempe aliqui prætendebant, Propoſitiones illas fuiſſe damnatas in ſenſu ab Authore non intento. Quinimo addebant alii, hanc rem de ſenſu Authoris, tanquam ad quæſtionem facti pertinentem, non potuiſſe à Pontifice infallibili authoritate definiri, quod refutatur ſupra *part. 1. quæſt. 5. pag. 38.*

Sed vt de *ſenſu ab Authore intento* plenè ſatisfiat Lectori inconcuſſæ veritatis ſtudioſo, opportuuum erit hic exprimi ipſam Conſtitutionem Alexandri VII. editam ad inſtantiam Regis Chriſtianiſſimi, qua præſcribitur forma ſubſcribendi Bullæ Pontificiæ ſupra recitatæ.

Decretum Alexandri VII. de ſenſu ab Authore intento, Clero Gallicano, ad inſtantiam Regis Chriſtianiſſimi.

ALEXANDER
EPISCOPVS.
Seruus Seruorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

Regiminis Apoſtolici diuina Prouidentia nobis quamvis immeritis commiſſi ratio poſtulat, vt ad ea potiſſimum, quæ Catholicæ Religionis integritati, & propagationi, animarumque ſaluti; & Fidelium tranquillitati conſulere apta, & idonea eſſe iudicantur, animum & curam omnem, quantum licet in Domino applicemus. Quamobrem Cornelij Ianſenij hæreſim, in Galliis præſertim ſerpentem, ab Innocentio X. felicis recordationis Prædeceſſore noſtro ferè oppreſſam, adinſtar colubri tortuoſi, cuius caput attritum eſt in varios gyros, & cauillationum defluxus euntem, ſingulari Conſtitutione ad hunc finem edita, altero aſſumptionis noſtræ anno extinguere conati fuimus. Sed vt multiplices hoſtis hominum generis artes adhibet, nondum plenè conſequi potuimus, vt omnes errantes in viam ſalutis redirent; qui tamen vnicus erat votorum & curarum noſtrarum ſcopus, quibus operam & induſtriam ſuam egregio ſanè ſtudio venerabiles Fratres noſtri Archiepiſcopi & Epiſcopi Regni Galliæ, earundem Conſtitutionum Apoſtolicarum executioni præcipuè intenti contulerunt; & chariſſimus in Chriſto Filius noſter Rex Chriſtianiſſimus, ſingulari pietate auxiliarem dextram ſtrenuo ac conſtantiſſimo animo porrexit. Cum autem præfatus Rex Chriſtianiſſimus eodem religionis zelo ductus, per ſuum in vrbe Oratorem nobis ſignificari exponique curauerit, nullum aliud opportunius remedium peſtiferæ huius contagionis reliquijs extirpandis adhiberi poſſe, quam ſi omnes certam formulam ſubſcriberent noſtra auctoritate firmatam, in qua quinque propoſitiones ex Cornelij Ianſenij libro, cui titulus, *Auguſtinus*, excerptas ſincerè damnarent, ac proinde illam à Nobis quantociùs expediri, ad quælibet effugia præcludenda, omneſque remouendus obtentus flagitauerit. Nos tam pijs dictis Regis Chriſtianiſſimi votis benignè annuendum eſſe ducentes,

tes, Formulam infra ſcriptam ab omnibus Eccleſiaſticis etiam venerabilibus Fratribus noſtris Archiepiſcopis, & Epiſcopis, nec non aliſque quibuſcumque Eccleſiaſtici ordinis, tam Regularibus, quam Secularibus, etiam Monialibus, Doctoribus, & Licentiatis, aliiſq; Collegiorum Rectoribus atq; Magiſtris ſubſcribi diſtrictè mandamus, idq; intra tres menſes à die publicationis ſeu notificationis Præſentium; alias contra eos, qui intra terminum præfatum non paruerint, irremiſſibiliter procedi volumus iuxta canonicas Conſtitutiones, & Conciliorum Decreta.

Formula à ſupradictis ſubſcribenda.

EGo N. Conſtitutioni Apoſtolicæ Innocentij X. datæ die 31. Maij 1653. & Conſtitutioni Alexandri VII. datæ 16. Octobris 1656. Summorum Pontificum, me ſubiicio, & quinque Propoſitiones ex Cornelij Ianſenij libro, cui nomen *Auguſtinus*, excerptas, & in ſenſu ab eodem Auctore intento, prout illas per dictas Conſtitutiones Sedes Apoſtolica damnauit, ſincero animo reiicio ac damno, & ita iuro. Sic me Deus adiuuet, & hæc ſancta Dei Euangelia.

Decernentes inſuper præſentes Litteras ſemper & perpetuò validas & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenos & integros effectus ſortiri, & obtinere, ſicque per quoſcumq; Iudices ordinarios & delegatos, vbique iudicari, & definiri debere, ſublata eis & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum & inane eſſe, ſi ſecus ſuper his à quocumque quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca venerabilibus Fratribus Archiepiſcopis & Epiſcopis, aliiſq; locorum ordinarijs committimus, & mandamus, vt ſinguli in ſuis Diœceſibus, ac locis ſuæ Iuriſdictioni ſubiectis præſentes Litteras, & in eis contenta quæcunque exequantur, & exequi ac obſeruari ab omnibus curent, & inobedientes quoſcumque per Sententias, & pœnas, aliaq; iuris & facti remedia, appellatione poſtpoſita, inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, brachij ſecularis auxilio, omnino compellant. Volumus autem, vt præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem fides prorſus adhibeatur, quæ ipſis Originalibus Litteris adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc noſtram Conſtitutionem & Ordinationem infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem, anno Incarnationis Domin. 1664. 15. Kal. Mart. Pontificatus noſtri an. 10.

Anno à Natiuitate Domini Noſtri IESV Chriſti 1665. Litteræ illæ affixæ & publicatæ &c. *I. Cardinalis Prodatarius S. Vgolinus, viſa de curia P. Ciampinus.*

CONCLVSIO.

HAEc ſunt ſupremi Paſtoris placita, hæc oracula indubitata. Quid igitur hæſitamus, & hæſitando diuini iudicij interminationem incurrimus? Aſsumpti ſumus in Clerum tam Sæcularem quam Regularem, vt populum Chriſtianum verbo, & exemplo deceamus. At quomodo ſperandum vt Fideles vocibus noſtris obtemperent, ſi ipſi ſupremi Doctoris placitis obluctemur? Nulli ſanè noſtrum promiſſa eſt à Chriſto authoritas in docendo falli neſcia. Errarunt etiam ex Patribus bona mente viri Sancti, & doctrina illuſtres: nec ideo minus aut Patres, aut Sancti, aut illuſtres fuere. Sed in hoc magis Sancti, magis illuſtres, quod doceri non recuſauerint. Vnus eſt à Deo nobis conſtitutus Doctor ſupremus Petri ſucceſſor, Pontifex Romanus, vti lubentes agnoſcimus vniuerſi. Errauerit hoc ſæculo aliquis ſiue in Dogmatum ſiue in Morum doctrina: nihil fecit niſi quod humanum eſt, & cum viris ſummis, ac ſanctis commune. At errorem tueri, aut auſcultandi Chriſti Vicario remoras innectere, hoc nos neque viri Sancti, neq; Patres docuere, quorum vox vna cum D. Auguſt. ſemper fuit. *Romæ Reſcripta venerunt, cauſa finita eſt.* Stemus igitur dociles & erecti ad vocem Paſtoris ſupremi, ſiue noſtra, ſiue aliena corrigentis, & vtrumque pari alacritate ſuſcipiamus. Si tuta amamus, hoc tutiſſimum, ſi certa quærimus, hoc certiſſimum, ſi Sancta ſectamur, hoc omnino ſanctiſſimum. Hoc vnum ſi, vt debemus, vnanimes amplectimur, erit demum multitudini credentium cor vnum & anima vna: quod vnum, & porro neceſſarium, vnicè vouemus vniuerſi.

Digitized by Google

NOTITIA GENERALIS

Dogmatum ſingulorum ab Eccleſia omni tempore damnatorum, cum ſuis Auctoribus, ac Refutatione. Item Singulorum Hæreticorum, cum tempore quo emerſerunt: Singulorum Patrum ac Scriptorum à quibus confutantur: ad certos titulos ordine alphabetico ſtudioſè ac commodiſsimè ſingula hic redacta.

ANNOTATIONES AD SEQVENTIA.

Nihil exiſtimaui poſſe commodius accidere doctrinæ Theologicæ ſtudioſis, quam ſi hanc Dogmatum damnatorum, eorumque Authorum, & oppugnatorum, & Eccleſiæ definitionum, ac cæterorum quæ poſtea adduco Notitiam ac Seriem tam expedito ordine in promptu haberent. Nihil certè difficilius, quàm quid in ſingulis Materijs damnatum ſit, prolixo per Authores innumeros ſtudio inueſtigare. Nihil tamen vtilius quam ea in ſingulis Materijs comperta habere. Nihil denique commodiùs quàm eadem, eorumque impugnationem alieno labore ſub certis titulis in ſequentibus reperire.

Sic enim facili negotio diſcernimus inter Dogmata certò damnata, & alia quæ in diſputationem venire poſſint. Sic etiam eorum Authores, & Damnationem, & Tempora ſingulari eruditione adducimus. Sic ad Scriptores, à quibus ſingula impugnantur, vbi opus eſt, facile recurrimus.

Sic denique ipſam temporum Chronologiam, & locorum Topographiam in quibus ea dogmata emerſerunt, & eorum Authores, & Impugnatores vixerunt, in promptu poſſidemus. Quamvis nolim hæc ad Temporum, Locorum &c. amuſſim omnem reuocari, nam in illis ipſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Scriptores multum variare ſolent.

Scribunt fuſiſſimè Authores varij, quid in ſingulis materijs Probabiliter diſputetur, ſed quid diſertè in ſingulis Damnatum ſit rariſſimè attingunt, quod tamen maximum adferret ſcriptionis commodum, & in Theologia vniuerſa compendium, quod, hic ſpecialiter intendimus.

Nullo denique modo poſſunt emergentes recenter Errores ſolidius aut clarius refelli, quam ex alijs in eodem genere pridem, & certò damnatis, vti ex ſequentibus ſtudioſus Lector facile perſpiciet.

Porro in fine Tomi II. & locis hic in decurſu citandis, adducuntur Noua præſentium temporum Dogmata damnata, & noui contra illa Scriptores, vti & alij in omni genere & materia Theologi, Controuerſiſtæ, Interpretes, Hiſtorici, Concionatores &c. quod maximum cenſeo ſtudioſo Lectori per omnes muneris ſui partes compendium, ac ſubſidium expeditiſſimum.

DOGMA-

Digitized by Google

DOGMATA HAERETICORVM,

Ac Damnata in quauis Materia, ſtudioſè collecta, refutata, & ad ſuos Auctores, & Materiæ titulos ordine Alphabetico commodiſſimè redacta.

A

ABSTINENTIA.

ABſtinentia ſiue ieiunium nullius eſt apud Deum meriti. Auctor fuit *Iouinianus*, poſtea *VValdenſes & VVicleſiſta*, ac demum *Lutherus*. Contra hunc errorem ſcripſit *S. Hieronymus* librum contra Iouinianum de laudibus ieiunij, & *D. Ambroſius* de Elia & ieiunio, vti infra tradetur in Catalogo Scriptorum contra has, & ſingulas hæreſes. Damnatur etiam in Conc. *Gangrenſi* decretorum c 19. an. 324. apud Baron. alioſue Eccleſ. Scriptores.

Non debent inſtitui ieiunia ab Eccleſia, ſed hoc relinquendum voluntati hominum. Auctor fuit *Aerius*, de quo S. Auguſt. libro de hæreſibus c. 53. Illi adhæſit *Euſtachius* Ponti Epiſcopus apud Socratem lib. 2. hiſt. Eccleſ. c. 24. Hos pridem ab Eccleſia damnatos in eodem Conc. *Gangrenſi*, *Bracarenſi*, *& Toletano*, ſequi non verentur *Hæretici moderni*.

Homo perfectus, ſiue qui peruenit ad ſtatum perfectionis, non obligatur ad ieiunium. Auctores fuerunt *Begardi & Beguinæ*, in hoc damnati in Conc. generali *Viennenſi* an. 1311.

ADORATIO.

CRux *Chriſti* non eſt adoranda, nec aliæ ad illius imitationem factæ. Auctor huius teſte VValdenſi de Sacramentalibus tit. 2. c. 16. fuit quidam *Claudius* Oxoniæ in Anglia ortus, circa annum 825. cuius errorem multo poſt ſuſcitauit *VVicleſus* anno 1380. & ſequuntur hæretici *moderni*. Damnatur in Concil. *Romano*, an. 732. & *Nicæn.* II. an. 786. aliiſque ſeq.

Adoranda non eſt Sacroſancta *Euchariſtia*. Auctor fuit Oecolampadius Germanus, & Monachus, cum ſequacibus, quorum error damnatur in *Trid.* ſeſſ. 4. c. 5. an. 1551.

ABSOLVTIO.

POenitens *ſola fide* abſoluitur à ſuis peccatis, credendo ſe à Deo eſſe abſolutum. Auctor fuit *Martinus Lutherus*, & *Islebicenſis* in Saxonia: Damnatus anno 1517. primum à Leone X poſtea in Tridentino: quem ſecutus eſt Zvvinglius, Brentius, Melanchton, Carolſtadius, Oſiander, Bucerus &c. ſecutus etiam eſt hunc errorem *Caluinus*. Damnatur autem in *Trid.* ſeſſ. 4. can. 9. an. 1551.

Mulier aut puer, æquè ac Papa, abſoluere poteſt à peccatis. Author, *idem Lutherus* ſupra. Damnatur in *Trid.* ſeſs. 4. can. 10.

ADAM ET EVA.

ADam & Eua ob ſuam inobedientiam ſunt perpetuò detruſi in infernum: Auctor fuit *Tatianus* Syrus Antiochiæ ortus, floruit circa an. 174. Damnatur in Conc. generali *Nic.* I. ſub Syluestro Papa, & Conſtant. Imp. an. 325.

Adam poſt peccatum amiſit Dei imaginem Auctor fuit *Origines* AEgyptius in Alexandria ortus, anno 205. Reprobatur in Conc. *Romano* incepto ſub Fabiano I. Papa & Martyre, expleto, anno. 258.

Si primi parentes permanſiſsent in ſtatu innocentiæ, numquam fuiſſent coituri ob humanam ſpeciem propagandam. Auctores fuerunt *Armeri*, quorum Dux fuit Iacobus Syrus circa annum 455. damnatur in Conc. IV. generali Calcedonenſi. anno 452. & *Lateranenſi* ſub Innocentio III. anno 1215. vbi alij Almerici Galli errores proſcribuntur.

Adam fuiſset mortuus, etiamſi non peccaſſet, & eſt mortuus conditione naturæ, non ex culpæ merito. Auctor fuit *Pelagius*. Anno 405. Reprobatur in Conc. II. *Milleuitano* cui interfuit S. Auguſt. an. 416. & in Conc. VII. *Cartagin.* an. 418. quæ etſi fuerint prouincialia confirmata tamen fuerunt ab Eccleſia in ſexto Synodo generali quæ in *Trullo* habita fuit.

Primi parentes ante peccatum erant cæci, & poſt ligni vetiti comeſtionem videre cœperunt. Hæreſis hæc ſine authore recitatur à Philaſtrio & D. Auguſtino in libris ſuis de hæreſibus. Reprobatur in Conc. *Milleuitano II.* præſente D. Auguſtino, an. 416.

Eua cunctorum mater, non eſt ex Coſta Adami formata, ſed ſimul cum Adamo de limo terræ. Auctor ab aliquibus notatur Thom. de Vio ex patria Caietæ, anno 1517. aut forte alius quiſpiam, propter locum Gen. 1. *Maſculum & fœminam creauit eos*, non ritè intellectum. Sed clarus eſt locus Gen. 2. vbi Eua vocatur virago quia de viro ſumpta eſt, vti vniuerſa intelligit Eccleſia.

ADVL-

ADVLTERIVM.

Matrimonium legitimè contractum, & perfectè conſummatum diſſoluitur ob coniugis adulterium: Auctor notatur *Montanus*, de quo infra titulo *Nuptiæ*.

ANGELVS.

Angeli ſiue boni ſiue mali non ſunt à Deo creati. Auctor fuit *Hermanus Riſuich*, Hollandus laicus, anno 1502. qui ob varios errores ſupplicio affectus dicitur apud B. Bernardum de Luxemburgo. Error hic ſatis damnatur in Concil. *Lateranenſi* an. 1215. tradente vnum eſſe Principium omnium viſibilium & inuiſibilium.

Non dantur ſingulis hominibus aliqui Angeli cuſtodes: Error *Caluini*.

ANIMA.

Anima rationalis (vt rationalis eſt) non eſt forma corporis humani. Auctor fuit quidam *Petrus Ioan.* Biranenſis diœceſis an. 1199. &c. Damnatur in Conc. *Viennenſi* ſub Clemente V. an. 1311. cuius verba habentur in lib. Epiſtol. Clementinarum de ſumma Trinitate, &c.

Spiraculum, quod Deus ſpirauit in faciem Adæ, minimè eſt anima. Auctor fuit *Philaſtrius* natione Hiſpanus in regno Caſtiliæ ortus, qui floruit, & poſtea ſanctè obijt Brixiæ circa annum 378. Contrarium declaratur in Conc. IV. *Calcedonenſi* ſub Leone Papa, anno 452.

Anima Adæ *prius* creata eſt, deinde corpus formatum. Auctor fuit *Ioannes Hieroſolymitanus*, anno 392. Reprobatur etiam in Conc. IV. *Calcedonenſi*, ſupra.

Anima hominis eſt aut *Dei ſubſtantia*, aut ex Dei ſubſtantia, Auctor fuit (vti refert Philaſter libro ſuo de hæreſibus) *Nicolaus Diaconus*. Hunc etiam errorem ſuſcitauit quidam Manes anno 277. huic etiam hæreſi adhæſit Amidæus Syrus ex Meſopotamia in ciuitate Edeſſenorum ortus. Hanc etiam cum magna pertinacia tutati ſunt *Falix & Fauſtus* Manichæi Afri apud Carthaginem orti, an. 404. Huic errori anathema dicit Conc. *Bracarenſe* 1. cap. 5. Decretorum, an. 563.

Animæ non creantur à Deo. In hac hæreſi eſt diuiſio licet ad omnes ad vnum finem tendant. *Hermias* & alij populi Galatæ, docent animas creari ab Angelis ex igne & ſpiritu, anno 170. Hunc errorem tutatus *Appolinaris* Grammaticus ex Alexandria AEgypti ciuitate ortus, anno 350. Eumdem ſecutus eſt & *Lucifer Calaritanus*, & in Inſula Sardiniæ Epiſcopus, anno 371. Damnatur in Conc. *Nicæno* I. anno 325. definiente in Symbolo Deum factorem omnium viſibilium & inuiſibilium, quod etiam ſequitur in Symbolo Conc. II. *Conſtantinopolitani*, an. 381.

Animæ hominum malæ conuertuntur poſt mortem in dæmones & bruta animalia. Auctor fuit *Tertullianus*, cui errori occaſionem præbuiſſe videntur verba Chriſti malè intellecta ad Iudæos, Ioannis 8. *Vos ex patre Diabolo eſtis*: Et Ioan. Baptiſtæ Matth. 2. *Progenies viperarum &c.* de quibus S. Auguſt. de hæreſibus cap. 86.

Anima hominis in morte corrumpitur Quę opinio diuiſa eſt, licet omnes ad vnum finem tendant. Primi auctores fuerunt *Arabici* docentes animam hominis ſimul interire cum corpore, & in reſurrectione corporum reſurgere, an. 249. *Hermanus* autem *Riſuich* docet animas ita interire, vt nunquam redeant. Damnatur in Conc. gen. *Lateranenſi* ſub Leone X. an. 1513.

Animæ poſt mortem tranſeunt de corpore in corpus. Auctores fuerunt *Albigenſes* anno 1176. hunc etiam errorem ſecuti ſunt *Albanenſes*: & pridem *Pythagoræ* Philoſopho attribuitur. Damnatur in Conc. *Lateranenſi* ſub Alex. III cum cæteris Albigenſium erroribus, anno 1179.

Animæ ante corporis infuſionem peccauerunt, ideo ſunt incluſæ in pœnam in corporibus tanquam in carcere. Auctor fuit *Origenes &c.* hanc etiam hæreſim ſecutus eſt *Priſcillianus* Hiſpanus Auilæ ortus, anno 381. Damnatur in Conc. I. *Bracarenſi*, decretorum capit. 6. an. 563.

APOSTOLI.

Apoſtoli prędicauerunt Euangelium ſolum litteraliter, non myſticè. Auctor fuit Abbas *Ioachim* Calaber de Curiario, an. 1190. In eumdem errorem cecidit *Petrus Ioannes*: Reprobatur in Conc. *Lateranenſi* ſub Innoc. III. in cap. 2. cum alijs dicti Ioachimi erroribus, anno 1215.

Apoſtoli nec habuerunt, nec receperunt pecuniam, nec aliquid in craſtinum ſeruauerunt Auctor fuit *Gerardus de Parma* ex familia de Sagarelis an. 1300. Contra eſt Conc. *Viennenſe* ſub Clemente V. damnans errores *Begardorum*, ex quibus ille *Gerard.* prodijt an. 1311.

AQVA

Digitized by Google

AQVA.

Aqua eſt Deo coæterna. Hæreſis hæc recitatur à *S. Auguſtino* de hæreſibus 76. ex eo vt videtur orta, quod gen. 1. non fiat mentio creationis aquæ, ſed tantum cœli & terræ. Damnatur in Conc. I. *Nicano*, anno 325. & habetur in cap. *Firmiter*, de S. Trin. viſibilium & inuiſibilium omnium.

Aqua non benedicta eſt tanti valoris, quanti eſt benedicta: & eſt opus Negromantia ad res benedicendas; non enim poſſumus facere res meliores benedictionibus, quam Deus eas per naturam condidit. Auctores fuerunt quidam *Flagellantes* ſic ab operibus dicti: huic errore adhæſere aliqui populi Angli Lolardi dicti, in aliis Sectatores VViclephi, anno 1450. Hanc doctrinam etiam tutatus eſt quidam *Ioannes Germanus* de VVeſtphalia ſuperiore, anno 1470. Damnatur in Conc. *Agathenſi* in Gallia, anno 494. & in *Hiſpalenſi* 2. an. 624. & in *Toletano* 4. cap. 8. decretorum, anno 633.

B.

BAPTISMVS.

Baptiſmus ſit in igne & ſpiritu, non in aqua. Auctores fuerunt *Galata*, abuſi illis verbis Matthæi 3. *Ipſe vos baptizabit in Spiritu Sancto & igne*, vt refert S. Auguſtinus de hæreſibus cap. 59. Damnatur in Conc. *Florentino* ſub Eugenio IV. anno 1438. & in *Tridentino* ſeſſ. 7. can. 2.

Forma Baptiſmi vſitata non eſt vera forma &c. Ita docuerunt *Marcus Ægyptius*, ex Alexandria, anno 155. *Montanus* apud Miſniam Phrygiæ ortus, anno 173. *Paulus Syrus* ex Samoſatena vrbe, anno 266. Damnatur in Conc. I. *Nicano*, anno 325. & in Conc. I. *Antiocheno* recepto in prædicto Nicæno.

Mortui ſunt baptizandi. Auctores fuere *Marcioniſta*. ſic dicti à Marcione eorum duce, an. 158. Damnatur in *Carthaginenſi* III. anno 397. recepto poſtea in Synodo generali in Trullo celebrata.

Baptiſmus nullam vim habet. Primi Auctores fuerunt *Meſſaliani*, *Manes*, *Albanenſes*, & Albigenſes, Armeni, *Petrus Ioannis*, de quibus Hiſtoria, ſiue Annales Eccleſiaſtici. Damnatur in *Nicano* I. & in *Florentino* ſub Eugenio IV. an. 1439.

Pueris vſum rationis non habentibus Baptiſ. nihil prodeſt. Auctor fuit quidam *Petrus de Bruis* Gallus ex Prouincia Narbonenſi, anno 1126. poſt huius mortem docuit etiam Henricus quidam Gallus patria Toloſanus an. 1149. Item docuerunt *Anabaptiſta* illi qui ſurrexerunt anno 1302. Damnatur in *Lateranenſi* ſub Innocentio III. anno 1215. & aliis deinceps vſque ad *Tridentinum* ſeſſ. 7. can 13.

Rebaptizandi ſunt illi, qui ſunt de Eccleſia Romana. Auctor primus fuit *Donatus Apher* ex Caſſinigris in Numidia ortus, anno 306. ſecuti ſunt *Armeni*: etiam *Anabaptiſta* originem trahentes à Petro Bruſſiano an. 1558. &c. Damnatur hæc hæreſis poſt alia in Conc. *Florentino*, ſub Eugenio IV. an. 1438. in decreto de vnione Armenorum.

Non poteſt alicui conferri baptiſma, niſi ei etiam conferatur Sacramentum Euchariſtiæ, & niſi baptizatus vngatur Sancto Chriſmate, non eſt baptizatus. Auctores ſunt *Armeni* de quibus ſupra & in Hiſtoria Eccleſiaſtica apud Baronium &c. vti & alii Hæreſiarchæ quos in decurſu adducimus. Damnatur etiam in *Tridentino* ſeſſ. 7. can. 13.

Baptiſmus eſt recipiendus nulla interiecta olei mixtura. Auctor fuit *VValdo* Gallus ciuis Lugdunenſis, anno 1170. Secutus eſt etiam *VViclef*, de quo ſupra &c. Damnatur autem in Conc. Laodiceno; ann. 364. & demum in Conc. *Lateranenſi* ſub Alexandro III. anno 1179. vbi ſecta VValdenſium damnata.

Pueri non egent Baptiſmo ad deletionem peccati originalis, quia ante Baptiſmum carent peccato originali. Auctor fuit *Pelagius*, ſecuti ſunt *VViclef*, & *Armeni*, de quibus ſupra &c. Tribuunt aliqui quid ſimile Ioanni Gerſoni, anno 1410. & Thomæ de Vio, quod poſſint ſaluari ſine Baptiſmo in caſu neceſſitatis, quæ admitti nequeunt, vti patet iam inde ex Conc. II. *Milleuitano*, & demum ex Conc. *Tridentino* ſeſs. 5. in decreto de peccato originali.

Si quis non ex contemptu, ſed ex impoſſibilitate (etiam ſi toto corde ad Deum fuerit conuerſus) non poſſit baptizari, ſaluari minimè poteſt. Error hic apud D. *Bernardum* recenſetur Epiſt. 77. nullo nominato Auctore, Damnatur in *Tridentino* Seſs. 6. cap. 4.

Nullum peccatum præter originale tollitur per baptiſmum. Auctor fuit Lutherus, de quo ſupra &c. damnatur diſertè in *Tridentino* ſeſs. 5. an. 1546.

Baptiſmus aquæ ceſsauit, & eſt mutatus in baptiſmum Sanguinis. Auctores fuerunt *Flagellantes* de quibus ſupra &c. Damnatio huius reperitur in Conc. *Viennenſi* ſub Clemente V. prædictorum errores proſcribente anno 1311.

Ana-

Digitized by Google

Anabaptiſtæ contendunt baptiſmum ſolis adultis conferendum, damnati in *Trid. ſeſſ. 7. & alibi.*

BEATITVDO.

Beati non vident eſſentiam Dei. Auctores ſunt *Armeni*, ſupradicti. Fuit ſecutus *Petrus Abailardus* Gallus Narbonenſis prouinciæ, anno 1140. etiam *Arnoldus* vel Arnulphus Brixiæ in Italia ortus, anno 1139. Concilium *Rhemenſe* anno 1148. Abailardum & Arnoldum cum ſuis erroribus reprobauit.

Beatitudo conſiſtit in delicijs carnis. Auctor fuit *Cerinthus* Aſiaticus in Græcia apud Epheſum ortus. anno. 41. Conc. *Apoſtolorum* Hieroſolymis congregatum, anno 41. ſatis hanc hæreſim damnauit cum erroribus alijs Simonis Magi, Nicolai Diaconi, Cerinthi, Carpocratis, &c.

Nec Beatitudo, nec miſeria erit perpetua. Auctor fuit *Origenes*, de quo S. Auguſtinus lib. de hæreſibus. Et cum alijs erroribus Origenis damnatur in Concilio *Romano* ſub Cornelio Papa & Martyre anno 253.

Domo in hac vita poteſt habere beatitudinem ſecundum omnem gradum perfectionis. Auctores fuerunt *Begardi & Baguinæ*, populi habitantes in Germania inferiori, anno 1300. Damnantur in Conc. *Viennenſi* ſub Clemente V. anno 1311.

Omnis natura intellectualis ſeipſa eſt beata. Auctores ſunt *Begardi & Beguinæ*. Damnantur in Conc. *Viennenſi*, ſupra.

Ante diem Iudicij nulla anima eſt beata. Auctores ſunt *Armeni*, quibus etiam conſenſerunt *Græci*. Damnatur in Conc. *Florentino* anno 1439.

Omnes Beati pares ſunt in gloria, nec in cœlis eſt præmiorum differentia. Auctor fuit *Iouinianus* natione Romanus anno 382. præter alia, damnatur in *Florentino* ſub Eugenio IV. anno 1439.

Intellectum creatum nullo lumine gloriæ indigere ad eſſentiam diuinam intuitiuè videndam aſſerebant *Begardi hæretici damnati*.

BELLVM.

Nullo pacto licet inferre bellum. Auctores ſunt *Manichæi*, etiam ſecutus eſt poſtea Oecolampadius &c. Damnatur in Con. IV. *Calcedonenſi* ann. 452. & poſtea in *Bracarenſi* 1. an. 563.

Non licet facere bellum etiam cum Turcis. Auctor fuit *Lutherus* &c. Reprobatur in Conc. *Claromontano* anno 1084. & in *Lateranenſi* anno 1120. iubente bellum contra Turcas proſequi:

BENEDICTIO.

Omnes benedictiones Eccleſiæ nullius ſunt valoris. Auctores ſunt *VValdenſes*, poſtea fuerunt *VViclephiſtæ*: de hoc infra tit. *Aqua* & infra tit. *Exorciſmus*.

BESTIA.

Omnes beſtiæ ſunt capaces rationis. Auctor fuit *Manes*, de quo antea: damnatur in Conc. IV. gen. *Calcedonenſi*, cum alijs erroribus Manichæorum anno 452.

C.

CANTVS.

CAntus in Eccleſia nullius eſt virtutis. Auctor fuit Hilarius quidam *Arianus* AEgyptius Alexandriæ ortus, anno 334. ſecuti ſunt *VValdenſes* nec non *VViclephiſtæ*. Damnatur in Conc. *Agathenſi* in Gallia, anno 494.

CALCEAMENTVM.

Non licet Chriſtianis vti Calceamentis. Inter hæreſes à *S. Auguſtino* notatur, auctore non nominato. Patet falſitas ex Conc. *Eliberitano* cap. 17. ſuorum decretorum prohibente tantum veſtimenta & calceamenta ad pompam, anno 306.

CAPVT.

In Eccleſia non eſt vnum Caput. Ita *Lutherus*, *Caluinus*, & ſequaces qui negant Pontificis primatum de quo tit. Papa, Pontifex &c.

CHARACTER.

In nullo Sacramento imprimitur Character. Auctor fuit *Lutherus*. Damnatur error Conc. IV. *Carthaginenſi*, anno 214. & demum in Concil. gen. *Florentino*, in decreto de vnione Armenorum, anno 1439.

CARO ET CORPVS HVMANVM.

Corpus ſua natura eſt malum; & à malo principio. Auctores ſunt *Manichæi*, quibus adhærent Priſcillianiſtæ. Damnantur in Conc.

Digitized by Google

Conc. I. *Bracarenſi*, à Ioanne III. confirmato, can. 13. anno 563.

CERTITVDO.

Omnis homo iuſtus fidei certitudine ſcit ſe eſſe in gratia. Auctor *Lutherus* & ſequaces. De quo etiam in tit. *Abſolutio* & *Gratia*.

CIBVS.

Non licet veſci carnibus. Auctor *Tatianus*: ſequuti ſunt *Manichæi*, ortum habentes ex Mane, anno 1170. etiam *Priſcillianus*, nec non pridem Græci. Reprobatur in Conc. I. *Bracarenſi*, can. 14 an. 563.

Diebus ab Eccleſiis vetitis licet veſci carnibus &c. Auctor fuit *Iouinianus*, fueruntque *VValdenſes* & *Lutherus*. Damnatur in Concil. *Toletano* III decretorum cap 9. anno 653.

CIRCVMCISIO.

In Lege noua admittitur Circumciſio. Quidam poſt tempora Chriſti, quos Apoſtolus ipſe reprobat, de quo etiam tit *Lex*.

CHRISTVS.

Chriſtus ſolam habuit naturam humanam. Auctor fuit *Carpocrates* anno 36. ſecutus fuit *Ebion* Simonis Magi diſcipulus anno 57. etiam *Theodotus Sutor* anno 173. etiam *Thedotus Argentarius*, ſiue Trapazetus dictus, anno 202. etiam *Arthemon* ex Bizantina vrbe ortus, anno 196. etiam *Arrius* AEgyptius, Alexandriæ ortus anno 310. etiam *Photinus*, à quo Photiniani venerunt, anno 340. Damnatur in Concil. I. Nicæno in Simbolo, anno 325.

Chriſtus ſolam habuit naturam Diuinam. Primus Auctor fuit *Valentinus* natione AEgiptius, an. 132. ſecutus eſt *Cerdo* Pontius apud vrbem Synope natus, anno 146. *Apelles* verò docet Chriſtum carnem ſuam ſumpſiſse ex elementis &c. anno 146. *Priſcillianus & Manes* docent, Chriſtum fuiſse hominem Phantaſticum. Etiam Valentinum fuit ſecutus *Apollinaris* filius, anno 371. Damnatur in eodem Symbolo *Nicæno* & in Conc. *Conſtantinopolitano* generali II. in Symbolo, *& homo factus eſt*, anno 381.

Chriſtus vti duas naturas, ita duas perſonas habuit. Auctores fuit *Neſtorius* ex Germanicia vrbe Syriæ ortus, anno 428. ſecutus eſt Petrus Gnafæus, anno 471. Damnatur in Conc. gen. *Epheſino* can. 4. anno 431.

Chriſtus ſolam habuit naturam & perſonam Diuinam. Auctor fuit *Eutiches* Conſtantinopolitanus anno 448. deinde ſecutus eſt *Dioſcorus* AEgiptius Alexandriæ ortus anno 439. etiam *Acephali* anno 494. etiam *Seuerus* natione Antiochenus anno 513. Damnatur in eodem *Epheſino*, decretorum cap. 13. & in Concil. gen. *Calcedonenſi*, anno 452.

Chriſtus ſolum corpus non animam habuit. Auctor *Arius*, de quo antea, damnatur in Concil. *Romæ* habito ſub *Damaſo* anno 382. & in *Epheſino* gen. decret. cap. 13. an. 431.

Vna ſolum in Chriſto fuit voluntas, nempe Diuina Auctor *Macharius* Syrus anno 678. Damnatur in 6. Synodo gen. in *Trullo* ſeſs. 17. in qua profertur Symbolum S. Athanaſij, anno 680.

Non Chriſtus ſed Simon Cyreneus fuit crucifixus. Auctor *Baſilides* AEgyptius ex Alexandria ortus anno 74. conſtat contrarium ex ipſo *Conc. Apoſtolorum* ſub D. Petro, anno 41.

Non poſsumus ſperare ſalutem in Chriſto. Auctor fuit quidam *Baſſus* AEgyptius & Alexandriæ ortus anno 120. ſecutus fuit *Petrus Abailardus* de quo antea: Conſtat contrarium ex ipſis *quatuor primis Concilijs* generalibus, quæ *D. Gregorius* affirmat recipienda ſicut quatuor Euangelia.

In Chriſto non fuit Spiritus timoris Domini. Auctor idem *Abailardus*. Hic cum alijs Abailardi erroribus damnatur in Conc. *Rhemenſi ab Eugenio* II. confirmato, an. 1148.

Chriſtus adhuc viuens lanceatus fuit. Auctor *Petrus Ioannis*, contra Euangelij textum expreſſum: damnatur etiam à Conc. *Viennenſi*, anno 1311.

Chriſtus non reſurrexit, ſed adhuc reſurget. Auctor fuit *Cerinthus*, de quo in hiſt. Eccleſiaſtica. Damnatur in *Nicæno* I. in Symbolo, *& reſurrexit tertia die*.

Chriſtus aſcendit in Cœlum ſine carne. Auctor *Apelles*, de quo hiſt. Eccleſiaſt. Damnatur in Conc. gen. *Epheſino* III. cap. 13. anno 431. vide infra plura v. Deus.

CONCILIVM.

Concilia ritè congregata nullius ſunt valoris. Hoc docent ab initio hæretici, *Arrius*, *Neſtorius*, *Eutyches*, *Ioannes Huſſ*: poſtea *Lutherus* &c. Damnantur in Conc. *Conſtantienſi* ſub Ioanne XXIV. ſeſs. 4. & 5. anno 1415.

COPVLA HVMANA.

Vſus fœminarum eſt communis. Auctor fuit

Digitized by Google

fuit *Simon Magus* Samaritanus anno 35. ſecutus eſt *Nicolaus Diaconus* etiam *Menander* Samaritanus anno 74. etiam *Saturninus* Antiochiæ natus, anno 60. etiam *Carpocrates*, & *Ebion*, etiam *Cerinthus*: etiam *Cerdo*: etiam *Marcion*: etiam quidam *Florinus* Romæ natus anno 165. etiam *Piccardus*, ex Belgia Gallica ortus Adamitarum Dux anno 1428. etiam *VValdenſes*: etiam quidam hæretici *Fraticelli* dicti; quorum Magiſter fuit *Hermanus* Ferrarienſis anno 1294. Damnatur in ipſo Conc. *Hiero olymitano* ſub D. Petro, cum alijs Simonis magi erroribus.

Copula carnalis in vniuerſum non eſt licita, de quo titulo, *nuptia* infra dicetur.

Coitus non eſt peccatum, ſed bene oſculum. Auctores *Begardi* & *Beguinæ*, Damnatur in Conc. *Viennenſi* cum alijs erroribus Begardorum anno 1311.

CONFESSIO.

Confeſſio eſt humanum inuentum. Auctor primò fuit *Petrus* Hiſpanus Oxomenſis, 1474. ſecutus eſt *Lutherus*. Damnatur cum ſequentibus de confeſſione Sacramentali in Conc. *Conſtantienſi*, & in *Florentino*, ac Poſtremò in *Tridentino*, ſeſſ. 4. in can. 3. in can. 6. & 7.

Non eſt neceſſarium confiteri peccata Sacerdoti, ſed ſoli Deo. Auctor primus fuit *Iacobus Syrus* apud Antiochiam ortus, anno 452. poſtea etiam *Lutherus*.

Non eſt neceſſaria examinatio ſuæ conſcientiæ ante Confeſſionem, Auctor idem *Lutherus*.

Confeſſio eſt nullius valoris. Auctor *Lutherus*. Damnatur in *Tridentino*, & alijs ſupra notatis.

Confitentes non niſi peracta prius pœnitentia debent abſolui. Damnatum in *Petro de Oſma*.

Vide infra *Pœnitentia*.

CONFIRMATIO.

Confirmatio non eſt Sacramentum. Auctores ſunt *Græci*, anno 465. ſecuti ſunt *VValdenſes*, *VViclephiſtæ*, nec non *Lutherus* & *Caluinus*. Damnatur pridem in Concil. II. *Hiſpalenſi*, cap. 7. anno 624. ac demum in *Tridentino ſeſſ. 7. can.* 1.

Non ſolus Epiſcopus eſt miniſter ordinarius confirmationis. Damnatur inter *VVicleſi* errores.

CONSILIVM.

Nullum eſt diſcrimen inter Conſilium & Præceptum, de quo infra titulo, *Præceptum*.

CONTRITIO.

Contritio eſt nullius valoris. Auctor *Lutherus*:

Attritio ex metu gehennæ facit homines deteriores. vide infra *Timor*.

CORRECTIO.

Subditi poſſunt pro libitu corrigere ſuos ſuperiores delinquentes; vide infra *Subditus*.

CREATVRA, CREATIO.

Creaturæ præſertim corporeæ à Deo non ſunt factæ. Docuit *Simon Magus*, etiam *Menander*, & *Saturninus*, etiam *Cerinthus* & *Manichæi*, nec non *Priſcillianus*: quorum aliqui dicunt mundum corporeum factum à principio malo, alii à ſolis Angelis. Damnatur in Conc. I. *Nicæno* & in *Lateranenſi* ſub Innocentio III. anno 1215.

Creaturæ ex ſe malæ ſunt. Auctores fuere *Manichæi* & *Priſcillianiſtæ*, quia ſcilicet à malo principio. Damnatur tam in prædictis, quam in Concil. *Bracarenſi* I. in Hiſpania, anno 563.

Materiam primam non eſſe creatam, ſed ex ſe, docuit *Marcion* hæreticus. Creatas animas diu ante corporum formationem, Origeni adſcribitur. Vide *Anima*, *Mundus &c.*

CRVX.

Crux Saluatoris non eſt adoranda, de quo dictum titulo, *Adoratio*, *Chriſtus*, & alibi infra

D.

DECIMÆ.

Decimæ non ſunt Sacerdotibus ſoluendæ. Auctor fuit *Gerardus Parmenſis*, huic adhæret *Ioannes VVicleph*, damnatus in Concil. *Conſtantienſi*.

DEVS.

Plures ſunt Dij. Docuerunt *Cerdo*, *Marcion*, *Valentinus*, etiam *Secundus* Valentini diſcipulus, anno 175. & *Ptolomeus* eiuſdem diſcipulus, & cou-

Digitized by Google

& conciuis. Secuti hos fuerunt *Marcus*, *Apelles*, *Manichai*, *Albanenſes*, & *Albigenſes*, de quibus ante: Patet manifeſtus error, ex ratione ipſa, ex ſcripturis, ex Concil. *Nic.* I. in Symbolo, *Credimus in vnum Deum*.

Deus eſt Corporeus Auctor dicitur *Tertullianus* ſecuti *Audiani* qui etiam dicuntur Anthropormophitæ. Patet hic error ex eodem Symbolo Nicæno, & cæteris.

Deus eſt mendax, Auctores *Armeni*, vt refert Guido lib. de hæreſibus. Damnatur diſertè ex Conc. IV. gen. *Calcedonenſi*, & *Lateranenſi* ſub Innocentio III.

Omnia de neceſſitate abſoluta eueniunt. Auctor fuit Petrus *Abailardus*, de qua hæreſi infra tit. *Futurum contingens*.

Sapientia, iuſtitia, & alia Dei attributa ſunt ab ipſa Dei eſſentia realiter diſtincta. *Gilbertus Porretanus*, vt refert D. Bernardus Serm. 3. in Cantica. Error ex oppoſito fuit *Eunomij* nullam etiam rationis ſiue conceptus diſtinctionem inter ea admitti poſſe, vt refert *Epiphanius*, hæreſi 26.

Non ſunt tres perſonæ in Diuinis. Auctor fuit *Noetius* in Epheſo ciuitate Græciæ ortus, anno 260. huic adhæſit *Sabellius* in Ptolemaida Lybiæ vrbe ortus anno 260. Damnatur in Concilio *Romano* ſub Syluestro I. anno 326.

Filius eſt Patre minor. Auctor fuit *Arrius*, ſecutus eſt *Aetius*, anno 356. etiam *Achatius* an. 309. etiam *Eunomius* Galata, &c. an. 381. etiam multò poſt *Petrus Abailardus*. Damnatur in eodem Conc. *Nicæno I.*

Filius Dei ignorat vltimum diem. Auctores dicuntur ab ignorantia *Ignoitæ* malè intelligentes dictum Chriſti Marci 13. *De die autem illo nemo ſcit... neque Filius, niſi Pater*, apud Iſidorum lib. 8. Etym. cap. 5. Damnatur in Conc. *Lateranenſi* ſub Martino I. alijſque.

Filius non videt Patrem, nec Spiritus ſanctus Filium: Auctor fuit *Origenes* vti ſcribit Epiphanius in Epiſt. ad Ioan. Hieroſolymitanum. Damnatur inter eius errores in *Concilio Romano* ſub Fabiano, anno 254.

Spiritus Sanctus eſt minor Patre & Filio, & eſt mera creatura. Auctor *Macedonius* Conſtantinopolitanus anno 341 Arrianis multum addictus, apud *S. Auguſtinum* lib. de hæreſibus c. 52. Damnatur in Concilio II. gen. *Conſtantinopolitano* ſub Damaſo, anno 381. vti & in *Epheſino* III. *Calcedonenſi* IV. & *Lateranenſi* ſub Innocentio III.

Spiritus Sanctus eſt Anima mundi. Auctor fuit *Abailardus*; de quo D. Bernardus Ep. 190. ad Innoc II. Hic cum alijs Abailardi erroribus damnatur in Conc. *Rhemenſi* in Galia an. 1148.

Spiritus Sanctus non procedit à Patre & Filio. Quod docuere *Græci*, & etiam *Armeni*, Damnatur in *Lateranenſi*, anno 1215.

Perſonæ Diuinæ circa proprietates negligendæ ſunt. Auctor *Petrus Abailardus*, Damnatus in Conc. *Rhemenſi*, ſupra vide *Creatura*.

DIABOLVS.

Diabolus ſua natura eſt malus. Auctores *Manichæi*, quos ſecutus eſt *Priſcillianus*. Damnatur in Concilio I. *Bracarenſi*, & in *Lateranenſi* ſub Innocentio III.

Diabolus aliquando ab inferno eſt liberandus. Auctor fuit *Origenes*, vt refert S. Auguſt. de hæreſibus c. 33. Damnatur in *Quinto* Conc. gen. in *Trullo*, ſub Vigilio, anno 553.

Diaboli tentationes fiunt in nobis Contactu lapidum, & herbarum: de quo dicetur titulo *Tentatio*.

E.

ECCLESIA.

SOli boni, non mali in Eccleſia continentur. Auctor fuit *Donatus*, ſecutus eſt *Ioannes Huſſ.* an. 1413. Eam hęreſim diu ſepultam demum reſuſcitauit *Lutherus*. Damnatur pridem in Concilio *Conſtantienſi* Seſs. 15. in articulis Ioannis Huſs. anno 1415.

Eccleſiam conſtare ex ſolis prædeſtinatis docuerunt *Caluiniſtæ*; ex ſolis Perfectis *Anabaptiſtæ*, vt ſupra damnati.

Eccleſia poteſt errare. Auctor fuit *Ioannes de VVeſtphalia*, & damnatur in Conc. *Conſtantienſi* contra VViclefum.

Epiſtolæ Decretales nullius ſunt valoris. Auctores ſunt *VValdenſes*, ſecuti ſunt *Gerardus*, *Begardi & Beguinæ*, etiam Ioannes *VVicleph*, Ioannes de *VVeſtphalia & Lutherus*. Damnatur in Conc. *Viennenſi* ſub Clemente V. anno 1311. & in *Conſtantienſi* in articulis VViclefi, anno 1415.

Eccleſia & eccleſiaſtici homines non poſſunt diuitias poſſidere. Auctores *Audiani*, ſecuti ſunt *VValdenſes & VVicleſiſtæ*, etiam *Marſilius* Paduanus anno 1307. nec non *Lutherus*. Damnatur in Conc. gen. *Calcedonenſi* IV. c. 22. Decretorum ſub Leone I. & in *Conſtantienſi* Seſs. 8. inter articulos VViclefi, anno 1414.

ELEEMOSINA.

Non licet facere Eleemoſinam Fratribus mendicantibus. Auctor fuit *Ioann. VVicleph* qui

ſupra,

ſupra, docens eos qui iſtis faciunt eleemoſinam excommunicari, de quo etiam infra tit. *Mendicitas*.

Eleemoſinarij, licet magni peccatores, ſaluantur. Dogma hoc ſine *Auctore* recenſet S. Auguſtinus de Ciuitate Dei, cap. 22. & damnatur in *Nicæno* I. anno 325.

EPISCOPVS.

Epiſcopi ſunt pares ſimplicibus Sacerdotibus. Auctor fuit *Aetius* Alexandriæ ortus anno 354. ſecuti ſunt infames Pauperes de *Lugduno, Marſilius* Paduanus, Ioannes *VVicleph*, & *Lutherus*. Damnatur in Concilio *Hiſpalenſi* I. Decretorum cap. 5. & 7 quod fuit confirmatum ab Honorio I. & receptum in 6. Synodo in *Trullo* habita ſub Agathone.

Epiſcopus peccans amittit Epiſcopatum. Auctores *VValdenſes*, nec non *VVicleph*. de quo etiam errore infra tit. *Poteſtas*.

EVANGELIVM.

Euangelium iam ceſſauit. Auctores fuerunt *Flagellantes*, hæretici: & inter eorum errores damnatur in Concilio *Viennenſi* anno 1311.

Euangelium ſolum litteraliter ab Apoſtolis fuit prædicatum. Auctor fuit Abbas *Ioachim*: inter eius errores decretorum cap. 20. damnatur in *Latheranenſi* ſub Innocentio III.

Euangelium non eſt lex. Auctor *Martinus Lutherus*, ſecutus eſt *Philippus Melanchton* anno 1530. etiam Ioannes *Brentius* Germanus, anno 1540. Damnatur in *Tridentino* Seſſ. 6. can. 20.

EVCHARISTIA.

Ex pane non poteſt confici Sacramentum Eucharíſtię. Auctores fuerunt *Cathariſtæ* Manis Diſcipuli. Damnatur in *Florentino*, anno 1439.

Non in Azymo, ſed fermentato corpus ſuum Chriſtus confecit. Auctores ſunt *Græci*, ſecuti ſunt *Armeni*. Repugnat definitioni Concilij *Florentini*, in decreto Vnionis Græcorum cum Eccleſia Latina.

Modus Conſecrandi Eccleſiæ Romanę non eſt verus modus. Auctores ſunt *VValdenſes*. Damnatur etiam in *Florentino*, anno 1439.

Corpus & Sanguis Chriſti realiter non continentur ſub ſpeciebus panis & vini. Docuerunt hoc pridem *Armeni*, etiam *Berengarius* Gallus Andegauenſis an. 1006. etiam Ioannes *VVicleph*, *Almaricus*, & Ioannes *Oecolampadius*, ac *Ioannes Caluinus*. Poſt alia damnatur in Concilio *Tridentino* Seſſ. 3. cap. 1.

Poſt Conſecrationem, manet idem panis: Auctores *VVicleph* & *Lutherus*. Damnatur contra VVicleſum in Concilio *Conſtantienſi*, & contra Lutherum in *Tridentino* Seſſ. 3. cap. 4. can. 2.

Pro Calicis conſecratione non eſt apponendum vinum, ſed ſola aqua. Auctores *Aquarij* apud S. Auguſtinum, quorum quis fuerit magiſter, non legitur. Repugnat Concil. *Lateranenſi*, & demum *Tridentino* Seſſ. 3. cap. 4.

Nullo modo eſt aqua apponenda in calice. Auctores ſunt *Græci*, Armeni inſuper ſecuti ſunt. Repugnat Concilio III. *Carthaginenſi*, & *Florentino* in decreto de vnione Armenorum.

Sacramentum Euchariſtiæ nec prodeſt, nec lædit. Auctores ſunt *Meſſaliani*, quos ſecuti ſunt *Armeni*. Damnatur in *Tridentino* Seſſ. 3. cap. 2. can. 5.

Sacramentum Euchariſtiæ maiorem habet vim feria quinta maioris hebdomadæ. Auctores fuerunt *Græci*. Repugnat *Florentino*, in decreto de vnione Græcorum.

Sacramentum Euchariſtiæ ſumi poteſt à peccatore ſine confeſſione, Auctor *Lutherus*, alijque ſequaces. *Tridentino* Seſſ. 3. cap. 7. declarante ſolam fidem non eſſe ſufficientem præparationem ad hoc Sacramentum &c.

Peccator non recipit corpus Chriſti. Recitatur hic error à Petro Lombardo lib. 4 ſent. diſt. 9. Damnatur in *Tridentino* Seſſ. 3. cap. 7. can. 11.

Corpus Chriſti non eſt in Euchariſtia, niſi in ſolo vſu. Auctor præcipuè fuit *Martinus Bucerus* Germanus, & *Lutherus*, an. 1530 Damnatur in eodem *Tridentino* ſupra cap. 6. can. 7.

Communio debet fieri ſub vtraque ſpecie. Auctores ſunt *Græci*, his adhæſit *Petrus Dreſenſis* Bohemus, anno 1428. etiam *Lutherus*. Damnatur pridem in Concilio *Conſtantienſi* Seſſ. 13. Vide infra *Miſſa*.

EVNVCHVS.

Ad bene Deo ſeruiendum oportet, vt quiſque ſit caſtratus. Auctor fuit quidam *Valeſius* Arabs anno 230. Reprobatur in Conc. *Nicæno* I. can. 1. & in Concilio *Romano* inter errores Origenis, anno 254.

EXCOMMVNICATIO.

Cenſuræ nullius ſunt valoris. Auctor fuit Ioannes *VVicleph*, ſecuti ſunt Ioannes *Huſs*, & *Lutherus*. Damnatur pridem inter errores VVicleſi in Conc. *Conſtantienſi*.

Digitized by Google

EXORCISMVS.

Omnes Benedictiones, quas facit Eccleſia, ſunt ſpernendæ. Auctores ſunt *VValdenſes*, & ſequentes *VViclephiſtæ*. Inter alia Concilia *Lateranum IV.* ſub Honorio I. ſuorum decretorum cap. 8. Benedictionem Cerei Paſchalis approbat, & mandat.

F.

FATVM.

Hominum actiones ſunt fato adſcribendæ. Auctor fuit *Bardeſanes*, an. 175. ſequutus eſt *Priſcillianus*. Damnatur in Concilio *Bracarenſi* I. ſuorum Decretorum cap. 9. an. 563. Vide infra V. *Libertas*.

FIDES.

Nil credendum eſt, quod excedat noſtri intellectus virtutem. Auctor fuit Petrus *Abailardus*: cum quo hic error damnatur in Concilio *Rhemenſi* anno 1148.

Habentes ſolam fidem, licet peccatores maximi, ſaluantur. Auctor eſt *Eunomius*, ſequutus eſt *Lutherus*. Damnatus in *Tridentino* Seſſ. 6. cap. 3. 4. &c. & can. 9.

Fides amittitur per quodlibet peccatum mortale. Auctor eſt *Lutherus*. Damnatur ibidem in *Tridentino* cap. 15. ac can. 28.

Licitum eſt exterius fidem negare inſtante perſecutione: & ſufficit eam in animo ſuo interius retinere. Damnatur vt hæreticum in Conc. *Romano ſub Cornelio Papa*, vti patet ex Baronio ad annum 254. contra Elſaitas.

FIDVCIA.

Fiducia gratiæ nullo modo, vel gloriæ aſſequendæ, poteſt collocari in noſtris operibus. Auctor eſt *Lutherus*. Damnatur in eodem *Tridentino* Seſſ. 6. cap. 16. & can. 26. ac 32.

FORNICATIO.

Coitus inter ſolutos non eſt peccatum mortale. Auctores ſunt *Græci*. Damnatur in *Florentino* inter Græcorum errores.

FVTVRVM CONTINGENS.

Omnia, quæ fiunt, fiunt neceſſitate abſoluta. Auctor fuit *Petrus Abailardus*, ſequuti ſunt *VVicleph*, & *Lutherus*. Damnatur in Concilio *Conſtantienſi* ſeſ. 8. art. 27. inter VVicleff errores.

G.

GRATIA.

Homo poteſt ſine Chriſti gratia Dei præcepta adimplere, & ſuis meritis vitam æternam conſequi. Auctor fuit *Pelagius*. Damnatur in Concilio *Mileuitano* II. præſente S. Auguſtino ſub Innocentio I. & in *Tridentino* Seſs. 6. can. 1. 2. 3.

Illi, qui plena fide Baptiſmum acceperunt, non poſſunt amplius peccare. Auctor fuit *Iouinianus*, ſequuti ſunt *Pelagius* & *Lutherus*. Damnatur in *Mileuitano* II. ſupra. Et in *Tridentino* Seſs 6. can. 23.

Homo iuſtus ſcit ſe eſſe in gratia; & ad hoc credendum eſt obligatus. Auctor fuit *Lutherus*. Sequutus eſt Huldricus Zuinglius, anno 1525. etiam *Ioannes Caluinus*, anno 1534. etiam *Andreas Oſſiander* anno 1530. Damnatur in *Tridentino* Seſs. 6. cap. 9 & can. 13. ac 14.

Semipelagiani hæretici inſuper docuerunt Deum *primam gratiam* tribuere intuitu meritorum naturalium præcedentium. *Caluinus* docuit hominem in ſtatu naturæ lapſæ gratiæ medicinali ex neceſſitate conſentire. De Gratia vide plura damnata in hoc opere *tom.* I. *tract.* 2. *cap.* 2. *ſ.* 1. *&c. & ſeq.*

H.

HÆRETICVS.

Omnes hæretici, bene ſentiunt. Auctores ſunt quidam dicti Rhetorici, non nominato certo auctore. Eſt apertè contra Concilium *Nicænum* I. quod damnat Arium vtpotè hæreticum, & contra reliqua Concilia quæ hæreticos ſemper damnarunt.

Hæretici non ſunt aliqua pœna corporali puniendi, ſed iudicio diuino relinquendi. Auctores ſunt *Lutheri Diſcipuli*. Patet contrarium ſemper ex praxi Eccleſiæ, & Concilio *Conſtantienſi* cuius ſententia Ioannes Huſs vt hæreticus combuſtus.

Ille dicendus eſt hæreticus, qui quovis modo peccat lethaliter. Hæreſis hæc refertur apud *Eymericum* in directo inquiſ. *Concilijs Vniverſis* hæreticos præ alijs peccatoribus inſectantibus.

HORÆ CANONICÆ.

Fruſtra tempus teritur in decantandis horis diurnis & nocturnis. Auctores ſunt *VValdenſes*,

denſes, ſequuti ſunt *VViclephiſtæ*. Contrarium patet in Concilio *Agathenſi* peculiariter præſcribente modum quo Horæ decantentur, decretorum cap. 21. anno 506.

I.

INCARNATIO.

Redemptoris hominum titulum Christo proprie competere negabat *Petrus Abailardus*. Cuius impium errorem demonſtrat fusè S. Bernardus in *Epiſt.* 91. ad Innocentium Pont. Vide de his *Chriſtus, Maria virgo, &c.* Vide etiam ſupra plures Errores de *Incarnatione verbi* pag. 186.

IMAGO.

Imagines omnes ſiue Chriſti, ſiue Sanctorum ſunt ab Eccleſiis tollendæ. Auctor fuit *Felix* quidam Vrgelitanus, Anno 708. ſequuti fuerunt multi *Græci* Imperatores, etiam *VValdenſes* & *VViclephiſtæ*, etiam Andreas *Carolſtadius* anno 1520. etiam *Balthaſſar Hiebanaiter* Anno 1534. & Hæretici moderni. Damnatur ab initio Eccleſiæ in Concilio generali *Nicæno* I. Ann. 325. & in *Nicæno* II. ſub Adriano I. Anno 786.

Imago Dei, ad quam factus eſt homo, eſt in corpore non in anima. Hanc aſſertionem tanquam hæreticam damnauit Eccleſia in *Concilio* Romæ celebrato ſub *Sylueſtro* Pontifice & Conſtantino Imp. an. 320.

Ieiunium Vid. ſupra tit. *Abſtinentia*.

INDVLGENTIA.

Indulgentiæ ſunt piæ fraudes fidelium, Auctores primi *VValdenſes*, ſequuti ſunt Ioannes *VVicleph*, & *Lutherus*. Damnatur pridem in *Lateranenſi* ſub Innocentio III. an. 1215. & in *Conſtantienſi* Seſſ. 8. inter *VViclephi* errores. Vide infra *Purgatorium*.

INFERNVS.

Non datur infernus Auctor *Almaricus*, ſequuti ſunt *Albanenſes*, & Hermanus *Riſuichius*; & damnatus error, in Concilio *Florentino*, anno 1439.

Pœna inferni non eſt perpetua. Auctor *Origenes*, ſequuti ſunt *Armeni*, apud Guidonem in ſumma de hæreſibus. Damnatur in *Concilio Romæ* habito ſub *Fabiano*, & *Cornelio* Pontific. an. 254.

Christus ad infernum non deſcendit. Refertur à S. Auguſtino, Philaſtrio, Guidone in libris ſuis de hæreſibus; & damnatur in Concilio *Lateranenſi*, anno 1300.

INIMICVS.

Inimicus poteſt bona Conſcientia decipi & illi damnum inferri. Ita *Græci*, & ſic inter eorum errores damnatur in Conc. *Calcedonenſi*, anno 456.

INIVRIA.

Non licet Christianis, petere coram Iudice Reparationem Iniuriæ, Auctor fuit *Eutichetis*, & damnatur in *Trid.* Seſſ. 9. Vide infra, *Occiſio*, *Reſtitutio*.

IOANNES BAPTISTA.

Ioannes Baptiſta fuit damnatus, quia non in Chriſtum credidit. Auctores fuere *Manichæi*, quia ſcil. miſit diſcipulos, qui interrogarent; *Tu qui es?* Damnatur in Concilio *Calcedonenſi*, anno 451.

IVDAS.

Peccatum Iudæ de Christi proditione, fuit Beneficium generis humani. Auctores fuerunt *Caiani*, qui referuntur à S. Auguſtino & Tertulliano, qui eos vocat *Chaldæos* in lib. de hæreſibus. Hæc maligna hæreſis damnatur in ipſo Concilio *Hieroſolymitano* ſub D. Petro cuius acta Euangeliſta Lucas deſcribit in actis Apoſtolorum.

IVDICIVM.

Nullum erit Iudicium extremum. Auctores *Gnoſtici* Nicolai diſcipuli, vel Barberiani dicti; ſunt ſequuti *Floriani*, *Manichæi*, & *Proclianitæ*. Damnantur in Conc. I. Generali *Nicæno*; & damnatos reperies in Symbolo Concil. General. *Conſtantinopolitani*, anno 381.

Vniuerſale iudicium iam eſt factum. Auctores ſunt *Albanenſes*. Reprobatur in Concilio IV. Gen. *Calcedonenſi* ſub Leone I anno 452.

IVDEX.

Nullus Iudex poteſt aliquem damnare ad pœnam aliquam. Auctores *VValdenſes*: & damnantur in Concilio *Conſtantienſi* Seſſ. 8. inter alios VVicleſi errores, an. 1415.

IV.

IVRAMENTVM.

Nullus Chriſtianus poteſt iurare. Auctores *VValdenſes*, ſequuti ſunt *Catharistæ*, & *Pſeudo Apoſtoli*. Damnatur in Concilio *Nicæno* I. an. 318. & in *Conſtantienſi* Seſs. 8. inter errores VVicleſi, ordine art. 43.

Licitum eſt periurium. Auctor *Priſcillianus*: ſunt ſequuti quidam Apoſtolici, ſeu *Apoſtarici* an. 260. etiam *Flagellantes*. Damnatur in Concil. *Bracarenſi* I. inter alios Priſcilliani errores, anno 563.

IVSTVS.

Semel per Baptiſmum iuſtificati non poſſunt amplius peccare: Auctor *Iouinianus*, adhæſit *Pelagius*, vti patet ex S. Auguſtino de hæreſibus C. 87. Damnatur in Conc. *Mediolanenſi* ſub S. Ambroſio authoritate Syricij Pontific. an. 396.

Iuſtus in omni bono opere peccat, Auctor *Lutherus*, de quo etiam tit. *peccatum*.

Omnis homo iuſtus eſt certus de ſua iuſtificatione. Auctor *Lutherus*, & damnatur in *Trid. Seſſ. 6. cap. 9.*

L.

LABOR.

NVllum opus manuum eſt monachis licitum, etiam victus cauſa. Auctores *Meſſaliani*, ſequuti *VValdenſes*, damnatur in Conc. *Carthaginenſi* IV. an. 398.

Monachi debent ſibi victum parare operibus manuum. Auctor fuit *Gulielmus de S. Amando*, anno 1216. ſequuti ſunt Ioannes *VViclephus* & *Lutherus*: & damnatur in Concilio *Conſtantienſi*, anno 1415.

LEX.

Lex antiqua ſeruanda eſt cum noua. Auctor *Cerinthus*, ſequutus eſt *Ebion*. Damnatur in Concilio *Apoſtolorum* ſub D. Petro.

Lex antiqua eſt mala, quia eſt à malo principio. Auctor fuit *Cerdo*, ſequuti ſunt *Marcion*, *Caiani*, & *Manichæi*. Damnatur in Concil. IV. *Chalcedonenſi*, an. 452.

Omnis homo in ſua lege poteſt ſaluari. Recitatur ſine Auctore hæc hæreſis à Turrecremata lib. 1. de ſumma Eccleſiæ cap. 11. Damnatur in Concilio *Lateranenſi*, an. 1215.

VViclephi error fuit, ſuperiores Eccleſiaſticos, aut ciuiles, nullam habere authoritatem Leges condendi, inter alios ipſius errores damnatus.

LIBERTAS.

Nulla ineſt libertas humano Arbitrio, Docuerunt id *Bardeſanes*, *Manichæi*, *Priſcillianus*, *Petrus Abailardus*, Ioannes *VViclephus*, *Caluinus* & *Lutherus* ſaltem ad opera gratiæ, Damnatur in *Tridentino* Seſs. 6. can. 4. 5. 6.

Homo poſt gratiam deperditam, non poteſt non peccare. Auctor eſt *Lutherus*, contra *Trident.* ſupra can. 7.

Homo poſt gratiam Baptiſmi acceptam non poteſt amplius peccare. Auctor eſt *Iouinianus*, ſequutus eſt *Pelagius*. De quo errore *S. Hieronymus* contra Iouinianum lib. 2. & *S. Auguſtinus* de hæreſibus cap. 87.

LINGVA.

Ante ædificationem Turris Babel fuerunt linguæ diuerſæ. Auctor *Philaſter*, de quo S. Auguſtinus lib. de mirabilibus S. Scripturæ, eſt contra illud Gen. 11. *Terra ſuit Labij vnius*.

M.

MALVM.

MAlum eſt à Deo, & Deus facit malum. Auctor fuit *Florinus*, huic adhæſit *Blaſtus*, anno 180. Romanus Presbyter, apud Euſebium lib. 5. hiſt. eccleſiaſt. cap. 2. Et damnatur in Conc. 4. *Chalcedonenſi*, an. 452.

Aliquæ creaturæ ex ſe ſunt malæ, & ſunt non à Deo, ſed à malo principio: Auctor *Cerdo*, ſequuti ſunt *Manichæi*. De hoc *S. Auguſt.* de hæreſibus cap. 21. & damnatur in *Chalcedonenſi* ſupra.

Deus non facit aliquod malum, qualecumque malum illud ſit. Author fuit *Coluthus*, anno 315. Damnatur hic eiuſque error in Concil. I. *Nicæno*, anno 325.

Mali Reges, ac mali Prohetæ procedunt à Iuſſione Dei. Auctor non nominatur, ſed damnatur hic error in Concil. I. *Nicæno* an. 325. vt ſupra.

MARIA VIRGO.

Beata Virgo Maria poſt Chriſti natiuitatem fuit à Ioſepho carnaliter cognita. Auctor *Eluidius* Capadox, anno 375. huic adhæret *Iouinianus*, apud S. Aug. lib. de hæreſib. Damnatur in Concilio *Mediolan* præſente S. Ambroſio & Legatis Syricij Papæ, an 390.

O 2 Beata

Beata Virgo Maria non eſt Dei Mater, ſed alicuius hominis Iuſti. Damnatur in Concilio III. *Epheſino* anno 431.

Beatam Virginem purum hominem pepeɾiſſe prædicabat hæreticus *Neſtorius*; adeoque Dei Matrem dici non debere. In alterum extremum declinauit *Eutiches* docens poſt Incarnationem non modò vnam eſſe in Chriſto perſonam, ſed etiam vnam Naturam ſiue per compoſitionem, ſiue per conuerſionem in vnam vtriuſque naturæ diuinæ ac humanæ. Vide *Chriſtus*.

MARTYRIVM.

Licet tempore perſecutionis negare Chriſtum. Auctor fuit *Baſilides*, ſequuti ſunt *Elceſai*. Damnatur in Conc. I. *Nicæno*, an. 325.

Se interimentes ob aliquod peccatum per ſeipſos perpetratum, ſunt verè martyres. Auctores *Donatiſtæ* Et damnatur in Conc. *Romano* ſub Melchiade Papa, anno 313.

Interimentes ſe ſiue per ſe, ſiue per alios ſunt verè martyres. Auctores ſunt *Circumcellionea* genus hominum agreſte vt refert S. Auguſt. de hæreſib. cap. 69. Damnantur in Concil. I. *Carthaginenſi*, anno 348.

Matrimonium, Vide Nuptiæ.

MELCHISEDECH.

Melchiſedech fuit Chriſtus. Auctor fuit *Hierax*, anno 278. in Ægypto, apud Epiphanium hæreſi 67. & ſatis damnatur in ipſo Symbolo Concil. *Nicæni* I. anno 325.

MENDACIVM.

Licitum eſt mentiri pro ſaluanda vita, pro aliquo magno beneficio alicui impendendo, etiam cauſa humilitatis. Auctor *Ioannes Caſſianus*, anno 404. vir in alijs admodum præſtans. Reprobatur hic error in Concilio IV. *Calcedonenſi* ann. 451.

MENDICITAS.

Mendicitas eſt ex lege illicita. Auctor fuit Ioannes *VViclephus*, adhæſit *Lutherus*, Monachorum mendicantium hoſtes implacabiles. Damnatur in Concil. *Viennenſi*, anno 1311. Vide infra tit. *Monachatus, Votum*, &c.

MERITVM.

Nullum eſt hominis meritum ad gloriam aſſequendam. Auctor *Lutherus*. Et damnatur in *Trident.* Seſs. 6 cap. 16 & alibi.

Homo ſua virtute, ſine gratia Dei, vitam æternam promeretur. Auctor *Pelagius*, contra quem pridem S. Auguſtinus, & poſtea *Trident.* Seſs. 6 cap. 9. & can. 1.

Vide hic infra plures errores tit. *Opera*.

MIRACVLVM.

Nulla verè Miracula in Eccleſia fiunt. Auctores *VValdenſes*, & damnatur pridem in Conc. I. *Nicæno*, & ſæpius poſtea.

MISSA.

Miſſa non eſt fundata in Euangelio, nec eſt à Chriſto inſtituta, ſed eſt merum inuentum humanum. Auctor Ioannes *VViclephus*, *Berengarius*, & alij recentius: damnati in Concil. *Conſtantienſi*, *Tridentino*, &c.

Miſſa non eſt ſacrificium. Auctor eſt *Lutherus ac Caluinus*. Et damnatur à varijs Concilijs *Epheſino* Generali III. *Lateranenſi*, *Trident.* &c.

Miſſa non poteſt offerri pro peccatis, nec prodeſt viuis, nec defunctis. Auctor *Lutherus*: Damnatur in Conc. *Tridentino* ſeſs. 6. & can. 3. anno 1562. Vide ſupra *Eucharistia*.

MONACHATVS.

Monachi mendicantes ſunt inuenti à malo dæmone. Auctores *VValdenſes*, etiam *Guilielmus de S. Amando*, etiam Ioannes *VViclepb* & *Lutherus*. Vide infra tit. *Votum*.

MVLIER.

Mulier poteſt promoueri ad Sacerdotium. Auctores ſunt quidam dicti *Pepuſiani*, apud S. Auguſtinum de hæreſibus cap. 27. Errorem hunc poſt annos 1300. renouauit *Lutherus*, & damnatur in *Tridentino* ſeſs. 7. can. 7.

Mulier poteſt eſſe caput Eccleſiæ. Error eſt Proteſtantium in Anglia, & à Catholicis omnibus reprobatus.

MVNDVS.

Materia ex qua mundus eſt factus, eſt Deo coeterna. Auctores *Galatæ*, ſequuti ſunt *Albanenſes* & Germanus *Riſuich*. Damnatur in Concil. I. *Nicæno*, & alijs, & poſtea in *Lateranenſi* ſub Innoc III. an. 1215.

Mundus non finietur. Auctores *Albanenſes*, contra illud Conc. Nicæni, *Qui venturus eſt*

indi-

iudicare viuos & mortuos & ſaculum per ignem, & magis determinatur in Concil. *Conſtantinopoli. tano* II. an. 381.

Mundus non eſt à Deo creatus, ſed ab Angelis. Auctor fuit *Simon Magus*, cui adhæſiſſe traditur *Saturninus & Manander* & *Cerinthus*. Contra *Nicanum I.* aſſerit, Deum eſſe creatorem viſibilium & inuiſibilium omnium.

Mundus poſt mortuorum reſurrectionem eſt manſurus in eodem quo nunc eſt Statu. Qui error recitatur à *S. Auguſtino* de hęreſib. cap. 67. & ſatis refellitur Matthæi 24. *Cælum & terra tranſibunt*.

N.

NVPTIAE.

NVptiæ vt tales ſunt illicitæ. Auctor fuit *Tatianus*, apud S. Hieron. contra Iouin. ſecuti ſunt *Manichai*, *Adamiani*, *Aeriani*, *Priſcillianus*. Et reprobatur in illis *Scripturis*, & *Conciliis*, quæ prohibent virum ab vxore diſcedere, & contra.

Non ſunt concedendæ ſecundæ nuptiæ. Auctor fuit *Nauatus* Romanus, anno 254. ante Nouatum id docuit *Montanus*, poſtea ſequuti ſunt *Tertullianus* & Græci. Sed damnatur in Concil. I. *Nicano*, & in *Florentino*, an. 1439.

In nuptiis non eſt Sacramentum. Auctores ſunt *Armeni*, ſequitur *Lutherus*: Et damnatur pridem in Concil. *Conſtantienſi*, anno 1415.

Licitum eſt tenere duas vxores matrimonio copulatas. Auctores ſunt *Adamiani* apud AEneam Syluum de Origine Bohemorum: Et damnatur in *Tridentino* ſeſs. 8. canon. 2. ann. 1563.

Fœdus nuptiarum poteſt poſt libito coniugum diſſolui. Auctor primus fuit *Montanus*, ſequuntur Græci, Priſcillianus, Gerardus, & *Lutherus*. Damnatur in *Tridentino* ſeſs. 8. can. 5.

Nuptiæ æquantur Virginitati, vide infra tit. *Virginitas*.

O.

OBEDIENTIA.

NOn eſt præſtanda Obedientia ſuperioribus legitimis. Auctores *VValdenſes*, & *VVitclephiſta*, docuerunt idem *Begardi & Beguina*, & *Lutherus*. Contrarium ſatis colligitur ex *Tridentino* ſeſs. vltima de delectu ciborum, præcipiente ſuperioribus obedientiam.

OCCISIO.

Nullus homo iuſtè poteſt occidi etiamſi fiat præcepto Legitimi Iudicis. Auctores *VValdenſes*, ſequitur *Nicolaus Calerus* an. 1431. Damnatur in *Florentino*, anno 1439.

Licet occidere ſeipſos pro palma Martyrii aſſequenda. Auctores *Circuncelliones* ex Donatiſtis orti: & damnati in Conc. I. *Carthaginenſi*. anno 348. vt ſupra.

Licet occidere Tyrannum per inſidias, etiam cum fide data ſub iuramento, de quo infra tit. *Tyrannus*.

OPERA.

Omnia Opera bona ab homine etiam iuſto facta ſunt peccata. Auctor eſt *Lutherus*: & damnatur in *Trident.* ſeſs. 6. can. 25.

Nullum opus eſt bonum niſi fiat puro corde, & ſincero amore: Auctor fuit pridem *Bugaurius* Italus, & reprobatum vide in *Trident.* ſeſs. 6. can. 31.

Hominis perfecti non eſt benè operari, ſed imperfecti. Auctores *Begardi*, & *Beguinæ*, poſtea *Lutherus*: damnatur pridem in Conc. *Viennenſi*, an. 1311.

Nullum opus bonum humanum eſt vitæ æternæ meritorium. Auctor *Lutherus*. Pridem reprobatur in Conc. *Lateranenſi* ſub Innoc. III. & in *Trident.* ſeſs. 6. can. 32.

Vide ſupra plures errores de Operibus & Meritis pag. 184. ſeſs. 6. can. 32.

ORATIO.

Sola oratio ſufficit ad vitam æternam. Auctores *Meſſaliani*: quod ſatis damnat *Tridentin.* ſeſs. 7. can. 5. contra aſſerentes, baptiſmum non eſſe neceſſarium ad ſalutem.

Nunquam ceſſandum eſt ab Oratione. Auctores *Meſſaliani*, quos & reprobat S. Auguſt. de hæreſib. cap. 57. & Conc. *Nicanum* I. damnans eorum errores.

Oratio prorſus inutilis eſt. Docuerunt *Pelagius*, Petrus *Abailardus*, Ioannes *VVicleph* & Ioannes *Huſſ*. Quod damnat Conc. IV. *Toletanum*, & Conc. I. *Mileuitanum*.

Orandum eſt in vniuerſali, non pro particulari perſona. Auctor Ioannes *VViclephus*: Damnatus in Conc. *Conſtantienſi*, an. 1415.

ORDINIS SACRAMENTVM.

Ordo nec eſt Sacramentum, nec confert

gratiam. Author *Lutherus*: & dudum damnatur hic error in Concil. IV. *Carthaginenſi*, anno 398.

Cathaphryga & Collyridiani hæret. docebant etiam mulieres poſſe ſacris Ordinibus initiari. V. *Sacramentum*.

P.

PAPA.

PApæ poteſtas nulla eſt. Auctores ſunt *Græci* ſequuti ſunt, *Armeni*, *VValdenſes*, *Marſilius* Paduanus, & *Lutherus*. Damnatur pridem in Conc. *Conſtantienſi* ſeſs. 8. anno 1415.

Papa nullam extra ſuam Diœceſim habet poteſtatem. Auctor fuit *Marcus Antonius de Dominis*; anno 1552. qui tandem factus Archiepiſcopus Spalacenſis à Paulo V. poſtea in Eccleſiam errorum venena euomuit, retractauit &c. Damnatus eſt pridem ille error in Concil. *Conſtantienſi* contra *VViclephum*, ſeſs. 8. art. 41.

Papa niſi ſit bonus & ſanctus, nullam omnino habet in Eccleſia Dei auctoritatem. Auctores *Pſeudo Apoſtoli*, ſecuti ſunt *VViclephiſta & Ioannes Huſſ*, in *Conſtant.* damnati. De hoc etiam infra tit. Poteſtas.

PASCHA.

Paſcha ſemper celebrari debet decima quarta luna, quacumque die venerit. Auctor fuit *Blaſtus* &c. & damnatur in Conc. I. *Nicæno*, declarante debere die *Dominica* celebrari.

PAVPERTAS.

Nullus poteſt peruenire ad regnum cœlorum niſi ſit pauper. Auctores ſunt *Apoſtolici*, de quibus S. Auguſtin. de Hæreſib. cap. 40. & Conc. *Conſtantienſe* cum erroribus VVIclephi hunc etiam damnauit.

Sola paupertas eſt ſufficiens ad omnia peccata delenda. Auctor fuit quidam *Guilielmus Cornelij* Brabantinus anno 1334. & error damnatus in Concil. *Conſtantienſi* in VVIclephi artic. 44.

Paupertas omnino eſt inutilis. Auctor fuit *Deſiderius*, Longobardorum Rex anno 756. & tutatus eſt *Guil. de S. Amando*: damnauit Concilium *Viennenſe*, anno 1311.

Viri Eccleſiaſtici debent eſſe pauperes, & ſola contenti Eleemoſyna. Inter errores VVicleſi damnatur in Conc. *Conſtantienſi* ſeſs. 8. artic. 44.

PECCATVM.

Non datur peccatum originale. Auctor fuit *Pelagius*, docuerunt etiam *Albanenſes* & *Armeni*. Damnatur in Conc. I. *Mileuitano*, & in *Tridentino* ſeſs. 5. in decreto de peccato originali.

Omnes homines ob peccatum originale ante Chriſti paſſionem fuerunt damnati. Auctores *Armeni*: & damnatur in Conc. *Florentino*, anno 1439.

Peccatum originale conſiſtit in ſola concupiſcentia, ſiue inordinatione potentiarum &c. Damnatur in *Luthero* & *Caluino*.

Peccatum non eſt à libero hominis arbitrio, ſed à malo dæmone. Auctor *Valentius*, ſecuti ſunt *Albanenſes*, *Manichæi*, *& Armeni*, vti refert Guido Carmelita in ſumma de hæreſibus: & damnatur in Conc. IV. *Calcedonenſi*, anno 452.

Omne opus bonum, ſaltem reproborum aut infidelium, eſt peccatum. Auctor eſt *Lutherus*: & damnatur in *Tridentino* ſeſs. 6. cap. 16. & can. 25.

Nullum peccatum licet grauiſſimum imputatur homini habenti fidem. Auctor eſt *Lutherus*: & damnatur in *Tridentino* ſeſs. 6. cap. 7. & 8. & Can. 9.

Aliqua ſunt peccata irremiſſibilia; quæ à nullo Sacerdote prorſus abſolui poſſunt. Auctores ſunt *Armeni*, apud Guidonem ſupra: & damnatur in *Florentino*, an. 1439.

Nullum peccatum capitale eſt tolerandum, etiamſi toleretur gratia euitandi maius malum. Auctores *VValdenſes*, apud AEneam Syluium, & damnatur in Concil. IV. *Toletano* ſuorum decret. cap 2 an 633.

Omnia peccata ſunt paria. Auctor *Iouinianus*, & refert S. Auguſtin. lib de hæreſibus cap. 52. & damnatur in Concil. *Mediolanenſi* an. 390.

Semel per gratiam iuſtificati, non poſſunt amplius peccare. Auctor *Iouinianus*, ſequuntur *Pelagius*, *Begardi & Beguinæ*: & damnatur in Conc. *Viennenſi* an. 1311.

Nullum eſt peccatum mortale præter incredulitatem. Author fuit *Lutherus*: Damnatur in *Tridentino* ſeſs. 6. cap. 15. & Can. 27.

Nulla eſt differentia inter peccatum mortale & veniale. Auctor *Caluinus & Lutherus* docens omne peccatum eſſe mortale. Damnatur in *Trident.* ſeſs. 4. cap. 5. can. 7. de Sacrament. Pœnit.

Differentia peccati mortalis & venialis eſt ignota. Auctor fuit Ioannes *VVicleph*, contra eſt *Trident.* ſeſs. 6. can. 17.

Deum

Deum eſse authorem peccati aſſerunt *Calviniſtæ*, in *Tridentin.* damnati &c.

Vide ſupra de *Peccatis* plures Errores pagina 184.

PEREGRINVS.

Non eſt impendenda Peregrinis humanitas. Auctor fuit *Diotrephes* Epheſinus anno 71. & damnatur in Concil. *Antiocheno*, anno 266.

POENITENTIA.

Non ſunt tres pœnitentiæ, ſed, eſt tantum noua vita. Auctor fuit *Lutherus*: damnatur in Conc. *Florentino* & in *Tridentino* ſeſs. 6. cap. 4. Can. 30.

Non eſt Sacerdotibus tradita poteſtas remittendi peccata. Damnatur ſupra à *Trident.* in Luthero & Caluino.

Pœnitentia, quæ oritur ex timore gehennæ eſt noxia & inanis. Docuit *Lutherus*: repugnat illi *Tridentinum* ſeſs. 6. Can. 8.

Semel lapſi in peccatum, quantumlibet pænituerint nunquam veniam ſunt conſecuturi. Auctor eſt *Montanus*, ſequitur *Nouatus* Catharorum magiſter. Damnatur in Conc. *Romano*, anno 255. & *Niceno* I. an. 325. & *Tridentino* ſeſs. 6. cap. 14. & Can. 29.

Vide ſupra *Confeſſio*.

POTESTAS.

Omnis poteſtas tam laicalis, quam Eccleſiaſtica per peccatum mortale admittitur. Auctores *Apoſtolici*, ſecuti *VValdenſes & VViclephiſtæ*. Damnatur in *Conſtantienſ.* ſeſs. 8. & Trident. ſeſs. 7. Can. 12.

Vide hic alios Titulos, *Pontifex, Eccleſia, Miniſter*, &c.

PRAECEPTVM.

In lege Euangelica nullum eſt præceptum. Author *Lutherus*: contra eſt *Tridentinum* ſeſs. 6. cap. 11. & Can. 19. & 20.

Nullum eſt diſcrimen in Præceptum & Conſilium. Auctores ſunt *Lutherani*, an hoc à ſuo Magiſtro Luthero acceperint, ignoratur. Damnatur in Conc. *Florentino*, an. 1439.

Nihil eſt Deo gratum, niſi quod eſt ab eo præceptum. Auctores ſunt *Lutherani*: ſecutus Ioan. *Spangebergus* Germanus anno 1536. in ſua Margarita Theologica tit. de Conſilijs: Damnatur in *Tridentino* ſeſs. 6. cap. 16.

Deus nobis impoſsibilia præcepit, vt amare Deum & proximum &c. Auctor eſt *Lutherus*, & damnatur in *Tridentino* ſeſs. 6. cap. 11. Can. 18.

PRAEDESTINATIO.

Piè viuentibus non prodeſt bonorum operum labor, niſi à Deo ſunt ordinati ad vitam æternam. Creditur fuiſse hunc errorem Iouiniani & Pelagij: renouauit poſtea *Ioannes Huſs*. Damnatur cum huius erroribus in Conc. *Conſtantienſi* in articulo 5.

Homines prædeſtinantur intuitu bonorum operum quæ fiunt ſolis naturæ viribus. Ita *Pelagiani* à S. Auguſtino & Concilijs damnati.

Paruuli qui poſt Baptiſmum moriuntur, prædeſtinantur propter opera facienda ſi vixiſsent. *Semipelagiani* ibidem damnati.

Homo poteſt ſcire ſe eſse in gratia, & prædeſtinatum ſine ſpeciali Dei auxilio. Auctor eſt *Lutherus*: & damnatur in *Tridentino* ſeſs. 6. cap. 12. & 13. & Can. 16.

Homines prædeſtinantur ab æterno independenter ab operibus. *Caluinus* in hoc à *Tridentino* damnatus.

Reprobi gratijs ad ſalutem neceſsarijs priuantur. Idem.

PRAEDICATIO.

Omnes homines poſsunt pro libitu ſine ſuperiorum ſuorum licentia prædicare. Auctores ſunt *VValdenſes*, ſequuntur *VViclephiſtæ*, & *Huſſitæ*: qui in hoc damnantur in Conc. *Conſtantienſi* ſeſs. 8. artic. 13.

PRAESCIENTIA.

Deus ex ſe non præſcit aliquod malum, ſed per Aduerſarium ſuum dæmonem. Auctores *Albanenſes*? apud Guidonem Carmelitam: Damnatur in Conc *Lateranenſi*, ſub Alexandro III. anno 1179. Plura in tit. *Prædeſtinatio, &c.*

Præſcita à Deo neceſsitate abſoluta eueniunt: damnat Trident.

Diem iudicij Chriſtus abſolutè ignorauit: damnatum in *Ario* & alijs.

PROPHETA.

Prophetæ contrario ſpiritu fuerunt inſpirati, ideoque prophetiæ ſunt falſæ. Auctor fuit Apelles. Hic error cum Apelle damnatur in Conc. I. *Niceno*.

Prophetæ fuerunt arreptitij nec ſua dicta intellexerunt. Auctor fuit *Montanus*: huic adhæret *Priſcillianus*, damnatur hic cum alijs Priſcilliani erroribus in Conc. I. *Bracarenſi* anno 563.

Digitized by Google

PVRGATORIVM.

Non datur Purgatorium. Auctores ſunt *Græci & Armeni*, ſequuntur Pauperes de Lugduno, & *Lutherus*. Damnatur pridem hic error in Conc. *Florentino*, & poſtea in *Tridentino*.

Animæ in Purgatorio poſſunt *mereri* & demereri. Auctor fuit *Lutherus* ſibi contrarius. Damnatur in *Tridentino* ſeſs. 9. in decreto de Purgatorio.

Animæ in Purgatorio non ſunt ſecuræ de ſua ſalute. Auctor *Lutherus* Damnatur in *Florentino* & in *Tridentino* loco iam citato.

Animæ in Purgatorio ſine intermiſſione peccant. Auctor *Lutherus*. Damnatur in vtroque Concilio prædicto, vide ſupra *Indulgentia*.

R.

REGNVM DEI.

Regnum Dei poſt reſurrectionem erit terrenum. Auctor fuit *Cerinthus*, damnatur cum Cerintho in *Concilio Apoſtolorum*, & in Symbolo Conc. I. *Nicæni*.

RELIQVIAE SANCTORVM.

Sanctorum Reliquiæ non ſunt venerandæ. Primus Auctor fuit *Eunomius*; ſucceſſit *Vigilantius* Gallus anno 406. etiam *VVicleph.iſta*; & Lolardi VViclephi diſcipuli. Damnatur in Conc. *Lateranenſi* maximo ſub Innocentio III. anno 1215. & in *Tridentino* ſeſs. 9.

RESTITVTIO.

Non debet fieri reſtitutio de re furto ablata. Auctores ſunt *Græci*, vt teſtatur Guido &c. & damnatur in *Florentino* cum alijs Græcorum erroribus anno 1439.

Vide errores alios de *Iure & Iniuria* ſupra part. 2. pag. 185.

RESVRRECTIO.

Nulla erit Reſurrectio. Auctor fuit *Simon Magus*, ſecuti ſunt *Baſilides*, & Alexander *Hymenæus*, & *Philetus*, anno 43. & *Valentinus*, *Apelles*, & *Cerdon*, & *Marcion*, & Origenes, & *Seuerus*, & Hæretici aliqui poſteriores, vt *Albanenſes* & *Albigenſes*. Manifeſtè aduerſatur Scripturæ Matth. 22. & 1. ad Corinth. 15. & Conc. I. *Nicæno* in ipſo Symbolo, & Eccleſiæ ſemper vniuerſæ.

Corpus noſtrum in illa reſurrectionis gloria erit impalpabile, & inuiſibile. Auctor fuit *Eutychius* anno 552. Damnatur in *quinta Synodo* generali, & in ſexta in *Trullo* celebrata, an. 680.

Corpora poſt reſurrectionem, iterum erunt mortalia. Auctor fuit *Origenes*, apud Theophilum Alexandrinum, in lib. 2. paſchali & damnatur in 5. *generali* Synodo *Conſtantinopoli* habita, anno 553.

Chriſtus hora ſexta Sabbathi reſurrexit. Auctores ſunt *Armeni*, apud Guidonem de Hæreſes Conc. *Florentinum* hunc Armenorum errorem cum alijs correxit, anno 1439.

Omnes in ſexu virili reſurrecturi ſunt. Auctores *Armeni*, vt teſtatur idem Guido, qui inter errores Armenorum hunc ponit vigeſimum. Errorem hunc correxit *Florentinum*, anno 1439.

S.

SACERDOTIVM.

Omnes Chriſtiani æqualiter ſunt Sacerdotes dependenter à voluntate Communitatis. Auctor *Lutherus*, poſt plura Concil. *Laodicenum*, *Carthaginenſe IV*. *Lateranenſe* &c. damnat hunc errorem *Trident.* ſeſs. 7. can. 10.

Omnes Sacerdotes æqualem habent poteſtatem. Auctor fuit *Aerius*, ſuſcitauerunt idem *VValdenſes*, & *VVicleph.iſta*. Reprobatur in Concil. II. *Hiſpalenſi*, quod in cap. 2. ſuorum decretorum inhibet presbyteris officium ordinandi anno 619.

Sacerdos per peccatum mortale amittit poteſtatem conſecrandi. Auctores *VValdenſes*; & damnatur etiam in *Trident.* ſeſs. 7. can. 12.

Sacerdotes non debent eſſe cælibes. Auctor *Lutherus* ſequitur Ioannes *VVolfgangus* Germanus anno 1524. alijque moderni ſequaces. Damnatur apertè in ipſo Concilio I. *Nicæno*, & pluribus ſequentibus vſque ad *Tridentinum* incluſiuè.

Inferior quique Sacerdos poteſt exercere munus Epiſcopale in abſentia Epiſcopi. Auctor fuit Richardus *Armacanus* anno 1360. & conſentiunt huic errori adhæſiſſe *VVicleph.iſta*. Reprobatur ab vniuerſa Eccleſia, & ſpecialiter à Conc. *Hiſpalenſi* II. cap. 5. ſuorum decretorum anno 619.

SACRAMENTA.

Omnia Sacramenta nullius ſunt valoris. Auctores *Cathariſta*, ſecuti ſunt *Armeni*, & *Lutherus* ex parte. Contra eſt *Tridentinum* ſeſs. 7. damnans omnes qui ſic ſentiunt.

In

In nullo Sacramento imprimitur character. Auctor *Lutherus*: Damnatur in Conc. IV. *Cartaginenſi* anno 398. & alijs ſequentibus, vti in 6. *Synodo* generali in Trullo can. 10. docente non licere bis vel ter confirmari, vel ordinari.

Maſſiliani hæretici vim ſanctificandi non Sacramentis, ſed Orationi tantum attribuebant.

Caluiniani gratiam quæ in Sacramentis recipitur, non eorum efficaciæ, ſed tantum ſuſcipientium *Fidei* adſcribunt: contra *Trident.*

Negant iidem ſeptem dari Sacramenta, ſed tantum duo, Baptiſmum, & Euchariſtiam. Plures de his Hæreticorum modernorum errores vide in hoc opere ſupra *Tom. I. Tract. II. cap. XI.* & ſequentibus. Atque alia reprobata de *Sacramentis* eorumque effectibus Part. II. pag. 136.

SANCTI.

Sancti non ſunt orandi. Auctor *Euſtachius*, ſequuntur *Vigilantius*, *VValdenſes*, *& Lutherus*, contra hanc hæreſim eſt Concilium *Gangrenſe* ſub Syluestro; anno 319. *Nicænum*, *Aurelianenſe I. Toletanum*, anno 636. *Bracarenſe*, confirmatum in 6. Synodo generali in Trullo celebrata.

SATISFACTIO.

Satisfactio non eſt neceſſaria peccatori, Auctor *Lutherus*: & damnatur *in Tridentino* ſeſs. 6. cap. 14. & ſeſs. 4. cap. 8. & 9. ac denique can. 13. vide tit. *Pœnitentia*.

SCRIPTVRA SACRA.

Teſtamentum vetus nihil valet. Auctores *Carpocrates*, poſtea ſuerunt *Albanenſes*. Damnatur in Conc. *Laodiceno* decretorum cap. 59. anno 364. & in Conc. III. *Cartaginenſi*, & in *Florentino*, anno 1439.

Libri Machabæorum non ſunt legitimi. Auctor *Lutherus* &c. in hoc reprobatus à *Trid.* in Canone Scripturarum, vti & de Epiſt. Canonicas S. Iacobi &c.

Omnia Euangelia nihil valent, præter Lucæ Euangelium. Auctores *Cerdon*, & *Marcion*: damnatur ibidem ſupra.

Omnia Euangelia, præter Matthæi Euangelium nil valent. Auctor *Ebion*: damnatur ibidem, & in anterioribus Concilijs.

Acta Apoſtolorum non ſunt Libri Canonici. Auctores ſunt *Cerinthus* & *Seuerus*: damnatur vt ſupra.

Epiſtolæ D. Pauli nullius ſunt valoris, Auctores ſunt *Ebion & Seuerus*, ſecuti ſunt *Elceſuſæ* ſeu Elceſei, damnatur vt ſupra.

Euangelium Ioannis ac eius Apocalypſis non ſunt Ioannis. Auctores *Alogiani*, præter prædicta damnatur hoc ſpecialiter in Conc. IV. *Toletano*, anno 633.

Scripturas eſse cuilibet apertas & claras docent Caluiniſtæ, & refutatur fuse ſupra *Tract. I. cap. 5.*

Canonicas Scripturas diſcerni à non Canonicis interno Spiritus teſtimonio, non authoritate infallibili Eccleſiæ, docent *Caluiniſtæ*, & refutatur ibidem, cap. 6.

SEPVLTVRA.

Locus Sacer nihil præbet auxilij mortuis. Auctores fuerunt *VValdenſes*, vti refert Æneas Syluius, poſtea Pius II. Pontifex, de origine Behemorum cap. 35. Damnatur autem in Conc. *Triburienſi* in Germania, an. 895.

SILENTIVM.

Semper ſilendum eſt. Auctores dicuntur *Patalorinchitæ*, & recitatur à *S. Auguſtino* in lib. de hæreſibus: & memoratur in Conc. *Toletano XI.* anno 665.

SINOMIA.

Dona Spiritualia pretio ſunt comparanda. Auctor *Simon Magus*, ſecuti ſunt *Græci & Armeni*: apud Guidonem. Damnatur in Conc. *Eliberitano* decretorum ſuorum cap. 48. vti *& Toletano XI. & Lateranenſi* an. 1063. & *Bracarenſi II.* cap. 3. an. 572.

SPES.

Spes non procedit ex meritis. Auctor eſt *Lutherus*: Damnatur in *Tridentino* ſeſs. 6. cap. 16. & Can. 26. & 32.

Spes nulla ſalutis aut iuſtitiæ collocanda eſt in bonis operibus, ſed in ſolis meritis Chriſti.

Damnatur inter Errores *Lutheri in Tridentino* ſupra ſeſs. 6. cap. 16. & can. 26.

STVDIA GENERALIA.

Studia generalia ſunt vana gentilitate introducta in Eccleſiam. Auctor fuit *Ioannes VVicleph*: & damnatur in Conc. *Conſtantienſi* ſeſs. 8. art. 29. an. 1415.

STV-

SVBDITVS.

Subditi poſſunt ſuos ſuperiores delinquentes pro libitu corrigere. Auctor *Ioannes VVicleph*: & inter eius errores hic 17. damnatur in Conc. *Conſtantienſi* ſeſs. 8. an. 1415. Vide ſupra tit. Præceptum.

SVFFRAGIA DEFVNCTORVM.

Suffragia nil proſunt defunctis. Auctor fuit *Aerius*, ſecuti ſunt *Græci & Lutherus*: damnatur in Conc. III. *Toletano*: anno 593. & in *Narbonenſi* anno 506. & demum in *Tridentino*. Vide tit. *Purgatorium*.

T.

TEMPLVM.

Omnia templa Conſecrata in honorem Sanctorum ſunt contemnenda. Auctor fuit *Euſtachius*. ſecuti ſunt *VValdenſes*; *Pſeudoapoſtoli* & *Ziſcha* Bohæmus anno 1450. & damnatur in Conc. *Gangrenſi* cap. 5. anno 319.

TENTATIO.

Tentationes factæ à Dæmone, in nobis ſunt factæ contactu lapidum, vel herbarum. Auctor fuit Petrus *Abailardus*; & damnator in Conc. *Rhemenſi* in Gallia, anno 1148.

TERRA.

Terra eſt Deo Coeterna. Auctor fuit *Felix* Manichæus: damnatur *in Conc. Romano* ſub *Leone I.* anno 444.

TIMOR DEI.

Timor Dei ſeruilis eſt omninò inutilis. Auctor fuit *Lutherus*: & damnatur in *Tridentino* ſeſs. 6. can. 8.

Timor Domini non eſt in futuro ſæculo. Auctor fuit Petrus *Abailardus*, vti refert D. Bernardus in Epiſt. 109. quæ eſt ad Innocentium II. & damnatur in Conc. *Rhemenſi*. anno 1148.

TYRANNVS.

Tyrannus poteſt occidi etiam per clancularias inſidias. Auctor ponitur *Ioannes Paruus* Clericus Pariſienſis, anno 1400. damnatur illa doctrina in Concilio *Conſtantienſi* Seſs. 15. in fine.

V.

VERECVNDIA.

De quacumque re nobis à Natura donata non eſt nobis erubeſcendum. Auctores ſunt *Adamitæ*, qui quaſi more Adami in Paradiſo, nudi incedebant. Damnatur hæc hæreſis cum Auctore *Carpocrate* in Concilio *Hieroſolymitano* ſub D. Petro, anno 41.

VINVM.

Non licet bibere Vinum. Auctor fuit *Seuerus*, adhæſit huic *Tatianus*, quaſi vitis eſſet germinata ex Satana & terra: damnatur in Concilio *Romano*, & in *Bracarenſi I.* Can. 8. anno 563.

VIRGINITAS.

Virginitas eſt æqualis ſiue non melior nuptiis, & quolibet humano coitu. Primus auctor fuit *Baſilides*, ſequuntur *Iouinianus*, & *Lutherus*: Damnatur in Concilio *Romano*, in epiſt. Syricij Papæ ad Epiſcopos Africanos, anno 386.

Viſio beatifica, vide ſupra *Beatitudo*.

VNCTIONIS EXTREMAE SACRAMENTVM.

Vnctio extrema non eſt Sacramentum, nec infirmis prodeſt. Auctores fuerunt *Græci* cui errori adhæſere *VValdenſes*, & Ioannes *VVicleph*, & *Lutherus*, Damnatur in *Tridentino* Seſs. 4. cap. 1. & Can. 1. 2. 3. 4.

VOTVM.

Vota omnia debent cum libertate fieri, ſcilicet ea ſeruandi, aut non ſeruandi. Auctores fuere *Pſeudo Apoſtoli*, ſequuntur *VViclephiſta*, & *Lutherus*: Damnatur in Concilio *Carthaginenſi* IV. anno 398. & in Concilio IV. *Toletano*, anno 633. & in 6. *Eliberitano* anno 306. aliiſque.

Nulla vota debent fieri niſi ex Dei Præcepto. Auctores ſunt *Lutherani* poſteriores. Reprobatur pridem in Concilio II. *Carthaginenſi* anno 397. & in *Carthaginenſi V.* cap. 3. decretorum, anno 399.

VSV-

VSVRA.

Vſuræ ſunt licitæ. Auctores ſunt *Græci*; quod damnatur in Concilio *Viennenſi* ſub Clemente V. anno 1311.

Licitum eſt etiam pro rebus ſacris pretium accipere. Damnatuſ ſupra in tit. *Simonia*.

NOTA *Primò*.

Concilia in præcedentibus memorata reperiri ordine temporum adducta, & fuſius explicata in hoc Tomo 1. ſupra de Conciliis generalibus &c. pag. 68.

NOTA *Secundò*.

Non annotari hic peculiariter varios Errores Scholaſticos damnatos Michaelis *Baij*, aut Cornelij *Janſenij*, quia habentur illi in hoc *Tomo Primo* diſertè expreſſi cum ipſis Pontificum Diplomatibus ſupra à *pagina* 191. & ſequentibus.

Nec propoſitiones prohibitas anno 1665. ab *Alexandro VII.* & anno 1679. ab *Innocentio XI.* quia eorum Decreta in quibus illæ omnes continentur, reperiuntur hic infra in *Tomo* 2. *Tract.* 1. poſt principia practica.

Vt faciliori opera in præcedentibus ſinguli Errores curſim ſub Materia propria reperiantur; hic ſingulorum Materiarum Titulos ſub *unum aſpectum ſuo ordine ſubjicio.*

INDEX TITVLORVM
Præcedentis Notitiæ gen.

A*Bſtinentia. pag.* 201. *Adoratio. Abſolutio. Adam & Eua. Adulterium. Angelus. Anima. Apoſtoli. Aqua &c.*

B*Aptiſmus pag.* 203. *Bellum. Beatitudo. Benedictio. Beſtia.*

C*Antus pag.* 194. *Calceamentum. Caput. Caracter. Caro & Corpus hominis. Certitudo. Cibus. Circumciſio. Chriſtus. Concilium. Copula humana. Confeſſio. Contritio. Conſilium. Correctio. Crux. Creatura.*

D*Eus pag.* 206. *Decima. Dæmon.*

E*Ccleſia pag.* 207. *Eleemoſyna. Epiſcopus. Euangelium. Euchariſtia ſiue Communio. Eunuchus. Exorciſmus. Excommunicatio.*

F*Atum. pag.* 209. *Fides. Fiducia. Fornicatio. Futurorum neceſſitas &c.*

G*Ratia. Operatio Gratia &c.*

H*Æreticus. pag.* 209. *Hæreſis. Hora Canonica.*

I*Ncarnatio. Imago. Indulgentia. Infernus. Inimicus. Iniuria. Ioannes Baptiſta. Iudas. Iudicium. Index. Iuſtus. pag.* 210

L*Abor. pag.* 211. *Lex. Libertas. Lingua.*

M*Aria Virgo. pag.* 211. *Malum. Martyrium. Matrimonium. Mendacium. Mendicitas. Meritum. Miraculum. Miſſa. Monachus. Mulier. Mundus.*

N*Vptiæ prima, ſecunda Bigamia. Virginitas.* *pag.* 213

O*Bedientia Occiſio. Opera. Oratio. Ordinis Sacramentum.* *pag.* 213

P*Apalis poteſtas. pag.* 214. *Paſcha. Paupertas. Peccatum. Pænitentia. Poteſtas. Præceptum. Prædeſtinatio. Prædicatio. Præſcientia. Propheta. Purgatorium.*

R*Eliquiæ SS. Regnum Dei. Reſtitutio. Reſurrectio.* *pag.* 216

S*Acramenta. pag.* 216. *Sacerdotium. Sancti. Satisfactio. Scriptura Sacra. Scientia. Sepultura. Silentium. Simonia. Spes. Studia generalia. Suffragia Sanctorum. Subditus.*

T*Entatio. Templum. Terra. Timor Dei. Tyrannus.* *pag.* 218

V*Erecundia. Vinum. Virginitas. Votum. Vſura* Vnitas, *vide Deus. Vulneratio, vide Occiſio.* *pag.* 218

HÆ-

HAERETICI PRAECIPVI

ET ERRORVM AVTHORES,

Cum Annotatione Temporum, ac Pontificum ſub quibus ſinguli emerſerunt, aut damnati ſunt, ordine alphabetico hic commodiſſimè conſtituti.

ACephali, qui nullum in Eccleſia Caput aut Epiſcopos admittebant, emerſerunt anno Chriſti 434. ſub Sixto III. *vt in Hiſtoria Eccleſiaſtica fuſius.*

Adamiani, qui Adami nuditatem in ſtatu innocentiæ ſectabantur, ſiue Adamitæ dicti, quorum dux Carpocrates: anno Chriſti 36. ſub D. Petro Apoſtolo.

Aerius anno 354. ſub Pontifice Liberio: *De hoc vti & ſequentibus plura in. Hiſt. Eccleſ. ſub Anno & Pontifice hic in ſingulis notato. Et hic ſupra in Titulis quibus ad ſuos Errores citantur.*

Aetius anno 358. etiam ſub Liberio, *Ortus ex Celeſyria, & hæreſis Arianæ ſectator.*

Albanenſes anno 277. ſub Pontifice Eutichiano, *& multo poſterius vt alij, renouantes multos errores Manichæorum, vetus Teſtamentum reijcientes &c.*

Albigenſes anno 1178. ſub Alexandro III. *ſic dicti ſunt, eo quod orta ſit hæc hæreſis in agro Albigenſi prope Toloſam in Hiſpania, poſtea vlterius dilatata.*

Almericus, anno 1200. ſub Innocentio III. *Doctor Pariſiis, ob errorem Armenorum, alioſque igni traditus.*

Anabaptiſtæ anno 1302. ſub Clemente V. *Sic dicti quod Baptizatos in infantia, adultos iterum Baptizant.*

Andreas Oſiander, anno 1530. ſub Clemente VII.

Andreas Carolſtadius, eodem anno, & ſub eodem Clemente VII.

Apelles anno 146. ſub Teleſphoro. *Diſcipulus Marcionis, contra Corporum reſurrectionem &c.*

Apolinaris Laodicenus anno 371. ſub Damaſo I. *contra eius libros Patres eius temporis plurima ſcripſere.*

Apoſtolici anno 260. ſub Sixto II. *ſic dicti quia iactabant ſe eſſe Apoſtolorum ſucceſſores, omnia relinquentes, obedientiam Pontifici negantes.*

Arabici anno 249. ſub Teleſphoro *ſic dicti, quia in Arabia primum orti*

Armeni anno 455. ſub Leone I. *Hi ſic dicti, quia orti in Armenia, qui cum Græcis viſi ſunt reſipiſcere in Concilio Florentino, ſed poſtea in errores ſuos relapſi.*

Arnoldus anno 1139. ſub Innocentio II.

Arrius anno 315. ſub Syluestro I.

Arthemon anno 196. ſub Victore I.

Audeus anno 341. ſub Iulio I.

BAlthaſar Hiebmaier anno 1534. ſub Paulo III.

Bardeſanes anno 186. ſub Eleutherio.

Baſilides anno 74. ſub Lino.

Baſſus anno 120. ſub Euariſto.

Begardi, anno 1300. ſub Clemente V.

Beguinæ, anno prædicto, ſub eodem Clemente V. *Orti ſunt Begardi, & Beguinæ, viri, & fœminæ, in Germania inferiori, libertatem ſub pietatis ſpecie pertinaciter ſectantes, varij ex illis publicè cremati.*

Berengarius anno 1028. ſub Ioanne XX.

Blaſtus anno 180. ſub Eleutherio.

Bugaurius anno 1006. ſub Ioanne XIX.

C*Arpocrates* anno 36. ſub Petro Apoſtolo.

Caſſianus, anno 430 ſub Celeſtino I.

Chathariſtæ, anno 277. ſub Eutichiano.

Cataphryges, anno 173. ſub Aniceto.

Cerdon, anno 146. ſub Teleſphoro & Higino. *Fuit Ponticus ex vrbe Sinope multarum Hæreſum Dux, & magiſter Marcionis heretici.*

Circumcelliones anno 321. ſub Syluestro I. ſic dicti quia circuibant agreſti more ſui occiſionem vt martyrium prædicantes &c.

Claudius Taurinenſis Epiſcopus anno 825. ſub Eugenio II. apud VValdenſem de Sacramentalibus *tit. 2. cap.* 16. natione Oxonienſis in Anglia, oppugnauit Crucis adorationem &c.

Cerinthus anno 41. ſub Petro Apoſt.

Coluthus anno 319. ſub Syluestro I.

D*Eſiderius* Rex Longobardorum anno 756. ſub Stephano III.

Dioſcorus anno 449. ſub Leone I.

Diotrephes anno 75. ſub Lino.

Donatus anno 313. ſub Melchiade.

Ebion

Digitized by Google

EBion anno 74. ſub Lino.
Eluidius anno 355. ſub Liberio.
Ennomius anno 381. ſub Damaſo I.
Euſtachius anno 341. ſub Iulio I.
Eutiches anno 448. ſub Leone I.
Eutichius anno 564. ſub Ioanne III.

F*Auſtus*, anno 404. ſub Innocentio I.
Felix, eodem anno, ſub eodem Innoc. I.
Felix Orgelitanus, anno 708. ſub Syſinio.
Flagellantes anno 1272. ſub Benedicto XII. *ſic dicti, quia Flagellationem ſui aſſerebant eſſe Confeſſione ac Martyrio potiorem: ex Hetruria in Italia ortum habuerunt.*
Floriinus anno 180. ſub Eleutherio.
Fraticelli anno 1294. ſub Bonifacio VIII.

GErardus anno 1300. ſub Clemente V.
Gnoſtici anno 68. ſub Petro Apoſt.
Græci ſchiſm. anno 455. ſub Leone I.
Gulielmus de S. Amando ſiue Amore anno 1259. ſub Alexandro IV. *alijs Germanus, alijs Doctor Pariſienſis, Monachorum mendicantium ex profeſſo hoſtis ab Eccleſia damnatus, in erroribus mortuus dicitur.*

HEnricus anno 1149. ſub Eugenio III.
Hermannus Riſuich an. 1512. ſub Iulio II.
Hermanus Ferrarienſis anno 1294. ſub Bonifacio VIII.
Hermias anno 170. ſub Aniceto.
Hilarius anno 334. ſub Syluestro I.
Hierax anno 278. ſub Caio.
Hymenæus anno 43. ſub Petro Apoſt.

I*Acobus Syrus*, anno 452. ſub Leone I.
Ioachim Abbas an. 1190. ſub Clemente III.
Ioannes Brentius anno 1540. ſub Paulo III.
Ioannes Caluinus 1534. ſub Clemente VII.
Ioannes Oecolampadius an. 1525. ſub Clemente VII.
Ioannes Hieroſolymitanus anno 392. ſub Syrìcio.
Ioannes Huſs anno 1413. ſub Ioanne XXIV.
Ioannes Paruus anno 1400. ſub Gregorio XII. *Gallus Pariſienſis Clericus, Abailardi erroribus addictus ſcribitur.*
Ioannes de Rochceſana anno 1425. ſub Martino V.
Ioannes Spangebergus anno 1536. ſub Clemente VII.
Ioannes Volfangus an. 1524. ſub Martino V.
Ioannes de VVeſtphalia anno 1470. ſub Paulo II.
Ioannes VVicleph an 1380. ſub Vrbano IV.
Iouinianus anno 380. ſub Damaſo.

LOlardi anno 1450. ſub Nicolao V. *Fuerunt in Anglia, Sectatores VViclephi.*
Lucifer anno 371. ſub Liberio.
Lutherus anno 1517. ſub Leone X.

M*Acedonius* anno 341. ſub Iulio I.
Macharius S anno 680. ſub Agathone.
Manes anno 277. ſub Eutichiano.
Marcion anno 158. ſub Pio I.
Marcus anno 155. ſub Iginio.
Marc. Anton. de Dominis anno 1616. ſub Paulo V.
Marſilius anno 1307. ſub Ioanne XXII.
Martinus Butzerus anno 1530. ſub Clemenmente VII.
Menander anno 74. ſub Lino Papa.
Meſſaliani anno 375. ſub Damaſo.
Montanus anno 373. ſub Aniceto.

NAzaræi anno 74. ſub Lino: ſecta Iudaica ab alijs diuerſa in Sacrificijs, cibis, libris canonicis &c. Fuerunt & alij Nazaræi, in Chriſtum credentes, ſed Circumciſionem retinentes.
Neſtorius anno 430. ſub Cæleſtino I.
Nicolaus Diaconus anno 68. ſub Petro Apoſt.
Nicol. Galecus anno 1431. ſub Eugenio IV.
Noetius anno 260 ſub Siſto II.
Nouatus anno 245. ſub Cornelio.

O*Rigenes* anno 231. ſub Vrbano I.

P*Apias* anno 118. ſub Euariſto.
Paulus Samoſatenus anno 266. ſub Dionyſio I.
Pelagius anno 405. ſub Innocentio I.
Petrus Abailardus anno 1140. ſub Innocentio II. *Gallus Narbonenſis origine, non ingenio tenuis, à S. Bernardo præclarè confutatus.*
Petrus de Bruis anno 1126. ſub Honorio II.
Petrus Dreſenſis anno 1428. ſub Eugenio IV.
Petrus Gnafeus anno 471. ſub Simplicio.
Petrus Ioannes anno 1199. ſub Clemente V.
Petrus Almenſis anno 1474. ſub Siſto IV.
Phyletus anno 43. ſub Petro Apoſtolo.
Philippus Melachton anno 1530. ſub Paulo III.
Photinus anno 357. ſub Liberio.
Phylaſtrius anno 384. ſub Syricio.
Piccardus anno 1428. ſub Eugenio IV.
Priſcillianus anno 381. ſub Damaſo I.
Proclianitæ anno 170. ſub Aniceto.
Ptolomeus anno 175. ſub Sothero.

R*Icardus* anno 1370. ſub Innocentio VI. *Vide ſupra in Notitia gen. tit. Epiſcopus.*

S*Abas* anno 170. ſub Aniceto.
Sabellinus anno 260. ſub Siſto II.
Saturninus anno 74 ſub Lino.
Secundus anno 175. ſub Sothero.
Seleucus anno 170. ſub Aniceto.
Sethiani anno 68. ſub Petro Apoſt.

Se-

Digitized by Google

Seuerus anno 519. ſub Hormiſda.
Simon Magus anno 36. ſub Petro Apoſtolo.

TAtianus anno 174. ſub Aniceto.
Tertullianus anno 215. ſub Zepherino.
Theodotus Argentarius anno 173. ſub Aniceto.
Theodotus Sutor ſub eodem.

VAlentinus anno 145. ſub Teleſphoro.
Valeſius anno 230. ſub Vrbano I.
Vigilantius anno 406. ſub Innocentio I. Gallus origine, ſed Barcinone in Catal. Archipresbyter, contra quem ſcripſit S. Hieronymus.
Vualdo anno 1190. ſub Alexandro III.

ZIſcha Bohemus anno 1430. ſub Caliſtoph. III. *Fuit monoculus, & perdito altero oculo adhuc fuit in prælijs Dux hæreticorum & moriens iuſſit ex ſua pelle fieri tympanum, quo pulſato ipſius Sectatores contra aduerſarios ad prælia incitarentur, ita Spondanus aliique.*
Zuinglius anno 1525. ſub Clemente VII. Fuit Heluetus, primò Parochus; poſtea ſectator Berengarij, in prælio occiſus.

NOTA.

Si quando de his Hæreticis plura in particulari requirantur, facile ex hac Temporum, ac Pontificum Annotatione recurri poteſt ad quamlibet *Hiſtoriam* Eccleſiaſticam, in qua ſub titulo *Anni* aut *Pontificis* hic annotati, eorum ortus, patria, profeſſio progreſſus, ac dogmata reperiuntur. Illos & nos ſupra in ordine Dogmatum damnatorum ſuis erroribus ſpecialiter adiunximus, & eorum Notitiam non modicam præbuimus.

NOTITIA LIBRORVM PROHIBITORVM

Ex his breuiter deducta

EX prædictis Nominibus Authorum, & Dogmatum Damnatorum magna colligitur Notitia Librorum Prohibitorum, vt ab alijs diſcernantur. Tales enim cenſeri poſſunt ſinguli Libri qui ſub Nomine prædictorum Scriptorum de rebus Fidei, aut doctrina ſacra quomodolibet in lucem prodierunt: aut etiam de alijs Materijs ab ijs ſcripti, errores aliquos obiter continent, niſi ab his fuerint expurgati.

Plures etiam iſtiuſmodi Libri damnati reperiuntur expreſſi in calce Concilij Tridentini in tres Claſſes diſtributi.

Præter illos, plures alij Libri poſtea prohibiti, exponuntur in vno Tomo cui titulus, Index Librorum Prohibitorum, & Expurgatorum editus auctoritate & iuſſu Illuſtriſſimi D. Bernardi De Sandoual Archiepiſcopi Toletani, Hiſpaniarum Primatis &c. de Conſilio ſupremi Senatus S. Gen. Inquiſitionis Hiſpanicæ.

Regulæ etiam traditæ ad Tridentinum in fine, pro iudicandis, imprimendis, legendis, diſcernendis Libris in quouis genere Materiæ prohibitis, exprimuntur diſtincte in hoc Opere noſtro infra *Tomo 2. Tract. 6. Quæſt. 12. de Libris Hæreticorum quomodo prohibiti &c.*

SCRIPTORES SACRI

Contra prædictos Hæreticos, eorumque Errores, ordine Temporis ſiue Antiquitatis exhibiti.

APoſtoli, & Euangeliſtæ varia ſcripſerunt contra errores Iudæorum, aliosque plurimos.

Item, S. Dionyſius Areopagita diſcipulus S. Pauli Apoſtoli, ſcripſit de Hierarchia Eccleſiaſtica, &c.

S. Clemens Romanus anno Chriſti 92. edidit Canones Apoſtolorum, & conſtitutiones Apoſtolicas contra varios errores, & Diſputationem S. Petri cum Appione.

S. Ignatius martyr, contra Simonem Magum, Menandrum, Ebionem, & alios.

S. Irenæus, contra Valentinum, & alios plurimos qui vſque ad ſuum tempus Eccleſiam impugnarunt.

Tertullianus contra Marcionem, & alios ſui temporis.

S. Cyprianus Carthaginenſis, contra Nouatianos.

S. Athanaſius Alexandrinus
S. Gregorius Beticus
S. Sebadius Agenneſis
S. Hilarius Pictauienſis
Lucifer Calaritanus
} Contra Arianos.

S. Pacianus Barchinēſis, contra Nouatianos
S. Optatus Meleuitanus, contra Donatiſtas.

Titus Boſtrenus, contra Manichæos.

S. Baſilius Magnus, contra Eunomium.

S. Gregorius Nazianzenus, contra Arianos, & Eunomianos.

S. Epiphanius Cyprius, contra omnes hæreſes priorum temporum.

S. Ambroſius Mediolanẽſis, contra Arianos.

S. Philaſtrius, cõtra omnes hęreſes anteriores

S. Hieronymus, contra Origenem, Iouinianum, Heluidium, Vigilantium, Pelagium.

Theophilus Alexandrinus, contra Origenẽ.

S. Auguſtinus, contra Manichæos, Arianos, Donatiſtas, Pelagianos, Iouinianiſtas.

S. Innocentius Papa contra Pelagianos.

S. Cyrillus Alexandrinus contra Neſtorium

Theodoretus Cyriæ, contra omnes hæreticos iſtorum temporum.

Ioannes Caſſianus, contra Eutichianos.

Vincentius Lirinenſis, contra omnes anteriores breuiſſimè.

S. Leo Papa, contra Neſtorium, Eutichem, & Priſcillianum.

S. Proſper Aquitanus, contra Pelagianos & Semipelagianos.

S. Fulgentius Ruſpenſis, contra Arianos, & Pelagianos.

Petrus Diaconus, contra eoſdem.

Ioannes Maxentius, cõtra Semi-pelagianos.

S. Sophronius Hieroſolymit. contra Monothelitas.

S. Maximus martyr, contra Monothelitas.

S. Ildephonſus Toletanus, contra negantes virginitatem B. Mariæ.

S. Ioannes Damaſcenus, contra Iconomachos

S. Theodoretus Studites, contra eoſdem.

Theorianus Græcus, contra errores Armenorum.

Humbertus Cardinalis, contra errores Græcorum.

Lanfrancus Cantuarienſis, contra Berengarium.

Guitmundus Auerſanus, contra eundem.

Algerus Scholaſticus, contra eundem.

S. Anſelmus Cantuarienſis, contra errores Græcorum.

S. Bernardus Abbas, contra Petrum Abaillardum, & Gilbertum, & Henricianos, & Petrobuſianos.

Petrus Cluniacenſis, contra eoſdem Petrobuſianos.

Hugo Etherianus, contra Græcos.

S. Thomas Aquinas, contra Græcos, & contra impugnantes Ordines Religioſos, &c.

S. Bonauentura, contra eoſdem.

Peſagius Aluarus, contra Marſilium de Padua, & alios impugnantes Pontificiã poteſtatẽ.

Guido Carmelita, contra omnes hæreſes priores.

Thomas Valdenſis, contra Ioa: VViclephum

Beſſarion Cardinalis, contra Græcos.

Georgius, ſiue Gennadius Scholarius, contra Græcos.

Ioannes de Turrecremata, contra impugnantes Pontificis Poteſtatem.

AEneas Syluius, cõtra Ioan. Hus, & Huſſitas

Syluester Prieras, contra Lutheranos, *vti & omnes hic ſequentes contra eoſdem* Lutheranos.

Ioannes Eckius.

Thomas Caietanus.

Thomas Morus.

Ioannes Roſſenſis.

Ioannes Faber.

Ioannes Cochlæus.

Dominicus Sotus.

Ambroſius Catharinus, contra eoſdem Lutheranos.

Robertus Bellarminus, Martinus Becanus, aliique contra modernorum errores, pro quo.

NOTA I.

Plurimos alios Scriptores Recentiores *Controuerſiarum* contra modernos Hæreticos, eorumque particulares Tractatus, accuratè annotatos hic reperies in fine *Tomi ſecundi*: Vti & *Interprete* in S. Scripturam, *Concionatores* verbi diuini in omni genere, & per Dominicas & Feſta, Scriptores *Hiſtoriæ Sacræ*, &c. ibidem.

II.

Theologiæ Scriptores in omni parte ac materia, vti & *Iuris* vtriuſque, *Philoſophiæ*, ac *Matheſis*, eorumque Opera, Axiomata, Status, ac Notitia diſtincto ordine proferuntur in Idæa ſcientifica infra *Tomo 2.* huius Operis *ante finem Tomi ſecundi*.

III.

Concilia ſingula generalia, & particularia approbata, aut reprobata, & res in ijs geſtæ breuiter exponuntur in huius Operis *Tomo 1. part. 1. q. 7. §. 3.* Vti & *Pontificum* omnium ſeries, ordo ſucceſſionis, ac res præcipuæ reperiuntur ibidem. *Tom. 1. part. 1. Tract. 1. qu. 4. pag.* 43. Quinimo notitia breuis totius Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sacræ ac ſecularis in ſequentibus exhibetur. Sic vt nihil notitiæ totius Theologiæ, ac ſalutis animarum Studioſos in hoc Opere deeſse poſſit.

Google

NOTITIA BREVIS TOTIVS MONARCHIAE SACRAE AC SAECVLARIS

Cum Rerum memorabilium, Perſonarum, ac Temporum ordine accuratà à Mundi exordio ad annum præſentem 1685.

CVM in huius Tomi primi decurſu exhibeamus in hoc genere non pauca, vt eſt, ſeries omnium Pontificum, Conciliorum generalium, Hæreſum, Patrum & Scriptorum contra illos præcipuorum &c. Viſum eſt mihi, & alijs id magnopere deſiderantibus, ad perfectum rei complementum, his ſuperaddere hanc ideam vniuerſalem quam ſubijcio, non pauco ſane labore in eum finem ambitu contractam, & ad normam tam breuem, tamque commodam dilucidè reductam. Incredibile namque eſt cunctis (niſi expertis) quam copioſam hic Tractatus, viris præſertim Eccleſiaſticis, ſuppeditet omnigenæ litteraturæ ſcientiam. Quantum Scripturarum: quantum Hiſtoriæ Sacræ & Profanæ: quantum Regnorum ac Gentium: quantum Rerum ac Temporum Orbis vniuerſi peritiam, Idque ſiue in ordine ad Controuerſiarum reſolutionem, ſiue ad Diſcurſus eruditos, ſiue ad Materias omnis generis vt illas pro Concione ſolidè, copioſeque proferendas.

Primo igitur, pro meliori rerum, ac temporum ordine, & memoria, totius Orbis vniuerſi *decurſus redigitur hic ad* Sex Mundi AEtates; *cum ſingularium rebus geſtis, perſonis, ac temporibus, certa annorum ſerie, & ordine definitis.*

Secundo, Quatuor Orbis Monarchiæ *celebriores ſibi inuicem, ſimili rerum, perſonarum, ac temporum ordine, ſuccedentes.*

Tertio, Deducitur ſpeciatim Monarchia Sacra, & varius Status Vrbis Romanæ, *ac omnium* Cæſarum, Pontificum, Conciliorum generalium &c.

Quarto, Monarchia Sæcularis, *ſiue, ſinguli* Imperatores Chriſtiani, *cum rebus eorum tempore præcipuè geſtis, per ſingula ſæcula deducti anno 800.*

Quinto, ſeries & ſucceſſio Regum Hiſpaniæ, Galliæ, Angliæ, Hiberniæ, *&c. cum 4.* Mundi partibus & alijs *annexis.*

Hæc cum Lector in ſequentibus diſtinctè perſpexerit, non parùm gratulabitur ſe tam commodè ad manum habere, tam certam, & tam ordinatam Rerum copiam, quam ex multis Voluminibus longo vitæ ſtudio ſibi compararet.

ARTICVLVS I.

SEX MVNDI AETATES

Cum ſingularum annis, ordine, ac rebus ſcitu digniſſimus.

Prima mundi AEtas ab Adamo *ad finem* Diluuij, *per annos* 1656.

CReatio mundi ex communi ſententia ſupponitur facta in vere vel autumno, cum hoc ſit tempus Innouationi rerum maximè proprium. Abſoluta eſt mundi creatio diebus ſeptem. Die ſexto *Adam* creatus eſt ex limo terræ, & *Eua* ex illius coſta formata. Non multò poſt lapſus vtriuſque & profligatio ex paradiſo. Ante finem anni primi Adami natus eſt illi *Cain*, & ſoror eius Calmana.

Anno Adami 30. natus eſt ei *Abel*, cum ſorore nomine Delbora. Anno Adami 99. occiſus Abel a fratre Caino.

Anno Adami 115. ciuitas *Enochia* à Caino condita eſt: vti tradunt ipſi *Hebræi*, *Chriſtianus Maſſæus*, & *Sculterus*.

Inſuper ex Adamo genitus eſt *Seth*, poſtquam vixiſſet 130. annis, & poſtea genuit alios filios & filias: Ac vniuerſim vixit Adam nongentis triginta annis, & mortuus eſt.

Seth verò, poſt centum & quinque ætatis ſuæ annos, genuit filium nomine *Enos*, qui fuit probus & pius Dei cultor, vixitque Enos vniuerſim nongentis & quinque annis.

Ex *Enos* natus eſt *Cainan* qui vixit 910. annis. Ex hoc proſeminatus *Malaleel* qui vixit 895. annis, & ex huius ſtirpe ſucceſſiuè *Iared*, 962. an. *Henoch* poſt 365. annos non mortuus, ſed à Deo raptus eſt. *Mathuſala*, qui vixit annis 969. omniumque longiſſimè. *Lamech* 777. annis vixit, & anno ſuo 182. natus eſt illi *Noe*.

Cum autem *Noe* eſſet 500. annorum genuit *Sem*, *Cham*, & *Iaphet*. Poſtea multiplicatis hominibus, aucta eſt plurimùm corruptio carnis ac vitiorum, de qua queritur Deus, & præmonet centum annis ante *Diluuium*, propter hominum

minum ſcelera illud ſecuturum. Noe à Deo inſtructus parat Arcam ad conſeruationem generis humani: in ea egit Noe annum vitæ ſuæ ſexcenteſimum, vti colligitur ex Geneſis c. 7. v. 11.& c. 8. v. 13. Atque ita completur prima mundi ætas, 1656. *annorum*.

Secunda mundi AEtas.

A Principio anni 601. *Noe* vſque ad egreſſum Filiorum Iſrael *ex AEgypto* computatur, & durauit illa Secunda ætas per annos 887.

Diluuium itaque durauit menſibus duodecim & diebus decem. Quod autem Noe adhuc per bimeſtre manſerit in Arca, ideo factum eſt quod terræ ſuperficies adhuc limo humido ex præcedente aquarum diluuio oppleta, non potuerit tunc coli, incoli, & pedibus niſi incommode calcari.

Ex *Sem* primogenito Noe prognati ſunt poſteri ſucceſſiue, hoc eſt, alter ab altero, Arphaxad, Cainan, Sale, Heber, Phaleg, Reu, Saruch, Nachor, Tare, Abram, Iſaac, Iacob qui erat pater Ioſephi, qui ductus eſt in AEgyptum, à quo & ipſe Iacob vrgente fame euocatus eſt in AEgyptum ad Regem Pharaonem, cum eſſet annorum 130.

Ioſeph autem tunc erat annorum 39. Nam traditur nouennio antea, cum ſcilicet eſſet annorum 30. primum ſtetiſſe in conſpectu Regis Pharaonis, *Gen. c.* 41. *v.* 46.

Mortuus eſt Ioſeph cum eſſet 110. annorum vt patet *Geneſis cap.* 50. *v.* 22. Ergo poſtquam patrem ſuum Iacobum ſtetit in conſpectu Pharaonis, ſuperuixit Ioſeph annis 70. & vno.

A morte Ioſephi vſque ad natiuitatem *Moyſis*, communiori calculo ſtatuuntur anni 64. Erat autem Moyſes annorum 80. cum Hebræi ex AEgypto egrederentur, *Exodi* 7. *v.* 7.

Notant paſſim temporum Scriptores, anno mundi 1862. & Diluuij 206. Saturnum, qui & Chus dicitur, alterius *Chus*, filius qui primogenitus *Cham* fuiſſe notatur, inchoaſſe Regnum Aſsyriorum. Sed filius eius *Nimrod* (qui & Belus & Iupiter nuncupatur) vltra regnum, Monarchiam Aſsyriacam ſiue dominatum ſupra alias vicinas Gentes inchoauit anno mundi 1932. & Diluuij anno 276. Huius autem *Monarchia Aſſyriorum* anno 43. inchoante, natus eſt *Abraham*, ex cuius ſemine *Chriſtus*; ita cum alijs *Euſebius in ſuo Chronico*. Per prædictum *Nimrod*, ſiue Iouem, incœpta eſt erigi turris *Babel* initio Regni illius, quod antea annis 14. fuit eiuſdem Monarchia. In hac Turre conſtruenda occupatos fuiſse opifices annis 43. vt ad altitudinem vnius leucæ illam extollerent, tradit *Cedrenus*. Itaque ædificantium diſſipatio, & linguarum diuiſio, contigit ante ortum *Abraha* annis 14.

His igitur ſecundæ ætatis annis 887. addendo primæ ætatis anno 1656. reperiuntur anni ab exordio mundi fluxiſse 2543. & ante egreſſum Hebræorum ex AEgypto.

In hac mundi ętate ſecunda circa annum ab illius exordio 2530. cœperunt exiſtere varia etiā in Hiſtoria prophana cognitu digniſſima.

Triſmegiſtus Mercurij nepos in AEgypto hoc tempore doctrinæ gloria excelluit: *Ianus* in Latio imperitauit. *Cadmus* frater Europæ Litteras ex Phœnicia in *Græciam* induxit. Idem *Thebas*, in Bœotia condidit. *Acriſius* Rex Argiuorum Apolinis Delphici templum, & oraculum excitauit. *Amphion*, eiecto *Cadmo*, arcem Thebanam extruxit per agreſtes homines blanda oratione ad hoc delinitos; quo Poetis de illius muſia fabulandi materiam præbuit. *Bacchus* per muliebrem Baccharum exercitum *Indiam* ſubegit, *Perſeus* Ioue natus, in Aba Barbaros vicit, illoſque ſuo nomine *Perſas* appellauit.

Græca litteræ in *Italiam* inuectæ multò tempore illic vernaculæ fuerunt: idem notat Eutropius, & Auguſt. de Ciu. l. 18.

Fauni vxor, eadem *Latini* Regis mater, Latinas litteras primò iam reperiſse memoratur, rara ſexus fœminei gloria.

Saturnus Rex Iano in Latio ſucceſſit. Sub Saturno & agrorum, & ingeniorum culturam ex Græcia accepiſse fertur Italia: & bona tunc communia, & homines liberos fuiſse. Inde hoc ſæculum *Saturni*, & ſæculum mundi *Aureum* appellatur.

Tertia mundi AEtas.

AB *Egreſſu* filiorum Iſrael ex AEgypto ad annum primum conditi *Templi*, à Salomone, durauit tertia mundi ætas per annos 480. quod colligitur ex 3. *Regnum* 6. Quamuis in hoc nonnihil computum communem, excedat Ioſephus, Sabellicus, Canus, & Serrarius.

Moyſes præfuit Iſraeli ab *egreſſu* ex AEgypto ad eius *mortem* annis 40. à mundo condito 2583. à diluuio 927.

Ioſue Iſraeli *præfuit* annis 17. *mortuus* ab egreſsu ex AEypto anno 57.

Othoniel, in illius principatu includendo annos ſeruitutis ſub Rege Meſopotamiæ, & tempora Seniorum qui dicuntur poſt Ioſue vixiſse; *præfuit* annis 40. *mortuus* ab egreſsu

Digitized by Google

AEgypti anno 97. *Aod*, computatis 18. annis ſeruitutis Moabiticæ & Iudicis Samgar, inuoluit annos 80.

Barac & Debora, includendo annos ſeruitutis Regi Chanaan, præfuit annis 40.

Gedeon, cum interregno 7. annorum ſub Madianitis, gubernauit Iſraelem annis 40. *Abimelech* tyrannus annis 3. *Thola* annis 23.

Iair, cuius annis Cedrenus includit 18. annos ſeruitutis ſub Philiſtæis & Ammonitis &c. præfuit annis 22.

Iephte præfuit annis 6. *Abeſan* annis 7. *Ahialon*, vel Helon, annis 10. *Abdon* annis 8.

Sampſon iudicauit Iſraelem annis 20. additur *Iudicium* 15. *v. vlt.* id factum in diebus Philiſtijn, hoc eſt, dum hi dominabantur Iſraelitis, vnde 40. anni ſeruitutis ſub Philiſtæis includuntur annis tam Sampſonis, quam ipſius Heli, qui ſecutus eſt Sampſonem: vti tradit Maſius & alij, & inde ſorte factum, vt aliqui pauciores annos *Heli* attribuerint quam hic notamus, qui illi cum communi 40. annos aſſignamus.

Samuel Propheta & *Saul* Rex primus ſimul ſumpti, præfuerunt annis 40.

Dauid Rex ſecundus Iſraelis, poſt Saulum rexit etiam annis 40. Succedit *Salomon*, de quo infra. Ex his hactenus conficiuntur 480 anni tertiæ ætatis mundi.

In hac mundi AEtate tertia, circa annum ab exordio mundi 1000. aut nonnihil poſterius, *Troia* à Græcis euerſa eſt, ante Romam conditam annis 432. *AEneas* profugius in Italiam venit. *Homerus* floruit, Salomone aliquantum ſenior, vixitque poſt bellum Troianum anno 168. teſte Herodoto.

Arbaces hoc tempore imperium ab *Aſſyrijs*, tranſtulit in *Medos*, cum illud ſtetiſſet annis circiter 300. teſte Iuſtino. Poſtea *Dido* Tyro ſoluens vrbem condidit *Carthago* dein dicta ante condidam Romam annis circiter 70. teſte Dione lib. 1.

Quarta mundi AEtas.

A Principio *ædificationis Templi* Salomonis vſque ad illius *exuſtionem* per Chaldæos, ſiue vſque ad finem *Captiuitatis Babylonicæ*, & Monarchiæ Chaldaicæ durauit hæc quarta mundi ætas annis integri 452.

Salomon ædificationem Templi Salomonici incœpit quarto anno regni ſui, vixitque poſtea annis 36 & vniuerſim regnauit annis 40. mortuus eſt anno mundi 3060.

Tum in regno quod erat Salomonis demortui ortum eſt *Schiſma*, quo à domo Dauidis *decem Tribus* defecerunt, nimia & iuuenili ſeueritate *Roboami* qui Salomoni patri ſucceſſit. Et ſic diuiſum eſt regnum *Iuda* ſiue Hieroſolymæ quod manſit ſub Roboamo, ſtirpis Dauid, à regno *Iſraelis* ſiue Samariæ ſub *Ieroboamo*, ſub quo populus ille ad idola traductus, ne illi religione templi Hieroſolymitani ad Regem Iudææ reuocarentur; & poſtea in illa impietate non parum pertinaces, diuerſarum ſtirpium Reges habuerunt, & plurimis bellis Reges Iudææ, qui in Dei cultu permanſerant; deinceps infeſtarunt.

Super illas igitur decem Tribus regnauit primò *Ieroboam* filius Nabat per annos 22. ſed vltimus tantum inchoatus, vt patet 3. *Reg.* 14.

Succeſſit huic *Nadab* eius filius; regnauit ille tantum anno 1. altero tantum inchoato. Poſtea *Baaſa* qui regnauit annis 23. *Ela* filius eius regnauit tantum anno vno integro, occiſus à Zambri præfecto equitum. *Amri* qui fuit Princeps exercitus, ſuffragijs illius electus in Regem, regnauit, integros numerando, annis 11. quatuor annos in bello cum Zambri &c. ſeptem reliquos in pace in regia vrbe *Therſa*, ex qua ipſe ſedem Regiam tranſtulit in *Samariam*.

Succeſſit illi *Achab* filius, deinde *Ochozias*, *Ioram*, *Iehu*, *Ioachaz*, *Ioas*, alique numero ſedecim (de quibus lib. 4. Reg. c. 13.) vſque ad *Oſee* filium Ela, qui occiſo *Phaſee* prædeceſſore, ſceptrum tyrannicè vſurpauit per annos 9. quamuis & plures anni ob varios rerum incurſus illi attribuantur.

Initio *Oſee* anni ſeptimi obſedit *Salmanaſſer* Samariam, & non eam intercepit, tranſtulitque Iſraelitas in Aſſyrios, vbi perpetuam ſubierunt ſeruitutem, vti patet ex *lib. 4. Reg. c.* 17. *v.* 23.

Regnum igitur hoc *Iſraelitarum* ſtetit ab anno primo Ieroboami, ad annum vltimum *Oſee*, nempe per annos 256. Ab huius Regni excidio vſque ad excidium vrbis Hieroſolymitanæ & Templi, quod euenit *Sedecia* anno 11. fluxerunt anni 130. vti Tirinus, alijque ſentiunt.

Sed vt nunc redeamus ad regnum Dauidis, & Salomonis. Succeſſit Salomoni filius eius *Roboam*, de quo ſupra, qui regnauit ſuper Iudæam annis 17. *Abias* annis 3. *Aſa* annis 41. *Ioſaphat* dicitur quidem regnaſſe annis 25. *lib.* 3. *Reg.* 14. *v.* 21. ſed ſolus tantùm regnauit annis 22. nam tres vltimi filio adſcribuntur 4. *Reg.* 8. Itaque *Ioram* annis tribus cum parte, 4. ſolus regnauit, vniuerſim annis 7. dicitur quidem alibi octauo regnaſſe, ſed tantū inchoato,

quod

Digitized by Google

quod hic, & alibi de annis imperfectis in numerando obſeruare non profitemur.

Ochozias regnauit anno 1. *Athalia* tyrannicè annis 6. *Ioas* filius Ochoziæ annis 40. *Amaſias* annis 29. *Azarias* ſiue *Ozias* an. 52.

Anno huius *Oziæ* quinto, cum ſolſtitio æſtiuo cœpit initium *Olympiadum* quarum ſingulæ continent annos 4. à ludis Olympiacis qui ſingulis quadriennijs fiebant. Quibus ſequentia tempora per Olympiades apud varios numerantur. Eiuſdem anno nono ſuperatus eſt *Sardanapalus* per Babylonios, & Medos, atque ita Monarchia *Aſſyrijs* erepta eſt.

Anno eiuſdem Oziæ 2. vel 3. *Prophetarum* primus *Oſeas*, prophetare cœpit. Anno 5. vel 6. Propheta *Ioel*, & *Ionas*, Anno 23. *Amos*. Anno 25. *Iſaias*.

Anno Oziæ 28. menſis Aprilis, 21. condi cœpit *Vrbs Romana*, de qua infra.

Ioatham filius Oziæ regnauit annis 16. Sub illo prophetauit *Abdias*, & Michæas.

Achaz, regnauit annis 16. *Ezechias* regnauit ſolus annis 27. Sub illo *Nahum* prophetare cœpit.

Manaſſes filius Ezechiæ, qui ob ſua flagitia vinctus catenis ductus eſt in Babyloniam, ſed breui reſtitutus, regnauit annis 55. *Amon* regnauit tantum annis 2. *Ioſias* annis 31. Sub hoc prophetare cœperunt *Sophonias*, *Habacuc*, & *Ieremias*.

Ioachas filius Ioſiæ tantum regnauit menſibus tribus, cum à Pharaone Necao ductus eſt vinctus in AEgyptum.

Ioachim, qui etiam cum Daniele eiuſque ſocijs ductus eſt in captiuitatem, & poſtea infami morte extinctus, de quo 4. *Reg.* 24. regnauit annis 11. Eius filius etiam *Ioachim* cum matre & aula abductus eſt in Babyloniam cum regnaſſet tantum menſibus 3. diebus 10.

Sedecias patruus Iechoniç regnauit annis 10. Anno illius 11. capta incenſa eſt cum Templo vrbs Ieroſolymitana. Fuit igitur ille annus primus captiuitatis Vrbis, & Templi incenſi, ac deſolationis iſtius ante tempora Chriſti: manſitque iſta Ieroſolymæ deſolutio per annos 30. de qua 2. *Paralip. cap. vlt.*

Quinta Mundi AEtas.

Et 3. Monarchia.

INcipit à principio *Monarchiæ Perſarum* cum ſequentibus, & à *relaxata* per Cyrum Regem captiuitate Iudæorum, vſque ad aduentum *Meſſiæ*, ſiue, *Chriſti Saluatoris*, & durauit per annos 525. vſque ad annum mundi 3675.

Perſica autem *Monarchia* durauit annis 200. quæ cœpit à *Cyro* filio Cambyſis Perſæ, & filiæ Regis Medorum, occiſo Balthaſare vltimo Chaldæorum Rege, Cyro ſucceſſit filius nomine aui ſui *Cambyſes* qui regnauit annis 6. poſtea *Smerdes* tantum menſibus 7. deinde *Darius Hyſtapſis* regnauit annis 37. Et hic eſt qui anno 2. regni ſui Iudæis poteſtatem fecit Templi fabricam intermiſſam perficiendi. Succeſſit huic filius *Xerxes* potentiſſimus annis 20. poſtea *Artaxerxes*, ſiue, Longimanus, annis 40. *Darius* filius nothus Longimani annis 19. deinde geminus *Artaxerxes*, alter annis 43. alter 23. poſtea *Arſames* annis 3.

Poſtremo *Darius*, filius Arſamis, regnauit annis 6. qui poſt multa prælia ab Alexandro Macedone victus, & imperio ſpoliatus, Monarchiæ Perſicæ finem dedit, & Græcæ initium.

Monarchia Græcorum quæ dicitur tertia, principium habuit ab anno 7. *Alexandri Magni* Macedonis, deuicto *Dario* Perſarum vltimo Monarcha, durauit vſque ad annum primum Monarchiæ Auguſti Cæſaris, quæ extinctis *Antonio & Cleopatra*, incepit menſe 11. poſt Actaicam victoriam, Conſulibus tunc Romæ Auguſto IV. & Marco Licinio Craſſo: ſtetitque annis 300. ab vrbis Romanæ conditæ anno 424. vſque ad eiuſdem annum 724. Obijt Alexander poſt annos 6. ſuæ Monarchiæ, anno ab vrbe condita 430. menſis Iunij die 28. vt plerique notant.

Ptolemaus Lagi, filius antea militis gregarij dictus Soter, ſucceſſit Alexandro Magno, mira rerum humanarum viciſſitudine. Ab hoc deinceps omnes AEgypti Reges aſſumpſerunt nomen *Ptolemai*, vti antea Pharaonis. De hoc, qui multa millia Iudæorum in AEgyptum captiua abduxit, intelligit Pererius prophetiam Danielis *cap.* 11. *v.* 5. Imperauit Ptolem. Lagi, annis 40.

Huic ſucceſſerunt cæteri *Ptolemai* numero *decem* vſque ad Cleopatram M. Antonij Triumuiri amoribus adeo implexam, vt cum illo extincto, ipſa etiam viua in poteſtatem *Caij Cæſaris* deueniret, aſpidis ſerpentis morſu ſibi admoto interierit. Atque ita Alexandria, totaque AEgyptus Auguſto victori ceſſit, qui ſuæ Monarchiæ Romanæ initium fecit die 1. Auguſti, Vrbis conditæ anno 724. vt ſupra notaui.

Poſt diuiſum ab Alexandro quibuſdam ſuis Ducibus imperium, alij cœperunt eſſe Reges *Syriæ*, vt *Seleucus*, *Nicanor*, *Antiochus*, *Soter*, eius filius, *Seleucus*, *Callinicus*, *Sel*, *Ceraunus*, *Antiochus magnus &c.* vſque ad *Antiochum Aſiaticum* (quia enutritus in Aſia

P 2 mi-

minore (quo tempore *Pompeius* totam *Syriam* vna cum Iudæa in Prouinciam Romanorum redegit, vt teſtatur Ioſephus, Appianus, aliique. Sic vt regnum *Græcorum* in Syria ſteterit ab initio Monarchiæ Alexandri Magni vſque ad Syriam in Prouinciam Romanorum redactam, annis 267.

Alij poſt dictam diuiſionem cœperunt eſſe *Reges Macedoniæ*, vti primo *Arideus Philippus*, Alexandri Magni frater, qui tutor erat datus filio Alexandri ex Roxane puero & pupillo, qui etiam Alexander vocabatur. Sed anno 6. à morte patris cum vxore Euridice occiſus, regnauit annis 6. Succeſſit Arideo *Caſſander* filius Antipatri per annos 19. Huic *Antigonus & Alexander* eius filij annis 6. Deinde *Demetrius*, pulſus à Pyrrho poſt regni annos 6. Poſtea ſucceſſerunt alij Reges *decem* vſque ad *Perſeum* qui regno Macedonico finem fecit, quod tenuit annis 11. Tunc etiam à *Lucio AEmimilio* Paulo victus eſt Perſeus, & in triumphum ductus: atque ita *Macedonia* in Prouinciam redacta, non Regem deinceps, ſed Præſidem à Romanis accepit.

Ad illud vſque tempus, ab initio Monarchiæ Alexandri Macedonis fluxerunt anni 161. Exinde verò ad initium Monarchiæ Auguſti fuerunt anni 139, qui cum præcedentibus ſimul conſtituunt Græcæ Monarchiæ annos 300. vt ſupra notaui.

Altera orbis *Monarchia* eſt *Romana*, quæ fuit ab extincto Antonio & Cleopatra, de qua mox infra, vbi de Monarchia ſacra vrbis Romanæ &c.

Sexta mundi AEtas.

Statuitur hæc ab *Aduentu Chriſti*, ſiue, Meſſiæ in mundum, vſque ad illius reditum ad *iudicium extremum* in conſummatione mundi, cuius anni ſunt hominibus ignoti.

Aduentus autem, ſiue Natiuitas Chriſti, contigit à *Creatione mundi*, anno 5129. iuxta Romanum Martyrologium. *A Diluuio Noe*, anno 2957. Ab ortu *Abrahami*, anno 2015. Ab exitu *Moyſis* cum Iſraelitis ex *AEgypto*, anno 1520. Ab vrbe *Roma* prima *condita*, anno 752. Imperij *Octauiani Auguſti*, anno 42. Cum ſcilicet totus tunc Orbis in plena eſſet pace Princeps Pacis in mundum aduenit.

Anni Chriſti à Chronologis computari ſolent ferè à Kalendis Ianuarij, vel à fine Decembris, quo tempore Chriſtus orbi natus eſt. Horum annorum numerus, ordo, decurſus, res geſtæ, conſtant ſatis ex Hiſtoria *Euangelica*, & ex ſerie ſequentium huc vſque Pontificum, & Conciliorum, & Imperatorum, & præcipuis ſingulorum geſtis, quæ partim hic infra, partim alibi de Pontificibus &c. in hoc Tomo exhibentur.

Tota Chriſti Genealogia in ipſis ſacris Litteris ordine recenſetur *in libro Generationis* Ieſu Chriſti filij Dauid, filij Abraham &c. *Matth. cap. 1.*

ARTICVLVS II.

MONARCHIA SACRA

Vrbis Romanæ, Pontificum, Conciliorum, & varius Vrbis Status.

De *anno* conditæ Vrbis *Romanæ* diſcrepat Varro, & Cato, qui faſtos Vrbis conſcripſerunt. Sed Cato non niſi anno vnico Varrone ſerius conditam tradit. Itaque cum Varrone cui plerique adhærent dicamus, iacta fuiſſe Vrbis *Romanæ* fundamenta anno Iphiti 23. ſiue anno 3. ſextæ Olympiadis poſt bimeſtre finituro, die 11. Kalendas Maias, id eſt, 21. Aprilis, ipſo nempe feſto *Palis*, quæ apud illum populum fuit Dea Paſtorum: cenſetur ille eſſe annus circiter 3233. ab orbe condito.

Vrbis Romanæ fundamenta iecit *Romulus*, ætatis ſuæ anno 18. cum tunc eclypſis eſſet ſolis in Tauro exiſtentis, vti tradit Plutarchus, & Mathematici quidam veteres.

Reipublicæ deinceps Romanæ varij *Status* fuere. *Primus* ab Vrbis conditæ anno 3. Olympiadis ſextæ, vſque ad annum 3. Olympiadis 67. per annos ſcilic. 244. ſub Regibus fuit.

Horum Rex primus fuit ipſe Romulus per annos 37. cum vnius anni interregno.

Succeſſere *Numa Pompilius* per annos 43. *Tullius Hoſtilius*, per annos 32. *Ancus Martius*, per annos 24. *Lucius Tarquinius Priſcus* per annos 38. *Seruius Tullius* per annos 44. *Lucius Tarquinius Superbus*, per annos 25. Septem igitur primi Reges per annos 244. Romæ damnati ſunt.

Secundus Vrbis Status fuit à *Tarquinio* & Regibus deinceps fugatis per *L. Iunium* Brutum, & *Lucium Tarquinium Collatinum*, qui fuerunt *primi Romani Conſules*, aliique deinceps ab anno 3. Olympiadis 67. vſque ad annum 4. Olympiadis 182. quo demum *Iulius Cæſar* Dictaturam ſibi perpetuam vindicauit. Et ſic ſtetit regimen Romanum per annos 461. Quo tempore extincto Antonio & Cleopatra, Au-

Google

Auguſtinus Cæſar liberam integramque Monarchiam adeptus fuit: atque ita deinceps ab expulſis Regibus per annos 480.

Tertius itaque Vrbis ſtatus fuit ſub *Imperatoribus*, ab anno primo Monarchiæ Auguſti Cæſaris, vſque ad Auguſtulum Imperatorem quando Imperium Romanum Occidentale incidit in manus *Odoacris* Regis Erulorum, anno Vrbis conditæ 1228. & à Chriſto nato 476. Floruit igitur Roma ſub Imperatoribus per annos 504. Exinde fuit partim ſub Regibus, partim ſub Exarchis Græcorum Imperatorum per annos ferè 324. Nempe vſque ad Imperium *Caroli Magni*, qui anno Chriſti 800. die ipſo Natalis Domini creatus eſt Romæ nouus Romanorum in Occidente Imperator: manſitq; in poſteris Francis Imperium ad annum Chriſti 920. Tunc enim tranſijt Imperium à Francis ad *Saxones*, alioſque *Germanos*.

Ac tandem anno Chriſti 1273. per *Rudolphum* Haſpurgenſem Comitem, pietate ſingularem, ad Domum *Auſtriacam* delatum eſt Imperium, in qua per continuatam pænè Imperatorem ſucceſſionem hodieque perſeuerat.

Singulare exemplum mutabilitatis potentiæ humanæ eſt, quod hæc ipſa Roma, orbis & Imperij caput ſucceſſu temporum, ſemel fuerit à Gallis incenſa, ſemel ab Alarico capta, iterum capta à Genſerico, iterum à Beliſario, iterum leporis tantum occaſione intercepta, vti in ipſa Vrbis Romanæ hiſtoria diſtinctè traditum reperitur.

Orientale autem Græcorum Imperium (à morte Conſtantini Magni ab Occidentali ſeparatum anno Chriſti 341.) tandem potentia Turcarum inualeſcente ſublatam, extinctumque fuit, anno Chriſti 1452.

Turcarum autem Reges, & Imperatores ab initio hi fuerunt.

Primus fuit *Othomanus* filius Regis Artoguli, qui per occaſionem diſcordiarum inter auum & nepotem Auguſtos, excluſo *Andronico* Paleologi filio, magnam *Aſia* partem ſubegit, circa annum Chriſti 1300. manſitque deinceps omnibus Turcarum Regibus nomen Othomani.

Orchanus Othomano genitus anno 1328. qui occupauit Nicæam, ipſamque Nicomediam Bithiniæ caput.

Succeſſit his *Amurathes I.* anno 1359. *Baiazethus* anno 1383. *Iſabegus* anno 1398. *Emir Sulim.us* anno 1398. *Moſes Gilibi* anno 1414. *Mahomes* anno 1414. *Amurathes II.* anno 1421. *Mahometes II.* qui dicitur Turcarum Imperator primus, anno 1451. *Baiazethus II.* anno 1481. *Selimus I.* anno 1514. *Solimanus* anno 1520. *Selimus II.* anno 1566. *Amurathes III.* anno 1575. *Mahometes III.* anno 1595. *Achmat*, ſiue *Amath* anno 1604. *Muſtapha* anno 1617. *Oſman* anno 1618. *Muſtapha* iterum, anno 1622. *Amurathes IV.* anno 1623.

Succeſſio autem ac ſeries omnium Imperatorum Romanorum à principio ante Chriſtum in hodiernum diem hæc fuit.

C. Iulius Cæſar proclamatus dictator perpetuus anno Vrbis conditæ 705. imperauit annis pæne 5.

Caius Cæſar Octauianus Auguſtus, cæſo Iulio Cæſare, ſucceſſit, Vrbis conditæ anno 709. ac diutiſſimè imperauit, annis 57. menſibus 5.

Tiberius Cæſar, à die 19. Auguſti qua obijt Auguſtus anno Vrbis conditæ inchoante 767.

Caius Caligula 16. Martij, qua Tiberius obijt, anno Vrbis 789. *Claudius* à die 1 Februarij qua obijt Caligula, anno Vrbis 793. *Nero* à morte Claudij, Vrbis conditæ anno 807.

Galba, à die qua ſe occidit Nero 13. Aprilis, Vrbis anno 820. *Otto*, à die qua obijt Galba, Vrbis anno 821. *Vitellius*, à die obitus Ottonis quæ fuit 25. Ianuarij, Vrbis anno 821.

Veſpaſianus, à die vlt. Septembris qua ſublatus Vitel. Vrbis anno 822. *Titus* filius ſucceſſit, Vrbis anno 830. inchoante.

Anno autem *Veſpaſiani* ſecundo 8. Septembris, Vrbis conditæ anno 823. *Ieroſolyma* per *Titum* expugnata, & ſimul Iudæorum *Synagoga* ſepulta, Regno Chriſti in perpetuum ſuccubuit, iuxta Prophetarum vaticinia.

Poſt Veſpaſianum & Titum ſecutus eſt *Domitianus*, *Nerua*, *Traianus*, aliique Imperatores varij generis, & fidei, maximè Græci, numero circiter *Quinquaginta*: vſque ad *Conſtantinum Magnum*, ſuſcepta primum, & defenſa, & propagata deinceps Religione verè maximum.

Secuti ſunt in imperio & in fide non pauci *Criſpus*, *Conſtantius*, *Conſtantinus II.* *Conſtans*, aliique Imperatores numero circiter *Triginta quinque*: vſque ad *Carolum Magnum*; de quo, eiuſque in Imperio ſucceſſoribus in hunc vſque diem, nos iam infra ordine agemus.

De omnibus quoque *Pontificiꝰ* Romanis à *D. Petro* ad hunc *Innocentium XI.* tractatur ſupra in hoc *Tomo 1. Tract. 1. qu. 7.*

De omnibus etiam *Concilijs Generalibus* Eccleſiæ, & rebus in ſingulis præcipuè tractatis, *ibidem* expoſitum reperies.

Digitized by Google

ARTICVLVS III.

MONARCHIA SECVLARIS

Imperatorum ac Regnum Chriſtianorum, cum Euentibus ac geſtis aliquot præcipuis.

Ordine Succeſſionis ad noſtra vſque tempora breuiter expoſita.

M*Onarchiam ſiue Hierarchiam Eccleſiaſticam ſingulorum* Pontificum *ac* Conciliorum, *cum rebus præcipuè geſtis, expoſitam habes in hoc* Tomo 1. tractatus 1. quæſt. 7. in fine, *vt ſupra indicaui. Hic ad perfectam in eo genere ſcientiam, Monarchiæ etiam* Secularis *ordinem, ſucceſſionem, res, & tempora, ad commodiſſimum compendium ſtudioſè redacta, apponimus: cuius notitia vſus ſolet eſſe frequentiſſimus, & Doctrinæ tam Theologicæ, quam Hiſtoricæ neceſſarius. Quod ſi quis aliqua hic notata latius noſſe cupiat, facilis eſt hinc ad Annales recurſus: Neque nos ordinem omnem rerum, ac temporum hic ad amuſſim notatum eſſe profitemur, cum in varijs ipſi Chronologi non conueniant, & accedant aliquando Typographici errores, vt antea monui.*

IMPERATORES OCCIDENTIS.

A Seculo poſt Chriſtum VIII. initio ad Seculum IX.

C*Arolus Magnus*, Imperator, anno Chriſti circiter 800. filius fuit Pipini Regis Francorum, & ipſe Rex celebratiſſimus: Imperauit annis 14. Sub eo reſtitutum Imperium Occidentis. Imperio Orientis, ſiue Græciæ, Leo Armenus tunc imperitauit.

Ludouicus Pius, Caroli frater, imperauit annis 27. à filijs ſuis captiuus, poſt 6. menſes reſtitutus.

Lotharius Pij frater, annis 15. Ludouicus II. Lotharij Filius annis 20.

Carolus Caluus, Ludouici patruus, annis 2. Ludouicus III. annis 20.

Carolus Craſſus, Ludouici germ. Regæ frater, annis 7. Arnulphus, nothus Carolomanni annis 12.

Hoc ſeculo facta traditur translatio *Saxonum* factioſorum, per Carolum Magnum, in Belgium, Brabantiam, ac Heluetios. *Sicilia* per Saracenos occupata, anno 820. Comitatus *Flandriæ* inſtitutio, anno 866. Exordium regni *Burgundici* & *Arelatenſis* anno 890. Ab Arnulpho Imperatore Chriſtiano cæſa in prælio *Danorum* Ethnicorum centum millia, ex Chriſtianis vix vnus alterus deſideratus. *Lunæ* defectio ter contigit intra vnum annum, *Solis* ſemel, anno 808. In Gallia cecidit *Grando* ſtupendæ magnitudinis, & *Gelu* ex aere 15. pedes longum, & ſex latum, anno 825. Ingens *terræ motus*, & mugitus, anno 862. In agro Brixiano *pluuia ſanguinea* per triduum, anno 869. Gallia per *Locuſtas* horrendè depopulata, & ſecuta *peſtis* quæ ibi tertiam hominum partem extinxit anno 876. *Pons* ſupra Rhenum per decem annos conſtructus, & longus ad paſſus quingentos, intra 3. horas conflagrauit.

Propagatio Fidei in Dania, in Dalmatia, ad Sclauos, in Saxonia, Hungaria, Bulgaria, Ruſſia, Normannia, Morauia. *Canonizationis* ſolennitas inducta. Vſus *Campanarum* apud Græcos. Tituli *Cardinalium*. *Feſtum* omnium Sanctorum ſub Gregorio IV. Adiſulphus Rex *Angliam* Eccleſiæ vectigalem fecit argenteo nummo in ſingulas familias dictas D. Petri. *Academia* Pariſienſis erecta ſub Carolo Magno, conſilio Alcuini, quatuor ibi præcipui Doctores, Rabanus, Alcuinus, Claudius, Io. Scotus, omnes fuiſse *Bedæ* diſcipulos tradit Vincentius in ſpeculo.

A Seculo Chriſti IX. ad X.

L Vdouicus IV. Arnulphi Frater, Imperauit annis 6. in quo deſijt ſtirps Carolina. In Græcia tunc imperauit Conſtantinus VIII. annis 49. poſtea alij.

Conradus, imperauit annis 7. dux erat Franconiæ.

Henricus, Ottonis Saxonis Frater annis 20. Otho I. Henrici Frater, annis 37.

Otho II. annis 10. Otho III. annis 18. fuit Ottonis II frater, puer 10. annorum.

In hoc Seculo, datum initium Regni *Nauarræ*, anno 912. Regni *Aragonici* anno 915. *Caſtella* Legionenſi iugo ſe ſubducit. *Burgundia* Imperio adiecta an. 945. *Lotharingici* Principatus initium anno 981. Ducatus *Saxonici* anno 970. Comitatus *Sabaudiæ* in Beraldo Saxone, anno 998. *Normanni* per Britones omnes cæſi.

Genuæ *fons ſanguinis* largiſſimè fluens anno 955. Et *Sol* per multos dies viſus eſt ſanguineus anno 940. Soles gemini per biduum viſi, & acies in cœlo confligentes, anno 979. *Incendium* cele-

Digitized by Google

celebre & horrendum montis Veſuuij Chriſti anno 993.

Imperium Romanum ad Germanos deuolutum anno 960. *Electoribus* Imperij datum ius ſuffragij à Gregorio V. Pont. *Mutatio* nominis in electis ad Pontificatum traditur primum vſurpata in Ioanne XII. qui antea Octauianus dictus.

Propagatio Fidei ſingularis facta in *Polonia* cum Micceslao Principe, vti & in *Moſcouia*, *Pruſſia*, *Bohemia*, *Noruegia*, & *Dania iterum*. Ac rurſus *Hungari* per Stephanum I. Regem, eiuſque patrem Geiſam nomine.

A Seculo Chriſti X. ad XI.

HEnricus II. Dux Saxoniæ imperauit annis 11.

Conradus II. Dux Franconiæ Imperauit annis 15.

Henricus III. Conradi frater, & gener Canuti Regis Daniæ & Angliæ, imperauit annis 6.

Henricus IV. filius Henrici III. imperauit annis 50.

In hoc Sæculo, *Perſia* dominatum Turcæ inuadunt & occupant, *Babyloniam*, & totum ferè orientem. Initium ponitur regni *Scotiæ*, & regni *Siciliæ* anno 1098. Et *Hieroſolyma* Saracenis adempta, anno 1099. Floruit Godefridus *Pullonius*, merito dictus, Hercules Chriſtianus. *Sexcenta Scytharum* millia profligata diuinitus precibus Conſtantini Ducis, ac populi, anno 1065. *Nubes* ingens ſupra *Belgium* ſoluta multos mortales immerſit anno 1014. *Cometes* in trabis ſpecie per quadrimeſtre viſus anno 1016. *Terræ motus* per biennium in Bithinia. *Nix* cadens tam copioſa vt arbores rumperet anno 1047. Per *Angliam* ex condicto *Dani* vno impetu cæſi anno 1011. *Locuſtæ* in Oriente ſolem obumbrant copia immenſa, anno 1095.

Propagata vlterius fides in *Pannonia*, & in regno *Toletano*, anno 1088. Reparata fides apud *Hungaros* per Andræam Regem: vti & in *Pomerania* Boleslao III. adigente.

A Seculo Chriſti XI. ad XII.

HEnricus V. filius Henrici IV. quem ab Imperio remotum impiè tractauit: & cum Pontifice circa bona Eccleſiaſtica lites habuit, ab hoc excommunicatus, ſed Pontifici poſtea reconciliatus; Spiræ ſepultus: imperauit annis 20.

Lotharius, Saxo, Coronatus Aquiſgrani 13. Septembris, Innocentium Papam eiectum reſtituit, & vrbes imperiales occupauit: imperauit annis 14.

Conradus III. Sueuiæ Dux, electioni ipſius contradicente Henrico Bauaro, qui ab Imperatore proſcriptus: imperauit annis 3.

Fridericus Barbaroſſa ſiue Anobarbus, Contradi Sueui ex fratre nepos. In Italia magna bella confecit, & Mediolanum euertit. Ab eo Roma capta, & Papa Alexander fugatus. Obijt in expeditione Saracenica: imperauit annis 37.

Henricus VI. frater Friderici, dictus Aſper ob ſeueritatem. Siciliæ regnum recuperauit. In Paleſtinam exercitum miſit, abſque ſucceſſu, imperauit annis 8.

In hoc Seculo *Portugalia* cœpit fieri regnum anno 1179. *Dani* & *Silani* à Lothario Imp. ſubacti anno 1133. Per *Tartarorum* eruptionem variæ Septentrionis Prouinciæ occupatæ, anno 1188. *Creta inſula* Venetis vendita, anno 1195. *Soles gemini* conſpecti, anno 1105. & acies cœleſtes in aere, anno 1109. *Terræ motus* in Italia villam vnam alio tranſtulit, anno 1117. Rauennæ cecidit *pluuia ſanguinea* anno 1113. In *Belgio* effuſio oceani per 12. milliaria cum ingenti hominum clade, anno 1164. *Theologia Scholaſtica* per Petrum Lombardum in nouam & meliorem formam redacta. *Hieroſolyma* à Soldano recepta: Crux Chriſti ab eo male tractata. In *Paleſtinam* pro iuuandis Chriſtianis expeditionem ſuſcepit Friderieus Imperator, Philippus Rex Galliæ, & Henricus Rex Angliæ cum filio Richardo, Cruce ſuſcepta. Hoc tempore prodijt Opus celebre dictum Decretum Gratiani. Varij *Ordines Religioſi* initium ſumpſerunt, Præmonſtratenſes anno 1110. Guilielmitæ 1124. Templarij milites, 1118. Hoſpitalarij S. Ioannes Hieroſolymitani, qui nunc Melitenſes 1119. Equites S. Lazari, & Calatrauæ 1158. S. Iacobi 1190. Alcantaræ 1176. Teutonici Mariani 1190.

Propagatio Fidei in Gothia cum ſuo Rege, in Liuonia cum Cota Rege per S. Menardum: Rurſus in Pomerania: in Finlandia per S. Henricum Epiſcopum & martyrem. Hoc ſeculo floruit *S. Bruno* Carthuſianus, anno 1115. *S. Norbertus* anno 1130. *S. Hildegardis* anno 1148. *S. Benedictus*, pontium conſtructor Auenione, & Lugduni anno 1177. *S. Thomas* in Anglia Archiepiſcopus Cantuarienſis, qui pro iure Eccleſiæ Romanæ gladijs impiorum occubuit, anno 1170.

A Seculo Chriſti XII. ad XIII.

OTTO IV. Ducis Saxonis Henrici Leonis filius, coronatus Imperator Aquiſgrani, imperauit annis 4.

Philippus, Henrici IV. frater, Anti-Cæſar Moguntiæ coronatus, imperauit annis 9.

Fridericus II. Dux Sueuiæ, contra Ottonem, nepos fuit Friderici primi, imperauit annis 33. Otto derelictus ab omnibus, moritur Brunſuigæ.

Conradus IV. hic ab aliquibus notatur. His temporibus 7. Imper. Electores conſtituti.

Richardus frater Regis Angliæ Henrici in Imperatorem ab aliquibus: ab alijs Principibus eligitur Alphonſus Rex Hiſpaniæ, qui ſponte abdicauit. Richardus ferè omne tempus in Anglia ab electione conſumit, detentus ſeditionibus & inteſtinis bellis, ibique moritur. Interea ſtatus imperij hoc tempore multum turbatus fuit.

Rodulphus I. Habsburgenſis Comes, Pater Alberti I. Auſtriaci, imperauit annis 17. menſibus 9. Ottocarum Boemiæ Regem rebellem vincit: Papæ Rauennam & Romandiolam concedit.

Adolphus Naſſouius, imperauit annis 6. obnitente Alberto Auſtriaco, à quo in prælio occiſus, *ita Cuſpinianus*.

Albertus Auſtriacus, Rodulphi filius, per coniugium Eliſabethæ acquirit Exarchatum Auſtriæ, Comitatum Tyrolis ex Goriciæ, imperauit annis 10.

Hoc ſeculo Imperium *Orientale* Latinis obtingit; Imperij *Trapezuntini* initia. Ducatus *Brabantia* ex Louanij comitatu. *Latini Orientis* imperio deiecti poſt 55. annos. Auſtria, Stiria, Tirolis, & Carinthia Rudolphi Imperatoris *Auſtriaci* familiæ cedunt, moxque Burgundia, atque Boemia. Conflictus *Tornacenſis* Gallis admodum cruentus. *Mons* in Burgundia à montibus *dehiſcens* multa ruſticorum millia opprimit.

Ioannes Papa ante dictus Petrus Hiſpanus, Religioſorum habitus Hoſtis, poſt octimeſtrem Pontificatum obteritur ruina domus quam inhabitabat. In Sicilia interfectio mira Gallorum, dicta, *Veſpera Sicula*.

Tartaria, cum Caſſilia inſtructionem de Fide accipit. Pulſatio *campana* in conſecratione, & ſalutatione Angelica. *Magiſterium*, ſacri Palatij inſtitutum. Carmelitæ Europæ peculiariter innoteſcunt: & emergunt *Ordines varij*, Dominicani, Trinitarij, Franciſcani, Moniales Sanctæ Claræ, Syluestrini, Eremitæ S. Auguſtini in vnum coacti, Seruitæ, Cæleſtini.

Concordantia Bibliorum confectæ & editæ. Pileus rubeus *Cardinalibus* in concilio Lugdunenſi attributus primum. *Bella ſacra* varia per S. Ludouicum, & alios. *Iudæorum* ex Gallia expulſio primum. Domus Deiparæ *Lauretum* aſportata. *S. Bonauentura* hac ætate floret, Guilielmus de S. Amore ſcribit contra Mendicantes, & à Papa Hæreſeos damnatur. Circa annum 1270. *S. Thomas Aquinas* florere cœpit in Italia, diſcipulus Alberti Magni.

A Seculo Chriſti XIII. ad XIV.

HEnricus VII. Luxelburgius, dotibus animi excellens; veneno enecatur: imperauit annis 5.

Ludouicus Bauarus, ex diſſentiente Cæſarum electione bellum ciuile ortum, quod grauiſſimè Germaniam afflixit: imperauit annis 33.

Carolus IV. Ioannis Regis Boemiæ filius, Henrici Luxenburgij Imperatoris nepos: quamuis tres alij ſucceſſiuè contra eum electi fuerint, tandem tamen imperium ſolus obtinuit, imperauit annis 32.

VVenceslaus Caroli IV. filius, Rex Boemiæ, imperauit annis 22.

Hoc Seculo *Academia Senenſis* à Senatu Mídend. Academia *Colonienſis* confirmata à Pontifice Vrbano VI. etſi antea Gymnaſium diu fuit. Academia *Erfordienſis* à Dagoberto Rege, & Bonifacio IX. confirmata.

Othomanici imperij initia anno 1300. Alphonſus XI. Hiſpanus 450. milia *Saracenorum* cecidit, viginti dumtaxat Chriſtianis deſideratis. *Tamberlanes* Tartarus ductis duodecies centenis millibus, Baiazetem Turcam profligat, cæſis 140. hominum millibus. *Terræ motus* quadragenarius vrbes 26. proſtrauit in *Pannonia*. *Mare Flandricum* ruptis aggeribus multa oppida mergit. *Peſtis triennis* & vniuerſalis, mediam hominum partem deſtruit. *Amurathes* trigeſies ac ſepties hoſtium ſuorum victor, à ſeruo demum confoditur.

Propagatio Fidei. Lithuania, & Iagello eius Princeps, Samogitij, Cumani, Botzenſes, Lippenſes, Patrini & Vicini, annitente Ludouico Hungaro, fidem amplexi ſunt. *Chriſtianiſſimo Regi* data facultas ſub vtraque ſpecie communicandi. *Iubilæi* mutata celebratio in ſingulos 50. annos per Clementem VI. Reductio alia Iubilæi ad annum 30. per Vrbanum VI.

an-

Digitized by Google

anno 1344. Inſtituitur militia *Periſcelidis* in Anglia. Clemens V. ſedem Pontificiam *Aueniònem* transfert. Templarij extincti ſub Clemente V.

A Seculo Chriſti XIV. ad XV.

RVpertus ſiue Robertus Palatinus, imperauit annis 10. His temporibus Italia paſſim cępit iugum Germanici imperij excutere.

Sigiſmundus Caroli *IV.* filius Rex Vngariæ: inducit Concilium Conſtantiæ, imperauit annis 27.

Albertus Auſtriacus Sigiſmundi gener, Rex Bohemiæ & Vngariæ, imperauit annis 2.

Fridericus *III.* Archidux Auſtriæ, imperauit annis 54.

Maximilianus Friderici *III.* filius, imperauit annis 12.

Hoc Seculo *Imperium Orientis* tranſit ad Turcas. *Conſtantinopolis* capitur à Mahomete *II. Sabaudiæ Dux* ex Comite. Neapolis tranſit ad Arragonios *Theſſalonica* erepta Venetis. *Saraceni* Granata & *Hiſpania vniuerſa* anno 1474. depulſi. In Hiſpania *Terræ motus* multa oppida euertit. *Mare* ad *Dordracum* hominum ſupra centum millia, & pecorum greges infinitos perdit ruptis aggeribus. *Iubilæi* ad 25. annum reductio per Paulum *III.* Hoc tempore propagantur Canonici B. Laurentij Iuſtiniani vulgò Apoſtolici: Fratres mendicantes S. Hieronymi. Congr. Saluatoris, ſeu Florentini: Ambroſiani, Minimi, Ordo S. Mauritij in Sabaudia. Ordo S. Michaelis in Gallia, Equites Velleris Aurei ſub auſpicijs B. Virginis & S. Andreæ. Familiarum *Iudaicarum* 24. millia pulſa ex Hiſpanijs. *Inquiſitio Hiſpanica* inſtituta. *Academia* Herbipolenſis, *Salmantica* in regno Caſtellæ confirmata dicitur, cum ante hac quoque floreret, erecta ab Alfonſo *VIII.* Academia *Lipſienſis* è Pragenſi; obſidium Germanorum cum Bohemis, confirmatur à Pontifice Alexandro *VI.* Academia *Louanienſis* in Brabantia à Papa Martino V. confirmata. *Ars Typographica* excogitata à Ioanne Gutenbergio Argentinenſi, publicatur Moguntiæ primum, deinde Argentinæ, inde traducitur Neapolim, ac Romam anno 1442.

A Seculo Chriſti XV. ad XVI.

CArolus V. eligitur Imperator 28. Iunij circa annum 1520. Prælio vincit & capit Franciſcum primum Galliæ Regem, poſtea dimittit. Obſidio Viennæ à Solymanno Turca. Traiecit in Africam Carolus, ſed ſine ſucceſſu: feliciter in Germania pugnat cum proteſtantibus. Sophi Turcarum 400. millia cædit. Carolus imperauit annis 38.

Ferdinandus *I.* Caroli V. frater, imperauit annis 6.

Maximilianus *II.* Ferdinandi frater, imperauit annis 12.

Rudolphus *II.* Maximiliani *II.* frater parenti defuncto 12. Octobris anno 1576. in imperio ſuccedit: imperauit annis 35.

Hoc ſeculo *Hungaria* & *Boemia* tranſit ad *Auſtriacos: Arabia felix* à Solymanno occupatur, & Cyprus. Defectio Batauica incepta anno 1572. *Maris* in *Anglia* retroceſſio magna, & mons loco motus euulſis arboribus. *Caſſiopææ ſtella* noua apparet: quinque ſimul ſoles: ſol abſcuratus. *Locuſtæ* ſolem inumbrant in maxima Europæ parte. Maria Scotiæ Regina barbaræ ſecuri percuſſa ſub Elizabetha Angliæ Regina.

Hoc etiam Seculo vixit S. Franciſcus *Xauerius* Indiarum Apoſtolus. S. Ignatius de *Loiola* Fundator Societatis Ieſu. S. Carolus *Boromæus* Cardinalis. *S Thereſia*. S. Philippus *Nerius* Fundator Oratorij. *India* Orientales & Occidentales per variorum Ordinum Regulares, Iaponiæ regnum per S. Franciſcum Xauerium fidei lumine illuſtrata. Hæreditarius *Catholici Regis* Titulus Ferdinando Hiſpano conceſſus à Iulio II. vel potius reſtitutus. Titulus *Defenſoris fidei* datus Henrico VIII. Anglo à Leone X. Emerſerunt Theatini, Capucini, Clerici Regulares S. Pauli, Societas Ieſu, Congregatio Oratorij S. Phil. Nerij. *Rhodus* inſula amiſſa. *Humiliati* extincti à Pio V. *Melita* grauiter & diu à Solymanno fruſtra tentata. *Cyprus* Turcæ cedit.

Legatio *Æthiopica* ad Pontificem, anno 1524. item *Iaponica* anno 1585. In *Indijs orient. & occidentali* obiere pro Chriſti fide ex Dominicanis, Franciſcanis, & Societatis Ieſu hominibus plurimi. In *Anglia* ſæuitur in Catholicos ſub Henrico, & Eduardo Regibus, & Eliſabetha Regina. *Prodierunt Hæretici*, Martinus Lutherus, Petrus martyr, Carolſtadius, Oecolampadius, Libertini, Zuinglius, Ioannes Brentius, Martinus Bucerus, Ioannes Caluinus, Vbiquetarij, Theodorus Beza, Deiſtæ ſiue Trinitarij, Infernales, Inuiſibiles. Cœpit & ſchiſma Anglicanum, tandem Hæreſi concluſum, ob negatam à Romano Pontifice diſſolutionem matrimonij, anno 1535. Concilium Tridentinum Generale ſub Paulo III. Iulio III. & Pio IV.

A Se-

Digitized by Google

A Seculo Chriſti XVI. ad XVII.

MAtthias, Vngariæ & Bohemiæ Rex, eligitur Imperator Francofurti 13. Iunii, coronatur ibi cum Anna coniuge: imperat annis 6. menſibus 9. Agit cum Vngaris de ſucceſſione Ferdinandi Auſtriaci in eo regno. Ferdinandus coronatur in Regem Vngariæ. Conſiliarij Cæſarei Pragæ è feneſtra præcipitantur: ordines ſe excuſant: moritur Matthias Imperator.

Ferdinandus II. Francofurti electus coronatur 30. Auguſti, imperat an. 17. menſibus 9. Inſtituitur noua liga Catholicorum. Cæſar Ferdinandus electionem Palatini irritam pronunciat.

Spinola Magnis copijs ingreditur Palatinatum, & miros in eo facit progreſſus. Prælium Pragenſe in quo vincuntur Bohemi à Bauaro. Palatinus cum coniuge & familia è Bohemia profugus, primo Vratiſlauiam venit, poſtea in Batauiam: poſtea Palatinus elector, & aliqui viri principes à Ferdinando proſcribuntur. Proceres Bohemi magno numero capitalibus ſupplicijs afficiuntur Pragæ. Ferdinandus Imperator ius electorale Friderico Palatino ademptum, in Maximilianum Bauarum transfert Ratisbonæ. Ferdinandus II. fidem Catholicam latè per Germaniam reſtituit.

Ferdinandus III. ſuccedit Patri an. 1637. 14. Februarij: imperat annis 20. menſe vno, moritur 2. Aprilis anno 1657.

Leopoldus, nunc Cæſar, Ferdinando Patri in Imperij throno ſucceſſit, qui dum an. 1684. hæc ſcribo, à morte Patris annis 31. feliciter imperauit.

ELECTORES IMPERII.

SEptem lege ordinaria ſunt Electores Imperij, ſed acceſſit octauus per hoc quod ſummoto Palatino ſucceſſerit Bauarus, ac poſtea etiam Palatinus in gratiam & Electoris munus receptus fuerit.

Sunt autem hi octo Electores partim Eccleſiaſtici, partim Seculares, Moguntinus, Colonienſis, Treuirenſis, Rex Bohemiæ, Bauarus, Palatinus, Saxo, Brandenburgicus.

Ex his, tres primò hic nominati ſunt Eccleſiaſtici, tres poſtremi ſunt heterodoxi: reliqui omnes ſunt orthodoxi. Hi omnes ſimul ex pluralitate ſuffragiorum ius habent eligendi Imperatorem.

Hoc Seculo, & hucuſque.

INſcripti ſunt albo Sanctorum S. Iſidorus, S. Ignatius de Loyola, S. Franciſcus Xauerius, S. Thereſia, S. Philippus Nerius an. 1621. S. Andreas Corſinus anno 1629 S. Elizabetha Regina Luſitaniæ anno 1625. Penetrat fides ad *Sinas* per Patres Societatis Ieſu, perruptis obſtaculis immenſis, anno 1637. inde hoc anno 1684. adeſt P. Phil. Couplet Mechlinienſis Procurator vt Socios quam plurimos, in Sinas adducat. Florent anno 1600. Pœnitentes tertij Ordinis S. Franciſci. *Mauri* plenè pulſi ex Hiſpania. *Turcarum* vis ingens fuſa ac cæſa ab exercitu Polono. *Miraculoſa incorruptio* 24. ſacrarum Hoſtiarum in Collegio Complutenſi Societatis Ieſu. *Oſtenda* ſubigitur quadrima obſidione, cum intra eam mortalium ſupra 72. millia cecidiſſent. *Adena* poſt cæſa Turcarum 30. millia *Perſis* cedit anno 1605. *Rupella* domita 1628. Adolphus *Guſtauus* Sueciæ Rex pugnans perit anno 1632. Albertus Dux *Fridlandiæ*, Egræ cæſus an. 1633. Celebris pugna *Nortlingana*. In *Anglia peſtis* horrenda Londini maximè anno 1665. Naſcitur in Hiſpania Carolus II anno 1661. 4. Nouembris, qui nunc feliciter regnat. Nuptiæ illius cum filia Ducis Aurelianenſis anno 1678. die 26. Iulij, Imperatori Leopoldo naſcitur Princeps 4. Auguſtus 1678. Pax inter Hiſpanum & Gallum Aquiſgrani an 1668. 2. Iunij.

In Anglia in Regem Carolum I. cum Parlamento inſurgit Oliuerius Cromuellus, Regem curat publicè lictoris manu obtruncari an. circiter 1653. die S. Apolloniæ: poſtea Cromuellus Regni protector Hiberniam inuadit, ac miſerè lacerat. Moritur ille 2. Septemb. anno 1658. ſuccedit modico tempore filius eius Richardus, Generalis Munck potentiam nactus curat ex Belgio ad regnum paternum euocari Carolum II. qui anno 1661. 8. Iulij Londini coronatur.

Anno 1683. Cum Teckelio in Hungaria rebelli Turcarum ducenta millia Viennam arctè obſident die 8. Iulij. Sed poſt duorum menſium obſidionem, virtute & gloria perpetua Gubernatoris Sterrenbergij, Principis Lotharingici, & Regis Poloniæ, cum Dei ope ſingulari obſidio ſoluta eſt, pleriſque Turcarum cæſis, fugatis, &c. captis, vti numerantur, quingentis Tormentis bellicis, Tentorijs vltra ſexaginta millia, Camelis ſexcentis, Equis & curribus vltra decem millia. In decurſu victoriæ occupantur à Cæſarianis vrbes præſtantes Barcam, & Strigonium: faueat porrò

Digitized by Google

rò hiſce rei Chriſtianæ progreſſibus Potens, & Clemens Deus.

ARTICVLVS IV.

REGES HISPANIAE

Ordine ſucceſsionis per 12. poſtrema ſecula.

Ab anno Chriſti 400. *inito*, *ad* 500.

1. ADolphus, ex gente Viſigothica, regnauit annis 6.
2. Sigericus, anni 7. 3. Vallia, annis 13.
4. Theodoricus, annis 23. 5. Theoriſmundus annis 23.
6. Theodoricus II. annis 33. 7. Alaricus, annis 43.

Ab anno Chriſti 500.

8. Amalaricus, annis 5. 9. Theuda annis 17. 10. Thaudegeſillus, annis 3. 11. Agila, annis 4. 12. Athanagildus, annis 15.
13. Limba, ſiue Lieba, annis 2. 14. Leuigildus, annis 13. 15. Recharedus annis 17.

Ab anno Chriſti 600.

16. Limba II. annis 2. 17. Vittericus, an. 6.
18. Gondemarus, annis 3. 19. Siſebutus, annis 10.
20. Recharedus II. menſibus 3. 21. Suintilla, annis 9.
22. Rachemerus, anno 1. 23. Siſenandus, annis 5.
24. Videſuindus, annis 10. 25. Reciſuindus, annis 19.
26. Gamba, annis 8. 27. Eringius, annis 8.

Ab anno Chriſti 700.

28. Egicanes, annis 10. 29. Vitiza, an. 12.
30. Rodericus, cæſus à Mauris, annis 7.
Reliquiæ Gotthorum à Mauris euerſorum Legione & in Aragonia regnant, donec ſenſim reſtituantur.
1. Pelagius, annis 15. 2. Fauilla, annis 2.
3. Alphonſus, annis 19. 4. Froila annis 14.
5. Aurelius, annis 6. 6. Sillo, annis 8.
7. Alphonſus II. caſtus, annis 31.

Ab anno Chriſti 800.

8. Ramirus, annis 7. 9. Ordonius, an. 9.
10. Alphonſus III. annis 46. 11. Garſias annis 4.
12. Ordonius II. annis 8. 13. Froia annis 2.
14. Alphonſus IV. annis 17.

Ab anno Chriſti 900.

15. Ramirus *II.* annis 18. 16. Ordonius III. annis 6.
17. Sanctius Craſſus, annis 12.
18. Raimirus *III.* annis 24. 19. Veremundus, annis 17.
20. Alphonſus V. annis 27.

Ab anno Chriſti 1000.

21. Veremundus II. annis 12.
22. Ferdinandus, annis 40. 23. Sanctius *II.* annis 8. Alphonſus VI. annis 40.

Ab anno Chriſti 1100.

25. Alphonſus VII. annis 2.
26. Alphonſus VIII. annis 51.
27. Sanctius *III.* anni incerti, 28. Ferdinandus II. annis 31.
29. Alphonſus IX. annis 25.

Ab anno Chriſti 1200.

30. Henricus, annis 2. 31. Ferdinandus III. annis 36.
32. Alphonſus X. poſtea Imperator, an. 32.
33. Sanctius IV. annis 11. 34. Ferdinandus IV. annis 15.

Ab anno Chriſti 1300.

35. Alphonſus XI. annis 40. 36. Petrus Crudelis, annis 17. 37. Henricus II. annis 3.
38. Ioannis *I.* an. 21. 39. Henricus *III.* annis 16.

Ab anno Chriſti 1400.

40. Ioannes *II.* annis 47. 41. Henricus *IV.* annis 25.
42. Ferdinandus V. Catholicus annis 25.

Ab anno Chriſti 1500.

43. Philippus Primus, dictus Pulcher, Archidux Auſtriæ, Dux Brabantiæ &c. Filius fuit Maximiliani *I.* Imperatoris, & Mariæ Burgundæ: natus Brugis 22. Iunij, anno 1488. Et anno 1496. in vxorem feliciter duxit Ioannam Reginam Hiſpaniæ, quæ fuit filia ſecunda

Digitized by Google

da & hæres principalis Ferdinandi V. Regis Aragoniæ, & Iſabellæ Reginæ Caſtellæ: Atque ita per Maximiliani, & huius Philippi Connubia Belgium & Hiſpania ad Auſtriacos peruenerunt.

ic Philippus Pater fuit Caroli V. & Ferdinandi Imperatoris, & quatuor filiarum quarum ſingulæ fuerunt Regibus coniugatæ; ſcil. Eleonora primò Emanueli Regi Portugalliæ, poſtea Franciſco Primo Regi Galliæ: Elizabetha Chriſtierno *II*. Regi Daniæ: Maria Heurico II. Regi Hungariæ & Bohemiæ. Catharina Ioanni III. Portugalliæ. Mortuus eſt anno 1506.

44. Succeſſit illi prædictus Carolus V. illius nominis poſtea Imperator. Hic in vxorem duxit primò Iſabellam filiam Emanuelis Regis Portugalliæ, ex qua Philippus II. qui in regno ſucceſſit: duxit deinde Mariam quæ nupſit Maximiliano II. Imperatori & Ioannam quæ nupſit Principi Portugalliæ, & peperit filium poſthumum Sebaſtianum poſtea Regem Portugalliæ. Ita hæc *Morerus*, cũ variis.

45. Philippus II. illius nominis Rex Hiſpaniæ, Primam vxorem habuit Mariam Ioannis Portugalliæ Regis filiam quæ ipſi Carolum genuit, & quatriduo poſt partum deceſſit. Secundam itidem Mariam Henrici VIII. Angliæ Regis filiam, ex qua nullos liberos ſuſcepit. Tertiam Elizabetham Henrici II. Galliæ Regis filiam, ex qua duas filias ſuſcepit Iſabellam Claram Eugeniam, quæ Alberto Archiduci Auſtriæ nupſit, & Catharinam quæ Carolo Emanueli Duci Sabaudiæ. Quartam Annam Auſtriæ neptem ſuam ex Maximiliano II. Imperatore patruele ſuo, & Maria ſorore ſua, quæ ipſi genuit Ferdinandum & Didacum maturè defunctos: & denique Philippum III. qui illi ſucceſſit. Obiit autem Philippus II. Anno 1598. 13. Septembris, ætatis ſuæ ſeptuageſimo ſecundo, Regni autem 42.

46. Philippus III. Hiſpaniarum Rex duxit in vxorem Margaritam Auſtriacam anno 1598 quæ ipſi anno 1601. peperit Annam Mariam Ludouici XIII. Galliarum Regis poſtea coniugem: & anno 1605. Philippum Domincum: & poſtea Carolum, atque Ferdinandum Cardinalem, & denique Mariam: Obiit autem Philippus II. anno CIↃ IↃC XXI. menſe Martio.

47. Philippus IV. patri ſucceſſit, duxitq; in vxorem Eliſabetham Henrici V. Magni, Regis Galliæ filiam &c.

48. Succeſſit illi Carolus II. nunc regnans, cui benedicat Dominus.

De ipſa *Hiſpania* vide quædam Notabilia infra in Diuiſione Europæ pag 243.

ARTICVLVS V.

REGES GALLIAE

Ordine ſucceſſionis, & annorum Regiminis per 12. Secula.

Ab anno Chriſti 400. inito, ad 500.

PRimæ ſtirpis *Marouingiorum* 1. Pharamundus, rexit Rex Galliæ annis 8.

2. Clodomirus, an. 10. 3. Merouæus an. 8.

4. Childericus, an. 23. 5. Clodouæus, an. 30.

Ab anno Chriſti 500.

6. Childebertus, an. 47. 7. Clotharius, an. 5.

8. Caribertus, an. 9. 9. Chilpericus, an. 14

10. Clotharius II. annis 44.

Ab anno Chriſti 600.

11. Dagobertus, annis 16. 12. Clodouæus II. annis 18.

13. Clotharius III. annis 4. 14. Childericus II. annis 8.

15. Theodoricus, annis 11. 16. Clodouæus III. annis 4.

17. Childebertus II. annis 17.

Ab anno Chriſti 700.

18. Dagobertus II. an. 5. 19. Chilpericus II. an 3. 20. Clotharius IV. an. 2. 21. Theodoricus II. an. 21. 22. Childericus III. an. 11.

Series ſtirpis Secunda, quæ eſt Carolinorum.

1. Pipinus, annis 16.

2. Carolus Magnus Imperator primus ex Francis, imperauit annis 14. Rexit an 46.

Ab anno Chriſti 800.

3. Ludouicus Pius Imperator, annis 26. aut 27.

4. Carolus Caluus Imperator, anno 2. rexit annis 38.

5. Ludouicus Balbus, an. 1.

6. Ludouicus III. an. 5. 7. Carolus Craſſus, an. 4. 8. Odo (Eudes) nomine tutoris, ann. 10.

9. Carolus, Simplex dictus, annis 25.

Ab

Digitized by Google

Ab anno Chriſti 900.

10. Rodulphus, annis 13. 11. Ludouicus Tranſmarinus IV. an. 18.

12. Lotharius, annis 32. 13. Ludouicus V. anno vno.

Series ſtirpis Tertia, Capetorum.

1. Hugo Capetus filius Hugonis Magni qui moriens illum reliquit ſub protectione Richardi I. Ducis Normanniæ. Fuit primò Comes, & Dux, poſtea rebus ſumma fortitudine ac prudentia geſtis toti regno amabilis: ideoq; mortuo Henrico V. dicto Faineant, aliquot menſibus à morte ſui patris, Hugo Rex proclamatus eſt, & Rhemis coronatus anno 987. derelicto ex ſanguine regio Carolo I. Duce Lotharingiæ Ludouici IV. filio. Mortuus eſt anno 997. ætatis anno 57. regni 10. & 3. menſibus.

2. Robertus Capeti filius aſſumptus eſt à patre viuente in Societatem regni, & regnauit vniuerſim annis 40. quorum 33. fuerunt poſt mortem patris: vixitque annis 60. dictus Rex Sanctus & Sapiens.

Ab Anno Chriſti 1000.

3. Henricus Primus, filius Roberti, coronatus Rhemis anno 1027. quadriennio ante mortem parenti, & ſolus cœpit regnare anno 1031. Vixit annis 55. & regnauit poſt mortem parentis annis 29.

4. Philippus I. filius Henrici Primi natus anno 1053. Sub illo maxime cœpta tempore Guilielmi Conqueſtoris bella non ſat fortunata cum Anglis: mortuus eſt anno 1108. poſtquam regnauit ad minus annis 49.

Ab anno Chriſti 1100.

5. Ludouicus VI. Craſſus, annis 29.

6. Ludouicus Iunior VII. an. 41.

7. Philippus Auguſtus Adeodatus II. an 44.

Ab anno Chriſti 1200.

8. Ludouicus VIII. annis 3. 9. S. Ludouicus IX. an. 44.

10. Philippus Audax III. an. 15. 11. Philippus Pulcher IV. an. 29

Ab anno Chriſti 1300.

12. Ludouicus X. dictus Hutinus an. circiter 2. 13. Ioannes I. 4. dierum.

14. Philippus V. Longus, annis 5. 15. Carolus IV. Pulcher, an. 7. 16. Philippus VI. Valeſius, dictus Fortunatus, annis 22.

17. Ioannes II. dictus Bonus, an. 14.

18. Carolus V. Sapiens, annis 16.

19. Carolus VI. an. 42. 20. Carolus VII. dictus Victorioſus an. 39.

Ab anno Chriſti 1400.

21. Ludouicus XI. an. 22. 22. Carolus VIII. an. 15. 23. Ludouicus XII. 24. Franciſcus I. an. 32.

25. Henricus II. filius Franciſci I. primo Dux Aurelianenſis, poſtea Delphinus à morte fratris, natus anno 1518. ſucceſſit in regno anno 1547. Illius tempore fuit prælium non fauſtum ad S. Quintinum, & aliud ad Grauelingam in Flandria: regnaſſe ſcribitur ann. 32.

26. Franciſcus II. anno 1.

27. Carolus IX. ann. 14.

28. Henricus III. filius Henrici II. tertius, natus anno 1551. Victorias tulit de Hugonottis tempore Ducis Guiſij ſcribitur etiam coronatus fuiſſe Rex Poloniæ. Mortuus eſt anno 1589. proditorie & lethaliter vulneratus à quodam Iacobo Clemente dum litteras ab eo traditas perlegeret: regnauit 15. annis, 10. menſibus.

29. Henricus IV. dictus Magnus, reſtaurator regnis & pacis per plurima prælia feliciter geſta, poſtquam regnum eſſet per Ligiſtas & plures Principes miſere diſcerptum & ruinæ proximum: accepitque per ſanguinis ſucceſſionem titulum Regis Franciæ & Nauarræ. Natus autem fuit anno 1553. ex Antonio *Borbonio* Duce de Vendome filio Caroli & Franciſcæ Alenſon qui fuit Rex Nauarræ per ſuam vxorem Ioannam de Albret filiam Henrici Regis Nauarræ, & Margaretæ ſororis Franciſci I. Regis: additq; *Morerus*, illum deſcendiſſe linea directa maſcula ex S. Ludouico Rege. Hæreſim quam antea profitebatur, tandem abiurauit in Eccleſia S. Dionyſij in manibus Archiepiſcopi de Bourges 25. Iulij ann. 1593. conſecratus Rex in Chartes non Rhemis, quod vrbs hæc eſset adhuc in Ligiſtarum poteſtate. Demum cum ſub illo per decennium regnum pace gauderet, infamis ille Sicarius Franciſcus Rauaillac, cultro in corpus Regis dum rheda per vrbem Pariſienſem veheretur adacto, mortem illi intulit toto regno deploratiſſimam. Vixit 56. ann & 5. menſibus, Regni ſui Nauarrici an. 38. & Francici an. 12. Ex ſecundo ſuo coniugio cū Maria de Medicis filia Franciſci Ducis de Toſcane habuit tres filios & totidem filias, ex quibus Ludouicus XIII. ex alijs autem

Digitized by Google

autem octo proles naturales, multum per varias ſuas familias poſtea celebres vti hæc tradit & declarat Morerus, & plures alij hiſtorici.

Ab anno Chriſti 1600.

Ludouicus XIII. dictus Iuſtus ſucceſſit ſuo Patri Henrico Magno anno 1610. Deſponſatus eſt Annæ Auſtriacæ Infanti Hiſpaniæ, & viciſſim Eliſabetha ſoror Regis Franciæ coniuncta eſt infanti Hiſpaniæ qui poſtea Philippus IV. Miniſtrum regni habuit Cardinalem de Richelieu mortuum Pariſijs anno 1642. ac varia etiam cum Rege Hiſpaniæ bella geſſit: Mortuus eſt in ætatis flore 14. Maij, an. 1643. eodem menſis die quo cœpit regnare. Vixit annos 41. menſibus 4. rexit annis 32. completis. Poſt 23. annos connubij cum Auſtriaca genuit Ludouicum XIV eiuſque Fratrem Ducem Aurelianenſem, vti tradit idem Morerus, alijque ab eo fuſe citati.

Ludouicus XIV. dictus le Grand, nunc proſpere regnat.

Hæc poſtrema familia dicitur per 700. ferè annos, per ramos ſui varios, habuiſse iam triginta Monarchas, vt tradit Ludouicus Morerus agens de familia Valeſia, & Bourbonica.

ARTICVLVS VI.

REGES ANGLIAE

Præcipuè poſteriores ex Stuartica familia.

REgnum in Anglia primò conſtitutum eſt à Rege *Egberto*, ex Saxonia, ſubacta tota penè Inſula præter Scotiam, ac lege lata vt eam deinceps inhabitantes tam Britanni, quam Saxones Angli dicerentur, Scotia excepta, vti tradit Genebrardus in Chronico ad Chriſti ſæculum nonum.

Ante Egbertum prioribus ſæculis varij Reguli variarum Prouinciarum ſiue Comitatuum in Anglia imperitabant. Horum ſucceſſiuè fuerunt Reguli Kantiæ 18. Suſſexiæ 5. Eſtangliæ 17. Eſſexiæ 15. Northumbriæ 9. Merciæ 24. VVeſtſexiæ 17. quorum poſtremus Hecbertus fuit.

Egbertus igitur totum regnum adeptus eſt; anno circiter Chriſti 801. quod tenuit ad annum 836. Ethelulfus ſucceſſit anno 836. ad annum 857. Ethelbaldus an. 857. Ethelbertus an 860. ad annum 866. Ethelredus ab an. 866. item Alfredus anno 900. Edoardus I. Adelſtanus ab anno 923. ad an 941. Edmundus I. anno 941. ad 946. Etuuinus anno 955. ad annum 959. Edgarus anno 959. ad 975.

Anno 975. *Sanctus* Edoardus II. ad annum 979 Ethelredus ab anno 979 ad annum 1016. Edmundus II. ab anno 1016. ad 1017. Canutus I. ab anno 1017. ad annum 1035. Haroldus I. ab anno 1036. ad annum 1040. Canutus II. ab anno 1040. ad annum 1042. Alfredus ab anno 1042. annum vix expleuit. *Sanctus Edoardus III.* ab anno 1043. ad ann. 1066. deinde *Haroldus* breui tempore.

Guil. Conqueſtor.

Anno Chriſti 1067. Rex fuit *Guilielmus I.* dictus *Conqueſtor*, qui fuit dux Normanniæ, & Londinum adueniens (inquit Mat. Pariſienſis in Hiſt. Anglorum) in magna exultatione à Clero & populo ſuſceptus, & ab omnibus Rex acclamatus, die Natiuitatis Domini ab Arch. Eboracenſi diadema ſuſcepit, non à Cantuarienſi. Varias *Scotorum* incurſiones ſuſtinuit. Initio regni barbarico more Angliam tractauit, ſed poſtea Chriſti fide ſuſcepta, viris ſanctis & religioſis, Regibus etiam Sanctis Anglia abundauit.

Anno 1067. ſucceſſit patri *Guilielmus II.* cognomento *Rufus*, cui pater moriens Angliam, filio autem *Roberto* Normanniam legauit. Varias poſtea ſuorum ſubditorum ſeditiones ſuſtinuit, de quo *Pariſin.* ait: Erat ille ſuis nequam, alienis nequior, ſibi nequiſſimus. Obijt occiſus à VValtero Tirello, dum in venatu ceruæ ſagittam intenderet, regni ſui anno 13.

Anno 1100. *Henricus I.* fratrum vltimus, ſed ſapientiſſimus, in Regem eligitur, cum callidè ſubditos ſibi deuinxiſset promiſsa correctione ſeueritatis legum paternarum. Demum mortuus eſt in Normannia, ſed corpus in Angliam translatum, poſtquam rexiſset annis 35. menſibus tribus.

Anno 1135. *Stephanus* nepos Henrici ex ſorore Adala vxore Theobaldi Comitis Bononiæ Rex coronatus. Hoc tempore Nicolaus Epiſcopus Albanenſis in Anglia, creatus eſt *Pontifex Romanus* dictus *Adrianus IV*. Obijt Stephanus anno 1154.

Anno igitur 1154. *Henricus II.* Dux Normannorum audita Regis morte in Angliam venit, & Rex coronatur. Cœpit ille alienigenas, & maximè *Flandrenſes* ex Anglia expellere, vt ſcribit Pariſienſis: bellum habuit in Gallia, & pacem ſibi iniquam facere coactus eſt. Non multo poſt mortuus, poſtquam regnaſset annis 34. menſibus 7.

Anno

Digitized by Google

Anno 1189. *Richardus I.* Henrico patri ſucceſſit, contra quem antea Gallis aſsociatus, tunc Comes Pictauorum bellum geſſit. Sub eo facta eſt ſtrages magna Iudæorum in Anglia. In terram Sanctam cum exercitu profectus contra infideles præclara geſſit: ipſe cum paucis ſexaginta duo millia paganorum ſuperauit. Demum in Aquitania caſtrum aliquod obſidens, telo venenato à quodam Petro Baſilio percuſsus, percuſsorem ſuum captum liberauit, ac piiſſimè obijt.

Anno 1199. *Ioannes* Dux Normanniæ Richardo ſucceſſit, qui inter tempora multum turbulenta Vigorniæ ſepultus, regnauit annis 18. menſibus 5.

Anno 1216. *Henricus III.* Ioannis filius in Regem Angliæ coronatus fecit homagium Innocentio Pontifici de regno Hiberniæ, teſte eodem Pariſio. Hoc tempore Ludouicus Rex Galliæ *Rupellam* cum reſiduo Pictauiæ ab Anglis recuperauit. Sepultus eſt Henricus Londini apud VVeſtmonaſterium, poſtquam regnauit integris annis 56. diebus 20. Singulari deuotione venerabili Sacramento affectus, aſſiduo tres miſsas piè audiebat, ac pluribus priuatim inſeruiens, manum Sacerdotis Hoſtiam ſacram eleuantis oſculari ſolebát: quanta hæc eius ſucceſsoribus poſtremis confuſio.

Succeſſit illi *Eduardus* eius filius, alijque vſque ad Henricum VIII.

Seculo poſt Chriſtum decimo-quinto, Henricus VII. fuit Angliæ Rex: Iacobus IV. Rex Scotiæ.

Henricus VIII. Schiſmatis Anglicani inductor, an. 1522. Iacobus V. Rex Scotiæ, anno 1523.

Eduuardus VIII. dictus V. deinde Maria eius ſoror nupta Philippo II. Regi Hiſpaniarum. Et Maria Stuarta Scotię Regina, an. 1555.

Eliſabeta Regina Hęretica, Henrici VIII. filia, regnare cæpit circa an. 1555. & 40. ad minus annis regnum tenuit, & in hæreſi firmauit.

Iacobus VI. filius Stuartæ & Rex Scotiæ, factus eſt iure ſucceſſionis Rex Angliæ, & iſtius nominis inter Reges Angliæ Iacobus primus, qui à matre Catholicè educatus, poſtea Rex factus hæreſi ſuccubuit. Henricus illius primogenitus Princeps VValliæ moritur an. 1614.

Carolus I. alter Iacobi filius ſuccedit in coronam Angliæ & Scotiæ: Sponſam Regiam ex Gallia accepit: de Caroli I. funeſto exitu vide ſupra ad finem ſæculi vltimi.

Carolus II. qui poſt diuturnum exilium; Cromuuello mortuo, demum ex Belgio ad regnum reuocatur, & Londini coronatur: de quo ſupra ibidem.

Iacobus II. fratri Carolo fęliciter ſucceſſit, coronatus Londini, dum hæc ſcribo, die 3. Maij, anno 1685. ſtylo nouo. Cui in cultu veræ Religionis generosè incępto Deus porrò præbeat coronam gloriæ.

ARTICVLVS VII.

REGES HIBERNIAE

Anteaquam Anglia ſubiecta.

Hibernia ante aduentum Chriſti, longa ſerie Reges habuit plurimos. Primus nominatus eſt *Slanius*, à fluuio eiuſdem nominis quo primum appulſus ſcribitur. Ab eo facta eſt Hiberniæ in quatuor Partes diuiſio, per quam fratrum vni Vltonia, alteri Conacia, duobus reliquis Momonia, ipſi verò *Slanio* Lagenia ceſſit. Poſt illius obitum cœperunt reliqui fratres inter ſe de regno digladiari, ea pertinacia, vt acquiſitum ſceptrum ferè ſingulis fuerit vitæ amittendæ occaſio, quod & in poſteris deinceps frequenter euenit. Secuti ſunt alij nomine *Rodoricus I. Gannius, & Geananus, Seangamus I. Fiachus I. Rionalius, Fobeanus, Eochadius I.* & alij longa ſerie ab anno mundi 2481. ad tempora Chriſti.

Poſt Chriſtum anno 4. regnauit *Feradachus* cognomento *Iuſtus* à ſingulari cura iuſtitiæ vbique adminiſtrandæ, per annos 20. *Fiatachus* rexit tantum annis 3. occiſus à ſucceſsore, qui fuit *Fiachus VII.* & rexit annis 27. dicitur hic à plebe trucidatus aſtu filij Regis Daniæ, quem in Hibernia populus Regem acclamauit.

Secutus eſt in regno *Carbraus II.* poſt 5. annos morte repentina extinctus. Poſtea *Thuathalius I. Malius, Fedlimius, Catherius Magnus, Connus, Connarius* II. *Arthurus* III. *Lugadius* VI. quo regnante nata traditur in Hibernia S. Vrſula. *Fergeſius* II. & 16. Rex ex familia Aenguſſii. *Corbmacus* cognomento Vishada, à barba prolixa, qui præ cæteris Regibus ſummæ ſapientiæ, condidit documenta Regum, & leges in Codices relatas, qui tandem in Chriſtum credere meruit. *Euchodius* II. *Carbraus* III. *Fotadius vterque*, qui vna regnarunt: *Fiachus* VIII. *Colla*, coactus à ſucceſsore in Scotiam exulare, *Muredachus II. Colbadius. Eochodius* XIV. cum Rege Lageniæ bellum perpetuum geſſit.

Crimthannus III. bella geſſit in Scotia, Britannia,

Digitized by Google

tannia, & Gallia, ſemper victor, veneno dicitur extinctus propinato à propria ſorore ſpe adipiſcendi regnum ſuo filio, qua propinatione & ipſa extincta eſt. *Niellus* Eothodij filius, Scotiam & Angliam cum exercitu peragrauit, claſsem immiſit in Britanniam Armoricam, vnde inter alios captiuos deductus eſt feliciter *S. Patricius* tunc 16. annos natus, & duæ illius ſorores: tunc etiam celebris ille ſcriptor Sedulius dicitur in Hibernia floruiſse. *Dathius* Nielli ex fratre Fiacrio nepos: ſcribitur exercitium duxiſse ad Alpium radices, ibique fulmine percuſsum interijſse, quod paſsus ſit à ſuis deſtrui Cellam celebris Eremitæ illic degentis.

Anno Chriſti 430. *Leodegarius* Nielli filius regnauit: eo regnante in Hiberniam peruenit *Palladius* à Pont. Cœleſtino primò ad Gentis conuerſionem miſsus, ſed vno poſt anno regreſsus.

Tandem ſub eodem Leodegario (qui 30. annis regnauit) *S. PATRICIVS* ex Gallia redit, futurus totius Hiberniæ Apoſtolus: ab eo Regina, & filij, non Leodegarius ipſe fidem ſuſceperunt à ſuis Magis dementatus. *S. Patricius* hoc tempore in 4. Hiberniæ prouincijs Archiepiſcopatus 4. conſtituit, ac Armacanum in Vltonia Primatem Pontificia authoritate conſtituit: dictiſque Archiepiſcopis varios ſuffraganeos aſſignauit.

Reges qui deinceps longa ſerie ſecuti ſunt poſt fidem à S. Patricio propagatam Catholici fuerunt, & ſub ſingulis Sanctorum agmina floruerunt.

Anno demum 1162. *Roderico* III. regnante *Dermitius* Lageniæ Rex, rapuit Regis Midiæ filiam, Principis Brefniæ coniugem. Hinc *Rodericus* cum exercitu Lageniam ingreſsus tantum facinus vlturus, pro ea qua cæteris auctoritate ſuprema pollebat. Dermitium eo redegit, vt neceſse illi fuerit tam enormis facti defenſionem detrectare, & confugere ad *Henricum* II. illius nominis Angliæ Regem. Cum autem eo tempore Rex ipſe *Henricus* eſset Gallico bello implicatus, *Dermitium* iuuandi copiam fecit illis ex ſuis quibus id luberet, vnde in eam rem inter *Dermitium*, & Richardum Comitem *Strangbo*, & alios proceres conuentum fuit. Quorum copiæ ex Anglia appulſæ, cum ijs quos *Dermitius* regere potuit militibus, in Lageniam penetrarunt. Sed *Roderici* Regijs copijs his obuiantibus, temperatum eſt à prælio, cum *Dermitius* paciſceretur Anglicas copias remittere. Verum is noui ſubſidij per Comitem *Strangbo* adducti fiducia, pactum violauit, & Dublinum verſus ac Midiam hoſtiliter ab eo progreſsum eſt.

Interea *Dermitio* Lageniæ Rege è viuis excedente, cum nouis copijs VVaterfordiam appulſus eſt ipſe *Henricus* Rex Angliæ, qui mox duos *Momoniæ* Reges ad nutum obſequentes habuit, quorum exemplum aliqui poſtea Reges ſecuti: quo rerum articulo Lageniæ ac Midiæ partes præcipuas ſibi Angli deſumpſerunt.

Ab illo demum tempore *Domini Hiberniæ* titulum Regis Angliæ retinuerunt. Titulus ille primùm Henrico collatus fertur ab Adriano IV. Pontifice natione Anglo, ea lege vt Sedi Apoſtolicæ ſingulos aſses pro ſinguli Hiberniæ domibus quotannis perſolueret, ac Catholicam Religionem ad priſtinum decorem, & populum ad laudabilem vitæ normam redigeret, quæ certè traditur etiam tunc cum magno Sanctorum numero in Hibernia floruiſse. Hoc modo *Reges Angliæ* Dominatum *Hiberniæ* primum adepti, antiqua illius inſtituta, ac Regium in ea nomen exauctorarunt. Infelici ſane euentu, non tam ab externo Angliæ dominatu, quam ab inducta poſtea in Angliam Hæreſi, cuius ſæuitia in hodiernum diem grauiſſimè laceratur Hibernia, Deo, Regique ſemper fideliſſima.

ARTICVLVS VIII.

NOTITIA BREVIS ac Diuiſio Partium Orbis vniuerſi.

TOtus Terræ globus diuiditur potiſſimum in quatuor partes, Europam, Aſiam, Africam, & Americam, quarum ſingulæ ſunt quaſi totidem terræ Continentes, vel quaſi magnæ Inſulæ, quas Oceanus circumfluit, & diuidit. Ambitum autem Terræ totius ſtatuunt communius Coſmographi complecti viginti duo leucarum millia: *Rohoult* pauciora, alij plura. Gradus in quos diuiditur totus circuitus Terræ ſunt trecenti & ſexaginta. Vnus autem gradus meridiani terreſtris complectitur viginti quinque leucas. Superficies Terræ in qua nos conſiſtimus diſtat à Centro Terræ circiter mille quadringentis & triginta leucis. Globus autem Terræ totius maior eſt corpore Lunari circiter quadrageſies quinies: Sed Solari corpore eſt pluſquam centies, & vt aliqui computant pluſquam centenis aliquot vicibus minor.

Agemus hic breuiter prius de alijs Terræ par-

partibus, vt poſtea pluſculum de noſtra Europa annotemus.

ASIA.

AB initio Aſia fuit pars Terræ nobiliſſima, vtpote, quę prima genus hominum intra ſe conſpexit, & in alias mundi partes tamquam aliquod orbis ſeminarium tranſmiſit.

Aſia quippe prima Gentium ritus ſacros, mores, rationemque rectè viuendi aliis Gentibus communicauit: & ipſum *Deum incarnatum*, ſcilicet Chriſtum, in Iudæa orbi exhibuit.

Sita eſt Aſia in parte orbis Orientali reſpectu continentis noſtræ regionis. *Aſia Minor* pars eſt Aſiæ maioris, eſtque in mari Mediterraneo vbi eſt inſula Cyprus & Rhodus, hodieque nominatur Anatolia.

Aſiæ fines ſunt à Septentrione Oceanus Schyticus, ab Oriente mare Eoum: à Meridie mare Indicum, ſiue Rubrum: ab Occidente ſinus Arabicus, & Iſthmus, qui eſt inter ſinum Arabicum & mare internum: atque inde Maria Phœnicium, & Ægæum, Propontis, Pontus, Mæotis lacus, Tanais amnis, & Obium flumen.

Longitudo Aſiæ ſumma eſt inter Helleſpontum & Malacam extremum Indiæ Emporium, milliarium germ. CIↃCCC id eſt 1300. Latitudo inter fauces Arabici ſinus, & Tabin promontorium, quod eſt ad fretum Anian, eſt mill. CIↃCCXX.

Hodie tota Aſia in quinque potiſſimum diuiditur partes, quarum I. eſt Tartaria: II. China: III. India, ſub quibus Inſulæ adiacentes: IV. Perſarum ſiue Sophorum Imperium, ſub quo comprehenditur Armuzię peculiare Regnum: V. Turcicum imperium, in Aſia maximè ſitum:

De aliquibus Aſiæ partibus mira refert Ioannes Boemus lib. 2. In parte Indiæ naſci homines monoculos, alios monopedes, id eſt, vnius pedis, ſed latiſſimi. Apud Cleſiam legitur quaſdam fœminas ibi tantum parere, natoſque illico canos fieri. Eſſe quoque gentem alteram quæ in iuuentute ſit cana, ſed in ſenectute nigreſcat. Eſſe aliam in qua fœminæ quinquennes pariunt, ſed vltra octauum annum viuendi ſpatium non protrahere. Moris eſſe apud Scythas, vt cum Rege Defuncto quinquaginta ex eius Famulis intimis ſepeliantur, & totidem ex equis pręſtantiſſimi: Item apud Cathæos Indos, qui plures habent vxores, vt earum chariſſima, cum marito mortuo in eodem rogo concremetur, quod illæ plurimum ambiunt. Qui Gangis fontem accolunt viuere ſolo odore pomorum Syluęſtrium, & longius pergentes illa in eum finem ſecum conferre.

Inter Turcas ſaltem Aſiæ, Campanarum vſus non permittitur. Templa non niſi Diſcalceati ingrediuntur. Ad ſedendum nullis ſcamnis, aut ſedilibus vtuntur: ſed decenti membrorum compoſitione ſupra terram puerorum more recumbunt. Menſa ad quam veſcuntur vt plurimum eſt corium bubulum & hirſutum ſupra terram ſtratum: & cum circulis & corrigiis inſertis ita accommodatum vt poſſit inſtar burſæ complicari, & facilè quocumque deferri. Hæc tantum pauca delibo ex pluribus apud Boemium ſupra citatum, alioſque.

De cetero, in Aſia Loca maxima quæ ſunt à ſinu Arabico vſque ad promontorium vulgò Cabo de Lampò dictum (quod eſt ad 30. gradum latitudinis borealis) omnia ferè poſſidet Regnum Luſitaniæ, aut ſibi tributaria fecit, vt tradit Carolus Stephanus, & latius alij.

Ex quibus etiam patet, in *Africa* multis locis Religionem Chriſtianam, & Romanam etiamnum coli, & agnoſci.

AFRICA.

IVngitur Aſiæ exiguo freto *Africa*, quæ eſt maxima terrarum Peninſula in forma pyramidali, in Ambitu complectens tria millia, & triginta circiter milliaria Germanica. Pars magna Africæ eſt inculta, & aut arenis ſterilibus obducta, aut ob ſitim cœli terrarumque deſerta, aut infeſtatur multo ac malefico genere animalium, in vniuerſum vaſta eſt magis, quam frequens. Quædam tamen partes illius ſunt eximiè fertiles. Græcis *Lybia* dicitur, à Lybia Epaphi filii Iouis filia: *Africam* autem ab Afro Herculis filio dictam volunt.

Maria eam cingunt, qua ſol oritur Rubrum, qua medius dies Æthiopicum, qua occidit ſol, Atlanticum. à Septentrionibus Internum, Africum ſeu Lybicum dictum, quæ eam alluit.

Longitudo eius ſumma computatur ab Herculis freto ad Promontorium bonæ ſpei mill. IↃCC.

Latitudo inter duo promontoria, Heſperium, vulgò C. Verde, & Aromata, quod eſt iuxta fauces Arabici Sinus, vulgò nunc Coarda Fui, mill. IↃI. Terra ipſa, niſi qua interno

mari accedit, obſcurè veteribus nota. Vltra autem Nili fontes ac montes Lunæ prorſus incognita.

Regiones ac Gentes, in quas Africa diuiſa fuit quondam, ſunt, AEgyptus, Cyrenaica, Africa minor, ſeu propriè dicta, Troglodytæ, Garamantes, Numidia, Mauritania, Gætulia, Lybia interior, Arabia Troglodytica, & AEthiopia. Partem Africæ maximè meridianam Europæis incognitam, detexerunt Portugalli à centum 20. circiter annis.

Inter celebratiſſimas Africæ Vrbes eſt *Carthago*, vbi conſtat celebrata fuiſſe varia *Eccleſiæ Romanæ* Concilia. Vnde vlterius patet olim, hodieque in illa Orbis parte Religionis Romanæ cultum, & Epiſcopatus plurimos præſertim ſub Hiſpanis & Portugallis reperiri. Certè olim ex ea prodierunt ſummi Eccleſiæ Romanæ Doctores, S. Cyprianus, S. Auguſtinus, S. Fulgentius, Tertullianus, Arnobius, ac Victor Vticenſis. Præter antiquos plurimos, Africæ totius mores, & inſtituta *Ioannes Leo* magno volumine deſcripſit.

De moribus ſaltem antiquis in quibuſdam Africæ partibus tradit qui ſupra *Boemius* libr. 2. Mulieres AEgyptias virorum obire munia, & contra viros mulierum. In Lybia Amazones fœminas ſolitas ad bella proficiſci, & in Republica principatum exercere, viris ad Domeſtica officia mancipatis: ideoque illas conſueuiſſe ſuis infantibus maſculis brachium dexterum confringere vt eſſent ad bellandum inepti. Moris eſſe apud AEgyptios defunctorum parentum corpora tradere in debitorum pignus ſuis creditoribus, ſic vt ſumma filij afficerentur infamia, & ſepultura carerent, ſi tradita corpora poſtea non redimerent. Populos eſſe in AEthiopia qui vocantur Rizophagi, qui viuunt ex ſolis radicibus arundinum ſaxo contuſis, ex quibus & placentas conficiunt, & ad ſolem tantùm excoctas placidè & ſecurè tota vita in cibum ſumunt, adeò natura ſimplicibus contenta. Alij ſunt populi qui dicuntur Ilophagi, qui cum vxoribus & liberis per campeſtria vagantes, Arborum ramis tenerioribus ac ſupremis, dentibus tamen contritis, victitant: & hinc auium more adeò ſunt agiles, vt facilè de arbore in arborem proſiliant: quod ſi quando deciderint ob corporis leuitatem nihil læduntur.

AMERICA.

EST America Europæ quam Aſiæ propinquior, milliarum ducentorum inter *Hiberniam* & *Canadam*, proximiorem Africæ partem, intercedente nauigatione.

Americam ab antiquiſſimis temporibus cognitam fuiſſe Europæis, ex Platone ſimul atque Diodoro Siculo probari poteſt. Apud Platonem in Timæo, Sacerdotes AEgypti narrant Soloni Athenienſi, qui 100. circiter annis ante Chriſtum natum vixit, Inſulam fuiſſe quondam contra fretum Herculeum Africæ ſimul & Aſiæ maiorem, nomine Atlantidem: Poſtmodum verò immani terræ motu, ingentique vnius diei ac noctis illuuione, ſub vaſto gurgite merſam fuiſſe: Ac inde mare, quod eam inſulam, ac fretum Gaditanum interiacebat, immeabile, & inſcrutabile redditum, limo paulatim impediente, quem illa inſula ſubſidens præbuiſſet.

Dicta nunc eſt tota hæc continens America, ab Americo Veſputio Florentino, qui Emanuelis Portugalliæ Regis auſpicijs à Gadibus ann. CIƆCCCCXCVII. profectus, primus ex Europæis (quantum memoria proditum) eam ingreſſus eſt. Quamquam hoc prior Chriſtophorus Columbus Genuenſis anno CIƆCCCCXCII. hoc eſt, anno 1492. Inſulas Americæ Hiſpaniolam, Cunæam, & Iamaicam adierit. Poſt hos frequentes in eam nauigarunt Hiſpani, Galli, Angli, quorum alij alijs inibi Regionibus detectis, nomina ſua quinque lingua impoſuerunt. Mediterraneorum cognitio parum certa eſt: maximè quæ ſunt verſus Septentrionem. Maritimæ autem oræ Hiſpanorum armis maxima ex parte ſubactæ.

Longitudo eius ſumma inter duo freta, Aniam, & Magellanicum mill. Germ. CIƆCCCC. Latitudo maxima inter promontorium vulgo Cabo de Fortuna, iuxta fretum Aniam, & promontorium vulgò C. de Beeton in noua Francia, mill. CIƆCCC. vt habet Cluuerius.

Diuiditur vniuerſa in Septentrionalem, quæ & Mexicana, & Meridionalem, quæ & Peruuiana; exiguo iſthmo alteram ab altera diſcernentes. Americæ partes & mores, & quod ſequi ſolent Religionem ſui Principis, pluribus deſcripſit Ortelius, Gemma Friſius, Franc. Lopes Gomara, Morerus, alijque.

Ex dictis etiam patet tam olim, quam hodie per Europæorum nauigationes, Colonias, aut commercia in America quoque fidem Catholi-

Digitized by Google

ſicam pluribus locis coli, & agnoſci. Immo illic per Europæos ſex Archiepiſcopatus, cum pluribus Epiſcopatibus florere, tradit Morerus in ſuo dictionario hiſtorico, V. *America*.

E V R O P A.

Hodie Europa, quam incolimus, eſt ab Occidente reſpectu Aſiæ, & à Septentrione reſpectu Africæ. Eſt illa terrarum omnium celebratiſſima tam à virtute armorum, quam à litterarum & artium gloria, quibus omni æuo reliquas orbis partes præcelluiſse traditur. *Formam* illius tradit Strabo, aliique, eſse extenſam inſtar figuræ Draconis, de qua infra.

Longitudo Europæ ſumma inter Hiſpaniæ promontorium ſacrum, ad fluminis Obij oſtium milliarium Germanicorum circiter ıɔcccc. id eſt 900.

Latitudo maxima à Tænarò Peloppoñeſi promontorio ad Scritoſinniæ promontorium Rutubas, vulgò nunc Noortkyn dictum, milliaria ıɔı. id eſt 550

Diuiſa olim fuit Europa in varias Gentes Regioneſque, quarum nomina, etiam nunc clara, ſunt iſta: Hiſpania, Gallia, Germania, Vindelicia Rhætia, Italia, Noricum, Pannonia, Illyricum, Epirus, Græcia, Macedonia, Thracia, Mæſia, Dacia, & Sarmatia. In Inſulis verò Oceani maximis, Britannia, Hibernia, Thule: Maris interni, Baleares duę, Sicilia, Sardinia, Corſica, Creta, Eubæa, cum aliis minoribus ſine numero.

Hodie diuiditur aliter in complura Regna, atque Principatus. Regnorum præcipua ſunt, Hiſpania, Gallia, Anglia, Hibernia, Scotia, Noruegia, Suedia, Dania, Germania, quod nunc Romanum vocatur Imperium: Dein Polonia, Bohemia, Vngaria, Saluonia, Croatia, Dalmatia, Boſnia, Seruia, Bulgaria, Tartaria minor, ſiue Præcopenſis: Item Regnum Neapolitanum, & Sicilia. Archiducatus vnus eſt Auſtriæ. Magni Ducatus tres; Moſcouia, Lituania, & Tuſcia. Ducatus & Principatus innumeri. Figuram vniuerſę Europę Strabo dedit Draconis: cuius caput Hiſpania, Collum Gallia, Corpus Germania, alæ dextra læuaque Italia, ac Cimbrica peninſula.

Interea varia etiam in Europa prodigioſa; hæc referunt fidi Scriptores.

1. In Gallæcia in portu Mongiæ, Nauem grandem perſtare integrè lapideam ſic vt ipſa vela ſint ſaxea, & tamen molem tanti ponderis vnius pueri digito tactam moueri.

2. In eadem Gallęcia Antrum ſpectari tam immenſę longitudinis vt nemo vnquam etiam plurium dierum itinere vllum in eo finem inuenerit.

3. Vililłæ oppido Hiſpaniæ, Campanam eſſe mirabilem, quæ quando imminet Reipublicæ Catholicæ euentus ſummoperè infortunatus, aut etiam fortunatus, nemine impellente, ex ſeipſa pulſari aliquot antea menſibus, quod ſæpius, & certò factum teſtantur varij apud Marianam de rebus Hiſpaniæ l. 21. c. 20.

4. Piſces ex terra foſſiles reperiuntur varijs locis quod nominatim de Gallia teſtatus eſt Linius, etiam per aratrum effoſſos.

5. Mons eſt in Luſitania nomine Stella in cuius ſupremo cacumine inueniuntur in Lacu fragmenta nauium ex aliquo in mari naufragio, cum tamen à mari diſtet pluſquam 12. leucis. Alia in hoc genere mira ſatis indicant mundum ſubterraneum eſſe, meatibus innumeris peruium.

6. Hiſpali puteus eſt, qui creſcente maris æſtu minuitur, & decreſcente augetur, vt refert Plinius l. 2. cap. 97.

7. Idem tradit Vliſſipone Equas fuiſſe aliquas quæ ad certum ventum obuerſæ fœtum concipiebant velociſſimum, ſed vitæ breuiſſimæ.

8. Compluti Saxum ſeruari quod oleum ſalutare exſudat, teſtatur Nierembergius, & ſe illud vidiſſe.

9. In Groenlandia fine Europæ ad Occidentem, Nox durare traditur per medium circiter annum: Mare illi adiacens Balenis abundat monſtroſæ magnitudinis: Frigoris ibi tanta inclementia, vt homines vix poſſint illic modicò tempore durare: pars aliqua illius terræ Regi Daniæ ſubiecta eſt.

Nunc in particulari de Regionibus Europæ præcipuis.

Hiſpania (vt tradit *Carolus Stephanus* in ſuo dictionario hiſtorico, verbo *Europa*) regio eſt vltra modum fertilis: Frugum omnigenum, vini, & arborum copia nulli poſthabenda, ſed optimis orbis partibus comparanda. De reliqua Hiſpaniæ præſtantia ſcripſit *Strabo* lib. 3. & ſeptem ſequentibus. Et recentius *Voletranus*, *Munſterus*, *Andreas Sylaius*, aliique, de qua infra. De Gallia ſcripſit *Poſtellus Carolus Stephanus*, aliique. De *Germania*, *Italia*, *Anglia*, ſcribunt prædicti, *Ortelius*, aliique in particulari.

H I S P A N I A.

Porrò de Hiſpania tradit Morerus in dictionario hiſt. Illam eſſe Europæ partem

maxime occidentalem: & olim diuiſam fuiſſe in 14. Regna, quæ ſunt ad Septentrionem Nauarra, Biſcaia, & Aſturia. Ad occidentem Galicia, Portugallia, & Algarbia. Ad meridiem Andalouſia, Granada, & Murcia. Ad orientem Aragonia, Catalonia, & Valentia. Et in patriæ medio Leon, & Caſtilia noua & vetus. Vrbs Regni Capitalis modo eſt Madritum, olim Toletum, & Hiſpalis.

Habet Hiſpania 8. Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus 45. Metropolitanæ illius Ciuitates ſunt, Toledo, Burgos, Compoſtellas, Hiſpalis, Granada, Valentia, Saragoſſa & Terragona.

Hiſpaniæ Rex dominatum habet omnium ampliſſimum. Et in quatuor Orbis partibus varias poſſidet Ditiones latè extenſas. Præter alias ſibi, in Italia Regnum Neapolitanum, & Siciliam, Ducatum Mediolanenſem, Orbitello, Final, Inſulas Baleares, Maiorcam, Minorcam & Sardiniam. In *Africa* ad Barbariam poſſidet loca, quæ dicuntur, Oran, Arach, Mahamor, Peñnon, Marſalquinir, Meſſille &c. In *America* Inſulas Canariæ cum reliquis, præter Braſiliam & alia, quæ illic à Francis & Anglis poſſidentur. In *Aſia* illius ſunt Inſulæ Philippinæ, & plura alia ibidem loca.

Huius amplitudinis extenſionem per 4. Orbis partes ſic computant aliqui, vt aſſerant, in terris Regis Hiſpaniæ Solem numquam occumbere, quia earum aliqua pars vbique ſoli ſubeſt. Vnde extat ad illum Epiſtola Regis Perſarum cum hac inſcriptione, *Regi qui ſolem habet pro galero*.

Computant etiam alij cum prædicto Morero; diuitias quæ ſolis Indijs Hiſpano prouenerunt ab earum occupatione ad annum 1618. aſcendiſſe ad quinies centum, triginta ſex milliones auri. Duo referunt in Hiſpania Pontes omnibus admirandi.

Vnus Pons ſupra quem aquæ tranſeunt, qui eſt aquæ ductus Hiſpalenſis. Pons alius ditiſſimus orbis; & vbi poſſit inſtrui exercitus ad prælium, qui eſt de la Gaudiane.

Archiepiſcopatus habet Hiſpania quatuor Potentiſſimos. Primus in his eſt, Archiepiſcopus *Toletanus*, qui & Hiſpaniæ Primas, & Caſtellæ maximus Cancellarius: & in redditibus annuis habet octoginta millia ducatorum. Secundus Archiepiſcopus *Hiſpalenſis*, habens annuè 24000. ducat. Tertius Archiepiſcopus *Compoſtellanus*, habens 24000. ducat. Quartus Archiepiſcopus *Granatenſis*, habens 10000. ducat.

Epiſcopi cum his ſunt vniuerſum Quinquaginta quinque, Burgenſis, cuius reditus 20000. ducat. Seguntinus, nô minus. Cochenſis, Placentinus, Palentinus, Mentelanus, Segouienſis, &c.

Ordines etiam *Militares* in Regno Caſtellæ Tres potentiſſimi recenſentur, S. Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ. Ordo ille *S. Iacobi*, habet in Regno Caſtellæ *Commendas* quadraginta duas, quarum duæ habent annui reditus 14000. ducat. Vna alia 12000. & vna alia 10000. & quę minimum 1000. ducat. Idem Ordo in Regno Legionenſi habet *Commendas* quadraginta ſex, cum maximis etiam reditibus.

Ordo *Calatraua* in vtroque ſimul regno prędicto Commeudas habet triginta quatuor. Ordo *Alcantara* Commendas triginta duas. Ita hæc recenſet fuſius Marinæus, aliique.

Seminaria Hibernorum pro Catholica Fide in ea Gente conſeruanda, Hiſpali vnum, alterum Salmanticæ, alterum Compoſtellæ, alterum Vlyſſipone, alterum Compluti, hoc excepto, alia Rectores habent Societatis. His adde in Belgio Seminarium Louanienſe, Antuerpienſe, Inſulenſe, Tornacenſe. Harum ſingula totidem ſunt Gemmæ charitatis, quæ in Hiſpaniæ Corona lucebunt in perpetuas æternitates.

De Regum Hiſpaniæ antiquitate, ſerie, & ordine ſucceſſionis per ſingula huc vſque ſæcula, vide hic paulò ſupra de Notitia Monarchiæ ſæcularis.

HIBERNIA.

DE *Hibernia*, vt alios prætercam, ſic ſcribit prædictus *Carolus Stephanus ver. Hibernia*. Britannicarum, inquit, Inſularum maxima, collateralem habet Britanniam maiorem ab Oriente; ſolum Oceanum ab Occidente; ab Aquilonari verò parte trium dierum velifico curſu Borealium Inſularum maxima Islandia iacet. Gleba præpingui, vberique frugum prouentu terra eſt fœlix. Pecore montes, nemora feris abundant. Paſcuis tamen quam frugibus, gramine quam grano fœcundior: melle, & lacte diues: fluminibus egregijs ſcinditur, & rigatur. Falcones, accipitres, & niſos præ alijs Regionibus copioſè producit, cum Aquilarum, variarumque omnigenum auium numero. Ferarum quoque cunctas ferè ſpecies continet. Venenoſis omnibus caret. Terræ motus, hic numquam: vix ſemel in anno tonitru auditur. De moribus incolarum, & ſtupendis naturæ operibus nulla ſcripſit ex Gyraldo *Ortelius*; & nos ad Vitam Sancti Patricii à nobis editam Anno 1671. De Conſtantia illius perpetua in Religione Romana, vide hic inferius *Tomo Tertio poſt Summam. Doctrinæ Chriſtianæ*.

Hi-

Digitized by Google

Hibernia quatuor Prouincias complectitur, & quintam quæ Media ſiue Midia dicitur.

Epiſcopatus habet duodecim, cum his ſimul Archiepiſcopatus quatuor, Armacanum, Dublinenſem, Caſſellenſem, Tuamenſem.

In ea à probatis Scriptoribus notantur Naturæ aut Gratiæ rara prodigia.

1. Quod nulla habeat in toto Regno animalia venenata, nec ranam quidem. Imo quod gleba aliqua illius Terræ aliò aduecta animalia venenata attactu enecet.

2. Quod in eo ſit Lacus, in quo ſi per aliquod longius ſpatium palus ligneus vſque ad terram infigatur, pars quæ eſt Terræ infixa conuertitur in ferrum, pars quæ eſt in aqua in lapidem, pars verò quæ eſt ſupra aquam lignum permanet. De hoc meminit etiam Molina in deſcript. Galliciæ, aliíque.

3. Quod ad occidentalem Hiberniæ partem ad *Conaciam* ſit Inſula nomine *Aren*, à S. Brendano olim conſecrata, in qua aliqua hominum corpora nec humantur, nec putreſcunt, ſic vt aliqui ſuos auos, atauos, & tritauos mirando aſpiciant, & dignoſcant.

4. Quod in *Momonia* prouincia Fons exiſtat, cuius aquis ſi quis abluitur ſtatim caneſcat. E contra in *Vltonia* ſit Fons quo ſi quis abluitur non caneſcit amplius, ad quem accedunt viri, fœminæque quæ cupiunt canitiem vitare. *Geraldus* in Topographia Hiberniæ, aliíque.

5. Quod in Momoniæ parte boreali duæ ſint Inſulæ, in quarum maiorem nullum fœminei ſexus animal intrare poteſt quin ſtatim moriatur. Quod ſæpius experientia probatum refert *Cambrenſis*, *Gretſerus*, aliíque. In minori verò Inſula (quod magis mirum) nemo vmquam moritur morte naturali, hinc Inſula viuentium dicitur. Vnde morbo lethali grauiſſimè afflicti inde aliò transferuntur.

Hæc & plura alia Hiberniæ prodigia tradit partim *Beda*, partim *Cambrenſis*, & ex his, aliiſque noſter *Nierenbergius*, in Hiſtor. natur. lib. 2. cap. 1. 2. &c.

ANGLIA, ET SCOTIA.

DE *Anglia* ſic ſcribit Ioannes Boemus in deſcriptione Europæ cap. 26. Ambitus illius quadrageſies octies, & ſeptuaginta millibus paſſuum conſtat. Dies illic longiſſimus 17. horarum deprehenditur, & æſtate lucidæ ſunt noctes. Formam habet triangularem inſtar Siciliæ inſulæ: Prouincias plures nominatas ſupra art. 6.

Sunt Angli cæruleis oculis, adeò venuſta, & ſtatura procera, vt beatiſſimus Pontifex *Gregorius* cum forte Anglorum pueros Romæ videret: Bene, inquit, Angli dicuntur, quia vultu nitent vt Angeli, oportet illis miniſtrari iter ſalutis æternæ, quod per *Auguſtinum Monachum* eo delegatum incœpit:

Lupos Anglia non gignit, & ideò pecus ſine cuſtode ſecurum eſt. Non gignit etiam Vinum, ſed metallis diues eſt, vt argento; cupro, plumbo. Inſunt & margaritæ & lapis mirabilis nomine Gagates qui ardet in aqua, & oleo extinguitur. Vrbes & Villas habet numero multas, quarum caput Londinum cæterarum longe maxima. Ita idem Ioannes Bohemus, &c. De Anglia plura hic in fine. *Parlamentum* in Anglia comprehendit Domum (vt vocant) Superiorem & Inferiorem. In Superiori ſedent quinque gradus Nobilium, ſcilic. Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, Barones, & in his Epiſcopi. Filij prædictorum, quantumuis ſint Ducum non habent locum in domo ſuperiori, ſed tantùm inferiori, donec Rex per Litteras patentes illos euehat ad ſuperiorem.

Propoſitiones concluſæ in domo inferiori, debent deferri ad ſuperiorem, nec poteſt aliquid ab vtraque authenticè & finaliter concludi ſine Regis permiſſu aut approbatione; Ita Morerus, aliíque.

Scotia eſt Angliæ contermina, ſic vt ab Anglia nullo ſeparetur freto maris, ſed tantum vno monte, & fluminibus, non magnis. Terra multum montoſa eſt, & maximè ad Septentrionem vbi mari alluitur. Traditur illic tempore brumali, aliquando diem eſſe trium horarum. Reperiri etiam ibi Arborem, cuius fructus in aquam ſubiectam decidentes, mox in volucrem formentur & euolent, ideo volucres has Anſeres Scoticos appellant: quamuis ſint qui tradant Arborem hanc apud Orcades inſulas reperiri.

Q 3 Scri-

Scribit *S. Hieronymus* contra Iouinianum lib. 2. Suo tempore Scotos carnibus humanis veſci, & quaſdam earum partes in maximis delicijs habuiſſe, ſeque adoleſcentulum in Gallia id vidiſſe, vti ex ipſo aliqui notant. Sed vide quantam vim poſtea habuerit Catholica Religio, ex *S. Chryſoſtomo* ſerm. de Pentecoſt. ſic ſcribente: Ante hoc, inquit, quoties in Britannia humanis veſcebantur carnibus, nunc ieiunijs reficiunt animam. Plura de Scotia *Ioan. Maior* in hiſt. Scotica.

Vrbes in Scotia præcipuæ ſunt Edinburgum, & Glaſquenſis vrbs olim ſedes Archiepiſcopalis, Vrbs quæ dicitur Sanct. Andreæ, & alia quæ dicitur Eberdonia: & in vtraque poſtrema eſt pridem fundata Vniuerſitas. Sicut & pridem in Anglia Vniuerſitas Cantabrigenſis, & Oxonienſis, huius olim ſingularem excellentiam, & Collegiorum frequentiam annotat accuratè Iuſtus *Lipſius* in ſuo Louanio.

ITALIA.

De *Italia* ſic tradit Solinus & alij. Longitudo eius ab Auguſta prætoria, per Romam, Capuamque porrecta vſque ad oppidum Rhegium, decies centena & viginta millia paſſuum eſse colligitur. Latitudo verò quadringenta decem, vbi latior, vbi breuior centum triginta ſex: habetque vmbilicum in Agro Rheatino, qui dudum ex latere Maris ſuperi Rubiconem fluuium pro finibus habuit.

Eſt Italia metallis grauida, vbique Vitalis & perennis ſalubritas, eximia cœli temperies, campi fertiles, aprici colles, innoxij ſaltus, opaca nemora, munifica Syluarum genera, mira frugum, Vitium, & olearum fertilitas, nobilia pecori Vellera, opima tauris colla, perſpicui & piſcoſi lacus, flumina, fonteſque ſaluberrimi, portus plurimi; ipſa auidè ad mortales iuuandos in maria procurrens, & velut gremium omnium Gentium commercio pandens, vt verè dicta ſit à quibuſdam, Terrarum omnium alumna, atque eadem parens cœleſtium prouidentia electa, quæ ſparſa congregaret imperia, molliretque efferatarum Gentium ritus; diſcordes ad colloquia linguas munere litterarum, latinoque ſermone congregaret.

Figura Italiæ eſt quaſi Cruris humani Limites illius à *Septentrione* ſunt Alpes montes, qui ſeparant eam à Germania.

Ab *Oriente* habet mare Mediterraneum quod dicitur Adriaticum. A *Meridie* adiacet mare Inferum ſiue Tuſcanum.

Ad *Occidentem* vnam habet partem Alpium cum fluuio Var quibus terminatur ex parte Franciæ & Sabaudiæ.

Principes Italiæ maximi ſunt, Pontifex Romanus, cui ſubeſt ducatus Spoletanus, Vrbini, & Ferrariæ, Marchionatus Anconitanus, Romaniola, Bononia, & ducatus Beneuentanus in regno Neapolitano.

Dux Florentinus, familiæ de Medicis, qui poſſidet maxima ex parte ditionem Toſcanam. Dux Sabaudiæ, qui tenet ditionem Pedemontanam &c.

Dux Mantuanus, familiæ de Gonzaga, habet Ducatum ſui nominis & Montferatenſem. Dux Parmenſis, domus Farneſiæ, tenet Ducatum Parmæ & Placentiæ. Dux Mutinenſis familiæ Deſtenſis, poſſidet ducatum Modenæ, & Regio. Princeps de Maſsano familiæ Cibo, habet Principatum ſui nominis. Eſt & Princeps de Monaco, familiæ Grimaldi, aliæque familiæ illuſtres.

Reſpublica etiam in Italia ſunt Quatuor: duæ maiores, Veneta & Genuenſis; duæ minores, Lucana, & S. Martini.

Vrbes Italia præcipuæ ſunt hæ, quæ ſingulari decorantur epitheto. Roma dicitur, vrbs Sancta: Neapolis, nobilis: Florentia, pulchra: Genua, ſuperba. Mediolanum, magna: Rauenna, antiqua: Venetia, opulenta: Padua, docta: Bononia, pinguis, ratione ſoli.

Epiſcopatus in nulla Orbis Regione plures quam in Italia.

Vniuerſitates etiam ſunt præ alijs plurimæ, ſcilicet Paduæ, Venetijs, Turini, Pauiæ, Siennæ, Bononiæ, Romæ, Ferrariæ, Maceratæ, Fermini, Neapolis, Salerni &c.

GAL.

Digitized by Google

GALLIA.

Gallia, de cuius Regibus ſupra *Art. V.* & Epiſcopis *pag. 76.* non poteſt breuiter & eleganter melius deſcribi, quam apud *Baptiſtam Mantuanum* in ſuo Dionyſio lib. 2. ſic eam metricè exponentem.

Gallia terreni pars eſt non infima mundi,
Sed longè latèque patens, Hiſpanica tangit
Oppida ab occaſu. Seſe coniungit ab ortu
Italiæ: noſtro hinc pelago qua reſpicit Auſtrum
Clauditur, Oceano geminas qua reſpicit Vrſas,
Vnde venit Boreas hybernaque frigora ſurgunt,
Et Vada Theutonici tangit vaſtiſſima Rheni.
Terra hominum, frugumque ferax, armenta, gregeſque,
Vberibus paſcens glebis, non languida Cœlo
Tabifico: non mortiferis infeſta Venenis
Vt Lybiæ, non perpetuis adoperta pruinis,
Sicut hyperborei montes; non torrida ab æſtu,
Qui faciat ſteriles, vt decolor India, campos.
Non etiam noctis pallens Semeſtribus vmbris
Quale ſub Arcturo poſitum mare, & vltima Thule:
Sed nec vt AEgyptus, quæ fuſa paluſtribus vndis,
Sed Cœlo, & teneræ fœcunda Vligine terræ.

GERMANIA.

Germania, de cuius Imperatoribus &c. ſupra *Art. 3.* Regio Europæ ampliſſima, tota Septentrionalis, pluribus conſtat Regnis, & Prouincijs, de quibus fuſius qui ſupra *Ioannes Boemus cap. 12.* Germaniæ norma ſic pridem metricè breuiterque exponitur.

Gens inuicta manet, toto notiſſima mundo,
Terra vbi ſe deuexa globo demittit in Arcton,
Solis, & algoris patiens, durique laboris,
Ingrata ignauam Vitæ tolerare quietem.
Indigena haud alia ducens primordia Gente,
Sed Cœlo producta ſuo, Demogorgonis aluus
Protulerat patulas vbi cuncta creata ſub auras.
Germanos vocitant Itali, ſed Græcus Adelphos,
Quod fratrum ſoleant inter ſe viuere more;
Nomen nobilibus quod adhuc Venerabile noſtris
Pectoribus, ſimiles ingentes corporis artus
Prodiga cui natura dedit; per lactea colla
Candida proceris tollentes corpora membris.
Flaua coma eſt, flauentque oculi, grataque coloris
Temperie iuſtam retinent ſua membra ſtaturam.
Vox habitum mentis cum geſtu, & pectora prodit,
Vox quæ nil muliebre ſonat, ſed tota Virilis
Martia craſſiloquo teſtatur corda palato,

Digitized by Google

Quæque fidem Sancto , & conſtanti pectore ſeruet
Religionis amans , ſuperumque , & cultor Honeſti ,
Et Veri , Iuſtique tenax , mens conſona labris ,
Ficta coloratæ fugiens mendacia linguæ .

Dum hæc ſcribo , venam & mihi , licet ſiccam & ſenilem , excitat opportunè IACOBI II. quæ nunc celebratur Londini lætiſsima coronatio .

DE ANGLIA AC HIBERNIA
Authoris recens Votum .

ANglia ſis felix ! Europæ maxima noſtræ
Inſula , tot Fidei , Cœlique , Solique , Mariſque
Muneribus decorata , ſacris totque inclyta bellis ,
Perque Mare & Terras partis celebrata triumphis .
Per Te Sacra fides quanta incrementa tuliſſet
Si non ſplendorem Gentis maculaſſet Auerni
Inuidia , & Fidei radios fuſcaſſet Erynnis .
Sed benè ! non tantum potuit , poterit que valere
Hæreſis atra , furor , rabieſque frementis Auerni
Quin Lux alma micet , ſed & Anglia neſcia flecti
Spiret adhuc , fideique memor , decoriſque paterni
Conſeruet veteris veſtigia Relligionis .
Illi etiam fidas Pia iungit Hibernia *dextras :*
Illa , illa eximijs fidei fœcunda Magiſtris ,
Sparſit & innumeros , veluti tot Sydera , Sanctos ,
Quos variæ Gentes , quos Belgica nobilis olim
Authores habuit , defenſoreſque ſalutis .
Quam varias illi parias Conſtantia *Palmas*
Teſtis adhuc toties Carcer , tot Vincula teſtes ,
Proque Fide ſacra tot iniqua Morte perempti .
Anglia *macte animis , rurſum perge auſpice Cœlo*
Hanc reuocare Fidem , Stygiaſque fugare tenebras .
Nec dubita , quamquam egregios virtute dediſti
Athletas fidei , plures dabis : illa tuorum
Geſta , ſecuturis exempla heroibus , altos
Efficient animos , & dignas Numine vires .
Illa iterum pia Vota nouo ſub Rege reſurgant
IACOBO *, claro meritis , nullique* SECVNDO :
Sic , ſic Catholicos cernes tibi fœdere iunctos ,
Atque animis animos , & viribus addere vires .
Aſpice , REX *, tremula palleſcunt Cornua Lunæ .*
Deficient , pauidaque dabunt tibi terga phalanges
Turcarum : & ſacris fera ſubdent colla triumphis .
Sic potes Eoas *victor geſtare Coronas ,*
Sic potes Occiduos *Fratres numerare Monarchas ,*
Sic tibi Catholici quotquot ſunt nominis , vno

Conſe-

Digitized by Google

Conſociare animo, qua totus panditur Orbis:
Nomine ſic vero FIDEI DEFENSOR *haberi.*
Maiorumque decus reparas, Tituloſque ſepultos.
Exere nunc animos tot pridem dotibus auctos
Anglorum IACOBE *decus, generiſque* Stuarti
Supremum columem, Fideique futurus Achilles.
Pro Te certabunt Superi, fuſuſque tot annis.
Sacrorum Sanguis Pugilum, non vnus Oates
Quos Cœlo admonit toties, laqueuſque Tiburni.
Aſpice tot Proceres proprijs è ſedibus actos
Gentis Hibernigena: ſed adhuc Regique, Deoque
Optantes vitam, fidumque ſacrare cruorem.
Sic Tibi, ſic Triplicis plaudant Inſignia Regni:
Anglia *cinge* Roſis *Regis caput: inque ſalutem*
Scotia *iunge tuos qui ſervent regna* Leones.
Et Lyra *vatidicum decantet* Hibernica *Votum.*

Hoc Chronico

IaCobVs Veræ fIDeI
aVXILIVM.

Anno Coronationis

M. DC. LXXXV. 1685.
3. Maij St. Nouo 1. B.

INDEX

Digitized by Google

INDEX RERVM

Tomi Primi, Ordine Alphabetico, & per Paginas notatus.

A

ABſolutio Sacramentalis, & peccatorum Confeſſio a Chriſto inſtituta oſtenditur. pag. 100
Abſolutionis dilatio quæ non recta. 189
Adamus & Eua, de ijs hæreſes. 201
Abſtinentia, vide ieiunium.
Ætates mundi ſex expoſitæ. 224
Anabaptiſtarum & Mennoniſtarum errores. 141
Ex Anabaptiſtis quanam ſectæ pullulauerint. 128
Analyſis fidei deducitur. 11
Andreæ Sall fatua concluſio pro ſecta Proteſtantium, animaque ſua ſtatu. 136
Antonij Ægani impoſtura contra Miſſionarios Apoſtolicos refutata. 134
Animæ rationalis Immortalitas pluribus argumentis demonſtratur. 9
De Anima hominis variæ Hæreſes. 201
De Aqua Errores. 202
Apoſtatis non fidendum ipſis Sectarijs ad quos confugiunt. 136
Hominis Apoſtatæ ſtatus infelix graphicè deſcriptus. 137
Angliæ Reges, Series & ſucceſſio. 238
Anglici Regni notitia. 245
In Anglia vnde Religionis prima mutatio. 139
In ea aduerſus Patres Societat. calumnia refelluntur. 137
Anglicana hæreſis Proteſtantium, Indopendentium &c. 139
Antilogia Lutheri, Caluini, aliorumque exponuntur. 205
Articulos fidei diuidentes in eſſentiales & accidentales erroris conuincuntur. 16
In Articulis eſſentialibus ipſi Sectarij non conueniunt. 18
Aſtutia & artes variæ Nouatorum. 120
Attributa diuina & veracitas in reuelando demonſtratur. 11
Aphrica notitia. 241
America Partes ac diuiſio. 242
Aſia ſitus, partes & notitia. 241

B

BAptiſmum tantum & Cœnam Domini ex Sacramentis admittunt paſſim Sectarij. 112
Poſt Baptiſmum remanere in puero peccatum Lutherus admittit. 124
De Baptiſmo quid doceant Anabaptiſtæ & Mennoniſtæ. 141 *De eodem.* 115. §. V.
Hæreſes aliæ de Baptiſmo. 203
Baiana propoſitiones earumque Cenſura in diplomate Vrbani VIII. Pij V. ſingula exprimantur. 191. & ſeqq.
Baſileenſe Concilium quale, & quæ docuerit. 73
Beatitudo de ea hæreſes. 194
Bulla integra Innocentij X. & Alexandri VII. contra doctrinam Ianſenij. 196
De Bulla eadem recipienda in ſenſu ab Authore intento Decretum adducitur. 198

C

CAlumnia Nouatorum de cultu imaginum, Cruce. Ioanna Papiſſa. 130.

130. & ſequentibus.
Catholicus V. Hæreticus, & Eccleſia.
De Charitate varia Propoſitiones proſcripta referuntur. 185
Cælibatus Clericorum defenditur. 114
Caremonia quibus vtitur Eccleſia Romana contra Sectarios ſtabiliuntur. Cap. XIV. §. VII 117
Chriſtus, & circa illum hæreſes plurimæ. 205
Confeſſio Sacram. ſtabilita. 100
Varia circa eam hæreſes. 205
Cenſurata propoſitiones V. Bulla. 192. & ſeqq.
Communio V. Euchariſtia. 94
Concilia generalia & particularia eorumque notitia. 66. & ſeqq.
Series omnium Conciliorum generalium, & geſta pracipua. 68
Concilia generalia legitima. ibid.
Concilia generalia illegitima. 71
Concilia partim probata partim improbata. 71
Speciatim de Concilio Baſileenſe. 73
Concilium generale an ſit ſupra Pontificem. 47
An definitiones Pontificis ſine aſſenſu Concilij generalis ſint infallibiles. 49
Confeſſioniſtæ hæretici qui & quales. 129
Confeſſio Sacramentalis contra Sectarios. 100
De Chriſto eiuſque natura, perſona, vnione &c. Variorum errores. 186. De his doctrina Catholica. 187. & ſeqq.
Confirmatio verum eſt Sacramentum. 112
Conſtitutio Pontificia V. Bulla.
Controuerſiæ particulares moderna & Ianſeniana & methodus facilis in ijs decidendis. 81

D

Decalogi pracepta V. praceptum.
Deiparæ cultus & priuilegia contra monita ſalutaria. 109
Dei exiſtentia demonſtratur ex ſerie & dependentia creaturarum. 2
Demonſtratur eadem ex ipſa Hominis conſcientia, & ordine Perfectiſſimo huius Vniuerſi. 3
Dei notitiam & cultum conuincunt miracula vim natura exuperantiâ, &c. 5
Dei exiſtentia demonſtratur ex proportione Partium in Homine &c. pag. 4. nu. 6.
De Deo errores varij collecti. 207
Demonſtratio vna Eccleſia Rom. quamlibet Orbis Sectam conuincens. 121
Dilemmata decem ſectario inſolubilia. 45
Diſcordia Sectarum modernarum. 128. & ſeqq.
Dubia & incerta fides non ſufficit ad ſalutem. 21

E

Eccleſia vera eſt ſola Romana. 24
Sola oſtendit doctrinam & poteſtatem a Chriſto deriuatam. ibid. & ſeqq.
Sola habet antiquitatem. 26
Et omnium gentium conſenſum. 27
Sola habet gloriam Miraculorum. 30
Et deciſionem fidei infallibilem. 32
Et Iudicem controuerſiarum. 38
Si Eccleſia Romana non ſit vera, nulla eſt in mundo. 28
Perierunt in AEternum maiores noſtri ante Lutherum per 12. Secula, ſi Eccleſia Lutheri ſit vera. 29
Ad Eccleſia Apoſtolica notitiam non ſufficit pratenſa ſucceſſio Doctrina, ſine ſucceſſione Pontificum. 26. num 7.
De Eccleſia alij errores. 207
Errores vulgi a vera Eccleſia retrahentes refelluntur. 119
Errores particulares nouarum Sectarum. 138
Euchariſtia & realis Chriſti præſentia defenditur. 94
Impanatio Lutherana in Euchariſtia refutatur. 97
In Euchariſtia realis Chriſti præſentia nouis argumentis manifeſtè confirmatur. 95
De Eadem Doctoris Morlai in Anglia effugia refelluntur. 96
De Euchariſtia errores collecti & refutati. 208
Europa diuiſio, & notitia partium. 243

Fal-

F

FAllacia varia Nouatorum referuntur. 120
Felicitas temporalis non eſt nota vera religionis. 120
Fatuus eſſe conuincitur qui Dei agnitionem & cultum liberè auerſatur. 6
Fides ſola non iuſtificat ſine bonis operibus. 82
De Fide, Spe, Charitate variorum errores & propoſitiones reprobata. 189
Neglectus Fidei igne aterno plectendus demonſtratur. 6
Ad Fidei vera notitiam praparatio animi requiſita exponitur. 24
Fidelitatis Iuramentum. 138
Fidelitas eximia Catholicorum Angliæ & Hiberniæ erga ſuum Regem Carolum II. cum fratre profugum breuiter in memoriam renocatur. 239

G

GAllia notitia. 247
Gallia Regum Series, & ſucceſſio. 236
Germania notitia. 247
Germania Imperatorum Series & geſta ſingularia. 234
Gratia & liberum arbitrium. De his controuerſia recentiores. 86
Quomodo per Ianſenium exorta. ibid. & ſeqq.
Illius doctrina de Gratia, & quinque Propoſitiones refutantur. 87. & ſeqq.
Gratia actualis quid ſit & quotuplex. 167
De ea errores Pelagij. ibid.
Poſſibilis eſt ſtatus pura natura ſine gratia ſupernaturali. 168
Gratia merè ſufficiens neceſſario admittenda. 170
Datur Gratia ſufficiens omnibus etiam obduratis, excæcatis & facientibus quod eſt in ſe viribus natura. 171
Sine Gratia adiutorio quid poſſint vires natura, in ſeruanda lege naturali. 173
Quid in ſuperanda tentatione graui, aut leui. 175
Quid in exercendis actibus moraliter bonis. ibid.
Item in eliciendo amore Dei ſuper omnia. 176
De Gratia efficaci & in quo conſiſtat. 177
De ea variorum & modernorum ſententia diſcutiuntur. ibid. & ſeqq.
Noſtra explicatio. 180
De Gratia habituali. ibid.
Diſtinguitur ab omni actu iuſti. ibi. & ſeq.
Non tamen ab habitu Charitatis. 181
Stare nequit Gratia habitualis cum peccato mortali etiam abſolutè. ibid.
Græcorum ſchiſma, origo & errores, qui & refelluntur. 143
Falſo iactant Caluiniani, & Lutherani ſuam Eccleſiam a Græcis approbari. 144

H

HAEreticorum modernorum in ſingulis Sectis dogmata particularia proponuntur. 138
Ab Hareticis Lutheranis varia Scripturæ loca fraudulenter deprauata adferuntur. 122
Eorum antilogia ſiue contradictiones. 124
Sectarum Modernarum inter ſe confuſio & diſcordia. 128
Hareſum ſingul. ab initio notitia generalis. 200
Hareticorum ſingulorum ab initio nomina & tempora. 220
Calumnia contra Eccleſiam Romanam à modernis Hareticis conficta. 130
Apoſtata Egani & Salli errores miserandi. 134. 135
In Hollandia Haret. quanta pridem repugnantia circa ipſa Dei Attributa. 126
Hibernia Regum Series, & antiquitat. 239
Hibernia notitia, eiuſque fidelitas. 244
Hiſpania notitia. 243
Hiſpania Regum Series & ſucceſſio. 235

I

IAnſenij Doctrina & eius origo. 86
Illius quinque propoſitiones de Gratia, libertate exponuntur & refelluntur. ibid. & ſeq.
Ad aliqua de his recentius obiecta reſpon-

ſponſio. 92
Iacobi II. Regis Angliæ coronatio celebrata. 248
Conſtitutio Innocentij X. & Alexandri VII. de iiſdem V. Bulla.
Ignorantia qualis ab Hæreſi formali excuſet. 22
Imaginum cultus defenditur. 110
De cultu Imaginum calumnia ſectariorum refelluntur. 130
Ieiunium defenditur. 103
Indulgentia defenduntur. 104
Ioanna Papiſſa qualis, & calumnia refutata. 132
De Incarnatione Verbi errores varij. 186
Ieiunia Eccleſiæ Romanæ legitima declarantur. 104
Italiæ notitia, Principum, & Vrbium eiuſdem. 246
Imperatorum Romanorum ſucceſſio à Carolo Magno hucuſque. 230
Quis ſit Iudex infallibilis Controuerſiarum fidei. 38
Quis Iudex infallibilis in quæſtionibus facti, ſenſu authoris &c. 51
De Iure & iniuria variorum errores. 186
Iuriſdictioni & Inſtitutioni ſolius Pontificis quæ reſeruata. 58

L

Ex naturæ à Deo indita ex ipſa hominum conſcientia innoteſcit. 3
De Legibus hæreſes. 211
Libertinis modernis demonſtratur in Deum Religio ex creaturis. 1
Item ex propria conſcientia & Ordine huius vniuerſi. 3
Conſtat illa ex ſpiritibus incorporeis & ex effectibus, ac prodigijs vim naturæ ſuperantibus. 5
Oſtenditur Libertinos fatuis connumerandos. ibid & obnoxios eſſe pœnæ æternæ. 7
Libertinorum argumenta & effugia eneruantur. ibid.
Libri prohibiti. 222
Lutheri & Caluini Antilogiæ manifeſtæ. 124
Secta Anglicana Lutheri antiqua & moderna 125
Refertur Origo & confuſio Sectarum quæ pullularunt ex Lutheraniſmo. 128
Lutheri dogmata propria. 138
Lutheri hæreſes cum Caluino communes. ibi.
Contra Lutheri errores ſingulos Bulla dogmatica Leonis X. verbatim profertur. 145

M

Mariæ Virginis cultus. 109
De ea hæreſes. 211
Matrimonij Sacramentum contra Sectarios modernos. pag. 16. cap. 14. §. VI.
Memoriæ admirandæ in varijs hominibus exempla ſingularia. 11
Merita bonorum operum contra Caluinum &c. 170
Meritum quid & quotuplex. 181
Meritum de condigno & meritum de congruo. ibid. & ſeqq.
Sola opera iuſtorum merentur de condigno gloriam & gratiæ habitualis augmentum. 182. 183
Meritorius actus non debet eſſe à ſola Charitate elicitus aut imperatus. 181
De meritis bonorum operum variæ propoſitiones reprobatæ proponuntur. 184
Miſſæ Sacrificium contra Sectarios. 98
Mirabilia orbis varia. 243
Miracula nota ſunt veræ Eccleſiæ. 46
Miracula à Luthero, & Caluino ficta. 3132
Miracula qui negant eſſe, veræ Eccleſiæ notam, ſeipſos manifeſtè iugulant. 33
Monarchia orbis ſacra, & ſecularis. 224
Monarchia vrbis Romanæ, & varius illius ſtatus. 228
Monarchia ſecularis Imperatorum & Regum Chriſtianorum cum rebus aliquot geſtis, per ſingula ſecula ad noſtra tempora. 230
Mundi æternitas impugnatur. 3
De Mundo alij errores. 212
Mundi ſex ætates, & res præcipuæ ad præſentem annum deducuntur. 224

N

Aturæ puræ ſtatus eſt poſſibilis. 168
De Naturæ viribus ſine adiutorio gratiæ. 173

Quid

Quid poſſint ſolius Naturæ vires in ſeruanda lege naturæ in tentatione, graui, leui. ibid.
Naturæ vires circa actus moraliter bonos, & amorem Dei ſuper omnia. 175. 176
Notæ variæ veræ Eccleſiæ. 24. & ſeqq.
Notæ illæ ſingulæ, cum obiectionum aliquarum diſ.olutione. 32
Notam miraculorum negantes ſibi contradicunt & ſeipſos manifeſtè iugulant. ibi.
Notæ manifeſtæ falſæ Eccleſiæ in ſectis modernis. 122
Nouarum ſectarum dogmata particularia proponuntur. 138
Nouatorum fallax genius detegitur. 120
Numerus Sacramentorum Septenarius reiectus apud Sectarios ſtabilitur. 112
Numerus Conciliorum legitimorum, illegitimorum &c. 68
De Nuptijs errores. 213
Vide matrimonium.

O

OPera bona ad ſalutem vtilia & neceſſaria contra Sectarios. 82
Oratio. 213
Ordinis Sacramentum in Eccleſia neceſſarium euincitur. 113
Defectu veri Ordinis quantum laboret Eccleſia Anglicana pro ſuis Epiſcopis, &c. 114
Ordo ſucceſſionis ſingulorum Pontificum Romanorum. 59. & ſeqq.
Ordo Scriptorum in ſex primis ſeculis primitiuæ Eccleſiæ. ibid.

P

PApa, vide Pontifex hic infra.
De Peccato actuali, & originali propoſitiones damnatæ & cenſuratæ. 184
De Peccato originali doctrina Catholica. 185
De Pœnitentia errores. 215
V. Confeſſio. Abſolutio.
De Peccato originali, mortali, & veniali Nouatorum controuerſia refelluntur. 106
De Peccato aliæ hæreſes & errores. 214
Pontificis infallibilitas demonſtratur contra Sectarios. 39. 40
De Pontificis auctoritate controuerſia recentiores. 47
Pontifex eſt ſupra Concilium generale. ibi.
Eius definitiones ſine Concilio infallibiles. 49
Quomodo Pontifex ſit expers erroris in Quæſtionibus facti. 51
In declarando ſenſu Scripturæ aut doctrinæ libri Canonici. 52
In ſenſu hæretico libri quem damnat, & mente Authoris. 53. & ſeq.
In materia morum declaranda. 56
In Canonizatione Sanctorum. 56. 57
In Beatificatione. 57
De Pontificis poteſtate controuerſia aliqua Gallicana recentiores. 73
Pontificum prærogatiuæ ſpeciales à Patribus & Concilijs omni æuo illis attributa. 77
Pontificis Romani alia prærogatiua. 58
Quot Pontifices & qui hactenus fuerint. ib.
Quinam ex illis fuerint Sancti, Religioſi, variarum Nationum &c. ibid.
Omnium Pontificum Romanorum ordo ſucceſſionis per ſingula ſecula deductus. 59
Item Scriptorum Præcipuorum primitiuæ Eccleſiæ. ibid.
Rerum ſub illis memorabilium 2. poſtremis ſeculis annotatio. 61. & ſeq.
Præceptum, hæreſes de illo. 215
Prophetia S. Malachiæ ſpecimen de ſucceſſione etiam futura, ſingulorum Pontificum. 64
De Prædeſtinatione, Sectariorum errores refelluntur. 164
Prædeſtinatio Caluiniana ſingulariter exponitur, & refellitur. 82
Alij errores. 216
De Prædeſtinatione & reprobatione ante præuiſa merita & demerita, variæ in ſcholis Cathol'cis ſententiæ referuntur & refelluntur. 162
Oſtenditur Prædeſtinationem ſiue electionem ad gloriam factam fuiſſe poſt præuiſa merita. 164
De hac Cenſura Louanienſis à Sixto V. reprobata. 166
Quid de ea doctrina ſenſerit S. Selaſius. ibid.
Principatus tam ſecularis quam Eccleſiaſticus

-ſticus quot modis à Sectarijs indignè tractetur. 230
Purgatorium. 101.216
Prædeterminatio phyſica, ſtatus & hiſtoria & Controuerſiæ. 158
Oſtenditur Prædeterminationem phyſicam non eſſe neceſſariam. 159
Nec admittendam ad cauſas liberas. 159
Refelluntur aliorum reſponſa. 161
Vt detur illa ad actus peccaminoſos repugnare videtur Sanctitati diuinæ. ibid.
Varijs modis diſcernitur à doctrina Ianſenij de libertate. 162
Proteſtantium, Puritanorum, Independentium ſecta quid doceant, quomodo diſſentiant. 139
In articulis fidei quas vocant Eſſentiales ipſi non conueniunt. 16
Purgatorium de fide admittendum contra Sectarios. 101

R

Ratio naturalis docet exiſtentiam vnius & ſupremi Numinis. 1
Religio vera à falſa facilè diſcerni poteſt. 20
Ad Religionis electionem non ſufficit quod Secta aut eius fides appareat probabilis. ibid.
Neglectus inquiſitionis veræ Religionis eſt plerumque inexcuſabilis. 21
Regula certa pro deciſione controuerſiarum fidei eſt in ſola Romana Eccleſia. 32
Regula fidei non eſt ſola Scriptura. ibid.
Religionis Romanæ Demonſtratio vna quamlibet in mundo Sectam ad eam amplectendam euidenter conuincens. 20
Reſurrectionis mortuorum hæreſes & refutatio. 216
Reliquiarum veneratio defenditur. 111
Per Reliquias Sanctorum miracula varia in primitiua Eccleſia referuntur. ibid.
Reprobatio ante præuiſa merita reijcitur. 166. & ſeq
Ritus in veneratione imaginum defenditur. 110
Romana Vrbis origo, progreſſus, monarchia. 228

S

Sacerdotium, de eo hæreſes. 216
Sacramentarij hæretici quales & quam diuerſi. 125
Sacramentorum numerus ſeptenarius probatur. 112
De Sacramentis & eorum effectu varia dogmata aut cenſurata. 187. & 213.
De Sacramentis ſingulis dogmata alia in Tridentino damnata indicantur. 117
Sacrificium Vid. Miſſa. 98
Sanctorum cultus & inuocatio contra Sectarios. 107
De cultu Sanctorum Doct. Morlai Angli noua effugia precluduntur. 109
Satisfactio ante abſolutionem malè requiritur. 139
Scholaſticæ Theologiæ quæſtiones modernæ deducuntur. 150
Scientiæ diuinæ notio & diuiſio varia ibid. & ſeq.
De ſcientia Media, ſtatus & origo controuerſiæ. 151
Scientia Mediæ neceſſitas probatur. 152
Contra Scientiam Mediam variorum argumenta diſſoluuntur. 154
Stat pro ea auctoritas plurimorum. 157
Sectarij moderni non poſſunt in ſua Secta ſaluari. 14
Secta Indifferentium qualis & quam falſa oſtenditur. ibid.
Sectarius obligatur ad veræ fidei ſeriam inquiſitionem. 20
Methodus refellendi quodlibet Sectarij moderni argumentum. 41
Dilemmata varia formantur, Sectario proponenda. 45
Sectarum ex ſe mutuo naſcentium confuſio, diſcordia, contradictiones. 128
Secta moderna docent hæreſes in primitiua Eccleſia damnatas. 26
Sectarum modernarum diſcrepantia in Articulis fidei maximè fundamentalibus, vlterius declaratur ex ipſarum verbis manifeſtis. 19
Simoniacus quæſtus de Pontifice, & alijs Eccleſiaſticis, & Miſſionarijs confictus refutatur. 134
Scriptores præcipui primitiuæ Eccleſiæ ordine temporis recenſentur. 59

Scripto-

Digitized by Google

Scriptores ab initio pro Hereticis. 220
Et Scriptores Catholici contra illos vſque ad hac tempora pracipui adducuntur. 222
Scriptura ſola non eſt regula fidei. 34
Non eſt per ſe clara. 35
Nequidem pradeſtinatis. 36
Loca Scriptura à Sectarijs deprauata. 222
Eorum calumnia. 37
De Scriptura hareſes. 217
Spiritus priuatus refellitur. 36
Societatis Ieſu Patres quas calumnias in Anglia ſuſtineant, & quomodo refutentur. 137
Spes, & de ea varia hareſes. 217. *Et ſapius alibi.*

T

D. *Thoma authoritas de Gratia fidei certò danda facientibus quod in ſe eſt ſolis viribus natura.* 173
Traditiones neceſſariò admittenda. 37
Teſtimonia SS. Patrum pro Euchariſtia, & contra reliqua dogmata modernorum hareticorum. 94
Timor gehenna an ſufficiat ad dolorem in Sacramento. 188
Fuſius in Tom. 2.
Timor probabilis de relapſu an impediat abſolutionem diſpoſiti. 189
Tremblantium ſiue Tremulorum noua ſecta quid ſentiat. 140
Tridentini Concilij initium, progreſſus, exitus. 71
Turcarum Secta & errores. 142
Propagata eſt vi non veritate. *ibid.*

V

V*Enialium frequens confeſſio & abſolutio laudabilis.* 191
Vera Ecclesia vnde cognoſcitur. 24
Virginitas non melior nuptijs damnatum in Conc. Rom. 168
Virtutes morales ſine vera fide non ſaluant Sectarios. 119
Virtus miraculoſa in ſigno Crucis. 131
Vnctio extrema verum Sacramentum probatur. 113
Vota Monaſtica defenduntur. 114
De votis alia hereſes. 218
Votum Authoris pro Anglia & Hibernia. 248

F I N I S.